MAKÓ VÁROS
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEI
2021.

MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

ZÁRÓ SZAKMAI VÉLEMÉNYEZÉSRE ÖSSZEÁLLÍTOTT DOKUMENTÁCIÓ

2021. OKTÓBER

A felülvizsgált dokumentáció eredetijét készítette: ITS DA Konzorcium

TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft. (konzorciumvezető)

MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt. (konzorcium tagja)

Projekt azonosító: DAOP - 6.2.1/13/K-2014-0002

Projektvezető	Dócsné Balogh Zsuzsanna
Régiós koordinátor	Tendli Krisztina, Csupor Viktória
Megyei koordinátor	Körtvélyesi Csaba, Tendli Krisztina
Felelős tervező	Körtvélyesi Csaba
Felelős tervező helyettes	Galli Károly
Településtervező	Zétényi Zsófia (TT/1, É, TR 01-2407), Csupor Viktória
Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági szakértő	Tóthné Pocsok Katalin (TK 01-5086)
Településtervezési víziközmű szakági tervező	Erdész Béla (TV 04-0023, 04-0070)
Településtervezési energiaközmű szakági tervező	Horváth Lajos (TE 16-0176)
Településtervezési közlekedési szakági szakértők	Körtvélyesi Csaba
Társadalompolitikai szakértő	Halász Levente, Galli Károly
Gazdaságfejlesztési szakértő	Galli Károly
Antiszegregációs szakértő	Bernáth Péter
Környezetvédelmi szakértő	Erdész Béla (TV 04-0023, 04-0070), Tárnok Barbara
Műemlékvédelmi szakértő	Zelenákné Keresztes Brigitta (É/1 01- 2406)

Makó Város Önkormányzata

Polgármester	Farkas Éva Erzsébet
Jegyző	dr. Bálint-Hankóczy Beatrix
Városi koordinátor	Antal János

A felülvizsgálatot készítette: Terra Stúdió Kft.

Projektvezető	dr. Kukely György
Projektvezető-helyettes	Rácz Andrea
Településtervező	Cs. Kelemen Ágnes
Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági szakértő	Auer Jolán
Településtervezési víziközmű szakági tervező	Dima András
Településtervezési energiaközmű szakági tervező	Dima András
Településtervezési közlekedési szakági szakértők	Imecs Anikó
Társadalompolitikai szakértő	Bártfai Gergely
Gazdaságfejlesztési szakértő	Zábrádi Zsolt
Környezetvédelmi szakértő	dr. Fehér Balázs

Makó Város Önkormányzata

Polgármester	Farkas Éva Erzsébet
Főépítész	Csernyus Lőrinc
Építésügyi hatósági ügyintéző	Kaposta Áron

ALÁÍRÓLAP

dr. Kukely György,

projektvezető

Rácz Andrea,

Projektvezető-helyettes

Csarkóné Kelemen Ágnes,

Településtervező vezető tervező,

terület- és településfejlesztési szakokleveles építészmérnök (01-0760)

TT/1 01-0760

TR 01-0760

É 01-0760

Auer Jolán,

Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági szakértő (01-5003)

K/1 01-5003

TT/1 01-5003

TR 01-5003

TK/1 01-5003

Jaczenkó Judit,

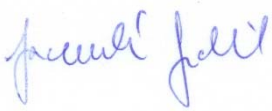
Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági tervező (01-5156)

K 01-5156

TT/1 01-5156

TR 01-5156

TK/1 01-5156

Dima András,

közmű szakági tervező (01-2130)

SZVV-3.2. - Ivó- és ipari vízellátás, szennyvízelvezetés, nem szennyvízelvezetési célú csatornázása

VZ-TEL - Települési víziközmű tervezése

TE - Településtervezési energia-közmű szakterület

TH - Településtervezési hírközlési szakterület TV - Településtervezési vízközmű szakterület

VZ-TER - Területi vízgazdálkodási építmények tervezése

VZ-VKG - Vízkészlet gazdálkodási építmények tervezése

Imecs Anikó,

Közlekedési szakági tervező (01-1018)

TKÖ –Településtervezési közlekedési szakterület

KÉ-VA – Vasúti építmények tervezése

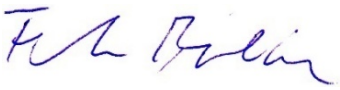
KÉ-K – Közúti építmények tervezése

KÉ-L – Légiközlekedési építmények tervezése

KÉ-HA – Hajózási építmények tervezése

dr. Fehér Balázs,

Környezetvédelmi szakértő (01-12652)

SZKV-1.1. - Hulladékgazdálkodási szakértő

SZKV-1.3. - Víz- és földtani közeg védelem szakértő

Bártfai Gergely,

Társadalompolitikai szakértő

Zábrádi Zsolt,

Gazdaságfejlesztési szakértő

Sóskúti Kornél,

Régészeti szakértő

20/211

Tartalomjegyzék

BEVEZETŐ 16
1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ 18
1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok 19
1.1.1 A település térségi szerepe 19
1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkcióinak bemutatása 21
1.1.3 A település dinamikai típusának meghatározása 23
1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata 23
1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz (OFTK) 23
1.2.2 Kapcsolódás Csongrád Megye Területfejlesztési Koncepciójához és Programjához 27
1.2.3 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás 30
1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata 32
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT) 32
1.3.2 Csongrád Megye Területrendezési Terve 39
1.3.3 Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény 45
1.3.4 A MATrT 19. § (1) bekezdésével összhangban, az Országos Övezeti Terv részét képező, a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI.14.) MvM rendeletben megállapított országos övezetek 50
1.3.5 Csongrád Megyei Közgyűlés elnökének 4/2020. (V.22.) önkormányztai rendele Csongrád Megy Területrendezési Tervéről 54
1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai 63
1.4.1 Maroslele 63
1.4.2 Óföldeák 63
1.4.3 Földeák 63
1.4.4 Hódmezővásárhely 64
1.4.5 Békéssámson 64
1.4.6 Tótkomlós 64
1.4.7 Ambrózfalva 65
1.4.8 Csanádalberti 65
1.4.9 Királyhegyes 66
1.4.10 Apátfalva 66
1.4.11 Kiszombor 66
1.4.12 Ferencszállás 67

1.5 Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása 68
1.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai 68
1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések 83
1.6 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata 84
1.6.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök 84
1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek 90
1.7 A település társadalma 91
1.7.1 Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség 91
1.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok 99
1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők 100
1.8 A település humán infrastruktúrája 102
1.8.1 Humán közszolgáltatások 102
1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása 111
1.9 A település gazdasága 113
1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre 113
1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői 117
1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése 124
1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők 125
1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat) 127
1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere 129
1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program 129
1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere 134
1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység 136
1.10.4 Foglalkoztatáspolitika 137
1.10.5 Lakás- és helyiséggazdálkodás 138
1.10.6 Intézményfenntartás 139
1.10.7 Energiagazdálkodás 140
1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások 140
1.12 . A táji és természeti adottságok vizsgálata 143
1.12.1 Természeti adottságok 143
1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet 147
1.12.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek 149
1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése 159
1.13 Zöldfelületi rendszer vizsgálata 159

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei 160
1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái 167
1.14 Az épített környezet vizsgálata 168
1.14.1 Területfelhasználás vizsgálata 168
1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata 176
1.14.3 Önkormányzati tulajdon kataszter 180
1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése 180
1.14.5 Az építmények vizsgálata 181
1.14.6 Az épített környezet értékei 186
1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái 204
1.15 Közlekedés 205
1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok 205
1.15.2 Közúti közlekedés 206
1.15.3 Közösségi közlekedés 211
1.15.4 Gyalogos és kerékpáros közlekedés 213
1.15.5 Parkolás 214
1.15.6 Áruszállítás 215
1.16 Közművesítés 216
1.16.1 Víziközművek 217
1.16.2 Energia közművek 224
1.16.3 Hírközlés 229
1.17 Környezetvédelem (és településüzemeltetés) 230
1.17.1 Földtani közeg, talaj 230
1.17.2 Felszíni és a felszín alatti vizek 233
1.17.3 Levegőtisztaság és védelme 239
1.17.4 Zaj- és rezgésterhelés 245
1.17.5 Sugárzásvédelem 248
1.17.6 Hulladékkezelés 248
1.17.7 Vizuális környezetterhelés 253
1.17.8 Árvízvédelem 254
1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák 255
1.18 Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők) 255
1.18.1 Építésföldtani korlátok 255
1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség 256
1.18.3 Egyéb katasztrófavédelmi tényezők 257

1.19 Ásványi nyersanyaglelőhelyek ... 258
1.20 Városi klíma ... 258
2 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ ... 260
2.1 A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése ... 261
2.1.1 Településhálózat, szerepkör ... 261
2.1.2 Társadalom ... 261
2.1.3 Gazdasági szerkezet és dinamika ... 262
2.1.4 Épített környezet ... 263
2.1.5 Közlekedés ... 264
2.1.6 Természeti környezet ... 265
2.1.7 Zöldfelületek ... 266
2.1.8 Közművek ... 266
2.1.9 Környezetvédelem ... 268
3 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ ... 270
3.1 A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis ... 271
3.1.1 Folyamatok értékelése ... 271
3.1.2 A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése (SWOT analízis) ... 272
3.1.3 A településfejlesztés és rendezés kapcsolata, a fejlesztés területi korlátai és lehetőségei ... 280
3.2 Értéktérkép, problématérkép ... 281
3.3 Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek ... 287
3.3.1 Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása ... 287
3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése ... 310
3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek ... 318
4 MELLÉKLETEK ... 319

Ábrajegyzék

1-1. ábra: A Makói járás települései és lakosságszáma ... 21
1-2. ábra: Városhálózat (külső és belső városi gyűrű) ... 24
1-3. ábra: Csongrád megye együtt kezelendő térségei és kapcsolatai ... 29
1-4. ábra: Makó város közösség-és kultúrafejlesztési célrendszere ... 30
1-5. ábra: Makó város az Ország Szerkezeti Tervében ... 34
1-6. ábra: Makó Csongrád megye Területrendezési Tervében (kivágat) ... 39
1-7. ábra: A területfelhasználás rendszere ... 41
1-8. ábra: A Településfejlesztési koncepció célrendszere ... 72

1-9. ábra: Az ITS-ben definiált városrészek 80
1-10. ábra: Az ITS célrendszere 81
1-11. ábra: Makó Város Településszerkezeti Tervének belterületi részlete 84
1-12. ábra: Makó Város Belterületi Szabályozási Terve 88
1-13. ábra: Makó város lakónépességének változása 2001-2016 között, fő, ill % 91
1-14. ábra: A népmozgalmi adatok megyei összehasonlítása ezer főre vetítve 2001-2016 között, fő. 92
1-15. ábra: A lakónépesség korösszetétele 93
1-16. ábra: A 7 évesnél idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége, % 94
1-17. ábra: Makó város főbb foglalkoztatási adatai 95
1-18. ábra: Lakások és lakott üdülők megoszlása az építés éve szerint 2011-ben 98
1-19. ábra: A lakások és lakott üdülők komfortossága 99
1-20. ábra Általános iskolai tanulók számának alakulása 1000 lakosra vetítve 2009-2016 között, fő 103
1-21. ábra: Más településről bejáró bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban ezer lakosra (fő) 103
1-22. ábra: Az általános iskolák kihasználtsága és kapacitása 104
1-23. ábra: A más településről bejáró középiskolai tanulók aránya (%) 105
1-24. ábra: Egészségügyi ellátó helyek területi elhelyezkedése Makón 106
1-25. ábra: Ezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma (db) 107
1-26. ábra: Az orvosi rendelők és szolgáltatásaik 108
1-27. ábra: Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolákban Makón 2010-2016 között 112
1-28. ábra: Hátrányos helyzetű gyerekek Makó iskoláiban (2012) 112
1-29. ábra: A helyi gazdaság szektorális megoszlása a különböző nemzetgazdasági ágakban működő vállalkozások aránya alapján, Makón (2015) 116
1-30. ábra: Kereskedelmi és magán szálláshely-férőhelyek száma Makón 2010-2016 között, db 121
1-31. ábra: Vendégek száma (fő) és férőhelykapacitás-kihasználtság (%) a kereskedelmi szálláshelyeken Makón 122
1-32. ábra: Külföldi és belföldi vendégek megoszlása Makón 2008-2017 között, % 122
1-33. ábraA kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíjbevétele Makón 2008-2017 között, Ft 123
1-34. ábra: Épített lakások aránya (éves lakásállomány százalékában) (2001, 2011, 2016) 127
1-35. ábra: Eladó lakások Makón, 2018. január 128
1-36. ábra: Átlagos négyzetméterár változása 2010-2017 között 129
1-37. ábra: Makó elhelyezkedése a földrajzi tájbeosztás szerint 143
1-38. ábra: Genetikai talajtípusok Makón 144
1-39. ábra: Fizikai talajtípusok Makón 144
1-40. ábra: Talajvíz elhelyezkedése Makón 145
1-41. ábra: Természetes növénytakaró Makó térségében 146
1-42. ábra: Makó közigazgatási területének tájhasználata 147
1-43. ábra: Makó közigazgatási területének megoszlása 148
1-44. ábra: Makó közigazgatási területének megoszlása művelési ágak szerint 148
1-45. ábra: Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezete 149
1-46. ábra: A Körös-Maros Nemzeti Park védett területei Makón 151
1-47. ábra: Ex lege védett kunhalmok 151
1-48. ábra: Egyedi tájértékek elhelyezkedése Makón 153
1-49. ábra: Natura 2000 területek elhelyezkedése Makón 154
1-50. ábra: Montág-puszta Ramsari terület elhelyezkedése Makón 156
1-51. ábra: Az országos ökológiai hálózat területeinek elhelyezkedése Makó területén 157

1-52. ábra: Békés-Csanádi hát MTÉT és zónái Makó területén 158
1-53. ábra: Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m2) 164
1-54. ábra: Makó városrészeinek zöldterületi ellátottsága 166
1-55. ábra: Makó az I. (1763-1787) katonai felmérés térképén 168
1-56. ábra: Makó a II. (1806-1869) katonai felmérés térképén 169
1-57. ábra: Makó a harmadik katonai felmérés (1869-1887) térképén 170
1-58. ábra: Makó az 1941-es felmérés térképén 171
1-59. ábra: A közhiteles nyilvántartásban szereplő régészeti lelőhelyek Makó környékén 189
1-60. ábra: A helyben közlekedők és ingázók utazásainak módszerinti megoszlása Makón 206
1-61. ábra: Az országos közutak forgalmi adatai Makón 209
1-62. ábra: Motorizáció alakulása Makón (szgk/1000 lakos) 210
1-63. ábra: Balesetek helyei és súlyosságuk 2011-2013 között Makón 211
1-64. ábra: Belváros parkolásának vizsgálata 215
1-65. ábra: Kiváló és jó termőhelyi adottságú szántóterületek övezete Makón 230
1-66. ábra: Nitrátérzékeny területek elhelyezkedése Makón 232
1-67. ábra: Bányatelkek elhelyezkedése Makón 233
1-68. ábra: Makó külterületére vonatkozóan a Pálfai-féle belvíz-veszélyeztetettségi térkép (2002) 235
1-69. ábra: A település területének komplex Belvíz-veszélyeztetettségi térképe 236
1-70. ábra: Település és környékének felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területek . 237
1-71. ábra: Település és környékének felszín alatti vízszint térképe 238
1-72. ábra: Makó vízbázis belső védőterülete 239
1-73. ábra: Ipari légszennyező forrásokból származó légszennyező anyag kibocsátás (kg/év) alakulása 2012-2016 között 243
1-74. ábra: A háztartási gázfogyasztás alakulása 244
1-75. ábra: Levegőtisztaság-védelmi szempontból ökológiailag sérülékeny területek Makón 244
1-76. ábra: Zajvizsgálat során értékelt útszakaszok 246
1-77. ábra: Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya (%) 249
1-78. ábra: Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna) Makón 249
1-79. ábra: Szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya (%) 250
1-80. ábra: A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya (%) 251
1-81. ábra: A szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége (tonna) és összetétele 2010-2016 között .. 251
1-82. ábra: Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) 252
1-83. ábra: Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%) 253
1-84. ábra: A település környezetének elöntési térképe 1%-os és 3,3%-os valószínűségű árvizek esetében 254
1-85. ábra: Árvízi kockázatkezelési terület övezetbe és Nagyvízi meder övezetbe sorolt területek a település környezetében 256
3-1. ábra: Városrészek Makó városában – IVS (2008-2013) 287
3-2. ábra: Városrészek Makó városában – KSH lehatárolás, 2008 288
3-3. ábra: Városrészek Makó városában – 2015 288
3-4. ábra: A lakónépesség megoszlása a városrészek között (2011) 292
3-5. ábra: A lakónépesség változása a városrészek esetében (2001, 2011) 293
3-6. ábra: A korosztályos arányok változása városrészenként Makón (2001, 2011) 293
3-7. ábra: Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában (%) (2001, 2011) 294
3-8. ábra: Foglalkoztatottak és foglalkoztatott nélküli háztartások aránya (2011) 295
3-9. ábra: Makó város szegregált és szegregációval veszélyeztetett területei (IVS 2008) 311

3-10. ábra: Makó város szegregált és szegregációval veszélyeztetett területei, 30% fölötti mutatóval 313
3-11. ábra: Makó város szegregált és szegregációval veszélyeztetett területei, 35% fölötti mutatóval 314

Táblázatok jegyzéke

1-1. táblázat: Makó város térségi szerepkörrel rendelkező legfőbb funkciói 22
1-2. táblázat: Makó város ingázási adatai 22
1-3. táblázat: Az OFTK szakpolitikáiban érvényesítendő specifikus célok és Makó fejlesztési céljainak kapcsolódásai, 2013 25
1-4. táblázat: Csongrád megye célrendszere 27
1-5. táblázat: Infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények 40
1-6. táblázat: A 2014-2020 (2023) között tervezett beavatkozások és azok státusza 82
1-7. táblázat: Makó város aktív korú (15-59 év) lakosságának iskolai végzettsége országos összehasonlításban % 94
1-8. táblázat: Makó város főbb foglalkoztatási adatai (2013) 96
1-9. táblázat: Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem (2015) 97
1-10. táblázat: SZJA alapot képező jövedelem (2001-2012) 97
1-11. táblázat: Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma (fő) (2001, 2006, 2011, 2016) 107
1-12. táblázat: Szociális ellátásában részesülők száma, Makó (2010-2015) 109
1-13. táblázat: A HEP célcsoportjai és intézkedései 113
1-14. táblázat: Működő vállalkozások megoszlása az alkalmazotti létszám szerint, 2015, db 114
1-15. táblázat: Működő vállalkozások száma és aránya a különböző nemzetgazdasági ágakban (2015) 115
1-16. táblázat: Az Ipari Park vállalkozásai 2018-ban 119
1-17. táblázat: Kereskedelmi és vendéglátó egységek száma Makón, 2014, db 120
1-18. táblázat: Az egy lakosra jutó iparűzési adó Makón (2014-2017) 125
1-19. táblázat: Az 1000 lakosra jutó lakások száma (2001, 2011, 2016) 127
1-20. táblázat: Makó város összevont önkormányzati egyszerűsített pénzforgalmi jelentése 2016 . 130
1-21. táblázat: Makó Város Önkormányzata 2016. évi összevont önkormányzati egyszerűsített mérlege (Ft) 130
1-22. táblázat: Makó város ingatlanvagyonának értéke (2016) 132
1-23. táblázat: Önkormányzati fenntartású intézmények Makón (2015) 139
1-24. táblázat: A Natura 2000 területeken előforduló közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajok 154
1-25. táblázat: Zonális célprogramok a Békés-Csanádi hát MTÉT makói területein 158
1-26. táblázat: A város tulajdonában lévő zöldfelületek megoszlása 164
1-27. táblázat: Makó város területén nyilvántartott műemlékek és műemléki környezetek 193
1-28. táblázat: Makó vízellátó rendszerének 2000., 2011. években érvényes jellemzői 217
1-29. táblázat: Makó vízfogyasztási adatai, 2004-2009 219
1-30. táblázat: A szennyvíztisztító-telep érvényes tervezési, megvalósítási jellemzői 220
1-31. táblázat: Makó meglévő szennyvízcsatorna adatai 222
1-32. táblázat: A termőföldek átlagos aranykorona értéke és az átlagosnál jobb minőségű termőföldek minőségi osztálya, művelési áganként Makón 231

1-33. táblázat: Felszíni víztestek állapota: Vízfolyás víztestek ökológiai és kémiai állapota (számértékkel) 234
1-34. táblázat: Zónacsoportok légszennyező anyagok szerint 239
1-35. táblázat: Makó légszennyezettségének értékelése, éves határértékekhez viszonyítva, 2006-2016 közötti időszakra vonatkozóan 240
1-36. táblázat: Bejelentésre kötelezett légszennyező pontforrással rendelkező telephelyek Makón 241
1-37. táblázat: Ipari légszennyező forrásokból származó légszennyező anyag kibocsátás (kg/év) Makón 2012-2016 között 242
1-38. táblázat: Az egyes útszakaszok mentén fellépő közlekedési zajszintek 2016-ban (dB) 246
3-1. táblázat: A városrészekre vonatkozó adatok változásaadatok változása (2001, 2011) 289
3-2. táblázat: A városrészekben az életminőségre vonatkozó adatok (2011) 291
3-3. táblázat: Lakásállomány változása a városrészekben (2011) 294
3-4. táblázat: Makó város szegregált területének összehasonlítása, 2001, 2011 312
3-5. táblázat: Makó város négy szegregált területének összehasonlítása 316

BEVEZETŐ

A Megalapozó vizsgálat eredetileg Makó településfejlesztési koncepciójának felülvizsgálatához készült 2018-ban, a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) 1. melléklete szerinti tartalommal. A Kormányrendelet alapján a településfejlesztési koncepcióhoz korábban elkészített megalapozó vizsgálat felhasználható a településrendezési eszközök készítése során is. A Megalapozó vizsgálat aktualizálása, az időközben elfogadott településkép védelméről szóló önkormányzati rendelet és településfejlesztési koncepció alapján, az érintett fejezetekben megtörtént és a településrendezési eszközök véleményezési anyagának részét képezi.

A megalapozó vizsgálat követi Kormányrendelet 1. mellékletében foglaltakat, így helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészt tartalmaz.

A részletesebb és bővebb ***helyzetfeltáró munkarész*** fogja át Makó város térségi kapcsolatait, a különféle tervekben, koncepciókban való megjelenését, a területrendezési tervekkel kapcsolatos magállapításokat, a szomszédos települések terveinek a vizsgált településre vonatkozó észrevételeit és a hatályos fejlesztési dokumentumokat. Részletes elemzések készültek a település társadalmáról, a gazdaságra vonatkozó fejezet pedig kitér a gazdasági szerkezet jellemzőire és annak változására. Az önkormányzati gazdálkodás és a településüzemeltetési szolgáltatások vizsgálatánál azok a tényezők kerültek fókuszba, amelyek az önkormányzati kompetenciában és tevékenységben a településfejlesztésre, s hangsúlyozottan a gazdaságfejlesztésre vonatkoznak. A táji, települési adottságokban és a zöldfelületet kezelésében történt változások is beépültek az anyagba.

Alapos elemzésnek vettük alá az épített környezetet, támaszkodva a rendelkezésre álló dokumentumokra és a változásokra. Megtörtént a város közlekedési hálózatának részletes elemzése is. A környezeti, katasztrófavédelmi összefüggések külön ismertetésre kerültek. A városi tér a környezet vonatkozásában jelentős értékeket mutat, így külön hangsúlyt kapott ezen tényező bemutatása.

A ***helyzetelemző és -értékelő munkarész***ben nagy hangsúlyt helyeztünk az összefoglalást jelentő SWOT elemzésre, amelyet kiegészítettünk egy rövid kockázatelemzéssel.

1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

1.1.1 A település térségi szerepe

Makó város a Dél-alföldi Régióban, Csongrád megye keleti részén, a Maros jobb partján helyezkedik el. A Makói járás központja, lakosságát tekintve a megye 4. legnépesebb települése.

- Makó város területe: 229,23 km^2
- Lakónépesség száma: 22 546 fő (KSH, 2017)
- Lakásállomány: 11 256 db (KSH, 2017)

Makó térségi szerepkörét alapvetően meghatározza földrajzi elhelyezkedése és történelmi múltja. Csanád megye székhelyéből járási központtá vált, majd a trianoni határmeghúzás révén elveszítette természetes vonzáskörzetének, kapcsolatrendszerének nagy részét és határmenti, perifériás helyzetbe került. Mindennek következtében a XX. század első felében még 33 ezer fős népességű, virágzó gazdasággal, kereskedelemmel rendelkező város gazdasági pozíciói is megroggyantak, a hagymatermesztés és kereskedelem elveszítette korábbi jelentőségét. A közigazgatási és gazdasági pozícióvesztés egyúttal a város térségi szerepkörének redukálódását is jelentette. ***Makó mára kistérségi – járási – központként funkcionál, néhány speciális, a járási határon túlnyúló funkcióval.*** Lényeges kiemelni, hogy mára a határ menti fekvés már nem az országon belüli perifériára szorulás, sokkal inkább a határ menti kapcsolatokban rejlő lehetőségeket jelenti, amelyek meg is nyilvánulnak pl. a turizmusban vagy a kereskedelemben, illetve abban, hogy a határon átnyúló nemzetközi programokban a Makói és a Mórahalomi kistérségek pályázói szerepeltek jól.

Makó város térségi kapcsolataiban az elmúlt években a legjelentősebb változást az M43-as autópálya megépítése jelentette, amely radikálisan javította közúti elérhetőségét. A város ezáltal fölkerült egy olyan – befektetők számára fontos – térképre, amelyen a közvetlen autópálya kapcsolattal rendelkező települések találhatóak.

A város térszerkezetileg a Szeged–Makó–Arad, illetve a Makó-Temesvár tengelyekhez kapcsolódik. Ezek a térszerkezeti vonalak ma még nem tekinthetőek valódi fejlődési tengelyeknek, de a potenciál bennük van, ***így a kapuszerep erősödése prognosztizálható***. Sokat lendíthet a város helyzetén a határok átjárhatóságának további javulása és az autópálya megépülése a határig.

Makó tipikus középváros, alföldi mezőváros, járási székhely, amelynek – néhány kivételtől eltekintve - nincsenek regionális és megyei szerepkörei. Ilyen járáson túlnyúló – regionális, országos – funkciói:

- Makói Hagymatikum Fürdő (termál és gyógyfürdő) – országos és nemzetközi (főleg Románia, Szerbia).
- Maros Kalandpark – regionális szerepkör.
- Hagymaház, rendezvények – megyei szerepkör.
- A helyi nagyobb vállalkozások – elsősorban a ContiTech Fluid Automotive Hungária Kft. (korábban Gumiművek Phoenix Hungária Kft.) és a Givaudan Magyarország Kft. – foglalkoztatói szerepköre kiterjed Csongrád és Békés megyékre.
- A makói és térségi agrárium potenciálja – munkahelyek, kereskedelem – regionális, megyei szerepkör.
- Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház és rendelő intézet - megyei szerepkör.
- Makói József Attila Gimnázium - megyei szerepkör (bár Békés megyéből is jár néhány tanuló).

A városból a munkahelyekre történő napi szintű ***ingázás döntően megyén belüli települések között*** zajlik. Elsősorban Szegedre, illetve Hódmezővásárhely irányában jelentősebb ez a folyamat.

Megfigyelhető ugyanakkor a napi szintű beáramlás is, elsősorban Szeged és a járás települései felől, de ***a gumiművekbe Békés megyéből is ingáznak***.

A Csongrád Megyei Területfejlesztési Koncepció (CsMTFK) a főbb kitörési pontok között említi a megye városai közötti együttműködéseket, (pl. Hódmezővásárhely-Makó-Szentes).

A CsMTFK a megyei városhálózat Szeged alatti szintjén, Hódmezővásárhely és Szentes mellett említi Makót, kiemelve, hogy közülük Hódmezővásárhely és Szentes pozíciója hasonló. Makó e csoporton belül a legkedvezőtlenebb mutatókkal rendelkezik a központi szerepek, gazdasági aktivitás, foglalkoztatás és demográfiai folyamatok tekintetében, amelyek Csongráddal teszik hasonlatossá. Ugyanakkor a határ menti pozíció a városba vonzotta az országos bankokat és a turizmus gazdasági teljesítménye is itt a legmagasabb, köszönhetően a Romániából érkező fürdőturizmusnak. Makó az M43 megépülésének köszönhetően nagyobb vállalkozásokat is a városba vonzott. Szintén jelentős a térségi középfokú oktatási központi szerepe.

Makó térségi szerepköréhez meg kell említeni a CsMTFK-ban is ***kiemelt térségi jelentőségű hídfő helyzetű településpár funkciót*** (Makó-Kiszombor), illetve ***Makó és a két megyei jogú város által alkotott „Háromváros" háromszöget***.

Makó ezen túl része ***a három ország közötti, határon átnyúló városhálózati pólustérségnek***, amely a Szeged–Hódmezővásárhely–Makó–Arad–Temesvár–Szabadka térségben körvonalazódik. Szeged és Makó a központjában fekszik, és a mintegy 1 millió főt meghaladó népességű hármas határ menti térség (Hármashatár menti városhálózati csomóponti térség) infrastrukturális, gazdasági, intézményi fejlesztése, a térség nagytérségi léptékben is előnyös térbeli fekvésében és szerepében rejlő potenciálok maximális hasznosítása a CsMTFK Területi stratégiai céljai közé tartozik (A Csongrád Megyei Területfejlesztési Program).

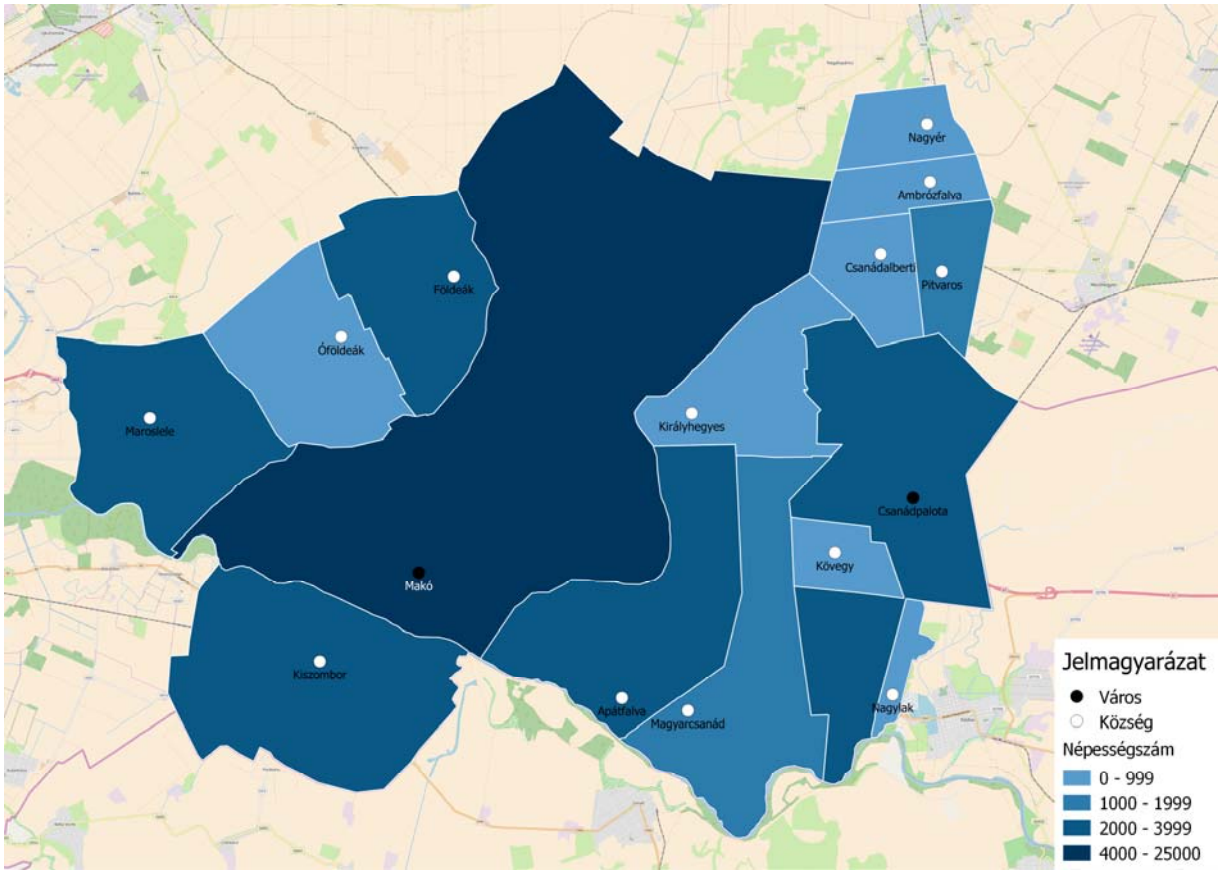
A megye negyedik legnagyobb települése több fontosabb mutató tekintetében is közel ezt a pozíciót foglalja el a megye településhálózatában. A város helyzetét leíró különböző társadalmi-gazdasági mutatókban Szeged, Hódmezővásárhely és Szentes után Makó mutatja a 4. legjobb értékeket. Mindezzel együtt Makóra nézve negatív irányú eltérések is föllelhetők, pl. a nyilvántartott álláskeresők számának növekedése vagy a lakónépesség csökkenésének tekintetében.

Az 1000 lakosra jutó működő vállalkozások száma Makón 53 db (2015), míg Szegeden 80, a megyében 62, az országban pedig 63 db ez az érték. Az ezer lakosra jutó regisztrált társas vállalkozások száma a Makói járásban 17 db (összehasonlításul a Szentesiben 24 db, a Szegedi járásban 42 db). A felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosság tekintetében Makó szintén nagyon alacsony értéket mutat (a felsőfokú végzettségűek aránya a 25 év fölöttiek körében Makón 13,3%, míg országosan 19%). Szintén kedvezőtlen, hogy az ***1000 főre jutó K+F beruházások*** tekintetében Makó a Kisteleki térséggel ***0 Ft értékkel szerepel a megyei rangsor utolsó helyén***.

Makó város regionális jelentőségét emeli a 43-as úton Szeged felé a ***Maros-híd***, valamint a turisztikai potenciál (termálvíz, gyógyfürdő, marosi gyógyiszap, a történelmi városközpont, az épített örökség, stb.).

A Makói járáshoz két város (Makó és Csanádpalota) és 13 község tartozik. Területe 688,95 km^2, népessége 42 987 fő, népsűrűsége 63 fő/km^2 (2017). A Makói járásba tartozó települések kettő kivételével megegyeznek a Makói kistérségbe tartozó településekkel. A járás lakosságának 59,67%-át a két város népessége adja, amelyből Makón a járási népesség 52%-a él. Makó további jellemzője a jelentős közigazgatási méret, területén jelentős ***tanyavilággal***.

1-1. ábra: A Makói járás települései és lakosságszáma

Forrás: KSH, 2017 alapján saját szerkesztés

Makó a járás egyedüli központja: itt érhetőek el a települések számára releváns járási hivatalok, továbbá az egészségügyi, közoktatási, kulturális szolgáltatások. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a nyugati települések számára Szeged természetes vonzást jelent.

Makó az ***ipari, mezőgazdasági munkahelyek révén jelentős szerepet játszik a térségi foglalkoztatásban***. A járási településeken élők, illetve a vállalkozások Makón elérik az alapvető lakossági és üzleti szolgáltatásokat, amelyek a mindennapi élethez és működéshez szükségesek, ugyanakkor több tekintetben a minőségibb szolgáltatások igazából Szegeden állnak rendelkezésre.

1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkcióinak bemutatása

Makó járási székhely, vonzáskörzete – a korábban említett speciális eseteket leszámítva – döntően ***a járás településeire*** terjed ki. Ez elsősorban a város középfokú ellátó intézményeit, illetve foglalkoztató hatását jelenti, de a különféle lakossági szolgáltatások vagy akár a kiskereskedelem is Makón érhető el a legmagasabb színvonalon és kínálattal. Az intézményi (pl. egészségügy), illetve üzleti, kereskedelmi szolgáltatások, kapcsolódások révén bizonyos mértékben egyéb Csongrád megyei területek - pl. megosztott funkciók a Hódmezővásárhelyi kórházzal, foglalkoztatás: Szeged, Békés megye – is a vonzáskörzet részét képezik.

1-1. táblázat: Makó város térségi szerepkörrel rendelkező legfőbb funkciói

Funkció megnevezése	Funkcióhoz kapcsolódó vonzáskörzet
Makói Hagymatikum Fürdő	nemzetközi-országos
Makói Pari Park	megyei-járási
Egészségügyi Szolgáltatások	megyei-járási
Közoktatás	megyei-járási
Foglalkoztatás	megyei-járási
Kultúra-közművelődés	városi-járási
Szolgáltatások, kiskereskedelem	járási
Szórakozás-rekreáció	városi-járási

Forrás: helyi adatközlés (ITS Megalapozó vizsgálat, 2015)

Makó igazgatási funkciói a járási ügyekben a járásra, az önkormányzat tevékenysége esetében a városra vonatkoznak. Városi és járási szerepköre van az egészségügyi rendszernek, de ***a kórház a járáson túl megyei-regionális vonzáskörzetű*** is. Az oktatás szintén városi-járási vonzáskörzetű, kivéve a József Attila Gimnáziumot, amely regionális jelentőségű intézmény.

A város foglalkoztatási szerepköre jellemzően városi-járási, ám a nagyobb ipari foglalkoztatók a környező megyékből is ingáztatnak munkavállalókat.

1-2. táblázat: Makó város ingázási adatai

Megnevezés	Munkába járó (fő)	Iskolába, óvodába, bölcsödébe járó (fő)	Ingázó összesen (fő)
Bejáró	2394	1284	3678
Eljáró	1651	778	2429
Egyenleg	743	506	1249

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

Makó város térségi szerepkörét igazolja, hogy a napi szinten bejárók száma mintegy harmadával haladja meg az eljárók számát. Nagyjából ugyanez az arány jellemző a munkába bejárók és eljárók között, a város térségi ***foglalkoztatási szerepköre*** tehát erős. Jelentős az oktatási intézményekbe ingázók száma is, itt csaknem a felével több a bejáró, mint az eljáró. A foglalkoztatási szerepkör jóval dominánsabb, mint az oktatási intézményi, csaknem kétszeresen meghaladó értékekkel.

A bejárás szempontjából jelentősebb települések: Apátfalva, Csanádpalota, Földeák, Hódmezővásárhely, Királyhegyes, Kiszombor, Magyarcsanád, Maroslele, Szeged.

Az eljárás szempontjából jelentősebb települések: Hódmezővásárhely, Kiszombor és kiemelten (1285 fő) Szeged.

1.1.3 A település dinamikai típusának meghatározása

A település dinamikája szempontjából legjelentősebb tényezők a népesség számának alakulása, a foglalkoztatás-munkanélküliség helyzete, képzettsége, a település intézményi szerepköre, továbbá a főbb gazdasági jellemzők. Ezek időbeni változása, a kimutatható trendek iránya, összessége mutatja meg, milyen fejlődési dinamikával rendelkezik a város, merre tart, milyen agglomerációs, dezurbanizációs és reurbanizációs folyamatok alakítják, ezáltal pedig milyen jövőbeni helyzet kialakulása várható.

Makó város – és a járás – demográfiai mutatói megyei szinten is a ***legkedvezőtlenebbek*** közé tartoznak és tendenciájukban sem kedvezőek. Az idős, egyedülálló népesség létszáma magas és növekszik, ezzel párhuzamosan viszont a fiatal lakosság létszámában és arányaiban is csökken. ***A természetes szaporodás és a vándorlási egyenleg évtizedek óta negatív.*** Makó tizenegy év alatt lakosságának közel 9%-át vesztette el, amelynél a középvárosok esetében csak Csongrád és Szentes mutatott még kedvezőtlenebb értéket.

Jellemző a ***magasabb végzettségűek és a fiatalok elvándorlása*** – ennek oka a munkalehetőségek hiánya és az alacsony bérszínvonal. Így, bár a helyi lakosság képzettségi szintje átlagosnak mondható, az mégis csak részben szolgál bázisául a helyi gazdaságnak. A munkanélküliség inkább átlagosnak mondható, a ***foglalkoztatás rátája azonban meglehetősen alacsony***.

A város és különösen a járás gazdaságára jellemző az ***alacsony termelékenység és az innovatív tevékenységek alacsony szintje*** – ezek nyilván egymásból is következnek, de mindenképp negatív perspektívát adnak a helyi gazdaság versenyképessége szempontjából. Az okok között a hagyományos és megtelepedett ágazatok jellemzően alacsony vagy közepes szintjét határozhatjuk meg. ***Nincsenek high-tech iparágak*** a városban; illetve a tőkehiány, az alacsony helyi vállalkozókedv, az integráció hiányát a helyi vállalkozások alacsony integrációra való hajlandósága, valamint az agrár-feldolgozóipar alacsony szintje mind-mind kedvezőtlenül hatnak a város gazdaságára.

1.2 A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

A településfejlesztés koncepció és a településrendezési tervek készítésének kereteit számos fejlesztéspolitikai dokumentum meghatározza, amelyekhez a helyi önkormányzatok terveinek igazodnia, illeszkednie szükséges.

1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz (OFTK)

Az OFTK – felszámolva az ágazati (Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció) és a területi (Országos Területfejlesztési Koncepció) fejlesztés dualitását - a kormányzati fejlesztéspolitika 2030, illetve 2014-2020 között megvalósítandó stratégiai céljait, prioritásait jelöli ki. A koncepcióban foglaltak szerint ***Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz***, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

Ennek érdekében az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt, valamint 13, az átfogó célokénál egyenként jóval szűkebb tárgykörű ágazati és területi specifikus célt fogalmaz meg.

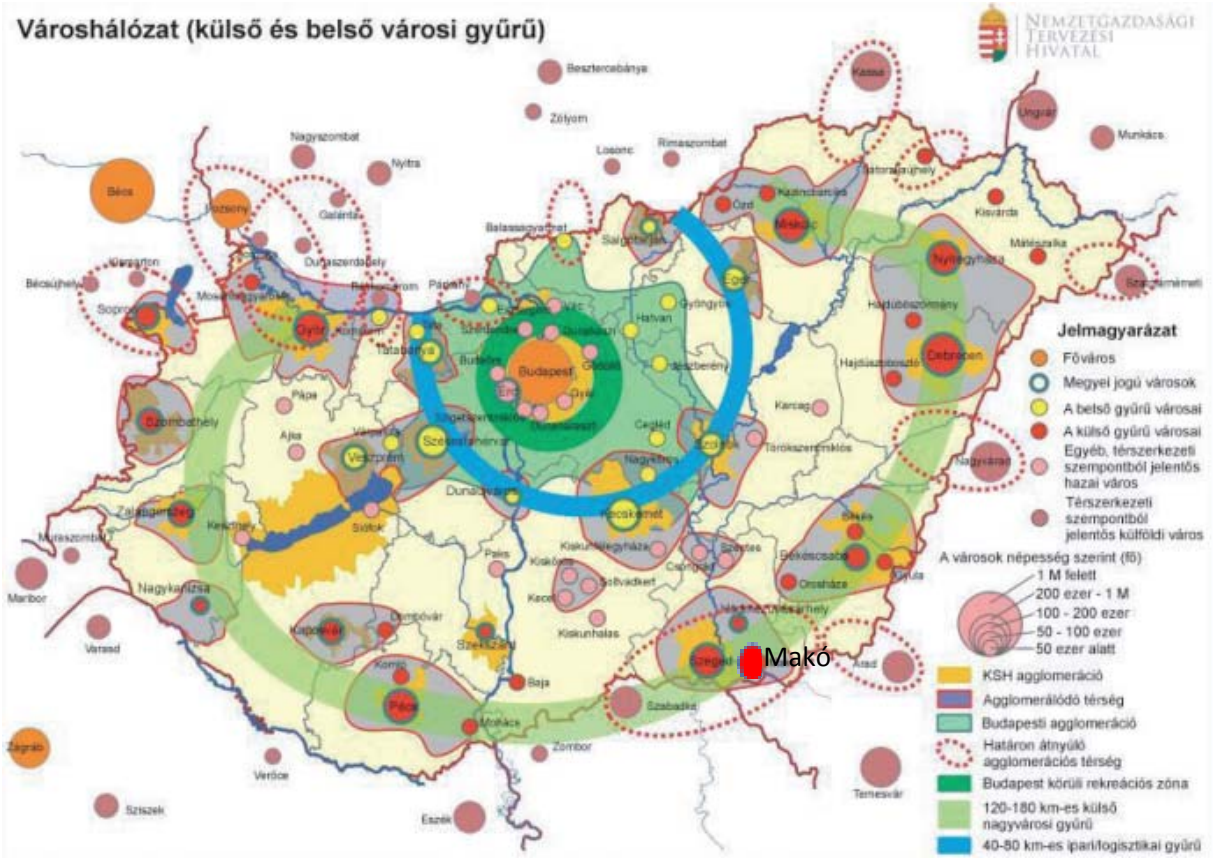
AZ OFTK térszerkezetre vonatkozó releváns megállapításai szerint 2013-ra az ország gazdasági-társadalmi fejlettségét kifejező legtöbb mutató egy fejlett északnyugati és két erősen leszakadó

délnyugati és északkeleti térséget rajzol ki, amelyeket két, szűkebb környezeténél versenyképesebb tengely (Budapest-Pécs és Budapest-Szeged) és néhány nagyváros (pl. Nyíregyháza, Debrecen, Szolnok) tagol. E felosztásban ***Makó és térsége elsődlegesen a Szegedi nagyvárosi térséghez kapcsolódik***, de Hódmezővásárhely révén a Szeged – Hódmezővásárhely – Orosháza - Békéscsaba tengelyhez is sorolható. Makó közlekedésföldrajzi helyzeténél fogva ***Arad, illetve Temesvár felé kapuszerepet tölt be***, amely azonban ma még legfeljebb potenciális fejlődési tengelynek nevezhető. Az M43 megépülése, majd a határig történő kiépülése, illetve Románia schengeni csatlakozása ezen térszerkezeti kapcsolódásokat erősíti.

Az OFTK megállapítja, hogy a térszerkezet átalakulásának nyertesei a nagyobb városok, amelyben - különösen az Alföldön - kiemelt szerep jut a nagyvárosoknak (Szeged, Debrecen, Nyíregyháza és Kecskemét). Ezt bizonyítja, hogy 2010-ben csak az 50 ezer főnél népesebb városok migrációs egyenlege volt pozitív, továbbá jövedelmi és foglalkoztatási viszonyaik is kiemelten jobbak a városhálózat alacsonyabb szinten álló településeinél.

Makó város az OFTK-ban „A külső városgyűrű kiemelt várostérségi fejlesztései” c. fejezetben jelenik meg nevesítve. E gyűrű fejlesztési szempontból szorosabban együttműködő részeként jelölte meg a ***Szeged – Makó – Orosháza – Szentes - Csongrád városnégyszöget***. A következő térkép alapján ugyanakkor Makót – Hódmezővásárhellyel együtt - a ***szegedi agglomerálódó térség tagjaként*** definiálták. Az OFTK térkép szerint Makó a ***hármashatárhoz kacsolódó határon átnyúló agglomerálódó térségnek*** is része.

1-2. ábra: Városhálózat (külső és belső városi gyűrű)

Forrás: OFTK, p. 18.

1-3. táblázat: Az OFTK szakpolitikáiban érvényesítendő specifikus célok és Makó fejlesztési céljainak kapcsolódásai, 2013

Specifikus célok	Beavatkozási területek	Makó város kapcsolódása a célkitűzésekhez
1. Versenyképes, innovatív gazdaság	a fejlődési potenciált hordozó ágazatok (pl.: autó- és járműipar; híradástechnika; egészségipar; gyógyszeripar; orvosi berendezés és eszközgyártás; élelmiszeripar; építő- és építőanyag-ipar; logisztika; gépipar, szerszámgyártás; vegyipar, környezetvédelmi ipar) fejlesztése	gumiipar, élelmiszeripar; építő- és építőanyag-ipar; logisztika; vegyipar
	a települések gazdasági csomóponti szerepének és fejlesztői kapacitásának erősítése	Makó, mint a Szeged-Arad és Szeged-Temesvár útvonalak csomópontja; Szeged–Hódmezővásárhely–Makó–Arad–Temesvár–Szabadka hármas határ térség része; SzegedHódmezővásárhely-Makó „Háromváros” háromszög; járási központ
	a geotermális és megújuló energetikai potenciál kihasználása, az energiahatékonyság növelése és a zöld gazdaság előmozdítása	Termál- és gyógyvízzel, illetve gyógyiszappal rendelkező város, turisztikai és gyógyászati hasznosítás
2. Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	az egészségipar, a termál- és egészségturizmus illetve a szabadidő gazdaságfejlesztése, ehhez kapcsolódva a gyógyvizek hasznosítása és a ráépülő gyógyfürdők szolgáltatásainak fejlesztése és bővítése	A megvalósult termál- és gyógyturisztikai fejlesztések kiegészítő szolgáltatások és szálláshelyek fejlesztése
	az egészséges életmódot, a rekreációt, a sportot, a mozgást, az egészséges életet lehetővé tevő közösségi terek biztosítása	Maros kalandpark, kerékpárutak fejlesztése, uszoda
3. Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás	a foglalkoztatást és a természeti erőforrások fenntartható módon történő felhasználását biztosító, életképes agrár- és élelmiszergazdaság, valamint termelés szerkezet kialakítása	Makó és térségre agrár és agrárfeldolgozóipari, élelmiszeripari potenciája

Specifikus célok	Beavatkozási területek	Makó város kapcsolódása a célkitűzésekhez
	a helyi gazdaság bel- és külpiacainak pozicionálása, a termelők érdekeltségével és részvételével megvalósuló kereskedelmi hálózatok, értékesítési csatornák kialakítása	A termelés, értékesítés integrátori fejlesztése, ezen tevékenységek erősítése
4. Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I	a szakképzés fejlesztése, különösen a hiányszakmákban. A felnőttképzés minőségi, rendszerszintű fejlesztése	A helyi gazdasági bázis szükségleteinek, igényeinek megfelelő szakképzés és felnőttképzés
7. Stratégiai erőforrások megőrzése fenntartható használata, és környezetünk védelme	az élővilág, a termőföld, a talajok és a vízbázisok védelme, az ivóvízminőség javítása, illetve a tájgazdálkodási keretekbe illeszkedő vízgazdálkodás	természetközeli gazdálkodás, az élővizek védelme (Maros), termálvíz visszasajtolás, korszerű tájgazdálkodás
	az energiahordozókkal, építőipari alapanyagokkal való fenntartható gazdálkodás és az ásványkincsek védelme	termálvagyon további hasznosítása; szélenergia hasznosítása (folyamatban: Makó, Kiszombor, Maroslele) biomassza, napenergia hasznosítása

Forrás: OFTK

Az OFTK Területi specifikus céljai között az 1. Az ország makroregionális szerepének erősítése, Beavatkozási terület: a határ menti térségek fejlesztése az elérhetőségen, a gazdasági és kulturális kapcsolatokon keresztül, illetve az „5. Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés” fejlesztése, Beavatkozási terület: a határmenti települések és határon átnyúló térségek (várospárok) együttműködésének, fejlődésének biztosítása gazdasági kapcsolataik újraélesztésével – Makó e kettőben közvetlenül érintett.

A „2. A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat” fejlesztése, a „3. Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése”, a „4. Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése”, esetében is a cél meghatározása mind egybevág Makó fejlesztési céljaival és érdekeivel, ez utóbbiak esetében a meghatározott beavatkozási területek közül ugyanakkor egyikhez sem tartozik Makó.

1.2.2 Kapcsolódás Csongrád Megye Területfejlesztési Koncepciójához és Programjához

Csongrád Megye a Területfejlesztési Koncepciójában (CsMTFK, 2013[1]) a 2030-ig elérni kívánt jövőkép érdekében 3 átfogó célt, ehhez stratégiai szinten 3 területi, 4 specifikus, valamint 3 horizontális célt határozott meg.

1-4. táblázat: Csongrád megye célrendszere

<table>
<tr><td colspan="6">Jövőkép 2030

Határokon átívelő új tudásrégió Európa térképén</td></tr>
<tr><td>Átfogó célok (2030)</td><td colspan="2">A.1. Hármashatár menti városhálózati csomóponti térség: tudáskoncentráció, kohézió, kisugárzás</td><td colspan="2">A.2. Klímaváltozásra reagáló innovatív gazdaság és fenntartható erőforrás- gazdálkodás</td><td>A.3. Vállalkozó kedvű, jól képzett társadalomra épülő kooperáló gazdaság a megyei húzóágazatok bázisán</td></tr>
<tr><td colspan="6">Stratégia 2014-2020

Föld-Víz-Innováció-Szinergia</td></tr>
<tr><td>Területi célok

(2020)</td><td colspan="2">T.1. Szeged-Hódmezővásárhely-Makó-Arad-Temesvár-Szabadka városhálózati csomópont felépítése</td><td colspan="2">T.2. Komplex tájgazdálkodás és integrált várostérségek kiépítése a Homokhátságon és a Tisza-térségben</td><td>T.3. Mezőváros-térségek összehangolt, integrált fejlesztésére épülő társadalmi megújulás és több lábon álló gazdaság kibontakoztatása a Tiszántúlon</td></tr>
<tr><td>Specifikus célok (2020)</td><td>S.1. Az innovációs-kapacitás és teljesítmény komplex megerősítése, a tudásrégió felépítése</td><td>S.2. A teljes agrárvertikum együttműködésre, innovációra és alkalmazkodásra épülő megerősítése</td><td>S.3. Az alternatív energiavertikum felépítése, a kiemelkedő országos pozíció alapjainak kiszélesítése</td><td colspan="2">S.4. A megye húzóágazatainak vertikális és horizontális együttműködésekre épülő megerősítése, kitörési pontokra építő helyi gazdaság- és vállalkozásfejlesztés</td></tr>
<tr><td>Horizontális célok (2020)</td><td colspan="5">H.1. Értékteremtő és tartós foglalkoztatás növelése és társadalmi-intézményi feltételeinek javítása

H.2. A hármashatár-helyzet előnyeinek kibontakoztatása

H.3. Az esélyegyenlőség, a köz- és környezetbiztonság, valamint a helyi közösségek integrált, összehangolt fejlesztése, a szociális és környezeti érzékenység fokozása</td></tr>
</table>

Forrás: CsMTFK, p. 14.

[1] Jóváhagyta a Csongrád Megyei Közgyűlés a 69/2013. (XII. 13.) KGY. határozattal

A megyei dokumentumban definiált célokkal párhuzamosan Makó városa az alábbi pozitív hatásokkal számolhat:

- A megvalósuló ***határmenti közlekedési-gazdasági-intézményi integráció*** hatására kialakul egy három határon átnyúló, Arad, Temesvár illetve Szabadka térségét is magában foglaló, egymillió lakost meghaladó népességű, dinamikusan urbanizálódó térség Szeged központtal. Cél tehát a ***Temesvár-Arad-Szeged-Szabadka nagyváros-négyes*** további intenzifikálása, sokrétű infrastrukturális, gazdasági, intézményi összekapcsolása és ezzel egy jelentős befektetésvonzó képességű és kisugárzású agglomerálódó, együttműködő térség kialakítása.

- ***Makó és Hódmezővásárhely*** közvetítésével a nagyvárostérség fejlesztő hatása a tiszántúli térségben is markánsan érzékelhetővé válik.

- A dinamikus fejlődési tengelyekre való rácsatlakozás hatására a Tiszántúl gazdasági leszakadása és népességcsökkenése jelentősen mérséklődik, Makó és a vele egyre inkább együtt élő Kiszombor, az agráriumban, élelmiszeriparban, valamint az egészségiparban játszott meghatározó szerepük mellett a jól elérhető nagyvárosi élelmiszeripari, járműipari, gépipari kapacitások jelentős beszállítóivá válnak.

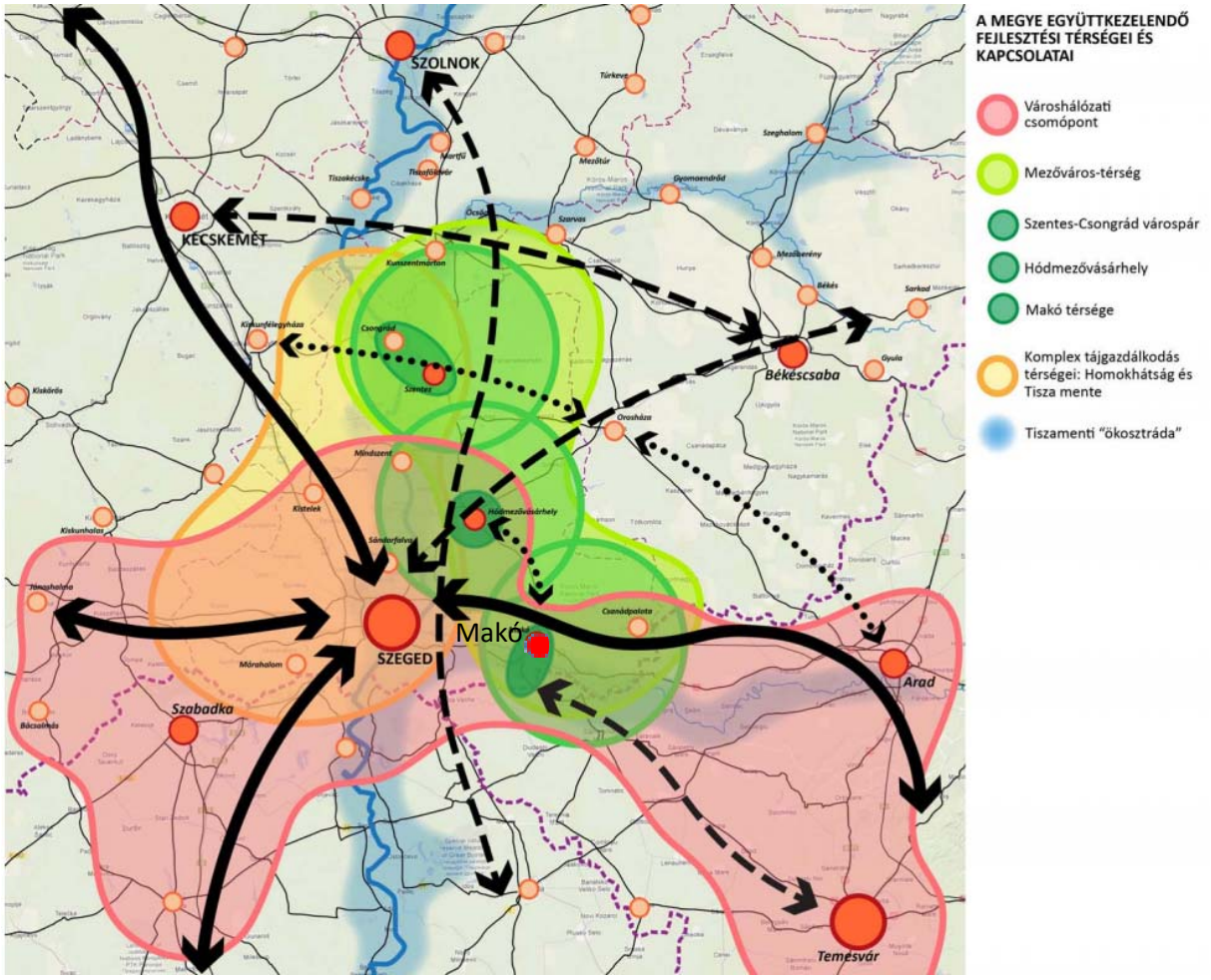
- A folyók térszervező erejének megerősödését segíti a ***Makó-Kiszombor településpár*** összehangolt fejlesztése, a folyók és vizes élőhelyeik (holtágak, mellékág-rendszer, tározók stb.) intenzívebb bekapcsolása a városok és gazdaságuk életébe. A kiszombori határátkelés révén a Makó–Temesvár közötti romániai települések is a városhálózati csomópont részévé válnak.

- A közlekedési folyosók, forgalmi irányok átrendeződése, Románia EU csatlakozása és Szerbia csatlakozási folyamatainak elindulása rövidtávon leginkább Makónak és térségének látszanak kedvezni, e folyamatok felgyorsítása és kihasználása kiemelt fontosságú.

- A közlekedési kapcsolatok javulásával Makó is vonzóvá válik a megtelepedő innovatív vállalkozások és az őket követő szolgáltató gazdaság számára. A térséget érintő további közlekedésfejlesztések úgy alakulnak, hogy a városhálózati csomópont ***megyén belüli fontos térszervező települései*** (Szeged, Hódmezővásárhely, Makó) erős szervező, ellátó és közvetítőszerepet töltenek be a vonzáskörzeteik felé.

- Makó és térsége számára kitörést jelenthet a 2009 óta európai uniós eredetvédelem alatt álló, jelentős élőmunka igényű makói ***hagymatermelés*** és a szintén erőre kapott ***fokhagymatermelés*** felfejlesztése, teljes vertikumban gondolkodva, a gyógyvízre és marosi gyógyiszapra alapozó ***fürdőfejlesztés***, valamint a Maros-völgy táji-környezeti adottságait körültekintően – a természetvédelmi szempontokat figyelembe véve – használó ***aktív turisztikai fejlesztések*** által generált fenntartható, környezettudatos turizmus.

1-3. ábra: Csongrád megye együtt kezelendő térségei és kapcsolatai

Forrás: CsMTFK, p. 46.

A megyei területfejlesztési program középtávú dokumentum, amely a megye terület- és vidékfejlesztéshez kapcsolódó vállalásait fogalmazza meg. A 11 prioritás, illetve a hozzájuk kapcsolódó intézkedések közül számos hatással van Makó további fejlődésére is, de a város nevesítve csupán néhány intézkedéshez kapcsolódóan jelenik meg:

- 4.2. intézkedés: Csongrád megye településein és azok között a közúti infrastruktúra fejlesztése, közösségi közlekedési kapcsolatok javítása (Makó észak-nyugati elkerülő út építése, 43 sz. főút rekonstrukciója);
- 4.3. intézkedés: Buszos és vízi tömegközlekedés, valamint a kötöttpályás városi/elővárosi közlekedés fejlesztése (Szeged-Makó tram-train kiépítése)
- 7.5. intézkedés: Nagy hagyományokkal rendelkező haszonnövények komplex programjainak támogatása (hagyma- és zöldség-program)
- 10.5. intézkedés: A térségi turisztikai potenciál összehangolt fejlesztése

1.2.3 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás

1.2.3.1 Kistérségi fejlesztési elképzelések

A Makói kistérség fejlesztési elképzeléseikben főként három területet emeltek ki:

- az intézmények épületenergetikai fejlesztéseit,
- az ivóvízellátás, ivóvízminőség javítását (Makó és térségében 17 településen a határértékek feletti az egészségre ártalmas anyagok mennyisége),
- és a közlekedési hálózat fejlesztését.

Fontosnak tartják továbbá a ***megújuló energia*** alapú fejlesztést (fotovoltaikus erőmű kiépítése), a ***vízgazdálkodási, belvízvédelmi fejlesztéseket***, illetve a foglalkoztatás támogatását. A szennyvízelvezetés és -tisztítás elégtelen kapacitása ugyancsak több településen vár megoldásra.

A települési önkormányzatok által kiemelt fejlesztési elképzelések között vannak ***a kistérségek határain átnyúló, elsősorban a közlekedési hálózat fejlesztésére*** vonatkozó javaslatok, így például a Szeged–Palics vasútvonal fejlesztése Mórahalom és Ásotthalom érintésével, vagy a Szeged–Hódmezővásárhely, Szeged–Makó (Makó–Hódmezővásárhely) tram-train „háromszög” kiépítése.

1.2.3.2 Helyi közösségfejlesztési stratégia

A 2016 októberében elkészült helyi közösségi fejlesztési stratégia (HKFS) a Makóért Helyi Közösség koordinációjával a jövőkép és átfogó cél mellett 4 specifikus célt és ezekhez kapcsolódóan 7 műveletet definiált.

1-4. ábra: Makó város közösség-és kultúrafejlesztési célrendszere

Jövőkép	Makó városában a nyitott és aktív helyi társadalom számára olyan közösségi-kulturális kínálat biztosított, melyben a hagyományőrzés, a kulturális sokszínűség és örökség egyaránt érvényesül –megteremtve a generációk és különböző társadalmi csoportok közti együttműködés, a stabil népességszámhoz szükséges jó életminőség, valamint a közösségre építő bevonás alapjait.			
Átfogó cél	Makó város átfogó célja a közösségi és kulturális életben a közös élmények megalapozása, mely a makói identitástudat egyetértésen alapuló erősítéséhez, hosszú távon pedig a város népességmegtartó és -vonzó képességének növeléséhez járul hozzá.			
Specifikus célok	SC-1. A helyi értékek, hagyományok védelme, megőrzése és bővítése	SC-2. Az együttműködés javítása a közösségfejlesztés szolgálatában	SC-3. Különböző korcsoporti igényeket kielégítő, színvonalas közösségi-kulturális kínálat	SC-4. A lakosságegészségének és aktivitásának megőrzése, javítása

Műveletek	M1: A helyi lakosság és civil szféra együttműködésének erősítését szolgáló fedett közösségi terek kialakítása	M2: A kulturális és közösségi helyszínek infrastrukturális és technológiai fejlesztése a minőségi programválaszték biztosítása érdekében	M3: A helyi és térségi hagyományok őrzését, átörökítését és gazdasági hasznosítását elősegítő események, programok	M4: A kulturális és művészeti örökség ápolása a makói közösség-és identitástudat-építés előmozdítása érdekében	M5: Korcsoport-specifikus kínálat kiterjesztése – különös tekintettel az ifjúsági programokra	M6: A társadalmi összefogást, az együttműködés és a helyi koordináció javítását szolgáló programok	M7: A lakosság egészségének megőrzését és az aktív, sportos életmód kialakítását célzó beavatkozások

Forrás: A Makóért Helyi Közösség Fejlesztési Stratégiája, p. 35.

A cselekvési terv az egyes műveletekhez kapcsolódóan egy kulcsprojektet, valamint különböző tevékenységeket határozott meg.

Kulcsprojekt: A Korona Szálló emeletének civil, kulturális és közösségi központtá történő alakítása (M1)

További tevékenységek:

- a kulturális-közösségi célú épületek megújítása, programok, eszközbeszerzés, zöldterület rendezése, sportinfrastruktúra fejlesztése (M2)
- események, rendezvények szervezése, helyi termékek marketingjének erősítése (M3)
- a kultúra és közösségépítés összekapcsolása, művészeti képzések, tehetséggondozás (M4)
- fiataloknak szóló közösségi és kulturális programok szervezése, szabadidős programok (M5)
- a helyi civil és közösségi élet erősítése, a sérülékeny társadalmi csoportokat fókuszba helyező intézkedések (M6)
- tanácsadás, közösségi sportrendezvények, táborok szervezése

A HKFS a számos soft-jellegű beavatkozás mellett kulcsprojektként a Korona Szálló emeletének közösségi központtá történő átalakítását tűzte ki célul. Mivel az épület műemléki védelem alatt áll, kiemelt hangsúlyt kap az átalakítások, rekonstrukciós munkálatok értékmegőrző jellege. A projekt várhatóan 2019-ben fejeződik be, a rendelkezésre álló forrás 270 millió forint.

1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

A területrendezési tervek és ezeken keresztül a területrendezés célja az országra, illetve térségeire kiterjedően a területfelhasználás rendjének és a területhasználat szabályainak megállapítása, amely biztosítja a területi adottságok és erőforrások hosszú távú, illetve nagy távú hasznosítását és védelmét, az ökológiai elvek érvényesítését, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt elhelyezését és a területfelhasználás rendszerét, optimális hosszú távú területi szerkezetét. Az országos szinten, illetve országos érdekből meghatározott területfelhasználási és övezeti szabályok megszabják a kiemelt térségek és megyék területrendezési tervei, és így közvetve a településrendezési eszközök mozgásterét is, mivel az összhang megteremtése érdekében a különböző szintű (országos, megyei, települési) rendezési tervek egymásra épülő rendszert alkotnak, az alacsonyabb szintű tervnek meg kell felelnie a magasabb szintű terv előírásainak. Így az országos területfelhasználási kategóriák területén kiemelt térségi, illetve megyei területfelhasználási kategóriákat, a kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategóriák területén települési területfelhasználási egységeket lehet kijelölni, az országos és térségi övezetek területi lehatárolásának figyelembevételével, pontosításával.

Makó esetében – a jelenlegi településrendezési eljárás megindításakor - az Országos Területrendezési Terv (OTrT) és a Csongrád Megyei Területrendezési Terv volt hatályban, melyekkel az összhangot a településszintű településszerkezeti tervben kell biztosítani.

1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)

Az OTrT célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei terület felhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

Makó Város területrendezési tervekkel való összefüggéseinek vizsgálatánál az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 2014. január 1-től hatályos állapotát (OTrT) kell figyelembe venni. Ennek részletesebb elemzése azért indokolt, mivel a 2012.-től hatályos Csongrád Megye Területrendezési Terve értelemszerűen még nem lehet teljes összhangban az OTrT-vel, így a megyei terv egyes rendelkezéseit, valamint a műszaki-infrastrukturális hálózatok nyomvonalát az OTrT felülírja a megyei terv módosításáig.

Az OTrT mellékletei tartalmazzák az országos jelentőségű közlekedési infrastruktúra-hálózatok térbeli rendjét és az országos jelentőségű építmények elhelyezkedését, az országos területfelhasználási kategóriák területi lehatárolását, valamint az országos övezetek rendszerét.

A 2003. évi XXVI. törvény (OTrT) 1/1. melléklete szerint Makó város az alábbiak szerint érintett:

Az országos közúthálózat gyorsforgalmi és főúti elemei, valamint a fővárosi térszerkezetet meghatározó főutak

(A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 10 kilométeres környezetét jelenti)

1. Gyorsforgalmi utak

	A	B
16.	M43:	Szeged (M5) - Csanádpalota - (Románia)

2. Főutak

2.1. A főúthálózat elemei (A 3 km-nél rövidebb hálózati összekötő szerepű, de önálló számjellel ellátott főúti elemeket a felsorolás nem tartalmazza.)

	A	B
41.	43. sz. főút:	Szeged - Makó - Nagylak - (Románia)
127.		Hódmezővásárhely (M47) - Makó (43. sz. főút)

2.2. Főutak tervezett településelkerülő szakaszai (A felsorolás nem tartalmazza azokat az elkerüléseket, amelyek a gyorsforgalmi utak részét fogják képezni.)

	A	B
25.	43. sz. főút:	Makó

A 2003. évi XXVI. törvény (OTrT) 1/6. melléklete szerint Makó város az alábbiak szerint érintett:

Országos kerékpárút-törzshálózat elemei

69. (Románia) - Nagylak - Makó - Szeged - Kiskunmajsa - Jászszentlászló - Bugac

A 2003. évi XXVI. törvény (OTrT) 1/10. melléklete szerint Makó város az alábbiak szerint érintett:

Országos szénhidrogén-szállító vezetékek

(A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)

1. Földgázszállító vezetékek

	A	B
1.	száma	elhelyezkedése
141.	323:	Hódmezővásárhely - Óföldeák - Makó
142.	324:	Kübekháza - Kiszombor - Makó
162.	334:	Algyő - Makó - Nagylak - (Románia)

A 2003. évi XXVI. törvény (OTrT) 1/11. melléklete szerint Makó város az alábbiak szerint érintett:

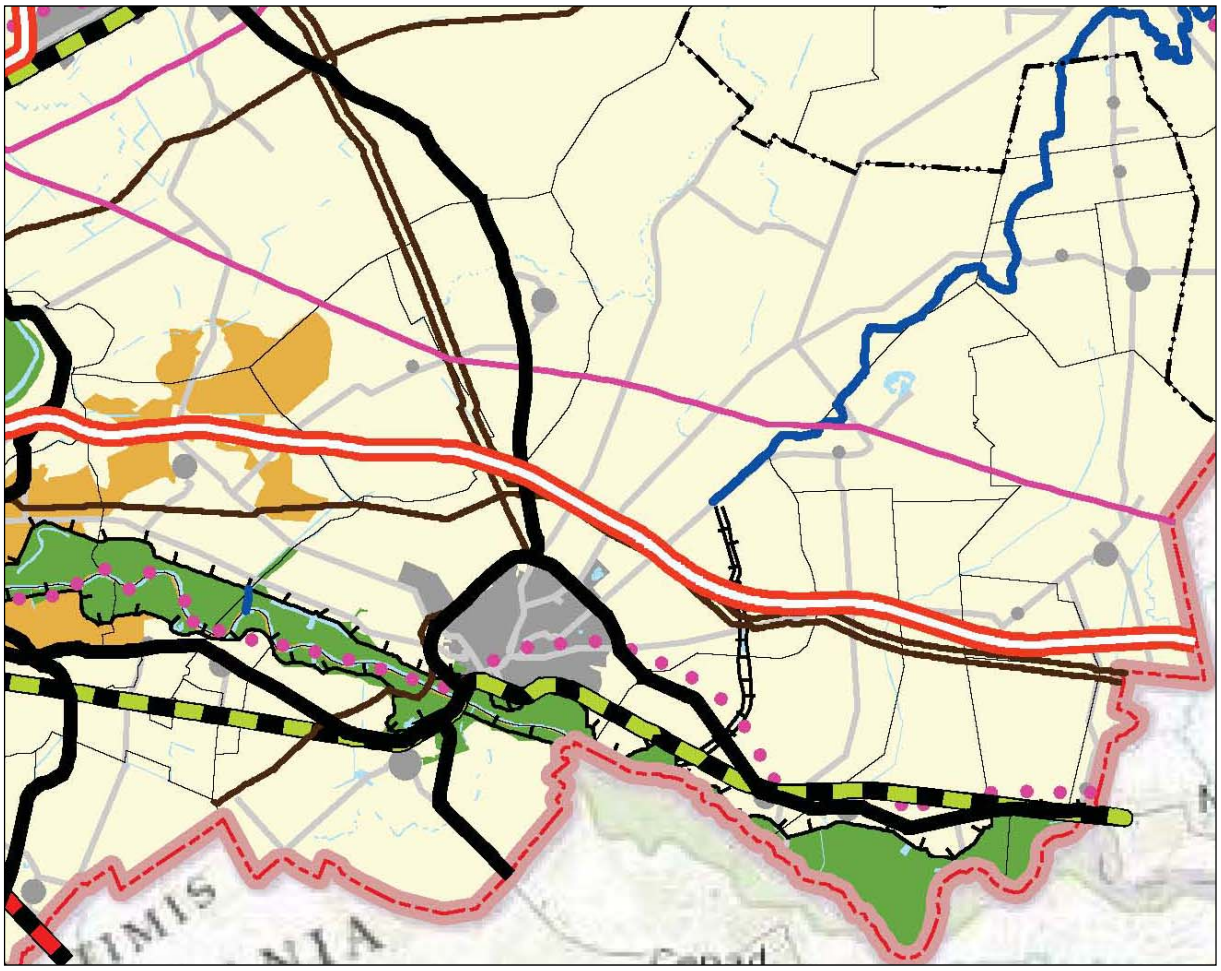
Az országos jelentőségű vízi létesítmények

(A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)

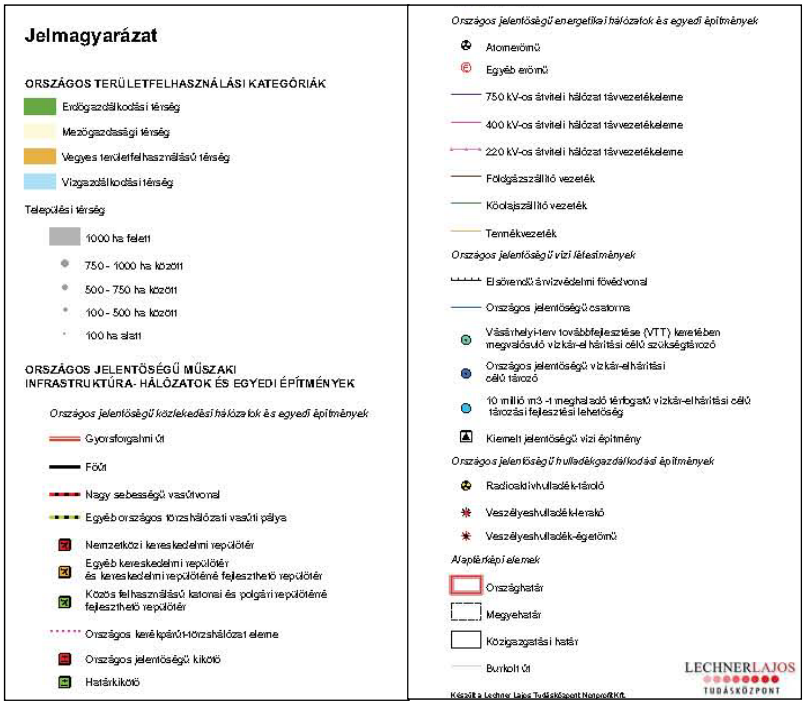
5. Országos jelentőségű csatornák

	A	B
1.	Csatorna megnevezése	Település
28.	Királyhegyesi – Szárazér - csatorna	Battonya, Makó
43.	Maros – jobbparti - tápcsatorna	Makó

1-5. ábra: Makó város az Ország Szerkezeti Tervében

Forrás: OTrT

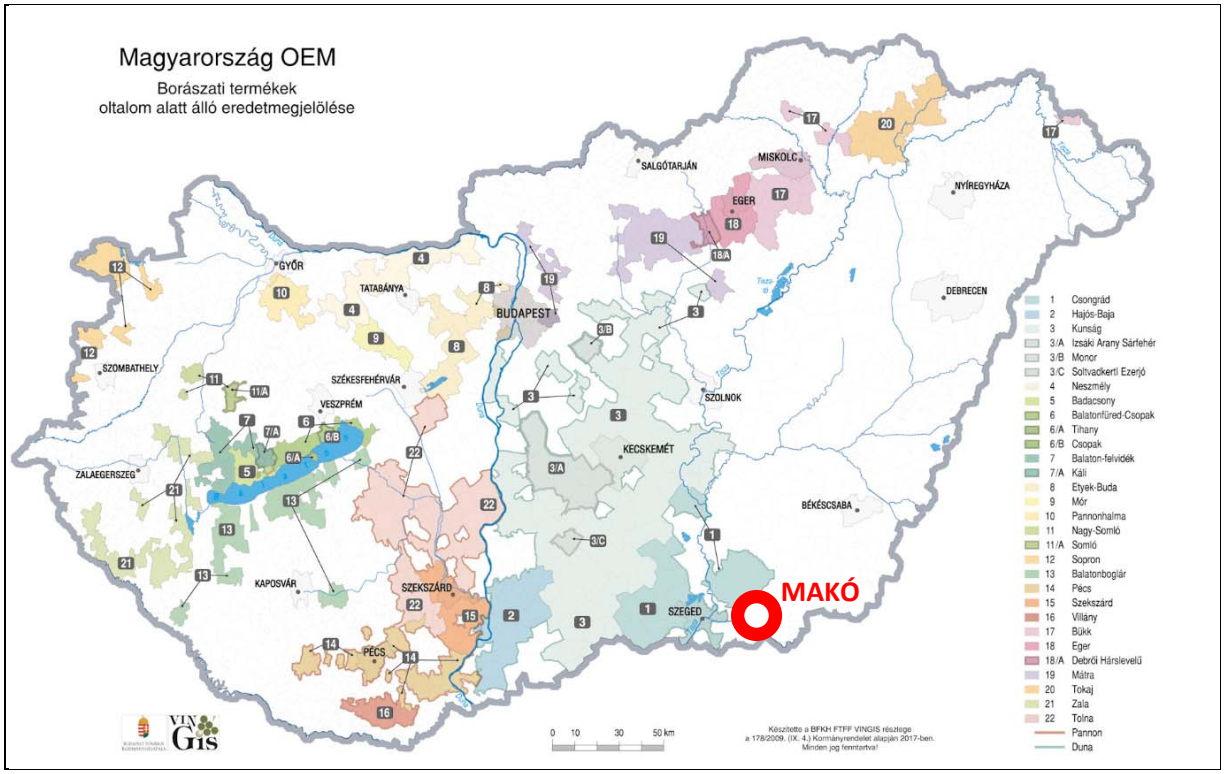
A város igazgatási területét az ország szerkezeti terve erdőgazdálkodási, mezőgazdasági, és vízgazdálkodási terület felhasználású térségbe sorolta. A belterület valódi kiterjedésével szerepel a szerkezeti terven, mint települési térség. A tervlapon szerepel még az M43 gyorsforgalmi út és a többi országos főút nyomvonala, és a meglévő országos mellékutak nyomvonalai is. Az országos kerékpárút nyomvonala a városközpontban halad. A város igazgatási területén halad egy villamos távvezeték.

A Maros partján jelzi a területrendezési terv szerkezeti lapja az elsőrendű árvízvédelmi fővédvonalat. A vízgazdálkodási térség a Maros, az erdőgazdálkodási térség a Maros parti sáv.

***OTrT 8. §** (1) Borvidéki település szőlő termőhelyi kataszter I-II. osztályú területeihez tartozó földrészlet - a különleges mezőgazdasági üzemi terület kivételével - beépítésre szánt területté nem minősíthető.*

A szőlőkataszterről információval rendelkezik a Budapest Főváros Kormányhivatala Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztály és hegyközségnél a hegybíró**.**

Makó város a borvidéki települések és a kataszteri területek lehatárolása szerint rendelkezésre álló adatszolgáltatás alapján (http://www.fomi.hu/portal/index.php/projektjeink/vingis/vingis-oem-ofj-terkepek) nem tartozik a borvidéki települések közé, területén szőlő termőhelyi kataszter I-II. osztályú terület nem került lehatárolásra.

(2) Az Országos Gyümölcs Termőhely Kataszter I. és II. osztályú területeihez tartozó földrészlet - a különleges mezőgazdasági üzemi terület kivételével - beépítésre szánt területté nem minősíthető.

Termőhelyi kataszter a NAIK adatai alapján (2014. március előtt felvett területek)

ssz_x	Helyrajzi szám	Ter_ teljes	Ter_ alkalmas	Fajok	Forrás_év
20311	0560/7	10	10	BODZA, SZILVA	1999

Termőhelyi kataszter a NÉBIH által bejegyzett területekről (2014. március - 2017. március 8.)

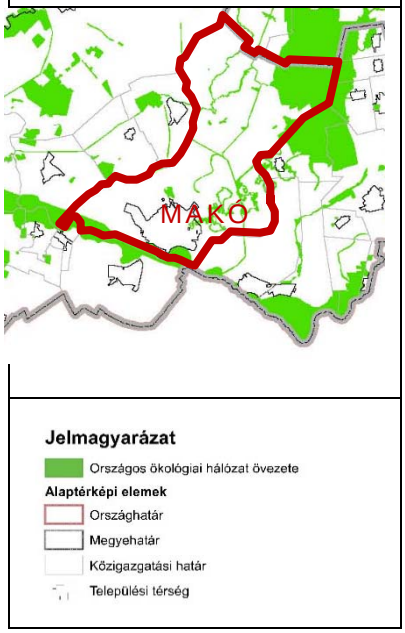
ssz	hrsz	földrészlet teljes területe (m^2)	kataszteri besorolás	földrészlet kataszterbe sorolt területe (m^2)	fajok, amelyekre a besorolás vonatkozik
5 079	10700	2405	II. osztályú, termesztésre alkalmas	2405	dió

5 080	10701	1194	II. osztályú, termesztésre alkalmas	1194	dió
5 081	10702	417	II. osztályú, termesztésre alkalmas	417	dió
5 082	10704	1554	II. osztályú, termesztésre alkalmas	1554	dió
5 083	10706	886	II. osztályú, termesztésre alkalmas	886	dió

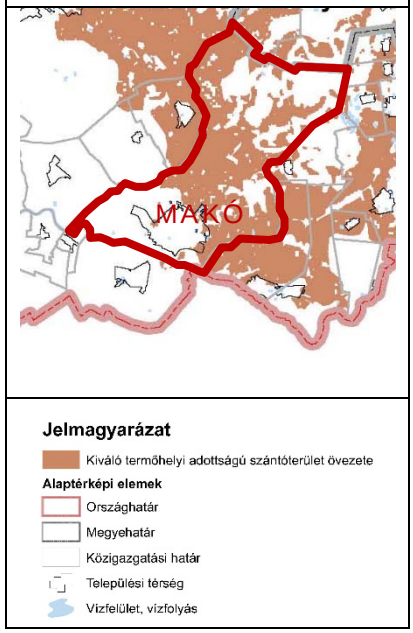
Az OTrT-ben meghatározott országos övezetek területi lehatárolása a megyei területrendezési tervben és a város településszerkezeti tervében pontosítható a jogszabályban meghatározott keretek között, az adatszolgáltatásra kötelezett államigazgatási szervek adatszolgáltatása alapján.

Az országos övezetek és Makó közigazgatási területének érintettsége:

3/1. számú melléklet
Országos ökológiai hálózat övezete

3/2. számú melléklet
Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

3/3. számú melléklet
Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete

3/4. számú melléklet
Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

3/5. számú melléklet
Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

3/6. számú melléklet
Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete

3/7. számú melléklet
Országos vízminőség-védelmi terület övezete

3/8. számú melléklet
Nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezete

3/9. számú melléklet
Kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezete

A város közigazgatási területét érintő térségi övezetek:

- 3/1. számú melléklet - Országos ökológiai hálózat övezete
  Az országos ökológiai hálózat érinti a város külterületének északkeleti sarkát és a folyó menti részeket.

- 3/2. számú melléklet - Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete
  A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete a város külterületének jelentős részét érinti, kivéve a belterülettől nyugatra lévő részeket.

- 3/3. számú melléklet - Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete
  A jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete a város külterületének több részét érinti, az északi külterületen, és a belterülettől nyugatra fekvő részeket.

- 3/4. számú melléklet - Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete
  A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete a városnak csak nagyon kicsi területét, főleg a folyó menti sávokat érinti.

- 3/5. számú melléklet - Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete
  A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete a folyó menti részeit, valamint a város külterületének északkeleti sarkát érinti.

- 3/7. számú melléklet - Országos vízminőség-védelmi terület övezete
  Az országos vízminőség-védelmi terület övezete a település igazgatási területének a belterületét és annak környezetét érinti.

- 3/8. számú melléklet - Nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezete
  A nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú szükségtározók területének övezetei közül a nagyvízi meder területének övezete érinti a település folyó menti sávját.

A város közigazgatási területét nem érintő térségi övezetek:

- 3/6. számú melléklet - Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete
- 3/9. számú melléklet - Kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezete

1.3.2 Csongrád Megye Területrendezési Terve

A Csongrád Megyei Közgyűlés 10/2012. (III. 19.) önkormányzati rendelettel módosította 21/2005. (XII. 1.) önkormányzati rendeletét Csongrád Megye Területrendezési Tervéről. A rendelet célja, hogy meghatározza a megye egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve az erőforrások védelmére.

1-6. ábra: Makó Csongrád megye Területrendezési Tervében (kivágat)

A megyei területrendezési terv értelmében Makó város közigazgatási területét az alábbi országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok, valamint egyedi építmények érintik:

1-5. táblázat: Infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények

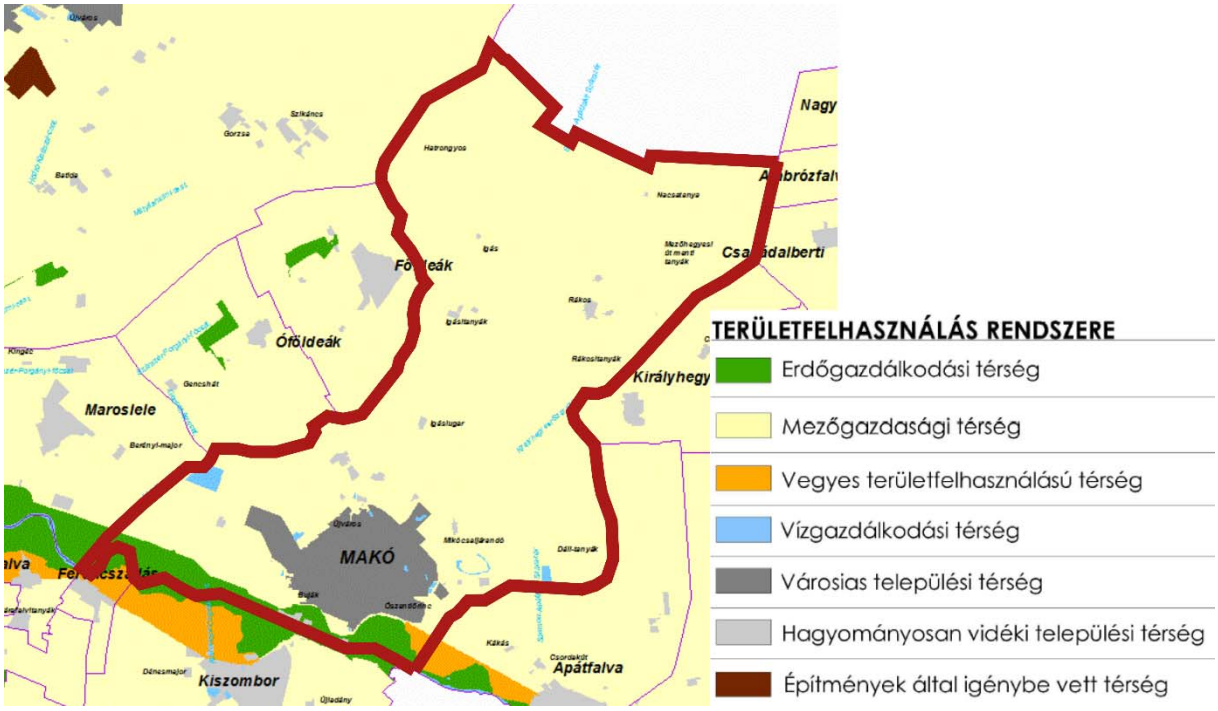
A megyét érintő országos jelentőségű elemek	A megyét érintő térségi jelentőségű elemek
Gyorsforgalmi út: • M43: Szeged (M5) – Csanádpalota – (Románia) (TEN-T hálózat része)	Térségi mellékutak: • Makó [Rákos]–Pitvaros–(Mezőhegyes) • Makó-(Tótkomlós-Kaszaper-Csanádapáca-Gerendás-Csorvás)–Szatymaz (5.sz. főút)-Sándorfalva–Algyő (47. sz. főút) • (Tótkomlós)–Csanádpalota–Kövegy–Makó (43.sz. főút)
Főutak: • 43. sz. főút: Szeged (5. sz. főút) – Makó – Nagylak – (Románia) • Új főúti kapcsolatok: Hódmezővásárhely (47. sz. főút) – Makó (43.sz. főút)	Térségi jelentőségű logisztikai központ: Makó
Főutak tervezett településelkerülő- szakaszai: • 43. sz. főút: Makó	
Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak: • (Tiszatenyő) – Szentes - Hódmezővásárhely – Makó • Szeged – (Békéscsaba – Kötegyán – (Románia))	
Országos kerékpárút törzshálózat elemei: • 51. Csongrádi kerékpárút: (Románia) – Nagylak – Makó – Szeged – (Kiskunmajsa – Jászszentlászló – Bugac)	Térségi kerékpárúthálózat elemei: • Makó – Hódmezővásárhely –Szentes (Kunszentmárton) • Makó – (Tótkomlós) • Makó – Szeged, a Maros jobb oldali árvízvédelmi töltésén
	Személyforgalmi kikötők: • Makó
	Kiserőművek • Szélerőmű park: Makó
400 kV-os átviteli hálózat távvezeték elemei: • Sándorfalva - országhatár - (Románia)	120 KV-os vezeték: • Szeged [Sándorfalvi út] – Makó
Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállító-vezetékek: • Algyő - Nagylak - országhatár - (Románia) • Hódmezővásárhely - Makó - országhatár - (Románia) (Románia) - országhatár- Nagylak - Hódmezővásárhely - (Kecskemét - Adony-Székesfehérvár - Mór - TétRajka – országhatár - (Ausztria))	
Elsőrendű árvízvédelmi fővonalak: • 11.07. számú Maros jobb parti árvízvédelmi	Másodrendű árvízvédelmi fővonalak: • 2.95.10 sz. Hódmezővásárhely-Makó vasúti

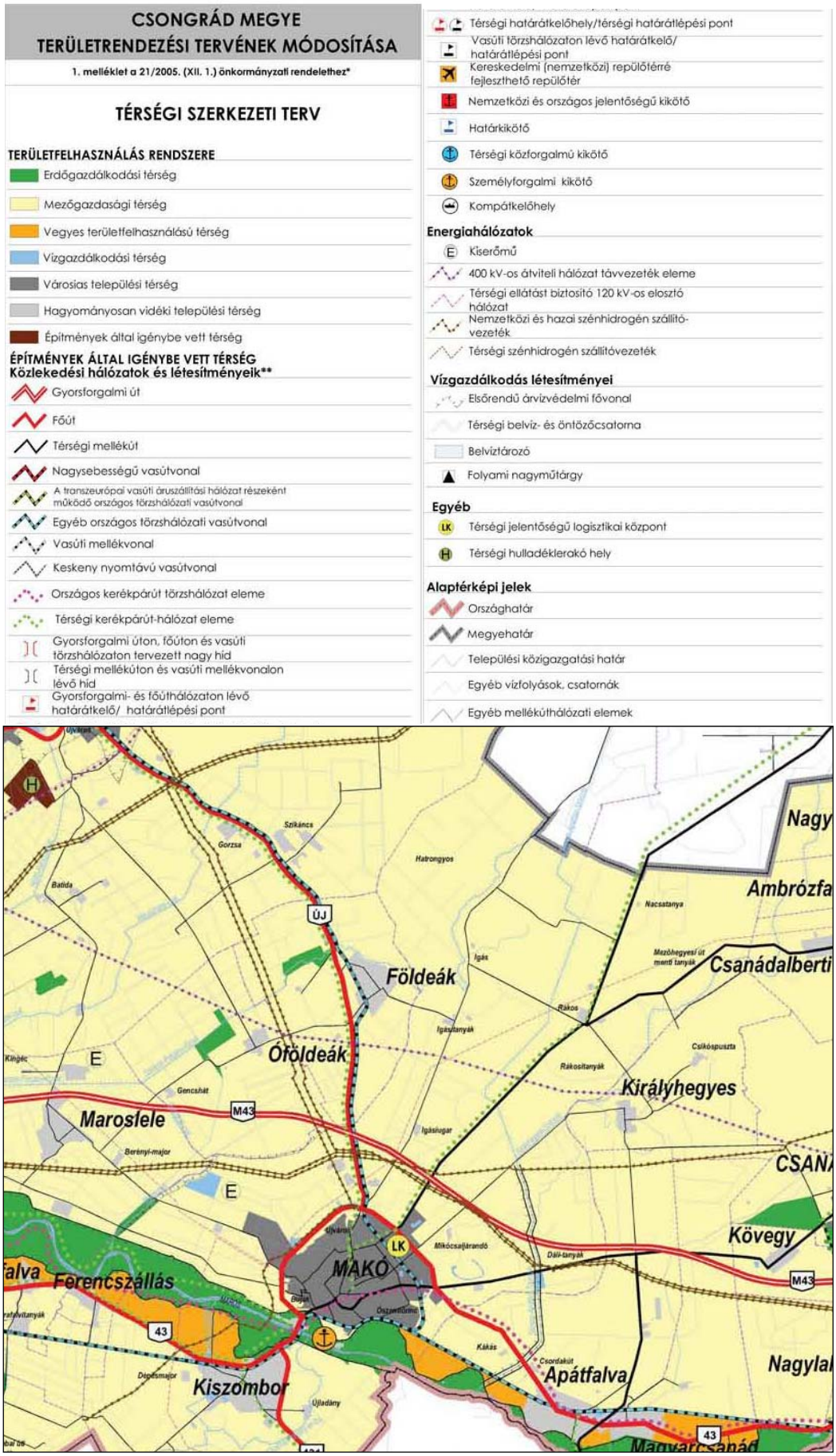
szakasz 13+940 - 27+900 tkm szelvények közötti része • Sámson-Apátfalvi főcsatorna jobb és bal parti visszatöltésezése a Királyhegyes-Száraz-éri főcsatorna torkolatáig	töltés • 2.95.12 sz. Ürmösi keresztgát lokalizációs- és másodrendű védvonalak

Makót érintő térségi területfelhasználási kategóriák a következők:

- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Vegyes területfelhasználású térség
- Vízgazdálkodási térség
- Városias települési térség
- Hagyományosan vidéki települési térség

1-7. ábra: A területfelhasználás rendszere

CSONGRÁD MEGYE
TERÜLETRENDEZÉSI TERVÉNEK MÓDOSÍTÁSA
1. melléklet a 21/2005. (XII. 1.) önkormányzati rendelethez*
TÉRSÉGI SZERKEZETI TERV
TERÜLETFELHASZNÁLÁS RENDSZERE
Erdőgazdálkodási térség
Mezőgazdasági térség
Vegyes területfelhasználású térség
Vízgazdálkodási térség
Városias települési térség
Hagyományosan vidéki települési térség
Építmények által igénybe vett térség
ÉPÍTMÉNYEK ÁLTAL IGÉNYBE VETT TÉRSÉG
Közlekedési hálózatok és létesítményeik**
Gyorsforgalmi út
Főút
Térségi mellékút
Nagysebességű vasútvonal
A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonal
Egyéb országos törzshálózati vasútvonal
Vasúti mellékvonal
Keskeny nyomtávú vasútvonal
Országos kerékpárút törzshálózat eleme
Térségi kerékpárút-hálózat eleme
Gyorsforgalmi úton, főúton és vasúti törzshálózaton tervezett nagy híd
Térségi mellékúton és vasúti mellékvonalon lévő híd
Gyorsforgalmi- és főúthálózaton lévő határátkelő/ határátlépési pont
Térségi határátkelőhely/térségi határátlépési pont
Vasúti törzshálózaton lévő határátkelő/ határátlépési pont
Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérré fejleszthető repülőtér
Nemzetközi és országos jelentőségű kikötő
Határkikötő
Térségi közforgalmú kikötő
Személyforgalmi kikötő
Kompátkelőhely
Energiahálózatok
Kiserőmű
400 kV-os átviteli hálózat távvezeték eleme
Térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó hálózat
Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállító-vezeték
Térségi szénhidrogén szállítóvezeték
Vízgazdálkodás létesítményei
Elsőrendű árvízvédelmi fővonal
Térségi belvíz- és öntözőcsatorna
Belvíztározó
Folyami nagyműtárgy
Egyéb
Térségi jelentőségű logisztikai központ
Térségi hulladéklerakó hely
Alaptérképi jelek
Országhatár
Megyehatár
Települési közigazgatási határ
Egyéb vízfolyások, csatornák
Egyéb mellékúthálózati elemek
Földeák
Ótőldeák
Marosíele
Királyhegyes
Csanádalberti
Ambrózfa
Kövegy
MAKÓ
Ferencszállás
Kiszombor
Apátfalva
Nagyla
ÚJ
M43
43
E
LK

A 21/2005. (XII. 1.) ÖNKORMÁNYZATI RENDELET 4. MELLÉKLETE: TELEPÜLÉSEK 3. MELLÉKLET 1-14. PONTJA SZERINTI ORSZÁGOS ÉS MEGYEI ÖVEZETEK ÁLTALI ÉRINTETTSÉGE*

kistérség	Település	A RENDELET 3. MELLÉKLETÉNEK PONTJA ALAPJÁN																				
		1.			2.	3.		4.	5.		6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.		13.			14.
		Országos ökológiai hálózat			Kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek övezete	Kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezete			Országos jelentőségű tájkép-védelmi terület övezete				Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete	Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő-területének övezete	Ásványi nyersanyag-gazdálko-dási terület övezete	Együtt tervezhető térségek övezete	Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezete					
		Magterület övezete	Ökológiai folyosó övezete	Pufferterület övezete			Erdő-telepítésre alkalmas terület övezete	Térségi komplex tájrehabili-tációt igénylő terület övezete		Térségi jelentőségű tájkép-védelmi terület övezete	Térségi hulladéklerakó-hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezete	Történeti települési terület övezete						Honvédelmi terület övezete	Rendsze-resen belvízjárta terület övezete	Nagyvízi meder övezete	Szél-erózionak kitett terület által érintett települések övezete
Csongrád	Csongrád	x	x	x		x	x	x		x	x	x			x				x	x	x
	Csanytelek	x	x	x		x	x			x	x								x	x	x
	Felgyő	x	x	x		x	x			x	x				x				x	x	x
	Tömörkény	x	x	x	x	x	x		x										x	x	x
Hódmező-vásárhely	Hódmezővásárhely	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x			x	x	x		x	x	x
	Mindszent	x	x	x	x	x	x			x	x				x				x	x	
	Mártély		x	x		x	x		x		x									x	
	Székkutas	x	x	x		x		x	x		x								x		x
Kistelek	Kistelek	x	x			x	x	x		x					x				x		x
	Baks	x	x			x	x		x											x	x
	Balástya	x	x	x		x	x	x		x					x						x
	Csengele	x	x	x		x	x			x					x				x		x
	Öpusztaszer	x	x	x		x	x		x			x									x
	Pusztaszer	x	x		x	x	x	x	x										x		x
Makói	Csanádpalota	x	x	x		x	x	x		x			x						x	x	
	Maká	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x							x	x	x
	Kiszombor		x		x	x	x			x	x	x							x	x	
	Ambrózfalva	x	x	x	x	x				x			x	x							x
	Apátfalva		x		x	x	x			x	x									x	x
	Csanádalberti	x	x	x		x				x			x								
	Ferencszállás		x		x	x	x			x	x									x	
	Földeák	x	x	x	x	x	x	x		x	x										x
	Királyhegyes	x	x	x		x				x											
	Klárafalva		x			x	x			x						x				x	
	Kövegy		x			x					x										
	Magyarcsanád		x		x	x	x			x	x									x	
	Maroslele		x		x	x	x			x	x									x	
	Nagyér	x	x	x	x	x				x			x	x							x
	Nagylak		x			x	x			x	x									x	
	Ótdrdeák		x		x	x	x				x										x
	Pitvaros		x		x	x							x	x							
Mórahalmi	Mórahalom	x	x	x		x	x	x		x					x				x		x
	Ásotthalom	x	x	x		x	x	x		x									x		x
	Bordány	x	x				x			x											x
	Forráskút	x	x			x	x			x											x
	Öttömös	x	x	x		x	x			x											x
	Pusztamérges	x	x			x	x			x											x
	Ruzsa	x	x	x		x	x			x											x
	Üllés	x	x			x	x			x											x
	Zákányszék	x	x	x		x	x			x											x

*Módosította: 10/2012. (III. 19.) önkormányzati rendelet 6. §-a. Hatályos: 2012. március 20-tól.

A megyei területrendezési terv Makót érintő övezetei:

1.1. Magterület övezete

1.2. Ökológiai folyosó övezete

1.3. Pufferterület övezete

2. Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

3.1. Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

3.2. Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete

4. Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete*

5. Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete

6. Térségi hulladéklerakó- hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezete*

7. Történeti települési terület övezete*

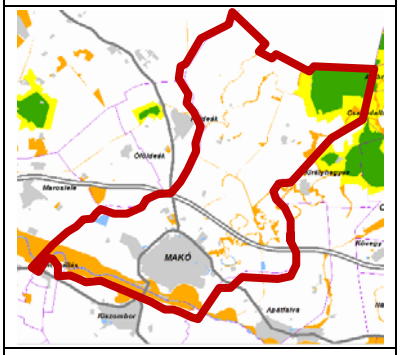
13.1. Rendszeresen belvízjárta terület övezete

13.2. Nagyvízi meder övezete *

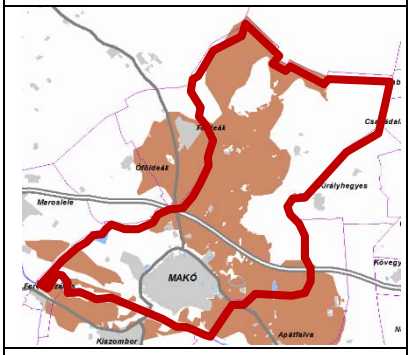
14. Szélerózionak kitett terület által érintett települések övezete*

*Az OTrT módosításával megszüntetett övezet, a továbbiakban nem kell alkalmazni.

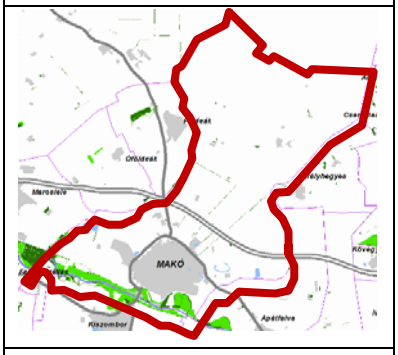
3.1. számú melléklet
Országos ökológiai hálózat övezetei

3.2. számú melléklet
Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

3.3. számú melléklet
Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete és Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete

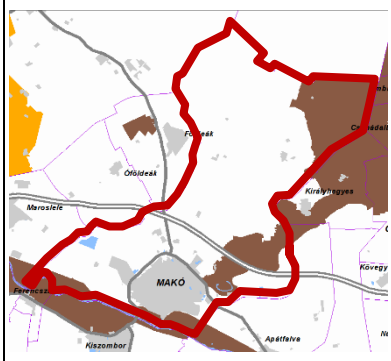

3.1. A település folyó menti és más, kisebb vízfolyás menti sávja az ökológiai folyosó része. Magterületi övezet az északkeleti településrészen egy nagyobb területet érint, ehhez puffer területi övezet kapcsolódik.

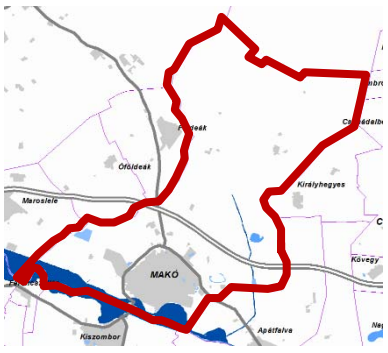
3.2. A kiváló termőhelyi adottságú szántóterület a település külterületének jelentős részét érinti.

3.3. A kiváló termőhelyi adottságú erdőterület és az erdőtelepítésre alkalmas (javasolt) terület övezete érinti a településnek a folyó menti részét.

3.5. számú melléklet
Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete

3.8. számú melléklet
Rendszeresen belvízjárta terület övezete és Nagyvízi meder övezete*

3.5. Az övezet érinti a folyó menti területeket és a keleti településrészt.

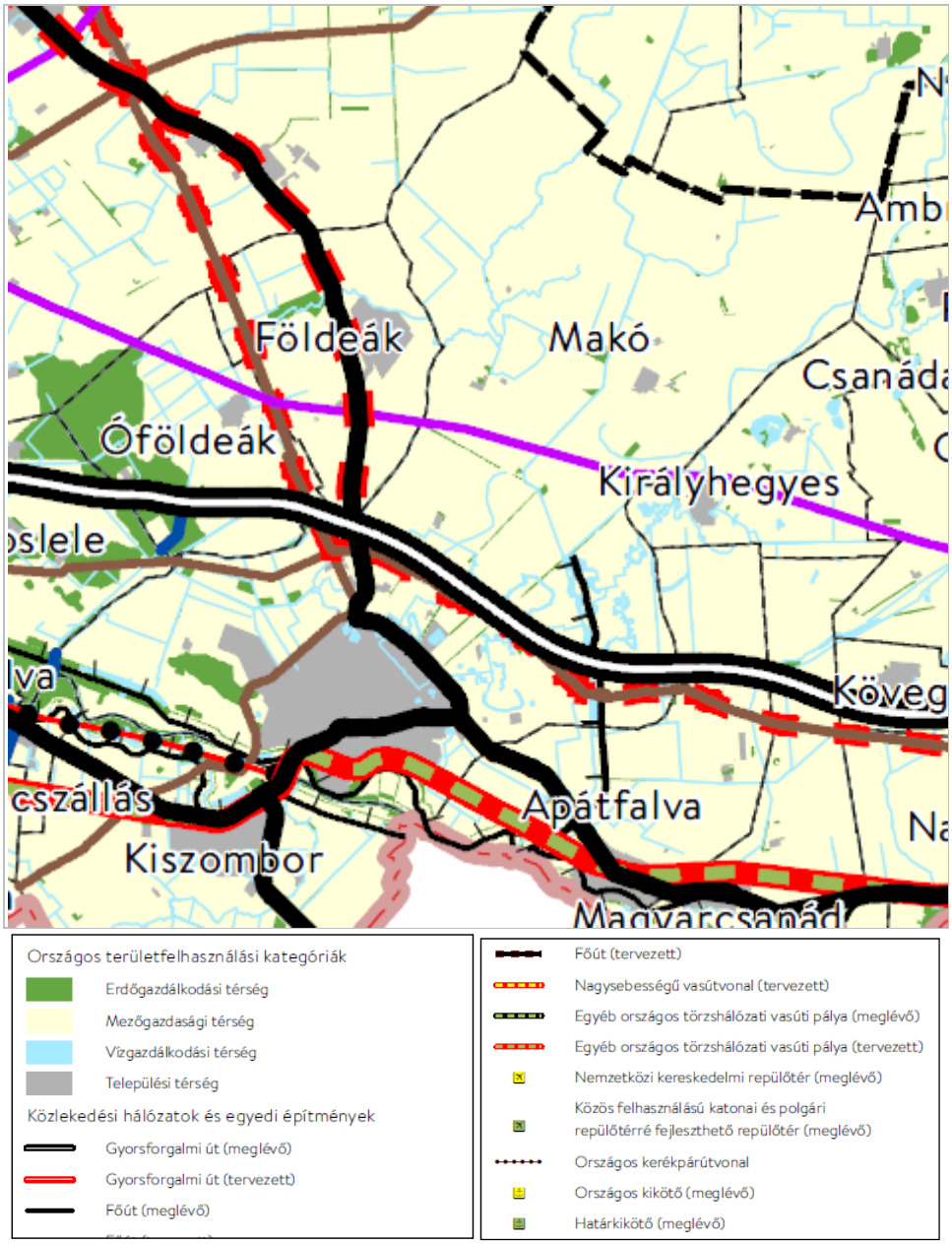
3.8. A rendszeresen belvíz járta térség a város belterületének több foltját érinti.

1.3.3 Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény

A Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. - 2019. március 15-től hatályos - törvény alapján az Ország Szerkezeti Tervének térségi területfelhasználása szerint Makó Város területe

- erdőgazdálkodási térség
- mezőgazdasági térség
- vízgazdálkodási térség
- települési térség

országos területfelhasználási kategóriákra osztható.

2. melléklet: Az Ország Szerkezeti Terve Makó városra vonatkozó részlete

14. § (1) Az országos közlekedési infrastruktúra-hálózatok és a műszaki infrastruktúra egyedi építményeinek térbeli rendjét és az országos jelentőségű építmények elhelyezkedését a 2. melléklet, e térbeli rend szempontjából meghatározó települések felsorolását pedig a 4/1-4/6. melléklet tartalmazza.

(4) A villamosenergia-átviteli hálózat távvezetékeit, továbbá a nemzetközi és hazai szénhidrogénszállító-vezetékek térbeli rendjét a 2. melléklet, e térbeli rend szempontjából meghatározó települések felsorolását pedig a 4/8. és a 4/9. melléklet tartalmazza.

(5) Az országos vízi létesítmények térbeli rendjét a 2. melléklet, ezek felsorolását pedig a 4/10. melléklet tartalmazza.

4/1. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez

Az országos közúthálózat távlati gyorsforgalmi és főúti elemei, valamint a fővárosi térszerkezetet meghatározó főutak

1. Távlati gyorsforgalmi utak

A	B	C	
1.		Meglévő szakasz	Tervezett szakasz
18.	M43:	Szeged (M5) - Csanádpalota - (Románia)	

3. Távlati főutak

3.1. Meglévő szakaszok:

	A	B
53.	43. sz. főút:	Szeged (5. sz. főút) - Makó - Nagylak - (Románia)
54.	430. sz. főút:	Makó (M43) - Makó (43. sz. főút)

3.2. Tervezett szakaszok:

	A	B
58.		Hódmezővásárhely (M47) - Makó (43. sz. főút)

4/3. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez

Országos törzshálózati vasúti pályák

3. Tervezett országos törzshálózati vasúti pályák

	A	B
1.	Vasútvonal száma	
7.	121	Szeged - Újszeged - Nagylak - (Románia)

4/5. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez

Országos kerékpárút-törzshálózat elemei

51. Csongrádi kerékpárútvonal:	
(Románia) - Nagylak - Makó - Szeged - Kiskunmajsa - Jászszentlászló - Bugac	

4/9. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez

Nemzetközi és hazai szénhidrogén-szállító vezetékek

1. Meglévő földgázszállító vezetékek

A	B	
1.	száma	elhelyezkedése
146.	323:	Hódmezővásárhely - Óföldeák - Makó
147.	324:	Kübekháza - Kiszombor - Makó
167.	334:	Algyő - Makó - Nagylak - (Románia)

4/10. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez

Országos vízi létesítmények

4. Országos csatornák

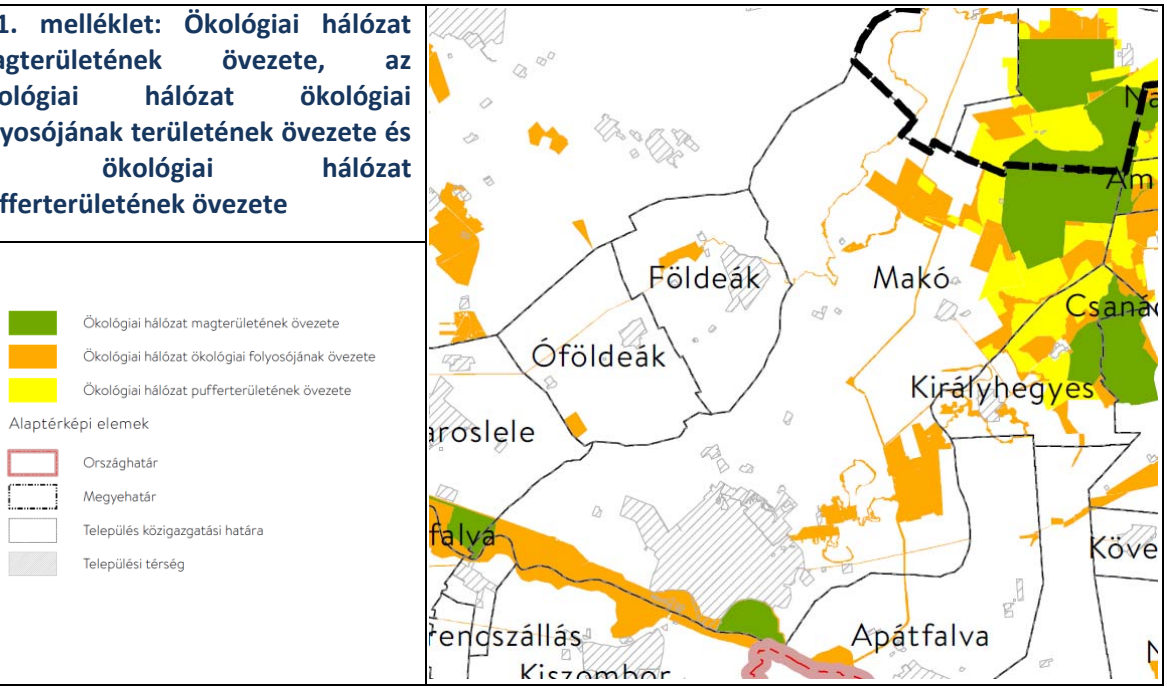
4.1. Meglévő országos csatornák

	A	B
1.	Csatorna neve	Érintett települések
62.	Maros jobb parti tápcsatorna	Makó

Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX törvény 3/1. – 3/5. mellékletei közül az alábbiak érintik Makó város területét:

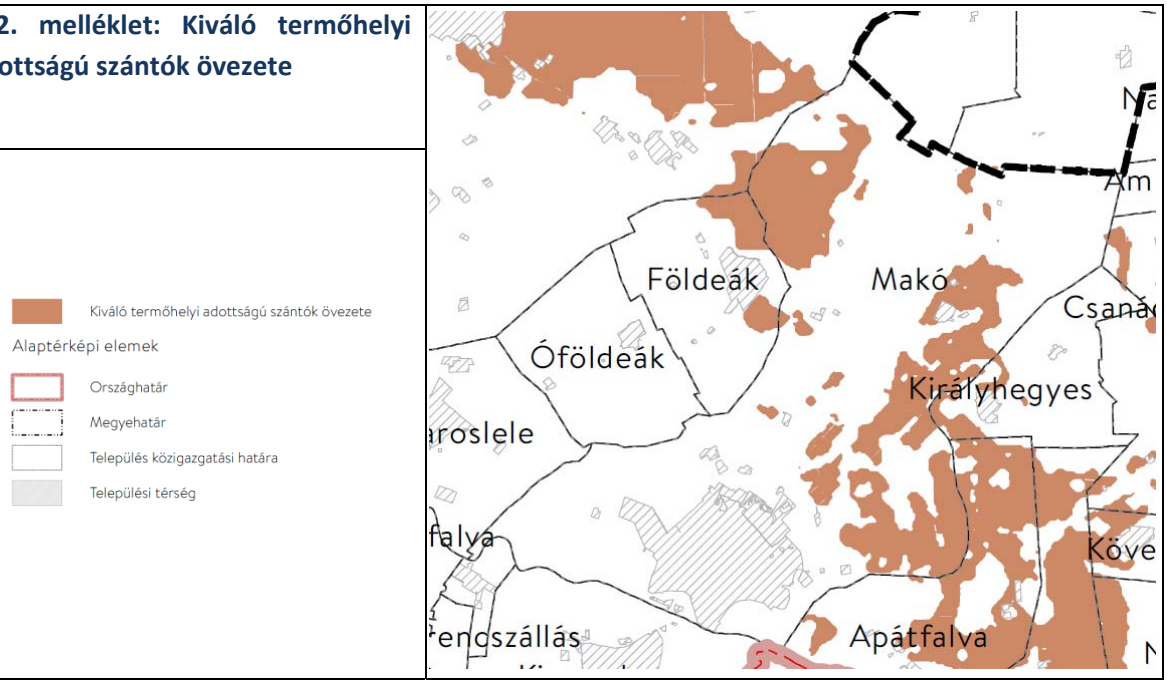
- 3/1. melléklet: Ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete és az ökológiai hálózat pufferterületének övezete
- 3/2. melléklet: Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete
- 3/3. melléklet: Erdők övezete

3/1. melléklet: Ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának területének övezete és az ökológiai hálózat pufferterületének övezete

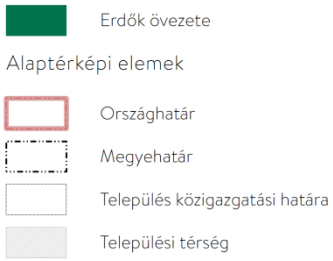
Az Ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete és az ökológiai hálózat pufferterületének övezete is érinti a város közigazgatási területét.

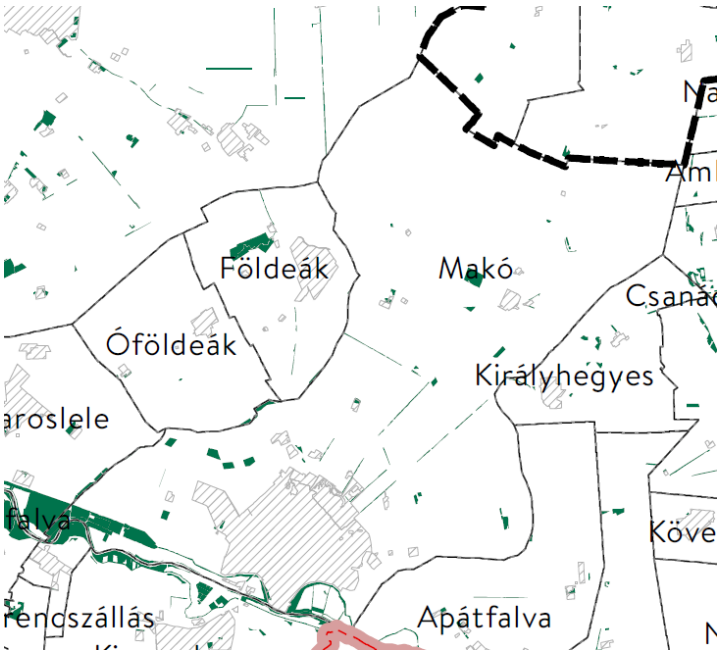
3/2. melléklet: Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete

A Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete érinti Makó város közigazgatási területét.

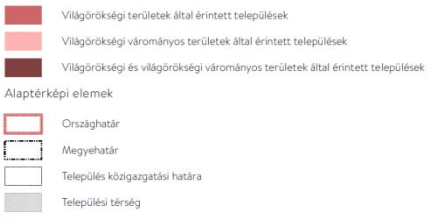
3/3. melléklet: Erdők övezete

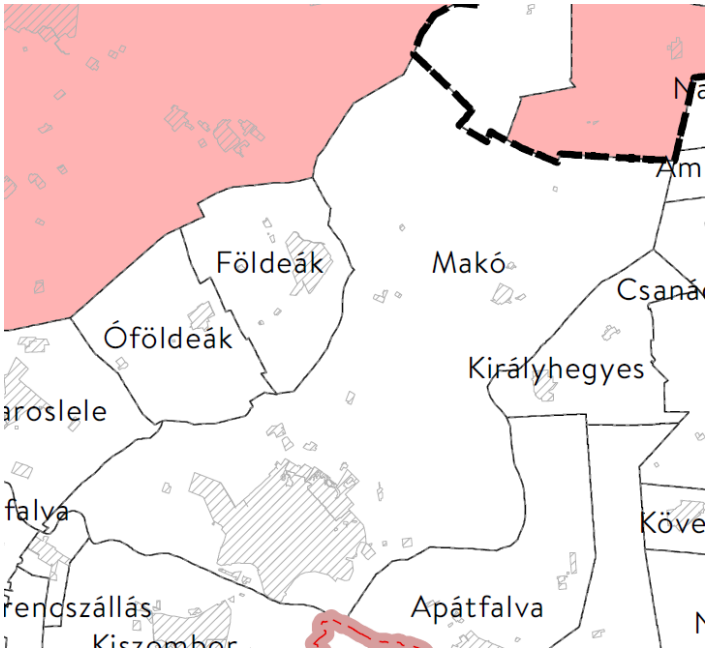

Az Erdők övezete érinti Makó város közigazgatási területét.

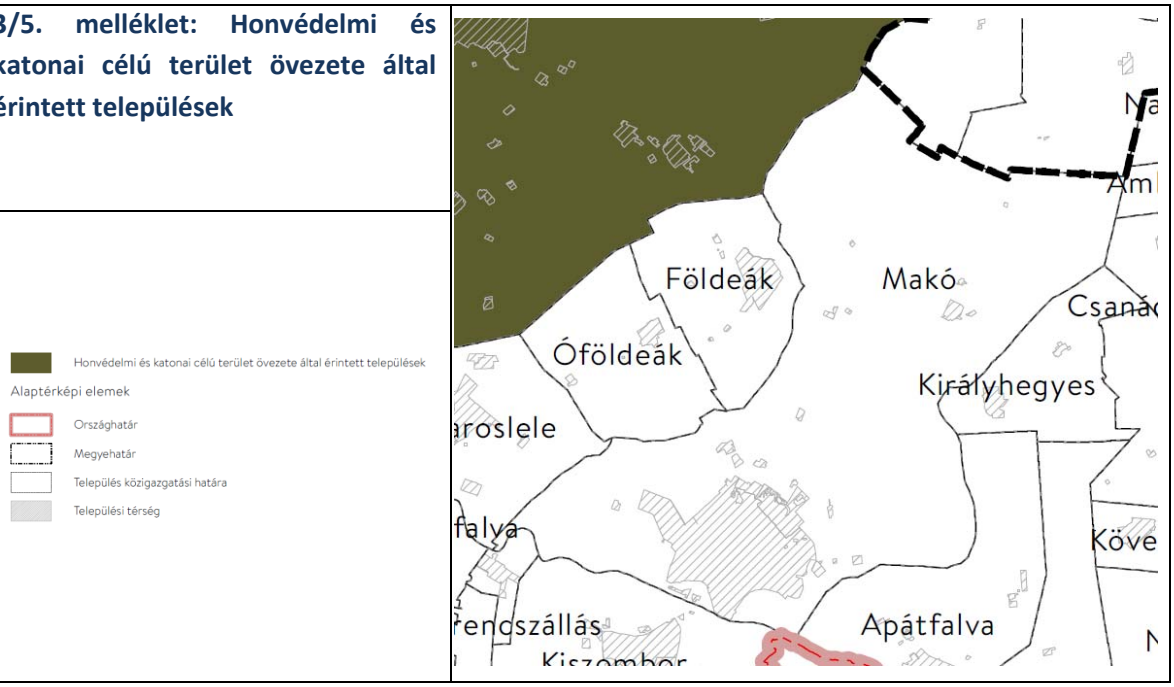
3/4. melléklet: Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete által érintett települések

Makó város közigazgatási területe nem tartozik a Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete által érintett települések közé.

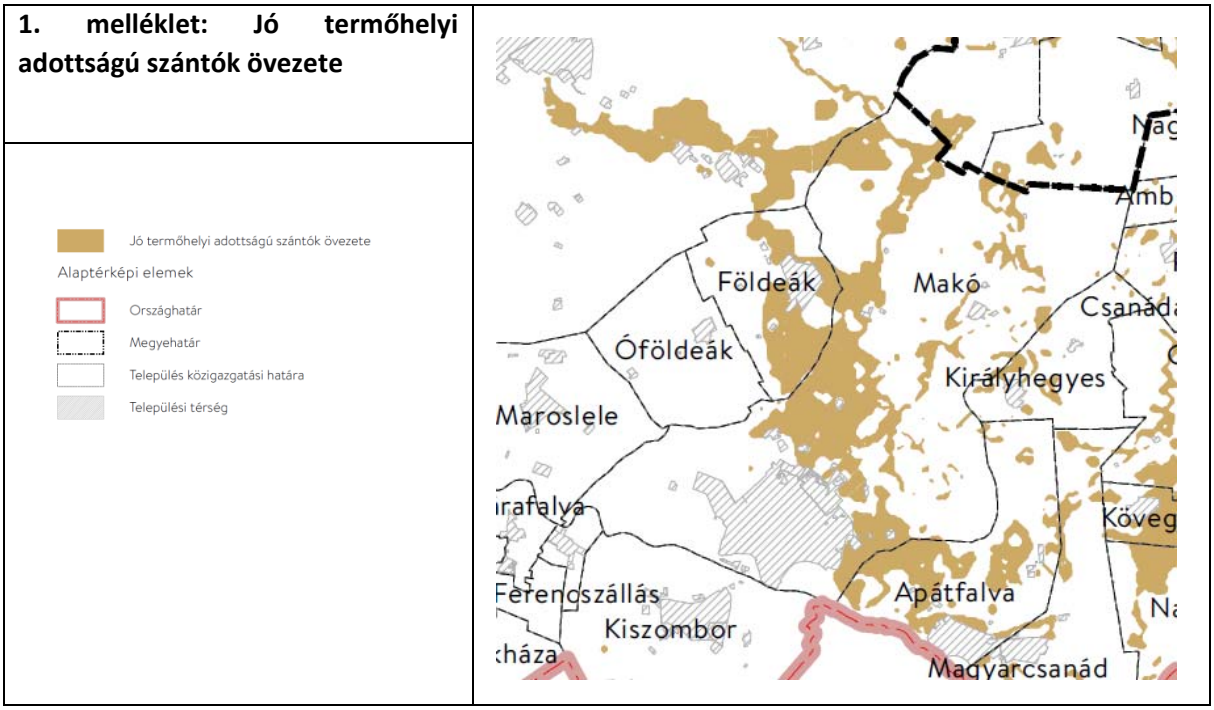
3/5. melléklet: Honvédelmi és katonai célú terület övezete által érintett települések

Makó város közigazgatási területe nem tartozik a Honvédelmi és katonai célú terület övezete által érintett települések közé.

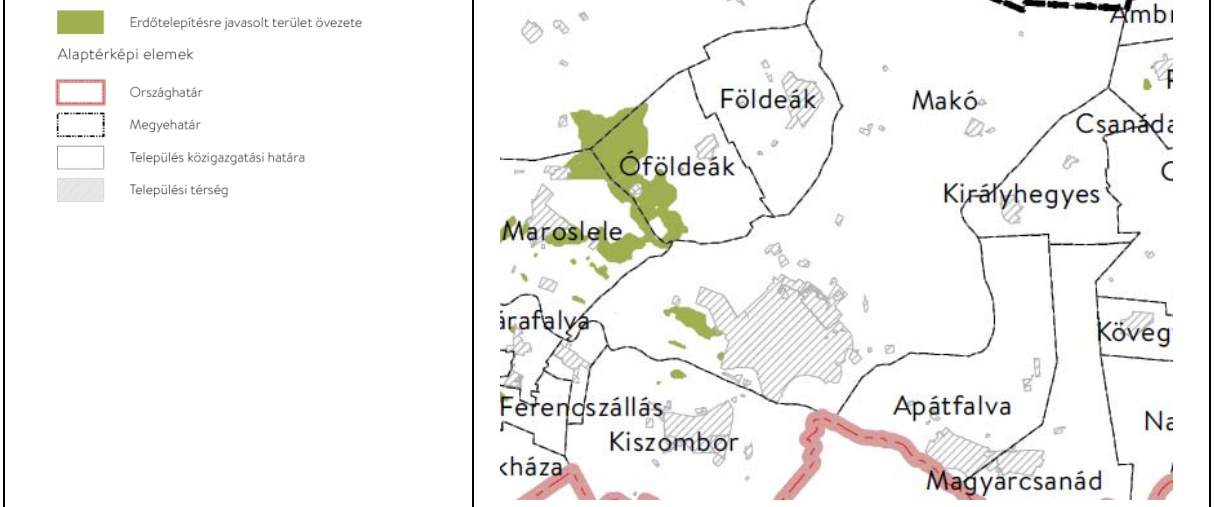
1.3.4 A MATrT 19. § (1) bekezdésével összhangban, az Országos Övezeti Terv részét képező, a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI.14.) MvM rendeletben megállapított országos övezetek

1. melléklet: Jó termőhelyi adottságú szántók övezete

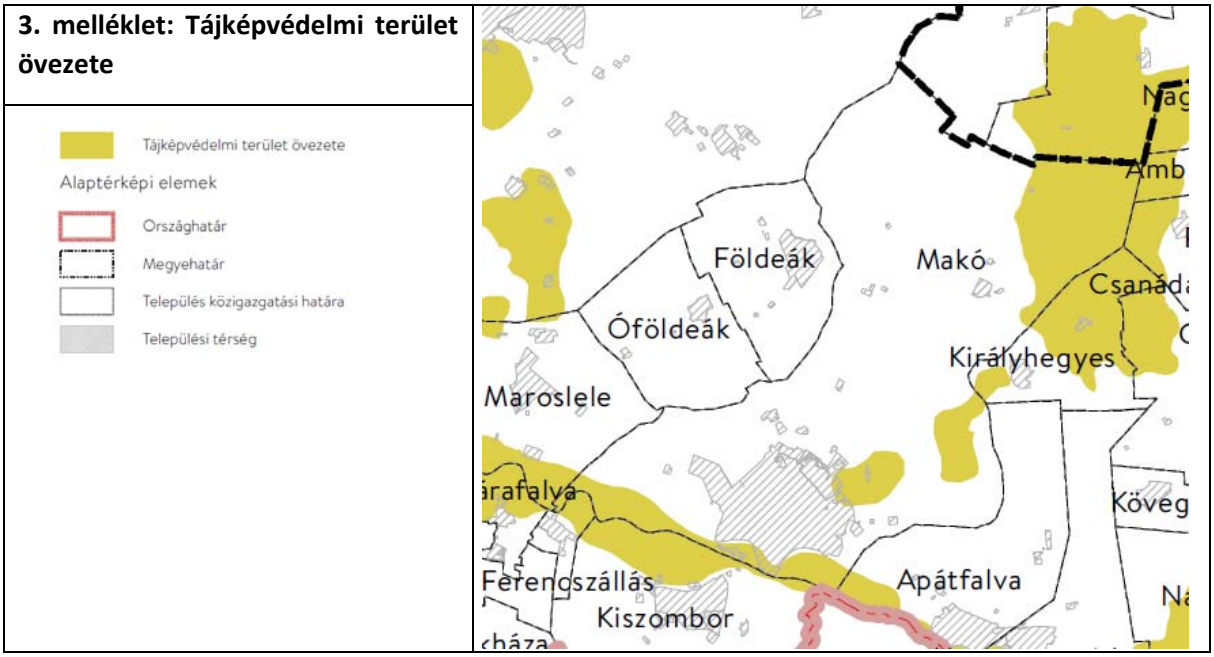
A város területét a Jó termőhelyi adottságú szántók övezete érinti.

2. melléklet: Erdőtelepítésre javasolt terület övezete

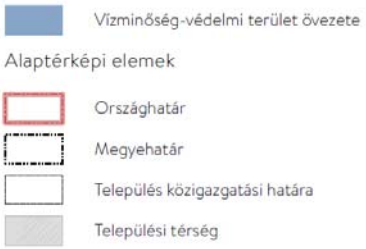
A város területét az Erdőtelepítésre javasolt terület övezete érinti.

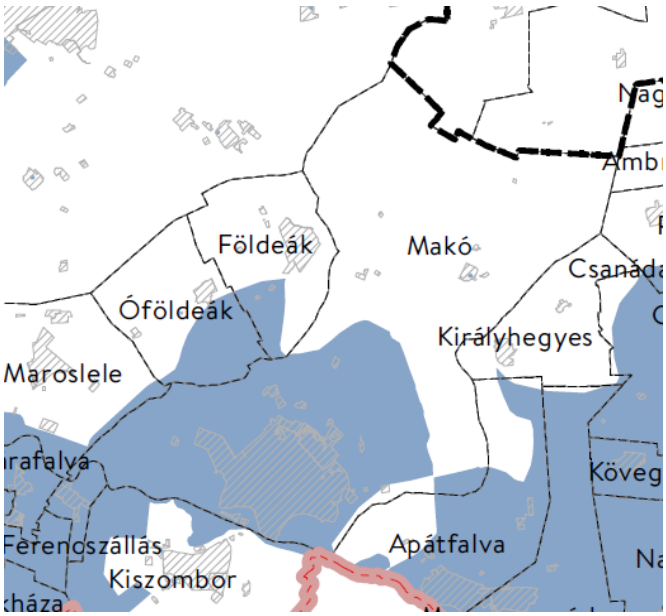
3. melléklet: Tájképvédelmi terület övezete

A város területét a Tájképvédelmi terület övezete érinti.

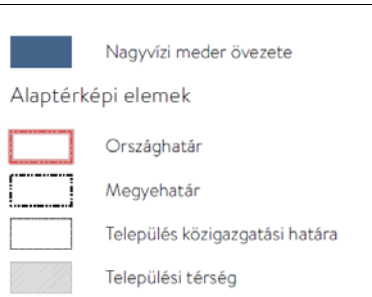
4. melléklet: Vízminőség-védelmi terület övezete

A város területét a Vízminőség-védelmi terület övezete érinti.

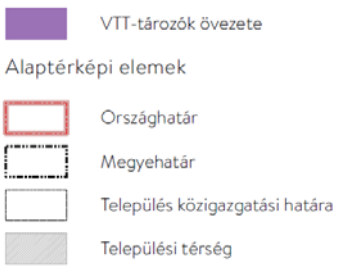
5. melléklet: Nagyvízi meder övezete

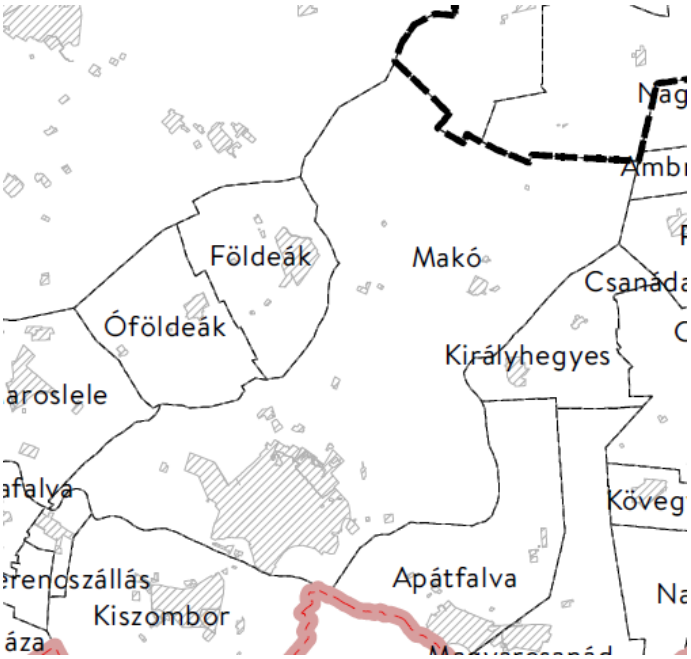

A város területét a Nagyvízi meder övezete nem érinti.

6. melléklet: VTT-tározók övezete

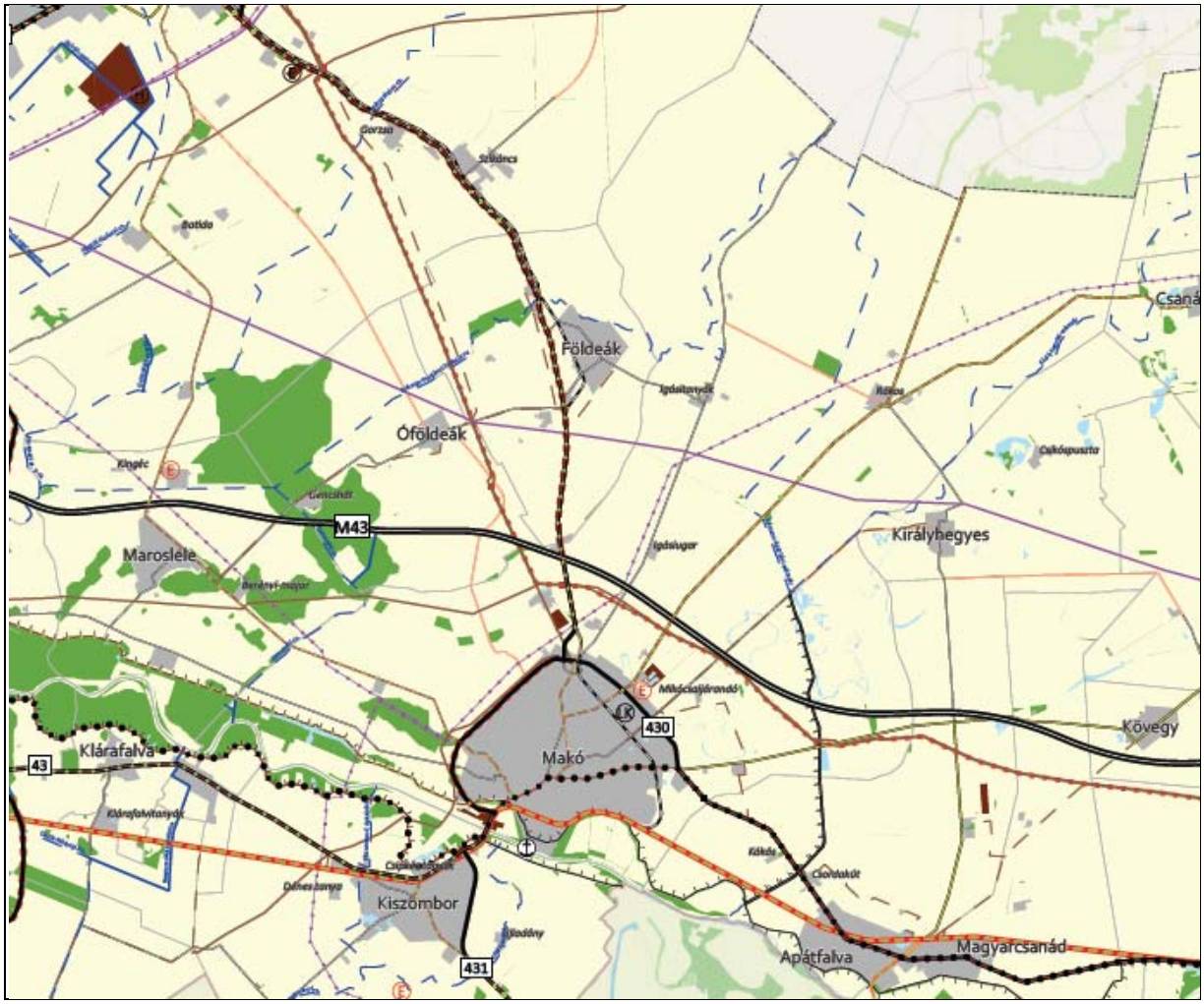

A város területét a VTT-tározók övezete nem érinti.

	Az országos övezetek a MATrT 19. § (1) bekezdés alapján	**Makó város érintettsége**
1.	Ökológiai hálózat magterületének övezete	+
2.	Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete	+
3.	Ökológiai hálózat pufferterületének övezete	+
4.	Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete	+
5.	Jó termőhelyi adottságú szántók övezete	+
6.	Erdők övezete	+
7.	Erdőtelepítésre javasolt terület övezete	+
8.	Tájképvédelmi terület övezete	+
9.	Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete	-
10.	Vízminőség-védelmi terület övezete	+
11.	Nagyvízi meder övezete	+
12.	VTT-tározók övezete	-
13.	Honvédelmi és katonai célú terület övezete	-

1.3.5 Csongrád Megyei Közgyűlés elnökének 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelete Csongrád Megy Területrendezési Tervéről

TÉRSÉGI SZERKEZETI TERV *1. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez*

JELMAGYARÁZAT

Térségi területfelhasználási kategóriák
- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Vízgazdálkodási térség
- Települési térség
- Sajátos területfelhasználású térség

Műszaki infrastruktúra elemei

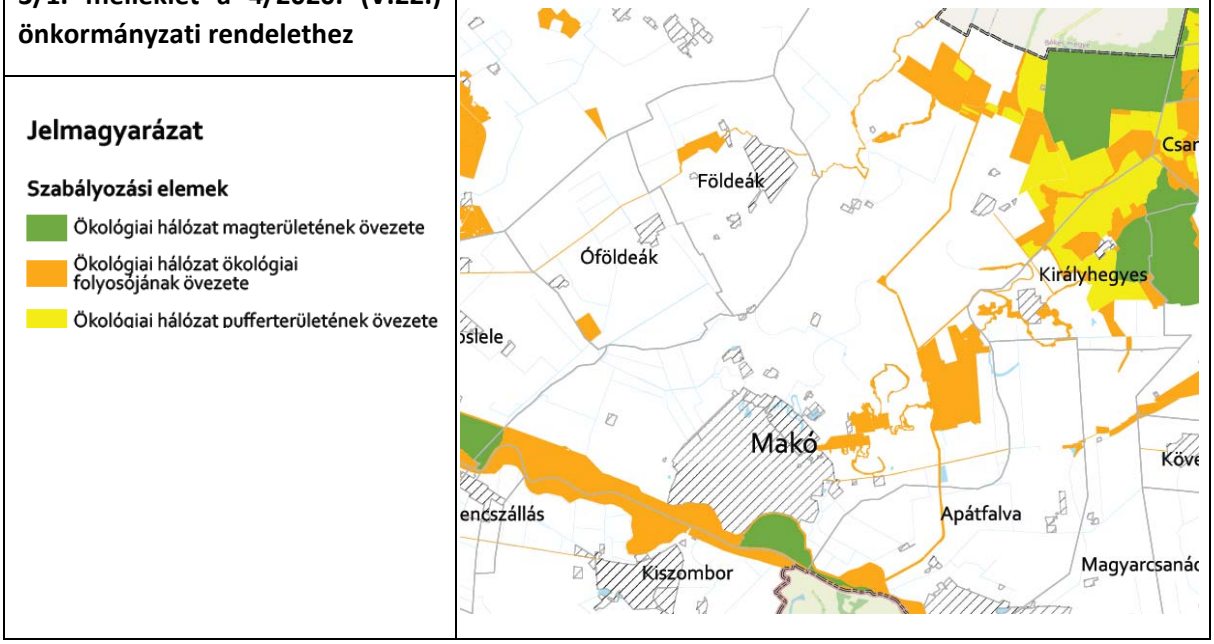
Országos jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények
- Gyorsforgalmi út - meglévő
- Gyorsforgalmi út - tervezett
- Főút - meglévő
- Főút - tervezett
- Nagysebességű vasútvonal - tervezett
- Országos törzshálózati vasúti pálya - meglévő
- Országos törzshálózati vasúti pálya - tervezett
- Országos kerékpárútvonal - tervezett
- 400 kV-os átviteli hálózati távvezeték - meglévő
- 400 kV-os átviteli hálózati távvezeték - tervezett
- 220 kV-os átviteli hálózati távvezeték - meglévő
- Földgázszállító vezeték - meglévő
- Földgázszállító vezeték - tervezett
- Kőolajszállító vezeték - meglévő
- Országos jelentőségű csatorna - meglévő
- Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal - meglévő
- Országos közút - meglévő
- Határközút - meglévő
- Egyéb 50 MW vagy annál nagyobb névleges teljesítőképességű erőmű - tervezett
- Kiemelt jelentőségű vízi építmény - meglévő
- VTT-tározó - tervezett

Térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények
- Térségi szerepű összekötő út - meglévő
- Térségi szerepű összekötő út - tervezett
- Egyéb mellékút - meglévő
- Egyéb mellékút - tervezett
- Országos vasúti mellékvonal - meglévő
- Országos vasúti mellékvonal - tervezett
- Térségi kerékpárútvonal - tervezett
- Térségi csatorna - meglévő
- Térségi ellátást biztosító 132 kV-os elosztó hálózat - meglévő
- Földgázelosztó vezeték - meglévő
- Földgázelosztó vezeték - tervezett
- Térségi repülőtér - meglévő
- Térségi közút - meglévő
- Térségi közút - tervezett
- Kompátkelőhely - meglévő
- Térségi logisztikai központ - meglévő
- 5-50 MW névleges teljesítőképességű erőmű - meglévő
- 5-50 MW névleges teljesítőképességű erőmű - tervezett
- Térségi hulladékkezelő - meglévő

Alaptérképi elemek
- Országhatár
- Megyehatár
- Település közigazgatási határa

Ökológiai hálózat magterületének, ökológiai hálózat ökológiai folyosójának és ökológiai hálózat pufferterületének övezete

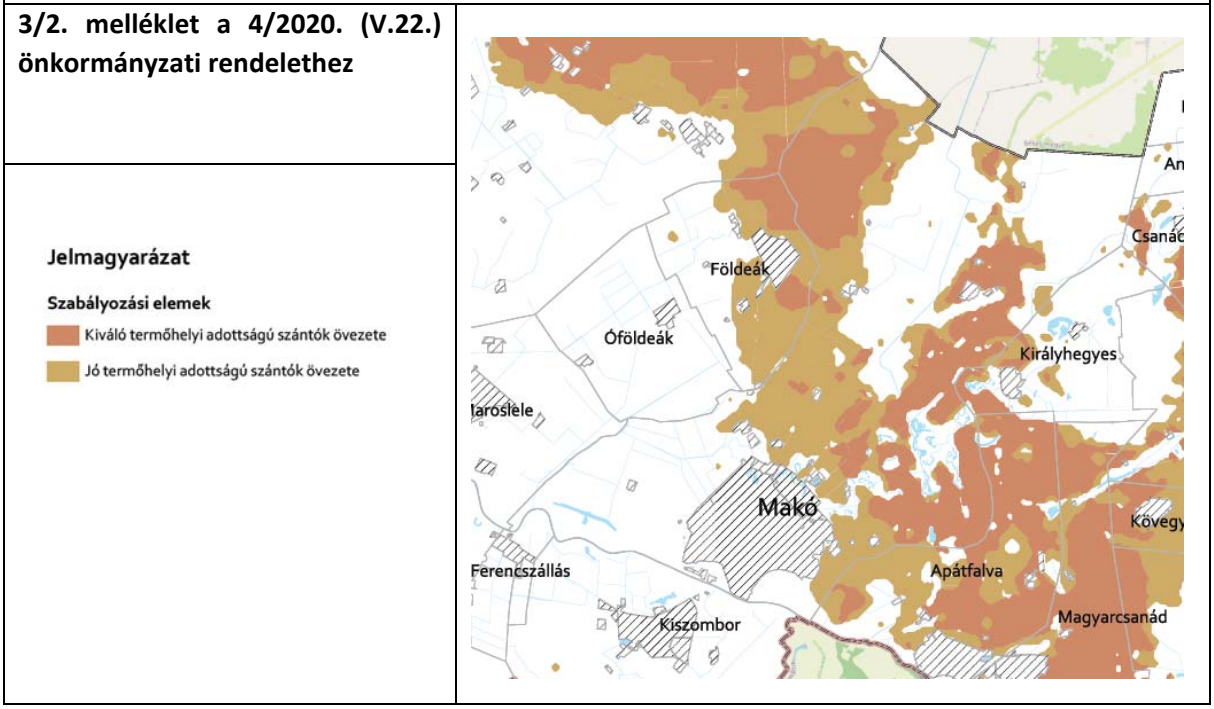
3/1. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

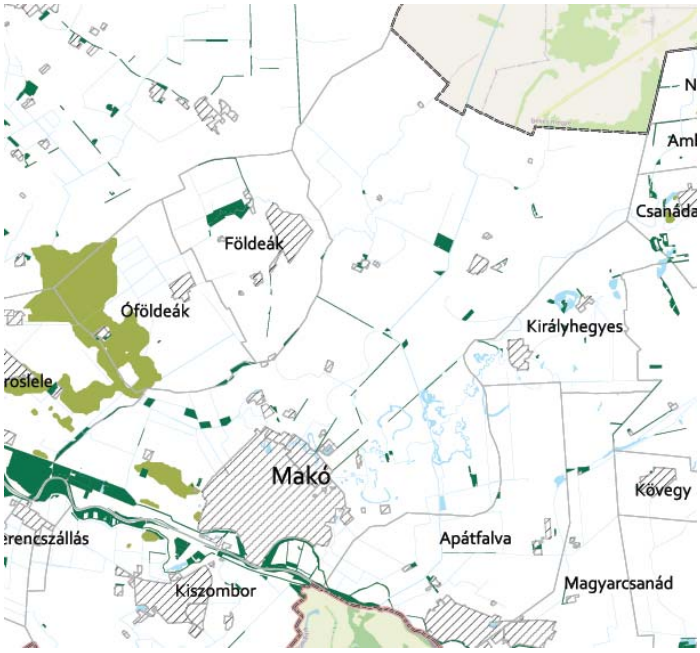
A város területét mindhárom övezet érinti.

Kiváló termőhelyi adottságú szántók és Jó termőhelyi adottságú szántók övezete

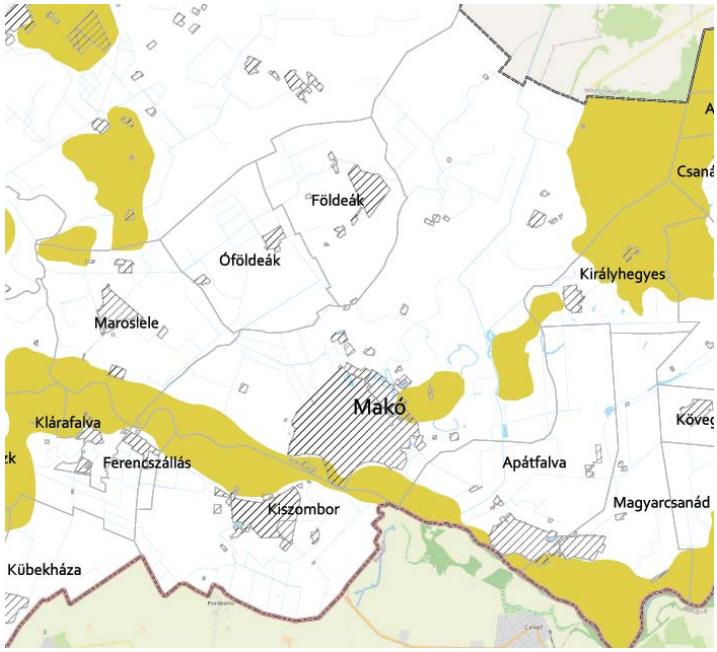
3/2. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

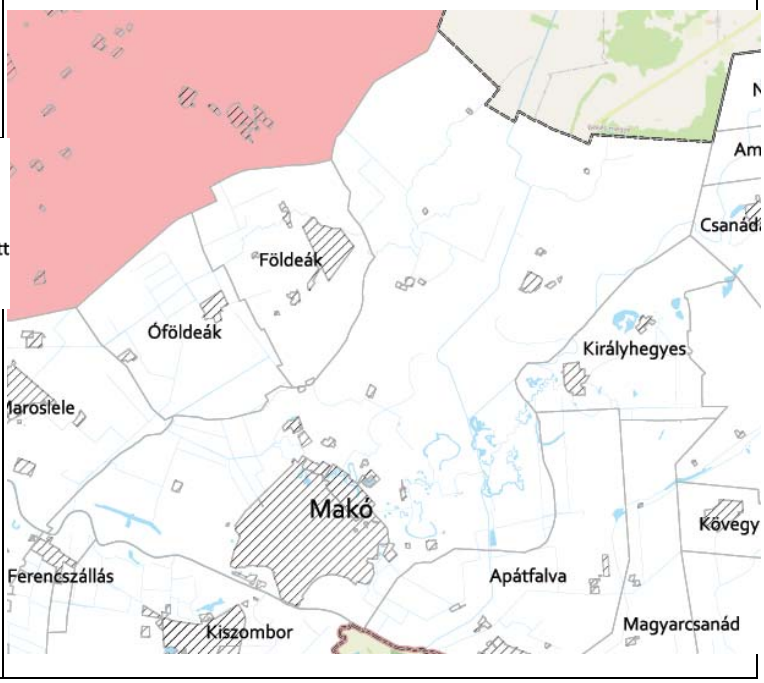
A város területét mindkét övezet érinti.

Erdők övezete és Erdőtelepítésre javasolt terület	
3/3. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez	
Jelmagyarázat **Szabályozási elemek** Erdők övezete Erdőtelepítésre javasolt terület övezete	

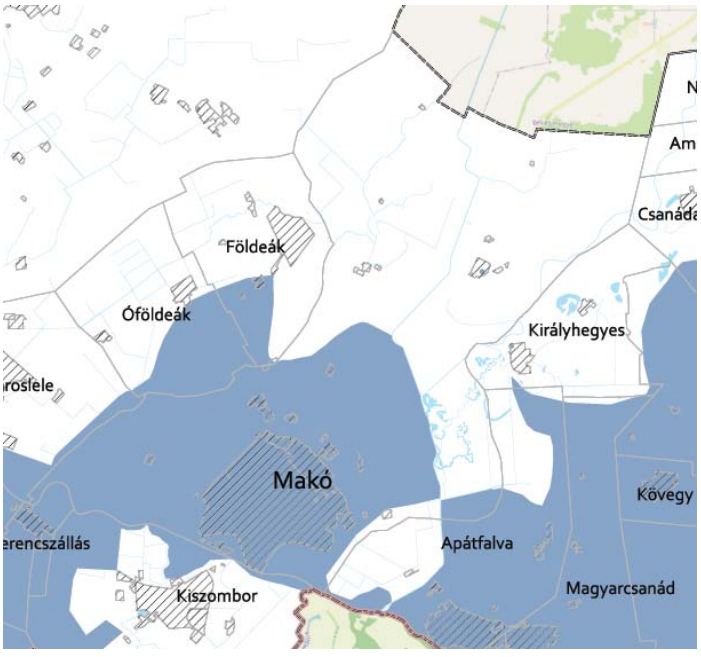
A város területét mindkét övezet érinti.

Tájképvédelmi terület övezete	
3/4 melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez	
Jelmagyarázat **Szabályozási elemek** Tájképvédelmi terület övezete	

A város közigzagatási területét az övezet érinti.

Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete	
3/5 melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez	
Jelmagyarázat **Szabályozási elemek** Világörökségi várományos területek által érintett települések	

A város közigazgatási területét az övezet nem érinti.

Vízminőség-védelmi terület övezete	
3/6 melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez	
Jelmagyarázat **Szabályozási elemek** Vízminőség-védelmi terület övezete	

A város közigazgatási területét az övezet érinti.

Nagyvízi meder övezete és VTT-tározók övezete

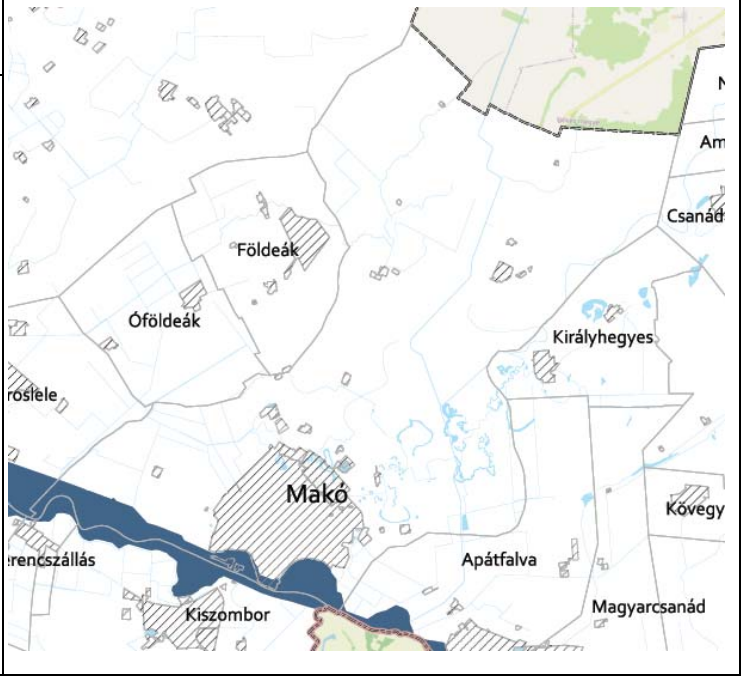
3/7 melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

Jelmagyarázat

Szabályozási elemek

Nagyvízi meder övezete

VTT-tározók övezete

A város közigazgatási területét az övezet érinti.

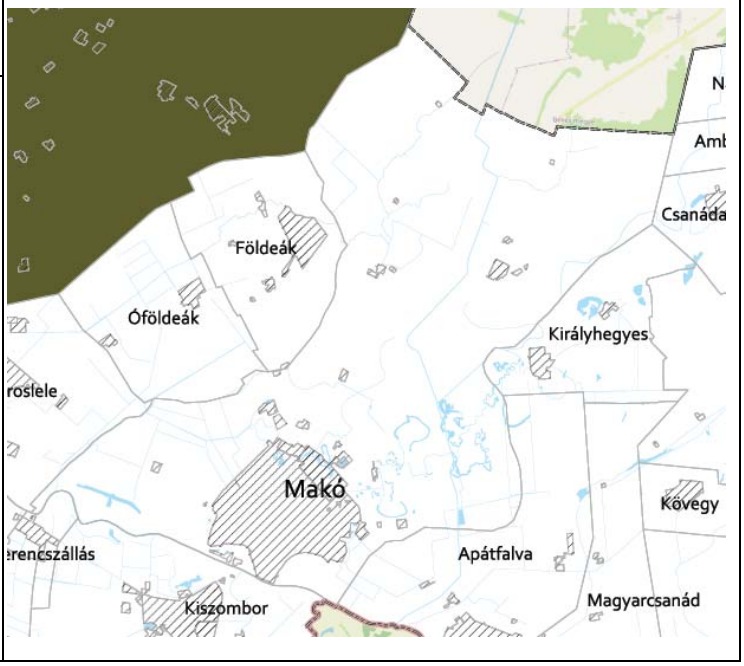
Honvédelmi és katonai célú terület övezete

3/8 melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

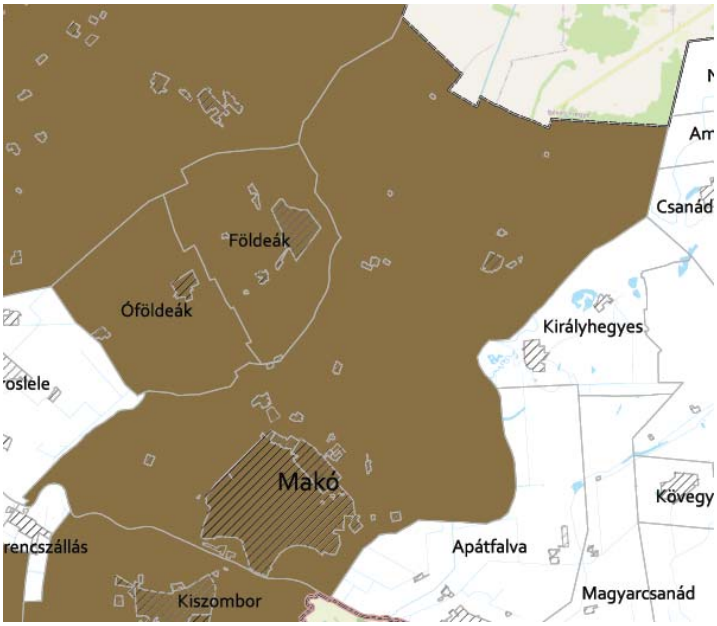
Jelmagyarázat

Szabályozási elemek

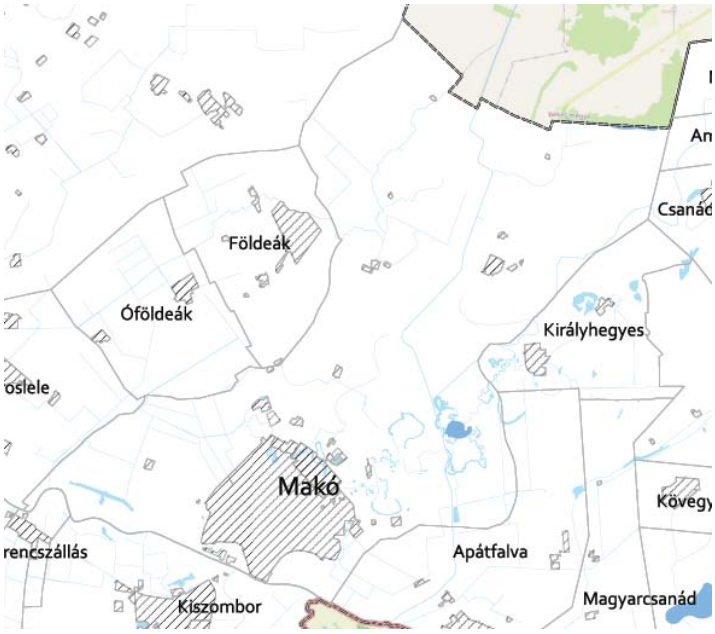
Honvédelmi és katonai célú terület övezete

A város közigazgatási területét az övezet nem érinti.

Ásványi nyersanyagvagyon övezete	
3/9 melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez	
Jelmagyarázat **Szabályozási elemek** Ásványi nyersanyagvagyon övezete	

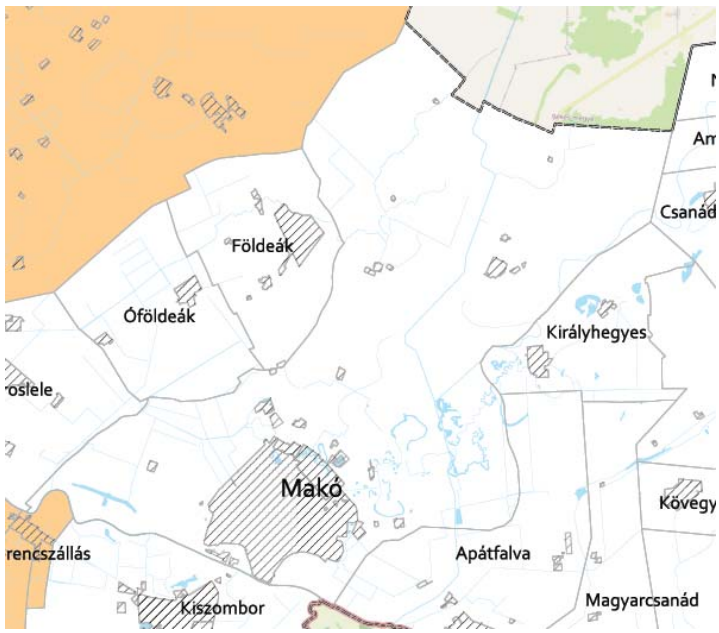
A város közigazgatási területét az övezet érinti.

Rendszeresen belvízjárta terület övezete	
3/10 melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez	
Jelmagyarázat **Szabályozási elemek** Rendszeresen belvízjárta terület övezete	

A város közigzagatási területét az övezet érinti.

Tanyás területek övezete

3/11. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

A városközigazgatási területét az övezet nem érinti.

Nemzetközi hármashatár menti városhálózati csomópont térség övezete

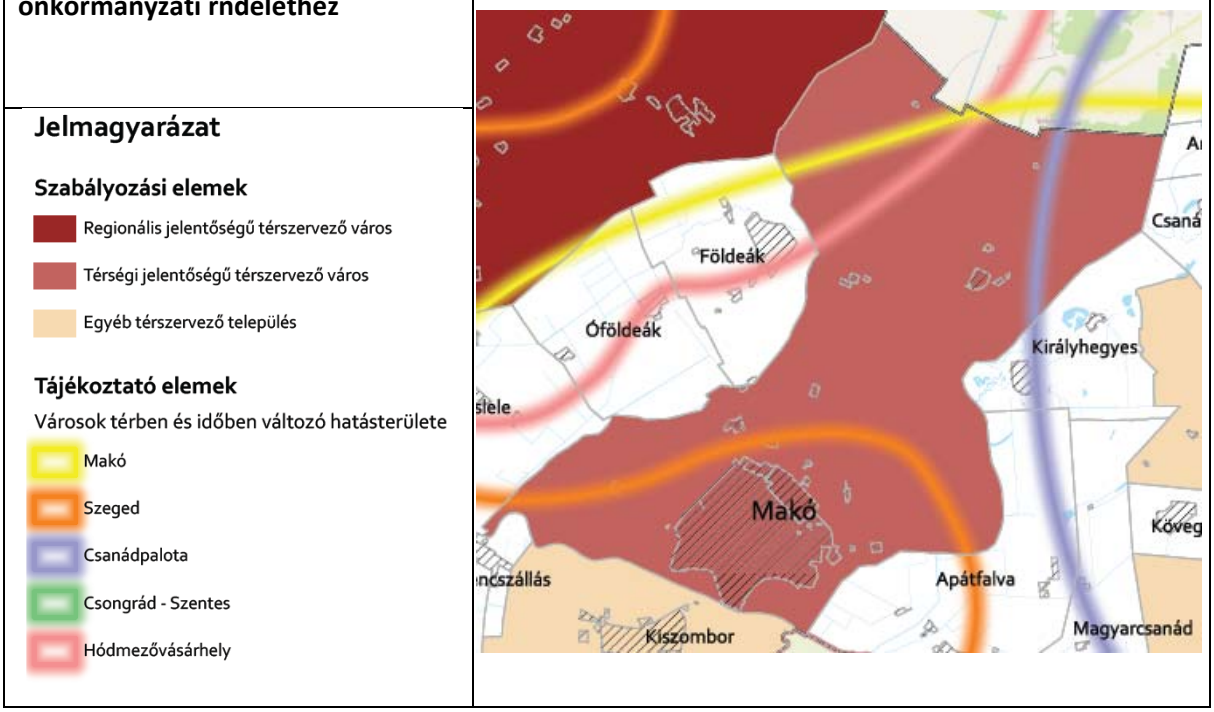
3/12. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

A város közigzagatási területét az övezet érinti.

Térszerkezeti szempontból jelentőségű térszervező települések övezet

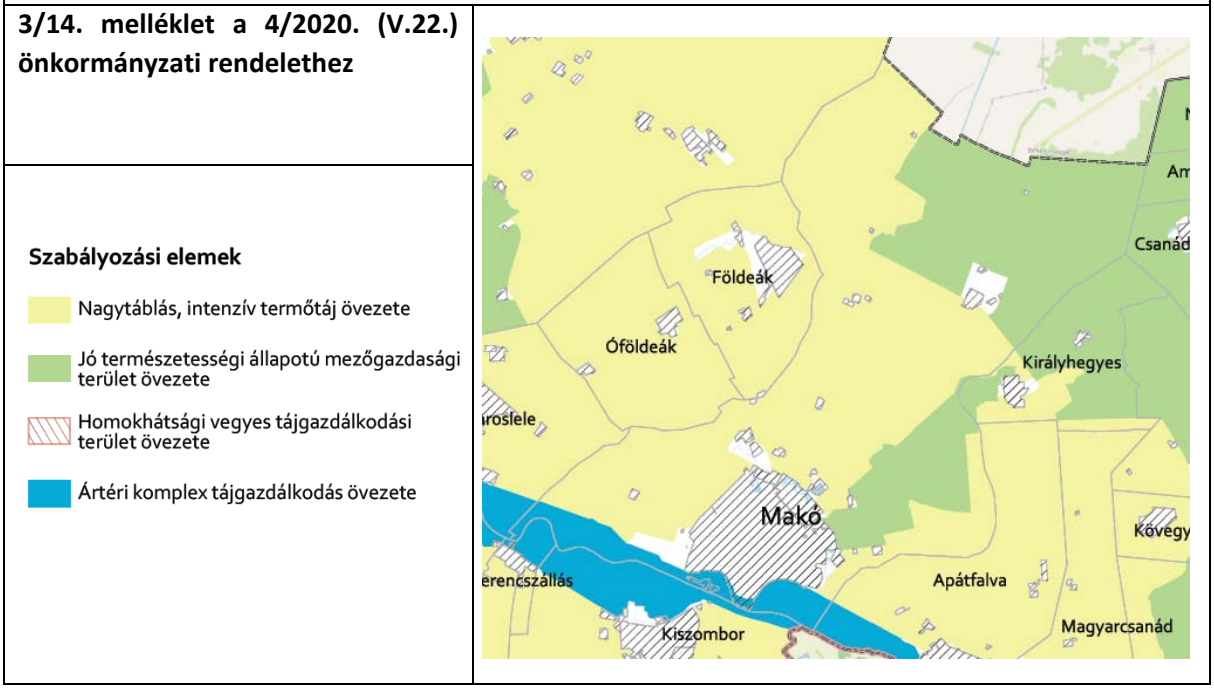
3/13. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rndelethez

Makó közigazgatási területét a Térségi jelentőségú térszervező város övezet érinti.

Egyedi mezőgazdasági és tájgazdálkodási övezetek

3/14. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

A város közigzagatási területét az övezet érinti.

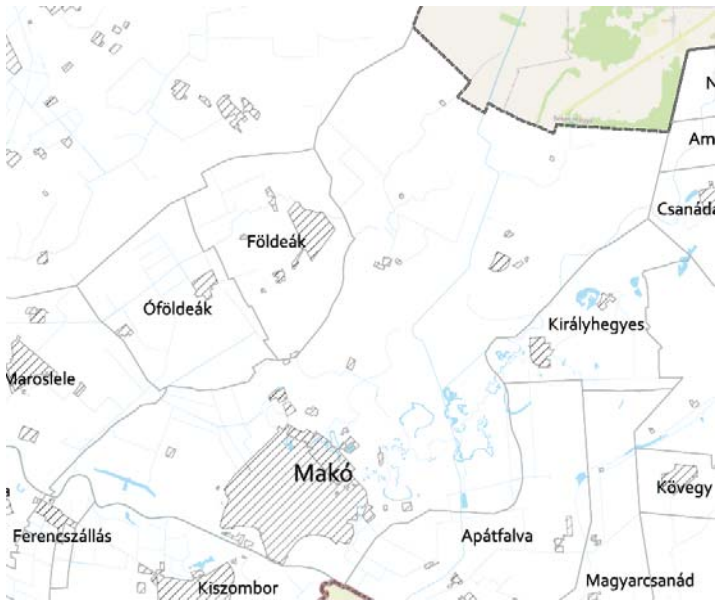
Hagyományos gyümölcstermesztési térség övezete

3/15. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

Jelmagyarázat

Szabályozási elemek

Hagyományos gyümölcstermesztési térség övezete

Szőlő termőhelyi kataszteri I. és II. osztályú terület övezete

3/16. melléklet a 4/2020. (V.22.) önkormányzati rendelethez

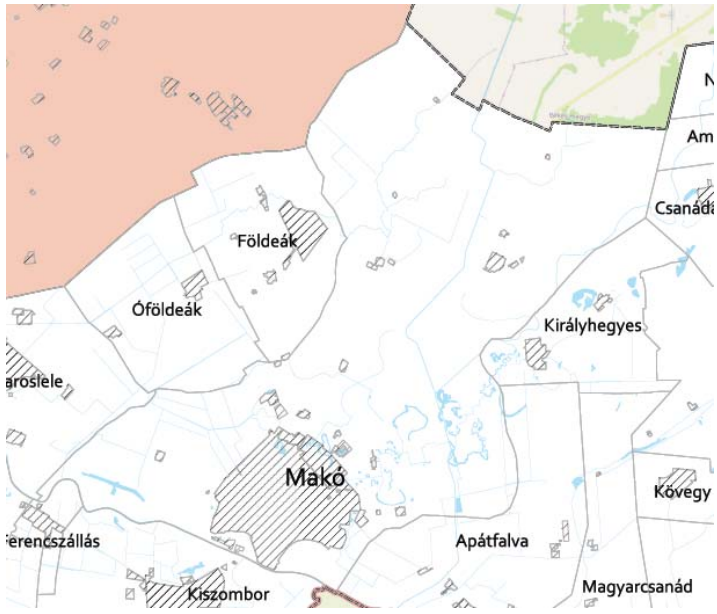
Jelmagyarázat

Szabályozási elemek

Szőlő termőhelyi kataszteri I. és II. osztályú terület övezete

Tájékoztató elemek

Borvidéki települések

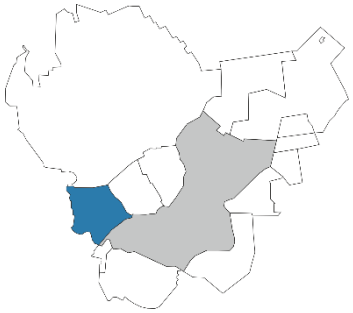

1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK - AZ ADOTT TELEPÜLÉS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ - VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI

A szomszédos települések településszerkezeti terveinek Makó város fejlesztését befolyásoló megállapításai:

- a közigazgatási határ menti területek területfelhasználásának vizsgálata,
- közlekedési infrastruktúra elemek kapcsolódása, összekötő és elkerülő funkciók,
- védett területek, védőterületek, védőtávolságok átfedése a közigazgatási határokon.

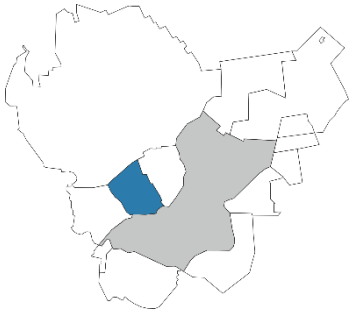
1.4.1 Maroslele

Maroslele község településszerkezeti terve a 62/2006 (V. 26.) sz. határozattal jóváhagyott.

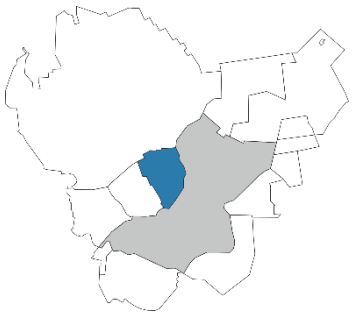
A településrendezési terv jelenleg nem áll rendelkezésre.

1.4.2 Óföldeák

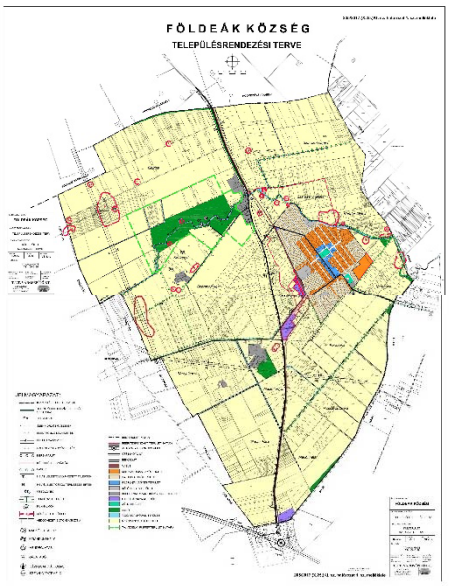

Óföldeák Község Önkormányzata 2018. február 05-én kelt Óföldeák/68-2/2018. sz. nyilatkozata alapján Makó Város településfejlesztési koncepciójának és településrendezési eszközeinek teljes körű felülvizsgálata Óföldeák község közigazgatási területét, valamint környezetét nem befolyásolja. A község az 57/2008. (IV. 29.) sz. határozattal elfogadott településszerkezeti tervvel rendelkezik. Egyik településen sem tervezett a másik település fejlesztési elképzeléseit befolyásoló módosítás.

1.4.3 Földeák

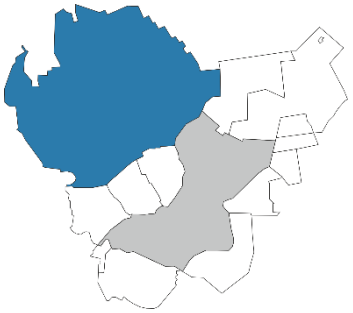

Földeák Község Településszerkezeti Terve a 205/2017. (X. 25.) Kt. sz. határozattal került elfogadásra.

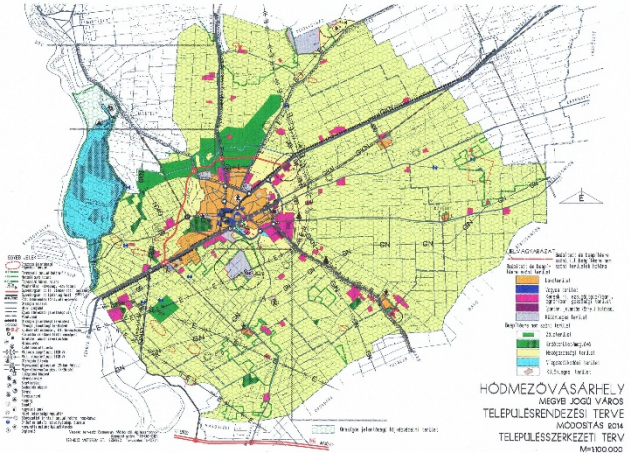

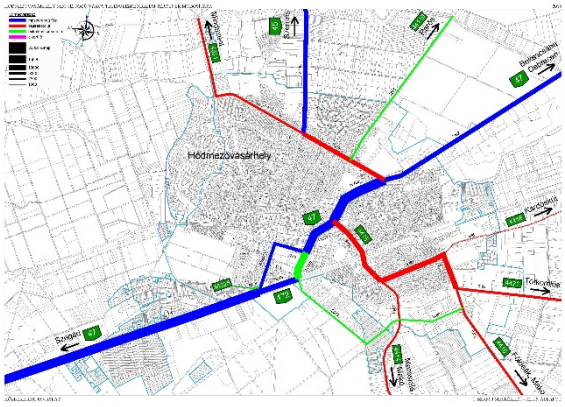
Földeák Község Önkormányzata 2018. február 05-én kelt Földeák/302/2018. sz. nyilatkozata alapján Makó Város településfejlesztési koncepciójának és településrendezési eszközeinek teljes körű felülvizsgálata Földeák község közigazgatási területét, valamint környezetét nem befolyásolja.

1.4.4 Hódmezővásárhely

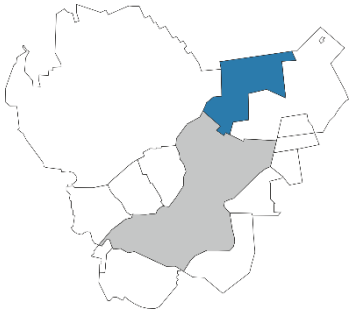

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Településszerkezeti Tervének részleges módosítását HMJV Közgyűlése 1364/2017. (XI. 10.) határozatával fogadta el.
Hódmezővásárhely megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala 2018. január 30-án kelt 35-1677-2/2018. ikt. számú nyilatkozata alapján Makó Város településfejlesztési koncepciójának és településrendezési eszközeinek teljes körű felülvizsgálatával kapcsolatban külön észrevételt nem tett.
Egyik településen sem tervezett a másik település fejlesztési elképzeléseit befolyásoló módosítás.

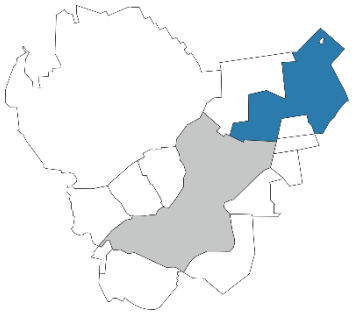
1.4.5 Békéssámson

Békéssámson hatályos településszerkezeti terve a 34/2010. (III. 31.) sz. határozattal került jóváhagyásra.

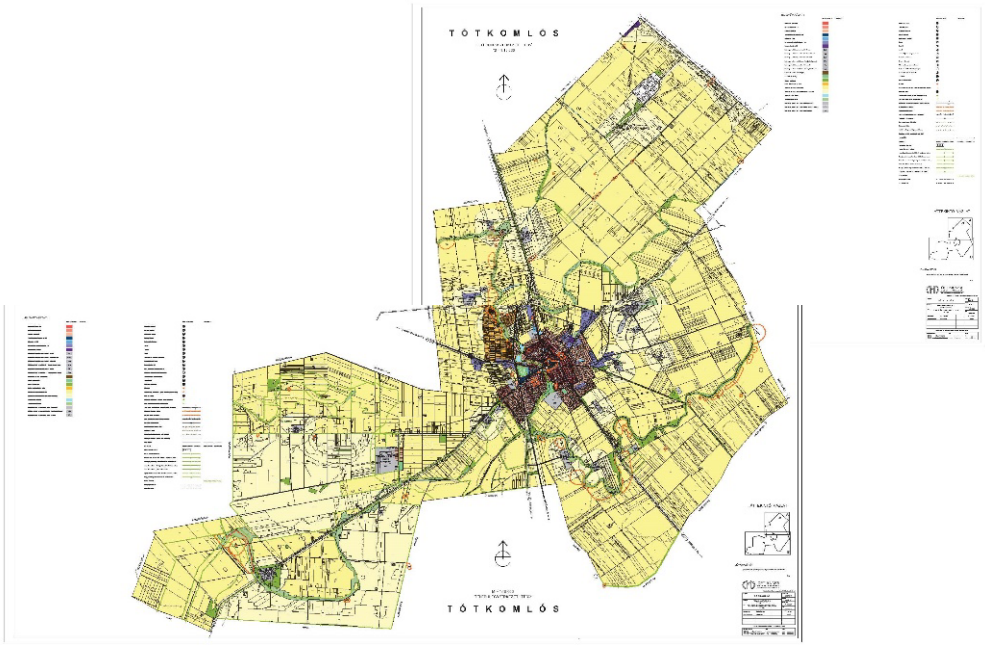
A település településrendezési terve jelenleg nem áll rendelkezésre.

1.4.6 Tótkomlós

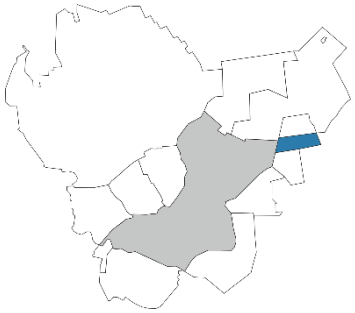

Tótkomlós Város Településszerkezeti Terét 221/2016. (XII. 15.) kt. határozattal fogadta el a képviselő-testület.

A közös közigazgatási határ mentén mindkét településen mezőgazdasági terület található. Egyik településen sem tervezett a másik település fejlesztési elképzeléseit befolyásoló módosítás.

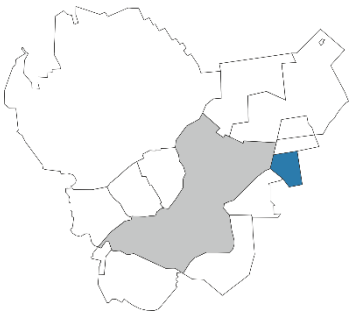

1.4.7 Ambrózfalva

Ambrózfalva Község Önkormányzatának nincs jóváhagyott településrendezési terve. Az építéshatósági ügyekben a magasabb szintű jogszabályok előírásai a mérvadóak. Ambrózfalva Község Önkormányzata 2018. január 19-én kelt 28/2018. Ikt. sz. nyilatkozata alapján a község rövid, közép és hosszú távú terveiben, valamint a Képviselőtestület által hozott döntések egyikében sem szerepel olyan elképzelés, ami akadályozná, vagy gátolná Makó Város Önkormányzatát a településrendezési eszközeinek felülvizsgálatában és új településrendezési eszközök megalkotásában.

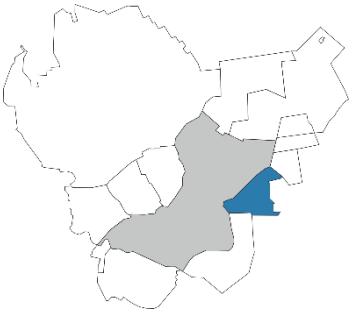
1.4.8 Csanádalberti

Csanádalberti Község Önkormányzatának nincs jóváhagyott településrendezési terve. Az építéshatósági ügyekben a magasabb szintű jogszabályok előírásai a mérvadóak. Csanádalberti Község Önkormányzata 2018. január 23-án kelt 101-3/2018. Ikt. sz. nyilatkozata alapján a község rövid, közép és hosszú távú terveiben, valamint a Képviselőtestület által hozott döntések egyikében sem szerepel olyan elképzelés, ami akadályozná, vagy gátolná Makó Város Önkormányzatát a településrendezési eszközeinek felülvizsgálatában és új településrendezési, településfejlesztési eszközök megalkotásában.

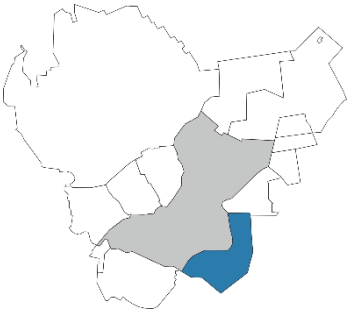
1.4.9 Királyhegyes

Jelenleg nem áll rendelkezésre a község településszerkezeti terve.

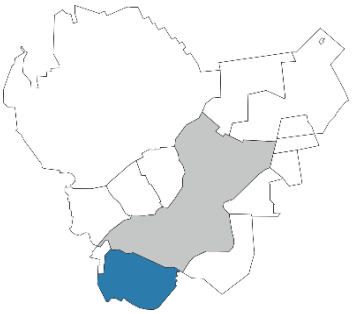
1.4.10 Apátfalva

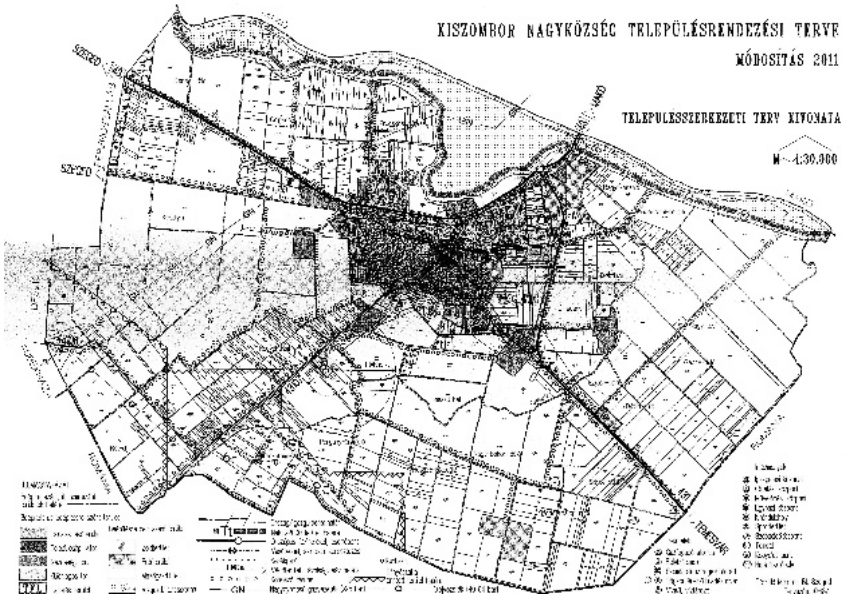
Apátfalva Község hatályos településszerkezeti tervét a 106/2006. (VI. 27.) sz. határozattal fogadta el a község képviselő-testülete.
Apátfalva Község Önkormányzata 2018. január 23-án kelt 113/2018. Ikt. sz. nyilatkozata szerint nem állnak fenn befolyásoló tervek, amelyek akadályoznák Makó Város településfejlesztési koncepciójának elkészítését.

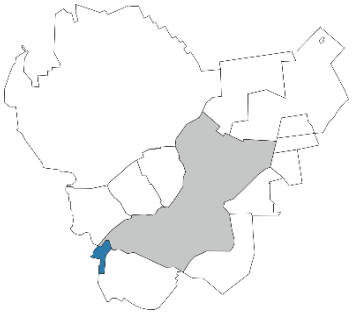
1.4.11 Kiszombor

Kiszombor Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete Kiszombor Nagyközség Településszerkezeti Tervének módosítását a 321/2011. (X. 25.) KNÖT határozatával fogadta el. A 43-as főút mentén Makó és Kiszombor között kerékpárút kerül a Maros-hídig megépítésre, valamint ehhez kapcsolódóan 128,82 m hosszúságú kerékpárút megépítése a kiszombori határátkelő irányába haladó (431-es úttal párhuzamos) kerékpárúttal történő összekötés érdekében.

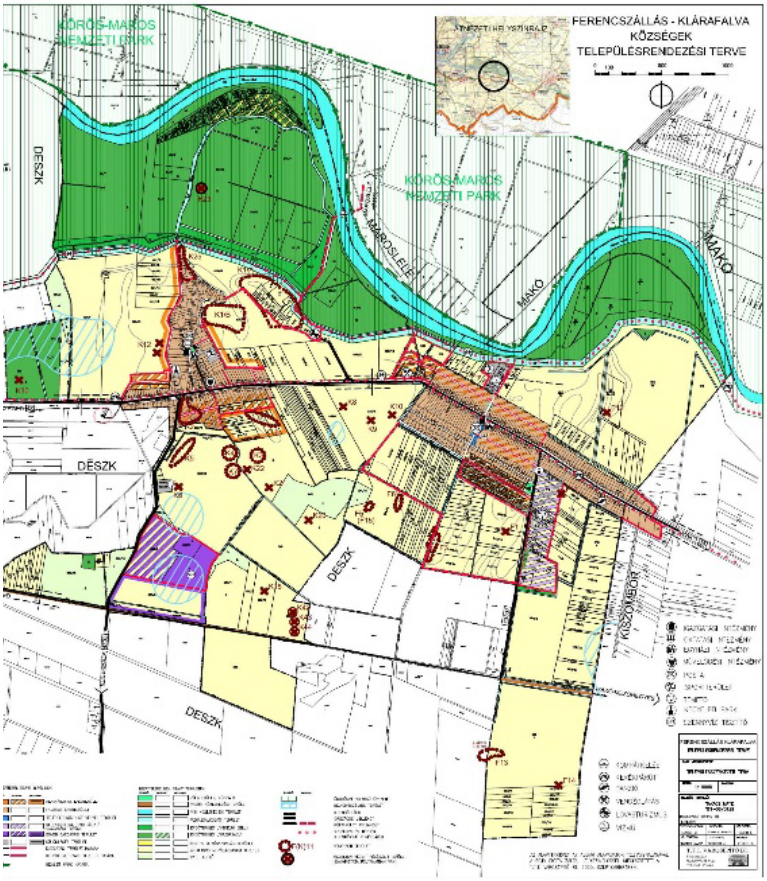
1.4.12 Ferencszállás

Ferencszállás község Településszerkezeti Tervét a 119/2007. (XI. 27.) KT. határozattal fogadta el a község képviselő-testülete

Nincs olyan szomszédos településen meglévő vagy tervezett létesítmény, amely kedvezőtlen hatással volna Makó városra.

Makó város szennyvíztisztítója fogadja a környék több településének szennyvizét.

1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA

1.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

1.5.1.1 Településfejlesztési koncepció

Makó Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 242/2018. (VII.30.) MÖKT határozatával fogadta el Makó Város jelenleg hatályos - a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet 2. mellékletének tartalmi követelményei szerint készült - településfejlesztési koncepcióját.
A településfejlesztési koncepcióban megfogalmazott jövőkép, átfogó célok és részcélok, valamint az egyes városrészek hosszú távú célkitűzései és az ezek elérését szolgáló legfontosabb beavatkozások az alábbiakban foglalhatók össze:

„A város térségi szerepére, az ellátandó közfunkcióira és szolgáltatásaira vonatkozóan a jövőkép a következőképpen fogalmazható meg:

Makó vonzó középvárosként a dél-alföldi régió meghatározó városává fejlődik, amely határon átnyúló kapcsolatai, valamint a térségi központokkal való egyre jobb együttműködése révén kapuszerepet tölt be a térségben, elősegítve logisztikai szerepkörének és fürdőváros imázsának további erősödését, a nagy tradíciókkal rendelkező élelmiszergazdaságát megőrizve és fenntartható módon hasznosítva, egyre magasabb színvonalú szolgáltatásaival, élénk programkínálatával és attrakcióival nemzetközi és hazai szinten kiemelkedő idegenforgalmi és rekreációs szerepet tölt be, miközben hagyományos, mozaikos városi karakterét megtartva, de arculatában is megújulva, magas életminőséget, lakó- és munkahelyet nyújt a helyi és térségi lakosság számára.

Makó Településfejlesztési Koncepciója a jövőkép eléréséhez kapcsolódóan, a fejlesztési irányokhoz illeszkedően négy átfogó célt fogalmaz meg. A négy cél kijelöli a város legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti kihívásokra adott válaszait.

1. **Versenyképes Makó:** Versenyképes, több lábon álló gazdaság, értékteremtő, az év egészére kiterjedő foglalkoztatás és az aktivitás növelése
2. **Attraktív Makó:** Mind a turisták, mind a térségben élők, mind a beköltözők számára jó minőségű szolgáltatások és programok nyújtása
3. **Fenntartható és élhető Makó:** Egész évben hatékonyan működő infrastrukturális- és ellátórendszerek, értékteremtő módon megújuló épített és természeti környezet, természetközeliség
4. **Integráló Makó:** A beköltözők és a térségben élők számára is vonzó Makó-tudat erősítése, a népesség megtartása

VERSENYKÉPES MAKÓ

A versenyképesség, mint átfogó cél a foglalkoztatási és a munkahelyteremtéssel kapcsolatos gazdaságfejlesztési célokat integrálja. A város gazdasági stabilitásának megteremtése érdekében törekedni kell a gazdaság diverzifikációjára. A város meglévő iparterületének fejlesztésével, vállalkozók ide vonzásával, továbbá helyi termékek előállításával, feldolgozásával, e tevékenységek

támogatásával, termékpályák menedzselésével a stabil és magasabb jövedelmet biztosító foglalkoztatás tekintetében komoly előrelépés érhető el. A település alapvetően olyan gazdasági vállalkozásokat kíván támogatni, amelyek magas hozzáadott értékű tevékenységet folytatnak, s környezetbarát technológiákat alkalmaznak. Mindezek kapcsán kulcsfontosságú terület az oktatás, képzés fejlesztése, az oktatás minőségi színvonalának folyamatos emelésére és a magasan kvalifikált munkaerő letelepítésére való törekvés, az innovációs szint javítása.

A célállapot fő jellemzői:

- Korszerű, hatékony, diverzifikált gazdaság;
- Növekszik az ipari és szolgáltató szektor hozzáadott értéktermelése, részben a helyi kis- és közepes méretű vállalkozások, részben a betelepülő közepes és nagyobb vállalkozások teljesítménye révén, javul az innovációs szint és a termelékenység;
- A város jól megközelíthető, korszerű, változatos és ár-érték arányban megfelelő telephelykínálattal áll a befektetők rendelkezésére;
- A helyi munkaerő szakmai felkészültsége, motiváltsága kiváló, illeszkedik a kereslethez, a folyamatos tovább- és átképzés lehetőségei rendelkezésre állnak;
- A város aktív vállalkozásfejlesztési és befektetés-ösztönzési politikát folytat, a gazdaság és a település vezetése között érdemi párbeszéd van;
- Kapu szerepe révén a város megerősíti logisztikai szerepét, elősegíti a határon túli piacok kiépülését, aktív együttműködések, klaszterek létrejöttében pedig kezdeményező szerepet vállal;
- A városkörnyéki településekkel szoros együttműködésben, a helyi és térségi adottságokra alapuló gazdaságfejlesztés a háttértelepülések integrálását biztosítva az élelmiszergazdaság fejlődéséhez is hozzájárul;
- Az újonnan betelepülő vállalkozásoknak köszönhetően növekednek a helyi adóbevételek, amelyek hozzájárulnak a város fejlesztéséhez és üzemeltetéséhez.

ATTRAKTÍV MAKÓ

Az attraktív Makó átfogó cél a meglévő adottságok hatékonyabb kihasználásával a város vonzerejének növelését segíti elő. Makó kedvelt turisztikai célpont, fő vonzereje a fürdő, a szabadidő aktív eltöltésének lehetősége és a sokszínű kulturális élet. A városmarketing tevékenységének fejlesztésével, sokoldalú desztináció menedzsmenttel, a turisztikai programkínálat minőségi fejlesztésével Makó a 21. században egyre fontosabb turisztikai desztináció lesz, egyre több turisztikai célcsoport tekintetében. Ehhez a szezon kiterjesztése, a kínálat javítása és a vonzerő növelése adhat további lehetőséget, amelyhez a turisztikai infrastruktúra és szálláshelykínálat minőségi fejlesztése elengedhetetlen feltétel.

A célállapot fő jellemzői:

- Makó térségi turisztikai pozíciója tovább erősödik és ezen keresztül versenyképessége nő;
- A turizmus jövedelemtermelő képessége nő, a turisztikai szolgáltatások, a vendéglátás és szálláshelykínálat bővül a különböző célcsoportok számára;
- A város pontszerűen jelen lévő attrakciói programcsomagokká szerveződnek;
- Az idegenforgalmi termékpaletta optimális kihasználása, desztinációs összefogás és az idegenforgalmi vállalkozások ösztönzése révén a szezonalitás csökken;

- A turisztikai fejlesztések során a környezeti egyensúly megőrzése kiemelt hangsúlyt kap, Makó a természetközeli élményturizmus célterületeként is megjelenik;
- A minőségi zöldfelületek hálózattá bővítése és a pezsgő kulturális élet mind a turisták, mind a térségben élők, mind a beköltözők számára vonzó;
- Jó minőségű szolgáltatások és programok nyújtása révén Makó fürdővárosi imázsa mellett a kulturális, öko- és szabadidős turizmus, továbbá a gyógy- és konferenciaturizmus, valamint a kerékpáros turizmus, egészségmegőrzés, városlátogatás, gasztronómiai élmények és fesztiválok célpontjává is válik;
- Az önkormányzat és az idegenforgalomban működő vállalkozások – akár TDM-szervezetté alakulva - aktív városmarketing tevékenységet folytatnak.

FENNTARTHATÓ ÉS ÉLHETŐ MAKÓ

A fenntartható és élhető Makó átfogó cél a hatékonyan működő, minőségi kínálatot nyújtó város kialakítását tervezi. A város magas színvonalú humán szolgáltatásokat és infrastrukturális feltételeket, s minőségi lakókörnyezetet nyújt lakói, a beköltözők és az idelátogatók számára. Mindezzel összefüggésben értékteremtő módon, a természetközeliség szem előtt tartásával újul meg Makó épített és természeti környezete. A demográfiai változásokhoz alkalmazkodva intézményrendszerét is a kereslethez igazítja, ezáltal a különböző kor- és célcsoportok életminőségének javulásához is hozzájárul, miközben a fenntartható városüzemeltetés szempontjai is érvényesülnek. Kiemelt hangsúly helyeződik a helyi erőforrások hasznosítására (táji, természeti, épített értékek stb.). A megújuló energiaforrások széles körű felhasználásával, az energiahatékonyság javításával, s a szemléletformálás segítségével Makó környezettudatos várossá válik. A városban megjelennek a különböző „okos” (smart) szolgáltatások, amelyek a városüzemeltetést, működtetést hatékonyabbá teszik, s hozzájárulnak egy korszerű, 21. századi város kialakításához.

Mindezek mellett a város minden városrészében a funkciók bővítése és a szolgáltatások kínálatának, minőségének és elérhetőségének javítása az élhetőség szempontjából meghatározó. A közterületek minőségi fejlesztése, a közlekedés és a humán szolgáltatások feltételeinek és kínálatának javítása a lakó- és üdülőfunkciójú területeken élők életfeltételeit, életszínvonalát alapvetően meghatározza.

A célállapot fő jellemzői:

- Minőségi lakókörnyezet és ellátórendszer teszi vonzóvá és élhetővé a várost, s minden városrészt;
- A szegregálódó lakóterületek leszakadása mérséklődik;
- Az épített környezet folyamatosan megújul, a Makovecz-kultúra egyre jelentősebb szerepet játszik a város életében. Újabb impozáns, kortárs épületek épülnek a városban, amely a múlt értékeivel együtt impozáns városképet eredményez.
- A város területfelhasználási politikáját az energiahatékonyság kiemelt figyelembe vételével alakítja, törekszik a város relatív kompaktságának megőrzésére, a környező mezőgazdasági és erdőterületek megőrzésére, a zöldfelületek és városi nyitott terek arányának további növelésére, a tájhasználat optimalizálására;
- A külterületi lakott helyek, tanyák épületállománya, zöldfelületei megújulnak.
- Energiaellátásának biztosítására egyre növekvő arányban kerülnek hasznosításra a megújuló energiaforrások, s kiemelten kerülnek figyelembe vételre az energiahatékonyság szempontjai mind az új épületek építésénél, mind a meglévő épületállomány felújításánál;

- A klímaváltozásra a város megfelelő válaszokat fogalmaz, mind az adaptáció, mind a mitigáció területén. (pl. nő a visszatartott csapadékvíz mennyisége);
- Megvalósul a belső közúti közlekedési hálózat fejlesztése, a városközpont közúti forgalomtól való tehermentesítése az ehhez szükséges elkerülő utak kialakításával, s javulnak az egyes városrészek közötti közúti kapcsolatok, megépül a nyugati elkerülő út;
- A közösségi közlekedés kevesebb közlekedési terheléssel és jó színvonalon szolgálja ki a város és térsége lakóinak, ill. a turistáknak az utazási igényeit. A kiterjedt és rugalmasabbá váló autóbuszos közlekedés mellett a vasút is egyre vonzóbb alternatíva a városkörnyék és a város ill. a megyeszékhely és a város kapcsolatában is, köszönhetően a megújult infrastruktúrának, az intelligens és rugalmas közlekedésszervezési megoldások bevezetésének, valamint az elővárosi vasúti közlekedés fejlődésének.
- A nemzetközi tömegközlekedés helyreállítása Szerbia és Románia irányába (tram-train, autóbusz, vonat, stb.)
- A kerékpárutaknak a közlekedési hálózat egyéb elemeihez is kapcsolódó hálózata kiterjedtebbé, használata biztonságosabbá válik, ami mind a hivatásforgalmú, mind a szabadidős célú kerékpározás népszerűségének növekedését, a személygépkocsi városi célú használatának visszaszorulását eredményezi.

INTEGRÁLÓ MAKÓ

Az integráló város a makói identitás erősítését, a helyi társadalom kohézióját célozza és a térségi együttműködések javítására fókuszál. A város a környékre jelentős vonzást gyakorol, a beköltözők „Makó-tudatának” elmélyítése, a közösségfejlesztés a város jövője szempontjából meghatározó, s hozzájárul a városi imázs fejlődéséhez. A szolidáris és befogadó társadalom képéhez hozzátartozik a különböző társadalmi helyzetű csoportok közötti kohézió javítása, a városkörnyéki és járási településekkel való kapcsolatrendszer minőségi fejlesztése, az együttműködések mindkét fél számára előnyös voltának generálása, a város központi szerepköréből adódó felelőssége.

A célállapot fő jellemzői:

- Makó imázsa a turisztikai vonzereje mellett a helyi és térségbeli lakosság számára is minőségileg változik;
- Makó javuló népességmegtartó és népességvonzó képességnek köszönhetően a lakosság összetétele még kedvezőbbé válik, s a társadalmilag hátrányos helyzetű csoportok integrációja révén a társadalmi különbségek csökkennek, miközben a lokálpatriotizmus és a helyi közösségi élet erősödik, a város a fiatalok számára vonzó marad, s tanulmányaik elvégzése után visszatérnek Makóra;
- A helyi társadalom aktív és egészséges, ezen értékek megjelennek a városról alkotott képben is.
- Makó a térség szellemi központjaként aktív vonzást gyakorol a térségbeli településekre és azok lakosságára, járásközponti funkciója nem csak közigazgatási, hanem az élet minden területére kiterjedően megerősödik.

1-8. ábra: Makó hosszú távú fejlesztésének célrendszere

Jövőkép	**Makó vonzó középvárosként a dél-alföldi régió meghatározó városává fejlődik, amely határon átnyúló kapcsolatai, valamint a térségi központokkal való egyre jobb együttműködése révén kapuszerepet tölt be a térségben, elősegítve logisztikai szerepkörének és fürdőváros imázsának további erősödését, a nagy tradíciókkal rendelkező élelmiszergazdaságát megőrizve és fenntartható módon hasznosítva, egyre magasabb színvonalú szolgáltatásaival, élénk programkínálatával és attrakcióival nemzetközi és hazai szinten kiemelkedő idegenforgalmi és rekreációs szerepet tölt be, miközben hagyományos, mozaikos városi karakterét megtartva, de arculatában is megújulva, magas életminőséget, lakó- és munkahelyet nyújt a helyi és térségi lakosság számára.**			
Átfogó cél	**Versenyképes Makó**	**Attraktív Makó**	**Fenntartható és élhető Makó**	**Integráló Makó**
Részcélok	**V1** Korszerű, hatékony, egész éven át munkát adó, diverzifikált gazdaság	**A1** Minőségi turisztikai szolgáltatás- és vendéglátás	**F1** Energiahatékony és fenntartható városüzemeltetés	**I1** Vonzó városi imázs, a „Makóiság” vonzerejének növelése
	V2 A gazdaságfejlesztés infrastrukturális és szervezeti feltételeinek kialakítása	**A2** Aktív turizmus, a szabadidő-eltöltés javuló feltételrendszere, minőségi rekreációs lehetőségek	**F2** Magas színvonalú humán szolgáltatások a társadalmi struktúrához illeszkedően	**I2** Szolidáris és befogadó társadalom, a közösségtudat erősítése
	V3 Magas szintű, a kínálathoz alkalmazkodó oktatás, szakképzés	**A3** A turisztikai programkínálat minőségi fejlesztése, a marketing erősítése	**F3** Minőségi lakókörnyezet	**I3** Járásközponti funkciók fejlesztése, az elérés javítása a térségben élők számára
	V4 Helyi-térségi gazdaság fejlesztése a városkörnyéki települések együttműködésében	**A4** Pezsgő kulturális élet, megőrzött és hasznosított örökség	**F4** Policentrikus város	**I4** Aktív városi, várostérségi és határmenti kapcsolatok
	V5 Kapuszerep, a térségen átnyúló együttműködések erősítése	**A5** Egészséggazdaság, a sportolási lehetőségek minőségi fejlesztése	**F5** Energiatakarékos területfelhasználás, a tájhasználat optimalizálása, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás, a helyi erőforrások hasznosítása (táji, természeti, épített értékek stb.)	
Hoizontális elvek	**Integrált megközelítés** **Fenntartható városfejlesztés** **Hatékony fejlesztések** **Közösségi szemlélet és szolidaritás**			

Makó szerkezetileg, városképi arculatában, karakterében és területhasználati jellemzői alapján, kilenc városrészből áll. A fejlesztési koncepció alapján azonban indokoltnak tartottuk egy 10. városrész lehatárolását is, amely Lesit és a Maros-parti üdülőterületet öleli fel.

A városrészek fejlesztésével kapcsolatban általános elv a differenciált, de a város egészében való gondolkodás, az épített elemek, a közterületek, a zöldfelületi rendszer fejlesztése és a gazdaságfejlesztés közötti összhang megteremtése.

Az egyes városrészek hosszú távú célkitűzéseit és az ezek elérését szolgáló legfontosabb beavatkozásokat az alábbiakban ismertetjük.

1. Városközpont: Az attraktivitás növelése az élhetőség és a fenntarthatóság szem előtt tartásával

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Helyi lakosság számára nyújtott szolgáltatások erősítése, bővítése:
  - Kulturális infrastruktúra bővítése, korszerűsítése, a kulturális élet élénkítése a hagyományok megőrzésével és továbbfejlesztésével
  - A városközpont közintézményeinek helyet adó épületek optimális kihasználása, esetenként a funkciók átrendezésével, az épületek energetikai, építészeti, belsőépítészeti megújításával, megújuló energia alkalmazásával
  - Az épített környezet folytatódó, értékmegőrző megújítása, az alulhasznosított, funkció nélküli épületek funkcióval való megtöltése (pl. Képzőművészeti alkotóház létrehozása) a városkarakter egyediségének megőrzésével
  - Az értékvédelem hatékonyságának növelése, a kulturális örökség megőrzési rendszerének erősítése, fejlesztése, támogatása. Az egyedi védelmek mellett környezetük területi karaktervédelmét is erősíteni kell és ehhez megfelelő intézkedéseket kell hozni, utcaképi és területi védelem kijelölésével. A védett területeken kiemelkedő építészeti minőséget kötelező követelménnyé kell tenni.
  - Egységes településközpont kialakítása, egyes nagyvárosias lakóterületi tömbök területfelhasználásának felülvizsgálata, módosítása településközpont vegyes területre
  - A távhő-ellátás rendszerének rekonstrukciója, a geotermikus energia még nagyobb fokú kihasználásának vizsgálata
  - ~~o~~ Meglévő zöldterületek – különösen Petőfi park, Szent István téri zöldterület Csanád vezér téri park és lakótelepek közcélú zöldfelületei - megújítása, fejlesztése, gyalogos közlekedési kapcsolatainak erősítése, a Nagy-ér rekonstrukciója
  - A településközpont és a többi településrész között rendezett közterületi, zöldfelületi tengely megteremtése
  - Sétálóutcák, „passzázsok” kialakítása
  - Alulhasznosított területek rendezése
- Turisztikai vonzerő növelése:
  - Hagymatikum bővítése, területének rendezése, környezetének fejlesztése
  - A Makovecz-örökség turisztikai termékké formálása
  - Szálláshelyek minőségi és mennyiségi fejlesztése
  - Az intézmények és környezetük (intézménykertek, intézmény előtti közterületek) összehangolt fejlesztése.

  - A városképi, szerkezeti jelentőségű utak (Szegedi utca, Megyeház u., Aradi u., Csanád vezér tér, Kossuth u., Úri u., Erdélyi püspök u.) fasorainak, közlekedési zöldfelületeinek megújítása
  - Városközpont, Hagymatikum és a Maros-part közötti kapcsolat javítása (pl. elektromos „T-modell”-taxi)
- A városközpontra nehezedő zsúfoltság enyhítése:
  - A városközpont forgalomcsillapítása (pl. az elkerülő út északnyugati szakaszának megépülésével a városközpont mentesül az átmenő forgalomtól)
  - A parkolási helyzet rendezése (pl. Városháza/Piac környéke, Hold utca (iskola), Posta utca és Tömörkény utca, Hunyadi utca környezete), az üzemeltetés felülvizsgálata
  - Hagymatikumhoz kapcsolódóan a parkolás rendezése (környezetbe illeszkedő, innovatív építészeti megoldásokkal)
  - Hiányzó kerékpárhálózati elemek kiépítése, meglévő elemek közlekedésbiztonsági felülvizsgálata
  - Deák Ferenc utca rehabilitációja, parkolás rendezése
  - Szeged – Makó között Tram-train vonal létesítése (Makói villamosvonali kapcsolattal a Csanád Vezér térig)

2. Vertán: Alközponti funkciók erősödése a közterületek és közösségi szolgáltatások fejlesztésével

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Fenntartható, optimalizált területhasználat:
  - Elkerülő út északnyugati szakaszának kiépítése, ezzel összeköttetésben a városrészen belüli főközlekedési tengely kialakítása (Szentháromság utca, mint gyűjtőút), parkolási gondok enyhítése (pl. Juhász Gyula tér környéke)
  - A tervezett elkerülő megépülésével párhuzamosan a potenciálisan beépítendő területekre beépítési koncepció és beépítési tanulmányterv elkészítése
  - Élővíz-csatorna zöldfelületi szerepének erősítése
- Meglévő településrészi funkciók bővülése, megújulása:
  - A kórházhoz kapcsolódóan az egészségügyi szolgáltatások magas minőségének fenntartása, versenypiacon értékesíthető rekreációs és egészségügyi szolgáltatások kifejlesztése
  - Kereskedelmi, szolgáltató funkciók megtelepedésének ösztönzése
  - Közösségi funkciók (játszóterek, parkok, közösségi terek sport- és rekreációs infrastruktúra) fejlesztése, zöldterületek növelése a lakóterület-bővítéshez kapcsolódóan
  - A köztemetők és kegyeleti parkok (Római katolikus temető, Újvárosi református temető, Nazarenus temető, zsidó temető) zöldfelületi szerepének, pihenőkert jellegének erősítése, közlekedési kapcsolatainak javítása, reprezentatív fogadótér kialakítása
- Lakóterületek megújulása
  - Bérlakásprogram és/vagy alternatív energiával működő lakóterület megvalósítására alternatívák kidolgozása
  - Lakóépületek felújítása, energiahatékonyságának javítása, utcaképek rendezése, hiányos zöldfelületi elemek pótlása

- Hiányzó kerékpárhálózati elemek kiépítése (pl. Ardics-Czuczor – Almási utca)
- Földes utcák szilárd burkolattal való ellátása

3. Újváros: Kapu-szerepkör erősítése

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Arculatfejlesztés:
  - A városrész északi határán „üdvözlőpont" kialakítása (akár ötletpályázat kiírásával)
  - Földeáki út – Vásárhelyi út mentén található közterületek rendezése, fasorok telepítése, egységes, rendezett utcakép kialakítása
  - Helyi védett vagy védendő épületek felújítása
  - Egységes arculatú információs táblák kihelyezése
- Lakóterületi fejlesztések:
  - Közparkok, közkertek létesítése, Návay Lajos tér zöldfelület-fejlesztése, többfunkciós (játék, sport, pihenés) közpark kialakítása
  - Hiányzó kerékpárhálózati elemek kiépítése (pl. Kisfaludy u. – Attila u. - Justh Gy. u., Hosszú u)
  - Csapadékelvezető rendszer felülvizsgálata, korszerűsítése
  - Justh Gyula – Vásárhelyi utca térségében parkolók kialakítása, felszínközeli zárt csőcsatorna kiépítése
  - Szeméttelepek hasznosítása
  - A falusias lakóterületbe beékelődő kisvárosias lakóterületek létjogosultságának, illetve lakóterületi területfelhasználásának felülvizsgálata

4. Honvéd: Rehabilitáció, a szegregált területek felszámolása

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Lakóterületi fejlesztések:
  - A településrészi épületállomány teljes körű felmérése, komplex, hosszú távú rehabilitációs program kidolgozása
  - Közösségi épület építése
  - Városrészi jelentőségű alközpont kialakítása
  - Zöldterületek, közösségi terek, játszóterek kialakítása
  - A Görög katolikus temető pihenőkert jellegének erősítése, a temetőt övező közterületek rendezése
  - A lakóterületek funkcionális és vizuális elválasztása a gazdasági területektől, a Honvéd u. fásítása
  - Közműhálózat esetében a rákötési arányok javítása
  - A meglévő csapadékcsatornák, árkok, átereszek rendszeres tisztítása, karbantartása
  - A villamos és hírközlő hálózatok teljes rekonstrukciója
  - Földes utcák szilárd burkolattal való ellátása
- Társadalmi kohézió erősítése
  - Szociális rehabilitációval összekapcsolt komplex programok kidolgozása
  - Tanodaprogrammal és egyéb mintaprogramokkal a korai iskolaelhagyás arányának csökkentése

  - Társadalmi szereplők közötti együttműködések ösztönzése
  - Gazdálkodási területek, a háztáji önfenntartó gazdálkodás feltételeinek kialakítása, ehhez kapcsolódóan képzések, programok szervezése
  - Körzeti megbízotti iroda létrehozása
- Közlekedési kapcsolatok javítása:
  - Helyi buszközlekedés fejlesztése a Honvéd városrész bekapcsolásával
  - Kerékpárforgalmi létesítmények fejlesztése (pl. Honvéd utcai kerékpárút)

5. Gerizdes: Kereskedelmi, sport és rekreációs funkciók további erősödése

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Sport és rekreáció:
  - A Kelemen László utca beépítetlen részein a meglévő sporttelephez kapcsolódva a különböző korosztályok számára újabb sport- és rekreációs célú fejlesztések megvalósítása (pl. extrém sportpálya).
  - Sportszálló építése
  - A sporttelep gyalogos, kerékpáros és tömegközlekedési kapcsolatainak javítása
  - Rendezett közterületek kialakítása
  - Parkolási rendszer átgondolása, az esetleges bővítéssel járó forgalom- és területigény növekedésére koncepció kidolgozása
- Kereskedelem:
  - A bevásárlóközpontok mellett a helyi termékek megjelenésének ösztönzése
- Lakóterületek:
  - A sporttelep környékén alközpont kialakítása
  - Aradi utca mentén „üdvözlőpont” kialakítása
  - Zöldterületek fejlesztése, a meglévő értékes közterületi fasorok folyamatos pótlása, gondozása
  - Új közparkok, közösségi terek kialakítása a lakóterület-bővítésekhez kapcsolódóan
  - A tervezett újabb beépítéseknél az alternatív energiával működő lakóterületek kialakítása, az alternatív mezőgazdasági-gazdálkodási tevékenység összekapcsolása
  - A hiányzó kerékpáros infrastruktúra elemeinek kiépítése
  - A csapadékelvezetés felülvizsgálata, korszerűsítése; az árokhálózatok helyett a zárt felszín közeli csőcsatornák alkalmazása
  - Velnök utca fejlesztése

6. Bajcsy-Ráday: Épületállomány és közterületek megújítása

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- A lakótelep épületeinek energetikai, építészeti, belsőépítészeti megújítása, megújuló energia alkalmazása, közcélú zöldfelületeinek megújítása, fejlesztése
- Közösségi terek, parkok kialakítása
- Állomás tér és vasútállomás térségének rendezése
- Szeged – Makó Tram-Train elővárosi kötött pályás közösségi közlekedés megteremtése. Ehhez kapcsolódóan Makó vasútállomás és az Állomás tér rekonstrukciója, P+R parkolók, kerékpártárolók és buszforduló létesítése, burkolatok, zöldterületek rendezése.

- A vasútvonal által elvágott területek megközelítésének javítása.
- Önkormányzati tulajdonban álló ingatlanok hasznosítása
- Kálvin utcai rendelő felújítása

7/a. Makó-Rákos: Alközponti funkciók erősödése

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Meglévő településrészi funkciók bővülése, megújulása:
  - Kereskedelmi, szolgáltató funkciók megtelepedésének ösztönzése
  - Intézményi funkciók bővülése
  - Közösségi funkciók (közösségi terek sport- és rekreációs infrastruktúra), meglévő zöldterület fejlesztése
- Arculatfejlesztés:
  - Rákosi csomópont környezetrendezése, „üdvözlőpont” kialakítása
  - utcaképek rendezése, hiányos zöldfelületi elemek pótlása
  - falusias karakter megőrzése, erősítése
- Infrastrukturális fejlesztések:
  - Útburkolatok minőségének javítása
  - Közlekedésbiztonsági beavatkozások (pl. körforgalom)
  - A gazdasági területeknél közműpótlóként biológiai szennyvíztisztító kisberendezés, míg az egyedi ingatlanoknál, tanyáknál zárt szennyvíztározó használata javasolt

7/b. Külterület: A tájhasználat optimalizálása, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Gazdálkodás fejlesztése, a tájhasználat optimalizálása:
  - Termőfölddel való takarékos gazdálkodás, a mezőgazdasági területek agroökológiai potenciáljuknak megfelelő hasznosítása
  - A magas természeti értékű területeken a természetkímélő gazdálkodás feltételeinek kialakítása, ehhez kapcsolódóan képzések, programok szervezése
  - Nagy hozzáadott értékű helyi termék előállítása, márkázás támogatása
  - A város és térségében önellátó élelmiszertermelő- és elosztó hálózat kialakulásának, helyi termelői piac működésének, vásárok rendezésének támogatása
  - Az alulhasznosított kertes területek más célú (pl. erdő) hasznosítása, tekintettel a volt zártkerti területeknek a gazdasági környezet és az emberek életvitelében bekövetkező változás következtében megfigyelhető átalakulására
  - A mezőgazdasági telephelyek szélesebb körű felhasználási lehetőségének biztosítása
  - Vízvisszatartás, helyben való hasznosítás elősegítése
- Értékőrzés, rekreációs potenciál hatékonyabb kihasználása:
  - A külterületen fellehető védett kunhalmok, egyéb táji értékek értékőrző felújítása, hasznosítása, bekapcsolása a kerékpár-, lovas- és kirándulóút-hálózatba, akár a határon átnyúló térségi kínálat közös keretbe szervezésével

  - A kerékpáros, vízi, gyalogos és természetjáró turizmus fejlesztése, infrastrukturális hátterének megteremtése (jelzett turista – és kerékpárút, tanösvény, pihenőhelyek kialakítása), beleértve az elérési útvonalon vonzó környezet megteremtését
  - Falusi (tanyasi) szálláshely-kínálat bővítése, minőségi fejlesztése
  - Helyi mezőgazdasági termékek marketingjének kidolgozása
- Infrastrukturális fejlesztések:
  - A tanyavilág infrastrukturális hátterének javítása, helyi buszközlekedés fejlesztése, a hiányzó kerékpáros infrastruktúra elemeinek kiépítése, Makó-Rákos alközponti szerepének erősítése (lásd még: 7. pont)
  - Útburkolatok minőségének javítása
  - Az M43 lehajtó és az elkerülő út összekötő szakaszának négysávossá tétele

8. Iparterület: Az iparterület – különösen az ipari park – infrastruktúrájának és szolgáltatási színvonalának emelése

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Infrastrukturális fejlesztések:
  - Az iparterületen belül a területi tartalékok feltárása, hatékony kihasználásának elősegítése
  - Logisztikai Központ létrehozása,
  - Mezőgazdasági termékfeldolgozó csarnok építése
  - A közlekedés infrastrukturális feltételeinek javítása (körforgalmi csomópont építése, Rákosi út felöli forgalmi terheltség megszüntetése, parkolóhelyek létesítése),
  - Királyhegyesi kerékpárút meghosszabbítása
  - Ipari park teljes körű közművesítése
  - Zöldfelületi rendszer bővítése, védő zöldsáv telepítése, a biológiai aktív felületek növelése
  - A kerékpárút mentén a közvilágítás kiépítése
- Szolgáltatás színvonalának emelése
  - Az iparterület gazdasági szolgáltatásainak minőségi fejlesztése, inkubátorház létesítése
  - Az iparterület XXI. századi arculatának kialakítása
  - Megújuló energiafelhasználáson alapuló élelmiszertermelési és élelmiszer-feldolgozó agráripari vállalkozások betelepítése

9. Lesi és Maros-part

A fejlesztés céljainak megfelelő területi beavatkozás:

- Elérhetőség javítása, infrastruktúra fejlesztése:
  - Közlekedési kapcsolatok javítása, a vasúton való átkelés fejlesztése
  - Turisztikai szempontból attraktív kapcsolat megteremtése a Városközpont és a Maros-part között
  - gyalogos-kerékpáros feltáró úthálózat kijelölése/kiépítése (pl. Maros-part és Szegedi utca között a gáton való vezetéssel)
  - csatornahálózat bővítése, a rákötések arányának növelése

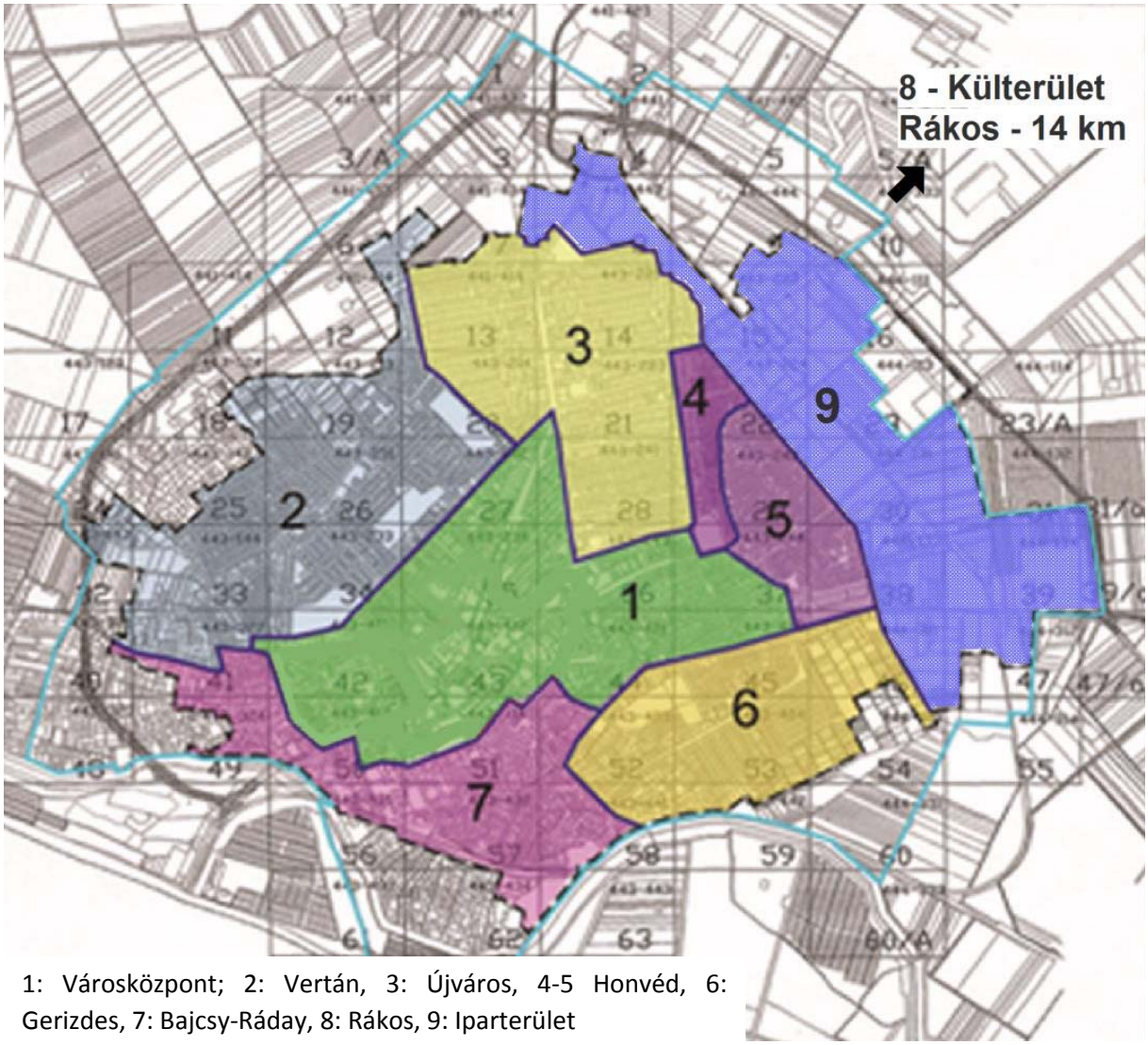
- Lesi:
  - Lesi földes utcáinak szilárd burkolattal való ellátása
  - Gyalogos-kerékpáros feltáró úthálózat kiépítése
  - Rurális, agrár jellegének megtartása
  - Beépíthetőség feltételeinek vizsgálata, különös tekintettel a belvízveszélyre
- Maros-part:
  - Meglévő természeti adottságok és értékek védelme és bemutatása
  - Maros-part további, aktív turizmust szolgáló fejlesztése
  - MAK pálya és környezetének fejlesztése”

Forrás: 242/2018. (VII.30.) MÖKT határozatával elfogadott Makó Város jelenleg hatályos településfejlesztési koncepciója

1.5.1.2 Integrált településfejlesztési stratégia

Makó Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően bemutatja a középtávú, 2014-2020-as időszakra vonatkozó városi és városrészi fejlesztési célokat. A tervezési módszertannak megfelelően a 2008-ban kidolgozott, majd 2015-ben felülvizsgált stratégia 9 funkcionális városrészt határozott meg.

1-9. ábra: Az ITS-ben definiált városrészek

1: Városközpont; 2: Vertán, 3: Újváros, 4-5 Honvéd, 6: Gerizdes, 7: Bajcsy-Ráday, 8: Rákos, 9: Iparterület

Forrás: ITS, 2015, p. 24

1-10. ábra: Az ITS célrendszere

<table>
<tr><td colspan="8">Jövőkép 2030
„Makó város meglévő kedvező potenciáljainak – fürdőváros, hármashatár fekvés, kulturális örökség, agrár,- ipari és logisztikai potenciál, zöld környezet - hatékony kihasználása révén a helyi népességszám stabilizálódik, a város térségi pozíciói erősödnek.”
Hosszú távú cél:
Makó városban a népességfogyás mértékének és ütemének csökkenése a helyi életminőség és a gazdaság versenyképességének javítása révén.</td></tr>
<tr><td>Átfogó célok (2030)</td><td colspan="2">A.1. A város vonzereje erősödik a helyben maradás, a bevándorlás és a turizmus számára.</td><td colspan="2">A.2. A makói gazdaság termelékenységének és innovációs szintjének javulása.</td><td colspan="2">A.3. A foglalkoztatás szintjének növekedése</td></tr>
<tr><td>Városi szintű tematikus céloki (2020)</td><td>T1: A helyi agrárfeldolgozó ipar és az ipari innovációk fejlődése</td><td>T2: A minőségi turisztikai fogadókapacitások – szálláshely, vendéglátás – bővülése</td><td>T3. A városi turisztikai és kulturális attrakciók további bővülése</td><td>T4: Minőségi munkahelyek számának növekedése az iparban és a szolgáltatásokban</td><td>T5: A közösségi infrastruktúra ellátottság és közszolgáltatások minőségi javulása</td><td>T6: Az épített és természeti környezet állapotának javulása</td><td>T7: A megújuló energiák szerepének további növekedése</td></tr>
<tr><td rowspan="9">Városrészi célok</td><td colspan="7">V1 Városközpont: A minőségi szállás- és vendéglátóhely kapacitás, a fürdő turisztikai ismertségének növekedése, a belváros kulturális, közösségi funkciójának erősítése.</td></tr>
<tr><td colspan="7">V2. Vertán: A városrészben a közterületek és közösségi szolgáltatások – beleértve a Kórházat - szintjének növekedése.</td></tr>
<tr><td colspan="7">V3 Újváros: A Vásárhelyi utca térségében a városrészi központi funkciók megerősödése, közparkok kialakítása.</td></tr>
<tr><td colspan="7">V4-5. Honvéd: Szegregátumok csökkenése, megszűnése, funkcionális városrészi központ kialakulása</td></tr>
<tr><td colspan="7">V6. Gerizdes: A sport- és rekreációs funkció erősödése</td></tr>
<tr><td colspan="7">V7. Bajcsy-Ráday: A funkcionális-városképi városrészi központ kialakulása, megerősödése, a Maros-part fejlesztése</td></tr>
<tr><td colspan="7">V8. Külterület (Rákos és a külterületi lakott helyek): Az infrastrukturális ellátottság növekedése.</td></tr>
<tr><td colspan="7">V9. Iparterület:Az ipari park minőségi befogadó kapacitásának növekedése, ipari innovációk megjelenése az ipari parkban.</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Beavatko-zások</td><td colspan="7">Kulcsprojekt</td></tr>
<tr><td colspan="7">Hálózatos projekt</td></tr>
<tr><td colspan="7">Akcióterületi projekt</td></tr>
<tr><td colspan="7">Egyéb projekt</td></tr>
</table>

Forrás: ITS, 2015 alapján saját szerkesztés

A célrendszerhez igazodva a dokumentum az alábbi beavatkozásokat nevesítette:

1-6. táblázat: A 2014-2020 (2023) között tervezett beavatkozások és azok státusza

Projekt megnevezése	Állapota
Kulcsprojektek	
Aradi téri sporttelep megújítása, felújítása.	megvalósult
Északnyugati elkerülő út	középtávú terv
43. sz. főút városi átkelési szakaszának komplex felújítása	hosszútávú terv
Városi csapadékvíz hálózat bővítése, rekonstrukciója	folyamatban, Honvéd városrészben tervezés alatt
Záportározók kiépítése, hozzájuk kapcsolódó csapadék- és öntözőrendszer bővítése	nem valósult meg, hosszú távú terv
Oktatási intézmények korszerűsítése	folyamatban
Hálózatos projektek	
ENI fejlesztése	folyamatban
Óvodák energetikai korszerűsítése	folyamatban
Orvosi rendelők komplex felújítása	folyamatban
Belterületi kerékpárutak fejlesztése	folyamatban
Belterületi utak felújítása	folyamatban (Honvéd városrészben tervezés alatt)
Távhő rendszer korszerűsítése és bővítése	folyamatban
Közvilágítás korszerűsítése	középtávú terv
Járdaprogram 2015-2019	folyamatos
Deszk - Kiszombor kerékpárút megépítése	középtávú terv
Földeák felé külterületi kerékpárút építése	hosszú távú cél
Ingyenes wifi pontok kialakítása	megvalósult
Játszótér építés, felújítás	megvalósult
Faültetési program	folyamatos
Tájsebek rehabilitációja	megvalósult (szeméttelep)
Újraélesztő készülék biztosítása minden közintézményben	folyamatban
Akcióterületi projektek	
Városközpont	
Csipkesori üzlethelyiségek és lakások felújítása	folyamatban
Városi piac és vásárcsarnok fejlesztése	folyamatban
Páger mozi és rendezvényház felújítása és energetikai korszerűsítése	folyamatban
Makovecz Könyvtár és Múzeumi kiállítótér létrehozása	folyamatban
Erdei János Városi sportcsarnok felújítása	megvalósult
Képzőművészeti alkotóház	hosszútávú terv
Návay Lajos szobor újjáépítése	megvalósult
Országzászló felállítása	megvalósult
Csipkesor sétány és szoborpark kialakítása	folyamatban
Hagymatikum - a családi zóna további bővítése, 33 méteres úszómedence kialakítása, medical wellnes.	folyamatban
Művészetek Katedrája létrehozása.	megvalósult
Honvéd	
Honvédi csapadékvíz elvezetés	folyamatban (középtávú terv)

Projekt megnevezése	Állapota
Társadalmi integrációs programok a Honvéd városrészben	folyamatban
Honvéd városrész rehabilitációja	folyamatban
Körzeti megbízotti iroda létrehozása Honvéd városrészben	(hosszútávú terv)
Iparterület	
Ipari Park közművesítésének fejlesztése	folyamatban
Mezőgazdasági termékfeldolgozó csarnok építése	folyamatban (középtávú terv)
Inkubátor csarnok létesítése	folyamatban(középtávú terv)
Pályázatíró iroda létrehozása	nem valósult meg
Közösség- és Vállalkozásfejlesztési Központ	nem valósult meg
Maros-part	
Maros parti turisztikai fejlesztések (Tarzan ház, Makóiak sétánya, Víziút-labirintus kialakítása)	nem valósult meg (középtávú cél)
Maros-part – Városközpont kapcsolat kialakítása	megvalósult
Egyéb fejlesztések	
Helyi közösségi, kulturális és hagyományőrző programok	folyamatban
Istók Margit ház rehabilitációja	folyamatban
Agrárcentrum kialakítása	megvalósult
Makói hagyma és hosszúgyökér program	megvalósult
Lesi földes utcáinak szilárd burkolatúvá tétele	nem valósult meg
Szabadtéri fitneszpark létrehozása	megvalósult
Patai téri futballpálya felújítása	megvalósult
Teniszpálya létrehozása	folyamatban
Extrém bmx és gördeszka park	rövid távú terv
Baseball pálya létrehozása	nincs ilyen terv
MAK pálya öltöző felújítása, parkoló kialakítása.	középtávú terv
Fészekrakó program értelmiségieknek	CSOK telkekkel megvalósult, Fecske lakások felújítása rövid távú terv

Forrás: ITS és önkormányzati adatszolgáltatás

1.5.2 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Az önkormányzat adatszolgáltatása alapján ilyen szerződések nincsenek.

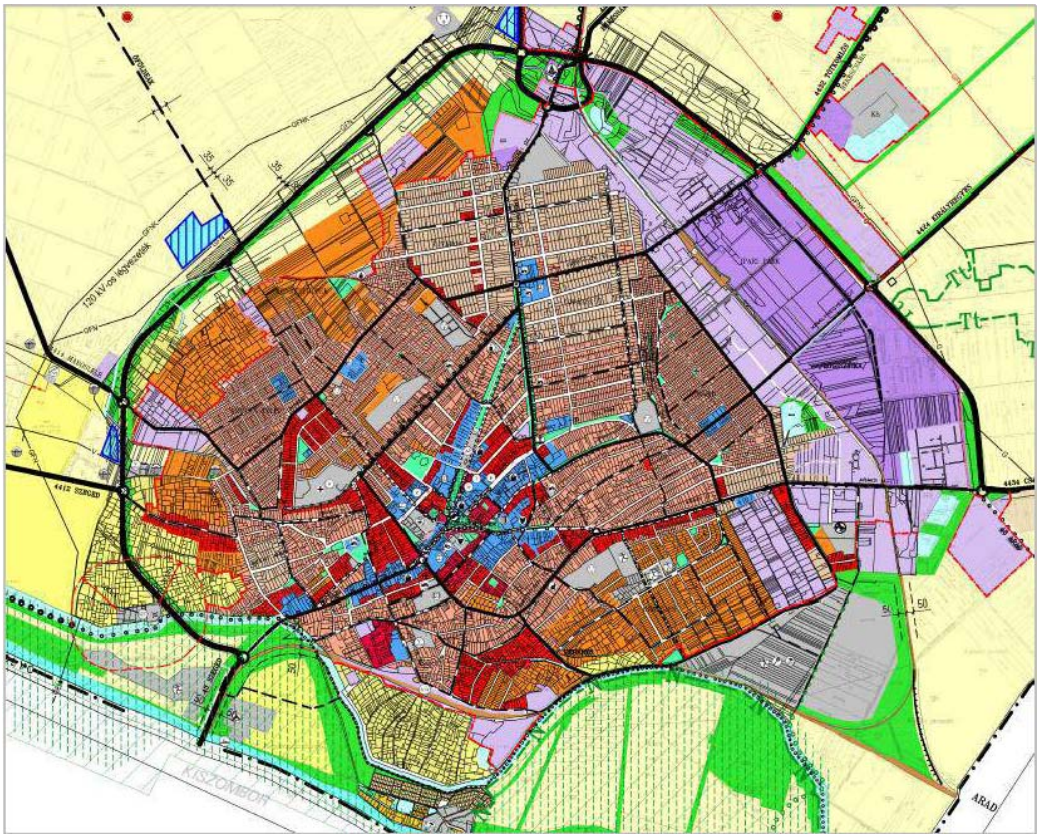
1.6 A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

1.6.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök

Makó Város Településrendezési eszközei a 2009. évi állapot szerinti egységes szerkezetűek, az azt követő változások (2010, 2012, 2016, 2017) már nincsenek rajtuk átvezetve, jelenleg nem áll rendelkezésre egységes szerkezetű településszerkezeti terv és szabályozási terv.

Az utóbbi évek településrendezési eszközökben történt jelentős változásai az alábbiakban foglalhatók össze:

1-11. ábra: Makó Város Településszerkezeti Tervének belterületi részlete

Településrendezési tervek módosítása 2016-ban:

50/2016. (II. 10.) MÖKT határozattal a településszerkezeti terv alábbiak szerinti módosítása történt:

- A Rákosi út – vasút – Földeáki út – elkerülő út által bezárt területen lévő védőerdőt gazdasági területbe sorolja.
- Makó-Rákos Tótkomlósi út – Mezőhegyesi út által határolt lakóterületet gazdasági területbe sorolja.
- Elfogadja a tervezett gyógyhely és védőterületének szerkezeti tervben feltüntetett határait.
- A szerkezeti terv jelmagyarázata kiegészül a gyógyhely és védőterületének határvonal jelével.

Makó Város Önkormányzata Helyi Építési Szabályzatáról szóló 17/2006. (VII. 13.) Makó ök. rendelete Makó Város Önkormányzat Képviselő-testületének 6/2016. (II. 11.) önkormányzati rendeletével módosításra került.

A településrendezési eszközök módosításának részletei:

1. sz. tervezési terület (az Elkerülő út – Justh Gyula utca – Vasútvonal között) A Justh Gyula utca 10383 hrsz. telken működő Füstöltkolbász Kft. csak a vasútvonal irányába bővíthet, ezt azonban akadályozza a 20 m szabályozási szélesség, tervezett kiszolgáló út és a vasút, illetve a Jángori csatorna melletti tervezett védőerdő. Az út célja a tömb közepén haladó út zsákutca jellegének megszüntetése, ezért keresztmetszete, mérete csökkenthető. Az ATIVIZIG előzetes tájékoztatásában az út csatorna mellé helyezése ellen kifogást nem emelt. A tervezett véderdő elhagyásával kieső biológiai aktivitásérték részben a tömbben – a Justh Gy. u. mentén – részben a szomszédos gazdasági területen beültetési kötelezettséggel pótolható.

2. sz. tervezési terület (Honvéd utca – Királyhegyesi út – Vasútvonal – Justh Gy. utca között) A tömbbelsőbe tervezett feltáró út 4 üzem Honvéd utcától a vasútvonalig tartó beépített telephelye miatt nem valósítható meg, ezért meg kell szüntetni. A kiszolgáló út nélküli telkeket – szükség esetén – zsákutcáról, vagy szolgalmi úttal lehet megközelíteni. A beépíthetőséget az Ipari Parkkal azonos módon kell szabályozni (5. kódszám helyett 7. – 30% helyett 50% beépíthetőség).

3. sz. tervezési terület (a Hagymatikum Gyógyfürdő környezete – Szent János tér) A gyógy idegenforgalom növelése érdekében az Önkormányzat több régi épületben szálloda – szálláshelyek kialakítását tervezi (volt Rendőrség, bérpalota bővítés, Kállay Kollégium, volt Városháza, volt Galamb Kollégium). A szálláshelyeket célszerű lenne összekapcsolni a Hagymatikum fürdőkomplexummal föld felett, vagy föld alatt. A tervezett szálláshelyeket az egykori Városháza kivételével közterületek választják el a fürdőtől, ezért – illetve a közterületek alatt elhelyezett közművezetékek miatt – a földalatti összekötés kizárható, noha városképi szempontból és funkcionálisan is ez lenne a legkedvezőbb megoldás. A földalatti összekötés (pl. volt Városháza és a fürdő között) szabályozást nem igényel. A közterületek feletti összekötésre csak a közúti űrszelvény – 4,5 m – felett kerülhet sor. Az átjárók helye csak részletes építészeti tervezéssel állapítható meg, ezért szabályozási terven nem jelölhető. A HÉSZ-ben kell rögzíteni, illetve elírni a szükséges elvárásokat, egyeztetéseket (valamennyi érintett épület országos, vagy helyi védettséget élvez).

4. sz. tervezési terület (Szent János tér) A gyógyfürdő területe jelenleg is a beépíthetőség (40%) határán van, ugyanakkor további medencék elhelyezésére van igény. A fürdőterület csak közterület – Szent János tér – bevonásával bővíthető. A tér rekonstrukciója a közelmúltban elkészült: parkolóhelyeket és parkot alakítottak ki. A hosszúkás, trapéz alakú tér ÉK-i térfala a 20. század elején, DNy-i már korábban kialakult. A téren – az 1824 évi Giba térképen láthatóan – 8-9 szárazmalom működött. Ma már csak a DNy-i térfal falusias beépítése őrzi a tér egykori képét. Ennek megőrző fejlesztési lehetőségét a településrendezési eszközök tartalmazzák. A gyógyfürdőhöz kapcsolt térrész későbbi felújítása – átalakítása során kertépítészeti eszközökkel kell emléket állítani az „életet” adó szárazmalmoknak.

5. sz. tervezési terület (az 1-2-3. sz. záportározók) A város beépített területeitől Ny-ra es, középtávon megvalósítandó záportározók helyét felül kell vizsgálni és megvalósítás esetleges akadályainak elhárítása és várható költségeinek mérséklése érdekében. A korábbi szakági terveket és az ATIVIZIG előzetes állásfoglalását (közepesen belvíz-veszélyeztetett területek) figyelembe véve a tározók kijelölt – a hatályos településrendezési eszközökben szereplő – helye megfelel. Befogadó képességük – felületi kiterjedésük – pontos megállapításához részletes hidraulikai számítások szükségesek, amelyeket a vízjogi engedélyezési eljáráshoz kell készíteni. A szabályozási terv azt a területet tünteti fel, amelyen belül a tározó elhelyezendő. Jelen tervmódosítás keretében nincs lehetőség a teljes belvízelvezető rendszer felülvizsgálatára, a területrendezési tervek 2018-ig sorra kerülő teljes körű felülvizsgálata alkalmával kell elvégezni.

Az 1. és 3. sz. jelzett tározók helyét a régészeti lelőhelyek közelsége, a 2. sz. tározó kiterjedését a domborzati viszonyok befolyásolják. A téglagyári tavak mintegy 11 hektáros vízfelületükkel alkalmasak lehetnek záporvizek átmeneti tározására, azonban a Mikocsai és a Rákosi csatorna is 1-1,5 km távolságra és 1,5-2,0 m-rel mélyebben helyezkednek el a tavaknál, ezért a tavak feltöltése záporvízzel gravitációs úton nem lehetséges. Az 5/1. sz. tározó helyét, kiterjedését a régészeti lelőhelyek (152; 218) mellett a nagynyomású földgázvezeték, a közeli vízműhöz érkező gravitációs vízvezetékek, a kiskertek és a 120 kV-os transzformátor állomás is behatárolja, ezért új terület nem jelölhető ki. Az 5/2. sz. tározó kijelölt területe meghaladja a feltétlenül szükséges mértéket Az Ardicsi csatorna – egyesülve a Nagyér csatornával – a Makói főcsatorna felé haladva a környezeténél kissé magasabb területen halad keresztül. A bevágásból kikerült földet a csatorna ÉK-i oldalán teríthették el, ezért célszerű a tározó méretét 5,5 ha-ra csökkenteni, esetleg a mélységét növelni. Az 5/3. sz. tározó a nagy-és középnyomású földgázvezetékek, a földeáki elkerülő út és a Jángori csatorna, valamint a régészeti lelőhelyek miatt determinált, kijelölt helye csak a terület csökkentésével változtatható (az elkerülő út biztonsági zónájának egy részét is igénybe veszi). Az elvezető rendszer üzemeltetőjével egyeztetve szükségesnek látszik ebben a térségben további tározók (4.5.-6.0 ha) kijelölése. A kijelölést a belvízelvezető rendszer korábban említett felülvizsgálata során (2018-ig) célszerű megtenni.

6. sz. tervezési terület (Megyeház utca – Kazinczy utca – Úri utca között). A Múzeum és a Bíróság építési lehetőségei kimerültek (30%) ezért az 5. beépítési kód helyett a belvárosi tömbökben gyakori 6. kódot (40% beépítés) kell alkalmazni.

7. sz. tervezési területen (Csanád vezér tér – Deák Ferenc utca közötti terület) Az úszótelken álló könyvtár bővítése miatt van szükség az intenzív beépítésű városközponti tömb beépíthetőségének növelésére: 6. kód (40%) helyett 8. beépítési kód (60%). Bővítés előtt meg kell szüntetni az úszótelkeket, majd bővítés után az új épület kontúrjának megfelelően kell kialakítani az új úszótelket.

8. sz. tervezési terület (Vásárhelyi út – Szikszay utca – Nagycsillag utca – Szilágyi Dezső utca között) A környez, hasonló teleknagyságú tömbökben a beépítési lehetőség 30% (5. kód). A tömbben lévő óvoda bővíthetősége érdekében is a 20% (4.kód) beépítési lehetőséget ugyancsak 30%-ra (5. kód) kell módosítani.

9. sz. tervezési terület (a Sírkert utca – Váradi utca – Attila utca – Majláth utca közötti három tömb). A telekméretek 20 %-os beépítési lehetőség mellett nem teszik lehetővé nagyobb méretű gazdasági épületek (pld. gépszín) elhelyezését, ezért a beépíthetőséget 30 %-ra kell emelni. (4. kód helyett 5.), a környező tömbökhöz hasonlóan.

10. sz. tervezési terület (Ingó szőlő út környéke). Az Mks övezetbe sorolt kertség területén nincs lehetőség gazdasági épület elhelyezésére (tartalék terület), ugyanakkor több tulajdonos igényli, hogy a többi kertművelésű területhez hasonlóan az OTÉK-nak megfelelően gazdasági épületet (szerszámtárolót) lehessen építeni (Mks helyett Mk). Az elkerülő úton belül jelentős tartalék területek találhatók, ezért az övezetmódosításnak nincs akadálya.

11. sz. tervezési terület (a Belváros nagyobb része), A Hagymatikum élményfürdő gyógyfürdővé nyilvánításával megnyílt a lehetősége a fürdőkörnyéki területek gyógyhellyé nyilvánításának, ha az egyéb feltételek is fennállnak (74/1999.(XII.25.)EüM rendelet 2.§) : pld. a kiemelten védett területre előírt levegőtisztaság, fokozottan védett területnek megfelelő zajszint, rendezett zöldterületek, közművek, közlekedés, kommunális szolgáltatások stb. A feltételek teljesülését a gyógyhellyé nyilvánítási kérelemben kell bizonyítani. A kérelem melléklete a gyógyhely és védőterületének határvonalát tartalmazó terület-, illetve településrendezési terv, jelen kijelölés ezt a célt szolgálja. A

gyógyhely javasolt határa a városközpont jelentősebb műemlékeit, parkjait, köztereit foglalja magába A védőterület a gyógyhely határát fél-, egy tömb mélységben követi.

12. sz. tervezési terület (Makó-Rákos Tótkomlósi út – Pitvarosi út közötti terület) A hatályos Szabályozási terv falusias lakóterület övezetbe sorolta a mintegy 4,0 hektáros területet. Az 5 földrészletből álló tömbben egy romos, egykori vendégfogadó épület és egy alapjáig elbontott kápolna maradványai állnak. Az ingatlanok tulajdonosai gazdasági célokra, üzemközpont kialakítására kívánják hasznosítani a területet, ezért Ge övezetbe kerül, változatlan építési-övezeti elírásokkal. A biológiai aktivitásérték megőrzése érdekében a tömb három oldalán 20 m széles beültetési kötelezettséget ír elő a szabályozási terv.

13. sz. tervezési terület (Igási tanya, mezgazdasági üzemközpont) Az üzemközpont területén a tulajdonos rekonstrukciót és bővítést tervez. Az új, korszerű gazdasági épületek a jelenlegi 30 %-os beépítési lehetőség mellett nem valósíthatók meg. A környező földrészletek csatolásával a beépítettség elírt mértéke tartható, célszerűbb azonban a meglévő központ intenzívebb beépítésének engedélyezése és a környező területek mezgazdasági rendeltetésének megtartása, amely a beépítés mértékének 50 %-ra emelésével érhető el.
Jelenlegi besorolás: Ge 122753
Javasolt besorolás: Ge 122774

Településrendezési tervek módosítása 2017:

A „***Hagymatikum gyógyfürdő bővítése***" és a „***Páger Mozi és Rendezvényház rekonstrukciója***" beruházások megvalósíthatósága érdekében döntött a képviselő-testület a településrendezési eszközök módosításáról. Különleges intézményi övezetből (Ki) településközpont vegyes övezetbe (Vt) kerül a termálfürdő telke és a Szent János tér fürdőbővítésre fenntartott területe.
A terv célja, hogy a Makovecz Imre szellemi hagyatékát támogató Kormányhatározat alapján a termálfürdő megtervezett, de még meg nem épült létesítményei (fedett uszoda, óriás csúszda, ételudvar stb.), valamint a Rendezvényház funkcióihoz csatlakozó, ugyancsak megtervezett tornacsarnok megvalósuljon.

A Településszerkezeti Terv módosítását a 290/2017. (VIII. 17.) MÖKT határozattal fogadta el Makó Város Önkormányzatának Képviselő-testülete.
Makó Város Önkormányzati Képviselő-testületének Makó Város Önkormányzata Helyi Építési Szabályzatáról szóló 17/2006. (VII. 13.) Makó ör. rendelete Makó Város Önkormányzat Képviselő-testületének 21/2017. (VIII. 18.) önkormányzati rendeletével módosításra került.

Településrendezési tervek módosítása 2018:

Dembinszky u. – Berzsenyi u. – Bem u. – Wesselényi u. (1. sz. terület) és a Vásárhelyi u. – Just Gyula u. – Nagycsillag utca – Szikszay u. - (2. sz. terület) által határolt tömbök településrendezési eszközeinek módosítása

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete 413/2017. (XI.29.) MÖKT határozatával fenti tömbök helyrajzi számmal megjelölt telkeit fejlesztési területté nyilvánította. A kijelölés célja, hogy a Honvéd városrészben közösségi ház és sportpályák valósuljanak meg a „Leromlott városi területek rehabilitációja" pályázat keretében, a Justh Gy. utcában pedig kormányzati támogatással Kézilabda Munkacsarnok épülhessen. Mindkét területen módosítani kell a településrendezési eszközöket:

- az 1. sz. területen a Szabályozási tervet és a HÉSZ-t.
- a 2. sz. területen a Szerkezeti tervet, a Szabályozási tervet és a HÉSZ-t.

Almási utca – Holló utca – Torma Imre utca – Dohány utca által határolt tömb településrendezési tervek módosítása

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete 233/2018. (VII.11.) MÖKT határozatával döntött a szabályozási terv módosításáról annak érdekében, hogy a Makói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Almási Tagintézméányе területén 16 tanteremmel, 6 csoportteremmel, valamint a szükséges kiszolgáló helyiségekkel új iskolaépület megvalósulhasson, mint kiemelt jelentőségű beruházás.

1-12. ábra: Makó Város Belterületi Szabályozási Terve

A településrendezési terveket a TTT Városépítő Bt. (Szeged) tervezői készítették.

A város hatályos – többször módosított - Helyi Építési Szabályzatát a 17/2006.(VII.13.) Önkormányzati Képviselő-testületi rendelete állapította meg.

A helyi építési szabályzat mellékletei az igazgatási területre készült szabályozási terv, a központi belterületre (24 szelvényen) és Makó-Rákos településrészre külön készült szabályozási terv. A Helyi építési szabályzat a rajzi, a szabályozási tervi, mellékleteken kívül szöveges mellékleteket is tartalmaz. Az 1. számú szöveges melléklet a szabályozási elemeket sorolja fel. Itt található az építési övezetek, a beépítésre szánt területek, jeleinek magyarázata, az építési övezetek jelei egyes elemeinek tartalma. Ez a melléklet tartalmazza továbbá az övezetek, a beépítésre nem szánt területek, övezeti előírások felsorolását és magyarázatát. Ez a melléklet sorolja fel továbbá a vonalas szabályozási elemeket is, melyek: a belterületi határ, a beépítésre szánt területek határa, a tervezett szabályozási vonal, az építési övezetek, övezetek határa, és nem kötelező, irányadó elemként, a javasolt telekhatár vonala. A HÉSZ 2. melléklete a Körös-Maros Nemzeti Park különleges természet-megőrzési terület által érintett területek, telkek helyrajzi számait sorolja fel. A védett telkek a Maros mentén, a Száraz ér

mellett, a Vásárhelyi és Csanádi gyepeken és a Vásárhelyi és Csanádi pusztákon találhatóak. A rendelet 4. melléklete a belvíz által veszélyeztetett városrészeket sorolja fel.
A HÉSZ **beépítésre szánt területek építési övezetei** az általános használat szerint: lakóterületi, vegyes területi, gazdasági, üdülőterületi és különleges területi övezetek. A beépítésre nem szánt területek övezetei az általános használat szerint: közlekedési és közműterületek, zöldterületek, erdők, mezőgazdasági, különleges beépítésre nem szánt területek, természetközeli területi és vízgazdálkodási területek.
A különleges használat szerint a lakóterületek:

- nagyvárosias (Ln),
- kisvárosias (Lk),
- kertvárosias (Lke)
- falusias (Lf) lakóövezetek.

A vegyes övezetek:

- településközpont (Vt)
- központi vegyes (Vk) övezetek.

A gazdasági területek

- kereskedelmi, szolgáltató (Gksz),
- zavaró hatású ipari (Gip),
- egyéb ipari (Ge) övezetek.

Az üdülő területekben

- üdülőházas (Üü)
- hétvégi házas (Ühh) övezetekből állnak.

A beépítésre szánt különleges területek övezetei:

- különleges intézményi (Ki),
- különleges kereskedelmi célú (Kke),
- bányászati (Kb)
- különleges közlekedési (Kkö) övezet.

A beépítésre nem szánt területek övezetei a különleges használat szerint:

- közlekedési és közmű terület övezete (Köu),
- kötöttpályás, vasúti közlekedési és közműterület (Kök),
- zöldterület, közpark övezete (Z),
- védelmi erdő (Ev),
- egészségügyi, szociális és turisztikai erdő (Ee),
- gazdasági erdő (Eg),
- általános mezőgazdasági terület övezete (Má), sajátos használatú mezőgazdasági terület övezete (Ms, Ms-1, Ms-2),
- tanyás mezőgazdasági terület övezete (Mát),
- kertes mezőgazdasági övezete (Mk),
- sajátos használatú kertes mezőgazdasági terület övezete (Mk),
- sajátos használatú kertes mezőgazdasági övezet (Mks),
- vízgazdálkodási terület övezete (Vg), ezen belül a szabályzat megkülönböztet
- közlekedési (Vg (Köu-1)),
- védőerdő (Vg (Ev)),

- közpark (Vg (Z), (Z-1), (Z-2)),
- hullámtéri hétvégi házas üdülőterületi (Vg (Ühh))
- hullámtéri üdülőházas üdülőterületi (Vg (Üüh))
- különleges hullámtéri intézményterületi (Vg (Kih)) alövezeteket..
- beépítésre nem szánt különleges bányaövezet (Kkb)
- természetközeli terület övezete (Tk).

A HÉSZ előírásokat tartalmaz a környezetvédelemre, a táj-és természetvédelemre vonatkozóan, valamint a közlekedési létesítményekre és a közművek elhelyezésére is tartalmaz előírásokat.

1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

A 2016-ban elfogadott településrendezési eszközök módosításával kapcsolatos megállapítások:

- a Kolbászüzem bővítésével nő a foglalkoztatottak száma és a város adóbevétele.
- a tömbbelsőbe tervezett út és az alacsony beépíthetőség (30%) több itteni üzem fejlesztési terveinek megvalósulását akadályozza.
- a tervezett gyógyszállók összekötése a gyógyfürdővel jelentősen emeli azok komfortját, a vendégek közérzetét javítja, ezen keresztül növeli a gyógy-idegenforgalmat.
- a Szent János tér fürdőhöz csatolásával a parkolóhelyek – az OTÉK-nak megfelelően – a kiszolgált létesítmény telkére kerülnek. Nagyobb távlatban – parkrekonstrukció során – emlék állítható az egykor itt üzemelő szárazmalmoknak.
- az újabb régészeti lelőhelyek és a terepviszonyok figyelembevételével a záportározók gyorsabban és gazdaságosabban megvalósíthatók, a településbiztonság növekszik.
- a bíróság és a múzeum a beépíthetőség mértékének növelésével, fejlődhet, bővülhet.
- a városi könyvtár bővítése – rekonstrukciója elől elhárulnak az engedélyezési akadályok.
- a beépíthetőség mértékének a környező tömbökével azonos mértékre emelésével az óvoda bővülhet, a falusias beépítésű telkeken nagyobb gazdasági épület is építhet.
- a kisebb – 1000 m2 alatti – telkeken is lehetőség nyílik nagyobb gazdasági épület létesítésére (30 %-os beépíthetőség esetén)

A 2017-ben elfogadott településrendezési eszközök módosításával kapcsolatos megállapítások:

- a Szerkezeti terv módosítása a környezet területhasználatát és a kialakult állapotot követi.

A TSZT megvalósult és nem megvalósult elemei:

- A TSZT és a szabályozási terv (SZT) a belterület déli, a Maros-parti védett területek közelében szabadidő, sport, fürdő számára jelölt ki területet, Kszb jelű különleges területként, a tervezett létesítmények (fürdő, sportterület, kalandpark) megvalósultak
- a településrendezési eszközök által kijelölt gazdasági területek, tömbök, egy része beépült, de van még több, kisebb, 0,5-6 ha területű, közművesített telek,
- több gazdasági területen, a tömbökben jelölt, több, szabályozott út is akadálya a nagyobb, kb. 10 ha-os telek kialakításának,
- a lakóterületi kijelölt, szabályozott területeknek csak kis része valósult meg, pl. a Kelemen utcától délre, egy meglévő utca déli oldala épült be,
- több kijelölt lakóterületet visszaminősítettek mezőgazdasági területté,
- a településrendezési terv szerinti záportározók nem épültek meg, új csapadékvíz elvezetési tanulmányterv szerint kellett kijelölni máshol, a szükséges tározókat.

1.7 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

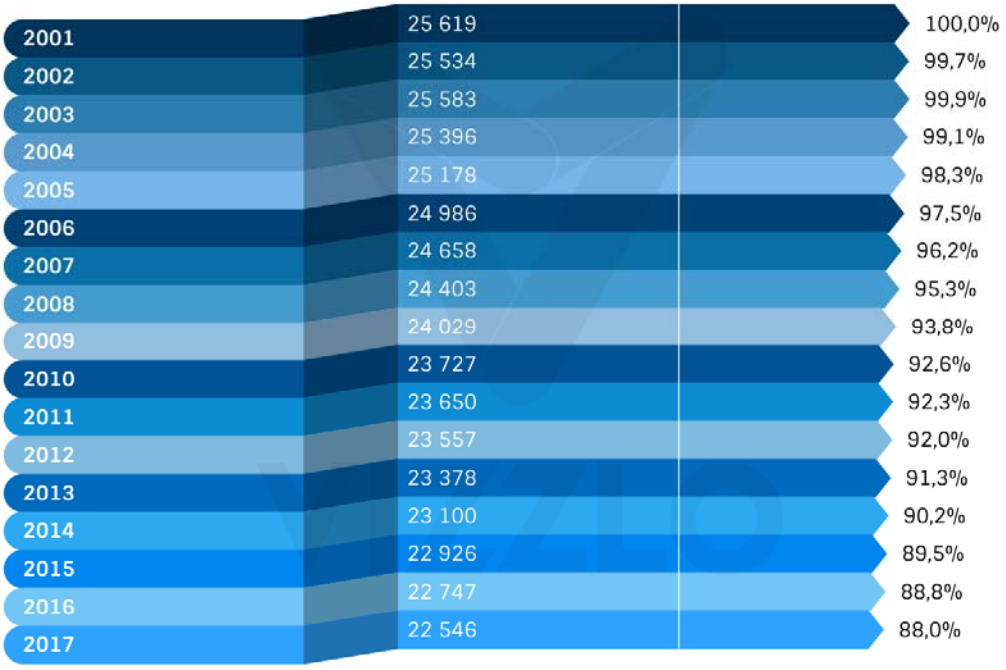
1.7.1 Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

1.7.1.1 Demográfia, népesség

Makó népessége az 1930-as évek óta csökken, jelenleg a lakónépesség száma 22 546 fő. Népsűrűsége 98,36 fő/km^2, ez kevesebb, mint a hasonló népességszámú városok esetében és alacsonyabb az országos átlagnál is (105,3 fő/km^2).

Az ezredforduló óta Makó városa 3073 főt veszített a lakóiból, ami az akkori lakónépesség 12%-át tette ki. Ez a népességvesztés jelentősen meghaladta a szintén csökkenést mutató megyei és országos értékeket.

1-13. ábra: Makó város lakónépességének változása 2001-2016 között, fő, ill %

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Csongrád megye járásszékhelyeit tekintve ***Makó a legkedvezőtlenebb demográfiai képet mutatók*** között található. Míg a Szegedi járásban kismértékű népességemelkedés, a Mórahalmi járásban nagyjából stagnálás jelentkezik, a Szentesi, Csongrádi és Makói járásokban számottevő a népesség csökkenése. Mindez a társadalom elöregedésével és az élve születések alacsony számával magyarázható.

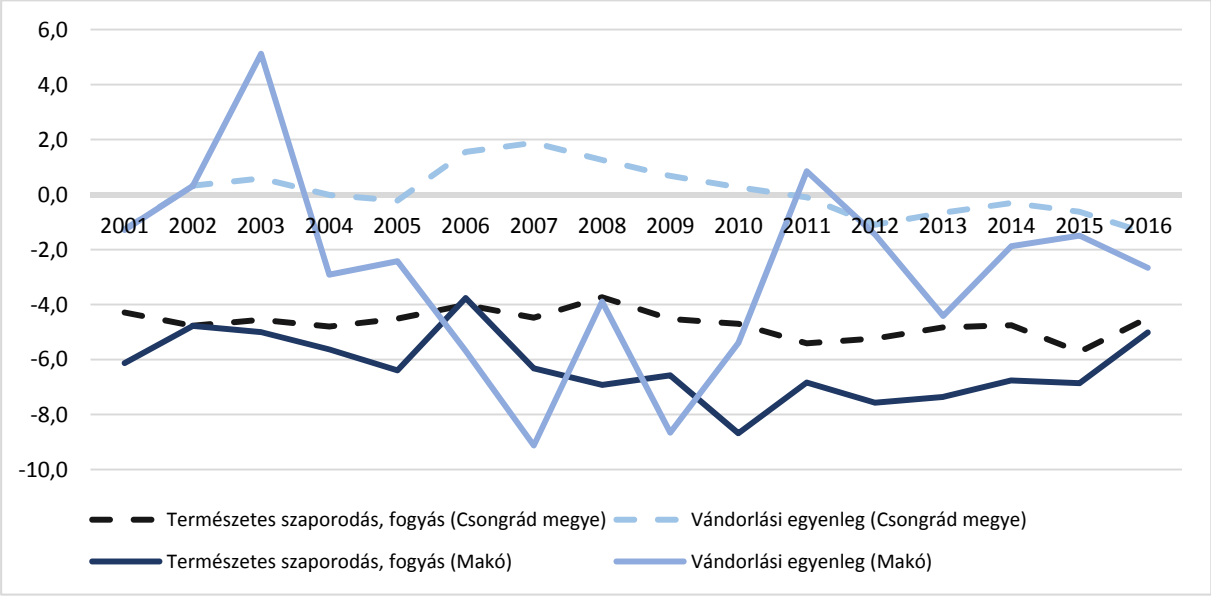
2001 és 2016 között Makón minden évben a természetes fogyás volt a jellemző, de a vándorlási egyenleg is – 2002, 2003 és 2011 kivételével – folyamatosan deficitet eredményezett. ***A természetes fogyás oka a lakosság korösszetételében (elöregedő helyi társadalom, lásd később) és az alacsony gyermekvállalási hajlandóságban keresendő.*** Az elvándorlás tovább fokozza a természetes fogyást, hiszen jellemzően a gyermekvállalási korú, fiatal népesség vándorol el. Ezen belül is inkább ***a képzettebb, motiváltabb fiatal népesség elköltözése*** jellemző, ami különösen problematikus a város

fejlődése, munkaerőpiaci kínálata szempontjából. Az erőteljes elvándorlás helyi okai az álláslehetőségek, különösen a perspektivikusabb álláshelyek hiánya és az alacsony bérszínvonal.

A természetes fogyás és a vándorlási különbözet összehasonlító értékei (1000 főre vetítve) azt mutatják, hogy mindkét mutató tekintetében a makói értékek lényegesen rosszabbak és hektikusabbak Csongrád megye értékeinél. A ***természetes szaporodás egyenlege Makón és a megyében is negatív***, Makón azonban jellemzően alacsonyabbak, esetenként szélsőségesen alacsonyak (2012: -7,6). Az igazán kirívó, Makó számára kedvezőtlen különbség azonban a vándorlási egyenlegben jelentkezik: itt a megye értékei 8 évben is 0 és kissé pozitív értékeket vettek föl, míg Makón a három év kivételével minden évben negatív ez a mutató, olykor kirívóan rossz értékkel (pl. 2007: -9,1). Egyedül 2003-ban volt magas, 5,1-es értéke a vándorlási egyenlegnek.

Hozzá kell tenni, hogy Csongrád megye valamelyest jobb demográfiai mutatói döntően Szegednek, illetve – kisebb mértékben – Hódmezővásárhelynek köszönhetők.

1-14. ábra: A népmozgalmi adatok megyei összehasonlítása ezer főre vetítve 2001-2016 között, fő

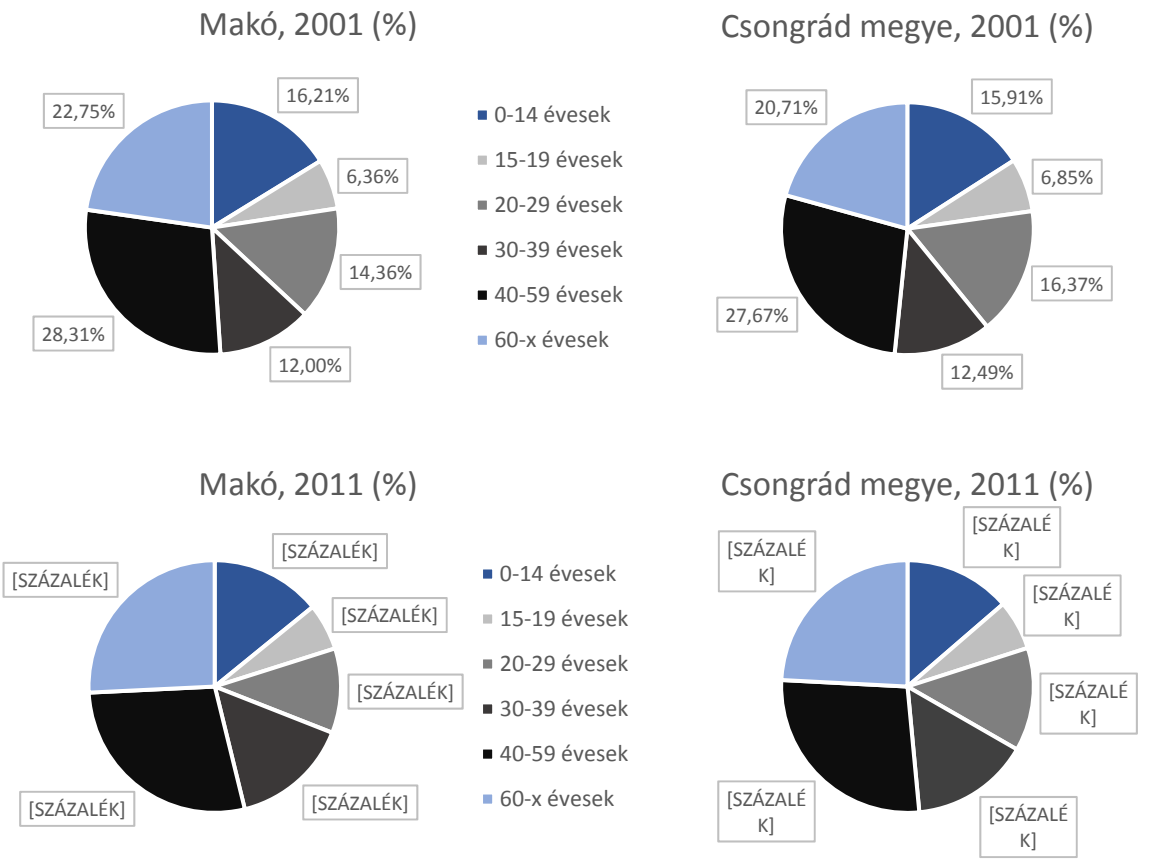

Forrás: KSH

A fenti kedvezőtlen demográfiai mutatók egyik gyökere a lakosság korösszetételében keresendő. A 2001. évi adatokon is látszik, hogy mind Makó, mind Csongrád megye korösszetétele elöregedést mutat: 2001-ben 16%-nyi 0-14 éves korúra 23%-nyi 60 év fölötti jutott Makón, de nagyon hasonló értékek jellemezték a megyét is. 2011-re mind a városban, mind a megyében tovább romlottak ezek az értékek. Makón ekkor 14 %-nyi 0-14 évesre 26%-nyi 60 évnél idősebb jutott, míg a megyében ugyan ezek az értékek 14, illetve 24%-ot tettek ki.

A város öregedési indexe 2001-ben 105,5% volt, míg 2011-ben ugyanez a mutató 134,1%-ra, 2016-ban pedig 150,6%-ra romlott.

1-15. ábra: A lakónépesség korösszetétele

Forrás: ITS, 2015

A népesség nemek szerinti megoszlását a stabilitás jellemezte. A nők a város lakosságának 53%-át, a férfiak pedig a 47%-át teszik ki

1.7.1.2 Nemzetiségi összetétel

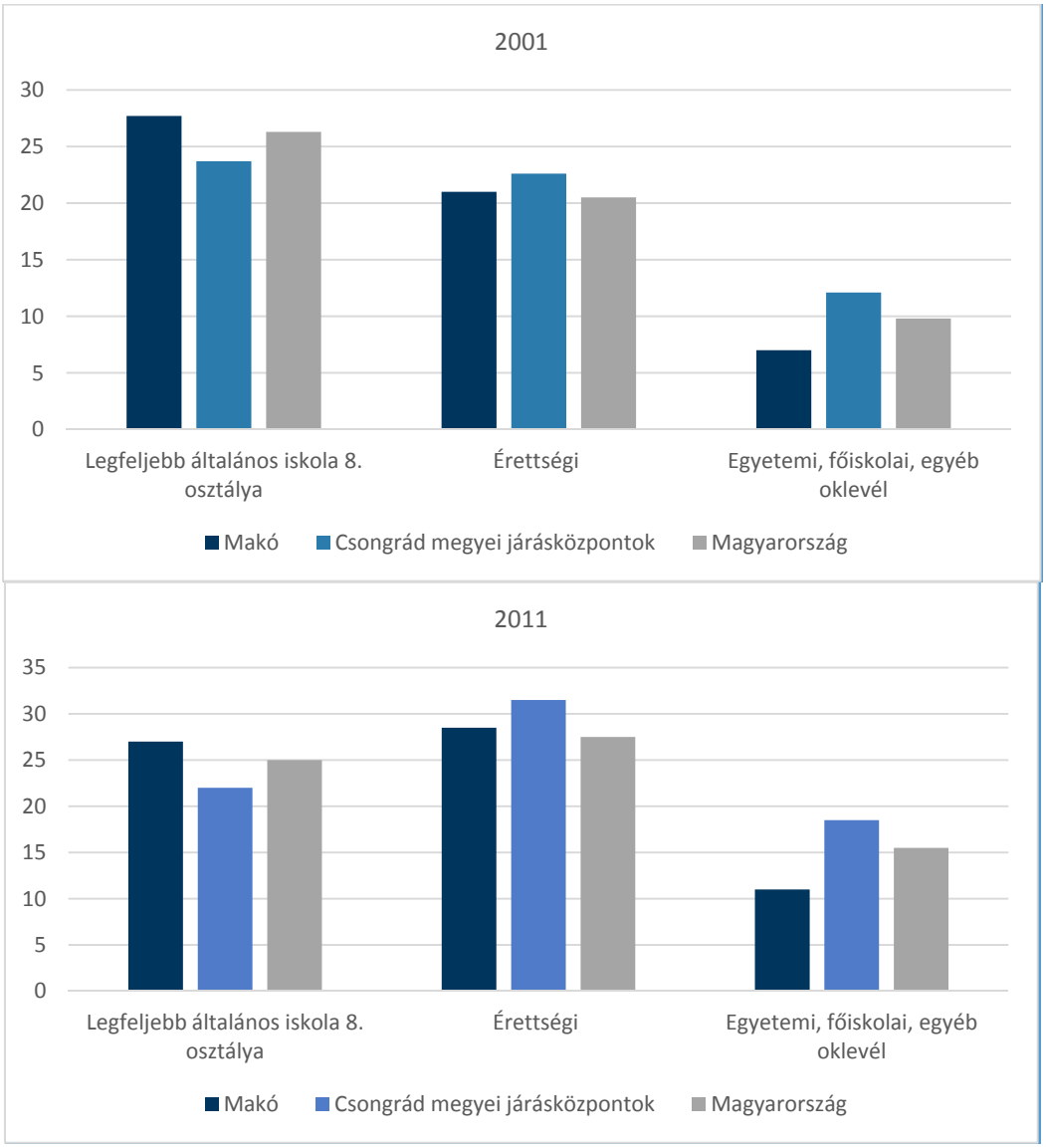
A városban a 2011-es népszámlálás alapján jelen lévő nemzetiségek: ***cigány*** (1,62%), ***német*** (0,37%), ***szerb*** (0,15%), ***szlovák*** (0,13%), ***román*** (0,93%) – utóbbi a Román Nemzetiségi Önkormányzat adatai szerint 400 fő. 2001 óta a cigány nemzetiség létszámában állt be jelentősebb növekedés, illetve a német kisebbség aránya is némileg emelkedett(2001: 0,29%).

Makón a nemzetiségek képviseletét a Makói Roma Nemzetiségi Önkormányzat és a Makói Román Nemzetiségi Önkormányzat látja el.

1.7.1.3 Képzettség

Makó iskolai végzettség tekintetében összességében kedvezőtlenebb képet mutat, mint a megyei járásközpontok, vagy akár az országos átlag. Ez a tendencia a középfokú és a felsőfokú képzettségben jelenik meg leginkább, de a legfeljebb nyolc általánost végzettek aránya mind a mai napig szembetűnően magas (2011: 27%). A felsőfokú képzettség tekintetében a vizsgált területi egységekkel összevetve ugyanakkor továbbra jelentős elmaradás tapasztalható.

1-16. ábra: A 7 évesnél idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége, %

Forrás: ITS 2015

Hasonló tendencia rajzolódik ki akkor is, ha a munkaképes korú lakosság iskolai végzettségét elemezzük.

1-7. táblázat: Makó város aktív korú (15-59 év) lakosságának iskolai végzettsége országos összehasonlításban %

Adattípus	Makó, 2001	Ország, 2001	Makó, 2011	Ország, 2011
Legfeljebb általános iskolai végzettség	28,6	15,9	16,2	9,4
Felsőfokú végzettség a 25 éves és idősebb népesség arányában	8,7	12,7	13,3	19

Forrás: KSH 2001. és 2011. évi Népszámlálás, TeIR

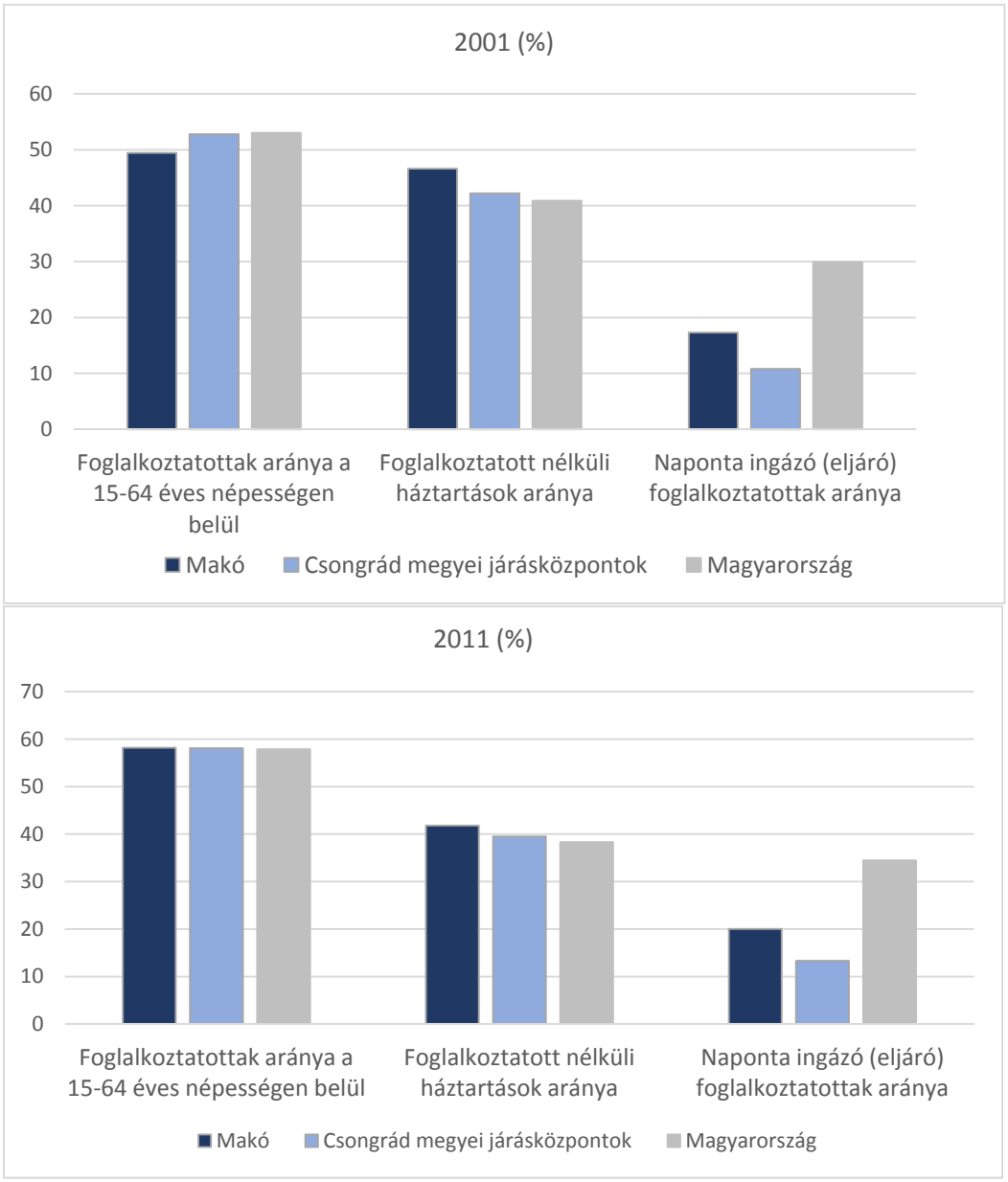
A 15-59 éves népesség körében a legfeljebb általános iskolát végzettek aránya kiugróan magas volt Makón 2001-ben. Azóta jelentősen csökkent, de a 2011. évi 16,2% még mindig jelentősen elmarad az

országos átlagtól. A 25 évnél idősebb népességben a felsőfokú végzettségűek aránya ugyanakkor mind 2011-ben, mind pedig tíz évvel később elmaradt az országos átlagtól.

1.7.1.4 Foglalkoztatottság

Makó városában 2011-ben a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül 58 % volt. Ez az arány, a 2001-es adatokhoz képest (49%) jóval kedvezőbb értéket mutat. Hasonlóan kedvező tendencia figyelhető meg a foglalkoztatott nélküli háztartások arányának változásában is. Összességében Makón a foglalkoztatás aránya 2001-ben elmaradt a megyei és országos átlagtól, míg 2011-ben kis mértékben meghaladta mindkettőt. Utóbbi adatban ugyanakkor megjelenik a közfoglalkoztatás hatása, de kétségkívül jelentősebb szerepe van ***az ipari parkhoz köthető feldolgozóipari munkahelyek*** számának.

1-17. ábra: Makó város főbb foglalkoztatási adatai

Forrás: ITS 2015, teir

A helyi foglalkoztatás-munkanélküliség esetében erős a ***szezonális hatás***: a tavasztól őszig tartó mezőgazdasági munkák a munkanélküliek jelentős részét felszívják. A foglalkoztatottság alakulásában fontos szerepet játszik a háztáji gazdálkodás is. Az alábbi táblázatból az is leolvasható, hogy míg a 25 év alattiak körében az egyébként igen magas, 17,52%-os ***munkanélküliség elmarad a megyei és országos értékektől***, a munkanélküliek közül a 45 év fölöttiek aránya jóval magasabb azokénál – ez jelentős probléma, mert ezen generáció elhelyezése a munkaerőpiacon jóval nehezebb, mint a fiatalabbaké. Jellemző ***elhelyezkedési gond a nyelvtudás hiánya, közép és felsőfokú szinten egyaránt***.

1-8. táblázat: Makó város főbb foglalkoztatási adatai (2013)

	Makó	Csongrád megye	Magyarország
Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában	8,13%	4,95%	6,00%
180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában)	42,49%	45,95%	49,93%
Legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában)	3,32%	2,32%	4,94%
25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában)	17,52%	18,61%	18,28%
45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában)	40,18%	37,15%	36,12%

Forrás: ITS 2015

A város munkaerőpiacán bizonyos szakmákban egyszerre van jelen a hiány és a túlkínálat. Elsősorban a fiatalabb, középfokon képzett népesség esetében jelentkezik, hogy annak képzettsége és alkalmassága nincs szinkronban a piaci igényekkel és elvárásokkal. Jellemző – térségi szinten -, hogy a ***fémipari szakmákban a képzett munkaerő hiányzik*** (pl. CNC esztergályos, lakatos), míg más szakmákban hiába van meg a képzettség (pl. szociális gondozó, különféle humán szervező szakmák, bolti eladó stb.), nem tud elhelyezkedni – leginkább ezek a rétegek érintettek az utóbbi években felgyorsult kivándorlási hullámban. Az is tény ugyanakkor, hogy jelentősen magasabb a fizikai foglalkoztatású nyilvántartott álláskeresők száma a szellemi foglalkozásúaknál.

A város legnagyobb foglalkoztatója a ***ContiTech Fluid Automotive Hungária Kft.*** (Gumiművek PHOENIX Hungária Kft.) mintegy 1500 fővel, a ***Givaudan Hungary Kft.*** mintegy 400 fővel.

1.7.1.5 Jövedelmi viszonyok

2015-ben a ***száz lakosra jutó adófizetők száma*** Makón 45,6 fő volt, amely ***megfelelt az országos átlagnak***. A lakosság jövedelemtermelő képessége szempontjából jóval kedvezőtlenebb a helyzet. Az egy lakosra jutó nettó jövedelem Makón 2015-ben 770 438 Ft, ami magasabb, mint a megyei (744 548 Ft), de alacsonyabb, mint az országos átlag (800 882 Ft). Makó ***jövedelmi szempontból megyén belül a kedvezőbb adottságú települések közé tartozik***, hiszen a 2. helyen áll a megyei járásközpontok között.

1-9. táblázat: Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem (2015)

Járásközpont	Jövedelem (Ft)
Szeged	850 384
Makó	***770 438***
Szentes	766 353
Hódmezővásárhely	727 372
Csongrád	718 299
Mórahalom	619 909
Csongrád megyei járásközpontok	*742 126*
Ország	*800 882*

Forrás: TeIR

Az SZJA alapot képező jövedelem tekintetében kissé eltér a helyzet, a 2015. évi makói adat meghaladja a megyeit, ám elmarad az országos mögött. Ha viszont az idősort nézzük, látható, hogy az országos átlaghoz való felzárkózás töretlen, és a jelenlegi pályát tekintve néhány éven belül várható, hogy elérje azt.

1-10. táblázat: SZJA alapot képező jövedelem (2001-2012)

Évek	Makó	Csongrád megye	Magyarország	Makó az országos átlag %-ában
2001	318 962	368 641	418 605	76,2%
2002	365 618	408 985	472 705	77,3%
2003	408 621	464 351	527 751	77,4%
2004	439 078	487 417	554 230	79,2%
2005	491 611	532 949	603 979	81,4%
2006	543 909	580 864	660 176	82,4%
2007	615 660	671 869	758 734	81,1%
2008	664 156	718 776	818 004	81,2%
2009	650 789	697 115	788 781	82,5%
2010	667 592	718 066	804 335	83,0%
2011	648 519	680 978	773 563	83,8%
2012	699 836	720 924	813 441	86,0%
2013	738 697	752 245	847 958	87,1%
2014	819 788	817 088	924 084	88,7%
2015	908 812	878 789	986 827	92,1%

Forrás: KSH

A nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő száma 2013-ban összesen 7284 főt tett ki.

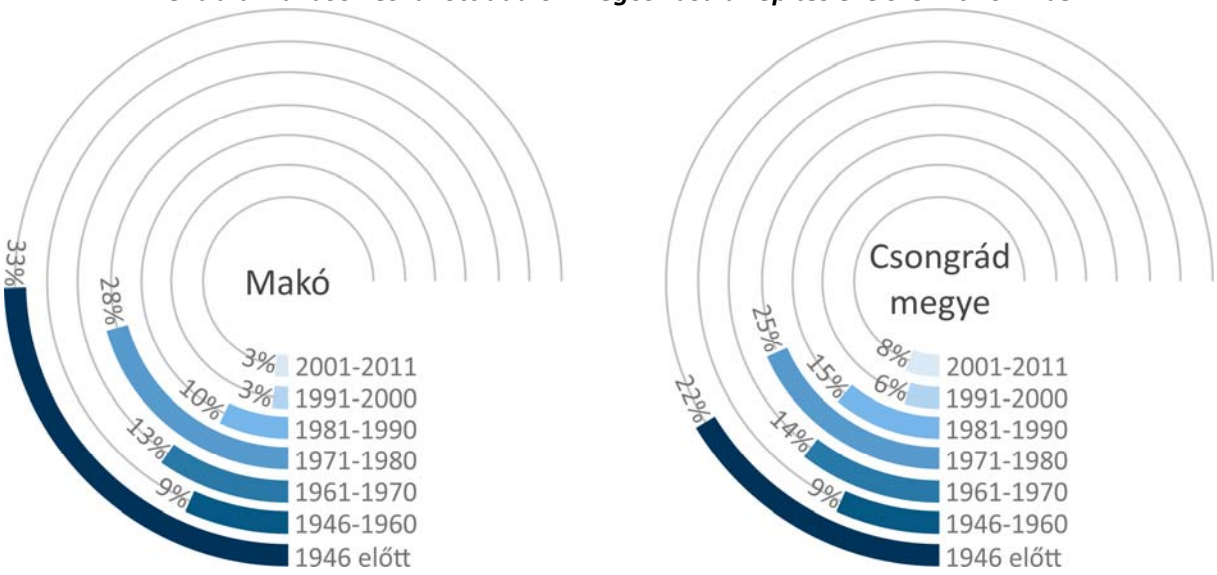
A különféle szociális ellátásban részesülők száma az ellátások bonyolult és változó rendszerében szinte meghatározhatatlan és időben is folyamatosan jelentős mértékben változik. Részletes leírást erről a Makó Város Szociális Szolgáltatási Koncepciójában és annak időszakonkénti felülvizsgálatában lehet találni.

1.7.1.6 Életminőség

A születéskor várható átlagos élettartam Csongrád megyében 1990-ben férfiaknál 66, nőknél 74 év volt. 2016-ra ugyan ezek az értékek 73 és 80 évre emelkedtek, amelyek megfelelnek az országos trendeknek.

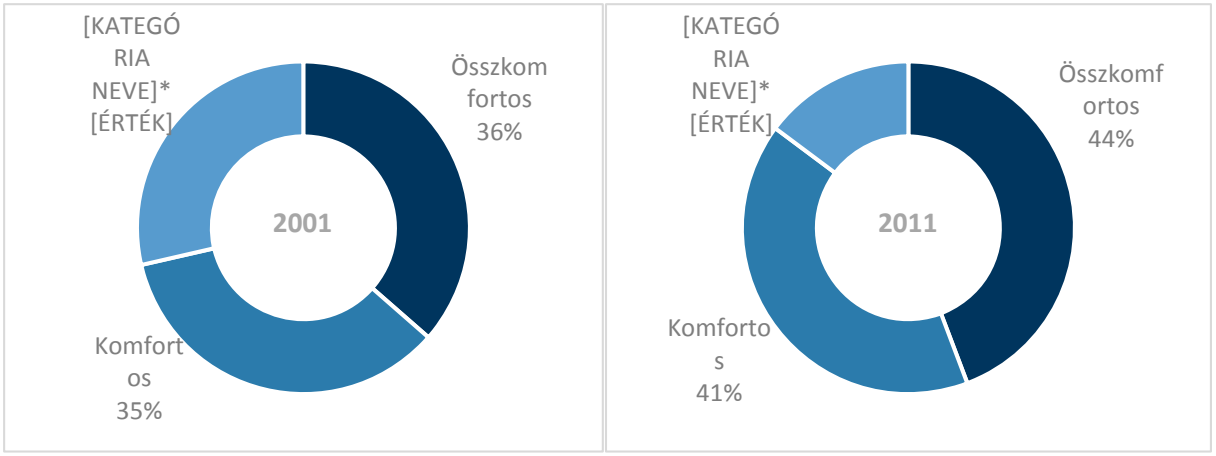
A helyi lakásviszonyok alapvető meghatározói az életminőségnek. Makón 2011-ben összesen 11 269 lakást és lakott üdülőt tartottak nyílván, amelyek egyharmada 1946 előtt, míg 28%-a a hetvenes években épült. Az alábbi grafikonról ugyanakkor az is leolvasható, hogy Csongrád megyében a rendszerváltást követően újra lendületet vettek a lakásépítések, addig Makón ez a tendencia igencsak minimálisan volt érzékelhető.

1-18. ábra: Lakások és lakott üdülők megoszlása az építés éve szerint 2011-ben

Forrás: KHS, Népszámlálás 2011

A lakásállomány komfortfokozatában kedvező változások zajlottak a két népszámlálás időszakában. Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya a 2001. évi 29%-ról 15%-ra csökkent, ezzel párhuzamosan pedig megnőtt mind a komfortos, mind az összkomfortos lakóhelyek aránya. Ez az állapot megközelíti Hódmezővásárhely átlagát.

1-19. ábra: A lakások és lakott üdülők komfortossága

**Alacsony komfortfokozatúnak tekintettük a félkomfortos, a komfort nélküli, valamint a szükség- és egyéb lakásokat.*

Forrás: KSH, Népszámlálás 2001 és 2011

Makó város felújított, hangulatos belvárosa, természeti és épített örökségének szépségei, illetve rekreációs lehetőségei (Maros part, termálfürdő, kalandpark stb.), a város mezővárosi tradíciói könnyen szerethető várossá teszik Makót. Egy 2012-es felmérés szerint a helyi lakosok 62%-a kifejezetten szeret Makón élni, további 18% pedig inkább szeret, mint nem. A mégis jelentős elvándorlásnak anyagi természetű okai vannak: ***biztos munkalehetőségért, magasabb bérért*** hagyja el városukat a fiatalabb generáció.

1.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Makón a társadalmi ellentétek összességében nem jellemzőek. Ennek ellenére néhány kisebb probléma körvonalazódik, amely jelenleg még nem okoz konfliktust, de hosszabb távon már fel kell készülni a kezelésükre.

Makót az utóbbi években egyre meghatározóbb turisztikai desztinációként tartják számon, amely természetéből fakadóan együtt jár a turisták számának növekedésével is. Mindez elsősorban a belvárosban és a Hagymatikum környezetében kumulálódik, ahol a zsúfoltság és a parkolóhelyek hiánya okoz problémát ***a helyi lakosok és a városba látogatók között***.

Szintén problémát jelentenek a városban ***a szegregálódott vagy szegregálódással veszélyeztetett területek***, amelyek a Honvéd városrészben koncentrálódnak. (A szegregált területek részletes jellemzését a 3.3.2 fejezet tartalmazza)

Az utóbbi években kiköltözési folyamat indult meg Lesibe. Pozitívum, hogy nem az alacsony presztízsű lakosság újabb területi koncentrálódása történik, hanem a közepes vagy annál jobb státuszú lakosok keresnek a városhoz viszonylag közel eső lakóhelyeket. Ezeket a folyamatokat a városrész infrastruktúrája, annak kiépülése nem követte, amely elsősorban a ***Lesibe kiöltözők és az Önkormányzat között*** jelent konfliktusforrást.

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

1.7.3.1 Történeti és kulturális adottságok

Makó első történeti említése 1247-ből maradt fenn, már akkor ***folyami átkelőhelyként***. A középkorban majd az újkorban is többször elpusztították, de mindig visszatelepült.

1730-ban lett ***Csanád megye székhelye***, 1890-ben a történelmi Magyarország 12 legnagyobb népességű városának egyike. Ekkoriban éli virágkorát, a mezőgazdaság és a ráépülő kereskedelem – az akkoriban valóban világhírű makói hagyma - ekkor még húzóágazat képes lenni. Az 1920-as években József Attila, Juhász Gyula, Móra Ferenc neve fémjelezte kulturális életét, holott ekkor már Trianonnak köszönhetően ***elveszítette vonzáskörzetének jelentős részét***. A II. világháborút követően országosan is háttérbe szorult, az 50-es években megyeszékhely státuszát is elveszítette, az ún. szocialista ipartelepülések is jobbára elkerülték – ekkoriban nagyméretű, ***kiterjedt termelőszövetkezetek agrártermelése*** jellemezte leginkább a gazdaságát.

A rendszerváltást követően a városnak komoly válsággal kellett szembenéznie: a mezőgazdaság már nem volt képes eltartani az itteni népességet, gazdasága romokban hevert, ipara – némi élelmiszeriparon, agrár-feldolgozóiparon kívül – szinte nem volt, a funkcióvesztés révén korábbi közigazgatási szerepköre is visszaszorult.

Hosszú évek szisztematikus munkája és a város küzdeni akarása révén sikerült lassan visszahozni a „régi dicsőség” legalább egy részét. ***A határmentiség az EU-ban előnnyé vált, jelentős fejlesztési források áramlottak a városba, majd Románia EU-s csatlakozása, a határok átjárhatóságának növelése létrehozta az élő kapcsolatokat az üzleti világban is, a kereskedelem, a turizmus és a szolgáltatások területén***. Az ***ipari park*** (1998) és legújabban az ***autópálya (M43)*** a befektetők számára is megteremtette az alapvető feltételeket a letelepedéshez: előbb a ***Phoenix gumiipari cég***, majd a ***Givaudan élelmiszeripari nagyvállalat*** betelepülése foglalkoztatási és presztízs szempontból is sokat jelentett a helyi gazdaság számára. A termál- és gyógyvízre épülő ***fürdőfejlesztés***, amely 2012-ben nemzetközi szintű wellness, gyógy- és élményelemekkel kiegészülve került átadásra, valós alternatívát kínál a helyi turizmus fejlődése számára, amelyet a jelenlegi, főleg külföldiekből álló vendégforgalom is igazol. A hagymakultusz máig is élő a városban, amely országos népszerűségű rendezvényekben is megjelenik, egyedül a gazdaságba, főleg a feldolgozóiparba nem sikerült máig sem megteremteni e helyi termék gazdaságot húzó szerepét.

Makó országos ismertségét ma még mindig az évszázados ***hagymakultusz***, illetve – egyre inkább - a ***termál turizmus*** jelenti. A helyi lakosság jelentős része számára a ***hagymatermesztés több generációs tradíciót***, egyben mellékes jövedelmet is jelent, háztáji gazdálkodás formájában, ezért erős a kötődés ezen hírnévhez és hagyományhoz. A város kulturális öröksége, múzeumai (József Attila Múzeum, Makói Panoptikum, Espersit-ház stb.), illetve egyre gazdagabb rendezvénykínálata (pl. Hagymafesztivál) erősítik a helyiek kötődését a városhoz. A helyi kultúra fontos részét képezi a művésztelep: a korábbi Makói Művésztelep nyomdokain 2007-ben az Önkormányzat kezdeményezésére újraszervezett Natura Marosmenti Művésztelep. (lásd még 1.8.1.4. Közösségi művelődés, kultúra).

1.7.3.2 Civil szerveződések

Makón jellemzően ***aktív a civil társadalom és magas a civil szféra részvétele*** a közéletben (mintegy 150 civil szervezet).

A civil szervezetek egy része különböző közösségi szolgáltatások (szociális, egészségügyi, kulturális, oktatási stb.) pénzügyi feltételeit megteremtő alapítvány (pl. Napsugár az Óvodában Alapítvány, Alapítvány a Makói Almási Utcai Általános Iskola Támogatására stb.). Ezen alapítványok működése rendkívül jelentős, hisz ***az általuk végzett közösségi feladatok nagy mértékben járulnak hozzá a városi életminőség javításához, a helyi identitás erősítéséhez, a helyi oktatás színesítéséhez*** (művészeti iskolák mögött álló alapítványok), illetve ***a különböző okokból hátrányos helyzetű társadalmi csoportok esélyegyenlőségének növeléséhez, életfeltételeik javításához*** (pl. Marosmenti Cigányok Integrációját Segítők Szövetsége stb.). Ide tartoznak a különféle hazai és nemzetközi szervezetek helyi csoportjai is (pl. Magyar Vöröskereszt, Magyar Máltai Szeretetszolgálat). Akadnak gazdasági tevékenységet, városfejlesztést támogató szervezetek is, pl. Makó és Térsége Egészséges Környezetéért Közalapítvány (környezetvédelem) Marosmenti Vállalkozók Klubja (gazdaság), Makó Városi Vegyeskar Egyesület (kultúra).

A civil társadalom másik csoportját alkotják a különböző ***érdekcsoportok képviseletét ellátó***, azokat ***segítő támogató szerveződések*** (pl. nagycsaládosok, mozgáskorlátozottak, nyugdíjasok, szenvedélybetegek stb. lásd pl. Gondoskodás Makó Város Időseiért Alapítvány).

Megtalálható természetesen a civil társadalom szabadidős önszerveződését jelző ***különböző kulturális és egyéb szabadidős, hobbi stb. szervezetek*** is (a sport szervezeteken túl), mint pl. Makói Állatvédő és Természetvédelmi Egyesület, Marosvidék Baráti Társaság stb.

Külön kategóriát képviselnek a ***sportegyesületek***, amelyekből számosat lehet megtalálni a városban, a legkülönbözőbb sportágakban. A teljesség igénye nélkül, megtalálható itt: kézilabda, labdarúgás, sporthorgászat, természetjárás, futás, lövészet, lovaglás, technikai sportok stb. (lásd a felsorolás végén).

Egyes tevékenységeket az Önkormányzat kiemelten támogat (pl. kézilabda, labdarúgás, néptánc) – a nem támogatott sportágak esetében ez nyilván konfliktusforrásként jelenik meg. A városra jellemző tehát egy viszonylag ***magas szintű civil aktivitás a közösségi élet csaknem minden területén***, amely hajlam és tradíció, egy város fejlődése szempontjából fontos humán előnyt jelent.

A Hajnal utcai Civil Házban az Önkormányzat biztosít teret a civil szervezetek működése, rendezvényei számára. Az itteni terembérleti díjak azonban sok szervezet számára túl magasak és elegendő hely sincs ahhoz, hogy minden szervezet elférjen.

Az Írisz tánccsoport Leader pályázati forrásból és vállalkozói támogatásból saját táncházat hozott létre.

Nagy igény lenne egy belvárosi, központi fekvésű civil házra, információs pontra.

A helyi civil társadalmat a ***Makói Civil Szervezetek Szövetsége*** fogja össze. A szervezet tanácsadással, adminisztratív segítséggel, pályázatírással stb. segíti a civil szervezeteket.

Makói civil szervezetek: "Fogadj el" Alapítvány, Makói Nagycsaládosok Egyesülete, Erdélyi püspök Utcai Óvoda Alapítványa, Napsugár az Óvodában Alapítvány, A makói Deák Ferenc Általános Iskoláért

Alapítvány, Alapítvány a Makói Almási Utcai Általános Iskola Támogatására, Makói Kálvin Téri Alapítvány, Erdei Ferenc Kereskedelmi és Közgazdasági, Szakközépiskola Oktatási Tevékenységét Támogató Alapítvány, Galamb József Alapítvány, Csanád Vezér Alapítvány, Erdei Etelka Alapítvány, "Szépség koldusa" Oktatási és Nevelési Alapítvány, József Attila Városi Könyvtár, Gondoskodás Makó Város Időseiért Alapítvány, Makó Városi Vegyeskar Egyesület, Makói Úszó Klub Sport Egyesület, Makói Almási Körzeti Nagycsaládosok Egyesülete, Makói Állatvédő és Természetvédelmi Egyesület, Makói Roncsderby Baráti Kör, Fk. Spartacus Labdarúgó Sportegyesület , Marosvidék Baráti Társaság, Almási Diák Sport Egyesület, Makó - Maros - Csanád Térségért Polgári Egyesület, Makói Darts Klub Sport Egyesület, Fuss Makóért Egyesület, Technikai és Tömegsport klubok Makó Városi Területi Szövetsége, Maros – Menti Utánpótlás Football Club, Zöldség, Gyümölcs és Fűszernövény Szárítók Országos Szövetsége, Marosmenti Vállalkozók Klubja, Makói Városi Vegyesker Egyesület, Makói Postagalamb Sport Egyesület, Maros Lövész Egyesület, Makó és Térsége Polgármesterek Fóruma Egyesület, Makói Nők Klubja Egyesület, Marosmenti Cigányok Integrációját Segítők Szövetsége, Makói Lovas Egyesület, Makói Silver Lovas Sport Egyesület, Makó Sporthorgászok Egyesülete, Makó és Kistérsége Versenyhorgász Sportegyesület, Makói Természetbarát Sportegyesület, Maros-parti Természetbarát és Sportegyesület, Makó és Térsége Egészséges Környezetéért Közalapítvány).

1.8 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

1.8.1 Humán közszolgáltatások

1.8.1.1 Oktatás

2013. január 1-jétől Makón is állami fenntartásba kerültek a köznevelési intézmények (Klebersberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) - Járási szintű tankerület). Az ***épületek tulajdonosa ugyanakkor a többségében az Önkormányzat***, ezért a szükséges fejlesztések megvalósításában, pályázati források elnyerésében az Önkormányzat továbbra is fontos szerepet játszik.

A KLIK fenntartású intézményeken túl alapítványi, egyházi és egyéb állami, pl. Földművelésügyi Minisztérium kezelésében lévő oktatási intézmények is működnek a városban.

Makó város oktatási intézményrendszere

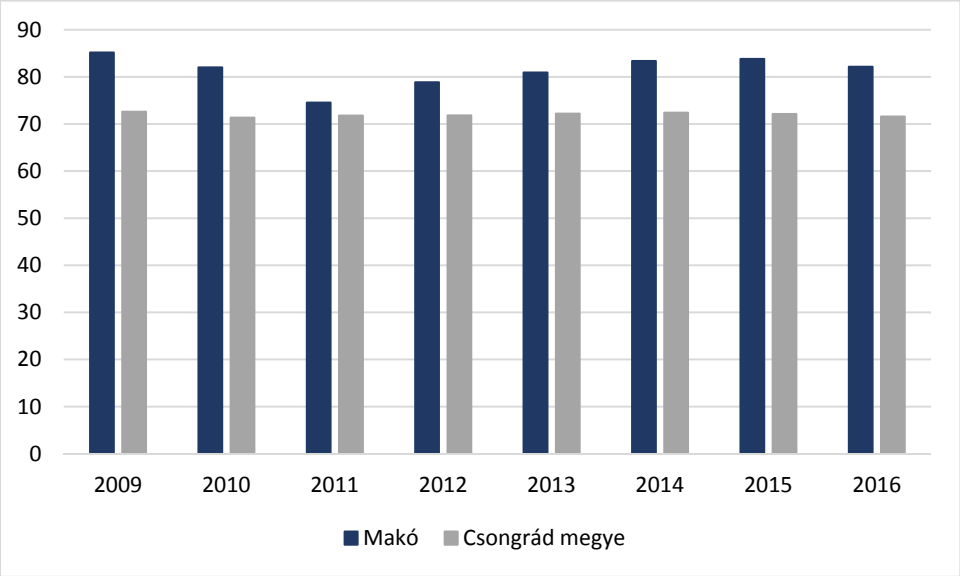
Az óvodák fenntartása továbbra is elsődlegesen önkormányzati feladat. A rendelkezésre álló óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) 2016-ban 901 darab volt, ahová ugyanebben az évben 730 gyermeket írattak be. mindezek alapján az egy óvodai férőhelyre jutó óvodások száma Makón 2016-ban 0,8 fő volt, ami többé kevésbé megfelel a hazai trendeknek.

Makón 2018-ban 4 óvoda működik, ebből egyet tart fenn Makó Város Önkormányzata:

- Makói Óvoda – önkormányzati fenntartású, székhely: Erdélyi püspök utca 8., Zrínyi utcai és Kálvin téri intézmények.
- Bárka Református Óvoda – egyházi fenntartású, Kálvin utca 7/a.
- Makói Katolikus Általános Iskola és Óvoda - egyházi fenntartású, Návay Lajos tér 12.
- Szikszai György Református Óvoda – egyházi fenntartású, Vásárhelyi utca 53.

Makón az ***általános iskolai tanulók*** száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) 2016-ban ***1869 fő*** volt, ez 2009-hez képest 178 fős csökkenést jelent.

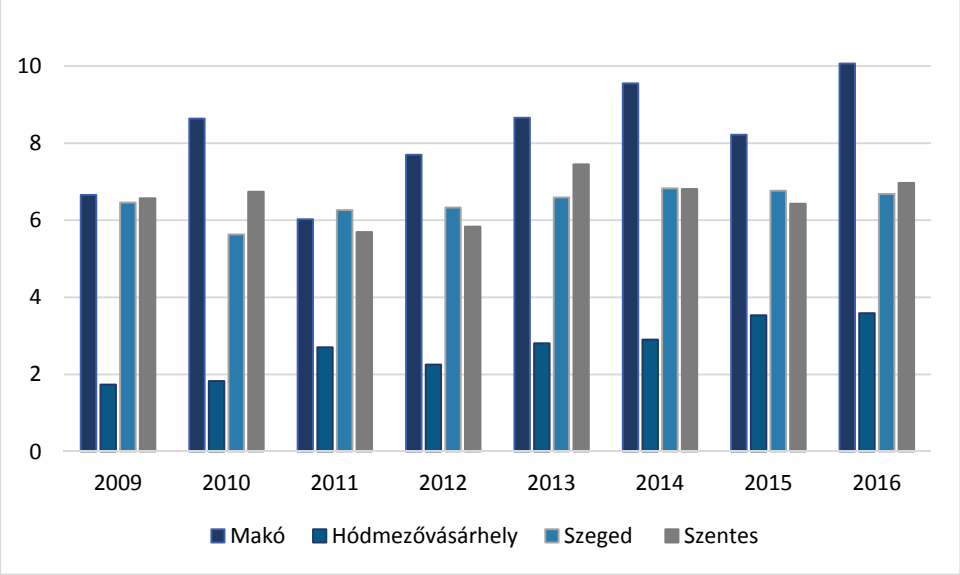
1-20. ábra Általános iskolai tanulók számának alakulása 1000 lakosra vetítve 2009-2016 között, fő

Forrás: KSH

Az ezer lakosra vetített tanulói létszám 2009 és 2016 között ugyanakkor kedvezőbb volt a megyei értékeknél, amelyhez részben hozzájárul a más településről bejáró általános iskolai tanulók viszonylag magas száma (227 fő, 2016).

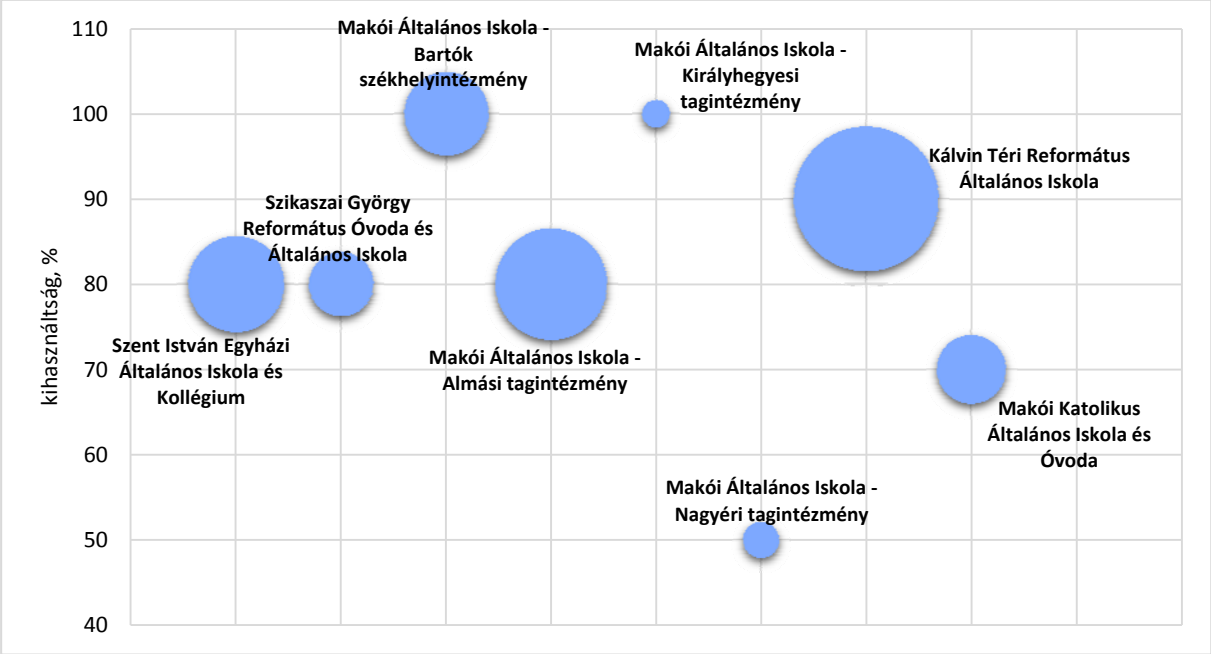
1-21. ábra: Más településről bejáró bejáró általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban ezer lakosra (fő)

Forrás: KSH

A más településről bejáró általános iskolai tanulók száma ezer lakosra vetítve Makón az utóbbi öt évben rendszeresen magasabb volt, mint a környező városokban. Mindez a város ***térségi központi szerepkörét bizonyítja.***

1-22. ábra: Az általános iskolák kihasználtsága és kapacitása
(a kör mérete a kapacitást jelöli)

Forrás: Önkormányzat adatszolgáltatása

A legnagyobb kapacitással a Kálvin Téri Református Általános Iskola rendelkezik (728 fő, az 1-22. ábra a legkiterjedtebb kör), őt követi a Makói Általános Iskola (432 fő), és a Szent István Egyházi Általános Iskola 320 fővel. A kihasználtság csak a Makói Általános Iskola – Nagyéri tagintézményében 50%-os, ezt leszámítva mindenhol 70%, vagy e feletti a kihasználtság.
Makón összesen ***öt középfokú oktatási intézménnyel*** rendelkezik, amelyek az alábbiak:

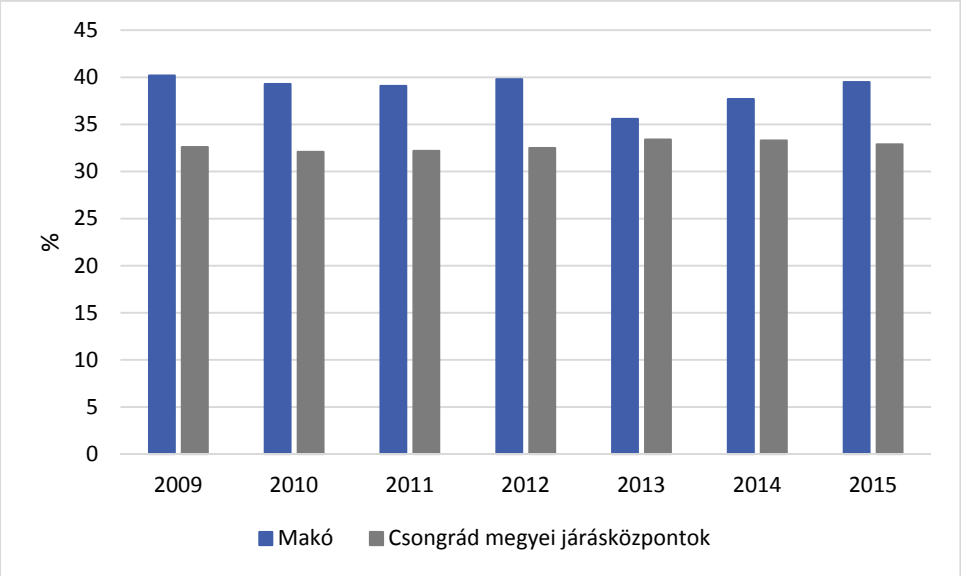
- Juhász Gyula Református Gimnázium és Szakképző Iskola,
- Makói József Attila Gimnázium,
- Magán Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szakképző Iskola Makó,
- Galamb József Mezőgazdasági Szakgimnázium és Szakközépiskola,
- Makói Návay Lajos Szakképző Iskola és Kollégium.

(Korábban a Szent István iskolában is volt gimnáziumi oktatás, mára azonban csak alapfokú képzést biztosít. A Makói Návay Lajos Szakképző Iskola és Kollégium a Nemzetgazdasági Minisztérium fenntartásába került.)

Ezek a középfokú intézmények összesen 1865 férőhelyet biztosítanak a középiskolás korú diákok számára, 2015-ben viszont az iskolák kihasználtsága csak 40-45%-ot tett ki (kivétel a Zeneművészeti Szakképző Iskola).

Ahogy az alábbi az ábrán is látható, a megyei járásközpontok átlagához képest magas a Makóra bejáró középiskolai tanulók aránya. A járásközpontokhoz tartozó érték 2009-2015 között nem változott nagymértékben. A Makóra bejáró tanulók aránya a 2013-as „negatív csúcstól” eltekintve stabilan 40% körüli.

1-23. ábra: A más településről bejáró középiskolai tanulók aránya (%)

Forrás: KSH

Az előbb említett oktatási intézmények mellett Makón egy magántulajdonban lévő ***zeneiskola*** is színesíti a palettát.

A ***felújítási igény*** az oktatási intézmények esetében igen nagy, az Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneművészeti Szakképző Iskola teljes körű felújítást igényelne, akárcsak a KLIK fenntartásában működő iskolák.

Jelentős, 682 millió Ft-os, pályázati forrásból (DAOP, 484 millió Ft) is támogatott felújítás történt 2010-2011-ben a „Makói Általános Iskola Kálvin téri tagintézmény Hold utcai épületének rekonstrukciójára, bővítésére” címmel.

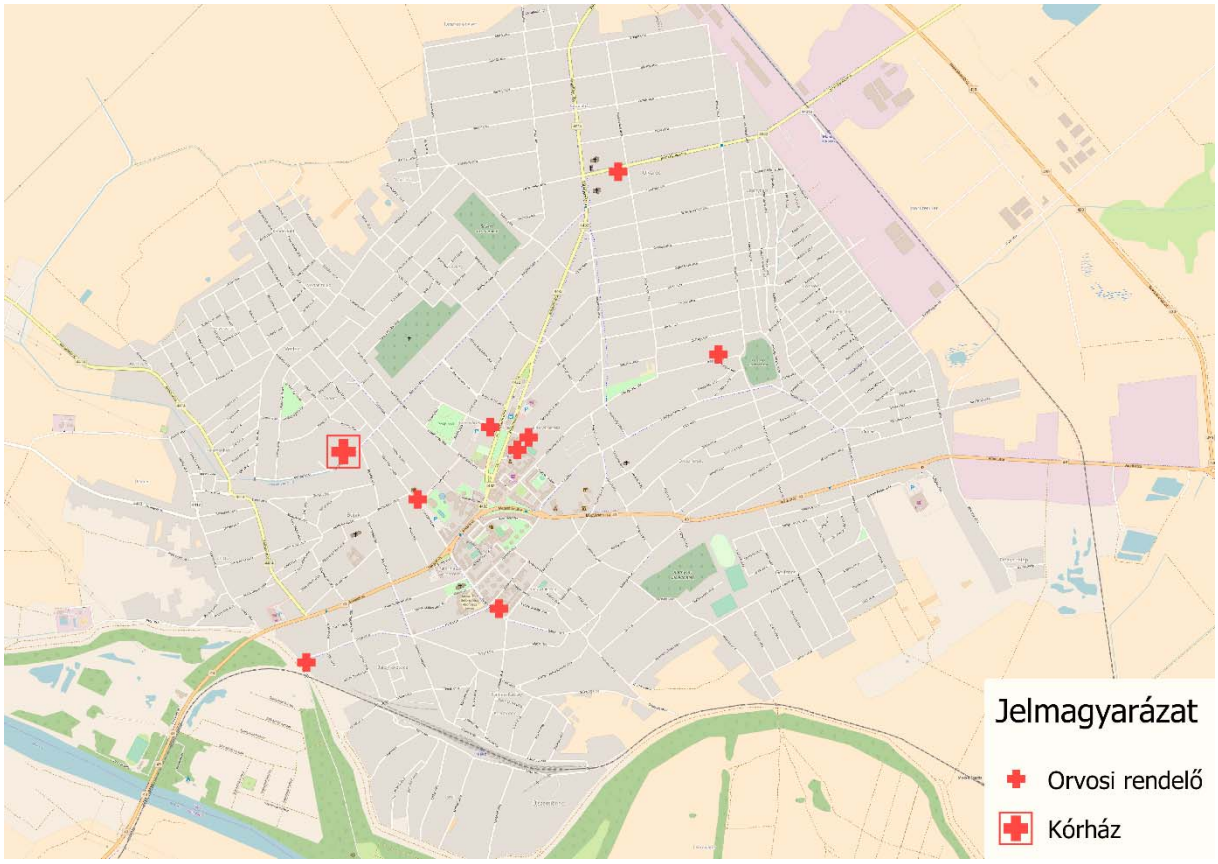
Felsőfokú oktatási intézmény nem működik sem Makó városában, sem a járásban. A makói fürdő ugyanakkor képző helye lett a Juhász Gyula Főiskola masszőrképzésének.

Lényeges megemlíteni, hogy ***a város törekvései között szerepel a felsőfokú képzés megtelepítése***. Erre ma kiforrott elképzelés létezik: ***határon átnyúló együttműködés keretében tervezik egy Művészeti Akadémia létrehozását***, amely a volt Korona Szálló épületében kapna helyet, megoldást jelentve egyben az épület hasznosítására.

1.8.1.2 Egészségügy

Makó városában ***kórház*** (Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház és rendelő intézet), ***szakrendelések, mentőszolgálat, magánorvosi rendelések, háziorvosi rendelések, védőnői szolgálat és magán gyógyszertárak*** képviselik az egészségügyi szolgáltatásokat. Ezen szolgáltatások az alapellátás tekintetében ***városi***, egyébként ***járási***, a kórház esetében ***megyei*** szintű vonzáskörzettel rendelkeznek – utóbbi a ***Csongrád Megyei Egészségügyi Ellátó Központ Hódmezővásárhely-Makó telephelyeként*** működik a kórházi betegellátás és a járóbeteg szakellátás területén, pl. a pszichiátria Makón működik a hódmezővásárhelyiek számára is, míg a gyermekellátás ott kapott helyet a makóiak számára is.

1-24. ábra: Egészségügyi ellátó helyek területi elhelyezkedése Makón

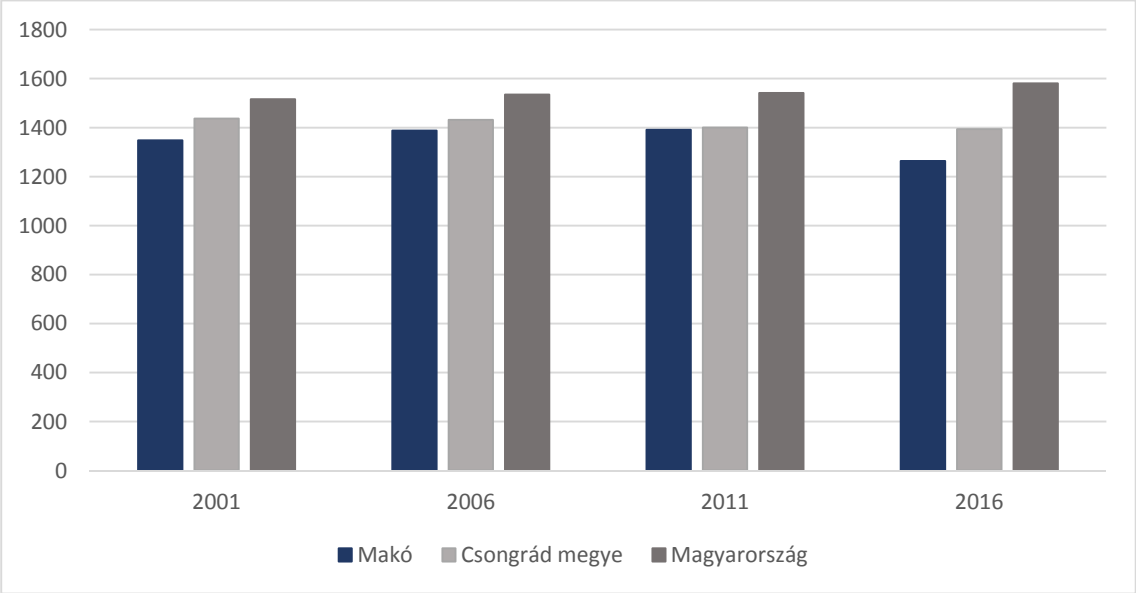

Az egészségügyi ellátások infrastrukturális hátterének javítása tekintetében is valósultak meg önkormányzat által támogatott, pályázati források bevonásával történő, illetve magánerős fejlesztések, de továbbra is erős igény jelentkezik a felújítást, korszerűsítést szolgáló fejlesztésekre. ***Az infrastruktúra*** jellemzően ***teljesen elavult, a háziorvosi rendelők felújításra várnak, az eszközállomány még éppen megfelelő szintű***.

A SZERAPISZMED Egészségügyi Központ magánberuházásként jött létre, itt többféle orvosi és kapcsolódó ellátás működik.

Makón hét gyógyszertár van, mind magánkézben működnek.

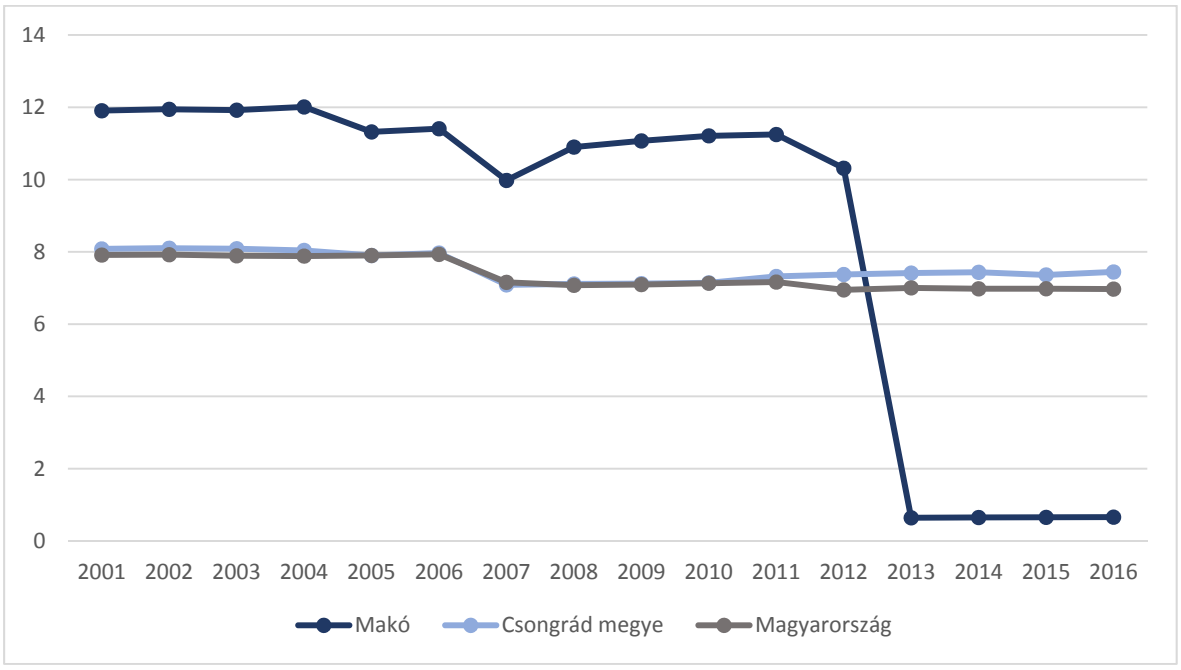
1-11. táblázat: Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma (fő) (2001, 2006, 2011, 2016)

Forrás: KSH

Az egy orvosra jutó lakosok száma Makón jobb értékkel rendelkezik, mint a megyei és az országos átlag. 2001-ben Makón 1350 lakos jutott egy orvosra, míg a megyei mutató 1430 főt, az országos pedig 1515 főt tett ki. 2016-ra a makói érték jelentsen javult, különösen a megyei és az országos tendenciákkal összehasonlítva.

1-25. ábra: Ezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma (db)

Forrás: KSH

A kórházi ágyak számát tekintve az országos és a megyei értékeknél is magasabb egészen 2012-ig, ezt követően az ***országos egészségügyi (kórházi) átalakítások*** miatt 2013-ra hirtelen lecsökkent, az országos értékek stagnáltak, de valamelyest növekedett a megyei érték.

1-26. ábra: Az orvosi rendelők és szolgáltatásaik

Cím	Felnőtt háziorvosi ellátás	Gyermek háziorvosi ellátás	Fogászati ellátás	Orvosi ügyelet	Iskolaorvos
Hollósy Kornélia u. 2/a.	✓	✓	✓		
Vorhand tér 1.	✓				
Vorhand tér 3.				✓	
Kálvin u. 24.	✓	✓	✓		
Tulipán u. 40.	✓				
Justh Gyula u. 23/d.	✓	✓			
Liget u. 1/d.			✓		
Szent János tér 19.					✓

1.8.1.3 Szociális közszolgáltatások

A szociális feladatokat a városban a ***Makói Népjóléti Intézmény***, mint szociális szolgáltató 13 telephelyen látja el. A 11 szakfeladat a következő:

- nappali melegedő
- éjjeli menedékhely
- bölcsőde
- idősek klubja
- családsegítő szolgálat
- házi segítségnyújtás
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás – Ferencszállás, Kiszombor, Klárafalva
- tanyagondnoki szolgálat
- szociális étkeztetés
- gyermekek átmeneti elhelyezése
- gyermekjóléti szolgálat
- családok átmeneti otthona.

(A különféle szociális ellátásokról szóló részletes leírást a 2015-ben elkésszült Makó Város Szociális Szolgáltatási Koncepciója tartalmazza.)

1-12. táblázat: Szociális ellátásában részesülők száma, Makó (2010-2015)

Év	Megváltozott munkaképességű személyek szociális ellátásaiban részesülők száma	Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülő férfiak száma	Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülő nők száma	Összes nyugdíjas
2010	1643	3148	4689	7837
2011	1578	3110	4657	7767
2012	1482	2836	4543	7379
2013	1388	2977	4448	7425
2014	1310	2737	4318	7055
2015	1239	2676	4220	6896

Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2017

Támogatás fajtája	Jogosultak száma (fő)
Lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez (lakbér, szemétdíj, stb.)	931
Lakhatáshoz kapcsolódó hátralékot felhalmozó személyek részére	59
A gyógyszerkiadások viseléséhez	103
Köztemetés	11
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	640
Bébikötvény	205
Rendkívüli települési támogatás	294
Szemétszállítási díjkedvezmény	3301
Gyógyfürdő támogatás	2089
Bursa Hungarica ösztöndíj	184

Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2017

A városban működő két bölcsődében a korábbi férőhelyszám 78 db volt, a 2012-es felújítás és bővítés hatására ez 132-re nőtt.

Az egy működő ***bölcsődei férőhelyre*** jutó bölcsődések száma 2013-ban Makón ***0,9 fő*** volt, ami kissé marad el a megyei és országos értékektől. A ***bölcsődei férőhelyszám fejlesztés tehát indokolt volt*** (2009-ben még 1,4 fő/férőhely volt ez az arány).

A szociális ellátásban ***két új épület nem igényel felújítást***: a Makovecz-féle új bölcsőde (2012) és a Királyhegyes utcai idősek otthona, amely nappali ellátást biztosít.

Minden további ***épület nagyon régi, felújításra szorul, az eszköz és épületállomány elavult***. A másik bölcsődében korábban nyílászárók cseréje történt, ezen kívül a többi intézményben csak akadálymentesítési munkálatok valósultak meg.

A Kálvin utcában, ahol a védőnői körzet mellett háziorvos, gyógyszertár is van, hamarosan ***megkezdődik a felújítás***.

Az idősek gondozóháza esetében nem csupán ***felújítás***, hanem – összefüggésben a helyi társadalom öregedésével – jelentős ***férőhelyszám-bővítés*** is szükséges, amely a jelenlegi 32 férőhely legalább 64-re történő emelését tenné szükségessé.

2015. március 1-től a ***szociális ellátórendszer jelentősen átalakult***. Az adósságkezelési szolgáltatás, lakásfenntartási támogatás, önkormányzati segély, méltányos közgyógyellátás segélytípusokat a Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014 évi XCIX. törvény megszüntette. Az új szabályozásnak megfelelően a Makói Polgármesteri Hivatal Hatósági Csoportjánál Makó Város közigazgatási területén élő, ott bejelentett lakcímmel rendelkező lakosok a következő ellátásokat intézhetik:

- Gyógyfürdő ellátási támogatás
- Gyógyszertámogatás
- Lakhatási támogatás
- Lakhatási díjhátralékosok támogatása
- Rendkívüli települési támogatás
- Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény
- Szemétszállítási díjkedvezmény

1.8.1.4 Közösségi művelődés, kultúra

Makó város gazdag épített örökséggel és kulturális tradíciókkal, illetve rendezvénykínálattal rendelkezik.

József Attila, Móra Ferenc, Juhász Gyula kultusza ma is élő a városban. Ehhez társult legújabban a ***„Makovecz kultusz”***, hiszen a méltán világhírű, 2011-ben elhunyt építész hosszú éveken át szívügyének tekintette Makót, és középületek egész sorát tervezte a városnak, jelentős „lenyomatot” hagyva így Makó ***építészeti arculatán***, ***településképén***, illetve hozzájárult a ***turisztikai vonzerő megújulásához is***. A teljesség igénye nélkül ***Makovecz Imre*** makói megvalósult épületei: ***Hagymaház, a városi fürdőkomplexum, részt vett a gimnázium és tornacsarnokának megépítésében, a főtér felújításában és a Kossuth-szobor áthelyezésében, a Kálvin téri iskolaépület újjászületésében, az új makói buszpályaudvar és az újvárosi bölcsőde megtervezésében, a Csanád vezér téri közhivatalok háza kialakításában, a tanuszoda és a Makovecz téren megvalósuló zenepavilon tervezésében.***

A Makovecz Imre életművének gondozásával kapcsolatos intézkedésekről szóló 1724/2013. (X.11.) Korm. határozat egy, a magyarországi ***organikus építészetet*** bemutató túraútvonal kialakításának lehetőségére tesz javaslatot. A program tematikus útvonalak létesítésével egy közös témához kapcsolódó, különböző helyszínen található látványosságokat, turisztikai szolgáltatásokat, programokat fog össze ***egységes megjelenésű, turisztikai termékké fejlesztve***. A cél egy ***magyarországi organikus útvonal kialakítása***, az útvonal vázát alkotó attrakciók, jelen esetben az organikus építészeti elemek meghatározása Makovecz Imre kiemelkedő alkotásaira alapozva. Ezen tematikus útvonal állomásai között kiemelt helyen szerepel Makó. A program tehát nem csak kulturális, de turisztikai szempontból is kiemelkedő és egyedi. (A magyarországi organikus építészetet bemutató tematikus útvonal kialakításának lehetőségéről Jelentés tervezet készült a Kormány részére.)

Makó város közösségi és kulturális életét szervezetileg a Makó Városi Kulturális-Közművelődési Nonprofit Kft. irányítja. Az önkormányzati tulajdonú cég tevékenységének két fő helyszíne a művelődési ház, közismert nevén a ***Hagymaház*** és a ***Városi Sportcsarnok***. ***A Hagymaház Makó város színháztermét is magába foglaló kulturális központja.*** A korábbi épület helyén, 1998-ban, Makovecz Imre tervei alapján épült organikus stílusú, négytornyú épület nemzetközileg is jegyzett, a város egyik

legismertebb látványossága. E két helyszínen, illetve a Szabadtéri színpadon rendezvények egész sora kerül évente megrendezésre, ezek közül kiemelkednek a következők:

- a január elsejei nagyszabású Újévi Koncert,
- a májusi Városnap,
- a nyári Operett fesztivál és
- az őszi Hagymafesztivál,
- a Honvédnap a világháborúban elesett magyar katonák előtt kíván tisztelegni.

A város további fontos kulturális intézménye a ***József Attila Városi Könyvtár és Múzeum***, ahol állandó kiállítások és skanzen (szabadtéri néprajzi együttes - apátfalvi ház, gabonahombár, hagymásház stb.) is működik. Meg kell említeni Makó irodalmi múzeumát, az ***Espersit-házat*** is, amely. kiállítási anyagával tiszteleg a város híres szülöttei előtt: ***Galamb József***, a Ford T-modell tervezője és ***Pulitzer József*** világhírű amerikai laptulajdonos.

Makó kulturális életét színesítik a világháború közötti Rudnay-művésztelep hagyományait folytató alkotótelepek, a Makói Művésztelep, valamint a Grafikai és az Ifjúsági Művésztelep, amely ma ***Natura Marosmenti Művésztelep*** néven ismert.

A város kulturális életéhez tartozik a gazdag sportesemény-kínálat is:

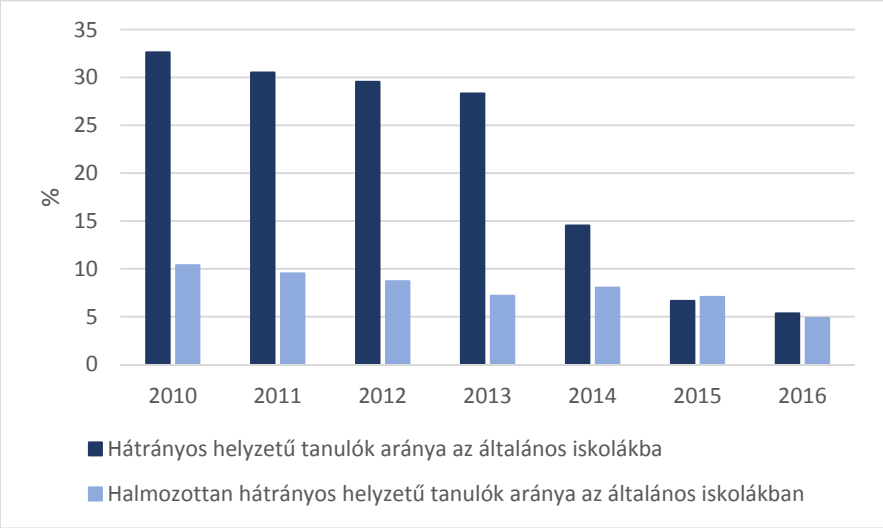
- Téli Kupa teremlabdarúgó torna (január) – labdarúgás
- Városnapi sportversenyek (május) – labdarúgás, tenisz, fallabda, sakk, csocsó, biliárd, sportági bemutatók
- Kihívás Napja (május) – szabadidősport verseny Magyarország települései között
- Diákolimpiai versenysorozat (szeptember-június) – atlétika, kézilabda, labdarúgás, sakk, grundbirkózás, asztalitenisz, mezei futás
- Maros Kupa kispályás labdarúgó torna (augusztus) - labdarúgás
- Fürdőfesztivál (május-augusztus) – strandröplabda, strandfoci, lábtenisz, street-ball
- Szent István napi sportprogramok (augusztus) – tenisz, sakk, labdarúgás, küzdősportok
- Hagymafesztivál (szeptember) – tenisz, labdarúgás, csocsó, póker, asztalitenisz
- Sportágválasztó (szeptember) – sportági bemutatók, természetjárás
- Sport7 (december) - labdarúgás, csocsó, póker, asztalitenisz, kézilabda, kosárlabda,
- fallabda, röplabda
- Mikulásfutás (december) - futás
- Szilveszteri futás (december) – futás.

1.8.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Makó Város Önkormányzata rendelkezik ***Helyi Esélyegyenlőségi Programmal*** (2017).

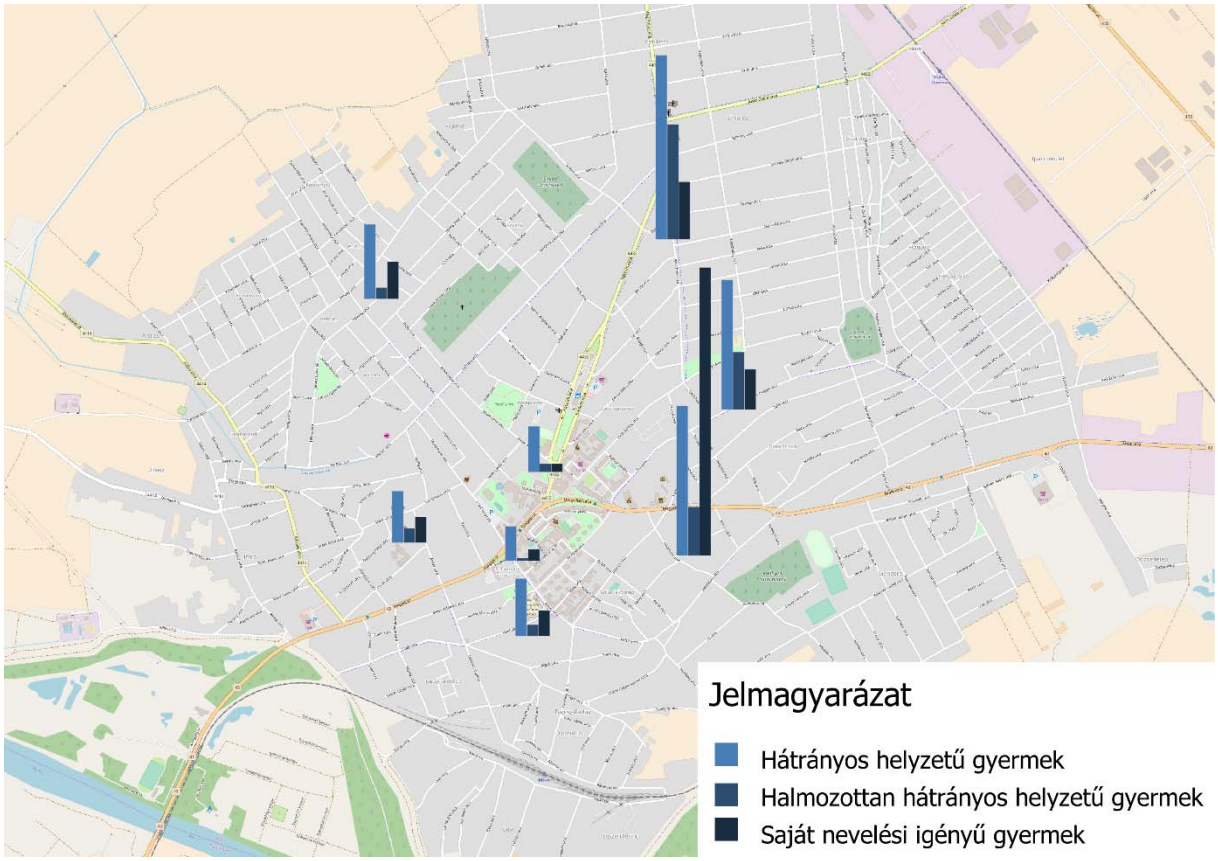
A városban 2010-ben az általános iskolákban tanulók ***32,6%-a hátrányos helyzetű***, ***10,4%-a*** pedig ***halmozottan hátrányos helyzetű*** csoportba tartozott (1-23. ábra). A 2010 és 2016 közötti években a tanulók száma alig változott, de a ***HH és HHH csoportba tartozó diákok száma és aránya*** nagymértékben ***lecsökkent***, 5,4%, valamint 4,9%-ra.

1-27. ábra: Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolákban Makón 2010-2016 között

Forrás: TeIR

1-28. ábra: Hátrányos helyzetű gyerekek Makó iskoláiban (2012)

Forrás: ITS 2015

Makó város nagy hangsúlyt helyezett ***az esélyegyenlőségi célcsoportok érdekeinek védelmére***, különösen a gyermekek és idősek problémájára. A ***Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)*** Intézkedési

Tervében meghatározta a fő esélyegyenlőségi célcsoportokat és a számukra elfogadott intézkedés csomagokat (részletesen lásd a HEP-ben!).

1-13. táblázat: A HEP célcsoportjai és intézkedései

Célcsoport	Intézkedés	Intézkedés tartalma
Mélyszegénységben élők és romák	Munkanélküliek foglalkoztatásának javítása	Foglalkozások, előadások szervezésem közfoglalkoztatottak alkalmazása az ENI-nél, kapcsolattartás a CSMKH MJH Foglalkoztatási Osztályával
	Egészségesebb város	Kapcsolatok kialakítása a partnerekkel, programok szervezése (szűrések, előadások, egészséghét)
Gyerekek	Hogyan védjük meg gyermekeinket?	Kapcsolatok kialakítása partnerekkel, tájékoztatás, rendezvények szervezése, adatgyűjtés, bűnmegelőzési előadások szervezése, drog- és túlzott alkoholfogyasztás megelőző programok, Közbiztonsági Egyeztető Fórum.
	Szünidei gyermekétkeztetés	Élelmiszercsomagok kiosztása, nyári és téli gyermekétkeztetés, családok étkeztetése.
Nők	Nők a munka világában	A munkanélküli nők számára képzéseken való részvétel biztosítása, kapcsolattartás az ENI és a Foglalkoztatási Osztály között.
	Nők elleni és a családon belüli erőszak	Problémafelmérés, célcsoport felkutatása, bűnmegelőzési előadások, továbbképzések.
Idősek	Hozd közel magadhoz a világot	Az igények felmérése, tanfolyam indítása, internet bevezetése a klubokban.
	Járj közösségbe	Önkéntesek toborzása, programok szervezése az idősek klubjainak, Hagymaház programjain való aktív részvétel.
Fogyatékkal élők	Akadályok nélkül	Az igények felmérése, helyzetfeltárás, akadálymentesítés.
	Segíthetünk? Segítség nélkül önállóan	Hozzáférés biztosítása a számítógéphez, jelnyelvi tolmácsoláshoz és a hangos könyvtár használatára.

Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program 2017

1.9 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Makó város gazdasági súlyát és szerepkörét érintően több ponton is említésre kerül a megyei területfejlesztési koncepcióban (CsMTFK) és programban. ***Az innovációs potenciál szerinti rangsorban a Makói járás a legutolsó helyen van***: Szeged, Hódmezővásárhely, Kistelek (geotermikus kutatások), Szentes, Csongrád, Mórahalom és Makó a sorrend. Minősítése szerint a „Relatív gyenge innovációs teljesítményű" térségek közé sorolják.

Csongrád megye legnagyobb foglalkoztatói Szeged, Hódmezővásárhely és Makó térségében összpontosulnak, ezért ezen városok tekintetében ***jelentős az ingázók száma***.

A CsMTFK besorolása szerint Makó a ***vidékfejlesztési (rurális) kistérségek*** közé tartozik (Csongrád, Makó, Mórahalom, Kistelek), amelyek jellemzői, hogy az ***agrártevékenységek*** végzéséhez szükséges infrastruktúra kiépült, erős hagyománya van több ***agrártermék termelésének***, a vállalkozókészség színvonala is megfelelő, viszont a tőkeellátottság gyenge, a piaci kapcsolatok töredezettek, az együttműködési kultúra a termékpályák menedzselésére hiányos, a humán tőke színvonala vegyes. A megyei TFK ezen megállapításai mind erősen jellemzők a makói gazdaságra.

A Területfejlesztési Program kiemelten kezeli a járási székhelyek (köztük Makó) fejlesztését, térségi gazdaságszervező, foglalkoztatási központtá fejlesztését. A hagyma és zöldségtermesztés esetében Makó (és Szentes, Mórahalom és térségeik) jelennek meg a Programban.

A városban a működő ***vállalkozások száma 2015-ben 1221 db volt***, amely némileg alacsonyabb a 2001-es adatoknál (1366 db). A működő vállalkozások 1000 lakosra vetített száma Makón 2001-ben 68,7 db volt, amely 2015-re 53 darabra csökkent. A megye és az országos gazdasági aktivitási értékek is jócskán meghaladják Makó értékeit, de a csökkenés utóbbiakban is jellemző.

A vállalkozások abszolút és lakosságarányos száma nem mutatja kielégítően a város relatív gazdasági erejét, ezért fontos megvizsgálni és összehasonlítani a működő vállalkozások szerkezetét az alkalmazottak létszáma szerint is.

1-14. táblázat: Működő vállalkozások megoszlása az alkalmazotti létszám szerint, 2015, db

Területi egység	1-9 fő	10-49 fő	50-249	250-X fő
Makó	1162	48	7	4
Csongrád megye	24959	1130	140	31
Makó részesedése a megyében (%)	***4,66%***	***4,25%***	***5,00%***	***12,90%***

Forrás: KSH

Makó város lakosságának részesedése Csongrád megye népességéből mintegy 5,62% (KSH, 2015). E szerint a helyi vállalkozások a mikro- és kis- és középvállalkozási kategóriában alul-, míg nagyvállalati kategóriában felülreprezentáltak, azaz a nagyvállalati jelenlét ***magasabb vállalkozói aktivitást*** jelez, amely a termelékenység szempontjából mindenképp előnyös.

A város relatív helyzetét tükrözi mindezek mellett a működő vállalkozások ágazatok szerinti megosztása. Ezzel lehetővé válik a domináns ágazatok beazonosítása és összehasonlítása a megyei jellemzőkkel.

1-15. táblázat: Működő vállalkozások száma és aránya a különböző nemzetgazdasági ágakban (2015)

	Makó		Csongrád megye	
Nemzetgazdasági ágak	**Vállalkozások száma, db**	**Arány, %**	**Vállalkozások száma, db**	**Arány, %**
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	66	5,41	1375	5,24
Bányászat, kőfejtés		0,00	15	0,06
Feldolgozóipar	94	7,70	1816	6,92
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1	0,08%	29	0,11
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	2	0,16	71	0,27
Építőipar	103	8,44%	2235	8,51%
Kereskedelem, gépjárműjavítás	348	28,50%	5483	20,88%
Szállítás, raktározás	56	4,59%	887	3,38%
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	84	6,88%	1123	4,28%
Információ, kommunikáció	33	2,70%	1220	4,65%
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	39	3,19%	873	3,32%
Ingatlanügyletek	29	2,38%	901	3,43%
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	114	9,34%	4236	16,13%
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	37	3,03%	1186	4,52%
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás		0,00%	3	0,01%
Oktatás	32	2,62%	1164	4,43%
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	80	6,55%	1610	6,13%
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	27	2,21%	617	2,35%
Egyéb szolgáltatás	76	6,22%	1416	5,39%
ÖSSZESEN	1221	100,00%	26260	100,00%

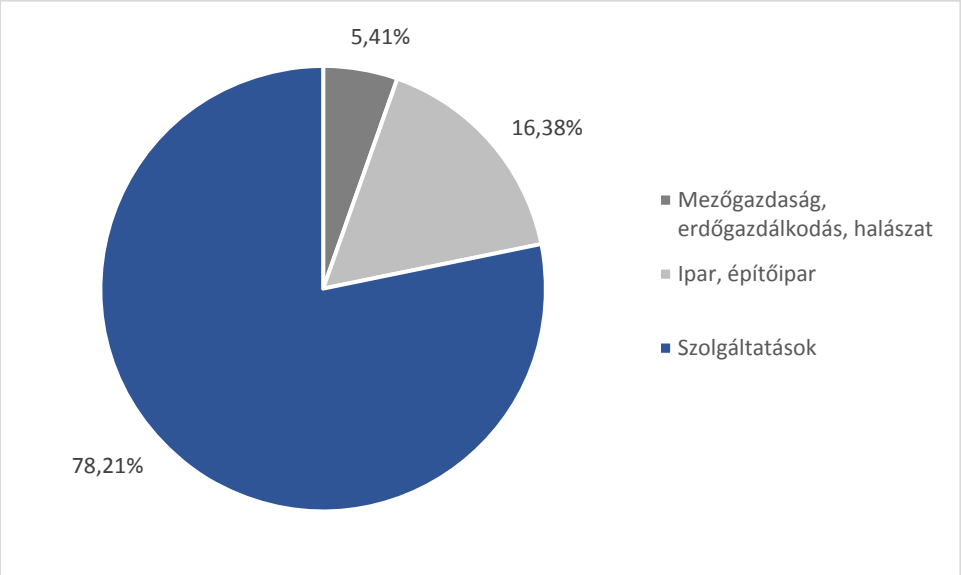
Forrás: KSH

A működő ***vállalatok ágazati megoszlásában nincs jelentős eltérés*** Makó és a megye gazdasági szerkezetében, ám a kisebb különbségek is érzékeltetik a helyi gazdaság jellemzőit. A ***mezőgazdaság erősebb jelenléte*** egyértelmű, és ***a feldolgozóipar*** is meghaladja a megyei értékeket (8,47% és

7,04%). A kereskedelem, gépjárműjavítás, s a szállítás, raktározás jelentősen magasabb arányt képvisel Makón. A különböző üzleti szolgáltatások (információ, pénzügyek, ingatlanügyek, tudományos-műszaki tevékenység) azonban elmaradnak a megyei értékektől, az oktatás pedig alig a felét éri el. A humán szolgáltatás és a művészet, szórakoztatás kissé marad el a megyei értéktől.

A gazdaság szektorális megoszlása jellemző képet rajzol annak szerkezetéről. A fejlett gazdaságokra a szolgáltatások nagyon magas (75-80%), a mezőgazdaság nagyon alacsony (2-3%) aránya jellemző. Nyilván ezt a helyi adottságok befolyásolják, ám az arányok kapcsolatban vannak a helyi gazdaság jövedelemtermelő képességével, ami jellemzően a szolgáltatások esetében a legmagasabb és a mezőgazdaságban a legalacsonyabb. Ahogy az alábbi ábrán is látható***, Makón a mezőgazdaság felülreprezentált***.

1-29. ábra: A helyi gazdaság szektorális megoszlása a különböző nemzetgazdasági ágakban működő vállalkozások aránya alapján, Makón (2015)

Forrás: KSH

A ***mezőgazdaság erősebb szerepe a működő vállalkozások között*** Makó gazdasági szerkezetének fontos indikátora, az ipar és a szolgáltatások terén a megyei arányoktól elmarad a makói (Szeged természetesen minden esetben torzítja a megyei értékeket, csakúgy, mint Budapest az országosat). k. A foglalkoztatottsági szerkezettel összevetve kirajzolódik, hogy az ***alacsonyabb termelékenységű mezőgazdasági és ipari munkahelyek súlya*** a megyei átlagot meghaladó.

A jegyzett tőke mértéke alapján azonban a makói vállalkozások jelentősen ***elmaradnak a megyei és országos értékektől***, átlagos jegyzett tőkéjük jóval alacsonyabb. Az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték ugyanakkor meglehetősen magas, a harmadik legjobb értéket mutatja a megyében, megelőzve Hódmezővásárhelyt - ez korszerű technológiát, magasabb hozzáadott értékű termelést feltételez. E látszólagos ellentmondás mögött a makói ***ipari parkba betelepült külföldi működőtőke befektetések*** állnak. Ezek, mint transznacionális, globális vállalatok telephelyei (Continental, Givaudan) ***kiemelkedő termelékenységgel*** jelentős hozzáadott értéket állítanak elő. Ez a jövedelem azonban nem marad a térségben, még az országban sem, a vállalkozások „csak" a térség munkaerőbázisát használják, nem fektetnek be újra és a helyi beszállítók sem jellemzők.

1.9.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.9.2.1 Mezőgazdaság

Makó város ***kiterjedt határral*** rendelkezik (a város 229 km^2-nyi területéből 197 km^2 –t tesz ki a művelhető terület), a mezőgazdaság tekintetében szorosan összekapcsolódik a szomszédos településekkel. Az ország ***vöröshagyma-, fokhagyma-, fűszerpaprika- és gyökérzöldség termésének felét Makó és Szeged körzete adja***. E rendkívül jó talaj- és időjárási („makói fekete föld” - löszös és öntéstalajok, a napsütéses órák száma országosan a legmagasabb: több mint 2100 óra) adottságokkal rendelkező térség életében a ***mezőgazdaság*** mindig is meghatározó volt és jelenleg is az: 2015-ben 66 vállalkozás működött a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ágakban (5,4% az összes helyi működő vállalkozásból), és 6,1%-os a részesedése a helyi foglalkoztatásban. Valójában azonban ennél magasabb, mert az ***idénymunkák*** a munkanélküliek jelentős részének biztosítanak kereseti lehetőséget, igaz, igen ***alacsony bérszinten***. Másrészt sokak számára jelent mellékes jövedelmet a kisebb földterületeken, ***háztáji gazdaságokban*** történő tevékenység. Végül, mint feldolgozóipari alapanyag is jelentős mértékben vannak jelen a város iparában a helyi agrártermékek, még ha a feldolgozás szintje el is marad a kívánatostól.

A térségben a ***földterület 85%-át*** hasznosítja a mezőgazdaság, amelynek több mint háromnegyedén ***szántóföldi növénytermesztés*** folyik. E mellett a térség természeti adottságai jó feltételeket biztosítanak a kertészeti kultúráknak is.
A makói térség terményei közül kiemelkedő és a legismertebb a nemzetközi hírnevű ***vöröshagyma- és fokhagymatermesztés***, amelynek termelése mintegy ***3 ezer ha-on*** folyik, a termelés közel 80%-át nagyüzemek adják. ***A makói hagyma hungarikum,*** amelynek beltartalmi értéke, ízanyagai különösen értékesek. További fontos termény ***az eredetvédett makói hosszúgyökér,*** illetve ***a petrezselyem és a fűszerpaprika*** is. A szántóföldi növénytermesztésben nagy jelentőségűek ***a hagyományos kalászosok*** (pl. búza, árpa, zab), ***a napraforgó és a kukorica***.
Az állattartásban a szarvasmarhatartás volt korábban kiemelkedő, mára ennek szintje visszaesett, de jelentősebb állományok találhatók a környékbeli településeken, pl. Csanádpalotán, Maroslelén és Földeákon.
A térségben ***egy mezőgazdasági nagyüzem*** működik, mintegy 115 foglalkoztatottal.
A hagyma- és zöldségfélék döntő részét a térségen és az országon kívül, feldolgozatlan, félkész és feldolgozott állapotban egyaránt értékesítik, és meghatározó a hűtőházi és a szárítmányi feldolgozás is. Ennek mértéke azonban nem elégséges. Az értékesítés csatornái ***nem kellően szervezettek***, ezért a termelők kiszolgáltatottak a felvásárlók kínálta áraknak – a szükséges mértékű tárolási, feldolgozási kapacitások híján gyakran a legolcsóbb szezonáron adják el a terményeket.

1.9.2.2 Ipar

Makó város gazdaságának máig meghatározó ága a mezőgazdaság, de már a XIX. században kibontakoztak a ***helyi agrártermékek feldolgozására irányuló hagyományos iparágak***, az élelmiszeripar ágazatai: ***húsipar, tejipar, malomipar*** stb. E mellett ***textilipar, bútoripar, fémipar*** működött a városban. A szocialista időszak ipartelepítései, a „vidék iparosítása” elkerülte Makót, amelynek fekvését hátrányosnak ítélték meg. A tudatos iparfejlesztés ezért már a piacgazdasági körülmények között, a ***Makói Ipari Park létrehozásával (1998)*** vette kezdetét – ennek támogatása ma is a város gazdaságfejlesztési tevékenységének vezérmotívuma. ***Ma a város ipari szerkezetében a gumiipar, a fémipar, a mezőgazdasági termékfeldolgozás, az élelmiszeripari alapanyagok előállítása, az élelmiszeripar a meghatározók.***

A város két jelentős vállalkozása az ipari parkba betelepült multinacionális vállalkozás. Mindkettő globális piacokra termel és alapanyagait is a vállalatok belső logisztikai rendszerén keresztül, külföldről szerzi be.

A ContiTech Fluid Automotive Hungária Kft. (korábban Gumiművek Phoenix Hungária Kft.), mint makói leányvállalat 1995-ben indult, jelenlegi formájában 2006 óta működik (másik hazai telephelye 1999-ben Vácon létesült). A cég a ContiTech Fluid Technology üzletág autóipari divíziójához tartozik, fő profilja a ***hűtő-fűtő gumitömlők gyártása és értékesítése az autóipar és kamion szegmens számára***. Globális szintű autóipari beszállító, legfontosabb partnerei: BMW, Daimler csoport, Volkswagen csoport, a kamion üzletágban a Volvo csoport, a Scania, a DAF és a Perkins. Makón az alkalmazotti létszám mintegy 2000 fő.

A Givaudan Magyarország Kft 2012-ben adta át új gyárát a Makói Ipari Parkban. A Givaudan svájci székhelyű transznacionális vállalat, ***a világ legnagyobb ízesítő- és illatanyag gyártója,*** amelynek eddig legnagyobb, 39 milliárd forintos beruházása valósult meg Makón. A vállalat döntésében szerepet játszottak az ipari park által kínált feltételek, az ***M43 autópálya megépülése, a szegedi kutatóközpontok és egyetem közelsége révén a szakember utánpótlás biztosítottsága, valamint a jól képzett, az élelmiszeriparban jártas munkaerő biztosítottsága***. A gyárban globális szinten gyártanak alapanyagokat: chipsekhez, levesporokhoz, más élelmiszerekhez használt sós ízesítőanyagokat állítanak elő. Ezek gyártásának egyik legfőbb alapanyaga a vörös- és a fokhagyma. Ugyanakkor jelenleg nem jellemző a helyi alapanyag beszállítás (tárgyalások folynak), mert a gyár lényegesen olcsóbban tudja beszerezni alapanyagait meglévő központi beszerzési rendszerein keresztül. A cég jelenleg közel 400 főt foglalkoztat, mintegy kétharmaduk makói és környékbeli.

A Makói Ipari Park

Az ipari park Makó észak-nyugati részén található, a Királyhegyesi útról és a Rákosi útról érhető el. Az ***M43 autópályát*** a várossal összekötő elkerülő út az Ipari Park mellett halad el.

Profilja a ***mezőgazdasági termékfeldolgozásra, élelmiszeriparra és a logisztikai tevékenységekre*** épül, de nyitott az autóipari, elektronikai, fémipari és gépipari tevékenységekre, valamint a megújuló energia előállításra is.
Jelenlegi területe ***87,34 ha,*** amelyből hasznosítható és közművesített szabad terület kb. 28,15 ha. A terület önkormányzati tulajdon, városrendezési besorolása zavaró hatású ***ipari-gazdasági övezet***.
A parkban a makói, illetve a Makóra betelepülő mikro- és kisvállalkozásokat ***inkubátorházzal*** támogatják. Az itt telephelyet bérlő cégek, vállalkozások jelentős kedvezménnyel folytathatják tevékenységüket.
Az ipari park ***koncentrálja a város ipari kapacitásait***, jelentős a térségi szerepköre, elsősorban a ***foglalkoztatás*** tekintetében.
A fent bemutatott két nagyvállalkozáson kívül ***25 további vállalkozás*** működik a park területén. Ezek jellemzően kis- és közepes vállalkozások. Közülük több a fuvarozó és logisztikai vállalkozás, de megtalálhatóak az élelmiszeripar, a fémfeldolgozás, a járműalkatrész-kereskedelem képviselői, illetve céges szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások is.
A török tulajdonú ***Duna-Döner Kft.*** 850 millió Ft-os beruházással építette föl makói üzemét az ipari parkban, amelyhez 400 millió Ft EU-s támogatást kapott. A 3000 négyzetméteres gyárcsarnokban korszerű daraboló és kebab-gyártó üzemet hoztak létre. A gyár termékei hűtőkamionokban jutnak el Magyarországon kívül Ausztriába, Olaszországba, a Cseh Köztársaságba, Szlovéniába és Európa nagy részébe.

1-16. táblázat: Az Ipari Park vállalkozásai 2018-ban

Cég megnevezése	Fő tevékenység
Marostech Kft	Szerszámgyártás
LINEOK Bt.	Bútorgyártás
Medicor Meditű Kft	Sebészeti varrótű gyártás
Füstöltkolbász Kolbászkészítő Kft.	Hús-, baromfihús-készítmény gyártása
Helioma Kft	Műszaki textiláru gyártása
Makói Hagyma Kft	Egyéb élelmiszer gyártása
DAKK Dél-alföldi Közlekedési Központ Zrt.	Közlekedés
Bartal Trans Kft.	Közúti áruszállítás
ASS Berendezési Rendszerek Ipari Bt	Fémszerkezet gyártása, egyéb bútor gyártása
Fröcsi Kft	Autómosás
MA-KO Bt.	Élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem
Kovács és Fia Kft.	Műanyag építőanyag gyártása
Givaudan Hungary Kft.	Egyéb élelmiszer gyártása
Duna-Döner Kft.	Húskészítmény gyártása
M43 Cleaning Kft.	Egyéb takarítás
Agrologik Plusz Kft.	Raktározás, tárolás
Dancsi&Társa Általános Ker. és Szolg. Kft.	Közúti áruszállítás
ContiTech Fluid Automotive Hungária Kft.	Gumiabroncs, gumitömlő gyártása
HOW Project	Fémmegmunkálás
Gyermelyi Logisztikai Kft.	Raktározás, tárolás
F-House Kft.	Saját tulajdonú ingatlan adásvétele
Vallker Vállalkozói és Kereskedelmi Kft.	Nem villamos háztartási készülék gyártása
Kalo-Méh Trans Kft.	Áruszállítás, hulladék-nagykereskedelem
Makói Hagymakertész Kft.	Tejhasznú szarvasmarha tenyésztése
Terkiker Bt.	Mérnöki tevékenység, műszaki tanácsadás
Kovács és Dobó Kft.	Egyéb m.n.s feldolgozóipari tevékenység
Müszi-Mix Kft.	Vegyestermékkörű nagykereskedelem

Forrás: http://mako.hu/onkormanyzat/ipari_park/

Az ipari parkkal kapcsolatos hiányosság, hogy bár a feltételek adottak, de valódi ***high tech iparágat egyelőre nem sikerült a parkban megtelepíteni***. Részben ehhez is kapcsolódik a másik, Makó gazdaságát terhelő hiányosság, hogy a fejlesztések, a ***K+F+I tevékenység szinte teljes egészében hiányzik*** a város gazdaságából, így az ipari parkból is. Az ipari park további sikerei folyamatos, innovatív, a piaci igényeket proaktívan kiszolgáló fejlesztések függvénye, amely irányban a város elkötelezett.

1.9.2.3 Szolgáltatások

Makón a működő vállalkozások ***78%-a tevékenykedik a szolgáltatások*** területén, s a ***foglalkoztatottak 65%-a*** dolgozik itt. Ezen arányokkal a város tercier szektora - a mezőgazdaság és az ipar nagyobb aránya miatt - némiképp elmarad a megyei mutatóktól ().

A szolgáltató ágazatban működő vállalkozások a legnagyobb (28,5%), a megyei átlagot (20,9%) is meghaladó arányban ***a kereskedelem, gépjárműjavításban tevékenykednek***, a második legnagyobb ág a ***szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (9,3%)***, ami viszont jóval elmarad a megyei (16,2%) értéktől. A többi nemzetgazdasági ágban jellemzően 3-7% körüli a vállalkozások aránya. Szintén a megyei átlagnál magasabb a ***szállítás, raktározás, valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás*** reprezentációja, amelyben tükröződik Makó szolgáltatási irányultsága, a turizmus szerepének növekvése és a fokozottabb logisztikai szerepkör. Az információs, pénzügyi és ingatlan tevékenységek jelenléte viszont a megyei átlag alatt van.

Külföldi tulajdon jellemzően a pénzügyi, banki szolgáltatást nyújtó vállalkozásokban, és a kiskereskedelem nagyobb egységeiben jellemző.

A városban megtalálhatók a különböző ***hazai és nemzetközi kereskedelmi láncok képviselői***: TESCO, CBA, Spar, Penny Market, Lidl, Hunor Coop stb. Az ***autószalonok*** közül a Dacia-Renault és a Bárdi Autó van jelen Makón.

A nagybankok közül bankfiókkal rendelkezik az OTP Bank, a Kereskedelmi és Hitelbank, az ERSTE Bank Hungary, a Raiffeisen Bank továbbá az Allianz. Biztosítók közül az Allianz Biztosító, a Groupama Biztosító.

A városban a lakossági és üzleti szolgáltatások mennyisége és színvonala megfelelő, a helyi és térségi igényeket kielégítő.

1-17. táblázat: Kereskedelmi és vendéglátó egységek száma Makón, 2014, db

Adattípus	Egységek száma (db)
Ezer lakosra jutó kiskereskedelmi hálózati egységek száma (gyógyszertár nélkül)	15,3
Ezer lakosra jutó élelmiszer jellegű üzletek és áruházak száma	2,2
Ezer lakosra jutó ruházati szaküzletek száma	1,5
Ezer lakosra jutó vendéglátóhelyek száma	4,7

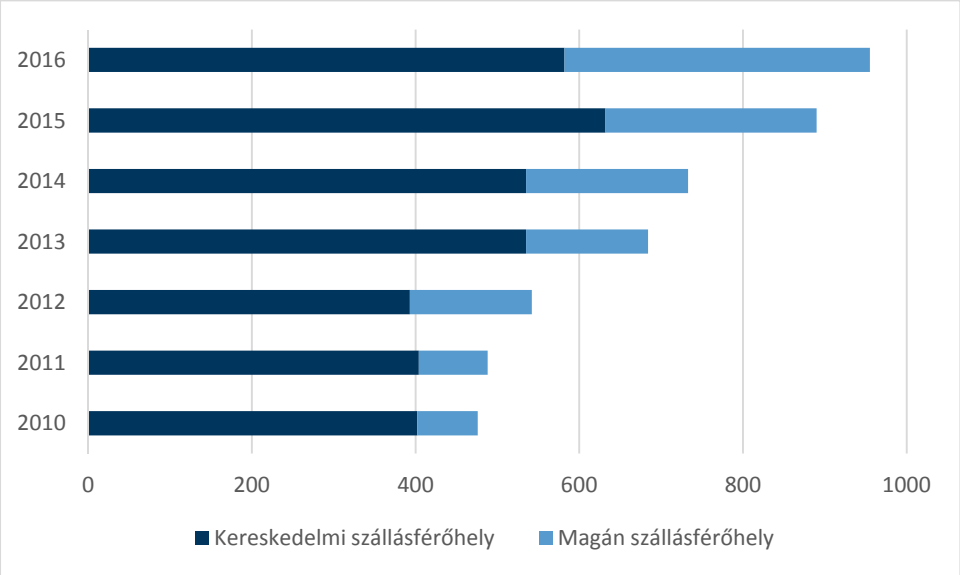
Forrás: TeIR

A lakosságot kiszolgáló ***kereskedelmi és vendéglátóhelyek***[2] relatív értékeiben Makó és a megyei, illetve országos referenciamutatókban jelentős, nagyságrendi eltérések nincsenek, bár Makó értékei mind a négy vizsgált kategóriában ***elmaradnak a referencia értékektől***. Mindazonáltal az ellátás ezen szegmensei a városban mennyiségi szempontból biztosítottak. A kiskereskedelemnek az utóbbi években külön lökést adott a Románia felől érkező ***bevásárlóturizmus***, amely sok esetben összeköti a fürdőprogramot a nagybevásárlással.

A ***szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás*** nemzetgazdasági ágban a működő makói vállalkozások 6,9%-a, összesen 84 vállalkozás működik. Ez arányaiban jóval magasabb a megyei 4,3%-os mértéknél.

Az összes szálláshely (kereskedelmi és magán) szállásférőhelyeinek száma Makón 2016-ban 955 db volt, amely a 2009. évi 419 db-hoz képest folyamatos növekedést jelentett. Az emelkedés mindkét szálláshely-típus esetében tetten érhető volt, bár a növekedés a magánszálláshelyek esetében nagyobb mértéket öltött.

1-30. ábra: Kereskedelmi és magán szálláshely-férőhelyek száma Makón 2010-2016 között, db

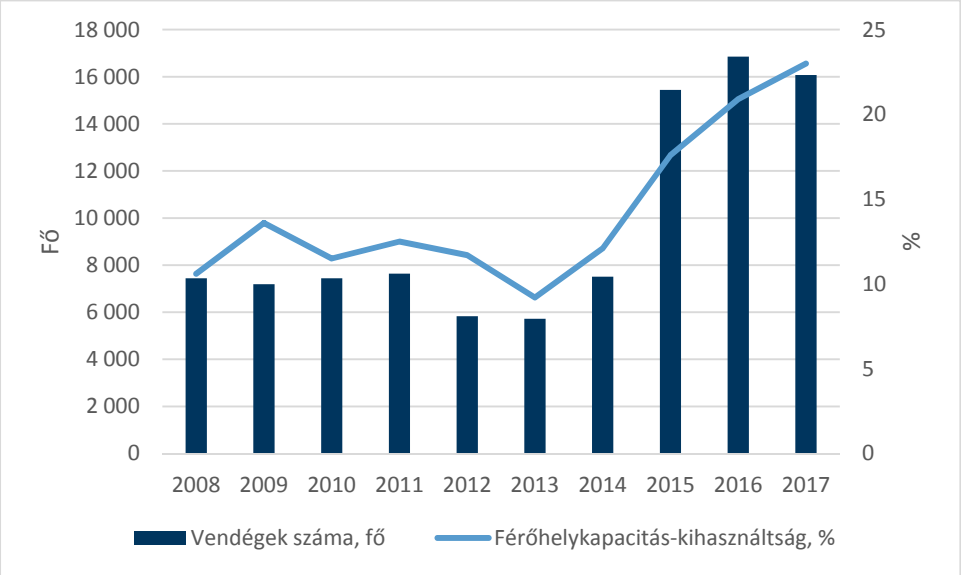

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A vendégszám növekedése 2015-ben indult ugrásszerű növekedésnek. Ebben feltételezhetően szerepet játszik, hogy egy évvel korábban nyílt meg a 4 csillagos Grand Hotel Glorius, 37 szobával és 80 férőhellyel, étteremmel, kávézóval, valamint 50 fős konferenciaközponttal. Mivel ekkorra Makót már ismert turisztikai desztinációként tartották számon, ezért a kapacitás-növekedés a kihasználtság növekedésével is párosult.

[2] Jelentősebb vendéglátóhelyek Makón: Grand Hotel Glorius**** Makó étterme, Autós Csárda, Kelemen-Ház Étterem, Panzió és Szabadidőközpont, Kisbagoly Vendéglő, Rocco Étterem, Kalász Étterem, a Fürdő étterme, jelenleg várható a Hóvirág étterem és cukrászda megnyitása.

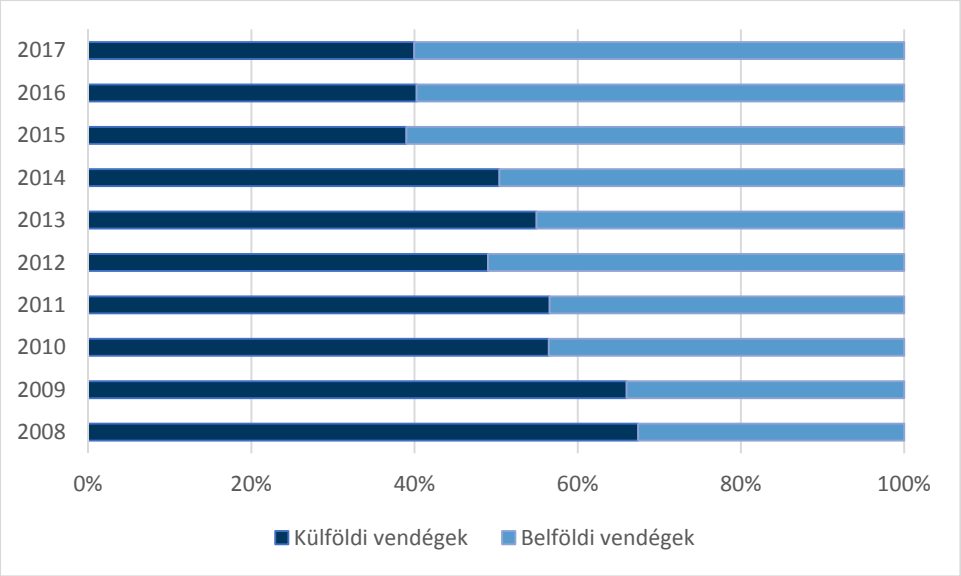
1-31. ábra: Vendégek száma (fő) és férőhelykapacitás-kihasználtság (%) a kereskedelmi szálláshelyeken Makón

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Az alábbi ábrán nagyon szépen kirajzolódik a belföldi vendégek egyre növekvő jelenléte. Korábban a város országon belüli periférikus elhelyezkedésének, valamint ezzel párhuzamosan a szerb és a román határ közelségének köszönhetően főleg külföldi turisták érkeztek a városba. Az M43 autópálya megépülésével azonban Makó felkerült a turisztikai térképre is, és a belsöldi vendégek számára is könnyen elérhetővé vált. A külföldi vendégek döntő hányada továbbra is a két szomszédos országból érkezik a városba. Hátrány ugyanakkor, hogy az átlagos tartózkodási idő még 2017-ben sem érte el a 2 vendégéjszakát, azaz a legtöbb városba látogató turista nem tölt el számottevő időt Makón.

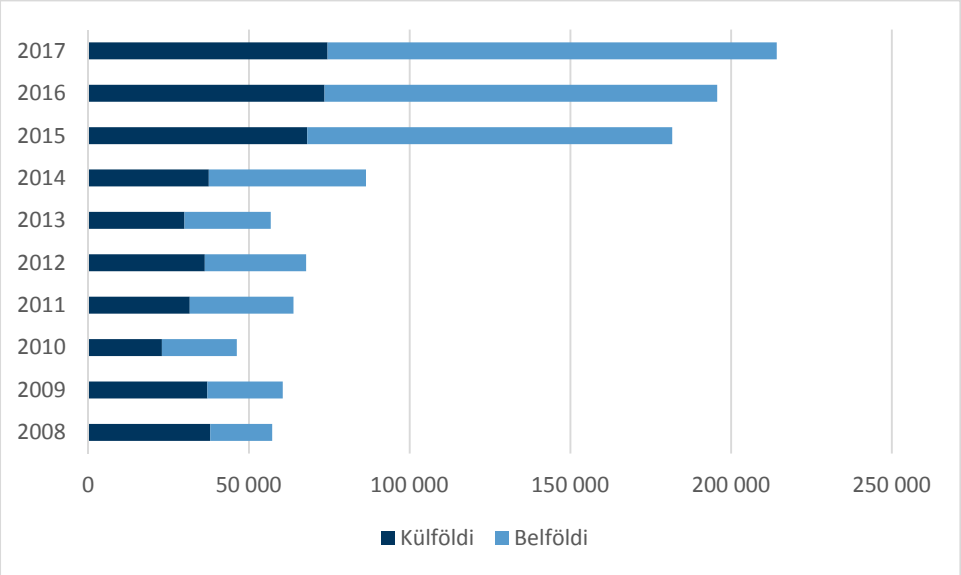
1-32. ábra: Külföldi és belföldi vendégek megoszlása Makón 2008-2017 között, %

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

A vendégszám és kapacitáskihasználtság növekedése a kereskedelmi szálláshelyek bruttó árbevételén is tetten érhető.

1-33. ábraA kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíjbevétele Makón 2008-2017 között, Ft

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis

Makó kiemelkedő, mára országos-nemzetközi hírnevű ***turisztikai és gyógyászati létesítménye a Makói Termál- és Gyógyfürdő, azaz a Hagymatikum***. A fürdőt 2012-ben adták át, Makovecz Imre, Csernyus Lőrinc és Turi Attila tervei alapján. A beruházás értéke mintegy 3,6 milliárd Ft volt. A fürdő Makó központjában, mintegy 13 ezer m^2-en terül el. A gyógyvíz hőmérséklete 41C°-os. Befogadóképessége 1600 vendég/nap. A wellness részleget medencék egész sora képviseli, pl. 33 m-es kültéri úszómedence, barlang medence, gyógytorna medence, csúszdamedence, kültéri élménymedence, kaland medence, pancsoló és bébi medence, sakk, relax, súlyfürdő, tocsogó, brüggölő stb. medence. E mellett rengeteg wellness szolgáltatás, szauna, gyógyszolgáltatások is működnek a létesítményben.

A fürdőt mára fölfedezték a külföldiek, forgalmának mintegy ***70%-a Romániából érkezik***, de jönnek Szerbiából is. 2014-ben közel 320 ezer eladott jegy jellemezte a fürdőt. A látogatók nagy része ***egynapos vendég***, a fürdőforgalom/vendégéjszaka arány 1,2.

Makó városában a fellendülőben lévő fürdőturizmus fogadására megfelelő mennyiségű és minőségű szálláshelykínálat[3] nem áll rendelkezésre, és ugyanez vonatkozik a vendéglátásra is. (Az utóbbi

[3] Makó szálláshely kínálata:

- Szálloda, apartman, panzió: Grand Hotel Glorius**** Makó, Ágnes Apartman, Apartman Center, Hunyadi Apartman, Aranyhíd vendégház, Autóscsárda és Panzió, Bástya Hotel Makó, Bérpalota Apartman, Borka Apartman, Família Panzió, Fenyő Panzió, Kerekes Panzió, Oázis Panzió, Pensiunea Schwartzy, Szent István Panzió, Szent Gellért Borház és Panzió, Kelemen Ház Panzió, LuDo Apartman &Spa, Adél Apartman, Szép-Lak Makó, Garden vendégház, Park-Lak Vendégház, Origo Apartman, Lord House Vendég-Lak, Aqua Apartman, Centrum Apartman, Allium Apartement, Helga Apartman, Makotel Apartmanház, Jázmin Apartman, Mega Apartman, Central Apartman, Yout Apartment, Fürdővendég Apartman, Csilla Apartman, Zsuzsi Apartman, Megyeház Panzió, Ráday Apartman, Holdfény Apartman, Gesztenye Apartman, Apartman Marina, Velnök Luxus Apartman, Main Square Apartment, Panda Apartman, Bajza Apartman.
- Kemping: Camping Motel Makó.
- Ifjúsági szálláshely: Pulitzer Kollégium, Szent Gellért Diákotthon.

években megjelenő nemzetközi hátterű és országos kitekintésű étteremkalauzokban - pl. Dining Guide, Gault Millau, Alexandra stb. - nem szerepel makói vendéglátóhely.) ***Elmondható tehát, hogy a fizetőképes forgalmat a fürdő megteremtette, de ahol a legnagyobb helyi jövedelem képződhetne, ott hiányosak a feltételek.*** A szálláshelykínálat megteremtése döntően a magánbefektetéseken múlik.

A fürdő jelentős marketing tevékenységet is folytat, amelybe a helyi szálláshely-szolgáltatókat is bevonták. Jellemző a szálláshely igényre, hogy azon szálláshelyek, amelyek megjelentek a fürdő marketingjében, szinte teltházasra növelték forgalmukat. Biztató jel, hogy a városban 4 csillagos szálloda is nyílt.

A szálláshely kínálat hiányossága mellett a ***kapcsolódó szolgáltatások is hiányoznak*** Makóról. Ezen enyhített a Lombkorona sétány, valamint a Maros Kalandpart, amelyek ugyanakkor térben kiesnek a városközpont forgalmából.

Fontos vonzerőt jelent a város rendezvénykínálata is (lásd. 1.8.1.4 Közösségi művelődés, kultúra c. fejezet!).

A városban és a térségben jó adottságok vannak a ***kerékpáros- és lovasturizmusra is***. Az ***agrárium, a népi és gasztrokulturális hagyományokra falusi turizmus és vendéglátás is építhető lenne***, ám erre eddig csak nem túl sikeres kezdeményezések voltak (pl. „Dikkelj velem!” – csapatépítés, nem volt rá vállalkozó).

1.9.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

Makó város gazdasági szerkezetének jellemzője, hogy ***erős tradicionális mezőgazdasági térségi központi szerepkör***rel bír, ugyanakkor ***nem alakult ki az a tőkeerős helyi vállalkozói kör***, amely magas szintre emelhetné az agrár termények feldolgozását.

A város kiemelkedő vállalatai multinacionális szervezetek telephelyei, ***nem a helyi alapanyagok***ra építve telepedtek meg a városban (ContiTech Fluid Automotive Hungária Kft., Givaudan Magyarország Kft.), sokkal inkább az ***olcsó munkaerő*** motiválta őket. A helyi vállalkozásokkal szinte semmilyen szervezett kapcsolatuk nincs, bár nyilatkozatok szintjén megjelenik a ***szándék a helyi beszállítói kör kialakítására***.

Az utóbbi évek legjelentősebb magántőkés beruházása 2012-ben a ***Givaudan makói élelmiszeripari üzemének létrehozása*** volt az ipari parkban, zöldmezős beruházásként. A Givaudan Magyarország Kft. megerősítette, hogy számít a ***térségi alapanyagokra és beszállítókra***, ám egyelőre a cég központi beszerzésén keresztül kerülnek az élelmiszeripari alapanyagok az üzem feldolgozó részlegeibe, és ***nem helyi termények feldolgozása*** történik. Ennek oka többrétű: a cég jelentősen a helyi árszint alatti áron tud alapanyagokat beszerezni (pl. hagymát!); másrészt a helyi potenciális vállalkozó partnerek beszállítói alkalmasságának kialakítása hosszú folyamat, mivel ***a nemzetközi cég elvárásai nagyon magasak***.

Az utóbbi években a fürdőfejlesztés révén felfutó turisztikai vendégforgalom hatására ***megerősödni látszanak a szálláshely- és vendéglátó szolgáltatást nyújtó vállalkozások***. Részükről több kapacitásbővítő beruházás is történt a városban, amelyek közül a legjelentősebb a 2014-ben pályázati támogatással mintegy ***700 millió Ft-ból megvalósult 4 csillagos Grand Hotel Glorius*** létrehozása volt.

Mindezek ellenére az utóbbi évek jelentős fejlesztései döntő részben a ***közszféra pályázatai*** révén valósultak meg.

Mivel a felsorolt fejlesztések a közelmúltban valósultak meg, ezért multiplikátor hatásaik még csak részben jelentek meg, de a szállásférőhely kínálat mennyiségi és minőségi szélesedése már erre utaló biztató jel.

A szolgáltatások terén a város ***járási központi szerepkörrel*** rendelkezik, e szerepkört a szolgáltató vállalkozások megfelelően ellátják, azon túlnyúló gazdasági hatása ezen gazdálkodó szervezeteknek nincs.

A jelentősebb Makói cégek esetében az elmúlt években nem volt jellemző a visszaesés – nyilván ingadozások voltak és vannak -, ennek megfelelően jelentősebb létszámleépítésekre sem került sor. A munkaerőpiac szempontjából ez egyfajta kiegyensúlyozottságot ad. Továbbra is hiányzik ugyanakkor legalább egy jelentősebb foglalkoztatást és magas technológiát meghonosító betelepülő ipari működőtőke vállalkozás, amely versenyképesebbé tehetné a helyi gazdaság szerkezetét. Hiányzik továbbá a helyi agrár alapanyagokat magas szinten feldolgozó és értékesítő vállalkozás is.

A fajlagos, egy lakosra vetített ***iparűzési adó mértékére a dinamikus növekedése*** jellemző.

A helyi gazdasági szervezetek többségére jellemző, hogy mélyen beágyazódott a város és a térség gazdaságába, ***a munkaerő, a helyi termelési tradíciók, a személyes kapcsolatok, helyi együttműködések és az alapanyag ellátás, mezőgazdasági szervezetek esetén az értékesítés szervezése*** révén egyaránt. Ez kétségtelen előny más városokban megtelepedett, nem integrálódó külső betelepülőkkel szemben, amelyek némi költségelőnyért cserébe gyorsan „továbbállnak”, sokkszerű elbocsájtásokat okozva – mint ahogy országosan erre számtalan példa akad.

1-18. táblázat: Az egy lakosra jutó iparűzési adó Makón (2014-2017)

Év	Millió Ft	Egy lakosra jutó iparűzési adó (1000 Ft)
2014	1 157	50,1
2015	1 275	55,6
2016	1 265	55,6
2017	1 311	58,1

Forrás: Önkormányzati adatközlés

1.9.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Csongrád megye Területfejlesztési Koncepciójában hazai 174 kistérség versenyképességének komplex (78 mutatóból álló) mutatórendszer alapján történő összehasonlításában ***a Makói kistérség a relatíve gyenge versenyképességű térségek közé lett besorolva.***

A regionális versenyképességet befolyásoló tényezők közül kiemelkedik három, amelynek értékei alapvetően befolyásolják a település gazdaságának fejlődési potenciáljait***: a közlekedési elérhetőség, a munkaerő képzettsége és a helyi gazdaság innovációs potenciálja***.

A közlekedési elérhetőség szempontjából a legfontosabb a közúti, gyorsforgalmi úton történő elérhetőség és a nagyobb gazdasági pólusok elérési ideje. E tekintetben ***Makó versenyképessége óriásit javult*** az utóbbi években: már az ***M5 autópálya*** országhatárig történő meghosszabbítása

sokat segített, de ***az M43*** Makóig történő megépítése ezt a feltételt maximálisan kielégítette, a gyorsforgalmi úthálózaton való elérhetőség feltételét ma már Makó teljesíti.

Budapest 201 km-re fekszik, személygépjárművel való elérési ideje 2 óra körül van. A 36 km-re fekvő Szegedet fél óra, míg a 29 km-re található Hódmezővásárhelyet ennél néhány perccel rövidebb idő alatt lehet megközelíteni. .

Makó a ***130.*** (Hódmezővásárhely-Makó) és ***121. számú*** (Mezőhegyes-Makó-Újszeged) vasútvonalakkal kapcsolódik a belföldi vasúthálózathoz. Az említett ***vasútvonalak műszaki állapota nem megfelelő***. A várost érintő vonalakon ***50 km/h*** a maximálisan engedélyezett sebesség. A vasúti elérhetőség azonban ma már nem számít jelentős versenyképességi tényezőnek.

A munkaerő képzettségére vonatkozóan az 1.7.1.3 Képzettség fejezetben lettek bemutatva részletesebb információk. Makón a lakosság képzettsége elsősorban ***közép- és felsőfokú szinten marad el*** a megyei értékektől. Utóbbiakat ugyanakkor erősen fölfelé torzítja Szeged, ezért Makó a vidéki átlagnak valószínűleg megfelel.

A helyi „szabad” és munkára fogható munkaerő létszáma 500 főre becsülhető. Őket a megfelelő szakirányú képzésekkel a betelepülő vállalkozások legfeljebb középszintű képzettséget igénylő munkahelyeken tudja alkalmazni. Ennél nagyobb létszámú munkaerőbázis térségi és regionális szinten található, ami nem feltétlenül rontja a város beruházói megítélését: jellemzően 50-100 km-es sugarú körből a napi szintű ingázás szinte megszokott, a nagyobb cégek buszokkal oldják meg az utaztatást, ez ma is jellemző gyakorlat.

A CsMTFK-ban közölt kutatás alapján Makó a Csongrád megyei kistérségek ***innovációs potenciál szerinti rangsorában az utolsó*** helyen található, ***„relatíve gyenge” innovációs teljesítménnyel***. Makó ezen hátrányát ugyanakkor ellensúlyozza némiképp Szeged és az ottani kutatói potenciál közelsége: a Givaudan makói telephely választási döntésében szerepet játszott a ***szegedi egyetemi és kutatóhelyek*** közelsége.

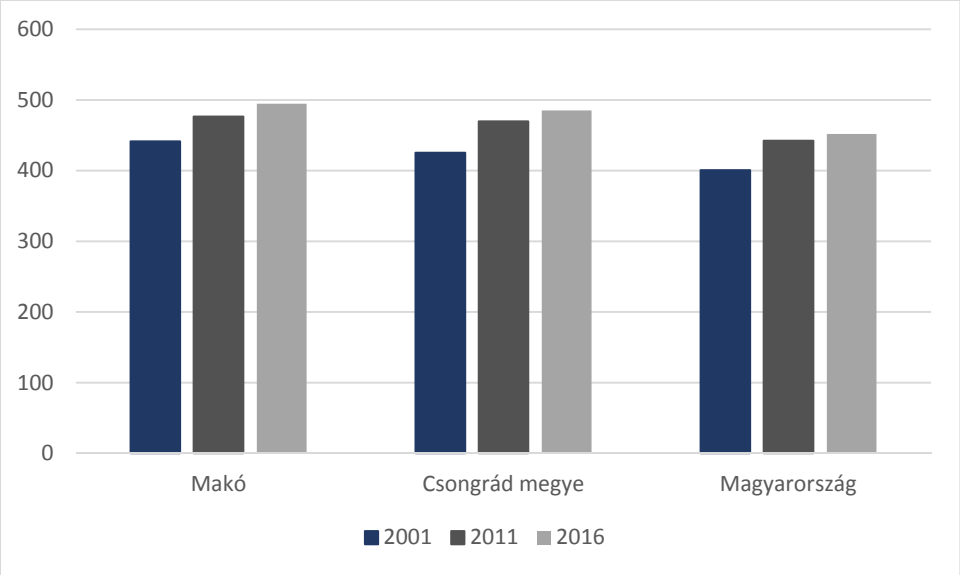
A megyei Programban megjelenő Szeged–Hódmezővásárhely–Makó–Szabadka fejlődési tengely számára kiemelt fejlesztési prioritás az egyetemre épített tudásbázis-fejlesztés, az innováció központú gazdaságfejlesztés.

A város gazdaságára jelenleg ***egyáltalán nem jellemző a kutatás és az innováció***, ami a versenyképesség egyik alapja, mivel a magas hozzáadott értéket előállító gazdasági tevékenységek ehhez kötődnek. Így ezek támogatása, ösztönzése alapvető érdeke és feladata a városnak, amelynek elsődleges eszköze az ipari park lehet.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Makó város teljes lakásállománya 11 256 db darab 2016-ban, amely kevesebb mint az előző években, s az ezredforduló óta a ***lakásállomány folyamatosan csökken***.

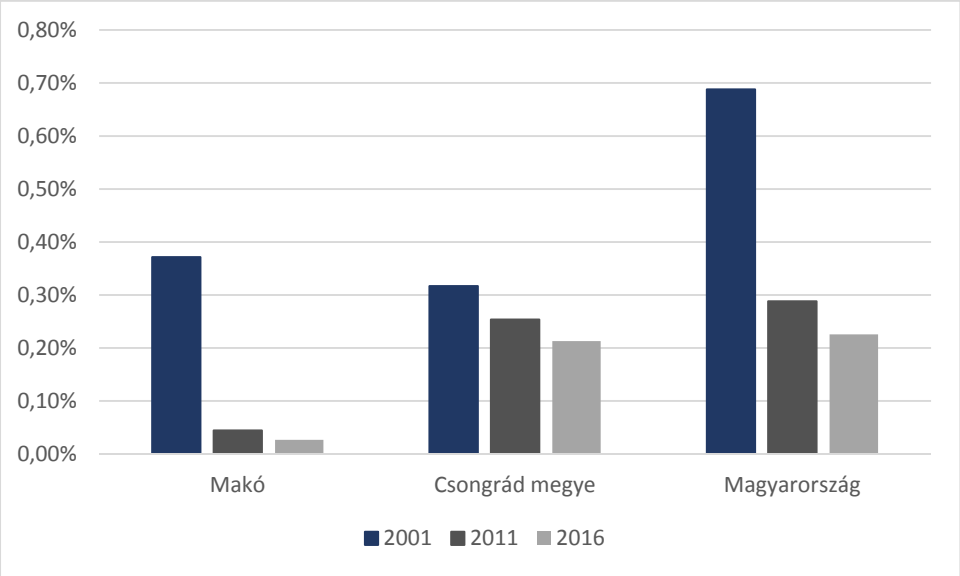
1-19. táblázat: Az 1000 lakosra jutó lakások száma (2001, 2011, 2016)

Forrás: KSH

A népességszámhoz viszonyított lakásállomány ***meghaladja a megyei és az országos értékeket*** (torzító tényező a népesség fogyása). A növekedés mértéke 2001 és 2011 között is Makón volt a legmagasabb (34 db lakás/1000 fő). A növekedés 2016-ig is folytatódik, de mértéke közel sem akkora, mint 2001 és 2011 között.

1-34. ábra: Épített lakások aránya (éves lakásállomány százalékában) (2001, 2011, 2016)

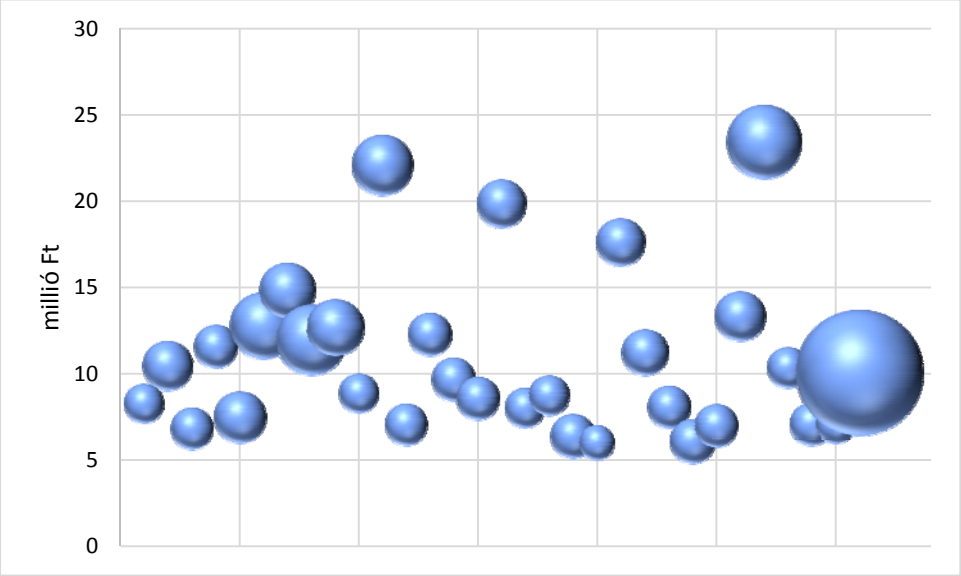
Forrás: KSH

Az ***épített lakások aránya*** tekintetében 2001-ben Makó ***meghaladta a Csongrád megyei értéket***, de az országos értékek magasabbak voltak. 2011-re mindhárom területi kategóriában bekövetkezett jelentős csökkenés után messze Makó mutatja ***a leggyengébb értéket*** a lakásépítési kedv tekintetében – a szintén megyei és országos arányhoz képest is az látszik, hogy Makón jóformán nem épültek lakások. Ez a ***csökkenő tendencia 2016-ig folytatódott***, az előző éveknél is kevesebb lakás épült.

A lakásállomány minőségi összetételére vonatkozóan az 1.10.5. Életminőség c. fejezetben találhatók részletes adatok.

Az ingatlan.com-on 2018. januárjában 32 eladó lakás szerepelt, zömében 2,3 szobás lakások.

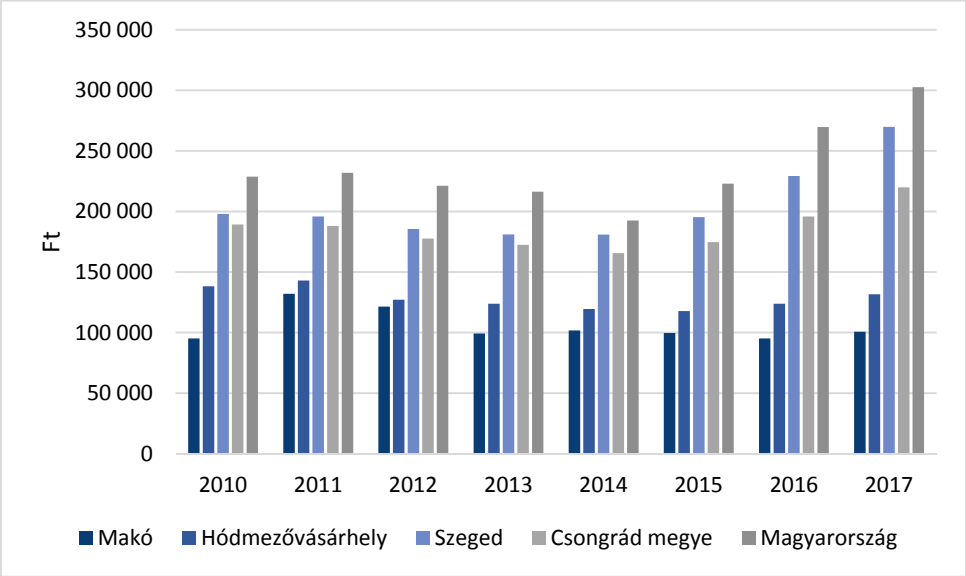
1-35. ábra: Eladó lakások Makón, 2018. január

Forrás: www.ingatlan.com

Az átlagos lakásár (meghirdetett ár) az eladó lakások körében 10,86 millió Ft, az átlag méret 85,9 m^2, az átlag szobaszám 2,2 db, az átlagos négyzetméterár pedig 116 556 Ft. Az ábrán is látható (1-24. ábra), hogy a legtöbb eladó lakóingatlan eladási ára 5-12 millió Ft között mozog, méretük pedig az adott ingatlan területét (m^2) mutatja.

1-36. ábra: Átlagos négyzetméterár változása 2010-2017 között

Forrás: www.ingatlannet.hu

Az átlagos négyzetméterár az eladó lakások körében Makón 100 677 Ft 2017-ben, ami alacsony az országos és a megyei átlaghoz képest (1-25. ábra).

Ugyanakkor már 6 millió Ft-ért, 139 000 Ft/ m^2 áron is lehet lakást venni a belvároshoz közel (Úri u.). A legmagasabb fajlagos kínálati ár 206 000 Ft egy 50 m^2-es, 1,5 szobás lakásért az Újváros városrészen. A legmagasabb kínálati ár pedig 23,4 millió Ft egy 167 m^2-es, 4 szobás újszerű, a központhoz közel fekvő házért.

A fenti ***árak a megyei átlagnál átlagosan kissé alacsonyabbak*** (2018. elején 221 000 Ft/m^2). Összehasonlításul a budapesti átlag ingatlanár ugyanekkor 507 784 Ft/m^2.

2010-2015 között a ***kereskedelmi ingatlanok árai lényegében stagnáltak***. Tény, hogy ebben az időszakban az infláció is alacsony volt, ám az áremelkedés elmaradásából az alacsony keresletre, abból a ***helyi fizetőképes kereslet alacsony szintjére*** lehet következtetni.

1.10 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Makó Város Önkormányzatának költségvetésének rövid összefoglalása az Önkormányzat által megküldött Makó Város Képviselő-testületének ***16/2017. (IV.27) önkormányzati rendelete Makó Város Önkormányzata 2016. évi költségvetési zárszámadásáról*** alapján készült.

Az önkormányzati feladatellátási rendszer nagymértékben átalakult, ezen változások átalakításával összefüggő változások a költségvetést nagymértékben érintették. A ***feladatátrendeződés*** nagyarányú forráscsökkenéssel járt. A korábbi feladatok egy része az államhoz került, és eddig az önkormányzatoknak átengedett források nagyobb része, illetve egyéb, feladathoz szorosan nem kötődő támogatások egy része is átirányításra került a központi költségvetésbe.

Makó város fő önkormányzati bevételi forrásai:

- Helyi bevételek (működési bevételek, helyi adók, felhalmozási és tőkejellegű bevételek).
- Az állami költségvetésből származó hozzájárulásokkal (normatív támogatások, központosított előirányzatok).
- A tervezett feladatokkal összefüggő külső forrásokkal (támogatásértékű bevételek, átvett pénzeszközök, stb.).

A költségvetésben tervezett feladatok teljesültek, a folyamatos feladatellátás, az intézmények alapvető működési feltételei biztosítottak voltak. A fejlesztések végrehajtása a megkezdett ***beruházásokra*** korlátozódott, illetve a pályázati feltételekhez igazodott. Az önkormányzat működőképességét sikerült fenntartani, a likviditás folyamatosságát folyószámlahitel igénybe vétele nélkül biztosítani.

1-20. táblázat: Makó város összevont önkormányzati egyszerűsített pénzforgalmi jelentése 2016

Költségvetési tételek	Összeg (ezer Ft)
Alaptevékenység költségvetési bevételei	4.233.836 e Ft
Alaptevékenység költségvetési kiadásai	3.944.379 e Ft
Alaptevékenység költségvetési egyenlege	289.457 e Ft
Alaptevékenység finanszírozási bevételei	2.239.242 e Ft
Alaptevékenység finanszírozási kiadásai	1.422.280 e Ft
Alaptevékenység finanszírozási egyenlege	816.962 e Ft
Alaptevékenység maradványa	1.106.419 e Ft
Alaptevékenység kötelezettségvállalással terhelt maradványa	128.741 e Ft
Alaptevékenység szabad maradványa	977.678 e Ft

Forrás: Makó Város Önkormányzata 2016. évi költségvetési zárszámadása

Az iparűzési adó mértékének alakulását lásd az 1.9.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések c. fejezetben!

1-21. táblázat: Makó Város Önkormányzata 2016. évi összevont önkormányzati egyszerűsített mérlege (Ft)

	Előző időszak	Módosítások (+/-)	Tárgyi időszak
A/ BEFEKTETETT ESZKÖZÖK	**40 663 274 612**	**0**	**39 269 540 823**
I. Immateriális javak	20 422 552	0	8 481 658
II. Tárgyi eszközök	40 394 442 291	0	39 014 878 193
III. Befektetett pénzügyi eszközök	111 932 101	0	110 811 172
IV. Koncesszióba, vagyonkezelésbe adott eszközök	136 477 668	0	135 369 800
B/ FORGÓESZKÖZÖK	**3 100 689**	**0**	**704 205 190**
I. Készletek	3 100 689	0	4 205 190
II. Értékpapírok	0	0	700 000 000

C/ PÉNZESZKÖZÖK	**1 540 258 843**	**0**	**1 159 234 702**
I. Lekötött bankbetétek	154 744 066	0	0
II. Pénztárak, csekkek, betétkönyvek	2 835 920	0	3 823 301
III. Forintszámlák	1 215 642 565	0	987 872 189
IV. Devizaszámlák	167 036 292	0	167 539 212
D/ KÖVETELÉSEK	**286 723 403**	**0**	**259 343 307**
I. Költségvetési évben esedékes követelések	213 706 010	0	219 914 734
II. Költségvetési évet követően esedékes követelések	49 965 275	0	23 173 839
III. Követelés jellegű sajátos elszámolások	23 052 118	0	16 254 734
E/ EGYÉB SAJÁTOS ELSZÁMOLÁSOK	**56 661 363**	**0**	**-1 703 969**
I. Előzetesen felszámított általános forgalmi adó elszámolása	0	0	11 209 474
II. Fizetendő általános forgalmi adó elszámolása	0	0	-12 948 243
III. Egyéb sajátos eszközoldali elszámolások	56 661 363	0	34 800
F/ AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	**20 865 240**	**0**	**9 134 563**
ESZKÖZÖK ÖSSZESEN	**42 570 884 150**	**0**	**41 399 754 616**
G/ SAJÁT TŐKE	**34 543 157 120**	**0**	**33 367 283 629**
I. Nemzeti vagyon induláskori értéke	37 626 306 012	0	37 626 306 012
II. Nemzeti vagyon változásai	-194 538 334	0	-1 121 985 931
III. Egyéb eszközök induláskori értéke és változásai	1 099 718 067	0	1 099 718 067
H/ KÖTELEZETTSÉGEK	**207 208 310**	**0**	**168 350 839**
I. Költségvetési évben esedékes kötelezettségek	103 146 494	0	64 455 342
II. Költségvetési évet követően esedékes kötelezettségek	26 903 946	0	59 805 242
III. Kötelezettség jellegű sajátos elszámolások	77 157 870	0	44 090 255
J/ PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	**7 820 518 720**	**0**	**7 864 120 148**
FORRÁSOK ÖSSZESEN	**42 570 884 150**	**0**	**41 399 754 616**

Forrás: Makó Város Önkormányzata 2016. évi költségvetési zárszámadása

Makó Város Önkormányzata 2016. évi vagyonkimutatása szerint az Önkormányzat teljes eszközállományának értéke (befektetett és forgóeszközök összesen) 41 399 754 616 Ft, mely az előző évhez képest összességében 2,75 %-kal csökkent.

Az önkormányzati vagyonnal kapcsolatos helyi politikák, alapelvek és feladatok Makó Város Önkormányzata Közép- és Hosszú Távú Vagyongazdálkodási Tervében kerültek meghatározásra (2012. május).

A vagyongazdálkodási terv az alábbi területekre terjed ki:

A) Ingatlangazdálkodás

I. Kizárólagos önkormányzati tulajdonban álló vagyon

Az Önkormányzat tulajdonában jelenleg 36 milliárd Ft értéket meghaladó ingatlan áll. Az Önkormányzat hosszú távú célja ezek hosszú távú megőrzése, a vagyon állagának óvása, gyarapítása, illetve értékmegőrző fenntartása.

II. Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű törzsvagyon

Az Önkormányzat nem rendelkezik olyan vagyontárggyal, amelyet nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonná lehetett volna minősíteni önkormányzati szinten.

III. Korlátozottan forgalomképes törzsvagyon

A törvény alapján jelenleg 12 milliárd Ft értékben rendelkezik korlátozottan forgalomképes törzsvagyonnal az Önkormányzat, melyek leginkább sporttelepekből, vízmű vagyonból, intézményeknek átadott vagyonból stb. állnak.

E korlátozottan forgalomképes törzsvagyon közé sorolható például a Hagymatikum fürdő, Tanuszoda, több beépítetlen terület, amely főleg Ardicsban és Gerizdesen találhatóak, stb. jellegű vagyonok.

Elsődleges cél a korlátozottan forgalomképes vagyon feletti felelős gazdálkodás, vagyonmegóvás, továbbá hasznosítása a közfeladat ellátásának, valamint a kötelező és önként vállalt feladatok ellátásának biztosítása céljából. A vagyon hasznosítása történhet a vagyontárgy használatba adásával, illetve bérbeadásával, valamint vállalkozási tevékenység folytatásával. Mindezeket az önkormányzat kötelező feladatának veszélyeztetése nélkül kell folytatni.

IV. Forgalomképes vagyon

1.Nem lakáscélú helyiségek gazdálkodása
2.Lakásgazdálkodás
3.Telekgazdálkodás
4.Ipari Park betelepítése
5.Szálloda projekt

Az önkormányzat a forgalomképes vagyonával, ún. üzleti vagyonával szabadon rendelkezhet a jogszabályi keretek betartása mellett. A forgalomképes vagyon hasznosítása történhet elidegenítéssel, valamint - hasonlóan a korlátozottan forgalomképes törzsvagyonhoz - használatba adással, bérbeadással, illetve vállalkozási tevékenység folytatásával. Mindhárom vagyoncsoport (forgalomképtelen, korlátozottan forgalomképes valamint forgalomképes) értéke a beszámolóban részletezettek alapján nőtt az előző évhez képest. A vagyonnal felelős módon, rendeltetésszerűen kell gazdálkodni, megőrizni értékét, valamint gyarapítani azt az önkormányzat kötelező feladatának veszélyeztetése nélkül.

1-22. táblázat: Makó város ingatlanvagyonának értéke (2016)

Önkormányzati vagyon jellege	Érték (ezer Ft)
Forgalomképtelen	21 252 978
Korlátozottan forgalomképes	12 981 270
Forgalomképes	1 818 717

Forrás: Makó Város Önkormányzata 2016. évi költségvetési zárszámadása

A forgalomképes vagyon hasznosításának koncepciója:

- Nem lakáscélú helyiségek gazdálkodása: Elsődleges cél a költségtakarékos üzemeltetés és a hatékony - önkormányzati érdekeket szem előtt tartó - hasznosítás.
- Lakásgazdálkodás: Az önkormányzati lakásgazdálkodás Vagyongazdálkodási tervben rögzített megállapításai és rendelkezései az 1.10.5. Lakás és helyiséggazdálkodás c. fejezetben kerülnek bemutatásra.
- Telekgazdálkodás: Elsődleges cél, hogy az önkormányzat telkei minél jobban kihasználtak legyenek, így minél kedvezőbb feltételekkel és hosszabb időtartamra bérbe adni ezeket.
- Ipari Park: A Makói Ipari Park az Ipari Park cím minősítést 1998-ban a Gazdasági Minisztériumtól kapta meg 22,7856 ha területre. Makó Város Önkormányzata kidolgozta a Makói Ipari Park 2008. évi telekértékesítési és munkahely-teremtési programját, amelyet a Képviselő-testület 50/2008. (III. 18.) MÖKT határozatában fogadott el. Makó Város Önkormányzatának jövőbeni tervei közé tartozik az Ipari Park környékén lévő vállalkozások bevonása a park működésébe. A hosszú távú célok közé tartozik a város gazdaságán lendíteni oly módon, hogy külföldi vagy magyar tulajdonú kis-és középvállalkozások (KKV) számára letelepedési lehetőséget teremtődjön. Az Ipari Park marketing stratégiájának célja az Ipari Park versenyképességének növelése.
- Szálloda projekt: Jelenleg üresen álló, a szállodaprojekt részét képező ingatlanok idegenforgalmi, turisztikai célú hasznosítása céljából (volt Kállai Éva Kollégium (megvalósult), volt Galamb Kollégium, Régi Rendőrség, Régi Városháza, volt Idegelme Intézet) az ingatlanok értékesítése, esetlegesen bérleteztetése az elsődleges cél, olyan félnek, aki szállodaként hasznosítaná, kapcsolódva a Fürdő beruházáshoz. Az önkormányzat forgalomképes vagyona 1 818 717 ezer Ft. A forgalomképes vagyon értékének változása 2015-höz képest 28,9 %.

Makó város **gazdasági programja (2015-2019)** 2015 áprilisában készült el. A program tartalmazza a város fő célkitűzéseit, megvalósítani kívánt fejlesztéseit, azok potenciális pénzügyi fedezetét, illetve a város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának célrendszerét is magában foglalja.

A gazdasági programban meghatározott célok eléréséhez a képviselő-testületnek az alábbiakra kell koncentrálnia:

- a célkitűzések egymásra épülő megvalósítására,
- a szükséges anyagi források és eszközök megteremtésére.

Az anyagi eszközök megteremtése három pilléren nyugszik:

- az önkormányzat helyi bevételein,
- állami támogatásokon,
- a pályázati lehetőségek felkutatásán és kiaknázásán.

A program számba veszi az Önkormányzat pénzügyi lehetőségeit és céljait, ezen belül is az Széchenyi 2020 operatív programjai által kínált forráslehetőségeket, mint potenciális fejlesztési forrásokat.

A Gazdasági Programban megjelenő fő fejlesztési célok, feladatok:

- Élhetőbb város kialakítása
- Munkahelyteremtés
- Népességmegtartó céljaink és ingatlangazdálkodás
- Idegenforgalom, turizmusfejlesztés
- Építészeti arculat, az épített örökség megőrzése
- Környezetvédelem, parkosítás, fásítás és hulladékgazdálkodás
- A civil szerveződések

- Bűnmegelőzési koncepció: posztos rendőr, kamerák, kiemelt rendőri szolgálat
- Makó Város Intézményrendszerének fejlesztési céljai.

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Makó városban a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel Makó Város Önkormányzata rendelkezik. A képviselő-testület az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, az egyes ilyen jellegű pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. Ezen túlmentően a testület feladata a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv elfogadása és/vagy módosítása. A képviselő-testület döntéseinek előkészítésében fontos szerepet játszanak a képviselőtestület különböző bizottságai. A városfejlesztéssel összefüggő döntések végrehajtása a polgármesteri hivatalon belül az Innovációs és Városfejlesztési Irodafeladata.
A települést érintően megvalósított fejlesztések (2007-2014):

- Akadálymentesítés (járdák, Polgármesteri Hivatal
- Belváros rehabilitációja
- Biztonságos Makó program
- Buszmegállók
- Buszpályaudvar felújítása
- Csapadékvíz-rendszer felújítása
- Fürdő beruházás
- Ipari Park
- Iskola felújítás
- Játszótér felújítás
- Kerékpárút fejlesztés
- Maros-part fejlesztése
- Kerékpárút hálózat fejlesztése Makón 2. szakasz
- Kerékpárút építés a 43 számú főút mentén
- Maros-part fejlesztése - HURO-projektek a Maros-parton
- Nagyforgalmú gyűjtőutak korszerűsítése Makó városában
- Szennyvízcsatornázás
- Útépítés

A legfontosabb települési fejlesztések részletesen:

- A megvalósult M43 autópálya makói lehajtója, összekötő út bevezetése a városba.
- Makó belterületén megvalósult jelentősebb útépítés a Honvéd városrészben, illetőleg a Hold utcán.
- Mintegy 28 kilométer járda újult meg a városban, így a közintézmények biztonságban, akadálymentesen közelíthető meg. Így valósulhattak meg az iskolák, óvodák, szociális intézmények és temetők megközelíthetőségét javító köztéri gyalogjárdák felújításai. A járdafelújítások során a járdák térkő anyagú burkolatot kaptak, mely alól a Honvéd városrészben épülő járdák kivételt képeznek, ott továbbra is helyszínen öntött betonjárda került megépítésre.

- Az elmúlt években a csapadékvíz-elvezető rendszer felújítása megtörtént. Mindezeken túl 2009-ben elkészült a város külterületi vízrendezési koncepciója, mely a városból érkező vizek biztonságos elvezetését szem előtt tartva számításba veszi a jelenlegi szélsőséges időjárási viszonyok, illetve az autópálya által megváltozott külterületi vízelvezetést is.
- Teljes felújításra került az egykor rendezetlen, idejétmúlt makói buszpályaudvar, amely immár a város ékességeként várja az idelátogatókat és szolgálja az itt élők kényelmét. A beruházást Makovecz Imre tervei alapján valósította meg a Tisza Volán Zrt., melynek 611 millió forintos költségéhez 299 millió forint támogatást nyert a város.
- Biztonságos Makó Program: összesen 93 térfigyelő kamerát helyeztek ki a város különböző pontjain. Ezen túlmenően belépésjelző készülékek elhelyezésével - önkormányzati támogatással - a Makói Kerékpár Regisztrációs Programmal, felvilágosító kiadványok terjesztésével és előadások szervezésével próbálják visszaszorítani a bűnözést és növelni a város biztonságosságát.
- A funkcióbővítő városrehabilitációhoz kapcsolódóan „A fürdővárosi funkciókat kiszolgáló, megújuló településközpont kialakítása Makón" (DAOP-5.1.2.A) programban megvalósult a belváros rekonstrukciója (Makovecz tér, Szent János tér, Csanád vezér tér, Teleki László u, József A u.), valamint a Hollóssy Kornélia utcai parkoló kialakítása, Zenepavilon építése, Közhivatalok háza felújítása. A projekt összköltségvetése 1 milliárd 179 millió forint, ebből 890 millió forint a támogatás.
- Az elmúlt időszakban valósult meg a város történelmének legnagyobb jelentőségű oktatásfejlesztési beruházása. A Kálvin téri iskola közel 700 millió forintos fejlesztésének köszönhetően a 2010/11-es tanévet már a megújult, korszerű eszközökkel felszerelt, a legmodernebb tudás elsajátítására alkalmas környezetben kezdhették el a makói gyerekek. Az iskola fejlesztése 484 millió forintos európai uniós támogatással valósulhatott meg. A beruházás eredményét az iskola valamennyi diákja, azaz 1500 tanuló használja és élvezi, hiszen a tanítás mellett az épület különböző rendezvényeknek is otthont ad. A fejlesztés egy nagyobb léptékű terv első lépcsője volt. Felülvizsgálandó a terv naprakészsége, ill. aktualizálása (iskolai tornaterem).
- 2010-ben fejeződött be a Polgármesteri Hivatal teljes körű akadálymentesítése mintegy 40 millió forint értékben, melynek keretében megvalósult a mellékszárny és a főépület hatósági osztályainak akadálymentesítése.
- A Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet Bartók épületének akadálymentesítését az Európai Unió 42 millió forinttal támogatta.
- Újvárosi óvoda megújítása mintegy 253 millió Ft-os fejlesztés részeként.
- A makói Egyesített Népjóléti Intézmény új bölcsődei telephellyel való bővítése, 40 férőhelyes bölcsőde létrehozása mintegy 222 millió Ft-ból.
- Máshol részletesen tárgyalt legfontosabb fejlesztések: fürdőfejlesztés (4 mrd ft), Marosparti fejlesztések (oktatási központ, lombkorona sétány, kalandpark), térségi szennyvízcsatorna-hálózat (14 mrd Ft), térségi ivóvízellátás (1,5mrd Ft).

Intézményesült településközi együttműködések:

- Makói Kistérség Többcélú Társulás, amely szociális, egészségügyi és rendészeti, belső ellenőrzési feladatokat lát el. Miután megszűnt a normatív finanszírozás, a testület jelentősége csökkent. A Társulás nyújtotta be és valósította meg a DAOP-3.2.1-20080023 Közösségi közlekedés fejlesztése a Makói Kistérségben, ahol a kistérség buszmegállói és buszöblei kerültek felújításra, kialakításra.

- „Makó és Térsége” Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás. A társulás az ivóvízminőség-javító projekt érdekében jött létre.
- Önkormányzati Társulás Makó város és térsége szennyvízcsatornázásának és szennyvíztisztításának megvalósítására. A társulás a szennyvíztisztító projekt kivitelezésére jött létre.

Nem kistérségi társulások:

- Banat-Triplex Confinium: keretet nyújt a határon átnyúló – HU-RO, IPA – projektekben a határon túli együttműködésre, valamint az uniós támogatások hatékony felhasználására.
- DAREH Önkormányzati Társulás: A makói bezárt hulladéklerakó telep rekultivációját végezte, ez a projekt lezárult.

A határon átnyúló pályázatoknál fontos szerepe van a DKMT régiónak, mint fejlesztési egységnek.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Makó városa 2012-ben sikerrel készített befektetés-ösztönző stratégiát, így „Befektetőbarát település” kitüntető címet nyerte el. A cím kiadását a kormány által létrehozott Nemzeti Külgazdasági Hivatal (Hungarian Investment and Trade Agency – HITA) menedzseli. A Befektetőbarát Településekért Program célja az volt, hogy az önkormányzatok elkészítsék saját befektetés-ösztönző stratégiájukat. A 44 önkormányzat közül különdíjat is kapott kiemelkedő teljesítményéért Békéscsaba, Gyula, Hort, Kunhegyes és Makó település.

Makó Város Önkormányzata kiterjedt és sokelemű gazdaságfejlesztési tevékenységet folytat. A 2014-2019. évi Gazdaságfejlesztési Programjában rögzített célkitűzések jelentős része érinti a gazdaságfejlesztést: reagálva a súlyos demográfiai helyzetre, az elvándorlásra és a fiatalok számának csökkenésére, a ciklusprogram legfontosabb célkitűzéseként jelölte meg, hogy a város megtartsa fiatalságát. Ennek pedig egyik legfontosabb eszköze a helyi gazdaság fejlesztése. A kiadott jelszó a város fő célja is egyben: „Új korszak! – a makóiak programja”. Ehhez kapcsolódóan a program gazdaságfejlesztési célkitűzései:

- Munkahelyteremtés – Az Önkormányzatnak törekednie kell arra, hogy fejlesztési forrásokhoz juthassanak a helyi vállalkozások, valamint új vállalkozások telepedhessenek meg.
- Népességmegtartó képesség erősítése – Az Önkormányzat feladata, hogy a város lakóinak lakhatási biztonságához hozzájáruljon, lakhatást biztosítson a rászorulók számára.
- Életkörülmények javítása – Épített környezeti értékek megóvása, újak létrehozása. A városban lévő zöldterületek megújítása, fásítás.
- Fiatalok támogatása – Ösztöndíjprogram, babakötvény, első lakáshoz jutás.

A megvalósult és folyamatos fejlesztések fókuszában tehát a helyi ipari termelőkapacitások növelése, minőségi fejlesztése áll, amelynek fő eszköze az ipari park.

2010-ben valósult meg az Ipari Park közel 500 millió forint értékű foglalkozás-bővítő fejlesztése. A beruházás keretében összeköttetést teremtetek a Királyhegyesi út és a Rákosi út között; fejlesztették az Ipari Parkon belüli gyűjtőhálózatot; 18 teljesen közművesített parcellát alakítottak ki, amely magába foglalja a szennyvíz, ivóvíz, csapadékvíz, gázellátás, közvilágítás, útcsatlakozás, területrendezés, informatikai hálózat, kis- és középfeszültség kiépítését. Emellett a tőkevonzóképesség növelése érdekében többletszolgáltatásokat építettek ki a betelepülni vágyó vállalkozások számára (többnyelvű honlap létrehozása, pályázati tanácsadás, projektmenedzsment

segítő szolgáltatások stb.). A Makói Ipari Park a zöldmezős beruházások lehetőségét biztosítja, bérelt vagy vásárolt parcellákon. A betelepülő vállalkozások számára egy központi szolgáltató- és inkubátorház került kialakításra, amelyhez műszaki épületszárny is csatlakozik. Az inkubátorház feladata, hogy segítse a betelepülő kis- és középvállalkozások működését, irodák bérbeadásával, szolgáltatások nyújtásával (tanácsadás: műszaki, jogi, pénzügyi és üzletviteli, környezetvédelmi, pályázatfigyelési és -készítési; irodai, közlekedési, műszaki szolgáltatások, karbantartás, logisztikai szolgáltatások, innovációs szolgáltatások). Fontos gazdaságélénkítő eszköz az Ipari Parkban a teremtett és megtartott munkahelyek után járópénzügyi támogatási is.

A fejlesztések másik legfontosabb megvalósult projektje a helyi turizmus fejlesztését szolgálta, Makó turisztikai vonzerejének növelésével. A Hagymatikum létrehozása, illetve a Marosi Kalandpark létrehozása nagyságrendi léptékben változtatta meg Makó turisztikai rangját, amelyet a 2014-ben eladott 320 ezer belépőjegy is igazolt. A 3,6 milliárd forintos makói fürdőberuházás a város valaha volt legnagyobb magasépítési beruházása. A Makovecz Imre tervezte, fele részben uniós támogatással megvalósuló fürdőnek kiemelt szerepet szántak a gazdaság élénkítésében, valamint a helyi munkahelyteremtésben. A fejlesztésnek köszönhetően a fürdőben 100, a turizmushoz kapcsolódva pedig 400–500 új munkahely jön létre. A fürdő mellett megújult Makó főtere is. Itt, és a környéken panziók, szórakozóhelyek, éttermek és üzletek nyíltak. A projekt eredményeként komplex gyógy- és egészségturisztikai szolgáltatásokat nyújtó, korszerű, nagy befogadó-kapacitású, kiemelkedő építészeti megoldásokkal bíró, csaknem 10 ezer négyzetméteres grandiózus épület jött létre. Az „Aktív turisztikai fejlesztések Makón” elnevezésű projekthez kapcsolódóan megújul a strand főbejárata, a porta, a büfé épülete. Öltözők és tusolók létesültek, épült röplabda-, kaland- és korcsolyapálya, csónakkikötő és -ház. Megépült a Maroson átívelő canopy-pálya is. 2015-ben megnyitott a lombkorona-sétány. Az idelátogatók számára 21 parkoló áll rendelkezésre, ezek egy része a mozgássérültek számára is használható.

1.10.4 Foglalkoztatáspolitika

Makó Város foglalkoztatáspolitikájának legfőbb eleme a Makói Ipari Park fejlesztése. Ez egy közvetett fejlesztéspolitikai eszköz, ahol a meglévő vállalkozások fejlesztéseinek, illetve a külső cégek betelepülésének támogatása végső soron a munkahelyek megőrzését, új munkahelyek teremtését szolgálja.

Makó Város Önkormányzatának Ipari Park telekértékesítési és munkahely-teremtési programja (2012) alapján az ipari parkba betelepülő vállalkozás a telek vételárából az általa foglalkoztatottak nagyságának arányában munkahely-teremtési támogatásra jogosult. Az igénybe vehető munkahely-teremtési támogatás összege 500 ezer Ft/új munkahely, de legfeljebb az összes – az érintett pénzügyi évben, valamint az előző két pénzügyi év alatt odaítélt csekély összegű – támogatást összeszámítva 200 000 eurónak megfelelő, szállítási ágazatban legfeljebb 100 000 eurónak megfelelő összegű munkahely-teremtési támogatás illeti meg. A programban munkahelymegtartási és munkahelyteremtési támogatások, illetve ezek kombinációja is támogatható.

Az utóbbi években Makón is jellemző sajnálatos folyamat a külföldre történő elvándorlás, amely főleg a képzettebb fiatalabbakat érinti, de ma már a középkorúak körében is előfordul. Ez azzal a kockázattal is jár, hogy a gazdaságfejlesztés alapját adó képzett munkaerő bázis beszűkül, ami csökkenti a gazdaságfejlesztés ezen elemének súlyát. Az Önkormányzat ezért elhatározta a „Fiatalok, a megújult Makó otthont ad!” program beindítását, amelynek célja a fiatalok itthon tartása, visszacsábítása vonzó alternatíva kínálásával: ennek kulcsa továbbra is olyan munkahelyek

létrehozása, ahol képzettségüknek megfelelő munkát találhatnak, melyre egzisztenciát lehet építeni, de az otthonteremtés is fontos része a programnak.

Makó Város Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja többek között a foglalkoztatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

A tervben a „Mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége" ponton belül a 3.2 „Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció" foglalkozik e témakörrel. Ezen belül kiemelendő az Önkormányzat által szervezett foglalkoztatás. Ehhez kapcsolódó fontos fejlesztéspolitikai elképzelés a Honvéd városrész rehabilitációja.

2011-től átalakították a foglalkoztatás rendszerét és finanszírozását az önkormányzatok hatósági szerződést kötnek a munkaügyi kirendeltséggel a közfoglalkoztatás megszervezésére.

A Start program keretében 2011-ben 130 fő, 2012-ben 128 fő dolgozott az önkormányzatnál. A foglalkoztatás keretében elvégzett munkák jellemzően a következők volt: közterület karbantartása, zöldterületek gondozása, belvízhálózat karbantartása, kátyúzás, köztisztasági munkák, illegális hulladék lerakók felszámolása, parlagfű mentesítés.

Az Esélyegyenlőségi Program intézkedési terv részében a foglalkoztatásra vonatkozó részek:

- Intézkedés: Munkanélküliek foglalkoztatásnak javítása.

  Célok: Csökkenjen a munkanélküliek száma. Rövidtávú: Munkaerő-piaci helyzet elemzése. Középtávú: Helyi stratégia elkészítése, partnerekkel a kapcsolat felvétele, közfoglalkoztatás biztosítása Hosszú távú: A célcsoport tagjainak folyamatos foglalkozatása Tevékenységek: Adatgyűjtés, szükségletek felmérése (Munkaügyi Kirendeltség, munkáltatók). Stratégia kidolgozása. Közmunkaprogram, Start munkaprogram pályázatainak megírása. Álláslehetőségekről tájékoztatás. Álláskeresési tanácsadás (pl. önéletrajz megírása, állásinterjúra felkészítés stb.).

- Intézkedés: Nők a munka világában.

  Célok: Általános célként fogalmazható meg a nők munkaerő piacra történő visszaintegrálása, legalább napi 4 órában. Rövidtávú cél: együttműködés kialakítása a makói Járási Munkaügyi Kirendeltség és a Családsegítő Szolgálat között, az érintettek beintegrálása a Járási Munkaügyi Kirendeltség által meghirdetett képzésekbe, átképzésekbe. Középtávú cél: átképzések, továbbképzések szervezése, lebonyolítása, új munkahelyek felkutatása, kapcsolatkialakítás a helyi és térségi munkaadókkal Hosszú távú cél: csökken a tartós munkanélküli nők száma.

  Tevékenységek: Kapcsolatfelvétel, együttműködés kialakítása, érintett célcsoport felkutatása, adatgyűjtés, érintettek motiválttá tétele a programban való részvételre, új munkahelyek felkutatása, kapcsolatkialakítás a helyi és térségi munkaadókkal, képzők és a munkanélküliek közötti közvetítő szerep.

1.10.5 Lakás- és helyiséggazdálkodás

A helyi lakásgazdálkodási politika alapelvei Makó Város Önkormányzata Közép- és Hosszú Távú Vagyongazdálkodási Tervében kerültek meghatározásra (2012. május).

Makó Város Önkormányzata tulajdonában 212 bérlakás van. Ebből évente körülbelül 8-10 lakás kerül megpályáztatásra a lakás jellegétől függően szociális, költségelvű és szabadpiaci elven. Pályáztatás előtt a legszükségesebb és a biztonságos lakhatás feltételeit kielégítő felújítások a gazdaságossági szempontok szigorú figyelembe vételével, költséghatékony kivitelezéssel történik meg.

A jelenlegi vagyongazdálkodási irányelvek szerint, a helyi rendelettel összhangban Makó Város Önkormányzata intézkedik minden pályázati kiírást követően az adott ingatlan rendeltetésszerű használatra alkalmas felújításáról, a lakások felújított állapotban kerülnek bérbeadásra.

A megüresedett lakások újbóli bérbeadásáról pályáztatás útján kell gondoskodni.

Amennyiben ismételten kiírásra kerül a Panel Program, az állami pályázat megjelenésével párhuzamosan kell kiírni az épületek és a thermofor kémények felújítását lehetővé tevő önkormányzati pályázatot. Emellett az Önkormányzat részéről minden segítséget meg kell adni a társasházi közösségeknek a pályázatuk nyertessége és sikeres lebonyolítása érdekében.

Az egyéb ingatlanokkal való gazdálkodás elemei a 1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program c. fejezetben kerültek bemutatásra.

1.10.6 Intézményfenntartás

1-23. táblázat: Önkormányzati fenntartású intézmények Makón (2015)

adatok ezer forintban

Sor szám	Megnevezés	Makó Város Önkormányzata		Polgármesteri Hivatal		József Attila Városi Könyvtár		Egyesített Népjóléti Intézmény		Makói Általános Iskola		Belvárosi Óvoda		Újvárosi Óvoda		Makó Város Önkormányzat összesen	
		előző év	tárgyév	előző év	tárgyév	előző év	tárgyév	előző év	tárgyév	előző év	tárgyév	előző év	tárgyév	előző év	tárgyév	előző év	tárgyév
1	Záró pénzkészlet	910 886	1 094 874	4 954	4 363	196	406	0		815		17		1	76	916 869	1 099 719
2	Forgatási célú pénzügy	0		0		0		0		0		0		0		0	0
3	Egyéb aktív és passzív	3 992	49 401	6 358	14 151	244	69	9931	4082	1053		220		38	1726	21 836	69 429
4	Előző évben képzett ta	0		0		0		0		0		0		0		0	0
5	Vállalkozási tevékenység pénzforgalmi	0		0		0		0		0		0		0		0	0
																0	0
6	Tárgyévi helyesbített p	914 878	1 144 275	11 312	18 514	440	475	9 931	4 082	1 868	0	237	0	39	1 802	938 705	1 169 148
7	Finanszírozásból szárr	2 285	-75 827	0	41 885	0	3 671	0	23 745	0		0		0	13 737	2 285	7 211
8	Pénzmaradványt terhe	0		0		0		0		0		0		0		0	0
9	Költségvetési pénzma	917 163	1 068 448	11 312	60 399	440	4 146	9 931	27 827	1 868	0	237	0	39	15 539	940 990	1 176 359
	Vállalkozási maradványból az alaptevékenység																
10	maradványból az	0		0		0		0		0		0		0		0	0
11	A pénzmaradványt külön jogszabály															0	0
	pénzmaradványt	0		0		0		0		0		0		0		0	0
12	Módosított pénzmarad	917 163	1 068 448	11 312	60 399	440	4 146	9 931	27 827	1 868	0	237		39	15 539	940 990	1 176 359
	A 12. sorból az																
13	Egészségbiztosítási	0		0		0		0		0		0		0		0	0
14	Kötelezettségváll. terh	917 163	1 068 448	11 312	18 514	440	96	9931	4082	1868		237		39	1802	940 990	1 092 942
	működési célú pénzm	265 000	508 133	11 312	18 514	440	96	9931	4082	1868		237		39	1802	288 827	532 627
	felhalmozási c. pénzm	652 163	560 315	0		0		0		0		0		0		652 163	560 315
15	Szabad pénzmaradván	0		0	41 885	0	4 050	0	23 745	0		0		0	13 737	0	83 417
	működési célú pénzm	0		0	41 885	0	4 050	0	23 745	0		0		0	13 737	0	83 417
	felhalmozási c. pénzm	0		0		0		0		0		0		0		0	0

Forrás: Önkormányzat adatközlése

Az intézményekkel kapcsolatos megvalósult és tervezett fejlesztéseket részletesen az 1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere c. fejezet tartalmazza.

1.10.7 Energiagazdálkodás

Makón 2002-ig a városi távfűtés geotermikus energiára alapozva működött. A termálvizet szolgáltató kutat le kellett zárni magas só- és fenoltartalma miatt.

Jelenleg két, Makó Város Önkormányzata tulajdonában lévő, földgáz alapú fűtőmű végzi a városban 772 lakás és 35 közintézmény fűtését és használati meleg vízzel történő ellátását, amely azonban igen magas költséggel üzemel.

Makó városa egy projekt keretében (két termálkút fúrásával) ennek kiváltását tervezte geotermikus energiára alapozva – a geotermikus távfűtés már megvalósult, valamint a fürdő is jelentős részben termál energiával működik. A KEOP pályázattal támogatott „makói termál kaszkádrendszer" projekt tartalmazza a meglévő termálkút felújítását, 3,1 km termál távvezeték építését, a távfűtőmű és fürdő termál rendszerbe kapcsolását és 2 db visszasajtoló termálkút létesítését. Az 50 %-os támogatással megvalósuló program kb. hét év alatt térül meg, várható közvetlen költségmegtakarítása 20 %, és áttételes megtakarításként évi 3850 tonna CO_2 kibocsátás-csökkentéssel jár. A beruházás (költsége mintegy 950 millió Ft) példaértékű hazai mintaprojekt lehet.

A fenti fejlesztéssel a meglévő Kelemen László utcai termálkút teljes mértékben megújul, továbbá két visszasajtoló kút lemélyítésére kerül sor, valamint a Hunyadi utcai fűtőműben a termálenergia fogadására alkalmas gépészet kerül beépítésre.

Ezeken túl jelenleg a városban energetikai céllal 3 termálkút üzemel (kettő a Makói Diósszilágyi Sámuel Kórház kezelésében és a Csongrád megyei Önkormányzat tulajdonában áll, míg egyet egy vállalkozás üzemeltet tulajdonosként). A Makó Város Önkormányzata tulajdonában lévő – és a városi Termál és Gyógyfürdő területén lévő – két kút egyike a tanuszoda épületének energetikai ellátása mellett a medencék fűtését, „hőntartását" végzi, míg a másik kizárólag gyógyvízként kerül hasznosításra. Energiatakarékossági intézkedésként az elmúlt években a közintézményeknél felújítási munkákat végeztek (iskola, óvoda, fürdő), tervbe vették az önkormányzat és a közintézmények épületeinek szigetelését, valamint a közvilágítás energiahatékonyságának növelését. A napenergia hasznosítása is fölmerült.

1.11 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

A ***Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2001. évi CLXXXIX. törvény*** a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása. Tágabb értelemben a településüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatásokat is. (A törvényben definiáltak mellett például: hó- és síkosság mentesítési feladatok, szúnyoggyérítés, köztisztaság, hulladékelszállítás biztosítása, kutak üzemeltetése, csapadékvíz-csatornák karbantartása, utcanév-táblák kihelyezése, külterületi ingatlanok gyommentesítése stb.).

Az önkormányzat ezen feladatokat, az önkormányzat tulajdonában álló Makói Városgazdálkodási Nonprofit Kft.-n keresztül látja el (http://www.makovg.hu/).

A Makói Városgazdálkodási Nonprofit Kft. által ellátott városüzemeltetési feladatok:

- Településüzemeltetés
- Környezetegészségügy
- Zöldfelületek karbantartása
- Közterületen található játszóterek üzemeltetése
- Közutak üzemfenntartása
- Vízrendezés, ár és belvízmentesítés
- 35/2003. (VIII. 28.) Makó Önkormányzati rendelet végrehajtása
- Sportpályák üzemeletetése, karbantartása
- Kertészeti tevékenység
- Egyéb vegyes településüzemeltetési feladatok.

Az egyes feladatok részletes bemutatása az alábbiakban történik meg:

Településüzemeltetés:

- köztisztasági feladatok;
- a város teljes területén, a lakosság által illegálisan kihelyezett, közmunkások által összegyűjtött hulladékok szállítása gyűjtőpontokra, hulladéklerakóra;
- szakvállalkozóval új kézi utcai hulladékgyűjtők kihelyezése közterületre (elhasználódottak pótlása);
- javítható gyűjtőedények karbantartása;
- rendkívüli gépi várostakarítás ünnepek alkalmával pihenőnapokon;
- szegéllyel ellátott burkolt úthálózat gépi seprése, mosatása 7 hónapon keresztül, heti 1 alkalommal;
- vízelvezető aknaszemek takarításából kikerülő hulladékok elszállítása gyűjtőpontra, továbbszállíttatása hulladéklerakóra.

Környezetegészségügy:

- a város területén rágcsálóirtás;
- közmunkaprogram keretén belül végzett parlagfű-, arankairtás dologi költségeinek finanszírozása (eszköz, üzemanyag, szállítás).

Zöldfelületek karbantartása:

- gépi fűnyíró eszközök karbantartása, anyag és személyi jellegű költsége;
- nyírott gyep összegyűjtése, elszállítása fogadó állomásra;
- közterek, parkok növényeinek öntözése, öntözőrendszerek karbantartása, keletkezett vízdíjak finanszírozása;
- egynyári virágok beszerzése, finanszírozása;
- közterületen fák, sövények metszése, babafák ültetése gondozása;
- közterek, grundok, városba vezető főközlekedési utak mentén található zöldfelületek gondozása, nyírása, szállítása.

Közterületen található játszóterek üzemeltetése:

- játszótéri eszközök karbantartása, állagvédelme, felújítása;
- éves hatósági felülvizsgálat;
- napi ellenőrzés, naplózás.

Közutak üzemfenntartása:

- burkolati jelek festése;
- kátyúzás;
- gyalogjárdák karbantartása, KRESZ táblák pótlása, karbantartása;
- dűlőutak gréderezése.

Vízrendezés, ár és belvízmentesítés:

- nyílt vízelvezető rendszerek karbantartása;
- zárt csatornák mosatása;
- csatornák karbantartása;
- belvíz elvezetési feladatok kezelése;
- szivattyúházak üzemeltetése.

35/2003. (VIII. 28.) Makó Önkormányzati rendelet végrehajtása:

- valamennyi karbantartási, és üzemeltetési feladat ellátása.

Kertészeti tevékenység:

- szükséges anyagok, készletek beszerzése, finanszírozása;
- szükséges gépi munkák elvégzése;
- 100 ha egyéb zöldfelület gépi karbantartása.

Egyéb vegyes településüzemeltetési feladatok:

- locsoló csapok, kerti csapok működtetése, karbantartása;
- Maros-parti közkifolyók évenkénti fertőtlenítése;
- szökőkutak üzemeltetése (tisztítás, karbantartás);
- részvétel városi rendezvényekben (építések, bontások);
- mobil illemhelyek biztosítása, karbantartása, ügyintézése.

Makó város területén is működik piac, amely a város szívében helyezkedik el. Hetente háromszor van nyitva a piac az árusítani és vásárolni vágyók előtt.

A Makói Városgazdálkodási Nonprofit Kft. által ellátott további feladatok:

- Távfűtés,
- Kéményseprés,
- Gyepmesteri telep fenntartása,
- Jégpálya fenntartása,
- Takarítás,
- Kalandpark fenntartása,
- Lombkorona sétány fenntartása.

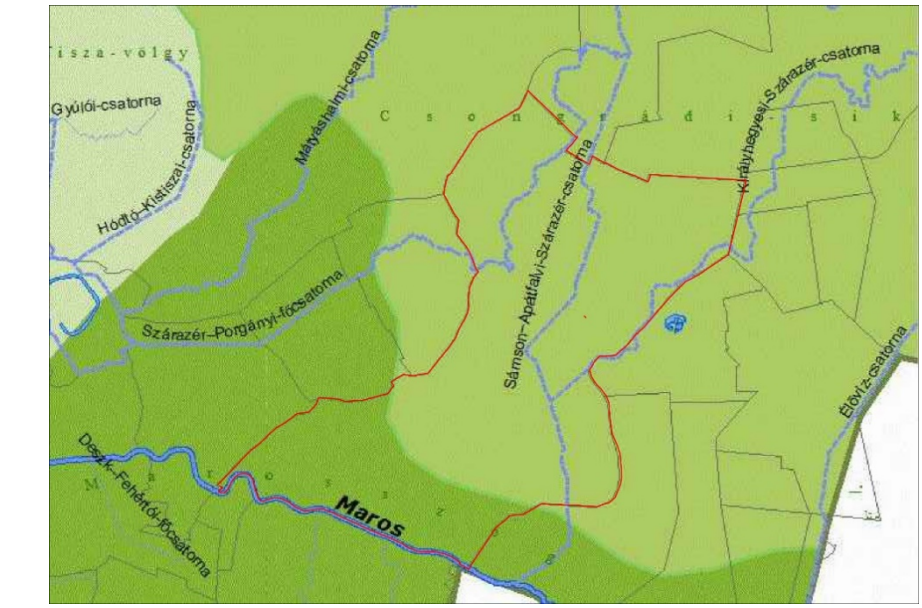
1.12 . A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

1.12.1 Természeti adottságok

Makó Csongrád megyében, az Alföld déli részén, a Maros jobb partján helyezkedik el, Szegedtől és Hódmezővásárhelytől is kevesebb, mint 30 km távolságra. Közigazgatási területe Romániával határos, de közel fekszik a szerb határhoz is. Szomszédos települései: Nagyér, Ambrózfalva, Csanádalberti, Királyhegyes, Apátfalva, Kiszombor, Ferencszállás, Maroslele, Óföldeák, Földeák, Hódmezővásárhely, Békéssámson, Tótkomlós, kis területen továbbá a romániai Csanád településsel határos, melytől a Maros-folyó választja el.

Természetföldrajzi tekintetben Makó közigazgatási területének déli-délnyugati része, beleértve a belterületet is, az Alföld Alsó-Tisza-vidék középtáján belül a Marosszög kistájhoz, míg északi-északkeleti nagyobb része a Körös-Maros köze középtájon belül a Csongrádi-sík kistájhoz tartozik.

1-37. ábra: Makó elhelyezkedése a földrajzi tájbeosztás szerint

Forrás: http://gis.teir.hu/teirgis_termeszeti_kornyezet

A várostól nyugatra a Tisza völgyére lejtő alluviális síkság, kelet-északkeletre a gyengén emelkedő átalakított és felszabdalt, pleisztocén kori löszhátság helyezkedik el. A keletre fekvő hordalékkúp felszíne átlagosan 82 m tengerszint feletti magasságú. Ezzel szemben a nyugatra eső ártéri terület átlagosan 79 m-rel van a tengerszint felett. A város magja a Maros és az Ős-Maros folyók által kierodált pleisztocén kori területen fekszik, átlagos tengerszint feletti magassága 81–82 m, ezzel Makó Magyarország legmélyebben fekvő városa. A városban ugyanakkor jelentős **domborzat**i különbségek találhatók, a legmagasabb része a központi és a DK-i részen található, míg a nyugati rész jóval alacsonyabb fekvésű.

A térségben előforduló **talajok** alapvetően három csoportba sorolhatók. A Maros és a Szárazér allúviumán agyag fizikai féleségű savanyú-erősen savanyú réti talajok, valamint lazább szerkezetű, de alacsonyabb humusztartalmú nyers öntéstalajok jellemzőek. A Csongrádi-sík magasabb térszínein

löszös üledéken képződött, agyagos vályog fizikai féleségű, a kémhatástól és mechanikai összetételtől függően különböző termőképességű, réti csernozjom talajok alakultak ki. A harmadik csoportba pedig az ezek között fellelhető szikes talajtípusok (réti szolonyec) tartoznak (lásd: 1.12.2-3. ábra). A település térségének legfontosabb kőzete a sárgaföld vagy lösz, aminek elmállásából keletkezett a Makó környéki kitűnő termőtalaj.

1-38. ábra: Genetikai talajtípusok Makón

Réti talajok

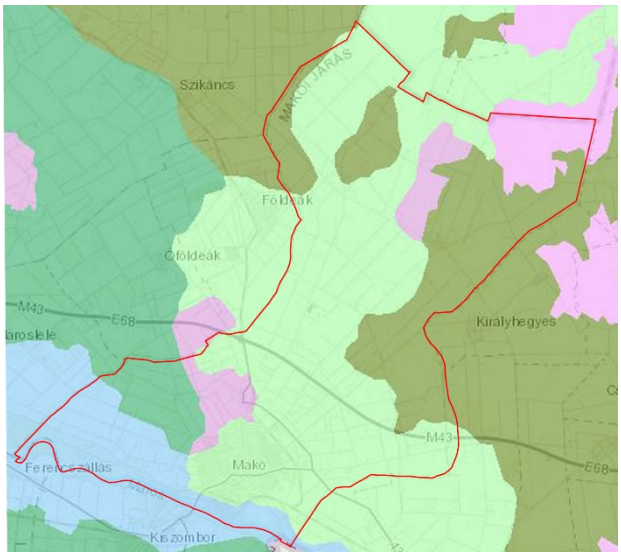
Réti csernozjomok

Mélyben sós réti csernozjomok

Réti szolonyecek

Sztyeppesedő réti szolonyecek

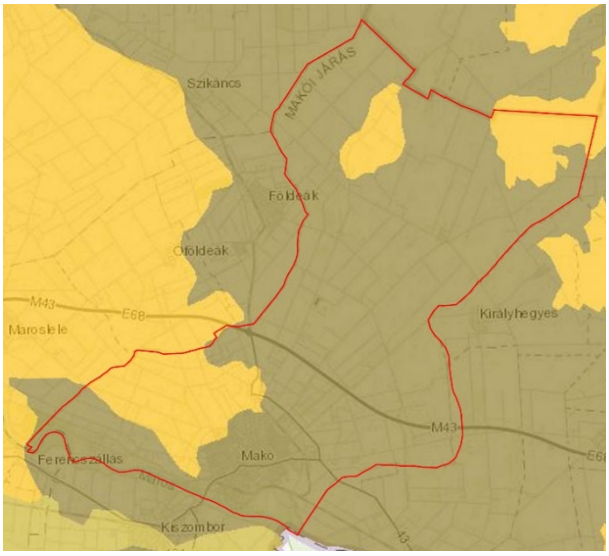
Fiatal, nyers öntéstalajok

1-39. ábra: Fizikai talajtípusok Makón

Agyagos vályog

Vályog

Forrás: https://maps.rissac.hu:3344/webappbuilder/apps/2/

Makó **vízföldrajz**i helyzetét a Maros és a Szárazér ősi vízrendszere határozza meg. A terület legjelentősebb vízfolyása a város déli közigazgatási határán folyó Maros. Vízhozama Makónál kisvízkor 40, középvízkor 160, nagyvízkor pedig 1800 m^3/s. A területet jelentős hosszúságú belvízcsatorna-rendszer hálózza be, közülük legjelentősebbek a Sámson-Apátfalvi-főcsatorna, a Királyhegyesi-Szárazér-csatorna, melyek a Maros felé folynak, továbbá a Szárazér-Porgányi-főcsatorna, melynek befogadója a Tisza. A város belterületén a Mátyáshalmi-főcsatorna gyűjti össze a mellékvizeket, s egyben Makó város belterületének belvízi megoldását is szolgálja. A térség állóvizekben szegény, Makón egyetlen tó található, a város keleti határában elhelyezkedő Gyilkos-tó, melynek vízfelülete a feltöltés következtében mára jelentősen lecsökkent.

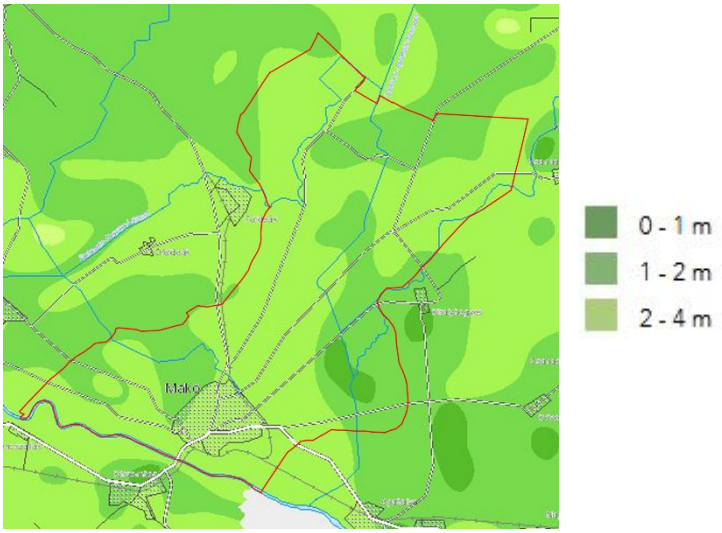
Az alacsonyabban fekvő Marosszög döntő része a 19. századi folyószabályozásig rendszeresen elöntött ártér volt, s mély fekvése miatt ma is az árvizek által potenciálisan veszélyeztetett terület. A Csongrádi-sík ezzel szemben ármentes síkság. Árvízvédelmi szempontból a város mentesített ártérnek tekinthető, a védelmet a folyó mentén húzódó védőgát szolgálja. A Maros árvízveszélye azonban a folyószabályozás után sem szűnt meg, 5 m-nél magasabb „nagyvízi állapot” több esetben

is előfordult. Az árvizek tavasszal és nyáron jelentkeznek, gyorsan levonulnak. A külterületen egykori folyómedrek tucatjai találhatók, amelyek belvízveszélyes területként számontartottak.

Az ár- és belvizek ellenére a terület száraznak, vízhiányosnak mondható, a nyárvégi, őszi kisvizek esetén különösen jelentőssé válik a felszín alatti vízkészletek kitermelése a vízigények megoldására.

A talajvíz átlagos mélysége 2-4 m között van, ennél magasabb (1-2 m) talajvízszint a várostól NY-ÉNY-i irányban, valamint a közigazgatási terület északi és keleti határszélein jellemző. (Lásd: 1.12.4. ábra)

1-40. ábra: Talajvíz elhelyezkedése Makón

Forrás: https://map.mfgi.hu

Vízfelhasználási szempontból a nagy, oldott sótartalom miatt a **talajvíz** kedvezőtlen. A szabad szénsav- és szulfát tartalom agresszivitása miatt a talajvíz az építkezések szempontjából kellemetlen. A magas nátriumtartalom pedig az öntözővízként való felhasználást befolyásolja kedvezőtlenül.

A térség rendkívül gazdag **rétegvizek**ben, már 50 m mélységben is egymás alatt kitűnő vízadó rétegek vannak. A termálvíz nyerésére legkedvezőbbek az 1500-2000 m mélységben húzódó felső-pannóniai rétegek. A város területén erre alapozva Termál- és Gyógyfürdő létesült. Ezen kívül jelentős melegvíz nyerhető az 500-800 m vastagságú porózusabb rétegösszletekből. A térség a geotermikus energia szempontjából az ország egyik leggazdagabb vidéke. A mélységi vizek - összetételük alapján – ivóvíznek és többféle ipari felhasználásra is alkalmasak.

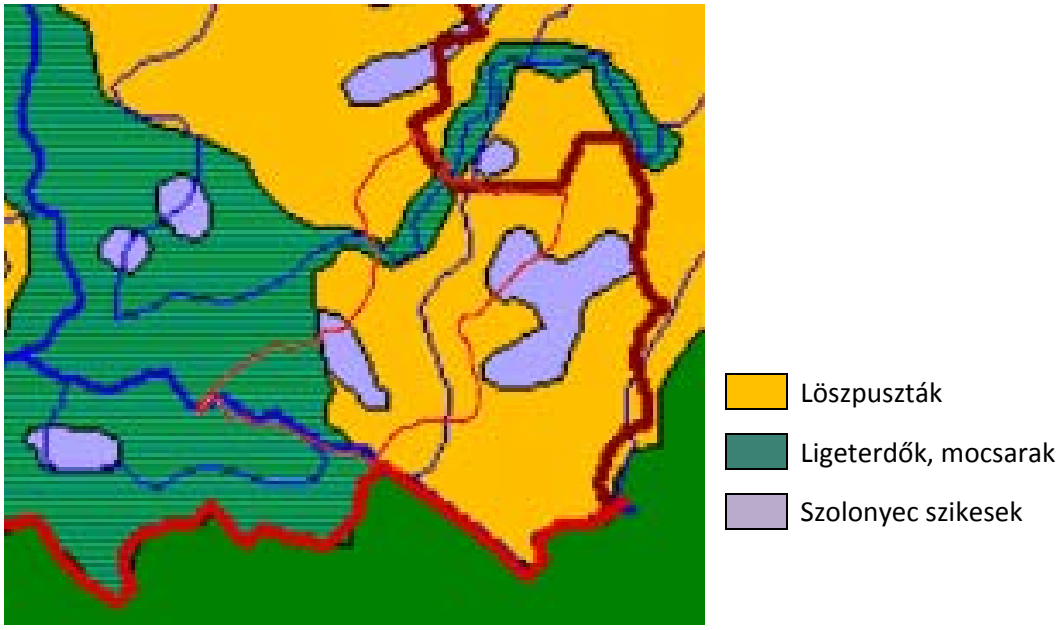
Makó Magyarország egyik legmelegebb **éghajlat**ú területén fekszik, ezért nyarai forrók és szárazak. Környéke (Szegeddel együtt) az ország legnapfényesebb része, évi 2100 órányi napfénnyel, az évi középhőmérséklet 10,9 Celsius-fok. A legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek átlaga 34 Celsius-fok fölötti, míg a leghidegebb téli napok minimumainak átlaga -16 és -17 Celsius-fok körüli. Az évi csapadék átlaga 100 év mérései alapján 585 milliméter, melyből a vegetációs időszakban 320-330 mm eső valószínű. Az uralkodó szélirány az ÉNY-i, de e mellett gyakoriak a DK-i irányú szelek is. Az átlagos szélsebesség megközelíti a 3,0 m/s értéket. Az éghajlat a melegigényes, mérsékelt vízigényű növényfajok termesztéséhez megfelelő.

Növényföldrajzi tekintetben Makó az Alföld flóravidékének Tiszántúl *(Crisicum)* flórajárásába tartozik. Az ártér és a mentett oldal vegetációja különbözik egymástól. A Maros és a Száraz-ér árterületén ártéri ligeterdő, magassásos és mocsár a jellegzetes potenciális növénytársulás. A mocsárréteket azonban már döntően beerdősítették, beszántották, apró parcellás vegyes művelés alá vonták. A természetszerű puhafás ligeterdők és a tölgy-kőris-szil ligeterdők mellett pedig jelentős a fajszegény, telepített keményfás ártéri erdők aránya.

Az ármentes síkság területét egykor löszpuszta rétek és szikes rétek borították, melyet pusztai tölgyesek, tatárjuharos lösztölgyesek, sziki tölgyesek mozaikjai tarkítottak. A mentett oldal jelentős része ma becsatornázott szántó. A kevés erdőművelésbe vont területen lágylombos és fenyőerdőket telepítettek. Az erdősztyep-löszpuszta vegetáció emlékei már csak nyomokban, mezsgyéken, kunhalmokon lelhető fel. A szárazabb térszíneket cickórós puszták, rétsztyepek és fajszegény löszvegetáció borítja. A sziki erdősztyepek helyét sziki magaskórósok jelzik. Leginkább a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan szikesedő mocsarak, rétek őrzik még egykori jellegüket.

Az urbanizáció, a mezőgazdasági és erdőgazdasági tevékenység nyomán a térség lényegében telepített növénykultúrák által uralt kultúrsztyeppé alakult. Jellemző az özönfajok (invazív növényfajok) terjedése, pl. zöld juhar, bálványfa, gyalogakác, selyemkóró, tájidegen őszirózsa fajok, amerikai kőris, japánkeserűfű-fajok, akác, aranyvessző-fajok. A természetes vegetációnak már csak a töredéke maradt meg, ezek rendkívüli változatossága, maradvány jellege és csekély területi kiterjedése miatt természetvédelmi szerepük jelentős.

1-41. ábra: Természetes növénytakaró Makó térségében

Forrás: Magyarország potenciális vegetációtérképe (Zólyomi Bálint)

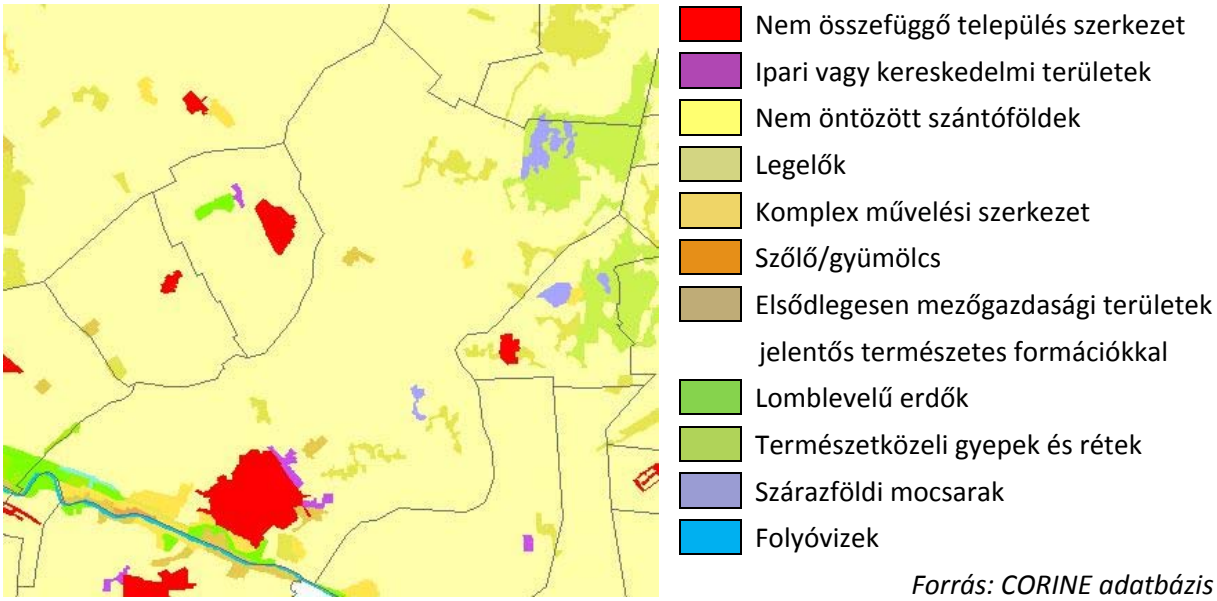
Az **állatvilág** képének alakulása és változása még a növényzetnél is nagyobb mértékű volt. Az egykori színes életközösség egy részének napjainkban már hírmondója sincs, ami szoros összefüggésben áll az élőhelyek beszűkülésével. A térség állatvilága legnagyobb változatosságát a Maros-ártéren mutatja. A puhatestűek, rovarok és halak gazdag világa számos védett és bennszülött fajjal büszkélkedhet. A térség madárvilága fajokban viszonylag gazdag. Az ártéri területeken legjellemzőbb fajok az odúlakók, de gyakoriak a tocsogók, az ártéri mocsarakon fészkelő víziszárnyasok. A Maros-folyót kísérő hullámtéri erdőkben fekete gólya, fekete harkály és holló fészkel, de számos kevésbé ritka, ám védett madárfaj (pl. ragadozó madarak, baglyok, vízimadarak, énekesmadarak) él és költ itt. A Maros mentén több helyen találni gémtelepeket, a nagy kiterjedésű erdőkben pedig költ a rétisas. A közigazgatási terület északi részét érintő Csanádi-puszták szárazabb részein fészkel a térség egyetlen túzokállománya és kedvelt területe ez a különböző ragadozó madárfajoknak is (pl. kígyász- és pusztai ölyv, békászó sas, hamvas és fakó rétihéja). Az egész térségben gazdag vadállomány található, apróvadakból, nyúlból és fácánból jelentős populáció él a környéken, ezen kívül a Maros-völgye gazdag vadállományát gímszarvasok és vaddisznók alkotják.

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

A jó termőhelyi adottságoknak köszönhetően a város térségében a mezőgazdasági tájhasználat dominál. A külterület területhasználatát a szántóföldi művelési ág határozza meg, csak az északi határszélen és a foltokban fellehető, művelésre alkalmatlan szikes területeken, valamint a Maros mentén találhatók rét, legelő területek. Az erdősültség jóval az országos átlag alatti, mindössze 2,2 %, csak a Maros árterében találhatunk nagyobb összefüggő erdőterületeket. A belterületet övező területeken a volt zártkerti, kisparcellás művelésű területek, gyümölcsösök adnak változatosságot az egyben művelt szántók által meghatározott monoton megjelenésű tájnak. A folyamatosan bővülő gazdasági terület a belterület keleti határán képez meghatározó területhasználati egységet.

Makó közigazgatási területén fő tájszerkezeti, tájalkotó elem a Maros, mely markáns határvonalat képez a szomszédos települések, illetve Románia felé. A Marosba és a Tiszába torkolló csatornák, az egykori gazdag vízi világ hátrahagyott meanderei tovább tagolják a területet, szép rajzolatot adnak a sokszor monoton megjelenésű tájnak. A belterületből minden irányban, sugarasan szétágazó utak szintén meghatározó szerkezeti elemek. Az egykori gazdag tanyavilág képviselői főként ezek mentén (pl. Békéssámsoni út, Tótkomlósi út) maradtak fenn. Makó külterületi lakott helye, önálló belterülete a város központjától 14 km-re található Makó-Rákos. A Tótkomlósi út mellett elhelyezkedő településrész történelme a XVIII. századig nyúlik, amikor itt egy falu állt. E mellett a határban számos külterületi tanya található még, a Központi Statisztikai Hivatal által nyilvántartott külterületi lakott helyek felsorolását és népességük megoszlását a Megalapozó vizsgálatok 1.12-2. melléklete tartalmazza.

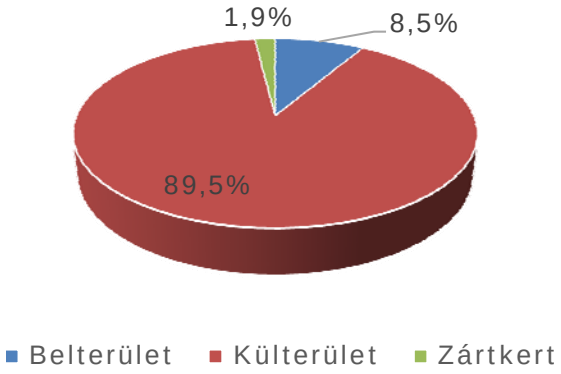
1-42. ábra: Makó közigazgatási területének tájhasználata

Forrás: CORINE adatbázis

Makó közigazgatási területe 22.923 ha, ebből belterület 1.956 ha, külterület 20.522 ha, zártkert pedig 445 ha.

1-43. ábra: Makó közigazgatási területének megoszlása

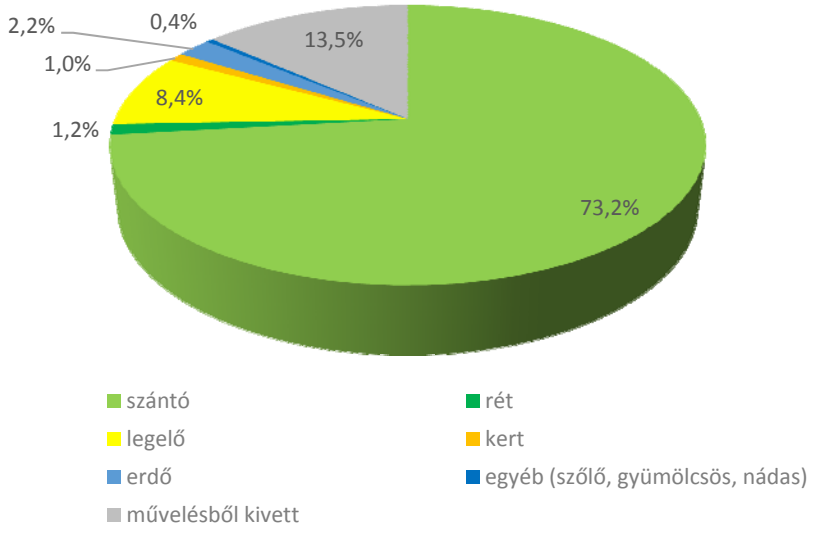

Forrás: Makó Járási Hivatal Földhivatali Osztály

A művelési ágak megoszlása tekintetében legnagyobb területi részaránnyal a szántóterületek rendelkeznek, összesen 16.772 ha kiterjedésűek, ami a teljes közigazgatási területnek több mint 73 %-a. A mezőgazdasági művelésű területek között jelentősebb arányt képviselnek továbbá a legelőterületek, 1.929 ha kiterjedésükkel, ami a közigazgatási terület közel 8,5 %-a. Kisebb területi részarányúak a rét (1,2 %) és a kert (1,0 %) művelési ágú területek és szinte elenyésző a szőlő, gyümölcsös és nádas aránya (összesen 0,4 %). Az erdőterületek kiterjedése jóval az országos átlag alatti, mindössze 515 ha, ami a teljes közigazgatási terület 2,2 %-a.

A fennmaradó hozzávetőlegesen 3.100 ha terület (13,5 %) művelésből kivett.

1-44. ábra: Makó közigazgatási területének megoszlása művelési ágak szerint

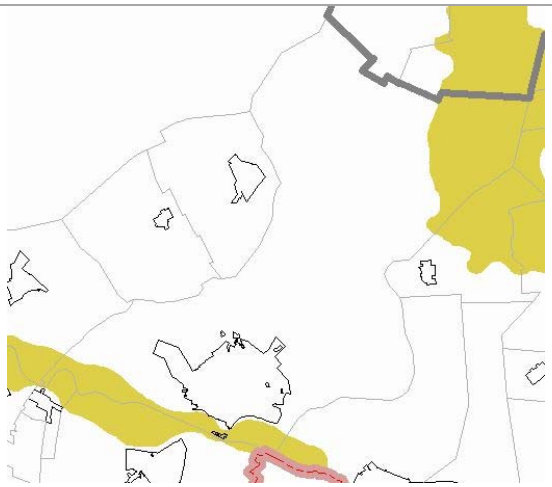
Forrás: Makó Járási Hivatal Földhivatali Osztály

1.12.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

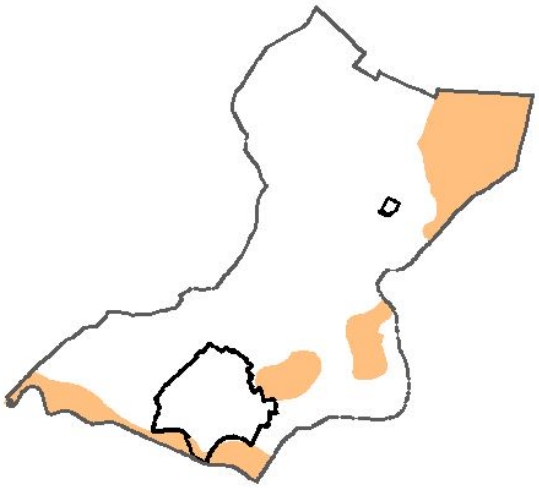
1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeket a területrendezési tervek térségi övezeti tervlapjai határolják le. 2014. január 1-től módosult a területrendezési tervek tájképvédelmi övezeteinek rendszere. A korábbi két tájképvédelmi övezet — országos jelentőségű, ill. térségi jelentőségű tájképvédelmi terület— helyébe egy tájképvédelmi övezet, a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete lépett. A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetének területi lehatárolása egyelőre még csak az OTrT-ben történt meg, a kiemelt térségek területrendezési terveinek ezirányú módosítása —köztük Csongrád Megye Területrendezési Terve (a továbbiakban: CsM TrT) módosítása —még nem történt meg. A következő ábrán az OTrT vonatkozó mellékletének részletét és a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása szerinti pontosított lehatárolást mutatjuk be.

1-45. ábra: Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezete

OTrT 3/5. sz. melléklet

Körös-Maros NPI adatszolgáltatása

Az OTrT vonatkozó tervlapja (3/5. sz. melléklet) szerint a település déli határán a Maros ártere és a közigazgatási terület ÉK-i része, a Csanádi-puszták értékes természeti területei tartoznak a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek övezetbe. A Nemzeti Park Igazgatóság által pontosított területlehatárolás további területeket, a várostól ÉK-re található, vizek hatása alatt álló, természetközeli területeket jelöli még tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területként.

1.12.3.2 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Makó területén a természetvédelmi lehatárolásokkal érintett területek jellemzően a Maroshoz és mellékágaihoz, valamint a Csanádi-puszták területéhez kapcsolódnak.

Magyarországi természetvédelmi oltalom alatt álló területek

Országosan védett természeti területek és természeti emlékek

Makó közigazgatási területén **egyedi jogszabállyal védelem alá helyezett országos jelentőségű védett természeti terület** a **Körös-Maros Nemzeti Park**. A Körös-Maros Nemzeti Park 1997-ben jött létre. „A védetté nyilvánítás célja a Körösök és a Maros vízrendszerén kialakult jellegzetes tájszerkezet, a kiterjedt szikes puszták, lösztársulások, természetes és természetközeli erdők, árterek, szikes tavak, időszakosan vízborított területek, holtágak, mocsarak természetes növénytársulásainak és állatvilágának megőrzése, a nemzetközi jelentőségű madárélőhelyek és a vándorló állatvilág védelmének biztosítása, a védett területek természetes, az élőhely típusának megfelelő vízellátottsági szint helyreállítása” (3/1997. (I. 8.) KTM rendelet 2. § (1) bek.).

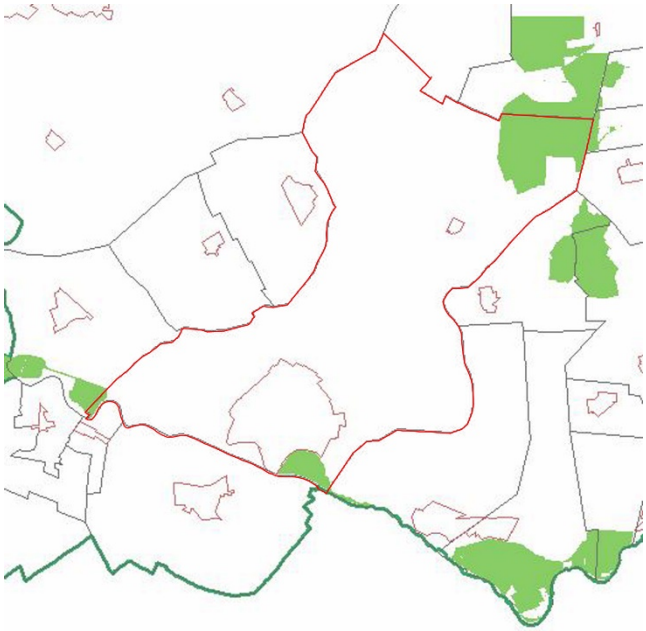
Az Igazgatóság működési területén található más és más adottságú és sajátosságú tájakon változatos, természeti értékekben gazdag területek maradtak fent, melyek több különálló egységet és nem összefüggő területet képezve alkotják a Nemzeti Park területét. Makó közigazgatási területét a Nemzeti Park részeként a Maros-ártér és a Csanádi-puszták védett területe érinti.

A *Maros-ártér* az 1990-ben védetté nyilvánított, Makó közigazgatási területén lévő 421 hektáros Makó-Landori erdők bővítésével, további ártéri erdők és gyepek bevonásával érte el jelenlegi közel 3000 hektáros kiterjedését, mely Makó mellett Csanádpalota, Magyarcsanád, Apátfalva, Maroslele és Szeged közigazgatási területét érinti. Természetvédelmi értékét főként a hullámtéri erdők, kemény- és puhafás állományok adják. Különösen értékesek az évszázados öreg füzek, valamint a nagy számban előforduló fekete nyár, melyet a nemes nyárakkal való hibridizálás miatt a kipusztulás fenyeget. A hullámtéri erdők közül is kiemelkedik a Makó, Maroslele és Szeged határába eső vetyeháti rész, mely több, mint ezer hektáros összterületével térségi szinten is jelentős erdőterületnek számít. Az ártéri erdők számos védett növényfajnak (pl. ligeti csillagvirág, széleslevelű nőszőfű, fehér madársisak, réti iszalag) és gazdag madárvilágnak adnak otthont. A folyó mentén több helyen találunk gémtelepeket, a nagy kiterjedésű erdőkben pedig megfelelő költőhelyet talál a rétisas és a fekete gólya. Az erdő nagyvad állománya és a legfrissebb felmérések szerint az erdők tavi denevér-állománya is jelentős. A Maros nagy esésű, nagy vízhozamú és hordalékszállítású folyóként változatos élőhelyet biztosít a folyóvízi élővilág számára. Kiterjedt vízgyűjtőterülete révén közvetlen kapcsolatot teremt a hegyvidéki és síkvidéki növény- és állatvilág között.

A Nemzeti Park 1989-ben védetté nyilvánított *Csanádi-puszták részterülete* több mint 4000 ha-on terül el, a védett terület Makó északi részét érinti. A Csanádi-puszták ún. elsődleges, ősi szikesek, vagyis a XIX. század második felében végrehajtott vízszabályozási munkálatok már nem változtatták meg lényegesen az időszakosan vízzel borított területek nagyságát, nem ennek hatására alakultak ki. A terület több, eltérő sajátosságokat hordozó területből áll, Makó területét a Montág-puszta érinti, melynek nyugati oldalát egy nagy kiterjedésű időszakos mocsár, a Nagy-Zsombék foglalja el. Nedvesebb években a területet víz borítja, területén tavikákások, gyékényesek, nádasok alakulnak ki, száraz években ellenben ecsetpázsitosok, füves szikespuszták csenkeszesei jellemzőek. A mocsarakban előfordul a védett kisfészkű aszat, az ecsetpázsitosok aljában pedig az egyvirágú here.

Az érintett területek felsorolását a Megalapozó vizsgálatok 1.12-1 sz. melléklete tartalmazza.

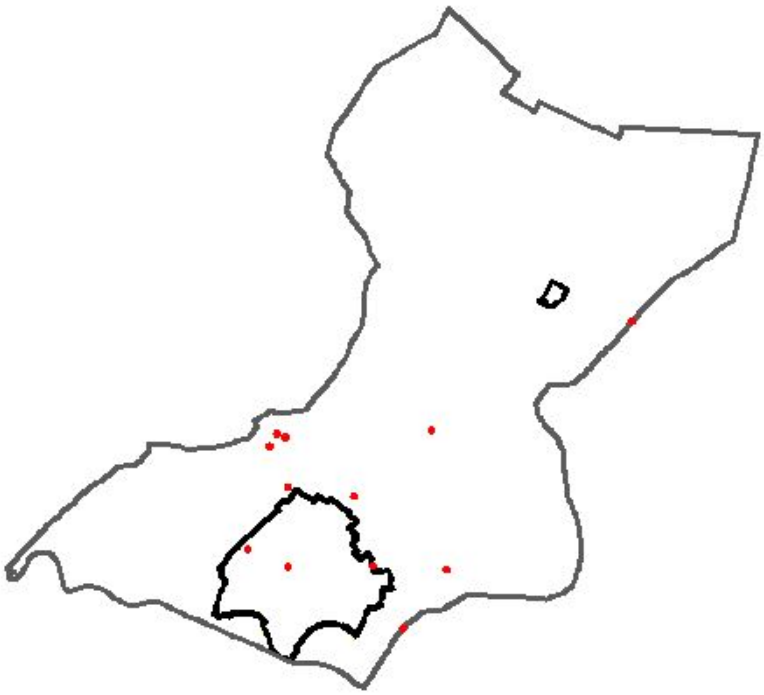
1-46. ábra: A Körös-Maros Nemzeti Park védett területei Makón

Forrás: http://gis.teir.hu/

Országos jelentőségű védett természeti emléknek minősülnek a **kunhalmok**, melyek az 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva, **ex lege védettek**. A természetvédelmi törvény értelmében a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak. A kunhalmok az Alföld olyan unikális értékű tájelemeit jelentik, melyek táji, régészeti, kultúrtörténeti és botanikai kincseket is őriznek.

1-47. ábra: Ex lege védett kunhalmok

Forrás: KM NPI

Helyi védett természeti területek, emlékek

Helyi jelentőségű természetvédelmi terület Makó közigazgatási területén nem található.

Helyi jelentőségű természeti emlékként Makó város értékes növényegyedei nyilvántartottak. Ezek sorából kiemelkedik a **Juhász Gyula emlékfa.** A korábban megyei védelem alatt álló, közel kétszáz éves, szép habitussal rendelkező kocsányos tölgy a Megyeház u. 16. sz. előtt áll, egy kis tér közepén. Feltehetően 1810 körül ültették, magasságához képest rendkívül széles, körülbelül 25 m átmérőjű, formás koronával rendelkezik, törzsének kerülete meghaladja a másfél métert. Kultúrtörténeti értéket is képvisel, a névadója gyakran pihent meg árnyékában makói tartózkodásakor.

Fenti kiemelkedő értékkel bíró természeti emlék mellett Makó városában további értékes fák részesülnek természetvédelmi oltalomban, melyek védelméről a Makó város környezetvédelméről szóló, többször módosított 18/2001. (VI.28.) MÖ Kt. rendelet rendelkezik.

A fák felsorolását a helyük megjelölésével a Megalapozó vizsgálatok 1.12-1. melléklete tartalmazza.

Egyedi tájértékek

Egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van. (1996. évi LIII.tv. 6.§ (3) bekezdés)

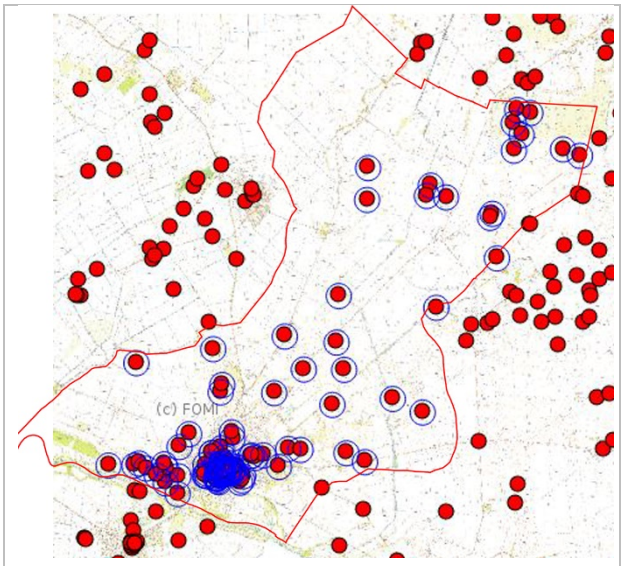
Makó közigazgatási területén több mint száz egyedi tájérték[4] kataszterezése történt meg, melyek felsorolását a Megalapozó vizsgálatok 1.12-1. melléklete tartalmazza. Az adatok a TÉKA projekt keretében létrehozott egyedi tájértékek online kataszteréből származnak (http://tajertektar.hu), mely közösségi szerkesztésű, ezáltal az adatok olykor pontatlanok lehetnek. Az egyedi tájértékek nyilvántartásba vétele az illetékes nemzeti park igazgatóságán még nem történt meg.

A felmért egyedi tájértékek nagy része kultúrtörténeti tájérték. Legnagyobb arányban belterületen szobrok, emlékművek, tájjellegű épületek, külterületen gémeskutak fordulnak elő az egyedi tájértékek kataszterében.

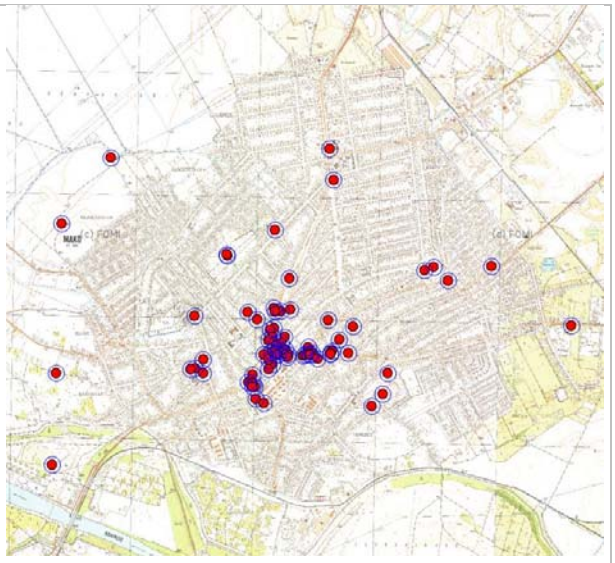
[4] Az egyedi tájértékek a „Természetvédelem. Egyedi tájértékek kataszterzése” c. MSZ 20381:2009 Magyar Szabványban javasolt szempontok és csoportosítás szerint kerültek számbavételre. E szerint megkülönböztetünk:

- kultúrtörténeti,
- természeti, továbbá
- tájképi egyedi tájértékeket.

1-48. ábra: Egyedi tájértékek elhelyezkedése Makón

közigazgatási terület

belterület

Forrás: http://tajertektar.hu

Nemzetközi védettség alatt álló területek

Natura 2000 területek

Európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területek (Natura 2000 területek) kijelölésére az Európai Uniós csatlakozás kötelezte az országot[5]. A 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet „az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről”- szerint Makó közigazgatási területét madárvédelmi és élőhelyvédelmi Natura 2000 területek is érintik.

Madárvédelmi Natura 2000 területek:

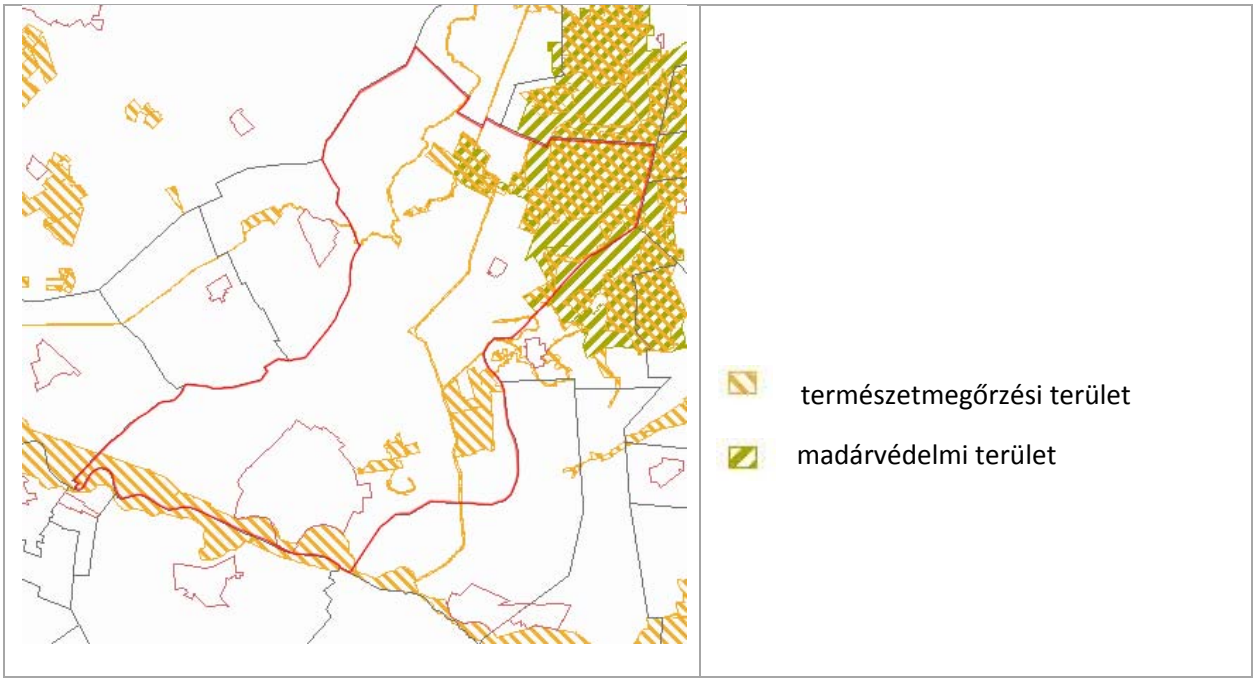
- Vásárhelyi és Csanádi-puszták (HUKM10004) különleges madárvédelmi terület;

Élőhelyvédelmi Natura 2000 területek:

- Hódmezővásárhely környéki és csanádi-háti puszták (HUKM20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
- Száraz-ér (HUKM20004) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
- Maros (HUKM20008) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

[5] A területlehatárolást Európai Uniós irányelvek (a Természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló irányelv és a Madárvédelmi irányelv) határozták meg. Az egységes európai ökológiai hálózat kialakításának célja, hogy biztosítsa bizonyos természetes élőhelytípusok, valamint bizonyos fajok élőhelyei kedvező állapotának fenntartását, vagy adott esetben helyreállítását természetes kiterjedésükön, illetve elterjedési területükön belül. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló jogszabály először 2006-ban jelent meg, melyet azóta többször is módosítottak.

1-49. ábra: Natura 2000 területek elhelyezkedése Makón

Forrás: http://gis.teir.hu/teirgis_termeszetvedelem

1-24. táblázat: A Natura 2000 területeken előforduló közösségi jelentőségű élőhelytípusok és fajok

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY KÖRNYÉKI ÉS CSANÁDI-HÁTI PUSZTÁK (HUKM20001) KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLET	
jelölő élőhely:	Pannon szikes sztyeppek és mocsarak*
	Síksági pannon löszgyepek*
jelölő fajok:	Mételyfű (Marsilea quadrifolia)
	Nagy szikibagoly (Gortyna borelii lunata); Sztyeplepke (Catopta thrips); Vöröshasú unka (Bombina bombina); Mocsári teknős (Emys orbicularis); Vidra (Lutra lutra); Molnárgörény (Mustela eversmannii)
SZÁRAZ-ÉR (HUKM20004) KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLET	
jelölő élőhely:	Pannon szikes sztyeppek és mocsarak*
	Síksági pannon löszgyepek*
jelölő fajok:	Réti csík (Misgurnus fossilis); Mocsári teknős (Emys orbicularis), Vidra (Lutra lutra)
MAROS (HUKM20008) KIEMELT JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLET	
jelölő élőhely:	Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)*
	Oligo-mezotróf állóvizek Littorelletea uniflorae és/vagy Isoeto-Nanojuncetea vegetációval
	Iszapos partú folyók részben Chenopodion rubri, és részben Bidention

	növényzettel
	Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei
jelölő fajok:	Tompa folyamkagyló (Unio crassus); Bánáti csiga (Chilostoma banaticum); Magyar tarsza (Isophya costata); Balin (Aspius aspius); Halványfoltú küllő (Gobio albipinnatus); Homoki küllő (Gobio kessleri); Széles durbincs (Gymnocephalus baloni); Selymes durbincs (Gymnocephalus schraetzer); garda (Pelecus cultratus); Törpecsík (Sabanejewia aurata); Német bucó (Zingel streber); Magyar bucó (Zingel zingel); Vöröshasú unka (Bombina bombina); Mocsári teknős (Emys orbicularis); Dunai tarajosgőte (Triturus dobrogicus); Vidra (Lutra lutra); Tavi denevér (Myotis dasycneme)
VÁSÁRHELYI ÉS CSANÁDI-PUSZTÁK (HUKM10004) KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLET	
jelölő fajok:	Bölömbika (Botaurus stellaris); Bakcsó (Nycticorax nycticorax); Vörös gém (Ardea purpurea); Fekete gólya (Ciconia nigra); Böjti réce (Anas querquedula); Kanalas réce (Anas clypeata); Vörösnyakú lúd (Branta ruficollis); Rétisas (Haliaeetus albicilla); Kék vércse (Falco vespertinus); Daru (Grus grus); Túzok (Otis tarda); Gólyatöcs (Himantopus himantopus); Pajzsoscankó (Philomachus pugnax); Nagy goda (Limosa limosa); Kis póling (Numenius phaeopus); Nagy póling (Numenius arquata); Piroslábú cankó (Tringa totanus); Fattyúszerkő (Chlidonias hybridus); Réti fülesbagoly (Asio flammeus); Szalakóta (Coracias garrulus)

*: kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípus

Forrás: http://www.kmnp.hu/

A Natura 2000 területek alapvető természetvédelmi célkitűzése az azokon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

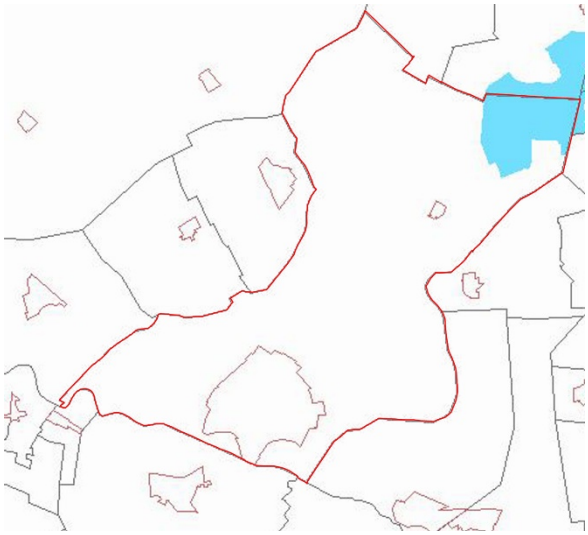
A Vásárhelyi és Csanádi-puszták (HUKM10004) különleges madárvédelmi terület kivételével valamennyi érintett Natura 2000 területre elkészült a Fenntartási terv, a madárvédelmi területre vonatkozóan is folyamatban van. A fenntartási tervek tartalmazzák az adott terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit.

Ramsari területek

A Ramsari területek a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott Egyezmény hatálya alá tartozó területek. A ramsari egyezmény az egyik legrégebbi nemzetközi természetvédelmi egyezmény, melynek célja a gyors ütemben pusztuló vizes élőhelyek megőrzésének elősegítése. A Nemzetközi jelentőségű vadvizek jegyzékében (a ramsari listán) világszerte ma már több mint 1900 helyszín szerepel, Magyarországról máig 29 élőhelyet vettek fel, melyek összterülete cca. 250.000 ha.

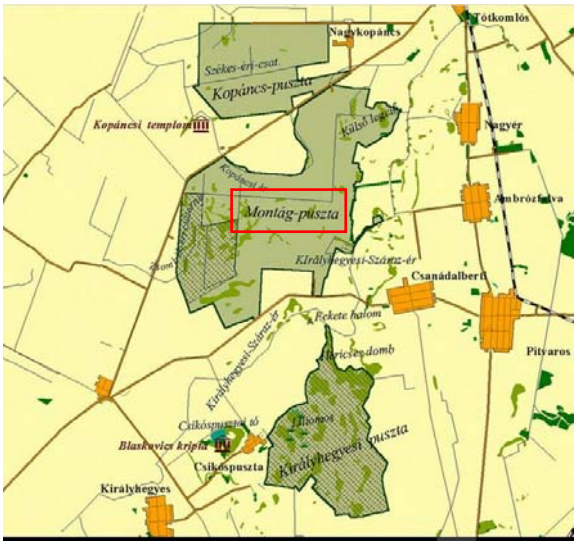
A Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékébe bejegyzett hazai védett vizek és vadvízterületek kihirdetéséről szóló 119/2011. (XII. 15.) VM rendelet szerint Makó területét a Montág-puszta Ramsari Terület érinti. A több mint 2000 ha kiterjedésű Montág-puszta 2008-ban, a Körös-Maros Nemzeti Park harmadik területeként, a kardoskúti Fehér-tó és a Biharugrai-halastavak után került fel a listára.

1-50. ábra: Montág-puszta Ramsari terület elhelyezkedése Makón

Ramsari terület

Forrás: http://gis.teir.hu/teirgis_termeszetvedelem

Forrás: http://www.kmnp.hu

Montág-puszta a Csanádi-puszták középső tagja, melynek nyugati oldalát egy nagy kiterjedésű időszakos mocsár, a Nagy-Zsombék foglalja el. Nedvesebb években combig érő vizek és a nyomukban kialakuló fehér tippanosok, zsiókások, tavikákások, a még ennél is mélyebb vizeken gyékényesek, nádasok alakulnak ki. Különösen csapadékos években, a kialakuló mocsári elöntéseken sok más madárfaj mellett nagy telepekben költ a fattyú- és a fehérszárnyú szerkő. Az egyik pusztaszéli facsoportban vegyes gémtelep is létesült, ahol a legnagyobb létszámú bakcsó és szürke gém mellett kis kócsag, üstökösgém és kanalasgém is költ. A fokozottan védett Nagy-Zsombék nem látogatható. A főként tavaszi és késő őszi időszakban látványos vízivilága a Tótkomlós és Makó-Rákos között, a megyehatáron álló kilátótoronyból figyelhető meg.

1.12.3.3 Ökológiai hálózat

A nemzeti ökológiai hálózat területét az Országos Területrendezési Terv (OTrT) határolja le. Az OTrT-ben lehatárolt nemzeti ökológiai hálózat területe a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben kerül differenciálásra, magterületre, ökológiai folyosóra és pufferterületre.

Csongrád Megye Területrendezési Terve (CsM TrT) és a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása szerint Makó közigazgatási területén az alábbi területek tartoznak a nemzeti ökológiai hálózat területei közé:

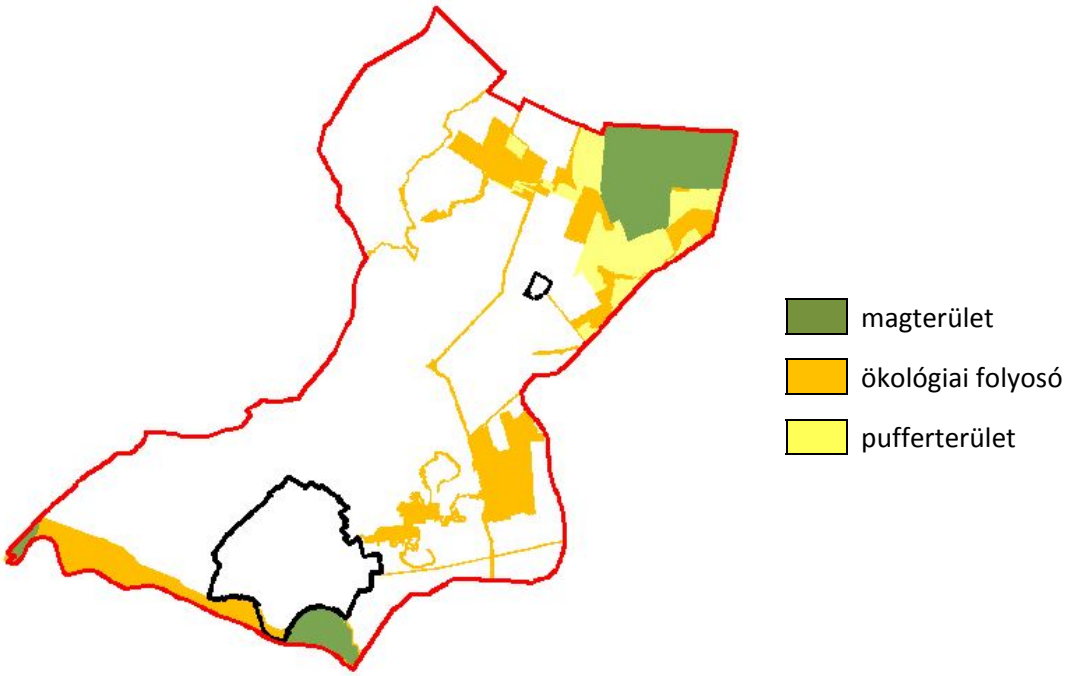
- magterület[6]: a település északi határában található Csanádi-puszta szikesei;
- ökológiai folyosó[7]: a Maros ártér és az egykori medervonulatai;

[6] *magterület (OÖH):* „…olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életközösségeit hosszú távon biztosítani képesek és számos védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont.” (OTrT 2. § 16. pont)

[7] *ökológiai folyosó (OÖH)*: „…olyan többnyire lineáris kiterjedésű folyamatos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok), amelyek döntő részben természetes eredetűek és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, pufferterületek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására.” (OTrT 2. § 22. pont)

- pufferterület[8]: a Csanádi puszták szikeseit övező területek.

1-51. ábra: Az országos ökológiai hálózat területeinek elhelyezkedése Makó területén

Forrás: http://gis.teir.hu/teirgis_termeszetvedelem/

1.12.3.4 Egyéb védendő tájhasználat

Érzékeny természeti terület (ÉTT), Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT)

Az érzékeny természeti területekről szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet a Makó közigazgatási területét is érintő Vásárhelyi-Csanádi pusztákat kiemelten fontos érzékeny természeti területként tartja nyilván. A 2002-ben kísérleti jelleggel 11 modellterületen indult ÉTT program, 2004-ben - a MePAR rendszerben már szereplő - 15 mintaterületen folytatódott. 2009-től pedig – az ÉTT időközben elvégzett felülvizsgálata alapján - további tíz területen, összesen 25 kijelölt helyen indult újra - immár Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT) néven.

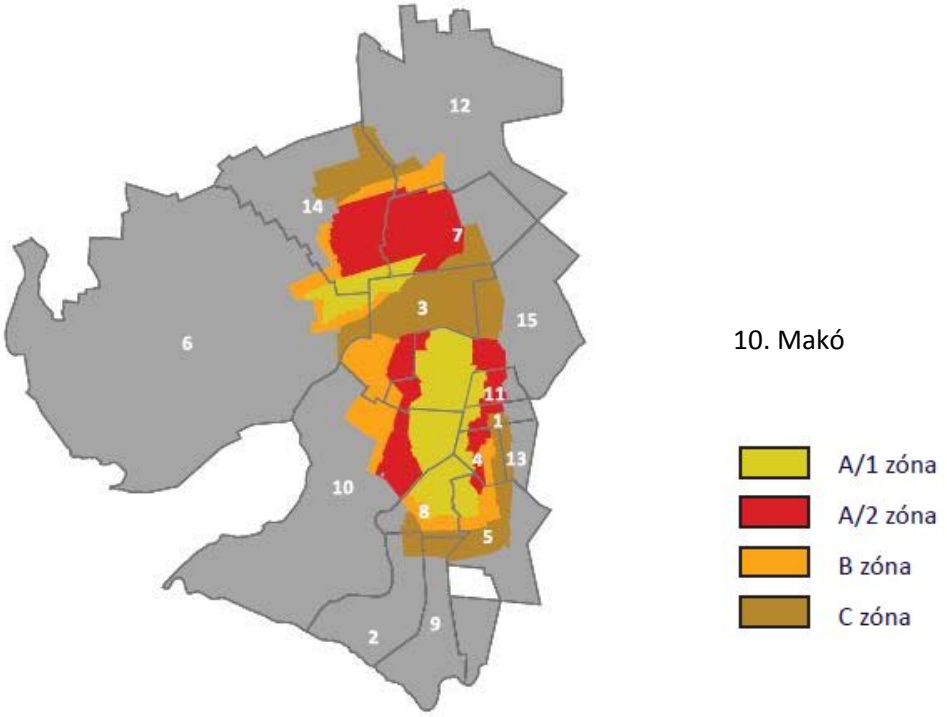
A Program célja a természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrészletek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését. A gazdálkodási előírások önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetés illeti meg a gazdálkodót.

---

[6] *pufferterület (OÖH):* „…olyan rendeltetésű területek, melyek megakadályozzák vagy mérséklik azoknak a tevékenységeknek a negatív hatásait, amelyek a magterületek, illetve az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek.” (OTrT 2. § 23. pont)

A vonatkozó 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet - az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről – alapján Makó közigazgatási területét a Békés-Csanádi hát elnevezésű MTÉT terület érinti. A terület értékei az értékes növényfajokat őrző fennmaradt nedves kaszálórétek, padkás szikesek, löszpuszta gyepek, szikes jellegű pusztagyepek, melyek kiemelt jelentőségűek az itt fészkelő madarak és a nagy számban megjelenő vonuló madárfajok és az itt élő túzokpopuláció szempontjából is. Az MTÉT program célja a hagyományos rét-legelőgazdákodás újraélesztése, fenntartása, a vízrendezés kedvezőtlen hatásainak megszüntetése, a gyepterületek környezetében elhelyezkedő szántók extenzív művelésének elősegítése. Makó északi területét a az A/1, A/2 és B zóna célprogramjai érintik.

1-52. ábra: Békés-Csanádi hát MTÉT és zónái Makó területén

Forrás: MTÉT Program 2009, Tájékoztató

1-25. táblázat: Zonális célprogramok a Békés-Csanádi hát MTÉT makói területein

Zóna	Természetvédelmi zonális célprogram
A/1 zóna:	1. szántóföldi növénytermesztés túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal
	2. gyepgazdálkodás túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal
	3. természetvédelmi célú gyeptelepítés
A/2 zóna:	1. szántóföldi növénytermesztés kék vércse élőhely-fejlesztési előírásokkal
	2. gyepgazdálkodás túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal
	3. természetvédelmi célú gyeptelepítés
B zóna	1. szántóföldi növénytermesztés túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal
	2. gyepgazdálkodás túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal

	3. természetvédelmi célú gyeptelepítés

A célprogramokra vonatkozó részletes gazdálkodási előírásokat a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet tartalmazza.

1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

- A tájhasználati potenciált részben figyelmen kívül hagyó gazdasági ágazatok erősödése, a mezőgazdasági feldolgozóipar nem kellő érvényesülése.
- A nagyarányú szántóterületek miatt a táj kultúrsivatag jelleget ölt, a természetközeli élőhelyek beszűkülése, szétaprózódása, az alacsony erdősültség és gyér tájfásítás miatt az ökológiai kapcsolatok folytonosságának hiánya jellemző.
- A természeti értékeket veszélyeztető tájhasználatok (üdülés, rekreáció, mezőgazdaság) további terjeszkedése a Maros hullámterében a természetes élőhelyek beszűkülését, zavarását eredményezheti.
- A gazdálkodás kevésbé vonzó életpálya a fiatalok számára, ami az intenzívebb gondozást igénylő növényi kultúrák eltűnését, a tájhasználati hagyományok megszűnését, a gazdasági szerkezet átalakulását eredményezheti. Szembetűnő változás a tanyavilág eltűnése, a tanyák elnéptelenedése, a zártkertekben a kiskertként művelt területek arányának csökkenése.
- Tájképi, ökológiai probléma a gyomosodás, idegenhonos növényállomány térhódítása, invazív növényfajok terjedése.
- Tájesztétikai konfliktus a rendezetlen, felhagyott területek (volt bányagödrök, használaton kívüli ipari épületek, műveletlen mezőgazdasági területek), illegális hulladéklerakások tájképi látványa.

1.13 ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

Egy település számára a zöldfelületek kiemelt jelentőséggel bírnak, egy nívós, barátságos, otthonosságot árasztó lakókörnyezet elengedhetetlen szereplői. A zöldterületek, közhasználatú zöldfelületek lehetőséget nyújtanak a szabadban történő kikapcsolódásra, közösségi játékra, sportolásra, pihenésre. A fák, a növények díszítik az utcákat, tereket, árnyékolnak, jelentős kondicionáló hatásuk van, ezáltal a mikroklímát kedvezően befolyásolják, kellemes, egészséges lakókörnyezetet teremtve.

Makó városa zöldfelületekben gazdag, sajátos hangulatot teremtenek a fasorokkal kísért, alföldi városokra jellemző széles utcák, az ápolt, gondozott, virágos közterek. Makó 2004-ben elnyerte a Magyarország legvirágosabb városa címet, így 2005-ben képviselhette hazánkat az európai Virágos Falvak és Városok Versenyén, ahol szintén jó eredményeket ért el, ezüst minősítésű, valamint szakmai különdíjas lett. A rangos elismerés ösztönzőleg hatott a további fejlesztésekhez, egyúttal magas követelményt támasztott a város számára a környezetminőség, zöldfelületi minőség tekintetében.

A környezetszépítés a városban valódi mozgalommá fejlődött. Ma már több száz résztvevővel zajlik az évente megrendezésre kerülő Virágos Makóért verseny, amely jelentős szerepet játszik a környezetkultúra fejlesztésében.

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A település zöldfelületi rendszere a zöldterületekből (közpark, közkertek), a zöldfelületi intézményekből (sportpálya, temető, strand), a közjóléti erdőkből, valamint az egyes területfelhasználási egységek létesítményeinek kertjeiből (intézménykert, lakóterületek, üdülőterületek, gazdasági területek zöldfelületei) és a zöldfelületi elemeket összekapcsoló, utak mentén létesített fasorokból, útfásításokból áll.

1.13.1.1 Szerkezeti, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Közparkok, közkertek, szabad terek

A közparkok, közkertek (zöldterületek) közösségi célú, zöldfelülettel fedett területek, melyek a szabadidő eltöltéséhez pihenési, szórákozási, játék és sportolási lehetőséget nyújtanak a város vagy egy városrész lakói számára.
A város legnagyobb közparkja a központi elhelyezkedésű, közel 1 ha nagyságú Petőfi park, amely az egykori püspöki nyári rezidencia kertje volt. A park pihenésre, játékra nyújt lehetőséget, jól beállt növényzettel, gazdag fa- és cserjeállománnyal rendelkezik.
További, többfunkciós közpark a Szent István téren, a Belvárosi Szent István templomot körbe ölelő területen található, mely központhoz közeli elhelyezkedése révén szintén elsősorban a városközpontban élők számára nyújt rekreációs lehetőséget. Területén sportpálya és játszótér is kialakításra került. A Juhász Gyula téren lévő közpark méretével szintén kiemelkedő.
További kisebb, funkcionális értékkel bíró zöldterületek, közkertek találhatók elszórtan a városban, melyek mérete 1000-5000 m^2 között változik. Legtöbbjükön játszótér került kialakításra, de utak kisebb kiteresedéseiben vannak olyanok is, melyek funkcionális szerepe – a kerti berendezések, sétautak, pihenőhelyek, játszóeszközök hiánya miatt – jelenleg csekély.
A játszóterek felülvizsgálata megtörtént, korszerűsítésük folyamatosan zajlik. A vonatkozó szabványoknak nem megfelelő játszóterek felszámolásra kerülnek, az így megszűnésre kerülő játszóterek még használható játszóelemei pedig a fejlesztésre javasolt játszótereken kerülnek elhelyezésre.

A közcélú zöldfelületek számát gazdagítják a telepszerű beépítésű lakóterületek közhasználatú zöldfelületei is, értékes zöldfelülettel rendelkezik a Hunyadi utcai lakótelep, a Tömörkény utcai lakótelep és a Bajcsy-Zsilinszky lakótelep is.

Makó zöldfelületi rendszerében jelentős szerepet töltenek be a városközpont reprezentatív megjelenésű közterei. A főbb útvonalak révén egymásra felfűzött közterek – Széchenyi tér, Makovecz tér, Csanád vezér tér, Szent János tér – városképi és funkcionális szempontból is jelentősek. A közelmúltban történt közterület rendezések, fejlesztések révén nemcsak díszítő szerepük, de használati értékük is növekedett. E közösségi szabadterek olyan találkozási pontok, ahol a településhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva élhetjük meg. A növényekkel, szobrokkal, kutakkal, közterületi berendezésekkel díszített közterek a településközponthoz méltó, nívós megjelenésűek. A terek dendrológiai szempontból is értékesek, jelentős növényállománnyal, köztük idős növényegyedekkel rendelkeznek.

A Makóhoz tartozó Makó-Rákos területén több mint fél hektáros terület került zöldterületi besorolásba, ahol játszótér áll a kikapcsolódni vágyó gyermekek rendelkezésére. A zöldterület növényállománya, ezáltal esztétikai és kondicionáló értéke csekély.

Zöldfelületi intézmények

Zöldfelületi intézmények közé tartoznak azok a létesítmények, melyek működéséhez, funkciójuk betöltéséhez zöldfelülettel beültetett területre, kertre van szükség. Ide tartoznak a nagykiterjedésű sportterületek, a temetők, a strand, a kemping és egyéb rekreációs területek.

A városban két nagyobb szabadtéri **sportterület** található: az Aradi téri Sporttelep és a Maros hullámterében a Makói Labdarúgópálya. További kisebb sportterületek találhatók elszórtan a város zöldterületein, pl. a Szent István téren, a Jég utca menti zöldterületen. Makó-Rákos területén sportolásra lehetőséget nyújtó terület nem található.

Zöldfelületi intézmények közé tartoznak a **temetők**, melyek megfelelő növényborítottság esetén jelentős szerepet töltenek be a település zöldfelületi rendszerében. A kultikus célon felül kondicionáló felületként, továbbá pihenőparkként is funkcionálhatnak. Makó nagyobb temetői - Görög katolikus temető (Tulipán u.), Római katolikus temető (Kálvária u.), Újvárosi református temető (Sírkert u.), Református ótemető (Hédervári u.) – egyenletesen helyezkednek el, a központi városrész és a külső városrészek határán. Kedvező fekvésük és nagy kiterjedésük miatt a zöldfelületi rendszerben betöltött szerepük jelentős. E mellett további kisebb temetők találhatók még a városban és a város határán, közülük a Hársfa utcai zsidó ótemető és a Kossuth utcai zsidó ótemető kegyeleti parkként való felújítása, illetve használata tervezett. A város beépített területétől távolabb, a belterület szomszédságában helyezkedik el a Jángori neológ és Jángori ortodox zsidó temető. Érdekessége, hogy a város közéletében egykor jelentős szerepet játszott makóiak közül többen e temetőben nyugszanak.

A város sajátos fekvéséből adódóan a Maros számos rekreációs lehetőséget nyújt az itt élők és idelátogatók számára. A már említett sportterületen túl a Maros hullámterében további nagykiterjedésű zöldfelületi intézmények, jelentős zöldfelületbe ágyazott, szabadtéri rekreációs létesítmények találhatók, melyek szervesen kapcsolódnak a város zöldfelületi rendszerébe. Ilyenek a folyóparton létesült 10 ha-os **kemping**, valamint az extrém-, csapatépítő- és személyiségfejlesztő sportok, kajaktúrák számára lehetőséget nyújtó **Maros Kalandpart** és a természetes fürdőhelyként nyilvántartott **strand**.

Parkerdők

A város erdősültsége rendkívül alacsony, a közigazgatási terület egészét tekintve mindössze 2,2 %. Az erdőállomány nagy része a Maros hullámterében található, közel egyenlő arányban oszlanak meg a védelmi és a gazdasági rendeltetésű erdőterületek. Közjóléti rendeltetésű erdőként csak egy kis erdőfoltot tartanak nyilván, mely a belterület határán helyezkedik el, a Maros hullámterében. Használati értéke csekély.

Említésre méltó viszont ennek közelében, a Maros partján húzódó erdőterület közjóléti fejlesztése. 2013-ban itt került átadásra a Lombkorona Sétány tanösvény, mely igazi zöldfelületi különlegesség, ahol megtapasztalható, hogy változik körülöttünk az élővilág, a hangok, a látvány egyre magasabbra jutva, a fák lombkoronaszintjében.

Intézménykertek, közhasználat elől elzárt zöldfelületek

A település közhasználat elől elzárt zöldfelületei közé a lakóházak, üdülőházak, hétvégiházak kertjei, az intézménykertek, valamint a gazdasági területek zöldfelületei tartoznak, melyek elsősorban a biológiailag aktív felületek növelésében, s ezáltal a település levegőminőségének javításában, a kedvező klíma kialakításában játszanak szerepet.

Közülük használati jelentősége, ill. a használói kör nagysága miatt kiemelendők a közintézmények – iskolák, óvodák, bölcsődék, kollégiumok, egészségügyi intézmények, templomok – kertjei. Nagy számuk és értékes növényállományuk miatt a város zöldfelületi rendszerének fontos részét képezik. Némelyikük kertjének fás növényzete kiemelkedő dendrológiai értéket képvisel (pl. Makó Városháza kertje).

A kertvárosias lakóterületek dominanciája miatt a lakóterületek kertjei jelentős arányt képviselnek a város zöldfelületi rendszerében. Ezzel szemben sajnos a gazdasági területeken, mely kiterjedése révén már önálló városrészt képvisel, a környezetrendezés, a kötelező zöldfelületek megvalósítása nem kap kellő hangsúlyt. Ugyan az iparterületek telepítése környezeti és közlekedési szempontból is kedvező, a zöldfelületek kialakítására, a zöldfelületi intenzitás növelésére, nagyobb arányú fásítás elérésére a környezetminőség javítása, a kedvező településképi megjelenés elérése végett érdemes gondot fordítani.

A települési zöldfelületi rendszer összekötő elemei

A települési zöldfelületi rendszer összekötő elemei a közlekedési felületek zöldfelületei, **útmenti zöldsávok, fasorok**, egyéb zöldfelületi jellegű vonalas elemek, vízfolyások, melyeknek jelentős szerepe van a szigetszerűen elhelyezkedő zöldfelületi elemek összekötésében, összefüggő zöldfelületi rendszer kialakításában.

A város zöldfelületi rendszerének sajátos karaktert adnak a széles utcák fasorai, fásított, zöld sávjai. Különösen szép utcakép jön létre ott, ahol egységes, azonos korú és fajú egyedekből áll a fasor, így kiemelendő a Kálvária utca, Vásárhelyi utca, Deák Ferenc utca, Erdélyi püspök utca, Teleki László utca, Kertész utca, Kökény utca, Platán utca, Lisztes utca, valamint Harmat utca. A kisebb lakóutcákat többnyire a lakók vegyes kiültetései, dísz- és gyümölcsfák díszítik.

A város ennek az adottságnak a megőrzésére kiemelt hangsúlyt fektet, a fasorok megújítása a 2015-ben készült, a 2003-as Soós Béla által készített fásítási terv felülvizsgálata eredményeként született fásítási terv alapján történik. A Fásítási terv különös gondot fordít a város bevezető útjainak fásítására, egységes, rendezett, a városképbe illő utcakép kialakítására. Sajnos a sok idős, beteg, elhalt, néhol balesetveszélyes fa miatt ezeken a szakaszokon többnyire a meglévő állomány cseréjére van szükség. A frekventált területek mellett a Fásítási terv lakóutcákra lebontva tartalmazza a telepítésre tervezett fákat, melyek kiválasztásánál a Magyar Díszkertészek Szövetsége által összeállított Közterületi Sorfák Jegyzékét és a terület adottságait vették figyelembe.

A város és térsége zöldfelületi rendszerének jelentős természeti értékkel is rendelkező zöldfelületi elemei a **felszíni vizek**, a partot kísérő területek élőhelyekben gazdag környezete (hullámtéri erdők, nádasok, fásítások), melyek az útmenti zöld sávok mellett a külterület zöldfelületi elemeinek, szétaprózódott természetközeli élőhelyeinek összekötésében, valamint a belterületi és külterületi zöldfelületi rendszer közötti kapcsolat megteremtésében játszanak fontos szerepet. Sajnos a mezőgazdasági feltáró utak és csatornák környezetében hiányos a tájfásítás, így elmarad a fásítások

jótékony mikroklimatikus-, ökológiai- és tájképi hatása. Míg a belterület utcáinak többsége fásított, a fasorral kísért külterületi utak részaránya alacsony. A belterületet délről határoló és a hullámtéri kertes területek, valamint a hullámtéri erdők viszont kedvező hatással vannak a környék mikroklimatikus viszonyaira.

Összefoglalva elmondható, hogy Makó város zöldfelületi rendszerének különösen értékes, karaktert adó zöldfelületi elemei, a városközpont jelentős városképi és dendrológiai értékű közterei, intézménykertjei, a szélesebb utcák fasorai, parkosított zöldsávjai, valamint a Maros-ártér zöldfelületei.

A zöldfelületek védelme érdekében a Makó város környezetvédelméről szóló 18/2001. (VI.28.) sz. helyi önkormányzati rendelet 1. sz. melléklete Makó város kiemelten védendő összefüggő zöldterületeinek jelölte ki az alábbi zöldfelületeket:

- Széchenyi tér 22. (Polgármesteri Hivatal) előtti park
- Széchenyi tér
- Csanád vezér tér - Nosztalgia park
- Csanád vezér téri “Celtis occidentalis” fasor
- Petőfi park
- Marczibányi tér
- Juhász Gyula tér
- Aradi tér
- Szent István tér
- Kertész utca és Kelemen L. utca kereszteződése Patai tér
- Vásárhelyi utcai játszótér
- Nagyér sétány
- Hunyadi utcai lakótelep
- Tömörkény utcai lakótelep
- Bajcsy-Zsilinszky lakótelep
- Hagymaház előtti tér és a Posta utca
- Babapark
- Kertész utca platánfasora
- Kökény utca platánfasora
- Platán utca platánfasora
- Lisztes utca platánfasora
- Harmat utca platánfasora

Számos faegyed továbbá helyi védettséget élvez, ún. helyi jelentőségű természeti emlék, melyek felsorolását Makó város említett környezetvédelmi rendeletének 2. sz. melléklete tartalmazza (Lásd még 1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata fejezet, valamint a Megalapozó vizsgálatok 1.12-1. melléklete).

1.13.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

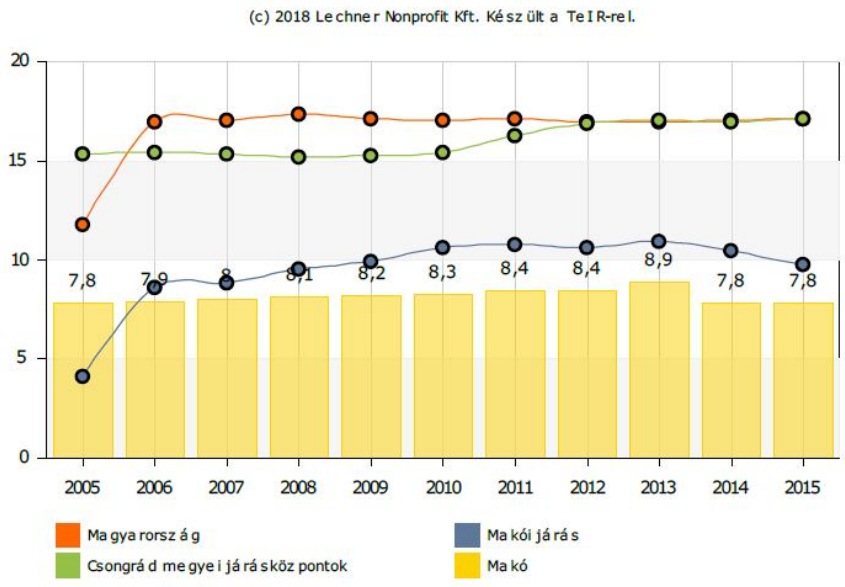
A város belterületének zöldfelületi borítottsága viszonylag kedvező, mely elsősorban a kiterjedt családiházas beépítésű területeknek, a jelentős növényállománnyal rendelkező közterekeknek, a széles közterületeknek és az utakat kísérő zöld sávoknak, valamint a nagyszámú, jelentős zöldfelületi borítottságú intézménykertnek köszönhető.

1-26. táblázat: A város tulajdonában lévő zöldfelületek megoszlása

	Belterület		Külterület	
Zöldterület jellege	**Ha**	**m²**	**Ha**	**m²**
Közkert	-	300	-	-
Közpark	15	8 358	-	-
Közjóléti erdő	-	-	-	4 428
véderdő	1	5 314	-	-
Összesen:	**17**	**3 972**	**0**	**4 428**
Ebből gondozott	16	840		4 428
Gondozatlan	1	3 132		

Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága 8 m^2 körüli, mely érték magyarországi és megyei viszonylatban is alacsonynak mondható.

1-53. ábra: Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m2)

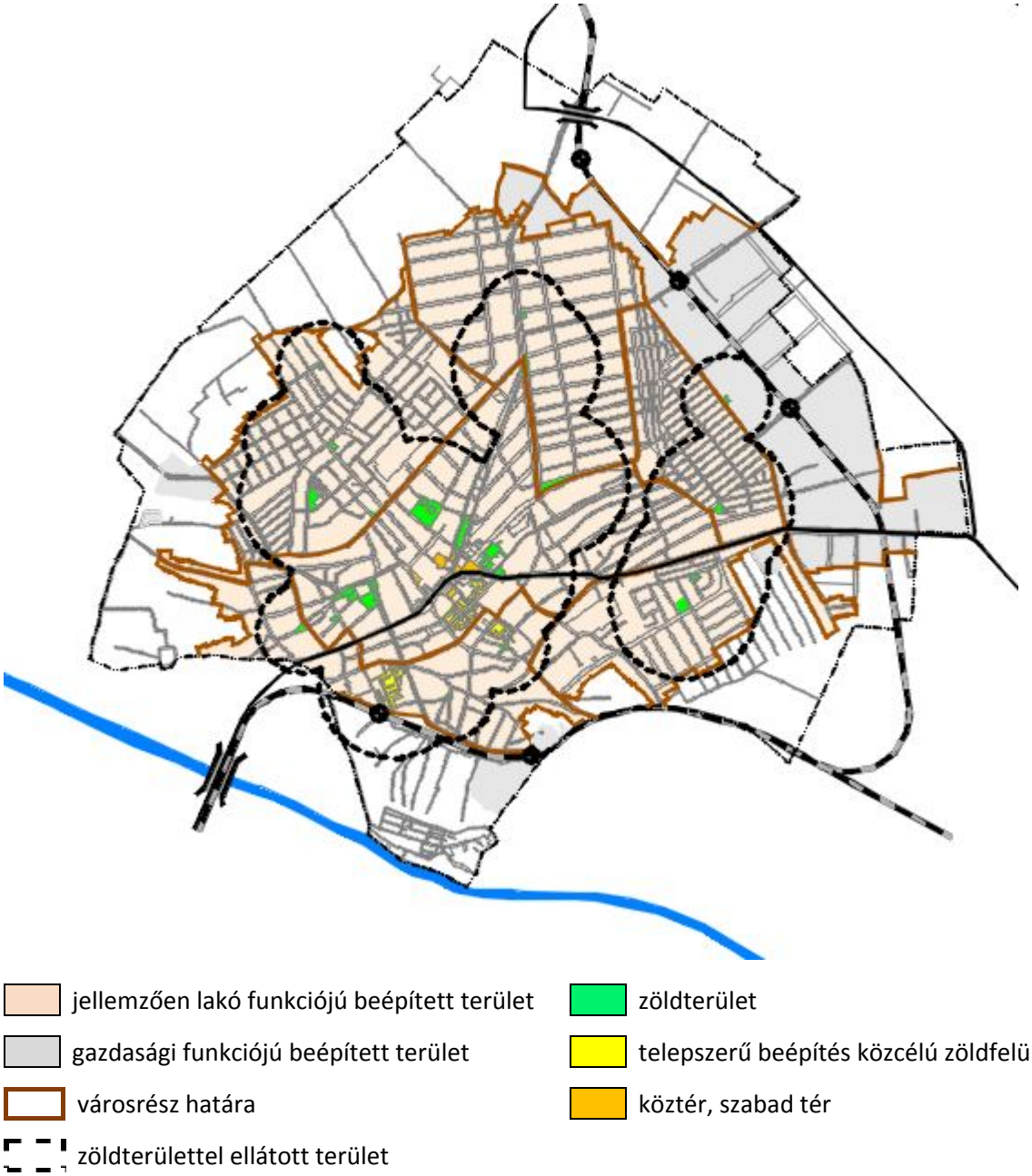
Forrás: www.teir.hu/its

A városban elszórtan számos zöldterület található, melyek azonban többnyire kis méretűek, így komplex funkciójú – játékra, sportolásra, pihenésre egyaránt lehetőséget nyújtó – közparkok nem

alakultak ki. A közparkok, közkertek, valamint a telepszerű beépítésű lakóterületek közhasználatú zöldfelületei elsősorban a játékra, pihenésre nyújtanak lehetőséget, szabadtéri sportolásra a nagyobb kiterjedésű sportterületek, illetve 1-2 kisebb sportpálya áll rendelkezésre, a szabadtéri rekreációs igények kielégítését szolgálják továbbá a közösségi élet kedvelt színterei, a városközpont reprezentatív közterei. A Maros parti terület további lehetőséget kínál a szabadban történő felüdülésre, kikapcsolódásra, itt elsősorban a közelmúltban megépült Lombkorona sétány tanösvény, valamint a Maros Kalandpart rekreációs terület említhető.

Az egyes városrészek zöldfelületi, zöldterületi ellátottsága eltérő, s a zöldfelületek kondicionáló, használati és esztétikai értéke is jelentős eltéréseket mutat városrészenként. A közterei és nagyobb zöldterületei, valamint a telepszerű beépítésű lakóterületek közcélú zöldfelületei révén a városközpont és az ehhez közeli nyugati városrészek, a Vertán és a Bajcsy-Ráday városrész a legjobban ellátott közhasználatú zöldfelületekkel. A város keleti felében kevesebb a zöldterület, így ezekben a városrészekben – Újváros, Honvéd, Gerizdes – több olyan területrész található, ahol a közhasználatú zöldfelületek a lakóterületektől nagy (500 m feletti) távolságra találhatók. Különösen a város északi része (Újváros) és a Honvéd városrész ÉNy-i része hiányos zöldterületekben. Makó különálló belterülete, Makó-Rákos zöldterülete megfelelő nagyságú, alkalmas a városrész ellátására, ugyanakkor jelenlegi kialakítása és funkciója következtében alacsony használati értékkel bír.

1-54. ábra: Makó városrészeinek zöldterületi ellátottsága

Az intenzíven fenntartott zöldfelületi elemekben a Makó központi intézményeit, tereit magában foglaló Városközpont a leggazdagabb. A zöldfelületek esztétikai megjelenése, gondozottsága a belvárosban a legmegfelelőbb. A városközponti zöldfelületek a legjobban felszereltek, a díszítő értéket növelő virágok (egynyáriak, évelők, rózsák) és a változatosságot fokozó cserjék aránya is itt, a turisták által leginkább látogatott városrészben a legnagyobb. A telepszerű lakóterületek zöldfelületei többnyire változatos megjelenésűek, de a folyamatos karbantartás, ifjítás hiánya itt már megmutatkozik. Extenzív fenntartásúak, megjelenésükben kevésbé változatosak, sok helyen csak gyepszinttel fedettek viszont a peremterületek, különösen a Honvéd városrész, valamin Makó-Rákos zöldterületei.

A város egyes részein a zöldfelületi intenzitás sem azonos mértékű. Jellegéből adódóan legnagyobb a kertvárosias beépítésű városrészekben, valamint a lakótelepi zöldfelületeknek, jelentős növényállományú intézménykertjeinek és kiterjedt fás közterületeinek köszönhetően a városközpontban. Ezzel szemben alacsony a gazdasági funkciójú területeken, valamint az aprótelkes, sűrű beépítésű Honvéd városrészben. A város kondicionálásában, levegőminőségének javításában említésre méltó szerep jut a város környezetében elterülő kiterjedt zöldfelületi elemeknek, a hullámtéri erdőterületeknek, valamint zöldfelületi intézményeknek (kemping, sportterület, strand, rekreációs terület) és a kert használatú, illetve üdülő funkciójú területeknek. A biológiailag inaktív felületek aránya a kereskedelmi, szolgáltató és ipari gazdasági területeken a legnagyobb (nagykiterjedésű parkolók, manipulációs terek).

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

1.13.2.1 Mennyiségi problémák

- Az egy főre jutó zöldterület mértéke magyarországi és megyei viszonylatban is alacsony, melyet némiképp ellensúlyoz a szabad terek, egyéb rekreációs területek jelentős aránya.
- A zöldterületek nagy része kis méretű, nem ad lehetőséget többfunkciós közpark, közkert kialakítására.
- Kevés sportolási lehetőség, jellemzően csak a nagyobb sportterületek állnak rendelkezésre, melyek azonban inkább a hétvégi kikapcsolódásra és nem a mindennapi sportolásra nyújtanak lehetőséget.
- Az országos közutak, a mezőgazdasági feltáró utak és csatornák menti területek tájfásítása hiányos, mely ökológiai, esztétikai, környezetvédelmi és klimatikus szempontból is kifogásolható.
- A nagykiterjedésű gazdasági terület zöldfelületi intenzitása alacsony.
- Alacsony erdősültség, különösen a belterület környezetében közjóléti erdők, védő erdők hiánya.

1.13.2.2 Minőségi problémák

- A zöldterületek jelentős része, különösen a kevésbé frekventált területeken alulhasznosított (kerti berendezések, sétautak hiánya).
- Az erdők közjóléti szerepe elenyésző (pihenőhelyek, sétautak, erdei tornapályák hiánya).
- A nem frekventált területek zöldterületeinek, közhasználatú zöldfelületeinek extenzív gondozása, gyér növényborítottsága esztétikai, városképi szempontból kifogásolható, a használati értéket is kedvezőtlenül befolyásolja.
- A hiányos fasorok, öreg, beteg növényegyedek, csonkolt fák kedvezőtlen látványa.

1.14 AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1 Területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Makó igen nagy területen fekszik, területe közel 230 km^2. Kiterjedése K-Ny-i irányban több mint 4,5 km, É-D-i irányban közel 3,5 km. Makón a történelem folyamán, alapvetően kétféle térszerkezet alakult ki. Egyrészről a korabeli, ún. nőtt településrészen a törzsökös, valamint a zsidó és orosz fertályon az utcahálózat és a telekosztások a természeti környezethez igazodva jött létre.

A fő szervező erőt a Nagyér, az esésvonalak mentén természetesen kialakult vízlevezető csatornák valamint a partosabb területek jelentették. A korabeli telkek a Nagyér mentén, jórészt arra merőlegesen és véggel futottak le.

1-55. ábra: Makó az I. (1763-1787) katonai felmérés térképén

Forrás: mapire.eu

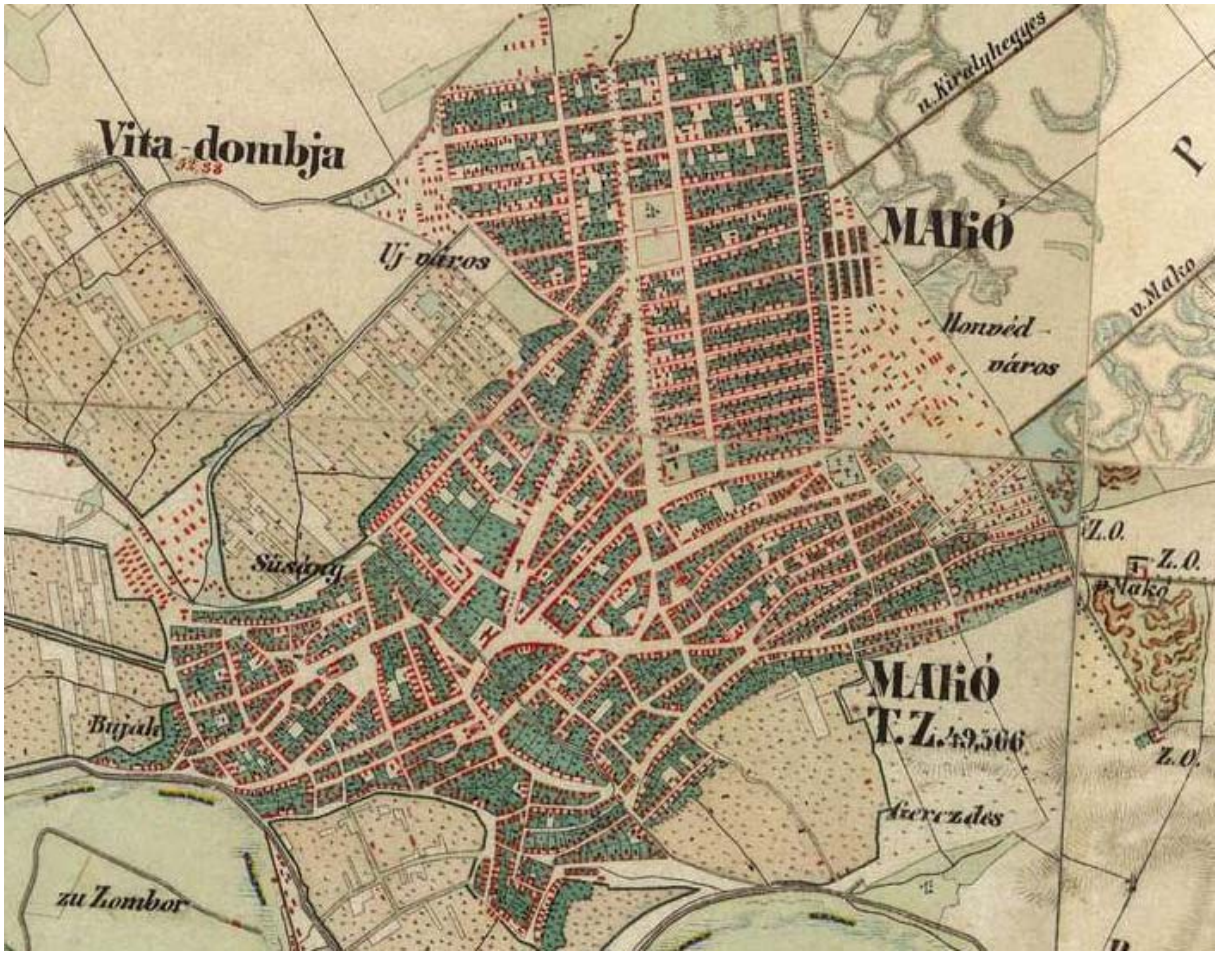
Makó településszerkezetét alapvetően két tényező határozta meg: a Maros és a piac.

Makón a főtér és a belső városmag átépülésének kivételével az eredeti telekosztás és utcarend a mai napig fennmaradt.

Makó a ***háromszögletű terek*** városa. A törzsökös városrészek utcahálózata mérnöki beavatkozás nélkül, spontán alakult ki, az egész településen keletkeztek kisebb háromszögletű terek.

Az újjátelepülést követő évszázadokban a város szerkezetében sajátos öves rendszer alakult ki. Magvát a ***Főtér és közvetlen környéke*** képezi, mint a település elsőrendű területi csoportja. A Főtér a Szeged, Arad és Vásárhely felől jövő utak találkozásánál jött létre. A Főtér három egybenyíló háromszögletű térből áll, ezt a történeti hagyományt a legújabb városrendezési tervek is tiszteletben tartották.

1-56. ábra: Makó a II. (1806-1869) katonai felmérés térképén

Forrás: mapire.eu

A Főteret veszi körül, a reformkorig kiépült, ún. ***parasztközségek*** egységes öve, mint a város másodrendű területi csoportja. Ide tartozik a református Szentlőrinc, a katolikus Buják, majd a Mária Terézia idejében letelepített ruténok és zsidók városrészei az Orosz és a Zsidó fertály.

1-57. ábra: Makó a harmadik katonai felmérés (1869-1887) térképén

Forrás: mapire.eu

A 19. sz. második felében és a 20. század elején születtek a harmadosztályú területi csoportnak számító ***zsellér városrészek***. 1861-ben osztották ki a Honvéd városrészt, majd a Kelemenhíd városrész telkeit a Cuczor, a Tompa utca, valamint az Ószegedi út által határolt területen. A Vágóhíd városrész az akkori vágóhíd (ma sajtgyár), a Hársfa, Gyöngytyúk és a Vágóhíd utcák környékén alakult ki. A Cédulaház városrész északi szélén, a Mező, Szegfű u, ill. a Justh Gyula és Honvéd u. közötti területen.

A 20. század elején jöttek létre a Kenyérvárói ***munkásházak*** az Almásy, Magyar, Feltámadás és Szentháromság utcák által határolt területen, valamint a Soványi munkásházak a római katolikus és az újvárosi református temető közötti területen. Ezt követően 21 munkásház épült a Szegfű utcában, a régi vásártér helyén.

A II. világháborút követően a város tovább növekszik. Ekkor jön létre a kórház mögötti területen a Bánom és Sovány városrész. Szórvány beépítés indul Gerizdesen, az Ószegedi út mentén, Lesiben és Ingóban. A hatvanas évek elejétől új ***lakótelep*** épül Gerizdesen, majd új utcákat – Maros, Balaton u – nyitnak Szentlőrincen.

Makón a főtér és a belső városmag átépülésének kivételével az eredeti telekosztás és utcarend a mai napig fennmaradt.

Makó a ***háromszögletű terek*** városa. A törzsökös városrészek utcahálózata mérnöki beavatkozás nélkül, spontán alakult ki, az egész településen keletkeztek kisebb háromszögletű terek.

Az újjátelepülést követő évszázadokban a város szerkezetében sajátos öves rendszer alakult ki. Magvát a ***Főtér és közvetlen környéke*** képezi, mint a település elsőrendű területi csoportja. A Főtér a Szeged, Arad és Vásárhely felől jövő utak találkozásánál jött létre. Eredetileg csak a mai Korona előtti kisebb háromszögletű térből állt, akkor ugyanis elég volt még akkora piactér. Ahogy nőtt a forgalma,

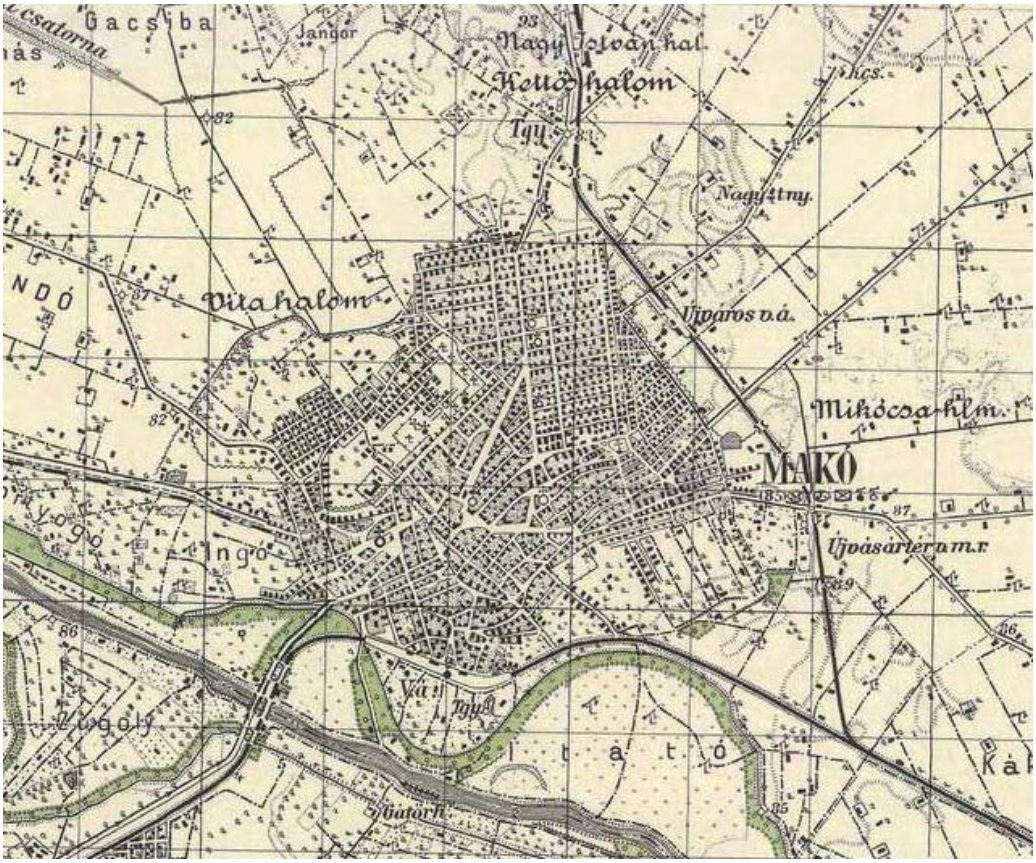
újabb háromszögletű térrel bővült. A megyeháza megépülésével kialakult a harmadik háromszögletű tér is. Ez utóbbira a piacnak már nem illett kiterjednie, nagy volt ugyanis a megyei szellemiség respektusa. A Főtér tehát három egybenyíló háromszögletű térből áll, ezt a történeti hagyományt a legújabb városrendezési tervek is tiszteletben tartották.

A Főteret veszi körül, a reformkorig kiépült, ún. ***parasztközségek*** egységes öve, mint a város másodrendű területi csoportja. Ide tartozik a református Szentlőrinc, a katolikus Buják, majd a Mária Terézia idejében letelepített ruténok és zsidók városrészei az Orosz és a Zsidó fertály. A két törzsökös városrész népességéből a reformátusság az Aradi, a katolikusság a Kálvária utca irányában terjeszkedett. A 19. század elején keletkezett Újváros, előbb a Csillag utcától a Gyóni Géza utcáig, majd 1819-ben tovább épült a Váradi utcáig, majd 1832-ben a Szegfű utcáig. Ebben az időszakban létesült Cigánybécs, valamint a Kossuth és a Vásárhelyi közötti ún. Középváros is.

A 19. sz. második felében és a 20. század elején születtek a harmadosztályú területi csoportnak számító ***zsellér városrészek***. 1861-ben osztották ki a Honvéd városrészt, majd a Kelemenhíd városrész telkeit a Cuczor, a Tompa utca, valamint az Ószegedi út által határolt területen. A Vágóhíd városrész az akkori vágóhíd (ma sajtgyár), a Hársfa, Gyöngytyúk és a Vágóhíd utcák környékén alakult ki. A Cédulaház városrész északi szélén, a Mező, Szegfű u, ill. a Justh Gyula és Honvéd u. közötti területen.

A 20. század elején jöttek létre a Kenyérvárói ***munkásházak*** az Almásy, Magyar, Feltámadás és Szentháromság utcák által határolt területen, valamint a Sóványi munkásházak a római katolikus és az újvárosi református temető közötti területen. Ezt követően 21 munkásház épült a Szegfű utcában, a régi vásártér helyén.

1-58. ábra: Makó az 1941-es felmérés térképén

Forrás: mapire.eu

A II. világháborút követően a város tovább növekszik. Ekkor jön létre a kórház mögötti területen a Bánom és Sovány városrész. Szórvány beépítés indul Gerizdesen, az Öszegedi út mentén, Lesiben és Ingóban. A hatvanas évek elejétől új ***lakótelep*** épül Gerizdesen, majd új utcákat – Maros, Balaton u – nyitnak Szentlőrincen. Akkor nyílik a rendőrség mögötti területen, az érpart mentén a Hajnóczy utca. Ekkor létesül a Rákosi út menti ipartelep, és fokozatosan beépül a Vásártér is. A 70-es nagyárvíz után épül ki Kenderföld, a Magyar, Üstökös, Alkotmány és Esze Tamás utcák folytatásában, ekkor kezd beépülni a kórház mögötti Juhász Gyula tér. Tovább bővül Gerizdes, majd új utcasorok jönnek létre Verebesben. A Maros –parton üdülőtelep létesül. Az iparosított szerkezetek térhódításával, új városrendezési tervek szerint nagy ütemben elindul a főtér és környékének - napjainkig tartó – átépítése.

A város településrészei:

1. Városközpont
2. Vertán városrész (Vertán telep, Ardics, Újhegy, Bánom és Kenyérváró)
3. Újváros városrész (Táncsics telep, Újváros)
4. Honvéd városrész (Kisbécs, Honvéd telep)
5. Gerizdes városrész (Gerizdes, Verebes és Kásás)
6. Bajcsy-Ráday városrész (Bajcsy Zsiliszky lakótelep, Ráday lakótelep, Ószentlőrinc és a központtal egy rendezési területet alkotó Ingó)
7. Ipari terület
8. Külterületi lakott helyek és Makó-Rákos városrész

1.14.1.2 Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

Makó tájhasználata igen egyoldalú képet mutat. A Csongrádi sík jó termőhelyi adottságainak megfelelően a mezőgazdasági művelés meghatározó, a nagytáblás szántóterületeket csak néhol, elsősorban az egykori folyóágak mentén tagolják rét, legelő területek. Elsősorban az északi határszélen, megjelenő rosszabb minőségű, szikes területeket hasznosítják rétként, legelőként, illetve a Maros mentén vannak kiterjedtebb legelő területek. Az erődültség rendkívül alacsony (1,7 %), az erdők állomány nagy része a Maros ártérben találhatóak.

Nagyobb tájhasználati változatosság a belterületet övező termőterületek és a Maros ártere mentén figyelhető meg. A komplex művelési szerkezet (zártkertes, kisparcellás művelésű területek, gyümölcsösök) mellett ebben a térségben jelentősebb a természetközeli formációk fennmaradása a mezőgazdasági művelés ellenére is. A település közigazgatási területének északkeleti részén találhatók a Csanádi puszták, amelynek védett területén kiterjedt mocsarak és természetes gyepek, természetközeli rétek maradtak fenn.

A Csongrád Megyei Kormányhivatal Jogi és Hatósági Főosztály Földhivatali Osztály adatszolgáltatása alapján Makó településen a különböző művelési ágak esetében az egy hektárra vetített aranykorona értékeinek átlaga:

Művelési ág	Ak
szántó	30,58

nádas	10,40
erdő	5,43
szőlő	33,00
legelő	5,13
gyümölcsös	40,51
kert	37,01
rét	7,75

1.14.1.3 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A **beépítésre szánt területek** a különleges használatuk szerint:

1. lakóterületek
   - nagyvárosias (Ln)
   - kisvárosias (Lk)
   - kertvárosias (Lke)
   - falusias (Lf)
2. vegyes övezetek
   - településközpont (Vt)
   - központi vegyes (Vk)
3. gazdasági területek
   - kereskedelmi, szolgáltató (Gksz)
   - zavaró hatású ipari (Gip)
   - egyéb ipari (Ge) övezetek.
4. üdülő területek
   - üdülőházas (Üü)
   - hétvégi házas (Üh)
5. különleges területek
   - különleges intézményi (Ki)
   - különleges kereskedelmi célú (Kke)
   - bányászati (Kb)
   - különleges közlekedési (Kkö)

A **beépítésre nem szánt területek** övezetei a különleges használat szerint:

- közlekedési és közmű terület övezete (Köu),
- kötöttpályás, vasúti közlekedési és közműterület (Kök),
- zöldterület, közpark övezete (Z),
- védelmi erdő (Ev),
- egészségügyi, szociális és turisztikai erdő (Ee),
- gazdasági erdő (Eg),
- általános mezőgazdasági terület övezete (Má),

- sajátos használatú mezőgazdasági terület övezete (Ms, Ms-1, Ms-2),
- tanyás mezőgazdasági terület övezete (Mát),
- kertes mezőgazdasági övezete (Mk),
- sajátos használatú kertes mezőgazdasági terület övezete (Mk),
- sajátos használatú kertes mezőgazdasági övezet (Mks),
- vízgazdálkodási terület övezete (Vg), ezen belül a szabályzat megkülönböztet
- közlekedési (Vg(Köu-1)),
- védőerdő (Vg(Ev)),
- közpark(Vg(Z), (Z-1), (Z-2)),
- hullámtéri hétvégi házas üdülőterületi (Vg(Ühh))
- hullámtéri üdülőházas üdülőterületi (Vg(Üüh))
- különleges hullámtéri intézményterületi (Vg(Kih)) alövezeteket..
- beépítésre nem szánt különleges bányaövezet (Kkb)
- természetközeli terület övezete (Tk).

1.14.1.4 Funkcióvizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatos)

Közművelődési intézmények:

- Hagymaház (Makó Városi Kulturális-Közművelődési Nonprofit Kft.)
- József Attila Gimnázium Sportcsarnoka
- József Attila Városi Könyvtár és Múzeum
- József Attila Múzeum
- Gyermekkönyvtár
- Városi Levéltár
- Makói Gyógyfürdő Kft.
- Makó Városi Televízió Nonprofit Kft.

Oktatási intézmények:

- Bölcsődék:
  - Makó, Kálvin tér 6.
  - Makó, Justh Gyula utca 25.
- Óvodák:
  - Makói Óvoda Makó, Erdélyi p. u. 8.
  - Szikszai György Református Óvoda Makó, Vásárhelyi u. 53.
  - Bárka Református Óvoda, Makó, Kálvin u. 7/B

- Iskolák:
  - Makói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
    Bartók székhely, Makó, Szegedi u. 4-6.
    Almási Tagintézmény, Makó, Almási u. 52.
  - Művészeti Iskola, Makó, Szegedi u. 4-6.
  - Makói Katolikus Általános Iskola és Óvoda, Makó, Návay L. tér 12.
  - Kálvin Téri Református Általános Iskola, Makó, Kálvin tér 6.
  - Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szakiskola, Diákotthon, Gyermekotthon és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Makó, Vásárhelyi u. 1-3.

- Szikszai György Református Általános Iskola
- Szent István Egyházi Általános Iskola és Gimnázium, Szent Gellért Diákotthon
- Makói Oktatási Központ, Szakképző Iskola és Kollégium
- Návay Lajos Kereskedelmi és Közgazdasági Szakközépiskola
- Galamb József Szakképző Iskola
- József Attila Gimnázium
- Juhász Gyula Református Gimnázium és Szakképző Iskola
- Magán Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Zeneművészeti Szakképző Iskola

Egyéb intézmények:

- Makói Járásbíróság
- Makói Járási Ügyészség
- Városi Rendőrkapitányság
- Makói Hivatásos Tűzoltóság
- Kommunális Nonprofit Kft.
- Makói Járási Földhivatal
- Posta
- Idősek Otthona
- Csongrád Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ Makói Kirendeltsége
- Polgárőrség

1.14.1.5 Alulhasznosított barnamezős területek

Volt üzemi területek közül nem hasznosított területek az ipari terület városrészben találhatóak:

- volt FÉG telep: a keleti, iparterületi városrészben található, tervezett hasznosítása ipari gazdasági célú, eddig nem volt olyan befektető, aki 2 ha-os, önkormányzati, rendezetlen telken új vállalkozást indítana (jelenleg egy ingatlankezelő cég tulajdonában van, aki bérbe adja kisebb makói vállalkozásoknak, vállalkozóknak),
- volt tejgyár: a keleti, a vasút melletti iparterületen található, tervezett hasznosítása gazdasági jellegű, eddig nem volt olyan befektető, aki a néhány ezer m2-es rendezetlen telken új vállalkozást indítana,
- volt paprikagyár: az önkormányzati terület a vasút és a belterület között van, távlatban is kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területfelhasználás lesz, az üzem bezárása óta nem volt új üzemeltető,
- régi kolbászgyár: az üzem több évtizede megszűnt, a telephely a lakóterület közelében van, a hatályos településrendezési tervek besorolása szerint itt kereskedelmi, szolgáltató gazdasági létesítményeket lehet elhelyezni, a területen 2-5000 m2-es telkek alakíthatók ki, a meglévő telkek újraosztásával, a terület tömbjében több telek is befektetőre vár,
- volt tsz telephely a Királyhegyesi út mellett: a keleti elkerülő útról jól megközelíthető volt állattartó telep tervezett kereskedelmi, szolgáltató gazdasági területi, a félhektáros, TSZ tulajdonú telephelyet a rendezés és kármentesítés után lehet újra hasznosítani, beépíteni.

1.14.1.6 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

Szlömösödött, degradálódott területek azok, amelyeken az utcák rosszul kiépítettek, kevés a zöldfelület, a tömbökben az épületek zömmel avul állagúak, sok a lakatlan lakóház, esetleg hasznosítatlan, rendezetlen volt ipari, vasúti területek is vannak.
Felhagyott ipari, üzemi telephelyek:

- volt FÉG telep, volt tejgyár, volt paprikagyár, régi kolbászgyár, volt tsz telephely a Királyhegyesi út mellett:

Lakóterületek:

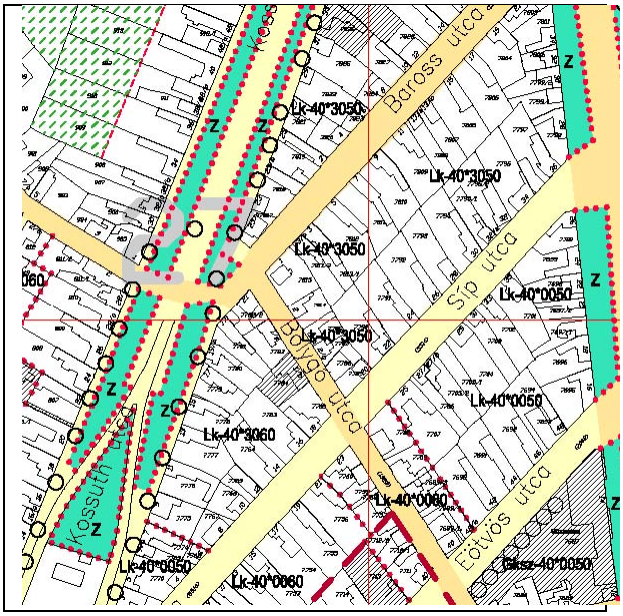
- a belterület északi, keleti szélén több, kisebb degradálódott tömb található, ahol alacsony az infrastrukturális ellátottság, nincsenek a közelben zöldterületek, nincsenek intézmények, az alacsony komfortfokozatú lakások avult állagú földszintes épületekben találhatók,
- a Honvéd városrész csaknem egészében a kiépítetlen, szűk utcák a keskeny, kismélységű telkekből álló lakótömböket határolnak, a gyenge közműellátottságú lakóházak földszintesek, egy lakóházban több, kis alapterületű lakás található, csak távolabbi területeken, városrészen van zöldterület, közpark és ellátó létesítmények. Az önkormányzat egyik legfontosabb közeljövőbeli feladatának e városrész rendezését, felújítását tartja.

1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1 Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A város településrészei:

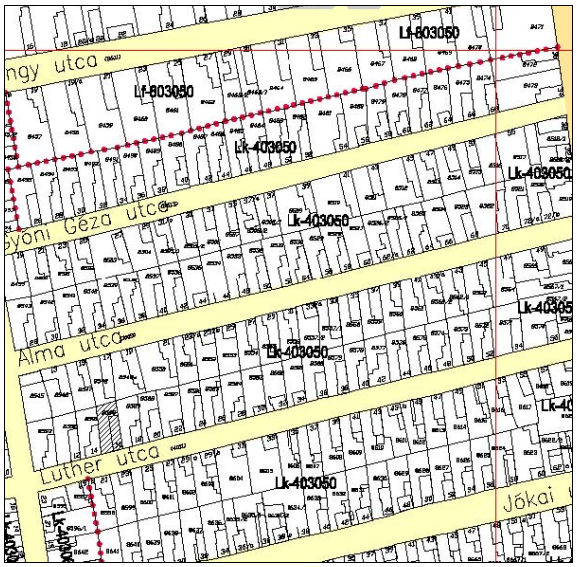
Városközpont: széles közterülete, szabálytalan tömbök

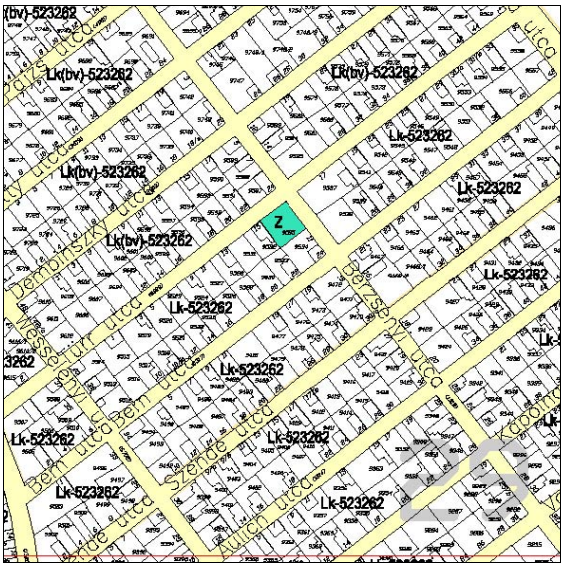
Vertán városrész (Vertán telep, Ardics, Újhegy, Bánom és Kenyérváró): szabályos tömbök, kis telkek

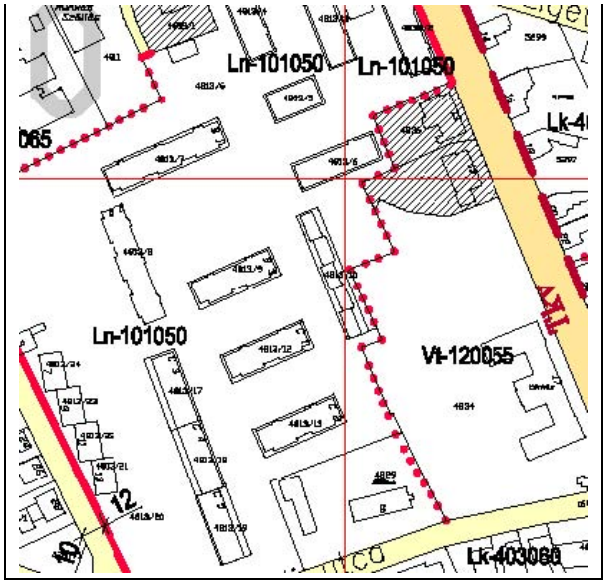
Újváros városrész (Táncsics telep, Újváros): keskeny telkes kisvárosias, széles telkes falusias lakóterületek

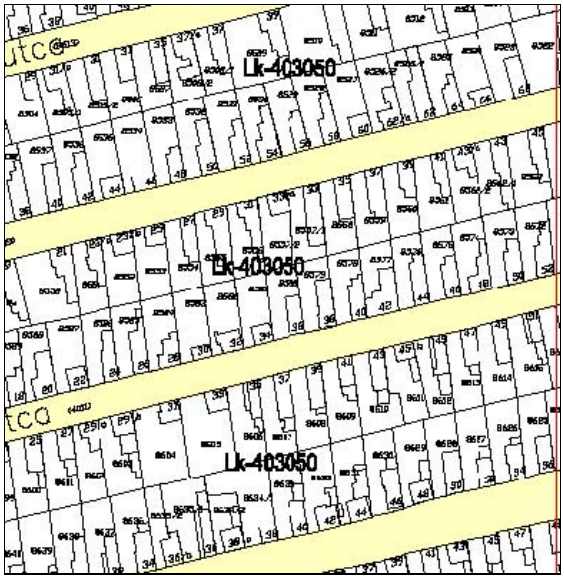
Honvéd városrész (Kisbécs, Honvéd telep): kistelkes, szabályos tömbök

Lk(bv)-523262
Lk-523262
Z
Lk-523262
Lk-523262
Lk-523262

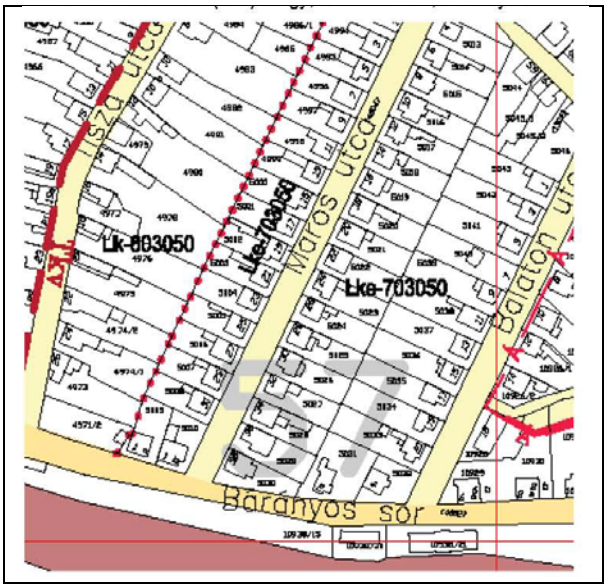
különleges használat szerinti lakóterületek ***nagyvárosias*** (Ln): tömbtelkes lakótelep

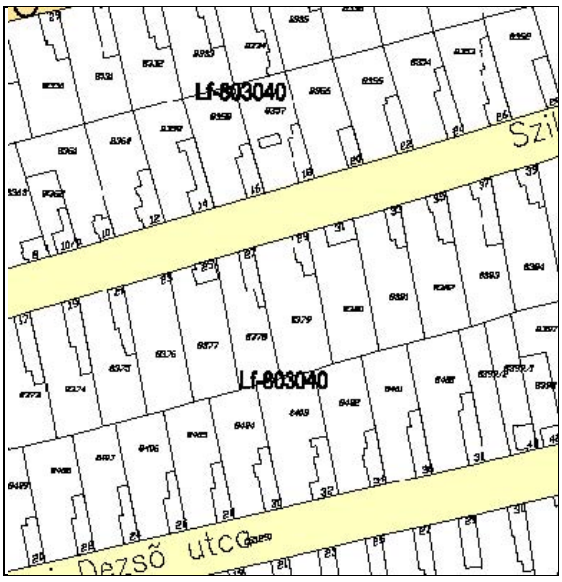
különleges használat szerinti lakóterületek ***kisvárosias*** (Lk): kistelkes lakóterület

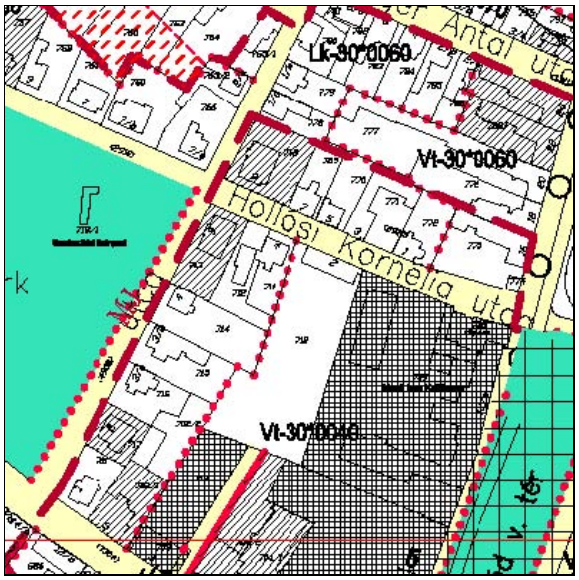
különleges használat szerinti lakóterületek ***kertvárosias*** (Lke) lakóövezetek: nagy, széles telkes, szabályos utcavezetés

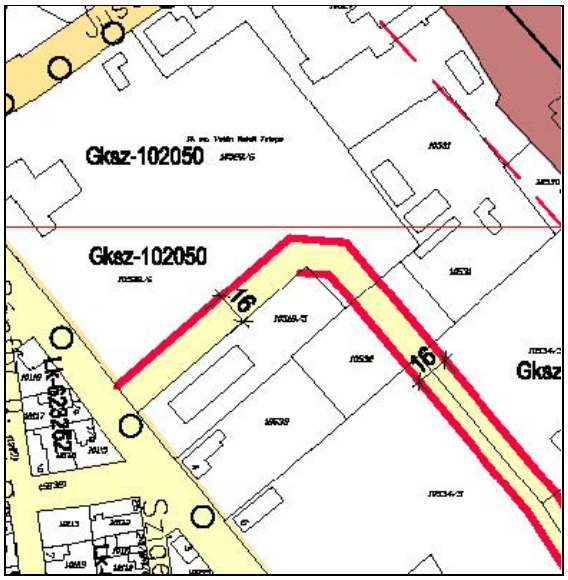
különleges használat szerinti lakóterületek ***falusias*** (Lf) lakóövezetek: széles, mély telkes szabályos tömbök

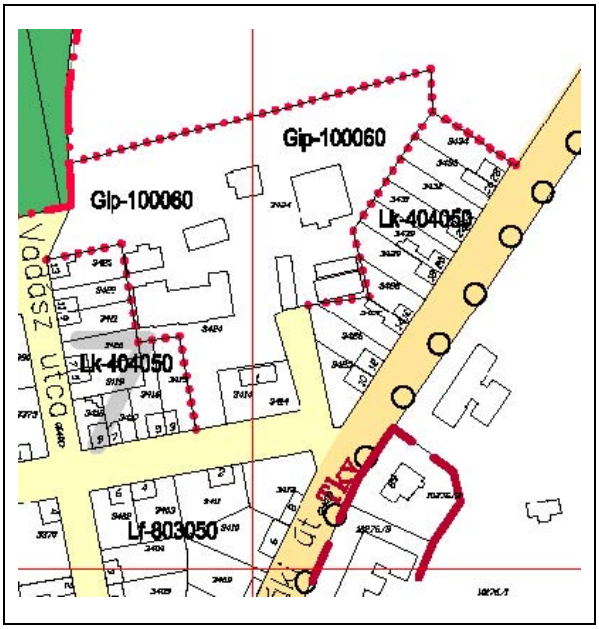
A vegyes övezetek:
településközpont (Vt) és
központi vegyes (Vk) övezetek: a nagy telkeken szabadonálló beépítésű épületekkel.

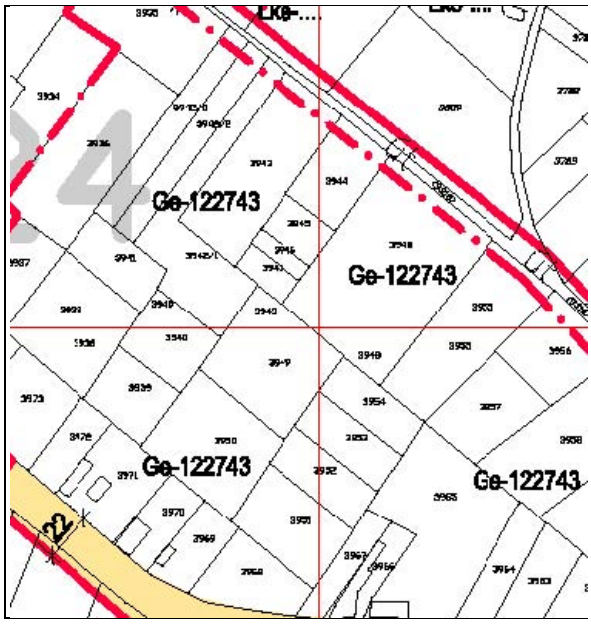
A gazdasági területek
kereskedelmi, szolgáltató (Gksz): kisebb-nagyobb telkes gazdasági terület

zavaró hatású ipari (Gip): kisvárosias kistelkes és szabálytalan, nagy ipari gazdasági területek illeszkedése

egyéb ipari (Ge) övezetek: telekalakítás előtti egyéb ipari terület.

1.14.2.2 Tulajdonjogi vizsgálat

A rendelkezésre álló új adatbázis lehetőséget ad arra, hogy a város közigazgatási területén lévő tulajdonviszonyokat megjelenítsük. A tulajdonviszonyok vizsgálata térképen mellékletben található.

1.14.3 Önkormányzati tulajdon kataszter

Az Önkormányzat vagyongazdálkodásával kapcsolatosan fő feladat az Önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanok üzemeltetése, bérbeadása, fenntartása, részleges, ill. teljes felújítása, valamint a kezelt önkormányzati teljes ingatlanvagyon nyilvántartása az ingatlankataszter vezetésével. Az önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanok három elkülöníthető csoportba sorolhatók.
A forgalomképtelen ingatlanok között vannak a közutak, terek, közterületek, árkok, emlékhelyek, parkok, köztemetők, játszóterek. Ezek karbantartásáról, felújításáról az önkormányzat folyamatosan gondoskodik, melyeket önerőből, valamint pályázati úton elnyerhető pénzekből kívánja megoldani.
A korlátozottan forgalomképes ingatlanok közé soroltak az általános iskolák, orvosi rendelők, óvodák, könyvtár épületei. Ezek elidegenítését az önkormányzat nem tervezi, azokat lehetőségéhez mérten karban tartja és lehetőség szerint felújítja és bővíti, korszerűsíti is, részben pályázati források megszerzésével.
A forgalomképes ingatlanok közt találhatóak az önkormányzat tulajdonában lévő kül- és belterületi ingatlanok.
A vagyonkataszter vezetése jegyzői hatáskörben áll, csak úgy, mint a szükséges módosítások átvezetése, határidőn belül.

A kataszteri program egy önálló program, melynek külön web-es elérhetősége nincsen; az a hivatalban használt Ecostat program keretén belül tekinthető meg.

Tartalmazza az önkormányzat tulajdonban lévő ingatlanok jegyzékét, forgalomképesség, m^2, terhek, jogosultságok megjelölésével, ahogy az a hatályos ingatlan nyilvántartásban szerepel.

Számos olyan adat kinyerhető belőle, ami az ingatlangazdálkodás szempontjából fontos, így például társasházi tulajdoni forma megjelölése, vagy az adott ingatlan építési éve is.

Makó Város Önkormányzatának vagyonáról és a vagyontárgyak feletti tulajdonosi jogok gyakorlásáról a 19/2015. (X. 28.) önkormányzati rendelet rendelkezik.

1.14.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

Makó Város közigazgatási területére vonatkozóan az állami ingatlan-nyilvántartási térképi adatbázist Budapest Főváros Kormányhivatala Földmérési, Távérzékelési és Földhivatali Főosztálya a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet 28/A. § alapján a Kormányrendelet 13. mellékletében felsorolt tartalommal Makó Város Önkormányzatának rendelkezésére bocsátotta.

A tervezési alaptérkép az állami alapadatok felhasználásával készült, kizárólag településrendezési célra használható.

Tekintettel a legfrissebb adatokat tartalmazó adatbázis felhasználására, geodéziai felmérés a településfejlesztési koncepció és a településrendezési eszközök készítésével kapcsolatban nem történt.

1.14.5 Az építmények vizsgálata

1.14.5.1 Funkció, beépítési jellemzők, szintszám

1) **Városközpont:** városközponti, intézményi, lakó:
   - nagyvárosias (Ln) terület: telepszerű, tömbtelkes beépítésű, többszintes, lapostetős épületekkel;
   - kisvárosias (Lk): kistelkes 1-2 szintes, sorházas, láncházas beépítésű, magastetős épületekkel, előkert nélkül;
   - településközpont (Vt) és központi vegyes (Vk) övezetek: többszintes, magastetős, gyakran műemléki vagy helyi védettségű épületek, szabadonállóan, vagy zártsorúan elhelyezve, előkert nélkül.
2) **Vertán városrész** (Vertán telep, Ardics, Újhegy, Bánom és Kenyérváró):
   - kisvárosias (Lk): kistelkes 1-2 szintes, sorházas, láncházas beépítésű, magastetős épületekkel, előkerttel;
   - kertvárosias (Lke): nagyobb telkes, oldalhatáron álló, vagy szabadonálló, egyszintes lakóépületekkel, előkerttel;
   - kereskedelmi, szolgáltató (Gksz): kisebb vagy nagyobb telken, szabadonálló beépítésű, egyszintes, csarnokszerű épületekkel;
   - különleges intézményi (Ki): a nagyobb telken, több, szabadonálló épület, többszintes vagy egyszintes épületekkel;
   - különleges kereskedelmi célú (Kke): a nagyobb telken, szabadonálló épület, többszintes vagy egyszintes épületekkel.
3) **Újváros városrész** (Táncsics telep, Újváros):
   - falusias (Lf) lakóövezetek: oldalhatáron álló, egyszintes, magastetős lakóházak, előkerttel vagy előkert nélkül, településközpont (Vt): : többszintes, magastetős, gyakran műemléki vagy helyi védettségű épületek, szabadonállóan, vagy zártsorúan elhelyezve, előkert nélkül,
   - kereskedelmi, szolgáltató (Gksz),egyéb ipari (Ge) övezetek:kisebb vagy nagyobb telken, szabadonálló beépítésű, egyszintes, csarnokszerű épületekkel.
4) **Honvéd városrész** (Kisbécs, Honvéd telep):
   - falusias (Lf) lakóövezetek: oldalhatáron álló, egyszintes, magastetős lakóházak, előkerttel vagy előkert nélkül,
   - különleges intézményi (Ki): a nagyobb telken, több, szabadonálló épület, többszintes vagy egyszintes épületekkel.
5) **Gerizdes városrész** (Gerizdes, Verebes és Kásás):
   - kisvárosias (Lk): kistelkes 1-2 szintes, sorházas, láncházas beépítésű, magastetős épületekkel, előkerttel, kertvárosias (Lke):): nagyobb telkes, oldalhatáron álló, vagy szabadonálló, egyszintes lakóépületekkel, előkerttel,

- falusias (Lf) lakóövezetek: nagy telkes, oldalhatáron álló, egyszintes, magastetős lakóházak, előkerttel vagy előkert nélkül, kereskedelmi, szolgáltató (Gksz), zavaró hatású ipari (Gip): kisebb vagy nagyobb telken,
- szabadonálló beépítésű, egyszintes, csarnokszerű épületekkel, zöldterület, közpark övezete (Z): több ha-os, alacsony beépítettségű, parkosított, fásított terület, különleges intézményi (Ki): a nagyobb telken, több, szabadonálló épület, többszintes vagy
- egyszintes épületekkel.

6) **Bajcsy-Ráday városrész:** (Bajcsy Zsiliszky lakótelep, Ráday lakótelep, Ószentlőrinc és a központtal egy rendezési területet alkotó Ingó):
   - nagyvárosias (Ln): telepszerű, tömbtelkes beépítésű, többszintes, lapostetős épületekkel, kisvárosias (Lk): kistelkes 1-2 szintes, sorházas, láncházas beépítésű, magastetős épületekkel, előkert nélkül,
   - kertvárosias (Lke) lakóövezetek: nagyobb telkes, oldalhatáron álló, vagy szabadonálló, egyszintes
   - lakóépületekkel, előkerttel, településközpont (Vt): többszintes, magastetős, szabadonállóan, vagy zártsorúan elhelyezve, előkert nélkül,
   - kereskedelmi, szolgáltató (Gksz), egyéb ipari (Ge) övezetek: kisebb vagy nagyobb telken, szabadonálló beépítésű, egyszintes, csarnokszerű épületekkel,
   - zöldterület, közpark övezete (Z): több ha-os, alacsony beépítettségű, parkosított, fásított terület, különleges intézményi (Ki): a kisebb-nagyobb telken, több, szabadonálló épület, többszintes vagy egyszintes épületekkel, előkerttel elhelyezve,
   - kötöttpályás, vasúti közlekedési és közműterület (Kök): alacsony beépítettségű, vasútállomási,
   - raktár épületek, kertes mezőgazdasági övezete (Mk), sajátos használatú kertes mezőgazdasági övezet (Mks): földszintes, kis alapterületű, gazdasági épület, szabadonállóan, vagy oldalhatáron állóan elhelyezve.

7) Ipari terület:
   - kereskedelmi, szolgáltató (Gksz), zavaró hatású ipari (Gip) és egyéb ipari (Ge) övezetek: kisebb vagy nagyobb telken, szabadonálló beépítésű, egyszintes, csarnokszerű épületekkel,
   - vízgazdálkodási terület övezete (Vg): csak a vízgazdálkodás célját szolgáló, jellemzően egyszintes épületek.

8) Külterületi lakott helyek és Makó-Rákos városrész:
   - falusias (Lf) lakóövezetek: nagy telkes, oldalhatáron álló, egyszintes, magastetős lakóházak, előkerttel vagy előkert nélkül.

9) Maros-part:
   - üdülőházas (Üü): nagytelkes, 1-2 szintes, magastetős épületek, szabadonállóan, előkerttel elhelyezve;
   - hétvégi házas (Ühh) övezetek: kistelkes, egyszintes épületek, szabadonállóan, előkerttel
   - elhelyezve;
   - különleges intézményi (Ki): a kisebb-nagyobb telken, több, szabadonálló épület, többszintes vagy egyszintes épületekkel, előkerttel elhelyezve;
   - zöldterület, közpark övezete (Z): több ha-os, alacsony beépítettségű, parkosított, fásított terület;

- egészségügyi, szociális és turisztikai erdő (Ee): szabadonálló, alacsony beépítettségű övezet;
- közpark(Vg(Z), (Z-1), (Z-2)): parkosított, fásított terület;
- hullámtéri hétvégi házas üdülőterületi (Vg(Ühh)), hullámtéri üdülőházas üdülőterületi (Vg(Üüh)): tömbtelkes elhelyezett, lábakon álló, magastetős üdülők;
- különleges hullámtéri intézményterületi (Vg(Kih)): nagytelkes, magastetős vagy lapostetős épületek, szabadon állóan elhelyezve.

1.14.5.2 Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Egyházi épületek

Makó vallásilag nem egységes, ugyanis reformátusok, római katolikusok, görög katolikusok, evangélikusok, izraeliták és a kisegyházakhoz tartozó hívek éltek és élnek mind a mai napig a városban. Az egyes felekezetek igen gazdag építészeti örökséget hagytak hátra az utókornak.

Makó ***katolikusok*** templomai és kápolnái régiek - a belvárosi Szent István templom (1772), Újvároson a Szent László templom (1913), Bogárzón a Szent Antal kápolna (1907), a Szent János téren a Szent János kápolna (1856), továbbá a Nagyboldogasszony tiszteletére fölszentelt püspöki rezidencia kápolnája (1826) és a Kálvária kápolna (1734). A templomok a vallási élet központjaivá váltak, és maguk köré gyűjtötték a környékbeli híveket.

A ***reformátusoknak*** kezdetben két templomuk volt: a XVIII. század végéről származó belvárosi és az 1876–1882 között épült újvárosi templom. A város növekedésével később létrejött az Aradi utcai és a honvédi imaház is.

Az ***evangélikusok*** Makó lakosságának mindig csak egy kis hányadát tették ki. Közösséggé válásuk a XIX. század elején kezdődött. Az 1903-ban fölépített templomuk a Vásárhelyi utca és a Luther utca sarkán áll. A templom tornyában helyezték el az ország első acélharangját.

Az ***Ortodox zsinagógát*** 1895-ben építették. Az épületet egy lakóházzal építették össze, amely korábban imaházul szolgált.

A ***görög katolikus templom*** 1778-ban épült késő barokk stílusban. A ***görög katolikus temetőkápolnát*** 1847-ben építették klasszicista stílusban.

Polgárházak

A XIX. század elejétől a főtéren és a városközpontban sorra épültek a kisebb-nagyobb klasszicista stílusú polgárházak. Ennek a háztípusnak Makón létezett egy nagyobb méretű, gazdagabb belső tagolású polgári, és egy egyszerűbb, arányaiban harmonikusabb paraszti változata is. Klasszicista stílusú volt - az időközben lebontott - Naschitz-ház, amely a makói kereskedőházak legszebbjei közé tartozott.

A XIX. század második felében a főtérhez közel eső utcákban a véges házak helyett "L" alakú vagy másnéven fordított házakat kezdtek építeni. Az utcafront felé megnövelt homlokzaton előbb a reneszánsz formakincs jelent meg, de előfordult a kőbábos mellvéd vagy füzérdíszes stukkó is. A stukkószerű gipszöntvények beépítése is általánossá vált, amelyeken gyakran a barokk stílus formaelemei éltek tovább.

Az eklektika a XIX. század végén vált általánossá. Előbb a polgárházak homlokzatán jelent meg, majd a módosabb parasztházakra is átterjedt. Olykor copf stílusú füzér, neobarokkos nyugtalan vonalú

tűzfal és a szecesszió növényi ornamentikája is megjelenik, de ezek nem terjednek el. Legszebb eklektikus emlékünk a József Attila utca 2-4. számú ház, ahol a fal tükrét igen dekoratív motívumok díszítik.

A Teleki László utca legtöbb épülete hordoz magán valamilyen szecessziós motívumot.

Az adott stílus jellegzetes hordozói a nyílászárók. A korai eklektika Makón is kedvelte a reneszánsz kor timpanonnal, lizénával és díszes oszlopfővel ellátott ablaktípusát. Ennek ünnepélyességét oldotta fel a szecesszió, amely az épületet ember és természet közelbe hozta.

A "fordított" gazdaházakra nagyméretű kapuk kerültek, hiszen ezeken lovaskocsikkal közlekedtek. Ha a kapu a főépület részét képezte, szárazbejárati kapunak nevezték, ha az épület mellé került - megtartva rangos küllemét- fedett gerendás nagykapu volt a neve. A polgárházak kapui eltérő szélességűek voltak: előfordult egyszárnyas, kétszárnyas,sőt hármas tagolású is.

Maradandó értékű romantikus stílusú lakóház az úri utca 28. alatti épület, amely jó arányú szimmetrikus elrendezésével, a középrizalit bástyáival, ívsoros párkányával és szoborfülkéivel hívja fel magára a figyelmet. romantika: Úri u. 28. alatti Bán Zsigmond- ház

Az 1898-ban épült eklektikus stílusú **Espersit-ház** (Kazinczy u. 6.) jelenleg a makói József Attila Múzeum irodalmi kiállítóhelye. Nevét Espersit Jánosról, a Nagyszentmiklóson született ügyvédről, politikusról, lapszerkesztőről kapta, aki az irodalmi élet és művészetek mecénása volt. Az épület a polgárosodás szellemében épült. Utcai frontja hatablakos, az oszlopfővel ékesített függőleges lizénák három szakaszra osztják. Az ablakkeretek egyszerűek, ellentétben a hangsúlyos és gazdagon díszített szemöldöktagozatokkal. A gerendás nagykaput timpanon koronázza. A főépület L alakú, egytraktusos; hozzá az udvar felől téglapilléres, beüvegezett folyosó csatlakozik. Az utcafrontra három szoba épült; ezek ügyvédi irodaként, úri szobaként és ebédlőként funkcionáltak Espersit ideje alatt. Az udvar felőli részre került a hálószoba, a konyha és a kamra. A középső épület repülőeresszel, a szoba–konyha–kamrás alsó házrész nyitott eresszel ellátott volt.

Szecessziós stílusban épület a József Attila u. 2. sz. alatti Tőkey-ház, valamint Kövecs Antal építővállalkozó lakóháza (Vásárhelyi u. 7.), amely a kettőzött ablakok barokkos gazdagságú díszítése főleg a rizalitot emeli ki, és a sarokrizalit esetében a manzárdos toronyrész is hangsúlyossá tesz.

Népi építészet

A klasszicizmus a népi építészetben annyira elterjedt, hogy a városképet is döntően meghatározta. Előbb a három ablakos kisnemesi változat alakult ki, amely később a nagygazdáknál is megjelent. Ebben az időszakban épültek fel a Kálvária utcai negyven-ötven méter hosszúságú házai.

A XIX. század közepére a kisbirtokos parasztok körében a népi klasszicista homlokzatok egyszerűbb, arányaiban harmonikusabb változata terjedt el. A fehérre meszelt homlokzatot klasszicista párkány és általában három lizéna tagolta.

A XIX. század végén – XX. század elején, a népi romantika időszakában egyre gyakoribbá vált, hogy a kiskapu fölé magas attikafalat húztak fel. Ez a homlokzatképzés idővel a makói népi építészet egyik jellegzetessége lett. Az attikafalak eredetileg vízszintes záródásúak voltak, de később íves kiképzésűek lettek. Gyakran felírták rá a ház építésének vagy átalakításának évét. Az attikafal két kis bástyájára - de olykor az oromzat más részére is fazekasok által készített, színes zománcú gomb került, amely korábban kizárólag téglapilléres kapuoszlopokon fordult elő.

Jellegzetes háztípus a városban a deszkaoromzatú lakóépület. Találkozhatunk napsugaras házvéggel, ahol a deszkasugarak induló centrumát egy kisméretű háromszögletű deszkával zárták le, ennek közepére pedig vagy istenszemet faragtak, vagy fehér szálló galambot festettek.

A deszkaoromzatok igen változatosak voltak. A függődeszka borításúak egyhangúságát vízszintes párkányokkal, sőt szecessziós kúszó indákkal törték meg, de előfordult a gazdag díszítésű mintadeszka is.

A klasszicista népi építészet szép példája a ***Szent István tér 10****.* számú ház. Ez az épület típus két traktusú: az utcára egy nagy és egy kis szoba ablakai néznek.

A romantikus stílusú ***gazdaház*** (Kálvária utca 30.) a katolikusok egykori főutcájában áll. Az 1815-ben épült ház mai megjelenésében egy XIX. század végi átépítés eredménye. A ház jól reprezentálja alapterületében a XIX. század eleji népi építészetet, átalakítása után tömeghatásával, gondosan falazott tornácával a XIX. század végi gazdag paraszti életmódot; értékét nagyban emeli népi szakrális jellege. Az épületet különösen maradandóvá teszi a szoborfülkés oromzat, amely alföldi viszonylatban ritka, különösen a Szűzanya alakjával.

Az ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban az eklektikus stílusban épült ***Diós-ház*** (Aradi u. 94). képviseli a makói népi építészetet és a hagymás életmódot.

A népi építészet emlékét idézi fel az ***Iskola u. 15.*** számú paraszthá̀z, amely tömeghatásában és megjelenésében tisztán őrzi 19. század eleji népi építészeti hagyományainkat. Az előkertes gazdaház napsugaras oromzatán, a Szentháromságot jelképező háromszögre egy szálló galamb bádogalakját, a Szentlélek galambját helyezték. Ennek a jelképnek a pestisjárványok idején bajelhárító szerepet tulajdonítottak.

Kortárs épületek

A Makovecz téren található ***Hagymatikum Gyógyfürdőt*** és magát a teret is a művész álmodta meg. A Makovecz Imre által megálmodott és megtervezett fürdő büszkén hirdeti az organikus építész tanait, melyek szerint mindegy, hogy milyen egy épület funkciója, a szakrális templom hangulatát kell megidéznie. A művész a magyar népet mindig egy tiszta nemzetként emlegette, a létesítményt pedig a római és török fürdők hangulatához hasonlóan emelte a tisztaság templomának szellemiségében, ezáltal válhatott a fizikai-szellemi megtisztulás helyszínévé.

A nyári szabadtéri zenei előadásoknak helyet adó, medencékkel övezett ***Zenepavilont*** Makovecz Imre eredetileg a gyógyfürdővel együtt álmodta meg. Végül azonban az építészről utólag elnevezett tér közművesítésével együtt került kialakításra 2012-ben. A pavilon érdekessége a fedő kupola belső részében elhelyezett, úgynevezett hangfogó madár, amelyet zsinórok segítségével a zenéhez lehet igazítani, ezáltal növelhető az akusztikus élmény az előadások során.

A ***Hagymaház*** Makovecz Imre első megvalósult makói munkája. A művelődési ház homlokzatát a környezetében már meglévő épületekéhez hasonlóan alakították ki. Tornyai a természet megújulását szimbolizálva, növényszerű üveg elemekkel törnek az ég felé. A klasszikus épületbelső aulájában fákat formázó vasbeton pillérek tartják a tetőszerkezetet. A 390 ülőhellyel ellátott előadó színpadát antropomorf, emberi bordarendszert ábrázoló faszerkezet fedi.

Csernyus Lőrinc tervező munkája és felügyelete mellett valósult meg a mai makói gyógyfürdő első épülete 2006-ban. Makovecz Imre tanítványa két részre bontotta az épület megalkotásának folyamatát. A könnyű fa tetőszerkezetű ***tanuszodát*** U alakú, polgári léptékű házak veszik körül a

Szent István tér felől, ezek ihlették fehér, letisztult homlokzatát. Az elképzelés másik része alapján pedig a szerves építészetre jellemzően az udvar felőli hátsórész a természet-közeliséget hirdeti.

Makovecz Imre 2010-ben megvalósult munkája a város központi ***buszpályaudvara***. A megkövesedett ligetet szimbolizáló épületet a helyben kiöntött oszlopokból kialakított nehéz fatörzsek ölelik körbe, feljebb a könnyedebb ágakból alakul ki a lombkoronát formáló tetőszerkezet.

A pályaudvart elhagyva jobb oldalon láthatjuk az ugyancsak Makovecz Imre által tervezett ***Erdei János Sportcsarnokot***, amely a szomszédos gimnázium átépítésével egy időben épült 2000-ben.

A ***Kálvin Téri Református Általános Iskola*** épületbővítése Csernyus Lőrinc nevéhez kötődik. 2011-ben készült el az építész által megvalósult térkialakítás, amely bejárata közvetlenül a Hold utca felől nyílik.

Búza utcai bölcsőde építése 2011-ben fejeződött be. Kívülről a földből kinövő kupolák üveg tetődíszükkel hivatottak az eget a földdel összekötni. A bölcsőde középület kategóriában nyerte el a „2011 legszebb homlokzata” díjat.

A már meglévő, hajdani háromszintes kollégium épület belső-rész készítésére kapott megbízást a Makona tervezőiroda. A tervezési munkálatokra Gerencsér Judit építészt kérték fel, így a 2011-ben elkészült ***Közhivatalok Háza*** kívülről klasszicista jelleget kapott.

1.14.6 Az épített környezet értékei

1.14.6.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Makó településszerkezetének alapjai már a XVIII. században kialakultak: a korabeli térképeken az utcaszerkezet, a háromszögletű terek a mai struktúra jellemzőit már mutatta. A település körül, a nyugati és a féli oldalon is számottevő szőlőterületek vették körbe a várost, s a Maros árterének kiterjedése, a folyó szabályozatlansága is kirajzolódott.

A betelepítéseket követően a XIX. sz. elejétől kezdve mérnöki közreműködéssel szabályos telkek és utcahálózatok alakultak ki az egyes gazdasági és társadalmi változásokhoz kapcsolódóan. A város sugaras irányban egyre intenzívebben bővült, szinte minden irányban, a város különböző szegleteiben.

Makó településszerkezetét alapvetően két tényező határozta meg: a Maros és a piac.

A vasút megjelenéséig, Erdély és Szeged felé is a ***Maros*** volt a leggyakrabban használt kereskedelmi és közlekedési útvonal volt, ugyanakkor a városra a legnagyobb veszélyt is a Maros jelentette. 1753-ban ezt jegyezték fel:” A folyó lépésről-lépésre régi medréből kilépett és a város felé vette útját.” Az akkori Giba féle térkép jelzi, hogy elsősorban a református városrészt érintette a pusztulás. Ezért is nyúlt meg keleti irányban a településnek ez a része. A folyó részleges szabályozásával kapcsolatos a Steinlein féle térkép is. A Maroson kívül a Nagyérnek is jelentős szerepe volt a településszerkezet alakulásában.

A Maros szabályozása Makó részére létkérdés volt. A legkritikusabb rész Baranyásnál volt, ahol a meder a felére, az ártér harmadára szűkült. Az 1821-es árvíz több mint 800 házat tett tönkre, a szőlőskertek jó része elpusztult. Már 1814-15-ben Vertics József, Őry Fábián Dániel készítettek

szabályozási tervet, azonban a környék földesurainak, elsősorban a zombori Rónay család, és a deszki Gerliczy báró heves ellenállása miatt, tényleges szabályozására, jó 40 évvel később, 1864-ben került sor. Ekkor már kotrógépekkel mélyítették a kőkemény agyagfenekű vezérárkot és az ómedert betömve végre sikerült a Maros vizét a mai mederbe terelni. A várost északról többször fenyegette és öntötte el a Tisza, Óföldeák felől érkező árhulláma is, amely ellen pedig 1856-ban kereszttöltést kellett megépíteni. A Maros legutóbbi, a lakosság kitelepítésével is járó árvízi fenyegetése 1970-ben történt, szerencsére a város ekkor a veszedelmet mégis csak megúszta.

A ***piac*** funkciója és helye adott Makónak igazi jelentőséget. „*Makó eredeti két piacterét a Maros hullámsírba temette. Ezekhez vezetett az Apátfalvi útnak nevezett mai Batthyány utca. Időközben növekedett a város, az aradi-apátfalvi út nyomvonala áttevődött a mai Megyeház utcára. Az új nagy forgalmú piactér a mai főtéren három országút: a szegedi, aradi és vásárhelyi utak találkozásában jött létre. A piactér a Korona előtti háromszögletű térre korlátozódott, az áruforgalom növekedésével azonban újabb háromszöggel bővült, sőt a megyeháza megépülésével, a harmadikkal egészült ki. Így vált a háromszög Makó településszerkezetének jellegzetes elemévé*.” A főtéren csak kirakodó vásárokat tartottak, az állatvásárok tartására nem volt elegendő hely.

Később a piac a főtérről fokozatosan kiszorult, előbb a betorkoló utcákba, majd hosszú ideig a széles Kossuth utcára. Később, a Deák Ferenc utcára, majd az 1980-as években az Úri utca - Deák Ferenc utca közötti tömbbelsőbe került, végleg elveszítve ezzel hajdani rangját és várost formáló szerepét.

Makón a főtér és a belső városmag átépülésének kivételével az eredeti telekosztás és utcarend a mai napig fennmaradt.

Makó a ***háromszögletű terek*** városa. A törzsökös városrészek utcahálózata mérnöki beavatkozás nélkül, spontán alakult ki, az egész településen keletkeztek kisebb háromszögletű terek.

Az újjátelepülést követő évszázadokban a város szerkezetében sajátos öves rendszer alakult ki. Magvát a ***Főtér és közvetlen környéke*** képezi, mint a település elsőrendű területi csoportja. A Főtér a Szeged, Arad és Vásárhely felől jövő utak találkozásánál jött létre. Eredetileg csak a mai Korona előtti kisebb háromszögletű térből állt, akkor ugyanis elég volt még akkora piactér. Ahogy nőtt a forgalma, újabb háromszögletű térrel bővült. A megyeháza megépülésével kialakult a harmadik háromszögletű tér is. Ez utóbbira a piacnak már nem illett kiterjednie, nagy volt ugyanis a megyei szellemiség respektusa. A Főtér tehát három egybenyíló háromszögletű térből áll, ezt a történeti hagyományt a legújabb városrendezési tervek is tiszteletben tartották.

A Főteret veszi körül, a reformkorig kiépült, ún. ***parasztközségek*** egységes öve, mint a város másodrendű területi csoportja. Ide tartozik a református Szentlőrinc, a katolikus Buják, majd a Mária Terézia idejében letelepített ruténok és zsidók városrészei az Orosz és a Zsidó fertály. A két törzsökös városrész népességéből a reformátusság az Aradi, a katolikusság a Kálvária utca irányában terjeszkedett. A 19. század elején keletkezett Újváros, előbb a Csillag utcától a Gyóni Géza utcáig, majd 1819-ben tovább épült a Váradi utcáig, majd 1832-ben a Szegfű utcáig. Ebben az időszakban létesült Cigánybécs, valamint a Kossuth és a Vásárhelyi közötti ún. Középváros is.

A 19. sz. második felében és a 20. század elején születtek a harmadosztályú területi csoportnak számító ***zsellér városrészek***. 1861-ben osztották ki a Honvéd városrészt, majd a Kelemenhíd városrész telkeit a Cuczor, a Tompa utca, valamint az Ószegedi út által határolt területen. A Vágóhíd városrész az akkori vágóhíd (ma sajtgyár), a Hársfa, Gyöngytyúk és a Vágóhíd utcák környékén alakult ki. A Cédulaház városrész északi szélén, a Mező, Szegfű u, ill. a Justh Gyula és Honvéd u. közötti területen.

A 20. század elején jöttek létre a Kenyérvárói ***munkásházak*** az Almásy, Magyar, Feltámadás és Szentháromság utcák által határolt területen, valamint a Sóványi munkásházak a római katolikus és az újvárosi református temető közötti területen. Ezt követően 21 munkásház épült a Szegfű utcában, a régi vásártér helyén.

A II. világháborút követően a város tovább növekszik. Ekkor jön létre a kórház mögötti területen a Bánom és Sovány városrész. Szórvány beépítés indul Gerizdesen, az Ószegedi út mentén, Lesiben és Ingóban. A hatvanas évek elejétől új ***lakótelep*** épül Gerizdesen, majd új utcákat – Maros, Balaton u – nyitnak Szentlőrincen. Akkor nyílik a rendőrség mögötti területen, az érpart mentén a Hajnóczy utca. Ekkor létesül a Rákosi út menti ipartelep, és fokozatosan beépül a Vásártér is. A 70-es nagyárvíz után épül ki Kenderföld, a Magyar, Üstökös, Alkotmány és Esze Tamás utcák folytatásában, ekkor kezd beépülni a kórház mögötti Juhász Gyula tér. Tovább bővül Gerizdes, majd új utcasorok jönnek létre Verebesben. A Maros –parton üdülőtelep létesül. Az iparosított szerkezetek térhódításával, új városrendezési tervek szerint nagy ütemben elindul a főtér és környékének - napjainkig tartó – átépítése.

1.14.6.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

A kulturális örökség régészeti javai egyszeri és megismételhetetlen elemeket jelentenek, melyek általános védelem alatt állnak a jelen kor és a jövő számára. Csak az a régészeti lelőhely védhető meg az utókor számára, amelyet ismerünk. Ennek értelmében a települések bel-, és külterületén található régészeti emlékek felmérése és folyamatos kontrollálása rendkívül fontos feladatot jelent.

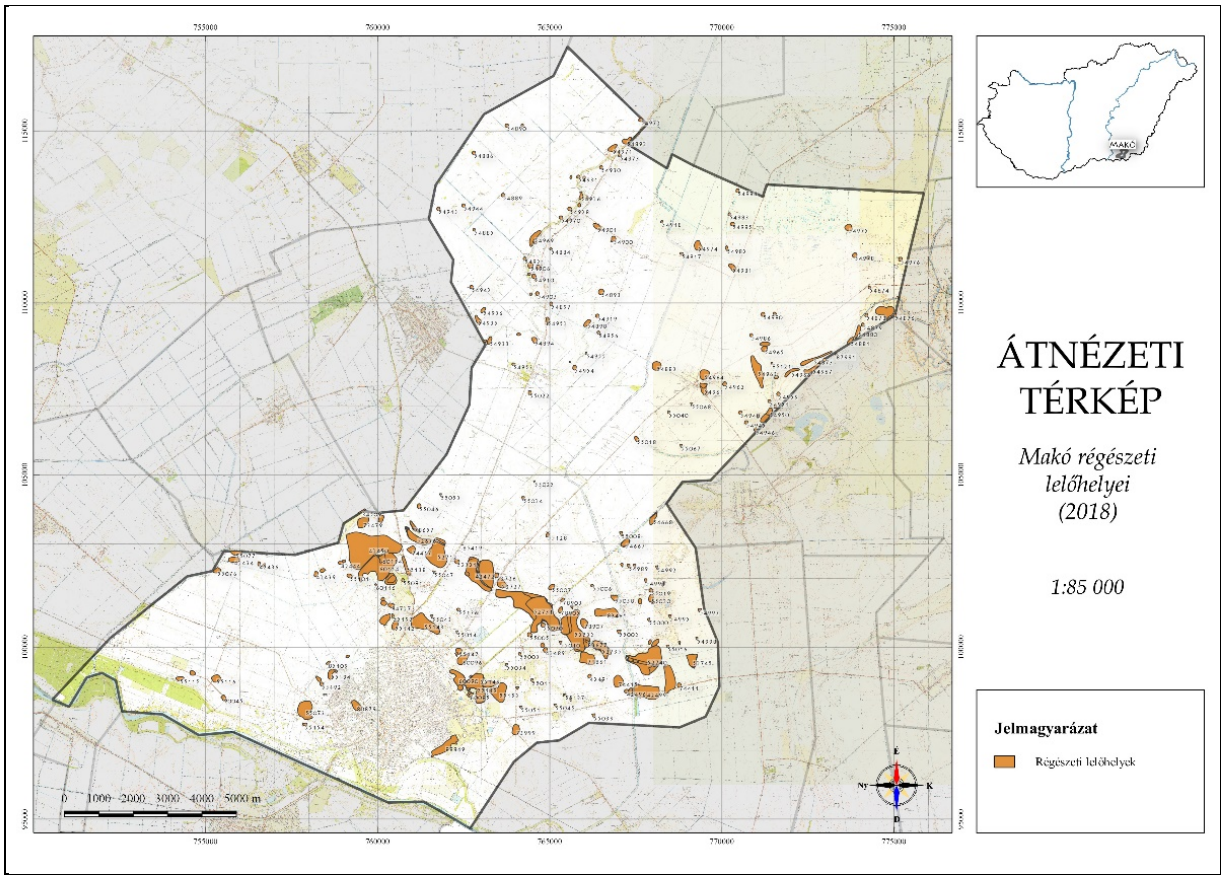
Makó környékének régészeti lelőhelyeiről, leleteiről már a múlt század óta vannak ismereteink.

Az adattári gyűjtésen, terepbejáráson és egyéb feltáró munkán alapuló értékvizsgálatok alapján elmondható, hogy Makó község kül-, és belterületén jelenleg 233 nyilvántartott lelőhely található, melyek általános védelem alatt állnak. Nem ismertek kiemelten vagy egyedileg védett vagy éppen épített emlékekből álló fokozottan védett lelőhelyek. Kiemelkedően fontos státusza van a település határából ismert halmoknak, azok egy jelentős része természetvédelem alatt áll. Többet közülük az intenzív földművelés jelenleg is folyamatosan erodál.

A nyilvántartott lelőhelyek jelentős része a felszíni lelet-előfordulás alapján azonosított településnyomhoz tartozik. A települések magas számához képest, mindösszesen néhány tucat temetkezési hely ismert a település közigazgatási határából. Az előforduló lakóhelyek és a vélhető lakosságszám alapján ezek száma jóval nagyobb lehet. Ezek váratlan előkerülésével kell számolni bármilyen földmunkával járó változtatás esetében.

A régészeti értékek védelme érdekében a lelőhelykataszterben feltüntetett régészeti lelőhelyeket a hosszútávú fejlesztési tervek kialakítása és kivitelezése alkalmával lehetőleg el kell kerülni.

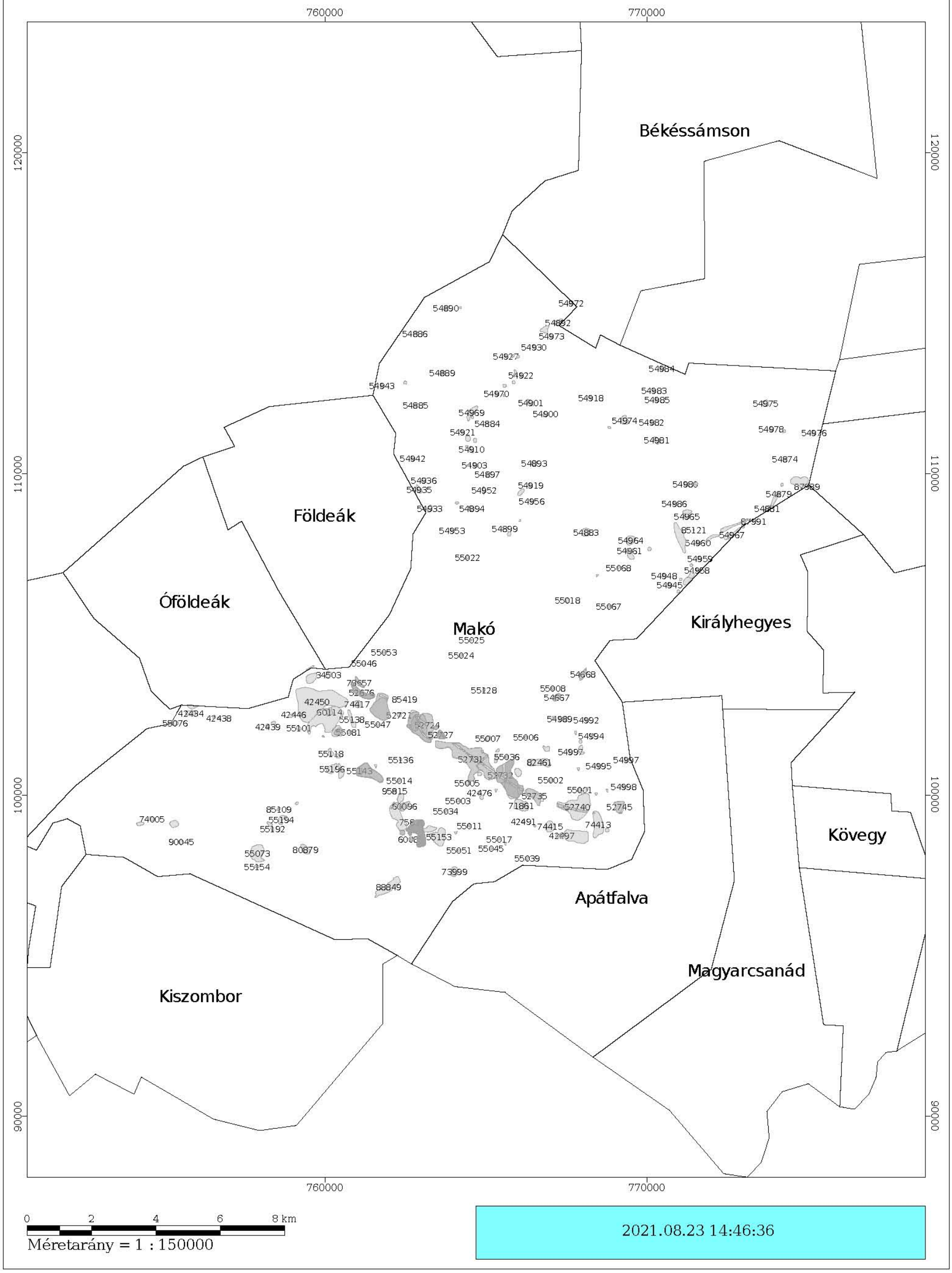
1-59. ábra: A közhiteles nyilvántartásban szereplő régészeti lelőhelyek Makó környékén 2018

A nyilvántartott régészeti lelőhelyek listája a 4. MELLÉKLETEK fejezet 1.14-1. mellékletben található. (332. oldal)

Lelőhelyek térinformatikai adatszolgáltatása

Makó

0 2 4 6 8 km

Méretarány = 1 : 150000

2021.08.23 14:46:36

1.14.6.3 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A helyi területi védelem alatt álló városépítészeti terekben a helyi védelem és országos műemléki védelmen túlmenően a közterületek megfelelő alakításával gondoskodni kell arról, hogy a teret meghatározó építészeti értékek térbeli hatását a térben tartózkodók élményként érzékelhessék.
Helyi területi védelem alatt álló városépítészeti térben az eredeti térhatást rontó későbbi beavatkozások következményeit megfelelő építészeti eszközökkel mérsékelni kell.

A helyi területi védelem alá tartozó településszerkezet, és utcahálózat a történeti Szent István tér és környezete, mely a Szent János tér - Martinovics u. - Nagyér - Kölcsey u. és Szegedi u. által bezárt területet jelenti. A helyi területi védelem alá tartozó településszerkezeten és utca-tér hálózaton belül meg kell őrizni a hagyományosan kialakult beépítési szélességet; beépítési légtér-arányt; jellemző beépítési módot; keresztmetszeti elrendezést (fasorral együtt), épületszélességet, zártsorú beépítés esetén a telekszélességet; bejáratok helyét (egy telekről csak egy gépjármű bejárat nyílhat). A hagyományosan kialakult beépítési szélességet csak abban a kivételes esetben szabad megnövelni, ha az ennek következtében szükséges bontások végrehajthatók és viszonylag rövid időn belül egységes, az eredetihez hasonló jellegű beépítés alakulhat ki.

A beépítési magasság csak az adott területi egység, a helyi építési szabályzatban meghatározott hagyományos beépítési karakterére még jellemző legnagyobb beépítési magasságig növelhető.

Makón, a közintézményeknek helyet adó épületek a három egybenyíló háromszögletű térből álló Főtéren és közvetlen környékén helyezkednek el. A belvárosi mag arculatát meghatározó középületek döntő többsége a XIX. sz. második felében - XX. sz. első éveiben jött létre, a korszak divatos stílusirányzatainak (eklektika és romantika) jegyében. Az épületek országos-és helyi védelem alatt állnak. Bemutatásukat, a vonatkozó fejezetek tartalmazzák. A tágabb értelemben vett központ mezővárosi karakterét a fent említett korszak folyamán emelt rangos polgárházak adják, míg távolabb, az egykori zsellér városrészek falusias jellegű utcái húzódnak.

Az alábbiakban, Makó arculatát meghatározó építészeti stílusirányzatok jellegzetes példáit mutatjuk be:

A ***barokk*** korból, a két országos védelem alatt álló templomon kívül egyéb épület nem maradt fenn.

A ***klasszicizmus*** korában (XIX. sz. első fele) létrejött épületek nagy része, hasonlóképpen, országos védelmet élvez; két lakóépület pedig helyi védelem alatt áll:

- *Lakóépület* – Szent István tér 10. (hrsz.: 98/3) – paraszthá̧z, klasszicista: Utcafronton, oldalhatáron álló beépítésben egytraktusos, nyeregtetős-oromfalas paraszthá̧z. Jellemzők: pilaszterekkel és markáns párkánnyal tagolt utcai homlokzat, falazott pillérekkel képzett tornác. Állapot: pusztuló
- *Lakóépület* – Szép u. 6-8 (hrsz.: 632/1, 634/1) – kisnemesi lakóház (v. Nyéky-Kristóffy kúria), klasszicista, 1835: Utcafronton álló, földszintes, kontyolt nyeregtetős épület. Jellemzők: A lakóház utcai homlokzatának fele jelentősen átalakítva. Az eredeti formát őrző homlokzatszakaszon iker-pilaszterek által határolt oldalrizalit, kapuépítmény gyalogkapuval, szilárd középrésszel képzett, keretezett nyílászárók. Állapot: jó, felújított.

A XIX. sz. utolsó harmadában, Makó középületei a ***historizáló romantika*** jegyében jönnek létre. A stílus elemeit az építkező lakosság is átveszi: vízszintes záródású oromfalak, kiskapuk felé emelt magas attikafalak képében.

Ortodox zsinagóga – Forhand Rabbi tér 3 (hrsz.: 7644) – zsidó szakrális épület, romantikus - historizáló, 1895: Utcafronton álló, egyhajós épület, Magyarország második legnagyobb ortodox zsinagógája. Jellemzők: lépcsőzetes szerkesztésű homlokzat, poligonális falpillérek által tagolt centrális tömeg, hangsúlyos, négyzetes fogazatos attika, ívsoros párkány. Az épület udvarában emlékpark található, mártírok emléktábláival. Állapot: jó, felújítva 2002-ben.

Lakóépület – Szent János tér 24 (hrsz.: 50) – lakóépület, romantikus - historizáló, 1800-as évek vége
Oldalhatáron álló oromfalas-nyeregtetős lakóház. Jellemzők: vízszintes lezárású oromfal szerves részét képező kapuépítmény, markáns párkánnyal osztott homlokzat, a párkány felett falpillérek, lizénás homlokzattagolás, hangsúlyos keretezésű nyílászárók. Állapot: jó, felújított.

A legtöbb fennmaradt középület és lakóház az ***eklektika*** jegyében született.

Lakóépület a földszinten üzletekkel – Széchenyi tér 8 (hrsz.: 2) – bérpalota, eklektikus (neobarokk), 1927
Városközpontban álló „U" alaprajzú, kétemeletes, kontyolt nyeregtetős épület manzárdtetős középrizalitokkal. Jellemzők: az emeleti szinteken markáns oszlopos-és pilaszteres tagolás, kővázákkal díszített attika, stukkódíszekkel gazdagított emeleti nyílászáró-keretezések, míves műkő-és kovácsoltvas erkélykorlátok. Az épület tér felöli sarka ívesen képzett, összetett formájú torony-sisakkal és oromzattal hangsúlyozott. Állapot: felújítandó

Járásbíróság – Megyeház u. 2 (hrsz.: 7408/1) – középület, eklektikus, 1896: Csatlakozó beépítésben egyemeletes, nyeregtetős épület önálló, íves vonalú manzárdtetővel hangsúlyozott középrizalittal. Jellemzők: kváderezett földszinti homlokzatfelület, középrizalitnál díszes attika és pilaszteres homlokzattagolás. Állapot: felújítása folyamatban van

Lakóépület – Kazinczy u. 6 (hrsz.:7503) – polgári lakóház (v. Espersit-ház), eklektikus, 1898: Oldalhatáron álló, földszintes-nyeregtetős „hajlított" épület, a helyi polgári lakóház-építészet jellegzetes példája. Jellemzők: pilaszteres homlokzattagolás, volutás konzolokkal képzett ereszpárkány, míves padlásszellőző-nyílások és nyílászáró-keretezések. Az épület udvari homlokzata előtt épített oszlopos tornác húzódik. Állapot: jó, felújított.

Makón, a ***szecesszió*** főként a polgárság köriben terjedt el.

Üzletház – József Attila u. 2-4 (hrsz.: 7-8) – kereskedelmi és szolgáltató épület, szecessziós, XX. sz. eleje: Zártsorú beépítésben földszintes, nyeregtetős saroképület. Jellemzők: kovácsoltvas lunetta - rácsokkal díszített portálok, markáns ereszpárkány, színezett inda-motívumos homlokzati vakolat architektúra. Állapot: jó, felújított.

Végül, de nem utolsó sorban említésre méltóak a **deszkaoromzatos paraszthá**zak. Nagy részük napsugaras motívummal képzett, de gyakori a függőleges deszkázás is.

Lakóépület – Iskola u. 15 (hrsz.: 175) – paraszthá**z**, népi emlék, századforduló: Előkertes, oldalhatáron álló beépítésben nyeregtetős lakóépület. Jellemzők: napsugaras deszkaoromzat, épített oszlopos, tömör mellvédes tornác. Állapot: jó, felújított.

A város nagy figyelmet fordít épített értékeire. Folyamatos karbantartással, felújítással, helyreállítással gondoskodik örökségi értékeinek megőrzéséről és élvezhetőségéről.

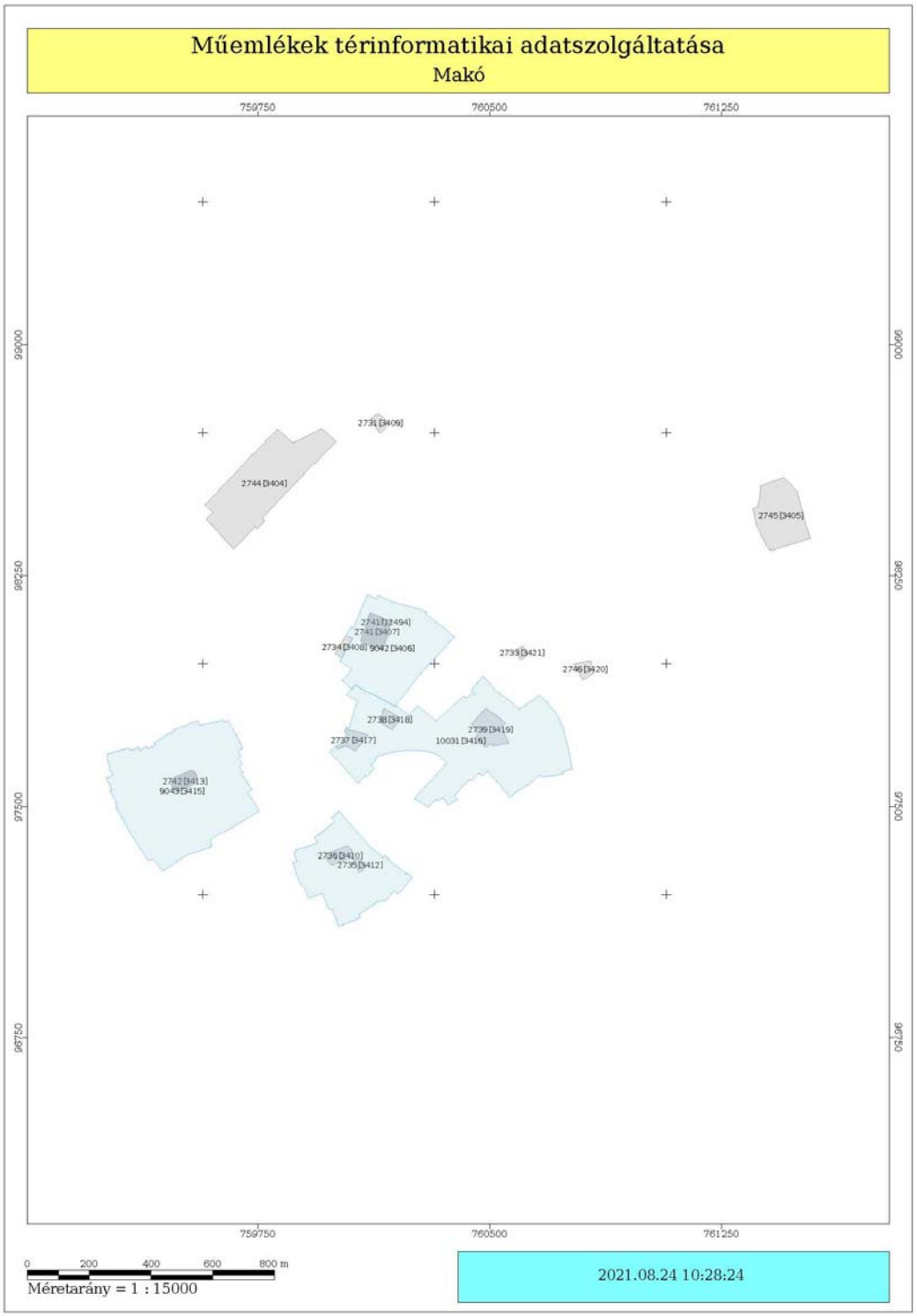
1.14.6.4 Világörökségi és világörökségi várományos terület

Makón világörökségi védelem alatt álló-, ill. várományos terület nem található.

1.14.6.5 Műemlék, műemlékegyüttes

A Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály adatszolgáltatása szerint Makó város területén nyilvántartott műemlékek a következők.

1-27. táblázat: Makó város területén nyilvántartott műemlékek és műemléki környezetek

Műemlékek:

törzs-szám	azono-sító	cím	név	helyrajzi szám	építés ideje	Jellemzői
2741	12494	Csanád vezér tér 12.	Kápolna	708	1826	Dór oszlopos tornyos-timpanonos homlokzatával a helyi klasszicizmus értékei közé tartozik, feltehetően Giba Antal tervei alapján épült
2741	12495	Csanád Vezér tér 12a	Püspöki lak	709/2, 709/1	1826	Kőszeghy László püspök építtette nyári lakás céljára, tervezője nem feltételezhetően Giba Antal lehetett. Az épület teljes hossza 54 m, ebből 45 m jut a rezidenciára. Ennek nyugati felén eredetileg szárazbejárásos nagykapu volt, amelyet átalakításkor befalaztak. A rezidencia egyszerű, szerény megjelenése elüt a kápolna hangsúlyos és figyelemfelkeltő jellegétől.
2731	3409	Kálvária u. 80. (volt Beloianisz u.)	Kálvária kápolna	1320	1734	Barokk kápolna, kálváriaszobrokkal és körben stációfülkékkel. Jankovich Pál prépost építtette, 1797-ben épült a szentély alatti kripta. A főhomlokzat tornya szélességében középrizalitos, az épület két szárnya szegmentíves szoborfülkével van tagolva.
2733	3421	Úri u. 28.	Polgárház	7534	1860 körül	romantikus, hasonló polgárház nincs a városban, egyedül a régi városházával rokonítható. A földszintes házon félköríves nyílászárók, ívsoros párkány található.
2734	3408	Józef Attila utca 3.	Kisipari Szövet-kezetek Háza, volt püspöki számtartói lak	703	1835 körül	Giba Antal tervei alapján épült klasszicista, földszintes, alápincézett, kéttraktusos, kúriaszerű épület a megyeháza architektúrájával. 1926-ban a homlokzati tagolás meghagyásával az ablakokat szélesebbre cserélték
2735	3412	Kálvin János tér 5-6.	Régi ref. iskola	5301/3	1812-1820	A város első emeletes iskolája volt, ami önmagában is kifejezi, hogy a

						helyi reformátusság az iskoláztatást mennyire fontosnak tartotta. Az épület zömök megjelenésű, kéttraktusos, oldalfolyosóval ellátott. Utcai homlokzata puritán, udvarait földszinten árkádsor tagolja, a lépcsőház nem illeszkedik az architektúrába, felette eredetileg torony állt (1945-ig).
2736	3410	Kálvin tér	Ref. újtemplom	5362	1774 (torony 1787-88)	Makó egyik legszebb barokk stílusú műemléke. Tornya 47 méter magas. Eredetileg egyszerű, téglalap alaprajzú, famennyezetes, nyeregtetős templom volt, külön fatoronnyal. 1790-1927 között sarokbástyákkal erősített téglakerítés vette körül
2737	3417	Széchenyi tér 6.	Volt városháza	1	1859	Makó egyik legszebb romantikus épülete, Koczka Ferdinánd tervei alapján épült, íves ablaka és a díszes erkélye teszi egyedivé. Az erkély kovácsoltvas díszeit és korlátját a Ganz vasöntöde készítette. Az épület városházaként funkcionált, amíg Makó Csanád vármegye székhelye volt, annak feldarabolásakor járási tanácsháza lett. 1979-től az úttörőháznak adott otthont, és ettől kezdve fokozatosan kaptak benne helyet a civil szervezetek, hivatalok, művészeti csoportok is.
2738	3418	Széchenyi István tér 10.	Korona Szálló	7614	1855	A város legszebb eklektikus épülete. Helyén már a XVIII. században is Nagykocsma állt a vendégek kiszolgálására. A Szálló négy különböző szakaszban, 1855 és 1967 között épült, architektúrája ennek ellenére egységes. A szocializmus évtizedei alatt Béke Szállóként működött. 1963 és 1967 között állami pénzből felújították, több melléképületét elbontották, új vendéglátórészleget építettek. A

						szálloda 1992-ben zárta be végleg kapuit.
2739	3419	Szegedi utca 22.	Volt Csanád-megyeháza, ma városháza	7509	1780	A makói városháza a város egyik legimpozánsabb klasszicista épülete, s legértékesebb világi építészeti emléke. A középső része előtt hat zömök pilléren nyugvó nyílt oszlopcsarnok található, az oszlopokra erős tagolású főpárkányzat támaszkodik, amelyet 1906-tól nagyméretű timpanon koronáz. A városi címert színes-mázas terrakotta stílusban 2000. május 7-én, a városnapon helyezték el a timpanonon.
2741	3407	Csanád vezér tér (volt Szabadság tér)	Volt csanádi püspöki nyaraló és kápolna	708, 709/1, 709/2		
2742	3413	Szent István tér	R. k. plébánia-templom	556	1765-72	Buják városrész barokk temploma a török hódoltság ideje alatt elpusztult helyére épült Engl Antal püspök megbízásából Homlokzata vízszintes és függőleges elemekkel tagolt. Az ajtaja fölött Engl Antal címere található. Két mellékoltár és szószék rokokó, a szobros fedelű keresztelőmedence copf, a főoltár klasszicista (1853), a Madonna-kegykép barokk.
2743	3414	Szent István tér	Immaculata-szobor	556	1760 körül	Barokk kőkép, mely eredetileg a templom előtti téren állt, a korábbi templom előtt
2744	3404	temető	Szent Anna kápolna	1412/36	1829	Az épület klasszicista stílusa a homorú íves oromfal és a jelenlegi, bádoggal födött hagymasisak barokk elemeivel keveredik. A kápolna kriptájába az építtető feleségén kívül több makói plébánost is eltemettek.
2745	3405	Temető	Gör. kat. kápolna	7047	1847	Klasszicista, négyzetes alaprajzú templom félköríves apszissal. Puritán, csak a falazott főpárkány tagolja a homlokzatot.

2746	3420	Templom köz (Toldi u. sarok)	Gör. kat. templom	7202	1778	Késő barokk templom, 1878-ban kórus, toronyfeljáró és sekrestye épült hozzá. Értékei: rokokó ikonosztáz, copf padok, klasszicista szószék. A falfestményeket 1928-ban Torma Imre készítette. Az eredeti zsindelyfedést cserép, ill. a toronysisakon bádog váltotta fel. A torony a templomtest elé épült, a koronázó párkány ezen is körbefut.

1.14.6.6 Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

Makó város területén nincs nyilvántartott történeti kert.

A Szt. Anna temetőkápolna és a görög katolikus temetőkápolna műemlék, így mindkét temető telke szerepel a műemlékek között.

1.14.6.7 Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

Műemléki környezet a rendelkezésre álló örökségvédelmi adatszolgáltatás alapján a nyilvántartásban szereplő adatokkal a településrendezési eszközön feltüntetésre kerül.

Műemléki környezetek:

törzs-szám	azono-sító	cím	név	helyrajzi szám
2735	26404		Régi ref. iskola ex-lege műemléki környezete	5362, 5361, 5301/7, 5401, 5419, 5418/4, 5418/8, 5301/1
2744	26429		Szent Anna kápolna ex-lege műemléki környezete	1412/23, 1412/24, 1412/25, 1412/26, 1412/27, 1412/3, 1391, 1392, 1394, 1395, 1396, 1397, 1401, 1402, 1403, 1404, 1405, 1406, 1407, 1408, 1409, 1410, 1411, 1412/1, 1412/33, 1412/28, 1412/29, 1412/30, 1412/31, 1412/35, 1419/10, 1241, 1246, 1412/22, 1363, 1362, 1361, 1360, 1358/1, 1356, 1350, 1349, 1348, 1347, 1346, 1345/2, 1345/1, 1341, 1340, 1339, 1338/2, 1337, 1336, 1334, 1333, 1332, 1329, 1247, 1248, 1249, 1416, 1415, 1413, 1328, 1301, 1316/11, 1316/4, 1317/1
2745	26430		Gör. kat. kápolna ex-lege műemléki környezete	8749, 8750, 8751, 8818, 8819, 8820, 8824, 8825, 8829, 8830, 8833, 8834, 8839, 8840, 8841, 8842, 8847, 8843, 8848, 7046/3, 7046/1, 7046/2, 7018, 7020, 7037, 7038, 7039, 7041, 7042/1, 7043, 7045, 7139, 7048, 7049, 7050, 7063, 7051, 7052,

				7053, 8748, 8740, 8741
2734	26431		Kisipari Szövetkezetek Háza, volt püspöki számtartói lak ex-lege műemléki környezete	700, 704/2, 710, 702/1, 702/2, 687/1, 687/2, 699
2731	26432		Kálvária kápolna ex-lege műemléki környezete	1319, 1317/16, 1317/12, 1317/10, 1321, 957, 895, 894, 893
2743	26433		Immaculata-szobor ex-lege műemléki környezete	473/4, 118/1, 138, 140, 554, 202, 201/2, 201/1, 200, 185, 187/1, 187/2, 167
737			Volt városháza ex-lege műemléki környezete	7613/5, 5, 3, 2, 7613/2, 7613/1, 17, 28/3, 28/1, 5552, 5551, 5410, 5411/4, 5411/3, 5541, 5550/32, 5550/33, 4, 27, 29
2738			Korona Szálló ex-lege műemléki környezete	7615/1, 7624/5, 7613/5, 7624/6, 7624/3, 7624/4, 6, 5, 3, 2, 7613/2, 7613/1
2746			Gör. kat. templom ex-lege műemléki környezete	7037, 7207, 7203, 7197/2, 7201, 7208, 7214, 7220, 7221, 7233, 7234/1, 7237, 7238/1
2733			Polgárház ex-lege műemléki környezete	7531/1, 7530/1, 7529/1, 7533/2, 7535, 7533/1, 7521/2, 7521/1, 7520
9041		Kálvin tér	Makó, Kálvin téri református templom műemléki környezete	5362, 5301/1, 5418/7, 5418/6, 5402/5, 5402/6, 5402/33, 5418/3, 5418/2, 5402/7, 5418/8, 5407/2, 5402/2, 5402/4, 5417, 5418/4, 5419, 5418/9, 5420, 5421, 5424, 5423, 5422, 5428, 5436, 5435, 5434, 5437, 5401, 5398, 5399, 5364, 5365, 5366, 5367, 5368, 5369, 5370, 5371, 5372, 5363, 5359, 5360, 5341, 5340/2, 5340/1, 5339, 5338, 5225, 5223, 5222/2, 5222/1, 5221, 5220, 5219, 5218, 5217, 5216, 5215, 5214, 5300, 5361, 5301/3, 5301/7, 5301/8
9042		Szabadság tér	Makó, a Szabadság téri, v. püspöki nyári lak és kápolna műemléki	708, 709/1, 709/2, 7629/7, 7624/9, 7624/5, 7624/6, 7624/3, 7624/4, 5, 7688/2, 7688/1, 7739, 7728/10, 7728/2, 7728/4, 7728/3, 7728/5, 7728/6, 7728/7, 7728/8, 7644, 7643, 7633/5,

			környezete	7642, 7633/1, 7627, 7629/1, 7629/13, 7629/12, 7629/11, 7629/10, 7629/9, 7629/6, 7629/8, 10, 9, 8, 7, 700, 704/2, 704/1, 705, 710, 773, 770, 771, 772, 775, 774, 776, 7624/8, 7624/10, 7624/7, 7624/11, 7725/1, 7725/2, 7725/3
9043		Szt. István tér	Makó, a Szt. István téri rk. plébánia-templom műemléki környezete	556, 473/3, 473/4, 90, 91, 92, 93/2, 93/1, 94, 95, 96, 97, 98/1, 98/2, 98/3, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 559/2, 559/1, 559/3, 580, 578, 579, 560, 558, 557, 117/3, 117/2, 117/1, 121, 120, 119, 118/1, 138, 139, 137, 140, 144/1, 141, 142, 144/2, 145, 146, 147, 148, 149, 136, 151, 150, 554, 473/2, 553, 552, 152, 205/2, 205/1, 204, 203, 202, 201/2, 201/1, 199, 198, 197, 196, 200, 185, 187/1, 187/2, 188, 189, 184, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 178/1, 181, 183, 182, 180, 179, 178/2, 177/2, 177/1, 167, 208, 472, 450, 449, 438/1, 484, 485, 476, 475, 474, 486, 487, 513, 504, 505, 506, 503, 520, 522/2, 522/1, 521, 551/1, 551/2, 550, 549, 548, 547, 546, 545, 544, 543, 542, 534/2, 541, 540, 539/1, 539/5, 539/6, 539/4, 206
10031		Széchenyi tér (volt Lenin tér)	A városi tanácsház műemléki környezete	1, 7614, 7509, 7567/2, 7567/1, 7561/5, 7561/2, 7561/3, 7561/4, 7545, 7546, 7566, 7562/6, 7565, 7562/5, 7551, 7562/2, 7613/4, 7550/1, 7531/1, 7530/1, 7529/1, 7611/1, 7615/2, 7615/1, 7624/5, 7613/5, 7624/6, 7624/3, 7624/4, 6, 5, 3, 2, 7613/2, 7613/1, 17, 28/3, 28/1, 5408, 4668, 5552, 5551, 5410, 5411/4, 5411/3, 5411/2, 5541, 5550/32, 5550/33, 5550/34, 5550/35, 5550/36, 5550/37, 5561, 5560, 5559, 5558, 5557, 5556, 5555, 5554, 5553, 5586, 5587, 5588, 5585, 5583, 5582, 5581, 5580, 5579, 5578, 5504, 5637, 5636, 5635, 5634, 5627, 5591, 5593, 5594, 5595, 5596, 5597, 5626, 5625/1, 5598, 5599, 5600, 5601, 5602, 5603, 7456, 7455, 7484, 7502, 7485, 7486, 7501, 7487, 7500, 7488, 7499, 7503, 7504, 7505/2, 7505/1, 7506, 7507, 7508/1, 7508/2, 7510, 7511, 7512, 7513, 7541/2, 7541/1, 7540, 5417

1.14.6.8 Nemzeti emlékhely

Nemzeti emlékhely Makón nem található.

1.14.6.9 Helyi védelem

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testületének 12/2018. (VII.31.) - 2018. VIII. 1-től hatályos - önkormányzati rendelete biztosítja Makó város településképének védelmét. A rendelet hatálya Makó város közigazgatási területén az építészeti örökség mindazon elemére kiterjed, amely külön jogszabály alapján nem áll védelem alatt, és amelyet az önkormányzat építészeti, várostörténeti szempontból épített környezetének értékeként védetté nyilvánít. A helyi védelem célja Makó város egyedi építészeti arculatának, sajátos megjelenésének, jellegzetességeinek, építészeti, településképi, településszerkezeti értékeinek megőrzése.

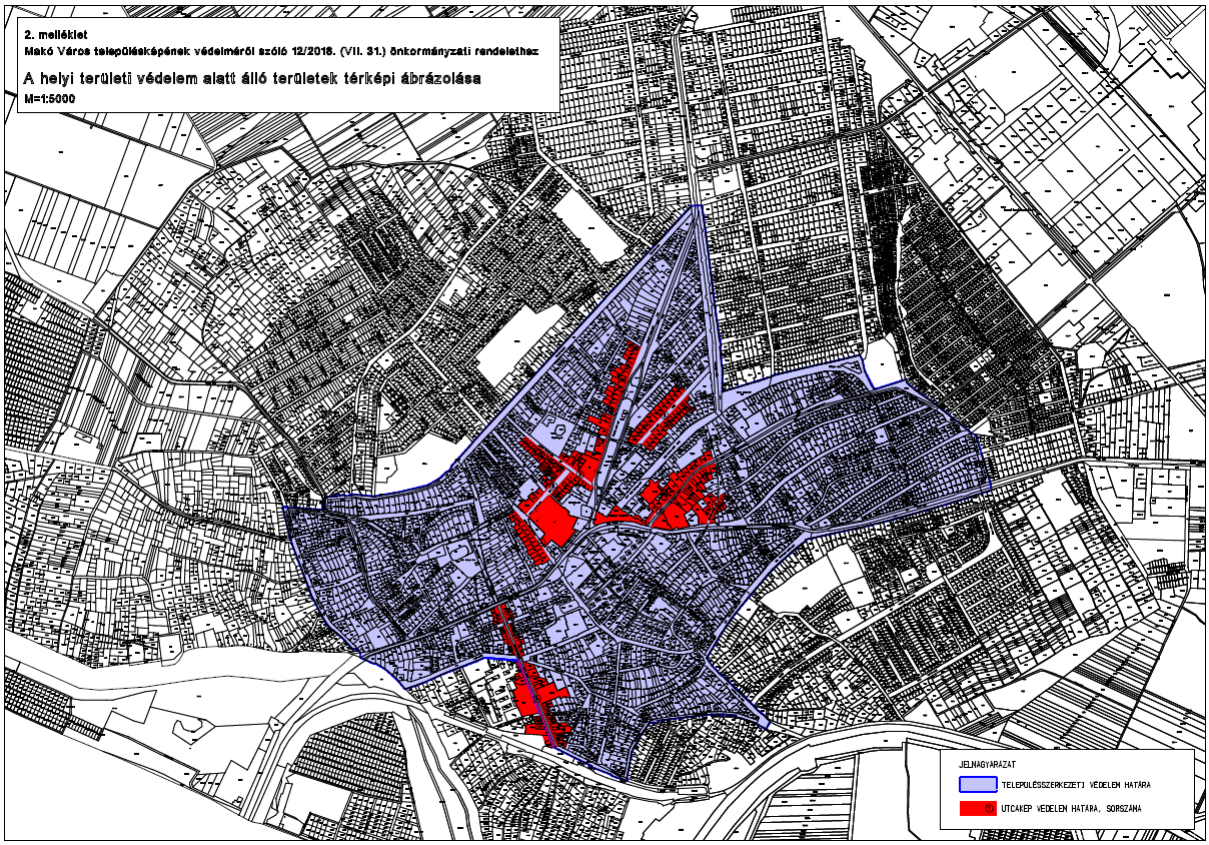
Helyi területi védelem alatt áll a város olyan összefüggő része, ahol az épített és természetes környezet, valamint a jellegzetes településszerkezet történelmi folyamatosságot képez, melynek részét jelentik a védendő építmények, utcák, terek, udvarok, átjárók, parkok, intézménykertek, temetők.

A helyi területi védelem a település hagyományos telekszerkezetének, beépítési módjának, a településkép jellegzetes elemeinek védelmére terjed ki, különösen:

a) a településszerkezetet meghatározó közterületekre, utcahálózatra, azok burkolataira;
b) telekszerkezetekre, ingatlanokra;
c) az utcavonal-vezetésre, utcaképre vagy utcakép részletére
d) a területen található zöldfelületi elemekre;
e) a településképet meghatározó épületekre, építményrészekre, a hagyományos színvilág együttesre.

A helyi területi védelem lehatárolása:

a) Makó településszerkezet-védelmi övezete,
b) Makó utcaképi védelem alatt álló területei.

Forrás: Makó város településképének védelméről szóló 12/2018. (VII.31.) önkormányzati rendeletének 2. melléklete, saját szerkesztés

Makó utcaképi védelem alatt álló területei

- Lonovics sgt. (Állomás tér – Szegedi út között) mindkét oldal

- Úri utca (Széchenyi tér – Erdélyi püspök utca között) mindkét oldal

Oldalhatáron álló-és zártsorú beépítésben földszintes, nyeregtetős polgári házak vonulata. A jellemző építési modor az eklektika: lizénás és kváderezett homlokzattagolásokkal, „T" osztású ablakokkal, hangsúlyos nyílászáró-keretezésekkel/timpanonos szemöldökpárkányokkal. Az utca sorába, szecessziós ízű házak is illeszkednek: az előbbiekkel azonos tömegképzéssel, a stílusnak megfelelő, lágyan ívelt homlokzati vakolatarchitektúrával. A szárazkapuk/kapuépítmények jellemzően egyenes záródásúak.

- Eötvös utca (Hollósy Kornélia utca– Bolygó utca között) páros oldal

Az Úri utcával azonos jellegű utca, azonos módon eklektikus dominanciával. A polgárházak homlokzati díszítése neobarokk, vagy neoreneszánsz, de a szecessziós modor néhány szép példája is megtalálható. A szárazkapuk, szegmensíves-, vagy kosáríves nyílásokba építettek és meglehetősen egyszerű asztalos-szerkezetek. Kivételt képez a 41. sz. alatt húzódó téglaburkolatos ház finom díszítésű kapuja.

- Szent János tér páros oldal

Az utca elején, oldalhatáron álló nyeregtetős házak sorakoznak a romantika szellemében alakított vízszintes záródású oromfalakkal, markáns osztópárkányokkal, kiemelt falpillérekkel. A folytatásban, a beépítés jellemzően zártsorú: az utca vonalával párhuzamos nyeregtetővel épített polgárházakkal. Az épületek arány-és nyílászáró-rendszere, tömegképzése egységes, homlokzati megjelenésük viszont a neo-reneszánsz, neo-barokk és neo-copf eszköztárát felvonultatva, változatos képet mutat.

- József Attila utca (Csanád vezér tér – Petőfi park között)
- Kazinczy utca (Megyeház utca – Hajnal utca között)
- Kossuth utca (József Attila utca – Kürt utca között) páros oldal
- Teleki utca (József Attila utca - Csanád vezér tér között) mindkét oldal

Az utca Szent János tér felöli indítását a Kollégium (v. Pénzügyi palota) 1898-ban, eklektikus stílusban épült tömbje, és a vele szemközti oldalon elhelyezkedő fürdő-épületegyüttes (Hagymatikum) tanuszodája adja. A folytatásban, a Rendőrkapitányság neobarokk pompával képzett épülete, ill. a fürdő-együttes organikus sziluettje körvonalazódik. A Szép utcai kereszteződéstől, az utcakép a megismert eklektikus polgárházak harmonikus sorozatának képet mutatja.

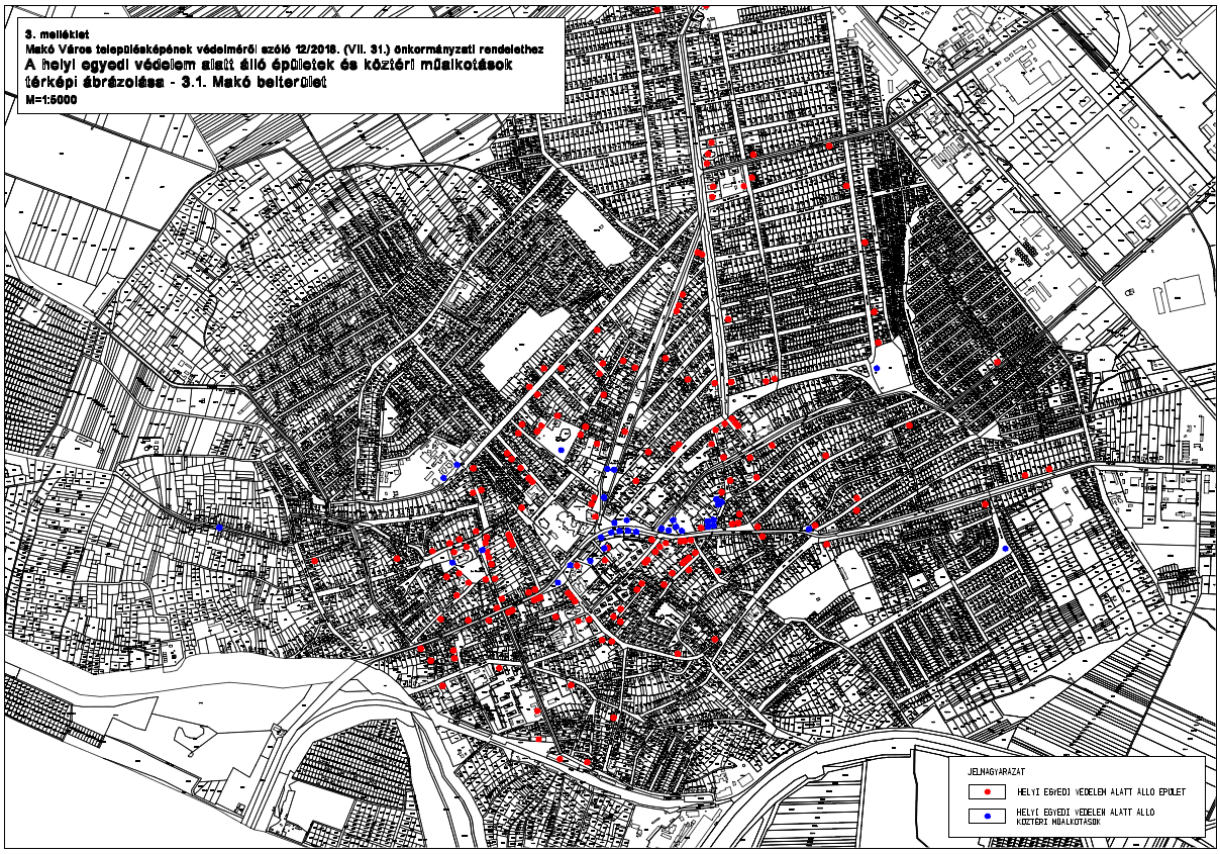
Makó város egyedi védelem alatt álló helyi építészeti örökségének részét képezik mindazon építmények, műalkotások, amelyek kiemelkedő építészeti értékkel bírnak, a településkép meghatározó elemei, hagyományt őriznek, az itt élt emberek, közösségek munkáját és kultúráját híven tükrözik, valamint nem állnak magasabb jogszabályi védelem alatt.

A város területén az egyedi védelem alatt álló helyi építészeti örökségének részét képezik:

a) helyi építészeti védelem alatt álló épületek;
b) helyi védelem alatt álló köztéri alkotások;
c) helyi védelem alatt álló táj- és kertépítészeti alkotások.

A helyi építészeti védelem alatt álló épületek építészeti értékük, állapotuk alapján „A” vagy „B” kategóriába sorolandók:

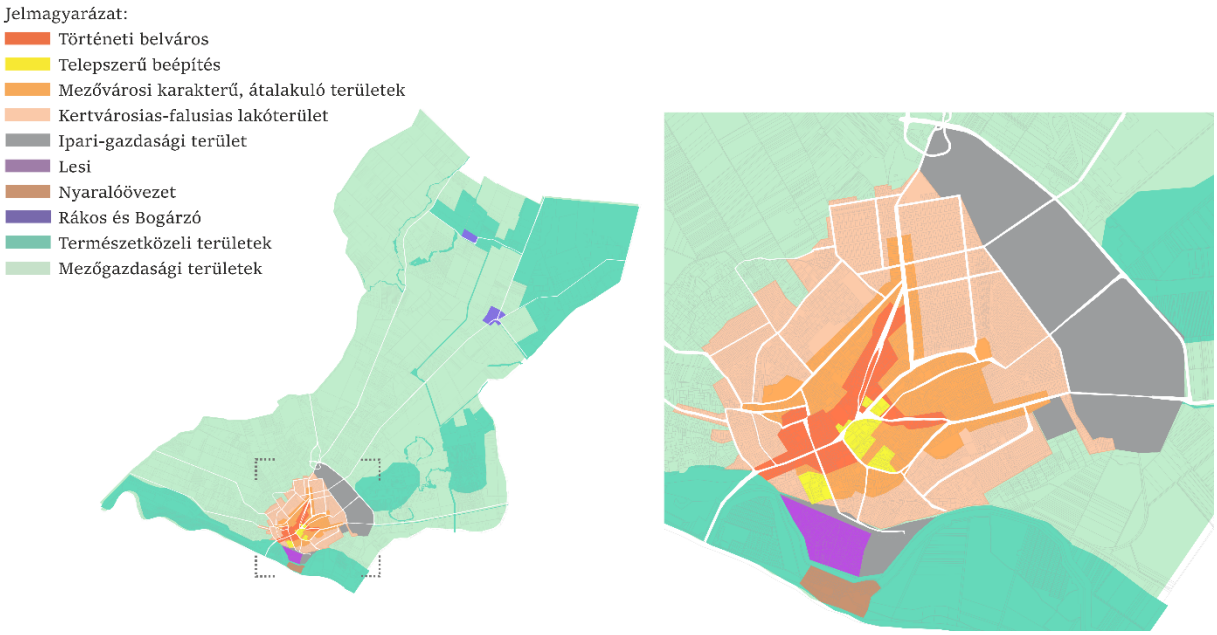
a) „A” kategóriába soroltak azon jó műszaki állapotú, kiemelkedő értékek, amelyeket a tömeg és homlokzatképzés, anyaghasználat vonatkozásában, eredeti formájukban meg kell tartani és a felújítás során az eredetivel azonos állapotot kell elérni
b) „B” kategóriába soroltak azon értékek, amelyek az eredeti építészeti értékek megtartása és az építészeti összhang megteremtése mellett átalakíthatók, bővíthetők.

Forrás: Makó város településképének védelméről szóló 12/2018. (VII.31.) önkormányzati rendeletének 3. melléklete, saját szerkesztés

Makó településképi szempontból meghatározó területei a történeti kialakulás, a sajátos építészeti karakter és az övezeti, építési övezeti besorolásból adódó beépítés jellege alapján elkülönültek. A településképi szempontból meghatározó területek:

a) Történeti belváros
b) Telepszerű beépítés
c) Mezővárosi karakterű, átalakuló területek
d) Kertvárosias-falusias lakóterület
e) Ipari-gazdasági terület
f) Lesi
g) Nyaralóövezet
h) Rákos és Bogárzó
i) Természetközeli területek
j) Mezőgazdasági területek

Forrás: Makó város településképének védelméről szóló 12/2018. (VII.31.) önkormányzati rendeletének 1. melléklete Településképi szempontból meghatározó területek térképi lehatárolása, saját szerkesztés

1.14.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Belterületen:

- főleg a városközpontban, több épület, sok közülük védett épület, üresen áll, használaton kívül vannak, ugyanakkor szálloda létesítésére igény volna (megvalósult jó példa a volt Kállai Éva kollégium helyén épült szálloda).
- a belterületre új csapadékvíz elvezetési tanulmányt kell készíteni, a vízelvezetés hiányossága veszélyezteti a rendezetlen közterületekkel bíró lakóterületeket.

Külterületen:

- igény volna a külterületi utak, más településre vagy külterületi lakott helyre, tanyákra vezető utak kiépítésére, de a földhivatal az utak szélesítéséhez nem járul hozzá, nagyobb, 100 ha-os, gazdasági fejlesztési területre van igény, de ilyen előközművesített, feltárt terület nincs, a településen, a településrendezési terv sem jelölt ki.

1.15 KÖZLEKEDÉS

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Makó városa, Csongrád megyén belül, a megye délkeleti részén, a megyeszékhelytől, Szegedtől 30 km-re keletre fekszik.

Az város elérhetőségét a megye egyik legfontosabb főútja, a 43. sz. főút, és a 2015-ben megépült M43-as autópálya biztosítja.

A ***43. sz. I. rendű főút***, mely Szegedet köti össze Nagylak határátkelővel, Románia felé biztosítva kapcsolatot, keresztülhalad a város központján.

A várostól északra, a 43.sz. főúttal közel párhuzamosan vezet az ***M43 autópálya***, mely az M5 autópálya felől az országhatár felé jelent összeköttetést.

A ***430. sz. II. rendű főút*** Makó lakott területének észak-keleti elkerülő útja. Az M43 autópálya Makóról a 430. sz. főúton érhető el.

A város térségi kapcsolatainak biztosításához hozzájárul még, a ***431. sz. II. rendű főút*** is, mely ugyan Makó közigazgatási határán kívül esik, de Kiszombor határátkelőhely megközelítését teszi lehetővé.

***A város közlekedési szokásaiban igen jelentős szerepe van az ingázásnak*.** A bejárók és eljárók arányának tekintetében a településre inkább a bejárás jellemző, mint az eljárás.

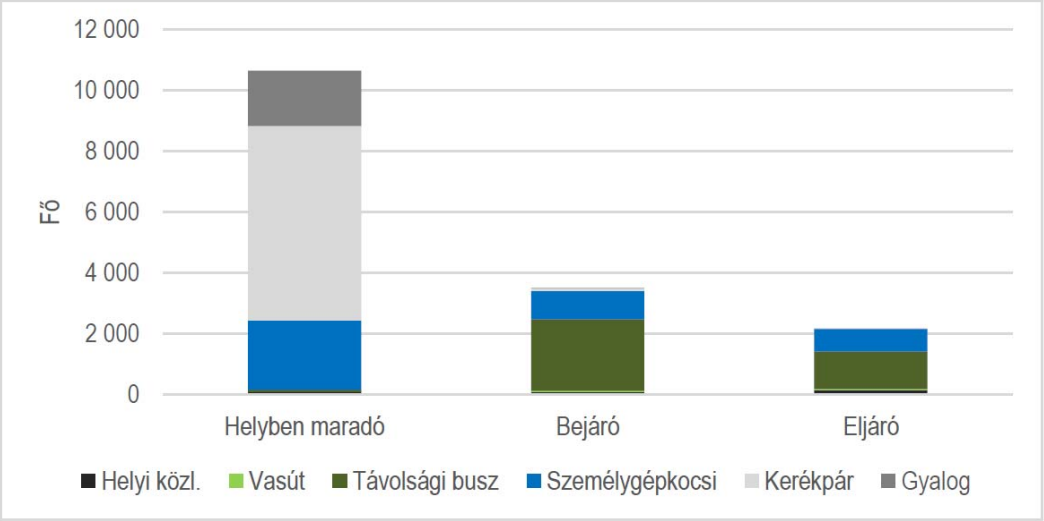
A bejárás fő kiindulópontja Szeged, Kiszombor, Apátfalva, Csanádpalota, melyekről a bejárók településenként 11-16 %-a érkezik Makóra. A településekről jellemzően közösségi közlekedéssel érkeznek a közlekedők. Az eljárók tekintetében a fő célállomás Szeged, ahová az összes eljáró 57 %-a utazik. További fontos célpont Hódmezővásárhely és Kiszombor, ahová 8-9 % utazik naponta.

A 2011-ben elvégzett népszámlálás alapján **a bejárók közel 72 %-a a közösségi közlekedést választotta** és csak közel 25 %-uk használt személygépjárművet. Az eljárók közel 66 %-a használt közösségi közlekedést és csak 33 % személygépjárművet.

A ***kerékpáros közlekedés a helyi közlekedésben nagy szerepet játszik***. A helyben közlekedők több mint fele a kerékpárt választja, de jelentős a gyalogosok aránya is.

A helyben közlekedők és az ingázók utazásainak, közlekedési mód választás szerinti megoszlását szemlélteti az alábbi diagram.

1-60. ábra: A helyben közlekedők és ingázók utazásainak módszerinti megoszlása Makón

Forrás: Népszámlálás 2011., KSH

Az adatokból kitűnik, hogy a helyi közlekedők 60 %-a a kerékpárt választja közlekedési eszközként. A helyben közlekedők közel 77 %-a kerékpárral és gyalogosan közlekedik. Az autóhasználat nem éri el 21 %-ot, míg a közösségi közlekedést használók aránya nem éri el a 2 %-ot sem.

A fentiekben vizsgált utazási módválasztás ***megfelelő alapot jelent a környezetbarát közlekedési módok erősítésének, a fenntartható közlekedés elvének érvényesítéséhez.***

1.15.2 Közúti közlekedés

A térségi kapcsolatokat a már említett főúthálózati elemek biztosítják:

- M43 autópálya,
- 43. sz. I. rendű főút,
- 430. sz. II. rendű főút,
- 431. sz. II. rendű főút

A főúthálózati elemeken kívül, a **közúthálózati szempontból alközponti szerepű város**, a környező településekkel számos sugárirányban vezető összekötő úton áll kapcsolatban:

- 4412 j. összekötő út Szeged irányába (Ószegedi út),
- 4414. j. összekötő út Maroslele irányába (Ardics utca),
- 4415. j. összekötő út M43 irányába (Vásárhely u.-Földeáki út),
- 4422. j. Orosháza – Makó összekötő út
- 4423. j. Rákos – Bogárzó összekötő út
- 4424. j. összekötő út Királyhegyes irányába (részben szilárd burkolatú) (Királyhegyesi u.),
- 4425. j. Rákos – Apátfalva összekötő út
- 4426. j. Tótkomlós – Pitvaros – Rákos összekötő út
- 4432. j. Békéscsaba – Makó összekötő út Tótkomlós irányába (Justh Gyula utca),
- 4434. j. összekötő út Csanádpalota irányába (Aradi utca),
- 44152. j. bekötőút
- 44319. j. Makó-Újváros vasútállomáshoz vezető út

A város jelenlegi közúthálózatát a mellékelt belterületi és külterületi tervlapok tartalmazzák.

A város legfontosabb forgalmi és gyűjtőútjai biztosítják a térség és a város kapcsolatát, valamint a belső városi forgalom levezetését.

Korábban jellemző volt a városon belüli tranzitforgalom, de a megépült autópályának köszönhetően csökkent a főutca környezeti terhelése. Ugyanakkor a máig a legjelentősebb kapcsolatot biztosító 43. sz. főút áthalad a város központján.

Az országos utak belterületi szakaszai 2x1 sávosak, kivételt képez ez alól a 4432. j. út városközponti szakasza, ahol a Csanád vezér tér két oldalán a forgalom, irányonként szétválasztva kerül levezetésre.

Az utak városközponti szakaszai mentén, az igényeknek és a lehetőségeknek megfelelően párhuzamos és merőleges parkolók vannak.

A forgalomvonzó létesítmények, a fürdő, a Polgármesteri Hivatal, a múzeum, a bíróság, a gimnázium, panziók, és szállodák, a buszpályaudvar, a földhivatal, a sportcsarnok, mind a városközpontban koncentrálódnak, a Szegedi utcán, a Széchenyi téren, a Megyeháza utcában és a Csanád Vezér téren.

A **gyűjtő utak** a városon átvezető országos utak vonalvezetéséhez illeszkedő, közel azonos nagyságú, merőleges lakóutcák hálózatából álló tömböket határoló utak.

- Tompa u.
- Almási u.
- Sírkert u.
- Justh Gyula u.
- Martinovics Ignác u.
- Kálvária u.
- Kálvin János u.
- Batthyány Lajos u.
- Wekerle u.
- Honvéd u.

A gyűjtő utak átlag szélessége 5,10 m, míg a lakóutcáké 3,30 m. A település belterületi útjai szinte teljes egészében burkolattal rendelkeznek, emellett azonban a lakóutcák burkolatszélessége nem kielégítő, javasolt a legkeskenyebb utcák burkolatainak szélesítése. Az utcák burkolata általában megfelelő állapotú, a szennyvíz csatornázás miatt a belterületi utak döntő többsége újra lett aszfaltozva.

A belterületen földutak a Honvéd és Lesi városrészben vannak csak. A Honvéd városrészben lévő földutak burkolása a sürgetőbb, mivel ott lakóterületekről van szó, míg Lesi területe kiskertes övezet.

A város a legforgalmasabb csomópontjaiban körforgalom épült.

- A 43. sz. főúton:
    - a Kálvin utcánál,
    - a Széchenyi téren,
    - a Hunyadi u. – Úri u. vonalában,
    - a Batthyány u. – Arany J. u vonalában,
    - a Tölgyfa utcánál,
    - és a 430.sz. főút csatlakozásánál.
- További körforgalmi csomópont található:

- a Szent István téren mely a fürdő kiszolgálását biztosítja,
- a 430. sz. főút – 4415.j. ők. út (Földeák út) csatlakozásánál,
- valamint az Ipari parknál, az Ugar utcán.

Nyomógombos jelzőlámpa szabályozással biztosított gyalogátkelőhely van:

- a Szegedi út elején
- és a Vásárhelyi utca - Szikszai utca keresztezésében.

A Szegedi úti lámpa sebességmérő készülékkel is el van látva, a megengedettnél magasabb sebességet érzékelve a város irányába, pirosra vált a gépjárművek számára.

Zóna 30 övezet működik a Vertán városrész nyugati szélén, és a Gerizdes városrész déli szélén.

Lakó-pihenő övezet a Bajcsy-Zsilinszky Endre lakótelepen van.

A település egyéb területén egyszerű alá és fölérendelt utcák hálózata alkotja a lakó utcák hálózatát.

A vasút és a közút keresztezését az alábbi, - többségük fénysorompóval védett - közúti-vasúti átjárók biztosítják:

- 4422. j. ök. út
- Justh Gyula u.
- Ugar u.
- Aradi u.
- Verebes u.
- Bárányos sor
- Tinódi u.
- Liget u.

1-61. ábra: Az országos közutak forgalmi adatai Makón

utak megnevezése	mérés helye	Sógk	kisteher	2016. évi forgalmak Jármű/nap									Összes forgalom		kapacitás kihasználtság
				busz		tehergépkocsi					motor	kerékpár	lassú jármű	jármű/nap	Ej/nap	
				egyes	csuklós	közepes	nehéz	pótkocsis	nyerges	speciális						
M43 autópálya		4420	1567	74	0	522	215	125	2902	7	15	0	0	**9947**	**15859**	18%
43.sz I.rendű főút	26+141	2709	588	55	0	36	24	30	43	0	44	5	11	**33545**	**3830**	19%
	29+000	4597	994	140	4	74	60	28	90	0	127	243	33	**6390**	**6840**	34%
	30+570	5306	1001	98	2	89	79	22	79	0	99	297	21	**7093**	**7218**	35%
	31+330	5098	1138	60	4	29	35	11	43	0	82	0	9	**6509**	**6672**	33%
	34+140	1945	544	71	3	18	32	16	122	0	54	1	31	**2837**	**3166**	16%
	39+100	1992	661	66	7	16	40	62	682	1	36	2	33	**3598**	**4952**	20%
430.sz. II.rendű főút	2+235	3292	1123	66	3	94	62	89	695	0	74	20	67	**5585**	**7171**	35%
	4+806	1378	624	21	0	61	50	90	759	0	23	0	5	**3011**	**4483**	18%
	5+206	1530	694	30	0	24	164	119	958	0	14	7	10	**3550**	**5500**	23%
	6+206	1203	568	38	0	75	28	78	752	2	9	0	3	**2759**	**4220**	17%
431.sz. II.rendű főút	1+500	1463	477	6	0	68	36	21	10	0	15	0	0	**2096**	**2304**	11%
4412.j. összekötő út	0+700	250	105	0	0	0	7	0	1	0	33	69	25	**490**	**474**	4%
4414.j.összekötő út	29+100	2181	642	11	0	27	15	5	22	0	57	390	50	**2520**	**2637**	21%
	28+000	1543	511	35	0	90	70	30	15	0	31	161	34	**3400**	**3261**	26%
4422.j. összekötő út	39+600	206	124	4	0	10	27	20	5	0	28	29	46	**499**	**640**	3%
4423.j. összekötő út	5+000	32	26	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**70**	**91**	0%
4424. j. összekötő út	5+300	63	57	0	0	3	9	21	0	0	5	5	12	**175**	**237**	1%
	13+000	142	91	11	1	0	1	1	1	0	14	14	31	**306**	**352**	3%
4425.j. összekötő út	3+400	295	32	18	0	5	2	1	0	0	33	14	10	**410**	**448**	2%
4426.j. összekötő út	10+600	430	86	28	0	65	17	48	8	0	75	78	8	**843**	**924**	8%
4432.j. összekötő út	64+800	1685	500	66	1	29	29	50	37	0	11	1	40	**2449**	**2823**	14%
	72+800	2351	802	73	2	15	114	22	36	0	62	0	27	**3504**	**3770**	30%
	73+600	4914	1040	130	4	22	32	31	26	0	164	0	19	**6382**	**6588**	52%
4434.j. összekötő út	83+800	1346	499	62	0	18	95	28	178	15	27	13	38	**2319**	**2951**	14%

Forrás: Magyar Közút Zrt. 2016. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalomszámlálási adatai

A legjelentősebb kapcsolatot biztosító 43. sz. főút a városközponton halad keresztül, a Szegedi u. – Széchenyi tér – Megyeháza u. – Aradi u. útvonalon. Forgalma az autópálya megépítésével jelentősen csökkent, jelenlegi terhelése elfogadható szinten van, a városközpontban 7000 Ej/nap érték körüli, ami 35 %-os kihasználtságot jelent.

A 430. sz. főút a település északkeleti szélén, gazdasági területek mentén vezet, lakóterületeket nem érintve. Forgalma 4200-7200 Ej/nap között mozog.

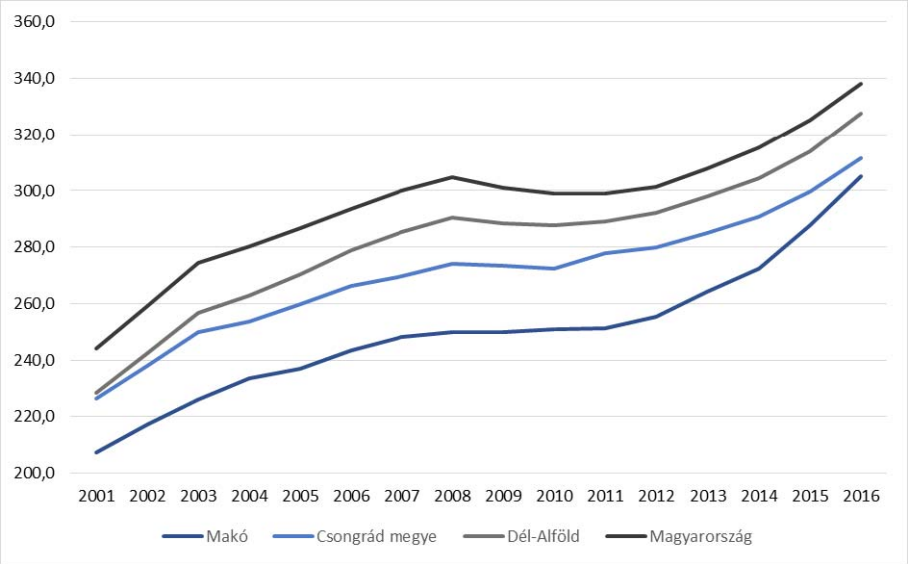
Ezeken kívül a 4412., 4414., 4432., 4415., 4424. j. utak vezetnek át, illetve érintik a város belterületét. Forgalmuk nem túl nagy, egyedül a 4432.j. út városközponti szakaszán, a Kossuth utca – Csanád vezér tér útvonalon éri el az 52 %-os kapacitás kihasználtságot, ami 6600 Ej/nap forgalmat jelent, a 2016-os adatok alapján.

Az M43 autópálya és a 430. sz. főút megvalósulása révén a tranzit forgalom legjelentősebb részétől mentesült a város. Az átmenő forgalom csökkenésével a főutca környezeti terhelése csökkent, a városközpont élhetőbbé vált.

Motorizáció

A település motorizációs foka alapvetően befolyásolja a közlekedési szokásokat és ezzel a közúti közlekedés helyzetét a városban. Az alábbi grafikon Makó motorizációjának alakulását mutatja 2001-2016 közötti időszakban, Magyarország, Dél-Alföld és Csongrád megye átlag értékeinek tükrében.

1-62. ábra: Motorizáció alakulása Makón (szgk/1000 lakos)

Forrás: KSH

A város motorizációjának trendje a vizsgált időszakban követi az országos, a Dél-Alföld és a megye értékeit, de azoknál alacsonyabb szintet mutat. A különbség az elmúlt 10 évben nem változott, ugyanakkor 2016-ra Makó közelített a megyei átlaghoz.

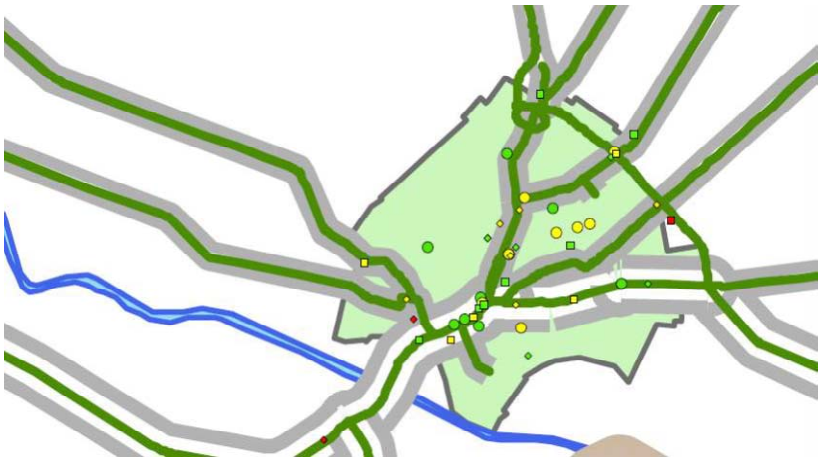
2016-ban Makó motorizációs fokának szintje 305 szgk/1000 lakos volt, míg a legmagasabb értékű országos átlag 338 szgk/1000 lakos volt. A város motorizációs foka folyamatosan emelkedett az elmúlt évtizedben, kivéve a 2008-2010-ig tartó stagnálást.

Bár az alacsony motorizációs szint általában a település és a lakosság alacsonyabb gazdasági erejét is jelzi, ennek ellenére az alacsony motorizációs szint megfelelő alapot nyújt a ***fenntartható közlekedés*** elvei mentén történő városi közlekedéspolitika kialakítására, alkalmazására.

Baleseti adatok

A város baleseti helyzetét mutatja az alábbi baleseti ponttérkép.

1-63. ábra: Balesetek helyei és súlyosságuk 2011-2013 között Makón

Forrás: KKK

A település lakott területén csak egy halálos baleset történt 2011 és 2013 között. A másik halálos baleset a lakott területen kívül, a 430. sz. főúton következett be. A balesetek többsége könnyű sérüléses, eloszlásuk követik a fő utak vonalát. A legtöbb baleset ebben az időszakban a Szegedi utcában volt. Önkormányzati utakon három évet tekintve gócosodás nem tapasztalható. A helyi utak baleseti adatai és a tapasztalat alapján, a Szép utca Kálvária utcai és Virág utcai, valamint a Királyhegyesi utca Berzsenyi utcai kereszteződései balesetveszélyesek a kerékpáros konfliktusok miatt.

1.15.3 Közösségi közlekedés

1.15.3.1 Közúti közösségi közlekedés

Makó városa attraktív, korszerű autóbusz állomással rendelkezik, a Csanád vezér tér végében. Az állomás délre közvetlen kapcsolatban van a 43. sz. főút belterületi átkelési szakaszával, északra a 4422. j. úton keresztül a 430. sz. főúttal. Kedvező az elhelyezkedése, mert a központ szélén helyezkedik el, ugyan akkor rövid úton elérhetők a város főforgalmi kapcsolatai. Ez utóbbi a gyalogos és kerékpáros elérhetőség számára jelent előnyt.

A pályaudvar 10 autóbusz egy időben történő indítására alkalmas, akadálymentes, fedett peronokkal rendelkezik. Az utasokat fűtött váró és digitális tájékoztató tábla szolgálja. Az állomáson forgalomirányítás működik. A létesítmény területén jelentős számú, részben fedett, korszerű támaszokból álló B+R parkoló van, de a szomszédságában, a tér más részein további kerékpártámaszok vannak, jelentős számban, de ezek minősége és kiépítettsége nem éri el az autóbusz pályaudvaron lévőkét. Külön P+R parkolóval nem rendelkezik a buszpályaudvar, de a közelben lévő SPAR áruház parkolója részben betölti ezt a szerepet is. Gépjárművek a tér két oldalán lévő út szélén is parkolhatnak.

Az autóbusz állomáson forgalma jelentős, egy átlagos munkanapon kb. 161 járat indul vagy halad át.

A város belterületi megállóit az elmúlt években teljes egészében felújították, mely magában foglalta az akadálymentesített peronok kiépítését, új, egységes utas várók kihelyezését és az autóbuszöblök kiépítését, felújítását.

A külterületi megállók kiépítettsége minimális, jellemző, hogy csak tábla jelzi a megállók helyét.

A város **helyközi autóbusz** szolgáltatását túlnyomó többségben a DAKK Zrt. látja el. Közvetlen autóbusz járatok közlekednek mind Budapest (napi 5 induló járat), mind pedig Szeged (napi 60 induló járat) felé.

A közúti közösségi közlekedés meglévő hálózatát, az autóbusz megállók helyeivel, az ellátottságot mutató területekkel, a mellékelt közösségi közlekedési tervlapon ábrázoltuk.

Makón a helyi és a helyközi autóbusz járatok, jellemzően az országos közutakon közlekednek. A közösségi közlekedés hálózatát bemutató tervlapokon ábrázoltuk a területi lefedettséget is, belterületen 300 m-es, külterületen 500 m-es gyaloglási távolságot véve figyelembe. **A lefedettség tekintetében a helyzet nem mondható kielégítőnek, a belterületen jelentős mértékben található ellátatlan terület.**

A helyközi megállóhelyek döntő többsége a 43. sz. főút, valamint a 4422. j. és a 4432. j. összekötő utak mentén helyezkednek el. A városközpont, az oktatási és közintézmények, továbbá a kórház és a gyógyfürdő közvetlenül elérhető a környező településekről.

A város helyközi megállóiban a legforgalmasabb helyeken (pl. ABC, Kölcsey u.) 100-110 járat áll meg egy munkanapon, de a kisebb megállókban is 20-30 db, kivételt csak a városközponttól távol eső megállóhelyek képeznek.

A ***helyi közösségi közlekedési*** szolgáltatást a DAKK Zrt. látja el, hálózata nem érinti az összes városrészt. ***Mindössze egy helyi viszonylat közlekedik***, a járatok munkanapokon és szabadnapokon irányonként 4 alkalommal közlekednek.

A helyi viszonylat az autóbusz-állomás és az északkeleti városrész (ipari park) között teremt kapcsolatot. A városközpont többi városrésszel való kapcsolatát a helyközi járatok biztosítják.

1.15.3.2 Kötöttpályás közösségi közlekedés

Makón két vasútvonal halad át, a 121-es számú Kétegyháza – Újszeged vasútvonal, és a 130-as Tiszatenyő – Makó vasútvonal. A vasúti közlekedés háttérbe szorulása miatt, ma már csak a Kétegyháza – Újszeged vasútvonalon van személyszállítás, de a vonalak teherforgalma is alacsony.

A 121-es számú vasútvonal „regionális vasúti pálya” besorolású vasútvonal, végig egyvágányú, dízel vontatású, az engedélyezett sebesség 50-60 km/h.

A 130-as számú vasútvonal Makót érintő szakasza „egyéb vasúti pálya” besorolású vasútvonal, szintén egyvágányú, dízel vontatású, az engedélyezett sebesség 60 km/h.

Makón 2 vasútállomás (Makó állomás és Makó-Újváros állomás) és egy vasúti megállóhely (Makó-Újvásártér) van. Ezek közül utasforgalmat csak Makó állomás bonyolít, de Makó állomást is csak átlag napi két pár személyszállító vonat érinti, ami Újszeged – Battonya/Kétegyháza viszonylatban közlekedik. Az eljutási idő a megyeszékhelyre, Szegedre (Újszeged állomásra) 46 perc.

Budapestre említésre méltó szolgáltatási színvonalú vasúti kapcsolat nincs. Összességében Makón rendkívül kedvezőtlen a vasút szolgáltatási színvonala.

Makó vasútállomás

Makó vasútállomás Makó déli részén, lakott területek és ipari területek között fekszik, megközelíteni a település központja felől a 43. sz. számú főút - 43308. j. állomáshoz vezető út útvonalon, illetve a városközpont felől még a Csokonai utcán át lehet. Összességében a vasútállomás nincs túl kedvező helyen a város központjához képest.

Az állomási előtéren van lehetőség személygépjárművel parkolni, van kerékpártároló, illetve autóbusz-megálló is. Az állomási előtér viszonylag rendezett benyomást kelt.

Az állomáson balesetveszélyes, keskeny, sk+0-15 cm magasságú alacsony peronok találhatók, melyek szintben közelíthetők meg. Az állomás nem akadálymentesített.

A közepes állapotú felvételi épületben pénztár már nem üzemel, WC, váróterem és hangos utas tájékoztatás van.

Makó-Újváros vasútállomás

Makó-Újváros állomás áruforgalomra megnyitott középállomás, ahol utasforgalom nincs.

Makó-Újváros állomás Makó észak-keleti szélén található, ipari területek között, megközelíteni a 4432. j. Békéscsaba – Makó összekötő útról kiágazó 44319. j., állomáshoz vezető úton lehet.

Makó-Újvásártér vasúti megállóhely

Makó-Újvásártér megállóhely a 43. sz. főút és a 130-as számú vasútvonal találkozásánál fekszik. Mivel a 130-as számú vasútvonal, ezen szakaszán szünetel a személyforgalom, ezért utasforgalom számára nincs megnyitva a megállóhely.

1.15.4 Gyalogos és kerékpáros közlekedés

Gyalogos közlekedés

A városban összesen több mint 200 km kiépített járda és gyalogút található, a hiányzó szakaszok folyamatosan épülnek.

A forgalmi, a gyűjtő és a lakóutcák mentén jellemzően kétoldali járdával lehet számolni. A járdák burkolatának egyharmada aszfalt, egyharmada kő, egyharmada beton. Az éves járda felújítási program keretében ütemezetten újítják fel a város járdáit.

A statisztikai adatok alapján a helyben közlekedők 17 %-a gyalogosan közlekedik. Ez a megfelelő szolgáltatási színvonal fontosságára hívja fel a figyelmet. A város idegenforgalmi szerepének erősödésével összefüggésben szélesebb gyalogos felületek kialakítására lesz szükség.

Az utakon körforgalmak és önállóan kijelölt gyalogátkelőhelyek biztosítják a gyalogosok számára a biztonságos átkelési lehetőséget. A kiépítések mozgáskorlátozottak számára akadálymentesítettek.

A korábban jelentős tranzit forgalom miatt, a forgalombiztonság javítása érdekében, a kerékpáros forgalmat, ahol lehetett kiemelték a közúti forgalomból, és a gyalogos fogalommal közös felületre vezették. Ezzel nőtt a közút biztonsága, de ez a megoldás potenciálisan magába hordozza a gyalogosok és kerékpárosok közötti konfliktusok lehetőségét. A településközpontban, a főút mentén, ahol a szélesség engedte, elválasztott, vagy elválasztás nélküli gyalog- és kerékpárutak épültek.

Kerékpáros közlekedés

A település nagysága és síkvidéki jellege kedvez a kerékpáros közlekedésnek. Ezt igazolja, hogy a helyi közlekedők 77 %-a választja naponta közlekedési eszközéül a kerékpárt. A kerékpározás pótolja sok esetben a helyi autóbusz közlekedési szolgáltatás hiányosságait. Az ingázó forgalom esetében a kerékpározás nem jellemző.

Magáért beszél az is, hogy Makó 2014-ben, harmadjára is elnyerte a Kerékpárosbarát Település címet a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium pályázatán.

Az elmúlt időszakban jelentős kerékpáros hálózat épült ki a városban. A legfontosabb kerékpárutak és sávok érintik a legforgalmasabb országos utak átkelési szakaszait, de helyi gyűjtő utak mentén is futnak. A sűrű hálózat szinte a település teljes beépített területét feltárja. A kerékpárutak jellemzően önálló kerékpárutak, de kis hányaduk elválasztott, vagy elválasztás nélküli, gyalog- és kerékpárút, főleg a szűk helyeken.

A tapasztalat szerint a település kerékpáros forgalma inkább hivatásforgalom. A szabadidős kerékpározás nem jellemző, ezért a fejlesztésben a hivatásforgalmat szolgáló elemek előnyt élveznek.

A kiépített hálózaton kívül, a lakóutcákban, a lakó-pihenő övezetben, a forgalomcsillapított zónában a közúti forgalommal együtt közlekednek a kerékpárosok. Csak a város főterén, a Széchenyi téren tilos a kerékpározás.

A környező települések közül Kiszombor és Apátfalva ma már biztonságosan elérhető kerékpárúton.

A felmérések alapján a városban **közel 3500 kerékpártámasz** van, de ezekből csak elenyésző számú a kerékpár vázát rögzíteni tudó támasz. A buszpályaudvarnál lévő B+R parkoló korszerű, a vasútállomáson nincs kiépített B+R parkoló. A támaszok többsége a belvárosban, a jelentősebb intézményekhez, szolgáltatásokhoz kapcsolódva helyezkednek el. A legnagyobb kerékpár tárolási kapacitással az autóbusz pályaudvar, a fürdő és a nagyobb áruházak melletti tárolók rendelkeznek.

A város meglévő kerékpárút hálózatát a mellékelt belterületi közúthálózati tervlapon ábrázoltuk.

1.15.5 Parkolás

A városban ***fizető parkolási övezet nincs***, a várakozás ingyenes. ***P+R parkolóval nem rendelkezik*** a város. Általánosságban az utak szélén, vagy a padkán várakoznak a járművek.

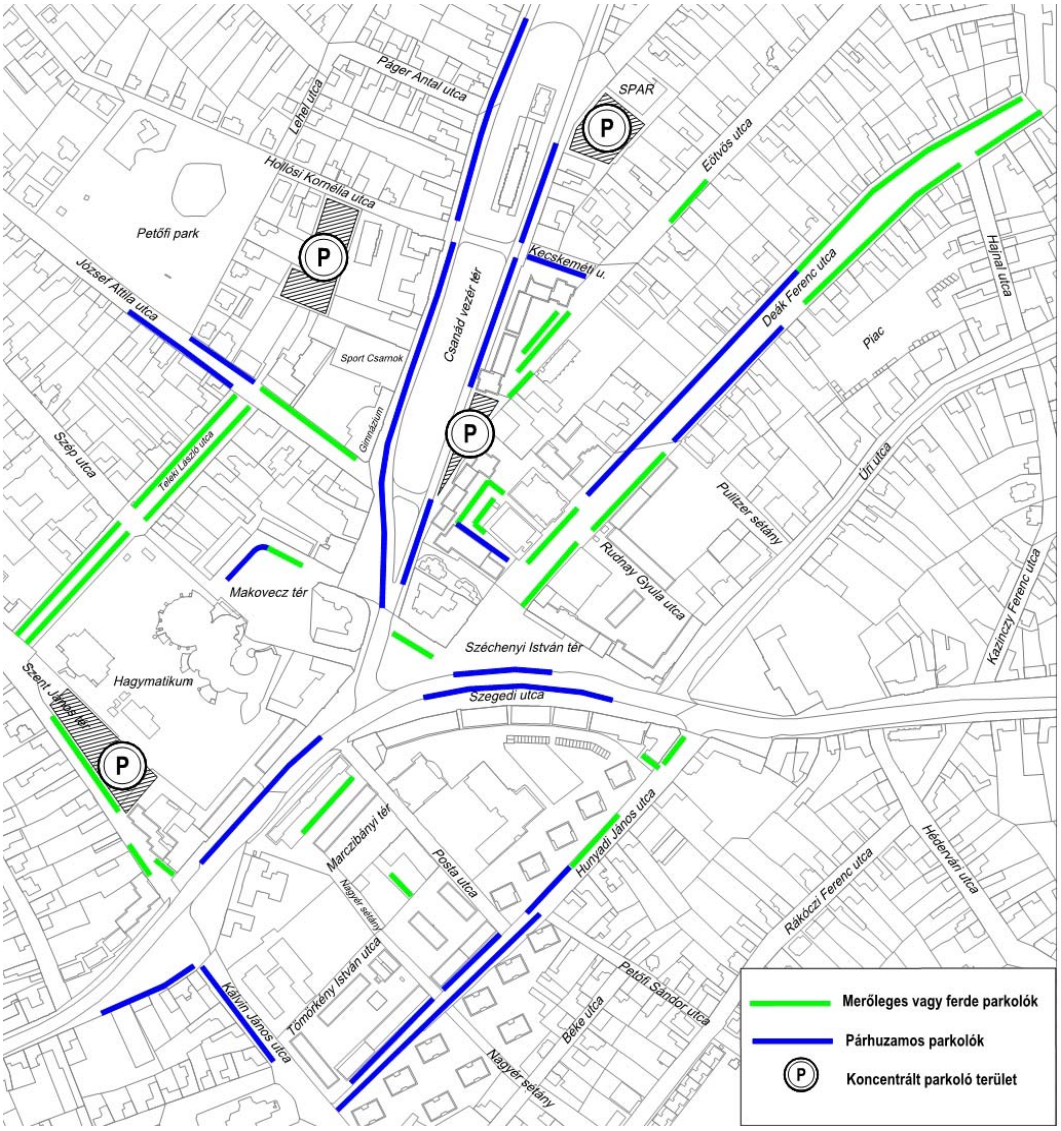
A településen és ezen belül a központban általában parkoló hiány nincs. Időszakosan, a nyári turista szezonban jelentkezik hiány a Hunyadi utcában és a Makovecz téren.

Jelentősebb számú kiépített parkoló található az alábbi helyeken:

- városközpont – alapvetően út menti parkolók,
- Teleki L. utca – a fürdő mögött, merőleges beállású parkolók az utcában,
- Szent J. tér – merőleges beállású parkoló parkba illesztve,
- Hollósy Kornélia u. - merőleges beállású parkoló terület,
- Deák F. u. – a központból a panelházak mentén merőleges, majd kiépített párhuzamos, és
- végül a piacnál merőleges beállású parkolók,
- kiskereskedelmi áruházak (Tesco, Lidl, Spar),
- a nyaraló részen, a Maros-parti út mentén 26 db parkoló, melyből 2 db akadálymentes, és 1 db autóbusz parkoló .

A számos parkolóhely ellenére problémát jelent a belvárosban és a turisztikailag frekventált helyeken a parkolás, ami leginkább az idegenforgalmi szezonban jelentős.

1-64. ábra: Belváros parkolásának vizsgálata

1.15.6 Áruszállítás

A városban az ***áruszállítás főbb útvonalai az országos utak***. A 43. sz. főút és teherforgalma nyugat-kelet irányban átszeli a várost. A településen belül a kereskedelmi, szolgáltató funkciók nem sűrűsödnek néhány helyre, ezért ***áruszállítási forgalmuk is eloszlik a város úthálózatán***. A legnagyobb gazdasági területek a 430. sz. főút mentén helyezkednek el, melyek kiszolgálása az M43 autópálya révén, a város lakott területeinek elkerülésével is lehetséges. Mindezek mellett egyes telephelyek forgalma már olyan méretet öltött, mely zavarja a környezetet. Ilyen a Nagycsillag utcában található személyszállítással foglakozó, a Váradi utcában lévő szállítmányozó és a Liget utcában működő nagykereskedelemmel foglakozó vállalkozás. A lakott területek közé szorult telephelyek új helyre való költözése volna a cél, amely mind a vállalkozásoknak, mind a környezetnek előnyös lenne, de addig a zavaró forgalom minimalizálása, illetve lokalizálása a feladat.

1.16 KÖZMŰVESÍTÉS

Makó város közműellátása teljesnek mondható, mivel mind a vízi-, mind az energia, és a távközlés közművei vezetékes rendszerekben, most már a nagy városi igényeknek megfelelően épültek ki.

Makó közműellátásán belül az energia és a távközlés közművei az országos, míg a víziközművek (vízellátás és szennyvízcsatornázás) a regionális rendszerekhez csatlakoznak.

A városon belül valamennyi közművet tekintve egységes fő-, és ellátó hálózati rendszerek épültek ki, és biztosítják a közműigényeket.

A közműellátást az Önkormányzat által létrehozott, vagy vele szerződéses kapcsolatban levő közműszolgáltatók végzik, az önkormányzati törvény előírásainak megfelelően.

2005-ben meghatározták a város közművesítésével kapcsolatos fejlesztési irányelveit mind a meglévő, mind az új beépítésű területeknél.

A szerkezeti és szabályozási terv felülvizsgálatának közművizsgálati munkarészében megismételjük a 2005-ben elkészült és elfogadott településfejlesztési tervben rögzített (és nem változott) alapadatokat, továbbá a városra készült ITS közmű fejezetét, melyek szükségesek lesznek az egységes közmű-ellátás megértéséhez, és iránymutatóak a város közműellátásánál.

A városban a közművek kiépítettségénél továbbra is a vízellátás, a gázellátás és a hírközlés (98 %), illetve a villamosenergia-ellátás hálózatai (100 %) jelenti ***az európai szintűnek tekinthető mennyiségi kiépítettséget***.

A város szennyvízcsatornázása és szennyvíztisztítása véglegesen 2015-re oldódott meg. A szennyvíztisztító-telep bővítése, felújítása, intenzifikálása megtörtént.

A város közművizsgálatának ismertetéséhez a következő adatszolgáltatásokat, terveket, és közmű-üzemeltetők szakági rajzait, illetve adatait használtuk fel, illetve vettük át:

- Makó város Önkormányzat a város vízi-közművekre vonatkozó fejlesztési tervei,
- Makó és Térsége Ivóvízminőség-javító Projekt Részletes Megvalósíthatósági Tanulmány,
- Makó város és Térsége Szennyvízelvezetése és Szennyvíztisztítása Részletes Megvalósíthatósági Tanulmánya,
- az NKM Áramhálózati Kft. adatszolgáltatása,
- Égáz-Dégáz Gázelosztó Zrt. Keleti Gázüzem Szegedi Üzemegysége adatszolgáltatása,
- Makó város és térsége szennyvízcsatornázása Megvalósulási Terv.

A következőkben közmű-szakáganként ismertetjük az adatszolgáltatásnak megfelelően a víziközműveket (vízellátást, szennyvíz-csatornázást, csapadék-vízelvezetést), az energia közműveket (villamosenergia-ellátást, gázellátást) és a hírközlés főbb hálózatait, illetve jellemzőit.

A közmű szakági rajzok közül csak azon hálózatok kerültek feldolgozásra, ahol digitális szerkeszthető adatokat kaptunk.

1.16.1 Víziközművek

1.16.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

Makó város közműves vízellátását lényegében 1968-ban teremtették meg az üzembe helyezett Ardicsi vízművel, a Návay téri víztoronnyal és a hozzá kiépített hálózattal. A rendszer további fejlesztése 1993-ban a 3. számú fővezeték és a Maros-parti nyomócső elkészítésével folytatódott.

A város vízmű rendszerét a Csongrád Megyei Víz- és Csatornamű Vállalat, majd 1994-ben utódjaként megalapított a ***Makó - Térségi Vízi-közmű Kft. üzemeltette***.

Jelenlegi vízellátási és szennyvízelvezetési rendszerek üzemeltetője az ***ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű-szolgáltató Zrt . 4. számú Területi Divízió***.

Makón az 1996. évben 12 ivóvíznyerő kút működött, melyek vízminősége az arzéntartalom és az ammóniumkoncentráció miatt nem felelt meg az uniós elvárásoknak, a magyar szabványok szerint azonban elfogadható volt. 1996-98 között az ÉK-i ipari körzet vízellátását sikerült stabilizálni és így a 2000-es évek után elmondható volt, hogy a város rendelkezett elegendő vízbázissal, tározók, nyomásfokozó és vízszállító kapacitással. A vízellátó a rendszer biztonsága kielégítő volt. A létesítmények felújítása folyamatosan történt meg, kivéve a gyűjtő- és nyomócső rendszert. Makón a vezetékes vízszolgáltatás aránya már a 2000-es években is megközelítette a száz százalékos ellátottságot.

Az elmúlt 15 éves időszakban, jelentős változás – növekedés – 2003-2004 között történt a közüzemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások számának tekintetében, azóta jelentős változás nem történt mivel a rákötések aránya 2005-től 100 %-os volt.

A bekötött lakások száma 2001-ben 10.829 db, 2005-ben 11.292 db, 2013-ban 11.272 db volt. Az ivóvízhálózatba 2001-ben a lakások 95 %-át, 2005-ben 100 %-át, 2013-ban is 100 %-át bekapcsolták az ivóvízvezeték-hálózatba.

A jelenlegi vízellátó rendszer létesítményeinek, eszközeinek adatait, a rekonstrukcióig hátralévő időtartamot, a kapcsolódó felújítási költséget és a tervezett élettartamot az alábbi táblázatban részletezzük.

Makó város vízellátó rendszerének 2000, 2011 években érvényes jellemző adatait, - mely vízellátás terén most is érvényes - az alábbi táblázat mutatja:

1-28. táblázat: Makó vízellátó rendszerének 2000., 2011. években érvényes jellemzői

	2000	2011
Kutak száma	12 db	13 db (üzemelő 12 db)
Mértékadó kapacitás	9000 m^3/d	
Maximális víztermelés	7570 m^3	
Tározók térfogata	1800 m^3	1920 m^3
Mély tározó	2x500 m^3	2 x 500 m^3, 120 m^3
Víztorony	800 m^3	800 m^3
Üzemeltetett nyomócső hálózat hossza	231,4 km	225,1 km
Bekötések száma	9064 db	Nincs konkrét információ
Üzemelő közkifolyók száma	44 db	Nincs konkrét információ

ebből vízmérős közkifolyó	40 db	Nincs konkrét információ
Tűzcsapok száma	377 db	~ 400 db
ebből föld feletti	59 db	~ 82 db
Tolózáraknák száma	306 db	306 db

Makó városának vízbázisa 2000 után lényegileg nem változott, jelenleg 13 db mélyfúrású kúttal rendelkezik, melyből 11 üzemel. Az üzemelő kutak vize 3 irányból érkezik és az egyesített gyűjtő vezetéken keresztül és kerül a 2x500 m^3-es mély tározóba. A termelt víz gáztartalma a B-II. kategóriába tartozik, ezért a medencéken gépi szellőztetés került kialakításra.

A hálózati szivattyúzást biztosító nyomásfokozó telepet 1983-ban helyezték üzembe. A különálló gépházban elhelyezett hálózati szivattyúkat folyamatosan cserélték korszerűsítették. A szivattyútelepek - elhelyezkedésükből adódóan - 3 db főnyomó vezetékkel csatlakoznak a városi hálózatra. ***A település vízelosztó hálózatának teljes hossza 225.096 fm.***

Az elosztó hálózat vegyes rendszerű, azbesztcement, acél és KM-PVC anyagú csövekből került kiépítésre, jellemzően DN 80 – DN 150 mm-es átmérőkkel.

Makó város és környékének vízminőségi problémáinak megoldása 10 éve kezdődött, mely a teljes vízellátó rendszert befolyásolta és ezért célszerűnek látjuk röviden összefoglalni a projektet.

Az ivóvízminőség-javító projektben a beavatkozások szükségességét elsősorban az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK irányelv határozza meg, amely 1998 novemberében került kiadásra és 1998. december 25-én lépett hatályba. A Magyar Köztársaság és az Európai Közösség közötti, 1991-ben aláírt Európai Megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvénnyel összhangban került sor az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló új 201/2001 (X.25.) Kormányrendelet megalkotására. Ezt a rendeletet időközben módosította a 47/2005. (III. 11.), majd pedig a 65/2009 (III.1.) Kormányrendelet.

Az ivóvízminőségre vonatkozó követelmények új feladatokat róttak azon településekre, ahol az egészségre ártalmas vízminőségi komponensek a határérték felett fordultak elő.

A Makó és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulás tagtelepüléseinek mindegyike rendelkezett a komponensek valamelyikének határérték feletti előfordulásával a szolgáltatott ivóvízben, így igénybe kívánták venni az e problémakör megoldására adódó, KEOP-2009-1.3.0. Ivóvízminőség-javítása konstrukció keretében elérhető támogatást.

Makó település vízműve által szolgáltatott ivóvíz minősége a 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet 6. sz. melléklete szerint arzén, valamint ammónium tekintetében kifogásolt minőségű volt. Az arzén koncentrációja mintegy 248 %-al haladta meg a határértéket, az ammónium esetében a koncentráció túllépés 202 %-os.

Makó-Rákos település vízműve által szolgáltatott ivóvíz minősége a 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet 6. sz. melléklete szerint bór, arzén, ammónium, valamint vas tekintetében kifogásolt minőségű volt. (A 47/2005. Kormányrendeletben a kifogásolt paraméterek a bór, ammónium és a KOI volt). A bór esetében a határérték túllépés 13 %. Az arzén koncentrációja mintegy 269 %-al haladja meg a határértéket, az ammónium esetében a koncentráció túllépés 184 %-os. A vas esetében ez a mutató 52 % volt.

Makó és térségére a KEOP-2009-1.3.0. Ivóvízminőség javító projekt keretében részletes megvalósíthatósági tanulmány készült. A részletes, a teljes vízellátó rendszerre elkészített

megvalósíthatósági tanulmány a vízbázistól a tározókon és a hálózaton keresztül részletesen vizsgálta, és adott megfelelő megoldásokat a vízminőségi, tározó és vízhálózati felújítási munkák elvégzésére.

A kutak, tározók rekonstrukciója után 40 éves, a kútszivattyúkra és nyomásfokozókra 15 éves tervezett élettartamot határozott meg. A részletes adatok a megvalósíthatósági tanulmány táblázatai tartalmazzák.

A megvalósíthatósági tanulmány alapján Makó vízbázisának maximális kapacitása rekonstrukció után 13.513 m^3/d.

Makó és Térsége Ivóvízminőség-javító Projekt megvalósíthatósági tanulmányból vettük át Makó város 2004 és 2009 közötti vízfogyasztási adatait, mely igen értékes adatokkal - például a fajlagos vízfogyasztás meghatározás - szolgál az elkövetkezendő évekre is.

1-29. táblázat: Makó vízfogyasztási adatai, 2004-2009

Mutatók	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Vízigény (m3/év):						
Összes termelt víz	1 657 970	1 571 420	1 613 730	1 651 583	1 637 930	1 700 840
Kiszámlázott lakossági fogyasztás	924 336	920 348	920 936	926 379	875 291	896 318
Kiszámlázott intézményi fogyasztás	100 389	88 975	80 814	77 614	65 933	63 670
Kiszámlázott ipari fogyasztás	164 994	159 918	205 891	203 062	202 827	190 365
Összes kiszámlázott víz	1 189 719	1 169 241	1 207 641	1 207 055	1 144 051	1 150 353
Nem kereskedelmi célú víz (értékesítési veszteség)	468 251	402 179	406 089	444 528	493 879	550 487
Hálózati veszteség becsült mennyisége	438 400	366 883	370 874	398 086	447 246	490487
Értékesítési veszteség a termelés százalékában	28,24	25,59	25,16	26,92	30,15	32,37
1 főre jutó fogyasztás / igény (l/fő,d), fajlagos vízfogyasztás:						
Lakos szám összesen (fő)*	24 202	23 995	23 812	23 499	23 256	23 349
1 főre jutó lakossági (háztartási) fogyasztás	**104,64**	**105,09**	**105,96**	**108,01**	**103,12**	**105,17**
Mértékadó vízfogyasztások (m3/d):						
Átlagos napi vízigény	**4 542**	**4 305**	**4 421**	**4 525**	**4 487**	**4 660**
Napi csúcs vízigény	**6 760**	**5 500**	**5 700**	**7 710**	**6 000**	**6 530**

Makó vízellátó rendszerének fejlesztését az Ivóvízminőség-javító Projekt megvalósíthatósági tanulmány alapján dolgozták ki.

A fejlesztéssel kapcsolatos kérdések vizsgálata során kiemelkedő jelentősége van a vizsgálati időszakra előirányozható méretezési vízigényeknek, és a rendelkezésre álló vízbeszerzési kapacitásoknak.

Az ivóvizek kémiai összetétele vízkezelés nélküli fogyasztást nem tesz lehetővé. A vizeket kezelni szükséges, vagyis egy komplett technológiai sort kell létesíteni, amely arzén és ammónium

tekintetében is biztosítja a határérték alatti szintet. A város víztisztítási technológiai feladatai az Ivóvízminőség-javító Projekt megvalósíthatósági tanulmány alapján – kiemelve az arzén-mentesítést és az ammónium-mentesítést - végrehajtásra kerültek. Szintén az Ivóvízminőség-javító Projekt megvalósíthatósági tanulmány határozta meg a város vízhálózati rendszerének rekonstrukcióján, mely alapján a régi azbeszt anyagú csövek korszerű mű-anyag csövekre kerültek átépítésre.

Megállapítható, hogy a vízigények várható alakulását legnagyobb mértékben a lakossági vízfogyasztás befolyásolja, az intézményi-ipari fogyasztás mértéke annál jóval kisebb, és ezen arányokban - az ismeretek birtokában - a jövőre vonatkozóan sem prognosztizálható jelentősebb mértékű eltolódás, változás.

A város vízellátó rendszerének rajzát az adatszolgáltatás alapján a KÖ-V-1 rajzon adtuk meg.

1.16.1.2 Szennyvízelvezetés

Szennyvíztisztító-telep

A városi akkor korszerűnek mondható 6.000 m3/d hidraulikai kapacitású biológiai szennyvíztisztító telepet 2002-ben helyezték üzembe. A mintaszerűen üzemeltetett telepnek a hidraulikai kihasználtsága 2002-től mintegy 30-35 %-os (belvizes, csapadékos, talajvizes időszakban az idegen vizek mennyisége eléri a 3.000 m3/d-t), biológiai terhelése viszont közel 66 %-os volt. A telep első üteme Makó és Kiszombor teljes körű csatornázásának fogadására épült, ugyanakkor Makó csatornázottsága mintegy 25 %-os, Kiszombor pedig csatornázatlan volt, viszont városi csatornarendszeren keresztül érkező a kommunális minőségű szennyvíz mellett az ipari szennyvizeket is a makói tisztító-telepen kezelték, illetve kezelik.

A város jelenlegi szennyvizét fogadó tisztítótelep kapacitása 8000 m3/nap, 60 000 LE. A szennyvíztisztító telep kapacitásának bővítésére és korszerűsítésére azért volt szükség, mert a térségi szennyvízprogram megvalósításával jelentősen megnövekedett a rendszerbe vezetett szennyvíz mennyisége, többek között a város szennyvíz-csatornázottsága is jelentősen fejlődött.

A szennyvíztisztító-telepre érvényes tervezési, illetve megvalósítási jellemzőit az alábbi táblázatban kerül bemutatásra.

1-30. táblázat: A szennyvíztisztító-telep érvényes tervezési, megvalósítási jellemzői

Megnevezés	Bővítés		Bővítés utáni összes kapacitás	
	m^3/d	LE	m^3/d	LE
Makó lakossági és intézményi szennyvíz	762	12 998	3 181	22 875
Makó ipari szennyvíz	(-260)	-4 580	1 500	6 860
Makó ipari park szennyvíz	-	-	500	3 250
Kiszombor községi szennyvíz	0	2 337	395	3 950
Szippantott szennyvíz	0	3 141	200	6 474
Infiltráció és illegális bekötés	726	484	300	200
Maroslele, Apátfalva, Magyarcsanád, Földeák összes szennyvize	892	8 920	892	8 920
Makó Gyógy- és termálfürdő	260	1 375	260	1 375
Megyei intézmények (Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház, Idősek Otthona, stb.)	257	2 142	257	2 142
Összesen	**2 000**	**26 424**	**8 000**	**56 421**

Az alkalmazott tisztítási technológia eleveniszapos tisztítás (ICEAS), kémiai foszformentesítés, iszapstabilizálás, a technológiával a mezőgazdasági hasznosítás is lehetővé válik.

A szennyvíztelep fejlesztésével nőtt a telep hidraulikai és biológiai kapacitása, a keletkező szennyvíziszap szárítása szolár technológiával, a mezőgazdasági hasznosítást is lehetővé tevő kezeléssel történik. A 22 % szárazanyag-tartalommal bejövő szennyvíz szárazanyag-tartalmát télen minimum 65 %-ra, nyáron minimum 85 %-ra csökkentik. Az így keletkező szennyvíziszap minősége maradéktalanul megfelel a vonatkozó kormányrendelet előírásainak.

A tengelyen összegyűjtött szennyvíz ártalmatlanítása szintén a szennyvíztisztító telepen történik, melynek korszerűsítése a közelmúltban fejeződött be.

A tisztított szennyvíz befogadója a Maros-folyó.

Makó város és térsége (Kiszombor, Maroslele, Földeák, Apátfalva és Magyarcsanád) szennyvízelvezetése és szennyvíztisztítása) európai uniós pályázaton pénzt nyert a városi szennyvízhálózat és a szennyvíztisztító telep bővítésére. A városi hálózat teljes kiépítése megvalósult a beruházás keretében: a hálózat kiépítése megtörtént, a lakások több mint 60 %-a is csatlakozott a hálózathoz (2015), a rákötés jelenleg is folyamatos, a teljes rákötési arány 90 % fölött várható.

A városban a szennyvízcsatorna hálózatba kapcsolt lakások száma 2004-2005 között nőtt, előtte és utána éveken keresztül stagnált, majd 2012-ben újból növekedett a szennyvíz-beruházásnak köszönhetően. A bekötött lakások száma 2000-ben 2204 db, 2005-ben 2886 db, 2013-ban 3713 db volt. A város szennyvízgyűjtő-hálózatába 2001-ben a lakások 19 %-át, 2005-ben 25%-át, 2013-ban pedig 33 %-át kapcsolták be.

Makó város szennyvízcsatorna-hálózata gravitációs, nyomás alatti és vákuumos hálózattal épült ki.

Makó meglévő szennyvízcsatorna rendszer adatai 2007-ig.

Szennyvízcsatorna-hálózat

1.1. Szennyvízátemelők: 14 db

1.2. Nyomóvezetékek

Méret	Anyag	Hossz (fm)
Ø 324	acél	500
NA 250	ac. ny.	1.640
NA 200	ac. ny.	703
NA 125	ac. ny.	110
NA 200	KM-PVC	5.532
NA 150	KM-PVC	3.500
NA 100	KM-PVC	150
NA 80	KM-PVC	321
NA 250	KM-PVC	4.400

NA 300	KM-PVC	1.720
NA 400	KPE	1.000
Összesen:		**19.576**

1.3. Gravitációs hálózat

Méret	Anyag	Hossz (fm)
Ø 40	beton	2.254
Ø 30	ac. ny.	4.340
Ø 20	beton	4.983
Ø 25	beton	14
NA 400	ac.ny.	154
NA 300	ac.ny.	3.879
NA 200	ac.ny.	1.425
NA 400	műanyag	1.750
NA 300	műanyag	2.887
NA 200	műanyag	3.119
NA 150	műanyag	4.819
Összesen:		**29.624**
Mindösszesen:		**49.200**

1-31. táblázat: Makó meglévő szennyvízcsatorna adatai

Szennyvízcsatorna megnevezése	Mérték-egység	Kiindulási érték	Dátum	Csatornarendszer adatai végső kiépítésben	Dátum
Belterületi gravitációs közcsatorna	km	29,6	2007	86	2013
Nyomott alapcsatornák	km	19,6	2007	56	2013
Hálózatra kötött lakások száma	db	2 700	2007	9 100	2015

A szennyvízcsatorna-hálózat nyomvonaltervét ***a KÖ-SZ-2 rajzon adtuk meg***.

1.16.1.3 Csapadék-vízelvezetés

Makó város és térsége a Maros magyarországi alsó – a befogadó Tisza folyó előtti – szakasza mellett helyezkedik el. A települések felszíni vízfolyásai közül azonban csak Kiszombor (Kiszombor-Ladányi-főcsatorna), Apátfalva és Makó területének kisebb, keleti része (Sámson-Apátfalvi-főcsatorna) és Magyarcsanád (Élővíz-főcsatorna) tartozik a Maros folyó vízgyűjtő területéhez.

Makó, Maroslele és Földeák felszíni vízelvezető rendszerei (Nagy-ér, a Jángori-csatorna, Árdicsi-csatorna) a Gencsháti-csatornán keresztül a Szárazér-Porgányi-főcsatornába kötnek, melynek befogadója már közvetlenül a Tisza folyó.

A hidraulikai és hidrológiai adatok csak Maros folyóra állnak rendelkezésre, a csatornák időszakosan ki is száradhatnak.

A Maros folyó makói közúti hídja mellett elhelyezkedő szelvényben (24,3 fkm) vízállás észlelő, vízmérce és vízminőségi törzshálózati észlelőpont is kiépítésre került, Apátfalván (32,15 fkm, 003870) és Csanádon (36,55, 002777) vízmérce működik.

A makói szelvényben a vízrajzi észlelés 1864 óta, a vízminőségi mérések 1968 óta folyamatosak.

A Maros vízjárása erősen ingadozó, vízszintjei 78,93 – 85,70 m Bf közöttiek. Az utóbbi 40 évre jellemző átlagos vízhozamok a következők:

KQ = 24,2 m^3/sec

KÖQ= 184 m^3/sec

NQ = 2440 m^3/sec

A terület árvízi elöntéssel érintett részei, Makó, Apátfalva, Maroslele és Magyarcsanád körzete a 2.95 számú Körös-Tisza-Maros közi, Kiszombor a 2.96 számú Torontáli ártéri öblözetbe tartoznak.

A települések belvízzel is érintettek. Makó és Földdeák a Tisza-Maros-zugi (79.), Apátfalva és Magyarcsanád az Élővíz-főcsatornai (81.) míg Kiszombor a Maros balparti (83.) belvíz-öblözetén helyezkedik el. A belvíz az utolsó években a csapadékosabb időjárás hatására fokozottan jelentkezett.

A térségben a talajvízszint általában 1-3 m mélységben van, a mélyebb fekvésű területeken ennél magasabb szinteken van. A települések területén elhelyezkedő talajvíz-kutakban végzett mérések ennél magasabb, 1,1-2,6 m közötti értékeket mutatnak. A talajvízszintek a szennyvízszikkasztás hatására a lakott területeken lényegesen magasabbak.

A belterületi vízrendezés kifejezetten önkormányzati feladat és a települések felszíni vizeinek az elvezetésével foglalkozik. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX.törvény 13. § (1) bekezdése tartalmazza a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatokat, melynek 11. pontja szerint az önkormányzat feladata a helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás.

A települések belterületén elvégzendő vízrendezési munkákat befolyásolják a települést jellemző körülmények, mint például a település szerkezete, vízhálózata, hidrológiai jellemzők, lejtési viszonyok, talajtani adottságok, stb. A település szerkezete, beépítettsége nagyban meghatározza a vízrendezési művek vonalvezetését, a nyílt vagy zárt rendszerű árkok, csatornák kialakítását. A sűrűn lakott, burkolattal ellátott helyeken a zárt rendszerek szükségesek (bár számos hátrányt hordoznak),

míg a laza, falusias vagy zöldövezetes településeken a nyílt, tájba illő vízelvezető árkok kialakítása javasolt.

Csapadékvíz-elvezető csatornák az 1960-as évektől kezdve kezdtek épülni a városban, de a hálózat bővítése most is időszerű és a rendszer aktuális elemeinek felújításával jelenleg is tart. A csatornák mindössze 10 %-a zárt, a műtárgyak fennmaradó 90 %-a pedig nyílt kialakítású. 40 %-ban burkoltak, míg a burkolatlan, földmedrű csatornák aránya 60 %.

A város belterületének kb. 70 %-a rendelkezik valamilyen csapadékvíz-elvezető műtárggyal, azonban ezek jelentős része nem rendelkezik vízjogi üzemelési engedéllyel. A részleges kiépítettség miatt az egyenletes lefolyás nem mindenütt biztosított. A hálózat bővítése mellett azonban a már meglévő rendszerelemek fejlesztése is szükséges.

A város csapadékvíz csatornáinak fő befogadója a Nagyér csatorna, melynek teljes hossza 1.920 fm. Ebből 1 km-es szakasz burkolt, ezen belül 800 m zárt szelvényű. Részben a vizek mennyiségének növekedése miatt, részben pedig a karbantartások elmaradása miatt a főgyűjtő-csatorna rekonstrukcióra szorul.

A meglévő csatornarendszer teljes felújításra, több helyen átépítésre szorul. A belterületen összegyűlt csapadékvíz a befogadó csatornák elhanyagolt állapota miatt csak lassan, gyakran visszaduzzadva tud lefolyni. Valamennyi gyűjtő főcsatorna esetében medertisztítás, mederbővítés, néhány helyen esésnövelés szükséges. Ha a befogadók fejlesztése nem történik meg, indokolt lehet esővíztározó építése is (ezek fejlesztése azonban nem önkormányzati hatáskörbe tartozik).

Jellemzően Honvéd és Gerizdes városrészben nincs kiépítve a csapadékvíz elvezető rendszer – ennek megvalósulása fejlesztési célként fogalmazódik meg. A meglévő csapadékvíz elvezető hálózatban a dugulások is sok problémát okoznak.

1.16.2 Energia közművek

1.16.2.1 Gázellátás

Makón 1973-tól kezdődően épültek meg az ellátást biztosító első gázelosztó vezetékek, a város földgázellátása azonban alapvetően a nyolcvanas évek második felében valósult meg. A térség jelenlegi gázszolgáltatója az Égáz-Dégáz Földgázelosztó Zrt. Keleti Gázüzem Szegedi Üzemegysége, mely Csongrád megye déli, délkeleti része és Békés megye területe.

A város két gázfogadó állomása az Igási út és a Rákos út mentén helyezkedik el, ahová a földgáz nagy-középnyomású gázvezetéken érkezik.

A város és környezetének földgázellátását biztosító gázfogadó- és nyomásszabályozó állomások az alábbiak:

- Gázfogadó I.: Makó, Igási út (2016. teljes gépészeti csere),
- Gázfogadó II.: Makó, Rákosi út (telepítés éve: 2009),
- Körzeti nyomásszabályozó: Makó, Liget u. (2008. teljes gépészeti csere),
- Körzeti nyomásszabályozó: Makó, Autóbusz-pályaudvar. (2008. teljes gépészeti csere),
- Körzeti nyomásszabályozó: Makó, Ráday u. (2001. teljes gépészeti csere).

A gázfogadó állomásoktól (Gázfogadó I. állomástól D 250 mm-es, a Gázfogadó II. állomástól D 200 mm-es) PE középnyomású (3 bar) gerincvezetéken érkezik a gáz az ellátó gázhálózati rendszerhez. A

városi vezetékhálózat középnyomású, a lakóházaknál, a bekötéseknél vannak elhelyezve a nyomáscsökkentők. A lakótelepeken központi nyomásszabályozók vannak beépítve. A városban üzemeltetett elosztóhálózat hossza 149 490 fm.

A város földgáz-vezetékhálózata körvezeték rendszerű a biztonságos gázellátás érdekében. A meglévő hálózat a város mostani és várható mennyiségi igényeit megfelelően képes ellátni. A város gázhálózata teljes ellátás biztosítására lett kiépítve. A 2007. decemberi szolgáltatói adatok alapján a lakások 82 %-a került bekötésre a gázhálózatba.

Makó város lakossági fogyasztók száma: 9.625 db, nem lakossági, egyéb fogyasztók száma: 969 db összesen: 10.594 db. A legjelentősebb 100 m3/óra lekötött kapacitás feletti felhasználók:

- Contitech Fluid Automotive Hungary Kft., Makó, Rákosi út 3.
- Givaudan Hungary Kft., Makó, Királyhegyesi út 3.
- Duocorr Bt. (ASZSZ) Makó, Rákosi út. 4.
- VGM Makói egysége Makó, Bárányos sor 22.
- Agromező-99 Kft., Makó, Igási tanya 3.
- Kossuth MTSZ, Makó, Királyhegyesi út 62.
- Szárító 700 KKT, Makó, Csanádpalotai út 63.
- Makói Kommunális Nonprofit Kft., Makó, Hunyadi u. 15.

A 2016. évben megvalósult Makó város gázellátását biztosító Makó I. gázfogadó állomás teljes körű rekonstrukciója, acél anyagú gázelosztó vezeték is csak a gázfogadó állomás területén található, annak cseréje későbbi időpontban valósul meg.

A város területén a korábbi időszakban a teljes (acél anyagú) gerincvezeték rekonstrukciós cseréje megvalósult. A kisebb vezetékek esetében vegyes anyagú hálózat épült ki, ahol a telekhatártól, épülettől 2 m távolságra anyagminőség-váltás van (acél-polietilén). Ezek felmérése folyamatban van, cseréjük ütemezése a felmérés ismeretében lehetséges.

A városközpontban kisnyomású gázhálózat üzemel. A közvetlen, részben nagy-közép/középnyomású, részben nagy-közép/kisnyomású körzeti nyomáscsökkentő segítségével, középnyomású, vagy kisnyomású elosztóhálózatról táplált bekötésekkel látja el a város fogyasztóit.

A nagy-középnyomású vezetékről közvetlenül, illetve a középnyomású elosztóhálózatról bekötött telkeken, telkenként helyi, egyedi nyomáscsökkentőkkel állítják elő a kisnyomású földgázt, amellyel közvetlen lehet a fogyasztói igényeket kielégíteni.

A település belterületein a gázelosztó hálózat szinte valamennyi utcában megtalálható. Az elosztóhálózat olyan paraméterekkel épült, hogy az egyes utcákban valamennyi még be nem épített, így el nem látott ingatlan beépítése esetén rákötheto legyen.

A város ***gázellátó hálózati rendszereit*** az az Égáz-Dégáz Földgázelosztó Zrt Keleti Gázüzem Szegedi Üzemegysége adatszolgáltatása alapján dolgoztuk fel, melyet a ***Kö-G-3. számú rajzon*** adtuk meg.

1.16.2.2 Villamosenergia-ellátás

Makó elektromos energiával történő ellátását a DÉMÁSZ Rt. biztosította.

Makó város közigazgatási területén hálózati elosztói tevékenység végzésére vonatkozó engedéllyel az ***NKM Áramhálózati Kft.*** (korábbi néven DÉMÁSZ Hálózati Elosztó Kft.; Cg.06-09-010805; székhely: 6724 Szeged, Kossuth L. sgt. 64-66.) rendelkezik.

Az elosztói engedélyes feladatköre a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény (továbbiakban: VET) 2. és 3. címében, valamint a VET más rendelkezéseiben foglalt feladatok ellátása, elsősorban a működési engedélyében foglalt elosztóhálózat működtetése, üzemeltetése, karbantartása.

A várost villamos energiával a Sándorfalva-Békéscsaba hurok látja el, mely 120 kV-os távvezeték. A Makót kiszolgáló 120/20kV-os alállomás a Maroslelei úton található. Az alállomáson egy 25 MVA-es transzformátor, valamint egy 16 MVA-es tartalék transzformátor van beépítve, ahonnan 10 db 20 kV-os középfeszültségű vezeték távozik, melyek ellátják a városba telepített kisebb transzformátorokat.

A lakások 98 %-a be van kötve az elektromos hálózatba. Az elektromos vezeték elérhető minden csatlakozni kívánó fogyasztó számára, így a vezeték kiépítettsége 100 %-osnak tekinthető. A földkábelek aránya 25 %-os. Rendszerhibák, áramkimaradások, illetve ingadozások előfordulnak, melyek számát vezetékcserékkel, illetve a transzformátorok számának növelésével igyekszik csökkenteni a szolgáltató.

Az NKM Áramhálózati Kft. adatszolgáltatása alapján jelenleg az alábbi fejlesztési munkálatok vannak folyamatban:

Munka típusa	MUNKA helye, neve
ÚJFOGYASZTÓI VAGY TÖBBLETIGÉNY	Makó, 10284/7 hrsz. enell.
ÚJFOGYASZTÓI VAGY TÖBBLETIGÉNY	Makó, 3474 és 6453 hrsz. enell.
ÚJFOGYASZTÓI VAGY TÖBBLETIGÉNY	Makó, Hunyadi u. 1. tsh en. bőv.
ÚJFOGYASZTÓI VAGY TÖBBLETIGÉNY	Makó, Piac tér 7. sz. üzlet telj. bőv.
ÚJFOGYASZTÓI VAGY TÖBBLETIGÉNY	Makó, Megyeház u. 25. enell.
ÚJFOGYASZTÓI VAGY TÖBBLETIGÉNY	Makó, Deák u. 20. Jégpálya enell.
SAJÁT IGÉNY (MADÁRVÉDELEM)	Makó 20kV-os hálózati beavatkozás
KIVÁLTÁS	Makó, Deák F. u KIF kiv kábelre
KIVÁLTÁS	Makó, József Attila Könyvtár miatti KÖF és KIF átép. és körny. rek.

A fejlesztésekkel kapcsolatban az NKM Áramhálózati Kft. a térségben jelentkező villamos energia vagy kiváltási igények kapcsán az alábbi hálózattípusokat tervezi alkalmazni:

Transzformátorállomások: Belterületen a társaságnál jelenleg érvényben lévő technológia szerint belterületen a meglévő 20 kV-os légvezeték hálózatok nyomvonalában lehet oszloptranszformátor állomást építeni, ha ezt gazdaságossági műszaki, vagy egyéb szempontok indokolttá teszik. Egyéb esetben betonházas kabinállomásokat építünk 250kVA-től 1,6MVA-ig terjedő teljesítményben. **Külterületen** alapesetben oszloptranszformátor-állomásokat építenek.

Középfeszültségű hálózat: Belterületen alapesetben az új középfeszültségű hálózatot kábellel építik, de meglévő légvezeték áthelyezésekor vagy átépítésekor maradhat légvezetékes megoldás is.

Külterületen alapesetben 20 kV-os légvezetéket építenek, földkábelt kizárólag műszaki szükségességből használnak.

Kisfeszültségű hálózatok: Belterületen alapesetben az új kisfeszültségű hálózatot kábellel építik, de meglévő légvezeték áthelyezésekor, átépítésekor vagy meghosszabításakor maradhat légvezetékes megoldás is. **Külterületen** alapesetben 0,4 kV-os légvezetéket építenek, földkábelt kizárólag műszaki szükségességből használnak.

A mostani rendszer a fenti fejlesztésekkel képes ellátni a város jelenlegi és várható többlet villamos energia igényeit.

Makó város **villamos energia ellátó hálózati rendszereit az NKM Áramhálózati Kft.** adatszolgáltatása alapján dolgoztuk fel, melyet a **Kö-E-4. számú rajzon** adtunk meg.

1.16.2.3 Távhő-ellátás

Makó közigazgatási területén belül a belvárosban, a városközpont lakóépületeinél és közintézményekben működik távfűtés, a Makói Városgazdálkodási Nonprofit Kft. végzi a távhőszolgáltatási tevékenységet. A lakosság által használt hőmennyiség az elmúlt években folyamatosan csökken, míg 2009-ben ez az érték 19722 GJ volt, addig 2013-ra 17781 GJ értékre csökkent.

A városi távhőszolgáltató rendszer alapvetően három nagy objektum egymásra épüléséből és azok szoros kapcsolatából áll, melyek a Hunyadi utcai tömbfűtőmű, a Deák Ferenc utcai konténeres fűtőmű, valamint a Kelemen utcai termálkút és a hozzá illesztett hőhasznosító rendszerek.

A távhőellátó rendszer a ***Hunyadi fűtőműtől*** két irányba indul. Az F-1-0-0 jelű ág távfűtő vezetéke fűtőműtől keleti irányba a Református templom mögött a Szirbik M. utca nyomvonalán húzódik ellátva lakóépületeket, a Kálvin téri Általános Iskolát, a Kálvin téri Óvodát és a Hold utcai Bölcsődét. A rendszer északi F-1-2-0 ága a Juhász Gyula Református Gimnázium és a Zene iskolákat látja el. Az F-2-0-0 jelű ág a Hunyadi utca, Szegedi út, Posta utca közötti, illetve melletti, lakó épületek és közintézmények, többek között a hagymaház hőellátását biztosítja.

A második jelentős távhőellátási terület, melyet az ún. ***Deák hőközpont*** és távhőellátó rendszere lát el. A Deák hőközpont a Hunyadi fűtőműtől kiinduló F-4-0-0 vezetéken keresztül kerül megtáplálásra. A Deák hőközpont az Úri utca, Pulitzer sétány, Deák Ferenc utca, Csanád Vezér tér által határolt területen belüli, illetve melletti közintézmények és lakóépületek hő-ellátását biztosítja.

A primer távhőhálózat fűzi fel a kiépített hőközpontokat. A városban direkt és indirekt rendszerű hő-központok egyaránt előfordulnak. A hőközpontokból kiágazó szekunder hálózat biztosítja a lakások hő-ellátását. A távhőellátás a fűtőerőműtől és a kazánházaktól a primer távhőhálózat segítségével történik. Ez a hálózat a város területén jellemzően földalatti kivitelben, vasbeton védőcsatornában, illetve közvetlen földbe fektetve épült ki. A védőcsatornák monolit vasbeton kialakítással, leemelhető vasbeton fedlapokkal, megfelelő szélességben készültek megépítésre. A vezetékek hőszigetelése korszerűtlen, sok helyen hiányos, az acél vezetékek korróziós károkat szenvedtek a védőcsatornába behatoló agresszív talajvíz hatására. A meglevő termálvíz-vezeték, amely a termálkúttól továbbítja a Hunyadi fűtőmű és a Hagymatikum irányába a Nagyér-belvízcsatorna zárt szakaszában (D 1600 mm vb.) szabadon szerelve került kialakításra.

A fűtési és HMV-vezeték szakaszokon gyakoriak a szivárgások, ezáltal a hibaelhárítás és a vízveszteség gazdasági károkat is okoz.

2017-ben készült el Makó város távhőellátásának energetikai korszerűsítése külső távfűtő és használati melegvízellátás tenderterve. A szolgáltató a nagyobb beruházás fejlesztéseit az elmúlt időben elvégezte, így jelentős tartalékokkal rendelkezik a távhő-ellátás terén. A fejlesztés célja a gazdaságosabb üzemeltetés, a hőellátás biztonságának növelése, a több irányból történő megtáplálás lehetőségének kiépítésével.

Geotermikus energia

A ***geotermikus gradiens átlagos értéke Makó körzetében 18 m***, hőenergia szempontjából az ország egyik leggazdagabb vidéke. A termálvíz nyerésére legkedvezőbb lehetőségek a felső-pannóniai rétegek 1500-2000 m mélységben nyílnak. Ezen kívül jelentős melegvíz nyerhető az 500-800 m vastagságú pliocénkori porózusabb rétegösszleteiből.

A geotermikus energiát a településen jelenleg a meglévő termálvizes távhőrendszeren keresztül ***lakások fűtésére, melegvíz ellátására*** használják, de ez nem meríti ki az adottságokban rejlő lehetőségeket.

Termálvíz-hasznosítás

A város jelentős hasznosítható termálvíz-készlettel rendelkezik. Makón négy termálkút található: Dancs és Társa Kt. Kazánfűtő kútja (mezőgazdaság cél), a fürdő kútjai, amik 60 ˚C-osak és az önkormányzat Kelemen László utcai lezárt kútja, ami 92 ˚C-os. A termálvizet egyrészt távhőszolgáltatás keretben hasznosítják, valamint a város fő turisztikai vonzereje ***a Makó Városi Önkormányzati Termál és Gyógyfürdőben*** történik termálvíz hasznosítás.

A használt termálvizet visszasajtolják a talajba, a Kelemen László és a Harmat u. sarkán és Kákásban található 1-1 db kút.

1.16.2.4 Hagyományos energiahordozó-ellátás

A termikus energiaellátás egy részének kielégítése az ún. nem vezetékes energiahordozókkal történik. A nem vezetékes energiahordozók közé tartozik a szén, fa, olaj, PB gáz. A nem vezetékes energiahordozók szerepe a vezetékes földgázellátás teljes körűvé válásával csökken, azonban még hosszabb távon is fennmarad a használata.

1.16.2.5 Megújuló energiahordozók

A megújuló energiahordozók közül a napenergiának és a geoenergiának van, illetve lehet jelentősebb szerepe, energiagazdálkodási szempontból gazdaságos hasznosítása Makón.

Az országra készített korábbi vizsgálatok a napenergiát gazdaságosan hasznosítható területek közé sorolta Makó térségét.

A passzív napenergia-hasznosítás az épületek tájolásával érhető el. Ezt nagyon jól lehet hasznosítani új épületek elhelyezésénél, az új épületek jól megtervezett telepítésével. Az épület kedvezőbb tájolásán kívül egyéb építészeti elemek alkalmazásával, tudatos növénytelepítéssel fokozni lehet a hasznosítható napenergia mennyiségét. Jelentős vezetékes energiafogyasztás takarítható meg, ha az új, még beépítetlen térségek beépítési tervei a passzív napenergia hasznosítására törekedve készülnek. Nagyon fontos a továbbtervezés során ennek a szemléletnek a figyelembe vétele.

A kedvező fekvésű napos területeken 2000 óra körüli napsütése napenergiát lehet hasznosítani. Ez az aktív napenergia hasznosítását is kedvezően teszi lehetővé. Az aktív napenergia hasznosítás napkollektorok- alkalmazásával érhető el. A napenergia aktív használatával további jelentős vezetékes energiahordozó felhasználás takarítható meg.

A napenergia használata időjárás-függő, ezért a vezetékes energiahordozóval történő ellátást nem helyettesíti, csak az éves vezetékes energiafogyasztást csökkenti.

Egy-két intézményben már kiépültek napkollektoros rendszerek (ENI idősek otthona, Királyhegyesi utca, Zöldház, Maros-part oktatási központ), de további fejlesztésekre lenne szükség. Jelenleg folyamatban lévő napelemes rendszer telepítése például több intézmény energia ellátását fogja biztosítani.

1.16.3 Hírközlés

1.16.3.1 Vezetékes hírközlés

Makó vezetékes távközlési ellátását jelenleg az Invitech biztosítja. A szegedi primer központ a város vezetékes távközlési hálózatának bázisa. A városban üzemelő telefonközpont Makó és térségének távközlési ellátottságát oldotta meg.

A település 62-es körzetszámon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz.

A település jelenlegi vezetékes távközlési ellátottsága teljes körűnek tekinthető, mert bár csak 85,3 %-os a lakások fővonal ellátottsága, de ezzel valamennyi vezetékes távközlési igény kielégített.

A városon belüli vezetékes távközlési hálózat részben földalatti elhelyezéssel (kábelként, alépítményben), részben oszlopokra szerelve épült. A föld feletti elhelyezésű vezetékek részben Invitech tulajdonú oszlopokra, részben a kisfeszültségű hálózat tartóoszlopaira szerelten épültek. Meg kell jegyezni, hogy föld feletti elhelyezésű hálózat, különösen, ha külön oszlopsoron halad, az utcáknak az arculatát teljesen tönkretették, az utcafásítás lehetőségét nehezítik.

A vezetékes távközlés bár műszaki megjelenésében közmű jellegű, szolgáltatása alanyi jogon történik. Ezért az igénylők ellátása is egyéni elbírálással, egyéni szerződéskötés alapján történik. A szükséges hálózatfejlesztést a szolgáltató saját beruházásként valósítja meg. Az új fejlesztési területeken célszerű az út szabályozási szélességén belül, lehetőleg a járda alatt elhelyezni a távközlési kábelt, vagy alépítményt, amelyről megfelelő bekötéssel az igénylő ellátható.

A város arculatának alakítása megkívánja, hogy új fejlesztési területen vezetékes hálózat már kizárólag földalatti elhelyezéssel létesüljön. Nagyobb távlatban fokozatosan, az útépítéshez (útburkolat építéséhez, rekonstrukciójához) kapcsolódóan, illetve a szükségessé váló hálózati rekonstrukció idején a meglevő hálózat föld alá történő áthelyezését is meg kell valósítani. A vezetékes távközlési hálózat földalatti elhelyezésével biztosítja az utcafásítás lehetőségét, amely a településképen túl a mikroklímát is javítja. A kedvező távközlési ellátottság hatására felül lehet vizsgálni a rongálásnak nagyon kitett nyilvános távbeszélő fülkék szükségességét. A teljes megszüntetése nem javasolható, hisz segélykérés lehetőségére is fenn kell tartani. A távbeszélő helyek átértékelt szerepének a figyelembe vételével kell az elhelyezésére a helyet és a módot megkeresni Az elhelyezést lehetőleg kereskedelmi-szolgáltatási létesítményhez kapcsolódóan kellene megtalálni. A korszerű adatátvitel is egyelőre a vezetékes távközlési hálózaton keresztül oldható meg nagyobb biztonsággal. A kedvező rádió-TV műsorvétel érdekében a kábel-TV hálózat kiépítését város-szintűre kellene emelni. A kábel-TV hálózata is a járdák alá került elhelyezésre.

Makó hatályos településrendezési terve meghatározta a műsorszórás és elektronikus hírközlés módjait. Ebben változás nem történt és a jövőben sem tervezett.

1.16.3.2 Vezeték nélküli hírközlés

A távközlési ellátottságot tovább növeli a vezeték nélküli mobiltelefonok használata. Ennek területi korlátja nincs Makón valamennyi vezeték nélküli táv- (T-Mobile, Telenor, Vodafone) és műsorszóró szolgáltató megfelelő vételi lehetőséget tud biztosítani.

A kedvező műsorvétel érdekében egyéni antennák elhelyezését falusias és kertvárosias lakóterületen is korlátozni célszerű. Az újabb fejlesztési területeken a kábelhálózat közvetítésével kell a műsorszórást megoldani, elkerülve az épületenként megjelenő antennák látványát. A már beépített területen is célszerű a hálózat kiépítése, földalatti elhelyezéssel és a városkép javítása érdekében fokozatosan felszámolhatók az egyedi antennák.

Az országos mikrohullámú összeköttetés biztosítása magassági korlátozást okoz, amelyet figyelembe kell venni.

1.17 KÖRNYEZETVÉDELEM (ÉS TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS)

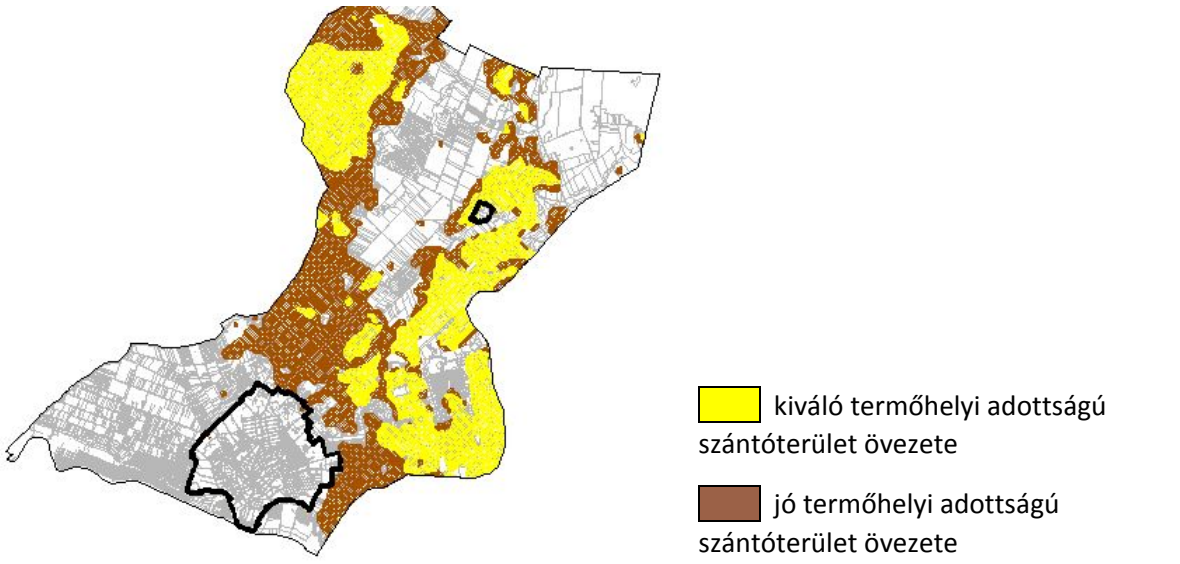
1.17.1 Földtani közeg, talaj

A település földtani közeg, talajtani adottságai a 1.12.1 Természeti adottságok fejezetben ismertetésre kerültek.

A természeti erőforrások között kiemelkedő jelentőségű a kitűnő termőtalaj, mely a térség mezőgazdasági potenciáljának alapja.

Az Országos Területrendezési Terv (továbbiakban OTrT) Makó közigazgatási területén belül **kiváló, illetve jó termőhelyi adottságú szántóterület**ként határolja le a külterület túlnyomó részét. A Budapest Főváros Kormányhivatala Földmérési, Távérzékelései és Földhivatali Főosztálytól kapott adatszolgáltatás alapján pontosított övezetek elhelyezkedése az 1.17-1. ábrán látható.

1-65. ábra: Kiváló és jó termőhelyi adottságú szántóterületek övezete Makón

Forrás: OTrT

A termőföldek átlagos aranykorona értékét és a **települési viszonylatban átlagosnál jobb minőségű termőföldterületek** felsorolását, művelési áganként az alábbi táblázat tartalmazza.

1-32. táblázat: A termőföldek átlagos aranykorona értéke és az átlagosnál jobb minőségű termőföldek minőségi osztálya, művelési áganként Makón

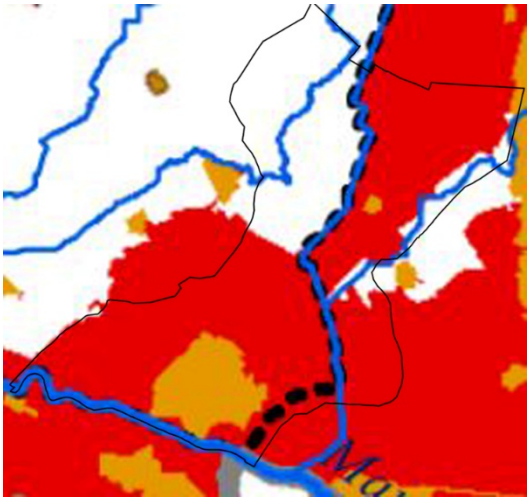
Művelési ág	1 ha-ra vetített átlagos AK érték	Minőségi osztály (átlagos vagy átlagosnál jobb minőségű termőföldek)
szántó	30,58	1, 2, 3
legelő	5,13	1, 2, 3
rét	7,75	2, 3
gyümölcsös	40,51	2
kert	37,01	2
szőlő	33,00	2
erdő	5,43	1, 2
nádas	10,40	-

Forrás: Csongrád Megyei Kormányhivatal Makói Járási Hivatal Földhivatali Osztálya, 2018

Makó közigazgatási területének kb. 73 %-a szántóföld, melynek zömén nagytáblás művelés folyik. A vízerózió károsító hatása a terület sík jellege miatt nem számottevő, a **szélerózió**val azonban a térség alacsony erdőborítottsága, gyér tájfásítása miatt, különösen száraz időjárási körülmények esetén számolni lehet. Csongrád Megye Területrendezési Terve (továbbiakban: CsM TrT) is széleróziónak kitett területtel érintett területnek jelöli Makó területét (az övezetet az OTrT 2013. évi módosítása már megszüntette).

Makó város közigazgatási területén – a nitrátérzékeny területeknek a MePAR szerinti blokkok szintjén történő közzétételéről szóló 43/2007. (VI.1.) FVM rendelet értelmében – **nitrátérzékeny területek** találhatók. Az intenzív mezőgazdasági termesztés során a termőföldek minőségét a túlzott nitrát használat veszélyeztetheti. A mezőgazdasági vegyszer és műtrágya használat – gazdasági okokkal magyarázható – visszaszorulása feltehetően akár csak az ország túlnyomó többségében, úgy Makón is megfigyelhető, ami a talaj védelme szempontjából kedvező.

1-66. ábra: Nitrátérzékeny területek elhelyezkedése Makón

Forrás: Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, 2015

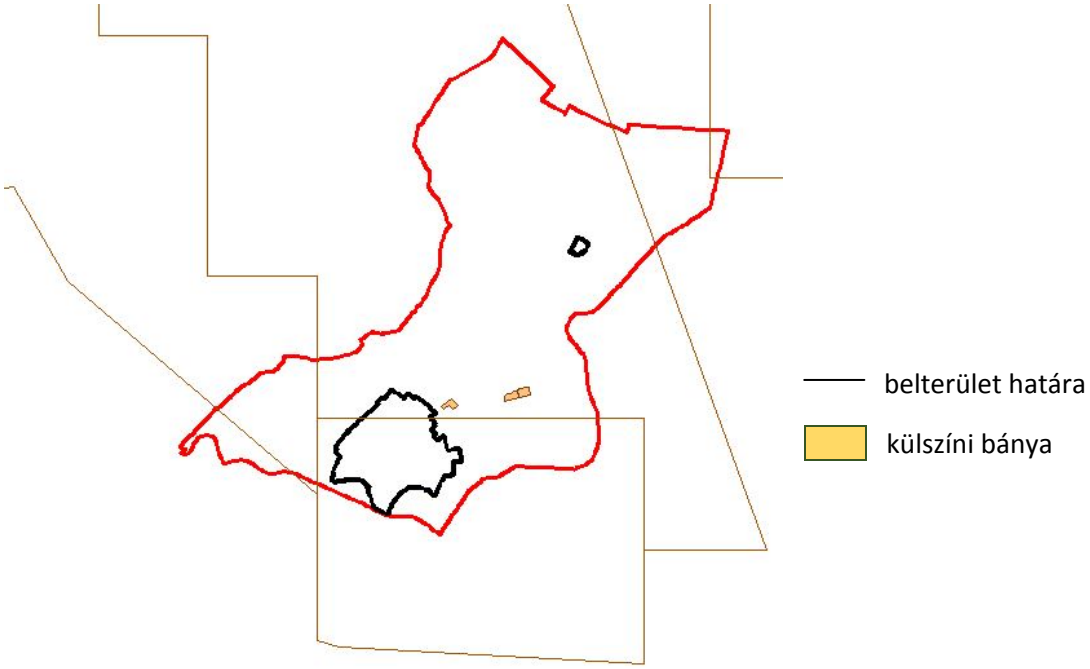
Makó területén feltárt talajszennyeződésről, kármentesítéssel érintett területről nincs tudomásunk. A talaj, illetve a földtani közeg állapotát a fent említett tényezőkön túl a hulladékok és a szennyvizek nem megfelelő kezelése veszélyeztetheti. A Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer (DAREH) fejlesztései keretében Makón sor került a nem megfelelő műszaki védelemmel rendelkező régi hulladéklerakó rekultivációjára, ezáltal egy jelentős potenciális talajszennyező forrás felszámolásra került. Ugyanakkor több olyan *illegális hulladéklerakás* lelhető még fel a város közigazgatási területén, elsősorban felhagyott, rekultiválatlan bányagödrökben, melyek **potenciális környezeti veszélyforrás**t jelentenek. Az utóbbi években a folyékony kommunális hulladék kezelése tekintetében is jelentős változások történtek. 2015-ben térségi projekt keretében került sor a városi szennyvízhálózat és a szennyvíztisztító bővítésére. Ennek keretében Makó város szennyvízcsatorna hálózatának teljes kiépítése megvalósult, ugyanakkor a rákötések aránya még nem teljes, az ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű-szolgáltató Zrt. által rendelkezésre bocsátott legfrissebb adatok szerint az ivóvízbekötéssel ellátott ingatlanok aránya 98 %, a szennyvízcsatornára rákötött lakások aránya 86 %. A szennyvízcsatornára még rá nem kötött területeken a *nem megfelelő szennyvízkezelés* a földtani közeg – talaj és felszín alatti vizek – állapotát veszélyeztetheti.

Védendő földtani érték, földtani veszélyforrással érintett terület Makó közigazgatási területén a Bányafelügyelet tájékoztatása szerint nem található.

A földtani adottságok következtében a Csongrádi-síkon jelentős a téglaagyag előfordulása, melyet a bányászat hasznosít. Az ún. Makó-árokban, Makó és Óföldeák alatt húzódik továbbá Európa leggazdagabb gázmezője, amelynek gázmennyisége az 1500 milliárd köbmétert is meghaladja. A földtani adottságokon alapulva, Makó közigazgatási területét számos bányatelek, koncessziós terület érinti, melyek a Bányafelügyelet tájékoztatása szerint az alábbiak:

- Battonya-Pusztaföldvár-Dél – szénhidrogén koncessziós szerződés
- Hódmezővásárhely XII. – szénhidrogén (nem hagyományos) bányatelek
- Makó-árok I. - szénhidrogén (nem hagyományos) bányatelek
- Makó I. - szénhidrogén (nem hagyományos) bányatelek
- Makó I. agyag ásványi nyersanyag bányatelek
- Makó III. – homok ásványi nyersanyag bányatelek
- Makó IV. – homok ásványi nyersanyag bányatelek

1-67. ábra: Bányatelkek elhelyezkedése Makón

1.17.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Felszíni vizek

A Makó és környékének területe a Maros vízgyűjtőjéhez tartozik. A folyónak évenként két jelentős áradása van; a tavaszi és a nyári, vagy „zöldár"; mindkettő egyenlő mértékben veszélyes. Első esetben az erős inszoláció hatására az erdélyi hegyekben a hóolvadás megindul, rendesen február végén, vagy legkésőbb március első napjaiban a folyó nagymértékben felduzzad, levonulása viszonylag gyors.

A Maros vízminőségét jelentősen befolyásolják a román szakaszon belevezetett ipari és lakossági szennyvizek, de az Élővíz-csatorna és a Szárazér szennyezett vize is fokozza a vízminőségi problémákat.

A vízgyűjtő gazdálkodási terv (VGT) a település területét, két alegységhez sorolja. A nagyobbik terület a Kurca (2-19), a kisebbik terület pedig a Maros (2-21) alegység része. A VGT négy felszíni víztestet vizsgál a területen, és következő minőségi kategóriákba sorolja be:

1-33. táblázat: Felszíni víztestek állapota: Vízfolyás víztestek ökológiai és kémiai állapota (számértékkel)

vt-VOR	Víztest név	Alegység kódja	Biológiai elemek szerinti állapot	Fizikai-kémiai elemek szerinti állapot	Hidromorfológiai elemek szerinti állapot	Ökológiai minősítés	Kémiai állapot	Integrált állapot
AEP783	Maros torkolat	2-21	3	2	4	3	2	3
AEP975	Szárazér-Porgányi-főcsatorna	2-19	5	3	3	5		5
AIQ081	Királyhegyesi-Szárazér-csatorna	2-21	4	4	3	4	2	4
AOC848	Sámson-Apátfalvi-Szárazér-csatorna	2-21	5	4	3	5	3	5

Minősítési kategória: 1: jó-5: rossz

Forrás: Magyarország felülvizsgált, 2015. évi Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve

Látható hogy a kisebb víztestek állapota kedvezőtlen, de a Maros állapota is csak közepes minősítést kapott. Ugyanakkor a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek és vízgyűjtőterületük kijelöléséről szóló 240/2000. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján Makó város nem tartozik az érzékeny felszíni víznek minősített vizek vízgyűjtőterületén található települések közé.

A város vízelvezetése szempontjából a városon keresztül húzódó Nagyéri-, Jángori-, Ardicsi-, Vitahalmi- és Honvéd-csatornák említhetők, amelyeknek befogadója a 4,5 km hosszú Makói-főcsatorna. Ezen kívül nagyszámú csatorna keresztezi a település közigazgatási területét, amelyből 107,4 km önkormányzati, 125,56 km állami tulajdonban van, 84,235 km pedig korábban társulati tulajdonban volt, jelenleg pedig állami vagyonkezelésben van. Ezen csatornák fontos szerepet kapnak a belvízi védekezésben.

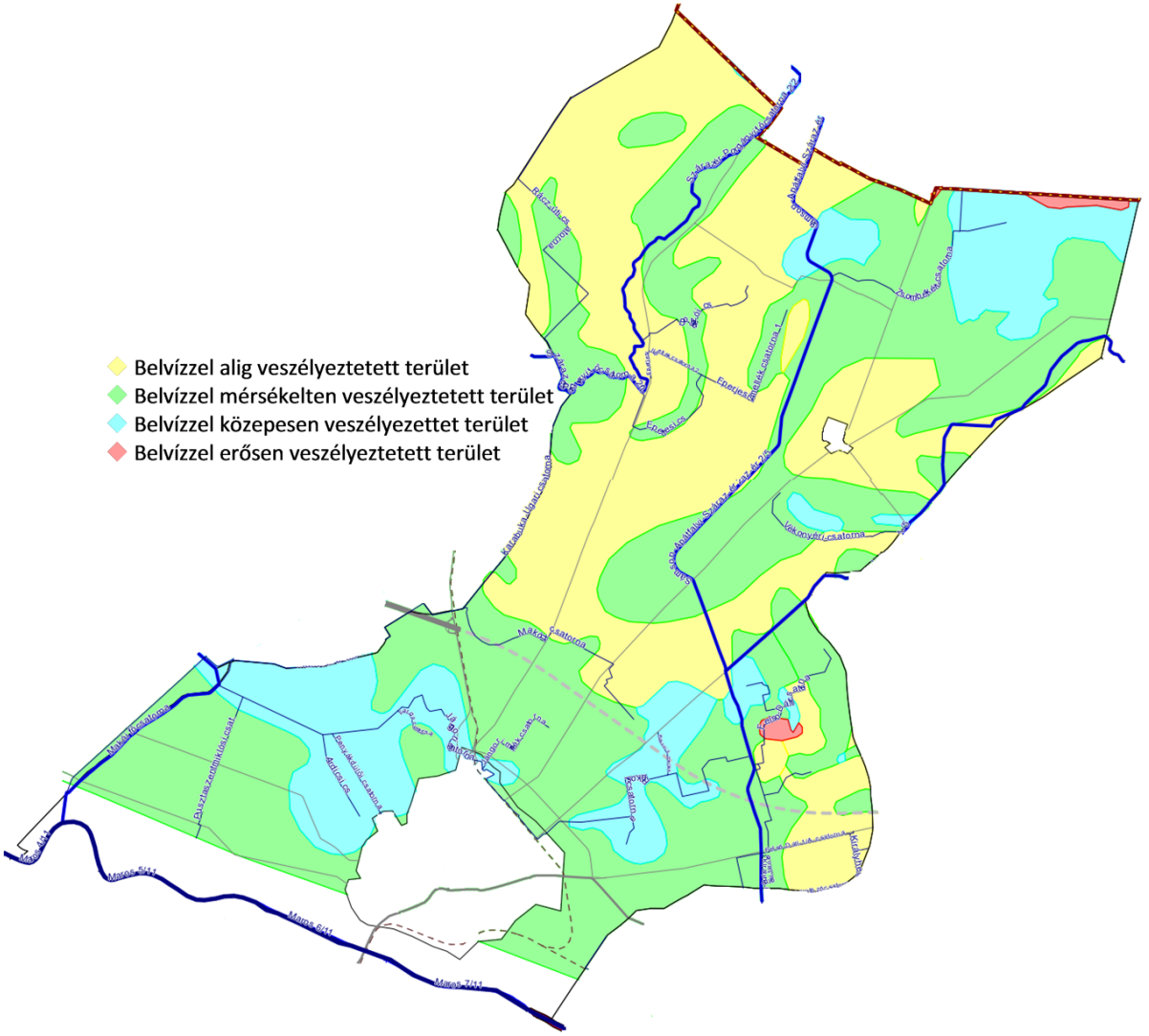
Felszíni állóvizekben szegény a település. A várostól észak-keletre lévő, horgásztóként funkcionáló Makói téglagyári gödrök, és város keleti határában, önkormányzati tulajdonban lévő Gyilkos-tó vízfelülete (mára erősen csökkent, területét törmelékkel félig feltöltötték) említhető.

Belvizek

Magyarország közel 45000 km^2-es síkvidéki területének igen jelentős részét, becslés szerint 60 %-át veszélyezteti számottevő mértékben a belvíz.

A belvíz veszélyes területek lehatárolását egyrészt az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság adatszolgáltatása alapján mutatjuk be a következő térképen.

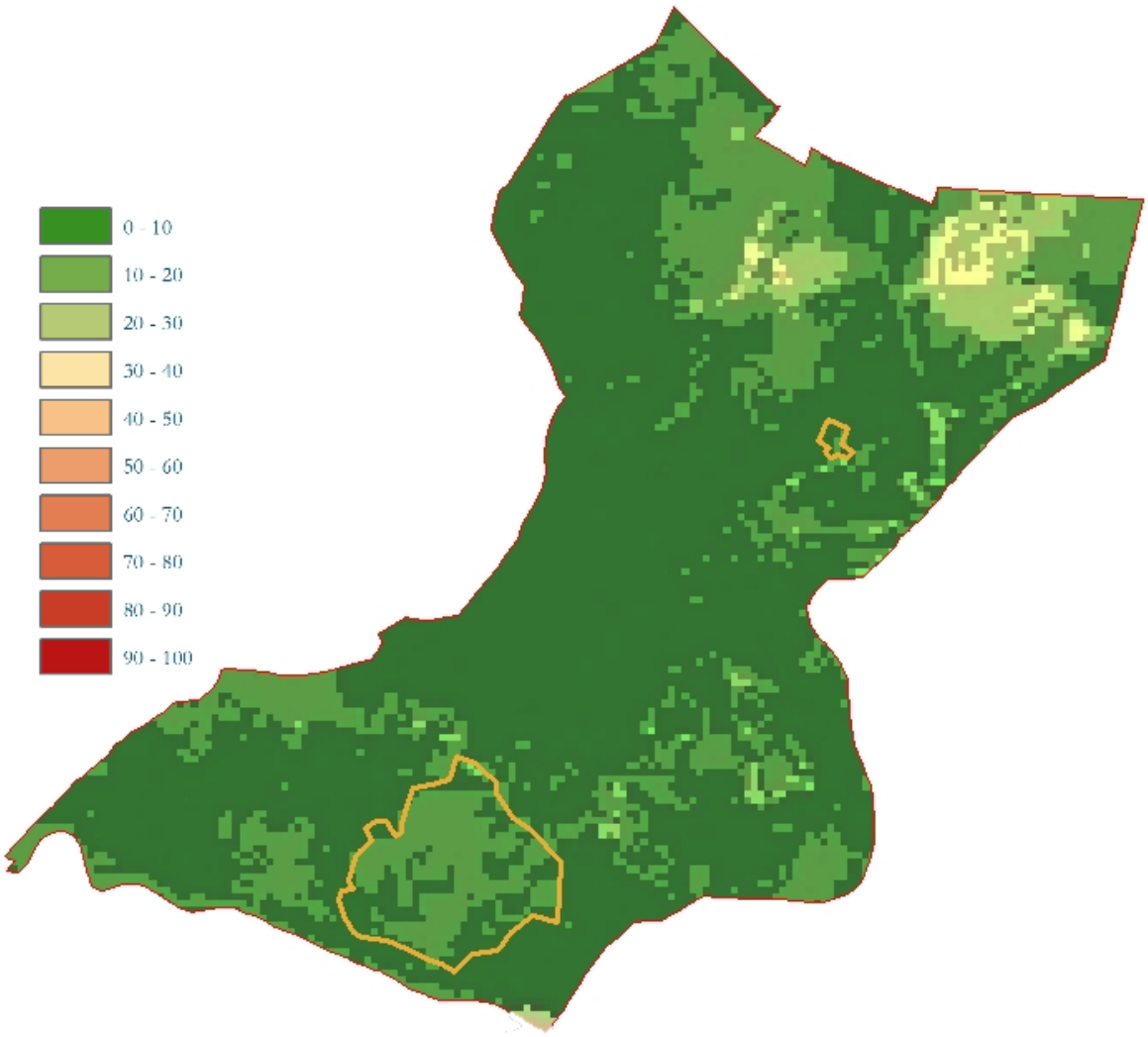
1-68. ábra: Makó külterületére vonatkozóan a Pálfai-féle belvíz-veszélyeztetettségi térkép (2002)

Forrás: Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság adatszolgáltatása

A belvíz által veszélyeztetett területek az éghajlatváltozás hatására folyamatosan változnak. A legutóbbi országos szintű komplex felmérés 2014-ben készült el, a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ (NAIK) Vízgazdálkodási Önálló Kutatási Osztályának (ÖVKI) megbízásából.

1-69. ábra: A település területének komplex Belvíz-veszélyeztetettségi térképe

:

Forrás: BM közlemény, Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervéről

Makó és környéke az ország belvízzel veszélyeztetett területei közé tartozik, mint a hazánk területének nagyobb része.

A veszélyeztetett területek közül Makó területének nagyobb része a legenyhébb kategóriába tartozik. A belterület besorolása ennél kedvezőtlenebb, a település külterületének észak-nyugati része esik a legkedvezőtlenebb besorolás alá. Ezen kívül elszórtan, szinte a teljes területen előfordulnak belvízveszélyes foltok.

A belvízvédelem tehát Makó város területén és környékén kiemelt fontosságú, mert a város mély fekvésű területen helyezkedik el, így a talaj felszínén elöntések, belvizek alakulhatnak ki. A település belvízi veszélyeztetettsége a bemutatott felmérés óta várhatóan kis mértékben javult, köszönhetően az idő közben kiépült csatornahálózatnak. Ugyanakkor a városhoz a természetes terepadottságoknak megfelelően külterületi vizek is érkeznek.

Makó város belvízi terhelését különböző jelenségek idézik elő. Elsősorban a nagy intenzitású, vagy hosszabb időszakú csapadék, mely ha magas talajvízszint esetén nem tud beszivárogni, és nem

elégséges a meglévő csatornák kapacitása, akkor káros elöntéseket idéz elő. A város elhelyezkedéséből adódóan a Maros folyó magasabb vízállása esetén közvetlenül is befolyásolja a talajvíz magasságát. Ennek köszönhető, hogy az árvizekkel együtt járó fakadó víz megjelenése is belvízi terhelésként jelentkezik. A település belvízi veszélyeztetettségét csökkenti a nemrég megvalósult szennyvízcsatorna-hálózat és szennyvíztisztító telep is, melyek következtében a város alatti talajvízdomb kiterjedése csökkeni fog.

Makó városa mélyártéri területen fekszik, közigazgatási területe a 79. sz. Tisza-Maroszugi belvízrendszerhez tartozik, ezen belül a 79/10 Makói öblözetbe, melynek vize vagy a Tiszába, vagy a Marosba kerül gravitációsan, vagy szivattyús átemeléssel. A csatornákra a minimális esésviszonyok jellemzőek, amely lassítja a belvizek levezetését.

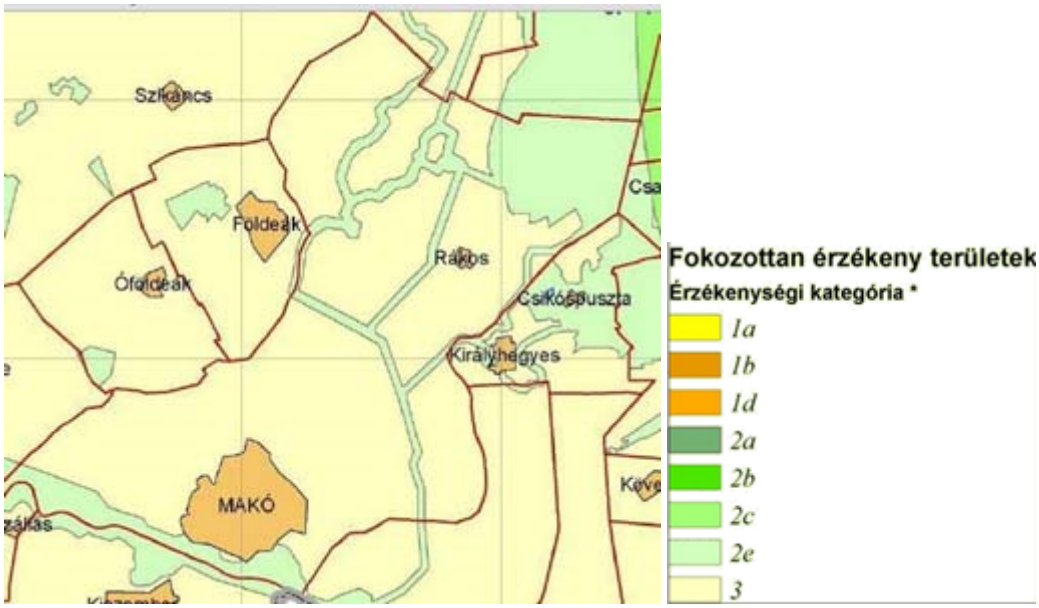
A város főbb részeit, elsősorban a Belváros tereit, főbb utcáit még ma is a század elején épített, régi elavult, eliszaposodott, zárt csatornák látják el. Egyébként a város területén 132,5 km hosszú elhagyott, többnyire nyílt árokrendszer és 40 km zárt csatornarendszer található.

A burkolt felületek növekedésével meggyorsult a csapadékvíz összegyülekezésének ideje, így a többlet csúcs-vízhozamok elvezetésére a meglévő rendszerek csak fejlesztés mellett alkalmasak.

Felszín alatti vizek

A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján Makó érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen lévő települések közé tartozik.

1-70. ábra: Település és környékének felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területek

Forrás: ATIKTVF

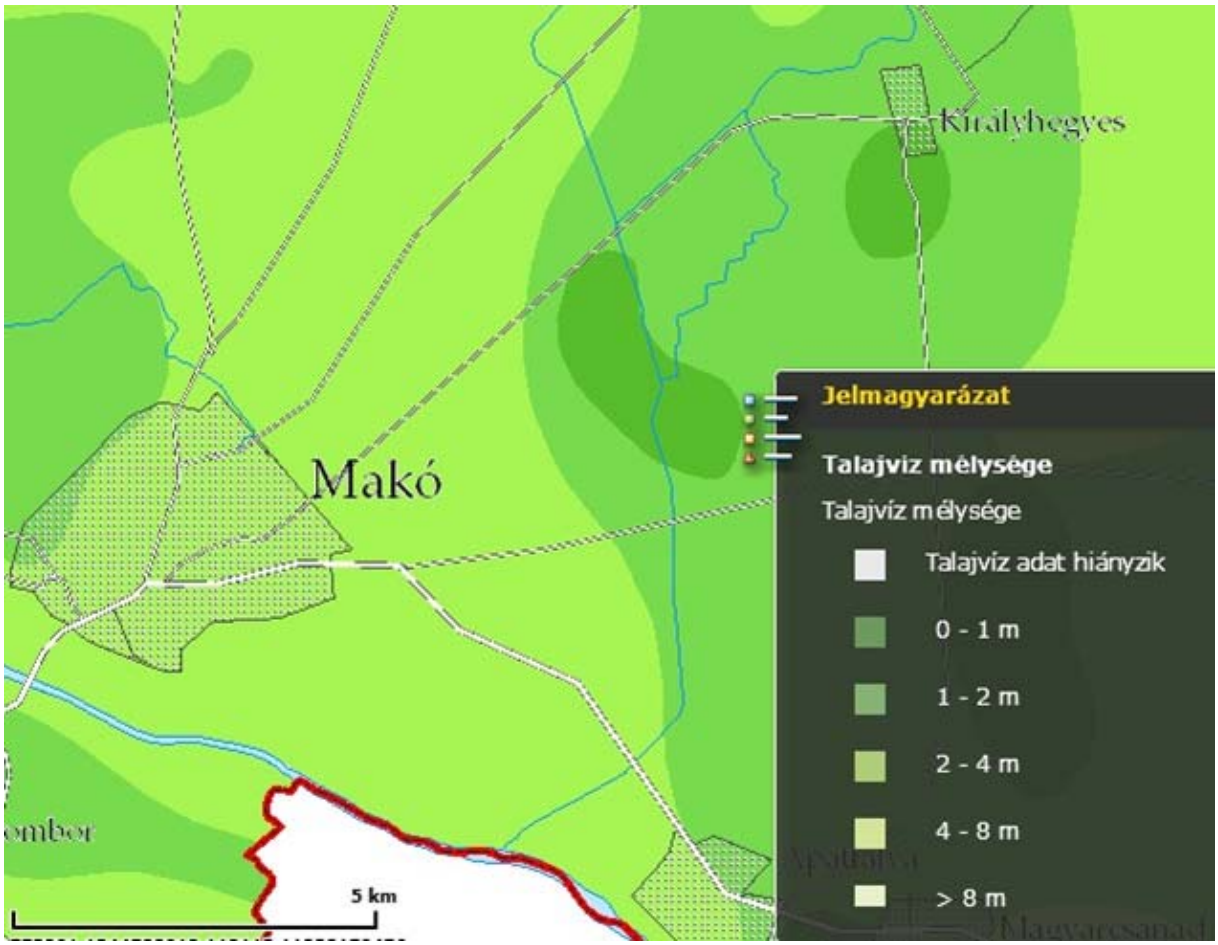
Megvizsgálva ugyanakkor a rendelet alapját képező részletes térképet (Felszín alatti vizek állapota szempontjából érzékeny területek alkategóriák szerint) látható, hogy Makó területének döntő többsége a 3-as érzékenységi kategóriába tartozik, azaz kevésbé érzékeny terület, míg a Maros és a néhány nagyobb vízfolyás környezete tartozik a 2-es, azaz érzékeny kategória, „külön jogszabály által kijelölt védett természeti területek” alkategóriájába tartozik. Ez utóbbi kategória megjelenése alapján sorolták a település területét az érzékeny kategóriába.

Szintén a talaj, talajvíz érzékenységét, vizsgálja a 43/2007. (VI. 1.) FVM rendelet, amely alapján megállapítható, hogy a város közigazgatási területén nitrátérzékeny területek találhatóak.

Talajvíz

A talajvíz közepes vízszinteknél és a folyóktól messzebb eső részeken is egyaránt 1-10 m között változhat, mélységére jelentős befolyással bír a Maros vízállása, az oldott sótartalma igen magas, amely hasznosítást jelentősen megnehezíti. Mennyisége nem jelentős, kémiai jellege nátriumkloridos. Keménysége 25-35 nk° közötti, de a település környékén 45 nk° fölé emelkedik. A szulfáttartalom eléri a 600 mg/l-t.

1-71. ábra: Település és környékének felszín alatti vízszint térképe

Forrás: Magyarország talajvízszint mélység térképe (0-8m)

Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

A 2015 során felülvizsgált Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek (VGT) tartalmazzák a felmért vízgazdálkodási problémák, a környezeti célkitűzések és ezen célkitűzések megvalósítására szolgáló intézkedések összefoglalását. Makó területe a p.2.13.2 felszín alatti víztesten található, és a felszíni víztestek közül pedig a Maros torkolat (AEP783), a Szárazér-Porgányi-főcsatorna (AEP975) , a Királyhegyesi-Szárazér-csatorna (AIQ081) és a Sámson-Apátfalvi-Szárazér-csatorna (AOC848) érinti a település területét.

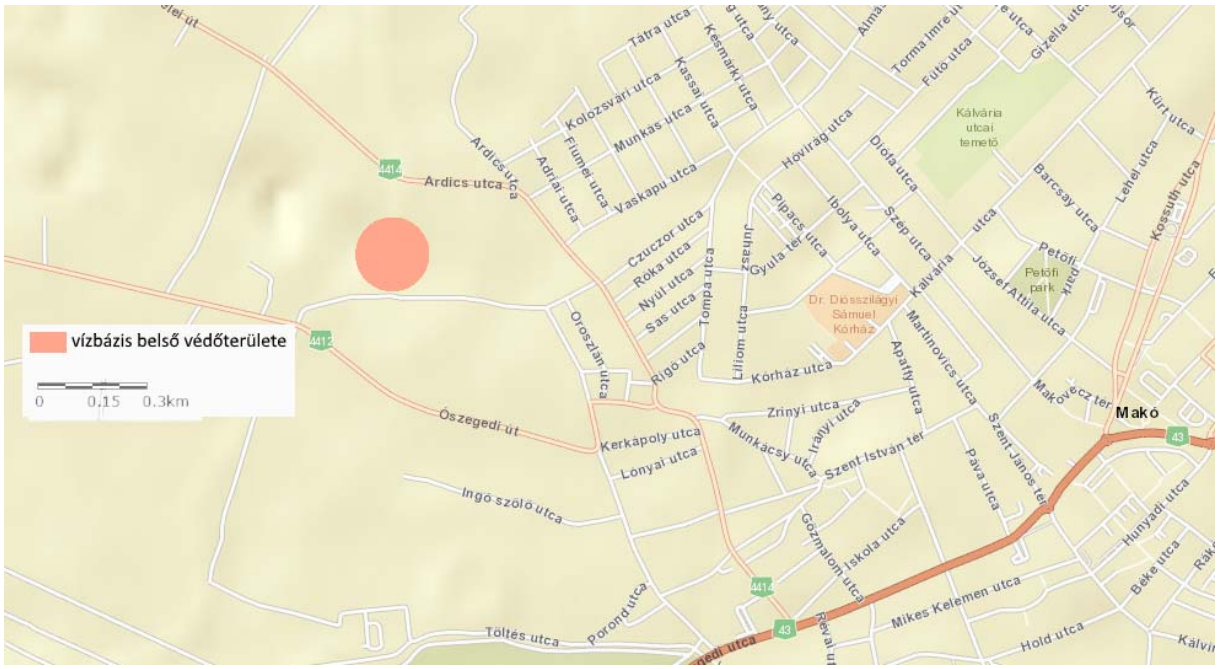
Makó ezekre a víztestre vonatkozóan meghatározott célok és intézkedések teljesítésében érintett.

Vízbázis

Makó város ivóvízellátása az 1968-ban üzembe helyezett központi víztermelő-telepről történik, amely a várostól nyugatra – a Czuczor utcán keresztül közelíthető meg – a zártkertek területén található. A vízellátó rendszer vízbázisát 12 db mélyfúrású kút képezi, vízbázis jele ALG343. A kutakból 300-500 m mélyről búvárszivattyúk termelik ki a vizet 550-1.100 l/p kapacitással. A makói vízbázis nem sérülékeny, így csak belső védőövezetet jelöltek ki a területen, egy 100 m átmérőjű kör formájában.

Szintén csak belső védőövezettel rendelkeznek a Hagymatikumot ellátó gyógyvíz kutak, amelyek a kút körüli 10 m-es sugarú kört foglalják magukba.

1-72. ábra: Makó vízbázis belső védőterülete

Forrás: Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, 2015

1.17.3 Levegőtisztaság és védelme

A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII.23.) Korm. rendelet alapján az ország területét és településeit a légszennyezettség mértéke alapján zónákba kell sorolni. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet 1. sz. melléklete alapján Makó a 10. sz. „Az ország többi területe, kivéve a kijelölt városokat” légszennyezettségi zónába tartozik. A Rendelet az egyes zónákban 11 légszennyező anyagot értékel, a zónacsoport szennyező anyagonkénti besorolása az A-tól F-ig (csökkenő sorrendben) terjedő skálán - kivéve talajközeli ózon, amely besorolása O-I vagy O-II - az alábbi:

1-34. táblázat: Zónacsoportok légszennyező anyagok szerint

szennyező anyag	SO_2	NO_2	CO	PM_{10}	Benzol	Talaj-közeli ózon	PM_{10} As	PM_{10} Cd	PM_{10} Ni	PM_{10} Pb	PM_{10} Benz(a)pirén
zóna-csoport	F	F	F	E	F	O-I	F	F	F	F	D

D: a levegőterheltségi szint a felső vizsgálati küszöb és a levegőterheltségi szintre vonatkozó határérték között van
E: a levegőterheltségi szint a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van
F: a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg
O-I: azon terület, ahol a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket

A zónában a szilárd (PM_{10}) szennyezőanyagokra vonatkoztatott légszennyezettség a fentiek alapján a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van, továbbá a talajközeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket. A többi vizsgált légszennyező anyag okozta légszennyezettség a zónába tartozó területeken nem haladja meg az alsó vizsgálati küszöböt. Ennek alapján a levegőminőség kedvezőnek mondható.

Hazánkban a levegőminőség mérését, értékelését az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) végzi. A hálózat alapvetően két részből áll: az automata állomások folyamatos mérést végeznek több légszennyező komponens tekintetében, míg a manuális hálózat (RIV) pontjain gyűjtött minták elemzése néhány összetevőre - NO_2, SO_2, helyenként ülepedő por - korlátozódik. Makón a Széchényi téren manuális mintavevő hely van, ahol 2007-ig mindhárom összetevő, 2008. évtől már csak a NO_2 tekintetében vizsgálják a légszennyezettséget.

Az Országos Meteorológiai Szolgálat alá tartozó Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ (LRK) minden évben elkészíti hazánk levegőminőségének értékelését az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat adatai alapján. Makó levegőminőségének értékelése a légszennyezettségi index alapján 2006-2016 között az alábbiak szerint alakult.

1-35. táblázat: Makó légszennyezettségének értékelése, éves határértékekhez viszonyítva, 2006-2016 közötti időszakra vonatkozóan

Év	Légszennyezettségi index			Összesített index
	NO2	SO2	ÜP	
2016	kiváló (1)	-	-	kiváló (1)
2015	kiváló (1)	-	-	kiváló (1)
2014	jó (2)	-	-	jó (2)
2013	kiváló (1)	-	-	kiváló (1)
2012	jó (2)	-	-	jó (2)
2011	jó (2)	-	-	jó (2)
2010	jó (2)	-	-	jó (2)
2009	jó (2)	-	-	jó (2)
2008	jó (2)	-	-	jó (2)
2007	jó (2)	kiváló (1)	jó (2)	jó (2)
2006	jó (2)	kiváló (1)	megfelelő (3)	megfelelő (3)

A levegő minőségét jellemzően a közlekedésből, a lakossági fűtésből és az ipari tevékenységekből származó szennyező anyagok befolyásolják.

Jelentősebb mezőgazdasági termelő és ipari vállalkozások működnek a településen, kibocsátásuk azonban – a hasonló nagyságrendű településekhez viszonyítva – nem jelentős. A nagyobb vállalkozások mezőgazdasági termékfeldolgozás, textilipar, fémfeldolgozás, bútorgyártás és gumiipar területén működnek.

A Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer (LAIR) adatai alapján a városban az alábbi **légszennyező telephelyek** üzemelnek:

1-36. táblázat: Bejelentésre kötelezett légszennyező pontforrással rendelkező telephelyek Makón

TELEPHELY	CÍM	TEVÉKENYSÉG
VÁLL-KER Kft.	Návay Lajos tér 8.	nem villamos háztartási készülék gyártása
VÁLL-KER Kft. ÚJVÁROSI TELEPHELY	Honvéd u. 6/a	fűtőberendezés, kemence gyártása fémfelület-kezelés
TELEPHELY	Honvéd u. 10.	
F3 SZ. TELEPHELY	Vásár tér 1.	
RAKTÁR	Honvéd u. 10.	
CONTITECH FLUID AUTOMATIVE HUNGÁRIA KFT.	Rákosi út 3.	gőzellátás, gumiabroncs, gumitömlő gyártása
TELEPHELY	Szép u. 38.	Húsfeldolgozás, -tartósítás
MEDICOR MEDITŰ KFT.	Rákosi út 6.	orvosi eszköz gyártása
BÚTORGYÁRTÓ TELEPHELY	Rákosi út. 4.	irodabútor gyártása
DEXTIMUS Fémipari és Szolgáltató Kft.	Aradi u. 118.	
HÚSFÜSTÖLŐ	Hollósi Kornélia út. 11.	Hús, baromfihús készítmény gyártása
ÉLELMISZER ALAPANYAG ÜZEM	külterület	gőzellátás, légkondicionálás, egyéb élelmiszer gyártása
TELEPHELY	Ipari Park hrsz.12209	előre kevert beton gyártása
KERTÉSZET	hrsz. 5057	gőzellátás, légkondicionálás
MAKÓ ÁLLOMÁS FELVÉTELI ÉPÜLET	Állomás tér 15.	szárazföldi szállítást kiegészítő szolgáltatás
TÖMÖRKÉNY FŰTŐMŰ	Tömörkény u. 1.	
Makói Kórház	Kórház u. 2.	gőzellátás, légkondicionálás

HTV MAROS HŐKEZELŐ KFT.	Aradi u. 136.	
GÉPGYÁRTÓ ÜZEM	Bárányos sor 22.	mezőgazdasági, erdészeti gép gyártása
TELEPHELY	Bársonyos sor 20.	Egyéb fa-, parafatermék, fonottáru gyártása
ÁRUHÁZ	Aradi	
MEZŐGAZDASÁGI TELEPHELY	Tanya 36.	növénytermesztési szolgáltatás
MAROSTECH IPARI ÉS SZOLGÁLTATÓ KFT.	Ipari Park hrsz.12210	egyéb bútor gyártása
MAROS MALOM	Vásárhelyi u. 12-14.	
TELEPHELY	Ugar 49/2	gabonaféle (kivéve rizs), hüvelyes növény, olajos mag termesztése

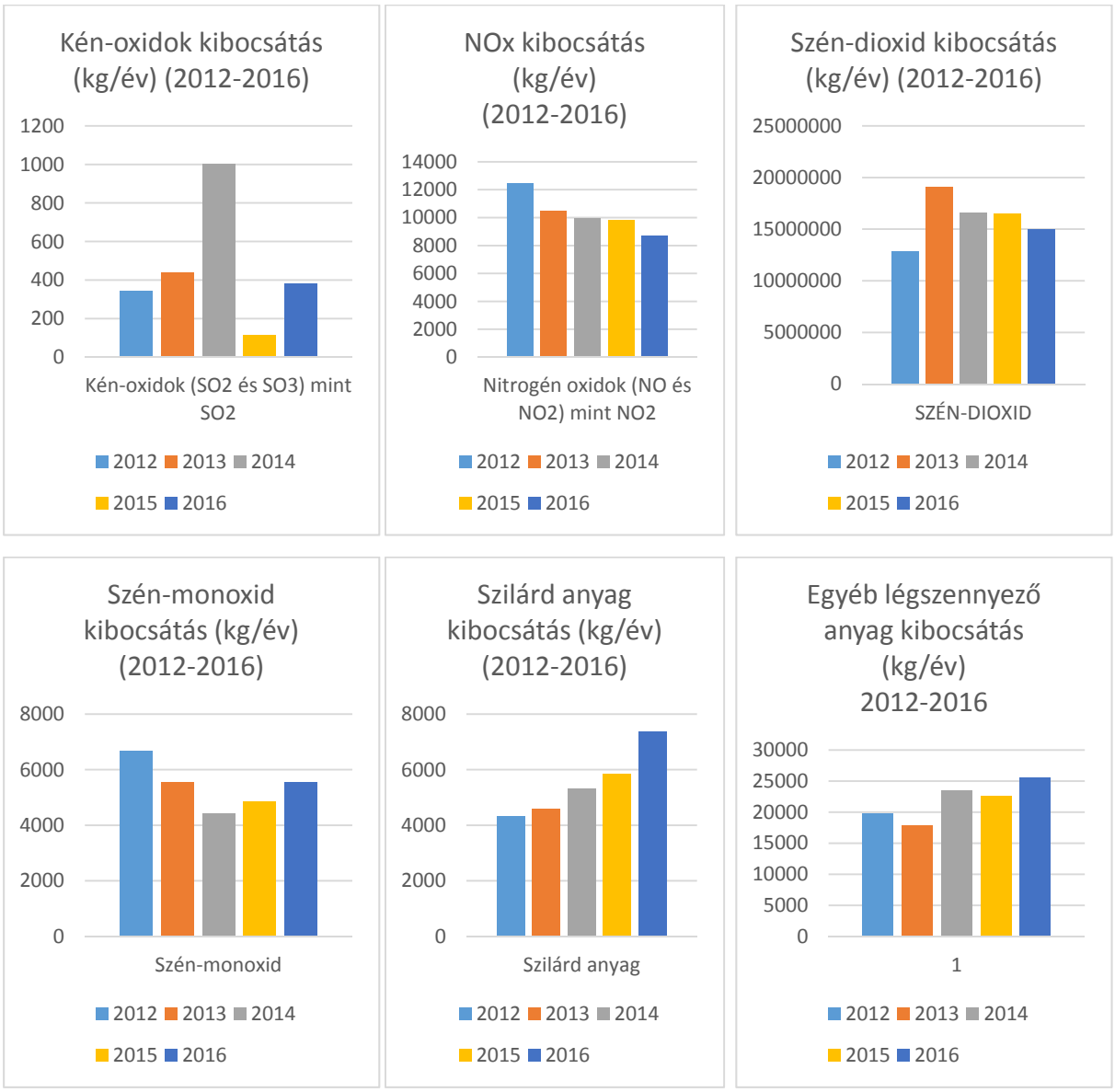
Forrás: OKIR-LAIR, 2016

1-37. táblázat: Ipari légszennyező forrásokból származó légszennyező anyag kibocsátás (kg/év) Makón 2012-2016 között

LÉGSZENNYEZŐ ANYAG	2012	2013	2014	2015	2016
SO_2	346	441	1002	115	383
CO	6 673	5 558	4 405	4 860	5 552
CO_2	12 875 852	19 130 870	16 631 713	16 561 655	15 017 429
NO_x	12 488	10 459	9 981	9 838	8 695
Szilárd	4 313	4 598	5 309	5 832	7 367
Egyéb	19 749	17 921	23 486	22 614	25 517

Forrás: OKIR-LAIR

1-73. ábra: Ipari légszennyező forrásokból származó légszennyező anyag kibocsátás (kg/év) alakulása 2012-2016 között

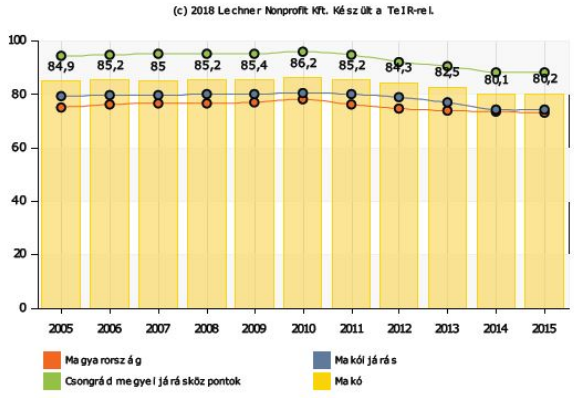
Az adatok alapján nagyobb mennyiségben CO_2 kerül a légtérbe, jelentősebb CO_2 kibocsátással járó üzemek: a ContiTech Fluid Automotive Kft. gumigyára, a külterületen található élelmiszer alapanyag üzem, a Tömörkény Fűtőmű, a kórház és a kertészet. Jelentősebb NO_x kibocsátók a gumigyár és az élelmiszer-alapanyag üzem. Jelentősebb CO kibocsátók a fa-, parafatermék és fonottáru gyártó üzem, a Szép utcai húsfeldolgozó üzem, valamint a Hollósi utcai húsfüstölő. Jelentősebb mennyiségű szilárd légszennyező anyag pedig a Maros malom és az élelmiszer-alapanyag üzem tevékenysége során kerül a légtérbe. Ezen kívül említésre méltó még egyéb légszennyező anyagok, veszélyes anyagok (pl. etil-benzol, izo-butil-alkohol, xilolok stb.) jelenléte, melyek keletkezése legnagyobbrészt az Újvárosi telephelyen folytatott fűtőberendezés- és kemencegyártáshoz, továbbá egyéb bútorgyártó, gépgyártó tevékenységekhez kapcsolódik. Az ipari eredetű kibocsátások a hasonló léptékű településekhez viszonyítva alacsonynak mondható, összefoglalva megállapítható, hogy a városban és térségében nincs nagy kibocsátási értékkel bíró ipari légszennyező. Jelentős ipari telephely Makó tágabb térségében sem található, ezért a transzmisszió következtében jelentősebb szennyeződés beáramlásával nem kell számolni.

A **közlekedési eredetű légszennyezést** tekintve hosszú ideig jelentős problémát a várost kettészelő 43. sz. főúton lebonyolódó forgalom jelentett. A kiépült elkerülő út, illetve gyorsforgalmi út tehermentesíti a települést, melynek következtében a városközpontban az átmenő forgalomból származó légszennyezés jelenős mértékben csökkent. Mivel a CO és a NO_x tekintetében is legjelentősebb szennyező a közlekedés, a város levegőminőségének kedvező alakulásában (lásd: 1.17-2. táblázat: Makó légszennyezettségének értékelése) az elkerülő út szerepe számottevő.

A **kommunális fűtésből származó légszennyezés** alacsonynak mondható, a gázfűtéses lakások és távfűtéses lakások (kb. 7 %) magas aránya miatt, ugyanakkor a magas energiaárak következtében az ország más területeihez hasonlóan itt is növekszik a fafűtést alkalmazók aránya. Az elmúlt 10 év adatsorát vizsgálva mind a háztartási gázfogyasztók száma, mind az egy lakosra jutó, háztartások részére szolgáltatott gáz mennyisége csökkent. A gázzal fűtött lakások aránya Makón 2010-től 2015-ig 4 %-kal csökkent (77,5 %-ról 73,5 %-ra), (forrás: teir.hu/idosoros-elemzo).

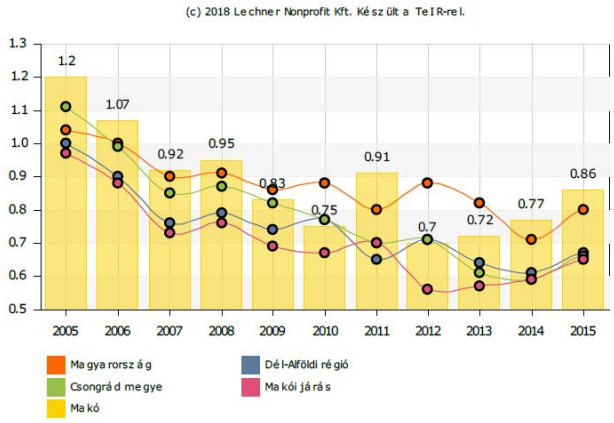
1-74. ábra: A háztartási gázfogyasztás alakulása

Száz lakásra jutó háztartási gázfogyasztók száma (fő)

Forrás: https://www.teir.hu/its

Háztartási gázfogyasztás (1000m3/fő)

Forrás: https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep

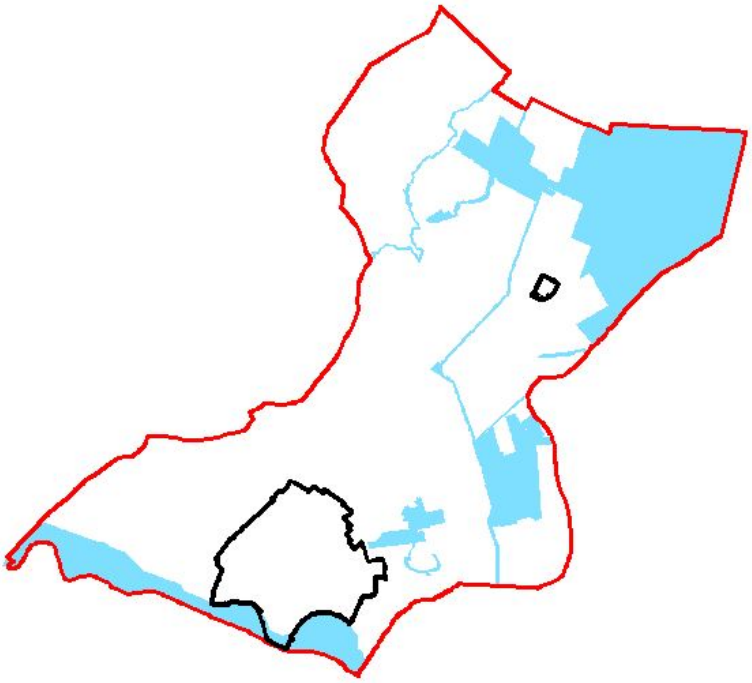
A nagy kiterjedésű, növényzettel időszakosan fedett mezőgazdasági területekről származó **porszennyezés** a mezővédő erdősávok kis száma miatt jelentősnek mondható, a levegő szállópor terhelése a szántóföldek szélerózójának tulajdonítható.

Jelentősebb probléma továbbá az allergén gyomok terjedése következtében növekvő **pollenszennyezés**. A település zöldterületeinek parlagfű mentesítését a Makói Városgazdálkodási Kft. végzi, valamint a Bogár Mérnökség Kft. felelős a külterületek parlagfűmentesítéséért.

Ezen kívül meg kell említeni még az állattartásból eredő **bűzhatás**t, mely a kertvárosias városrészekben, elsősorban Gerizdes városrészben jelent problémát.

A település közigazgatási területét a rendelkezésre álló információk alapján nem érinti magasabb kibocsájtást megengedő, levegőtisztaság-védelmi szempontból kijelölt védelmi övezet. Levegőtisztaság-védelmi szempontból **ökológiailag sérülékeny terület**nek tekinthetők a védett természeti területek (Körös-Maros Nemzeti Park), valamint a Natura 2000 területek, továbbá az országos ökológiai hálózat részét képező magterületek).

1-75. ábra: Levegőtisztaság-védelmi szempontból ökológiailag sérülékeny területek Makón

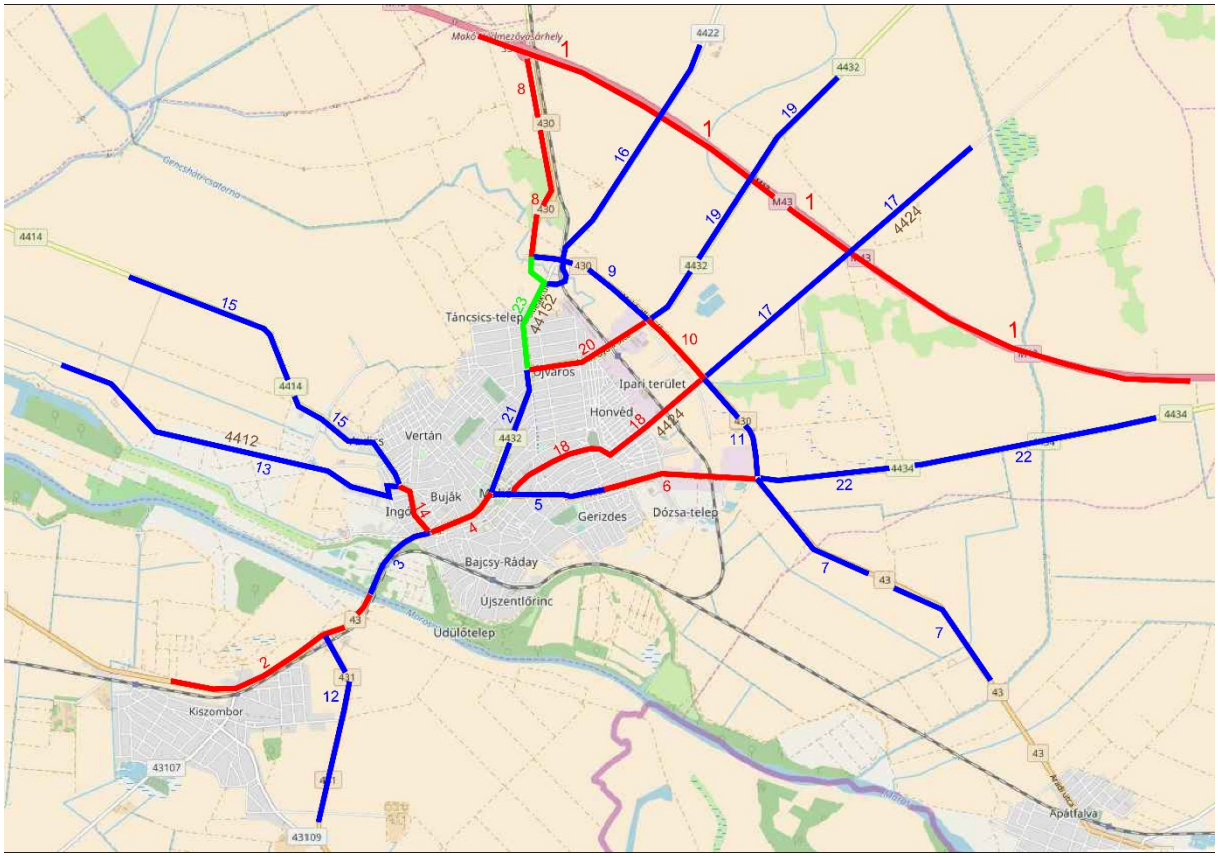
1.17.4 Zaj- és rezgésterhelés

Környezeti zajforrások az ipari üzemek, a vendéglátó és szórakozóhelyek, valamint a közlekedés.

A településen nincsenek jelentős zajkibocsátó ipari létesítmények, lakóövezetbe ékelődő ipari területek, az **ipari eredetű zajterhelés** nem jelentős. A lakossági panaszbejelentések alapján elmondható, hogy alkalmanként a település belterületén a szórakozóhelyek közönsége által okozott zavaró zajhatások jelentkeznek. Eseti kivizsgálást követően, magas zajterhelés esetén, a zajkibocsátás, illetve a nyitvatartási idő korlátozásra kerül.

Közlekedési eredetű zajterhelés tekintetében sokáig a 43-as főút települést átszelő szakaszán áthaladó tranzitforgalom jelentett problémát, szinte valamennyi érintett területen határérték feletti zajterhelést eredményezve. Az elkerülő út és az M43 autópálya megépülését követően a városon átmenő forgalom, s ezáltal a közlekedési eredetű zajterhelés jelentősen csökkent. A 430. sz. főút (elkerülő út) a település északkeleti szélén, gazdasági területek mentén vezet, lakóterületeket nem érint.

1-76. ábra: Zajvizsgálat során értékelt útszakaszok

1-38. táblázat: Az egyes útszakaszok mentén fellépő közlekedési zajszintek[9] 2016-ban (dB)

útszakasz száma	útmenti területhasználat	Nappali zajszint (dB) (06-22 óra)	Éjjeli zajszint (dB) (22-06 óra)	határérték* nappal/éjjel	túllépés** (dB)
1.	mezőgazdasági terület	63,00	55,96	—	
3.	településközpont vegyes terület,	66,13	59,09	65/55	1/4
	kisvárosias lakóterület			60/50	6/9
4.	településközpont vegyes terület, nagyvárosias lakóterület	65,81	58,77	65/55	0,8/3,7
	kisvárosias lakóterület			60/50	5,5/8,8
5.	településközpont vegyes terület,	62,03—65,22	54,99-58,18	65/55	0/0-3

[9] *A közlekedésből származó környezeti zajszinteket az országos forgalomszámlálási adatok felhasználásával, a 25/2004. (XII. 20.) KvVM rendelet 2. sz. melléklete alapján számításokkal határoztuk meg. A számításokat a referencia távolságra (úttengelytől 7,5m-re), továbbá belterületen a védendő homlokzatok előtt, külterületen az utak tengelyétől 50m-re végeztük el.*

A zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet 3.sz. melléklete tartalmazza a közlekedéstől származó zajterhelési határértékeket a zajtól védendő területeken.

A rendelet kimondja, hogy a 3.sz. mellékletében szereplő határértékeknek:

- *új tervezésű, vagy*
- *megváltozott területfelhasználású területeken kell teljesülniük.*

útszakasz száma	útmenti területhasználat	Nappali zajszint (dB) (06-22 óra)	Éjjeli zajszint (dB) (22-06 óra)	határérték* nappal/éjjel	túllépés** (dB)
	nagyvárosi lakóterület	60,70	53,66	65/55	—
	kisvárosias lakóterület	62,03—65,22	54,99-58,18	60/50	2-5/5-8
6.	kisvárosias lakóterület,	59,36	52,32	60/50	—
	falusias lakóterület	59,96	52,92	60/50	0/3
	gazdasági terület	56,88-62,32	49,84-55,29	65/55	—
7.	mezőgazdasági terület	57,56	50,52	—	
8.	gazdasági terület,	58,34	51,30	65/55	
	mezőgazdasági terület	58,74	51,70	—	
9.	gazdasági terület	57,08	50,05	65/55	
10.	gazdasági terület	58,21	51,17	65/55	
11.	gazdasági terület	56,84	49,80	65/55	
13.	kisvárosias lakóterület	54,28	47,24	60/50	—
14.	településközpont vegyes	63,44	56,40	65/55	3,5/1,5
	kisvárosias lakóterület	60,8	53,76	60/50	0/3,5
	falusias	62,22-63,44	55,19-56,40	60/50	2-3,5/2-6,5
15.	gazdasági terület,	61,97	54,93	65/55	
	kisvárosias lakó, falusias lakó,			60/50	2/5
16.	mezőgazdasági terület	48,67	41,63	—	
17.	gazdasági terület,	42,70-42,96	35,67-35,92	65/55	—
	mezőgazdasági terület	44,53	37,49	—	
18.	kisvárosias lakó	50,67-53,86	43,63-46,82	60/50	—
	településközpont vegyes,	54,43	47,4	65/55	—
	gazdasági terület	49,34	42,3	65/55	—
19.	gazdasági terület,	63,24	56,20	65/55	
	mezőgazdasági terület	53,69	46,66	—	
20.	falusias lakóterület,	63,20	56,16	60/50	3/6
	kisvárosias lakóterület	61,26	54,23	60/50	1/4
	településközpont vegyes,	61,26	54,23	65/55	—
	gazdasági terület	61,26	54,23	65/55	—
21.	kisvárosias lakóterület	65,32	58,29	60/50	0/3,5
	településközpont vegyes,			65/55	—
22.	gazdasági terület,	64,34	57,30	65/55	
	mezőgazdasági terület	54,79	47,75	—	
23.	falusias lakóterület, kisvárosias lakó	60,27	53,24	60/50	0/3
	településközpont vegyes	55,30-59,76	48,26-52,72	65/55	—

*: határérték hasonló szerepű új építésű út esetén
**: viszonyítás új építésű út esetén hatályos határértékhez, meglevő útra határérték nem vonatkozik, csak lakóterületek és vegyes területek esetében értékeltük.

Jelentősebb mértékű határérték túllépés a 43. sz. főút déli bevezető szakasza (fenti ábrán 3., 4., 5. számmal jelölt útszakaszok) mentén, a kisvárosi lakóterületen lép fel, ahol nappal 5-6 dB-lel, éjjel 5-9 dB-lel magasabb a környezeti zajszint a határértéknél. Ezen útszakaszok mentén ennél kisebb mértékben ugyan (nappal 0-1, éjjel 3-4 dB), a közeli beépítésű vegyes területeken is határértéket

meghaladó környezeti zajszintek adódnak. Nappali és éjjeli időszakban is határértéket meghaladó zajszintek továbbá az Kölcsey u. (14.), Aradics u. (15.) és Justh Gyula u. (20.) menti kisvárosias és falusias lakóterületeken jellemzők, ahol nappal 2-3,5 db-lel, éjjeli időszakban 1,5-6,5 dB-lel magasabbak a zajszintek a határértéknél. Csak éjjeli időszakban 3-3,5 dB a határérték túllépés az Aradi út (6.), a Kossuth u. (21.) és a Földeáki út (23.) menti falusias és kisvárosias lakóterületeken.

Makó város területét két vasútvonal érinti: a 121-es számú Kétegyháza-Újszeged vasútvonal és az ebből leágazó 130-as számú Tiszatenyő-Makó vasútvonal, a rendkívül alacsony forgalom miatt a vasúti közlekedésből származó zajterhelés nem számottevő.

1.17.5 Sugárzásvédelem

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének követésére hazánkban országos sugárzásfigyelő rendszer épült ki. A rendszer részét képező szabadtéri mérőállomásokon folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzás: az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét. (A dózisteljesítmény mértékegysége a nanosievert/óra, rövid jele: nSv/h).

A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Ez az érték függ a magasságtól, és a talaj típusától. Az ingadozást természeti hatások, időjárási körülmények (légnyomás, csapadék mennyiség) változásai befolyásolják.

Makón háttérsugárzási mérőállomás nem működik, a legközelebbi mérőállomások Szegeden, Hódmezővásárhelyen és Pitvaroson találhatók. A mért értékek az említett intervallumban mozognak.

A város térségében nukleáris létesítmény nem található. Makó a Paksi Atomerőmű 30 km-es Sürgős Óvintézkedési Zónáján kívül esik, érinti viszont Paks és a szlovákiai Mochovce, Bohunice atomerőművek 300 km-es Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája.

1.17.6 Hulladékkezelés

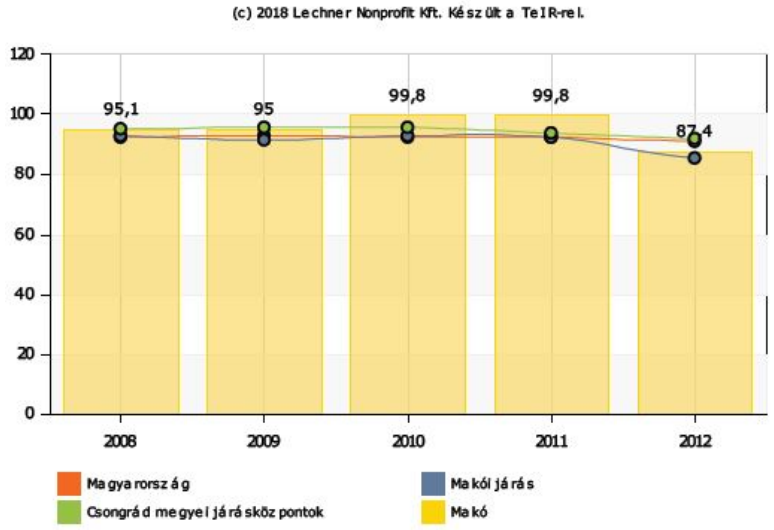
Makó a Dél-Alföldi régió településeivel karöltve 2006-ban önkormányzati társulást hozott létre **Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer** (DAREH) Létrehozását Célzó Önkormányzati Társulás néven. A jelenleg 93 tagot számláló társulás célja, hogy a tagtelepülések területén található bezárt, megfelelő műszaki védelemmel nem rendelkező lakossági hulladéklerakókat rekultiválja, valamint korszerű hulladékgazdálkodási rendszer létrehozásával, az újrahasznosítást szolgáló szelektív hulladékgyűjtés és a komposztálás széleskörű elterjesztésével csökkentse a lerakóhelyekre kerülő hulladék mennyiségét. A DAREH fennállása óta számos fejlesztést hajtott végre a hulladékgazdálkodás területén. A korábbi, depókban történő lerakásra támaszkodó hulladékgazdálkodási rendszert egy modern, az újrahasznosítás és az újrahasználat lehetőségeit is kihasználó megoldás váltotta fel.

Ennek keretében került sor Makón a nem megfelelő műszaki védelemmel rendelkező **régi hulladéklerakó rekultivációjá**ra. A bezárt, használaton kívüli hulladéklerakót növényekkel borított domb váltotta fel. Mindeközben egy korszerű hulladékudvar és átrakó létesült. A hulladékudvar biztosítja az itt, és a környező településeken élők számára a háztartásaikban termelődő zöld hulladék, inert hulladék, lomtalanítási hulladék, veszélyes és elektronikai hulladék díjtalan elhelyezését. Továbbá újrahasználati funkcióval is rendelkezik, mely lehetővé teszi a használt ruhák, vagy használt, de működőképes elektronikai eszközök átvételét és az arra rászorulóknak történő újbóli kiosztását.

A 12.500 t/év kapacitású, a begyűjtött hulladék szállítási logisztika részét képező átrakóállomás biztosítja a gyűjtőkörzetből a hulladék gazdaságos továbbszállítását a Békéscsabán létesült válogatóműbe.

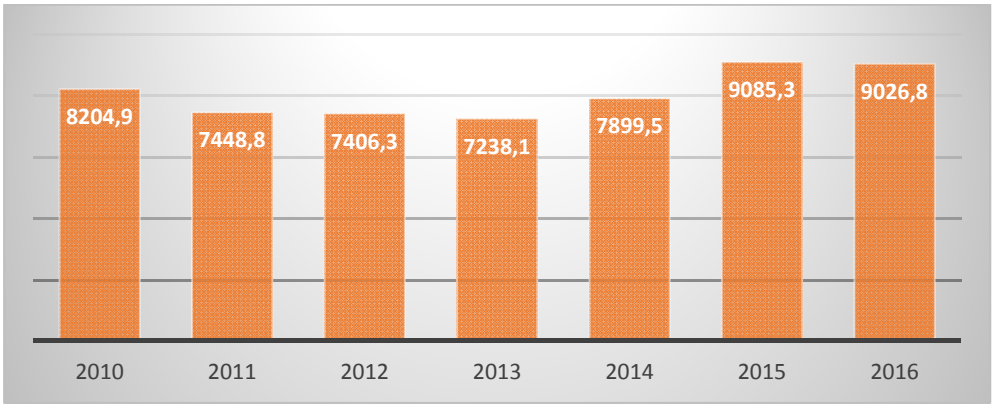
Makón a **kommunális szilárd hulladék** szervezett gyűjtése és elszállítása megoldott. A települési szilárd hulladék begyűjtéséről és elszállításáról a Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer Létrehozását Célzó Önkormányzati Társuláson keresztül a DAREH Bázis Hulladékgazdálkodási Nonprofit Zrt., mint közszolgáltató gondoskodik, szállítás a családi házas övezetekben heti egy, a tömbházas övezetekben heti két alkalommal történik. A Maros-parti üdülőövezetekben a kommunális hulladék elszállítás a gyűjtőpontokról minden év április 1-től szeptember végéig, heti rendszerességgel történik. Az összegyűjtött hulladék a Békéscsabán létesült hulladékfeldolgozó és válogató műbe kerül, ahol kitermelik belőle a haszonanyagot, ily módon a lakosságtól begyűjtött, lerakásra kerülő hulladék 40 %-kal csökkenthető. A lerakásra kerülő hulladék elhelyezése és ártalmatlanítása a megfelelő műszaki védelemmel és infrastruktúrával ellátott IPPC engedéllyel is rendelkező Felgyői Regionális Hulladékkezelő Központban történik.

1-77. ábra: Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya (%)

Forrás: https://www.teir.hu/its

1-78. ábra: Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna) Makón

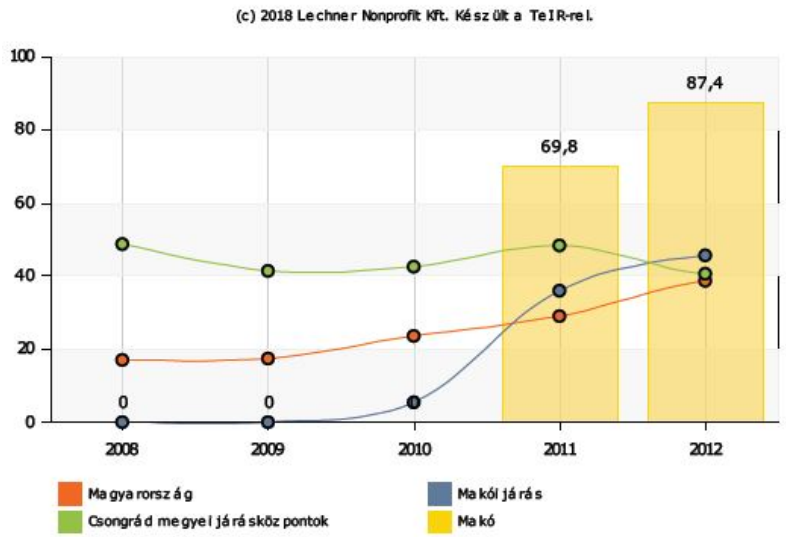
Forrás: KSH

A városban a DAREH keretében történik a **szelektív hulladékgyűjtés**. Az egy főre jutó szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék mennyisége és annak az összes hulladékhoz viszonyított aránya növekedést mutatott 2006 és 2016 között mind települési szinten, mind a magasabb közigazgatási egységek szintjén. Ezen időszak alatt az egy főre jutó szelektív hulladék mennyisége nőtt, amely folyamat különösen azért jelentős, mert míg a vizsgált időszak kezdetén egyáltalán nem volt jelen, addig annak a végén elérte a 16 kg/fő értéket, ami az összes lakosságtól hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék 5 %-át tette ki. Ugyanakkor a szelektív hulladékgyűjtés markáns területi differenciálódást mutat: egyfelől Makón és a Makói járásban az országos és megye átlaghoz képest 3-4 évvel később kezdődött el a szelektív hulladékgyűjtési rendszer fejlesztése és kiépítése, emiatt az intenzív növekedés ellenére is jelentős lemaradásban van az országos és megyei átlagokhoz képest, másfelől a járásközpont jobb teljesítményt nyújt, mint a járás többi települése. A 2017. óta házhoz menő rendszerben történő szelektív hulladékgyűjtés részeként az erre a célra szolgáló kukákban a papír, a fém és a műanyag hulladékok elkülönített gyűjtése történik, melyek havi rendszerességgel kerülnek elszállításra. A korábban kialakításra került hulladékgyűjtő szigetek megmaradtak, a társas házas területek ingatlanjai számára a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtésen túl e szelektív gyűjtési mód biztosítja a papírhulladék, műanyaghulladék, fém-hulladék, továbbá üveghulladék szelektív gyűjtését.

Lomtalanítás a Közszolgáltatóval történt egyeztetés alapján évente legalább 1 alkalommal történik. Ennek keretében kerül sor a háztartásokban képződött, de a rendszeres hulladékszállításra használatos gyűjtőedényekben el nem helyezhető nagydarabos, lom hulladék (pl. építési és bontási hulladék, gumiabroncs, gépjárműroncs, az ipar, mezőgazdaság vagy szolgáltatási tevékenység során képződött hulladék, veszélyes hulladék) elszállítására.

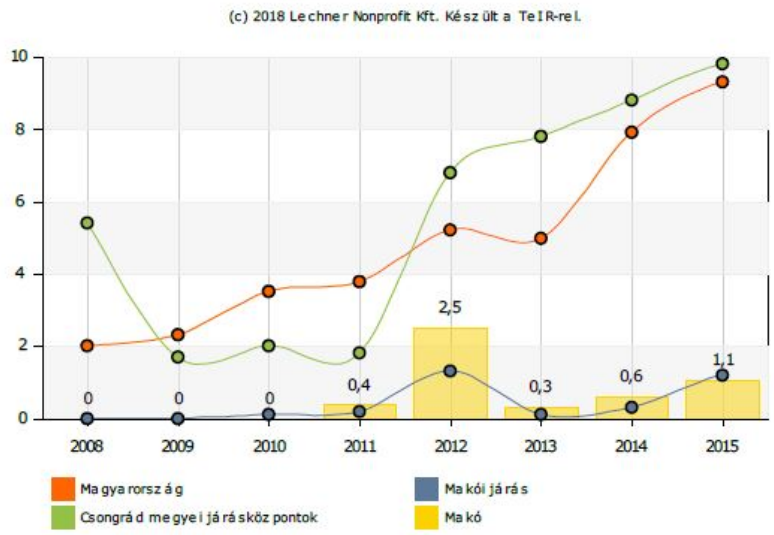
A keletkező **zöld hulladékok** szervezett begyűjtése a lakosságtól szintén biztosított, a begyűjtést a Makói Városgazdálkodási Nonprofit Kft. végzi, heti egy alkalommal. A városban, a volt hulladéklerakó mellett került kialakításra egy zöld hulladék komposztáló (Makó hrsz.: 0141/82). A komposztáló telepre a lakosság részéről a zöldhulladék beszállítása ingyenes.

1-79. ábra: Szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya (%)

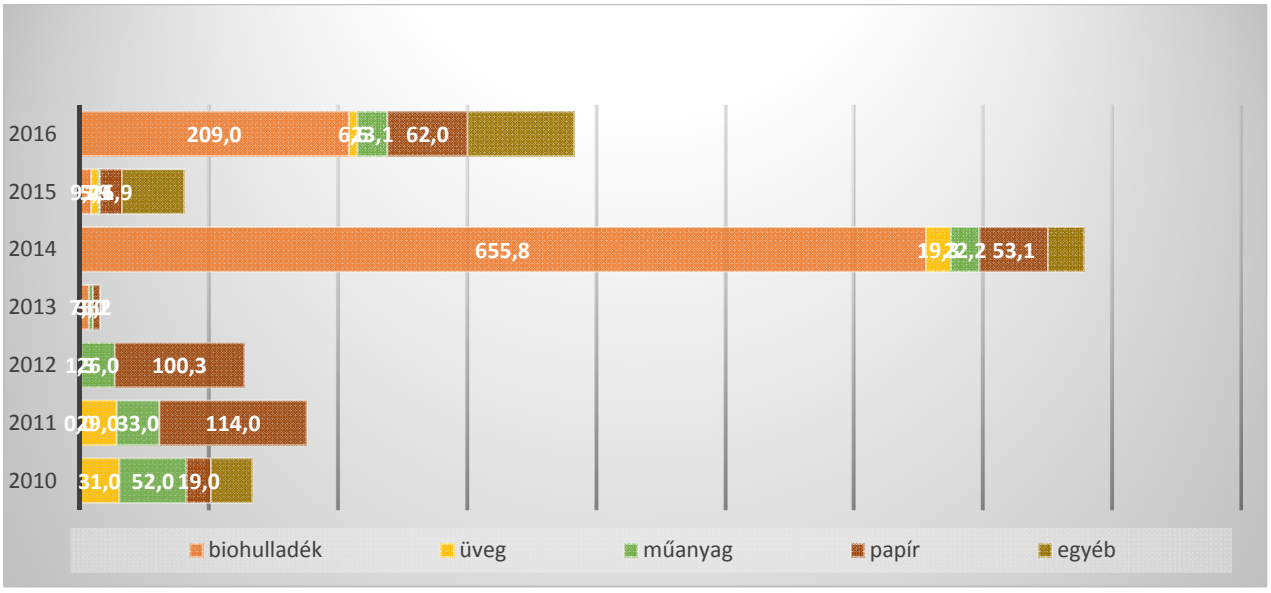
Forrás: https://www.teir.hu/its

1-80. ábra: A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya (%)

Forrás: https://www.teir.hu/its

1-81. ábra: A szelektíven gyűjtött hulladék mennyisége (tonna) és összetétele 2010-2016 között

Forrás: KSH

A lakosságnál keletkező **veszélyes hulladék** elhelyezésére a Közszolgáltató által üzemeltetett veszélyes hulladékok számára kialakított hulladékudvarban (Makó hrsz.: 0141/84) van lehetőség.

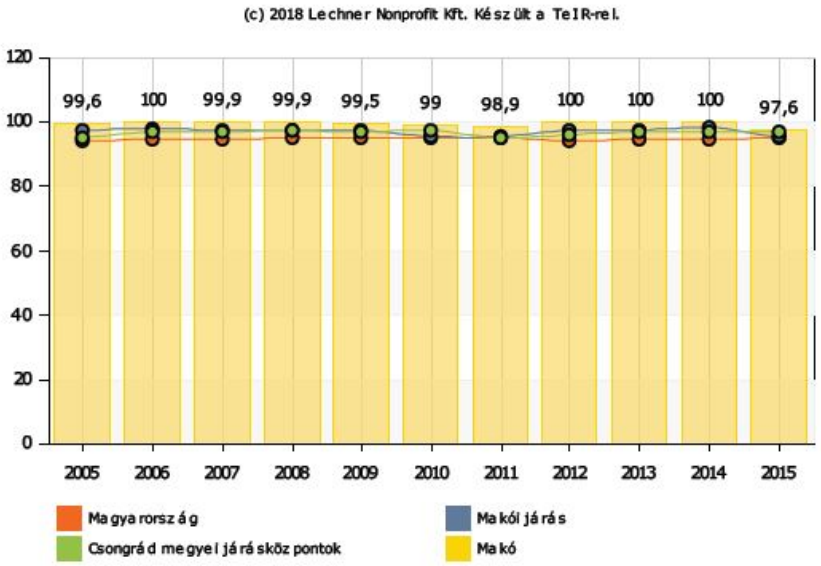
Az **állati tetemek** ellenőrzött begyűjtése megoldott a városban. A város északi határában, a településtől cca. 1 km-re, a Makói Városgazdálkodási Kft. kezelésében lévő gyepmesteri telepen (hrsz: 10315/2) történik a településen és vonzáskörzetében keletkező állati hullák és maradványok begyűjtése, tárolása, a hódmezővásárhelyi ATEV Fehérjefeldolgozó telephelyére történő beszállításig. Az elszállítást az ATEV heti 3 alkalommal végzi. A telep felújítása megtörtént.

A **folyékony kommunális hulladék** kezelése tekintetében az utóbbi években jelentős változások történtek. Bár Makón már az 1960-as években megkezdődött a csatornahálózat kiépítése, a

csatornázottság mértéke sokáig jelentősen elmaradt az ivóvíz-ellátottság mértékétől. 2015-ben térségi projekt keretében került sor a városi szennyvízhálózat és a szennyvíztisztító bővítésére. Ennek keretében Makó város és térsége (Kiszombor, Maroslele, Földeák, Apátfalva és Magyarcsanád) szennyvízcsatorna hálózatának teljes kiépítése megvalósult, a szennyvízkezelés az előírásoknak és környezetvédelmi elvárásoknak megfelelő. Makón a lakások több mint 60 %-a csatlakozott a hálózathoz, a rákötés jelenleg is folyamatos.

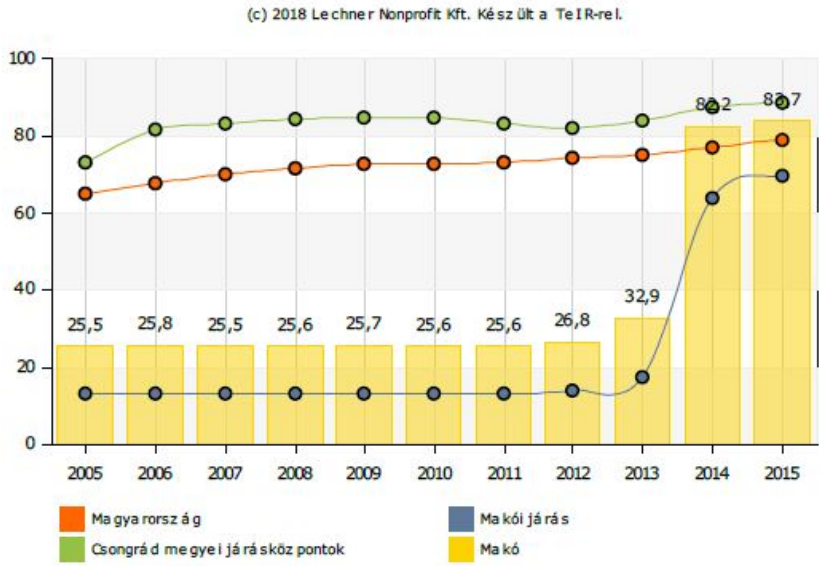
A város és térsége szennyvizeit feldolgozó Makói Szennyvíztisztító Telepen az alkalmazott tisztítási technológia eleveniszapos tisztítás, kémiai foszformentesítés, iszapstabilizálás. A keletkező szennyvíziszap minősége maradéktalanul megfelel a vonatkozó jogszabály előírásainak. A tisztított szennyvíz befogadója a Maros-folyó, melyre a kibocsátott víz hatása nem jelentősként értékelt a Vízgyűjtőgazdálkodási tervben. A Telepre érkező szennyvíz mennyiségének 21 %-a ipari eredetű. A jelentősebb makói ipari üzemek – SOLE, Hagyma Kft. Phoenix Kft. (gumigyártás), Givaudan – be vannak kötve a közüzemi szennyvízcsatornába. Ezek az üzemek előtisztítóval is rendelkeznek.

1-82. ábra: Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)

Forrás: www.teir.hu/its

1-83. ábra: Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)

Forrás: www.teir.hu/its

2015. óta, a szennyvízcsatornahálózat bővítése eredményeként tovább nőtt a közcsatorna hálózatba bekapcsolt lakások aránya, s ezáltal a közműolló tovább záródott. Az ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű-szolgáltató Zrt. által rendelkezésre bocsátott legfrissebb adatok szerint az ivóvízbekötéssel ellátott ingatlanok aránya 98 %, a szennyvízcsatornára rákötött lakások aránya 86 %. A közműolló %-os értéke (a közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya a vezetékes ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások százalékában) 87,75 %.

1.17.7 Vizuális környezetterhelés

Az elmúlt időszakban Makó látványképe szempontjából a két legproblémásabb objektum a két korábbi hulladéklerakó volt. 2015 során ezek rekultivációja megtörtént, a területeket rendezett képet mutatnak, növénnyel borítottak.

Továbbra is kismértékű problémát okoz az illegális hulladéklerakás, a város határában, a mezőőri szolgálat által jól beazonosított és rendszeresen ellenőrzött 16 db helyszínen.

A bányászat okozta tájsebek is megjelentek Makó területén. A Makó III. homokbánya rekultivációja lezárult, ugyanakkor Öszegedi úti, és Gerizdesi bányagödör rekultivációja nem történt meg.

A legintenzívebb ipari jelenlét az Ipari Parkban a város észak-keleti részén, a rendezési terv szerint kijelölt iparterületen, a Makó-Hódmezővásárhely vasúti szárnyvonal, a Rákos felé vezető 4432. sz. és a Királyhegyes felé vezető 4424. sz. mellékutak által körülhatárolt területen tapasztalható.

Elhanyagolt, romos állapotú épületekből a belvárosban több is található, melyek megszűntetése, felújítása a városkép javításához elengedhetetlen.

1.17.8 Árvízvédelem

Makó a Maros folyó mellett fekszik közvetlenül az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területén. A város közigazgatási területe a 2.95 számú Körös-Tisza-Maros közi ártéri öblözetben helyezkedik el, melyhez alábbi védvonalak tartoznak:

- ATIVIZIG vagyonkezelésű, 11.07. számú Maros jobb parti árvízvédelmi szakasz 13+940 - 27+900 tkm szelvények közötti része, valamint a Sámson-Apátfalvi főcsatorna jobb és bal parti visszatöltésezése a Királyhegyes-Száraz-éri főcsatorna torkolatáig, továbbá
- Nem ATIVIZIG vagyonkezelésű, az öblözet lokalizálását szolgáló 2.95.10 sz. Hódmezővásárhely-Makó vasúti töltés és a 2.95.12 sz. Ürmösi keresztgát lokalizációs- és másodrendű védvonalak.

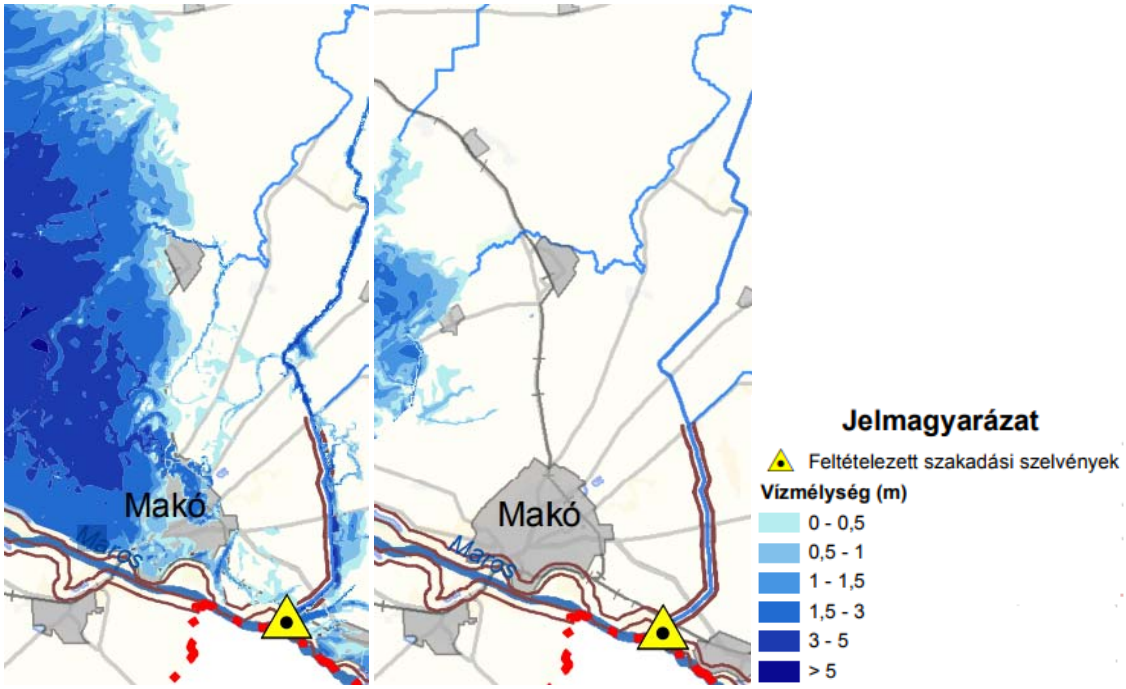
A 11.07.számú Maros jobb parti árvízvédelmi rendszer főbb adatai:

- Maros jobb parti árvízvédelmi töltés hossza: 44 798 km
- Sámson-Apátfalvi fcs, árvízvédelmi töltés hossza: 19 020 km
- Összesen: 63 818 km
- ebből Makó területére esik: (13+950-27+870 tkm között) 3 920 km

Ezen a szakaszon a mértékadó árvízszint (MÁSZ) 85,40 mBf (14,740 fkm-nél) és 85,40mBf (28,87 fkm-nél) közötti értékeket vesz fel. A teljes árvízvédelmi szakasz földtöltés. A 2006 évi ,,nagy árvíz" óta Makó város térségében a Maroson nem volt olyan mértékű áradás, hogy árvízvédelmi készültséget kellett volna elrendelni.

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság koordinálásával 2015-ben készült el az országos árvízveszély térkép. Ennek település érintő kivágatát mutatjuk be a következőkben:

1-84. ábra: A település környezetének elöntési térképe 1%-os és 3,3%-os valószínűségű árvizek esetében

Forrás: 1146/2016. (III. 25.) Korm. határozata Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervéről, mellékletek

Az ábrán látható, hogy az átlagosan 33 évenkénti árvízi események során a lakott területeken nem fenyegeti elöntés, és a külterületeket is csak minimális elöntés fenyegeti. Azonban a száz éves gyakoriságú árvizek már jelentős elöntést okoznak, a belterületen is előfordulnak 3-5 m-es vízborítású helyek.

Ezzel összhangban az árvíz kockázati tervezés a Maros Jobb parti töltés magasítását és megerősítését, a nagyvízi meder rendezését, irányozza elő.

1.17.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

- Az alacsony erdősültség és gyér tájfásítás miatt a szélerózió, defláció a talajminőség romlását eredményezi.
- A belterület környéki erdők hiánya miatt a lakóterületeket fokozott porszennyezés éri a környező mezőgazdasági területekről.
- A csatornákat, felszíni vizeket kísérő szegényes növényzet, illetve a vizek környezetében a pufferterület hiánya miatt a vizek tápanyag terhelésének, szennyeződésének fokozott veszélye áll fenn.
- Mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezés veszélye az intenzív szántóföldi hasznosítású területeken.
- A műveletlen területeken az allergén gyomok terjedése a pollenszennyezés növekedését okozza.
- Állattartásból eredő bűzhatás a belterület egyes részein.
- Csapadékvíz-elvezetés hiányosságai bel- és külterületen, felmerülő belvíz-problémák.
- A szennyvízcsatorna hálózatra való rákötés nem teljes, a nem megfelelő szennyvízkezelés, különösen az érzékenyebb területeken (pl. vasút és töltés közötti zártkert terület) a földtani közeg és a vizek állapotát veszélyezteti.
- Rendezetlen, felhagyott területek (volt bányagödrök), illegális hulladéklerakások kedvezőtlen megjelenést eredményeznek, a földtani közeg állapotát veszélyeztetik.
- Alacsony szintű a megújuló energiaforrások használata a városban.
- Vizuális és funkcionális elválasztást jelentő markáns zöld sáv hiánya a gazdasági terület és a lakóterületek között.
- Határértéket meghaladó közlekedési eredetű környezeti zajszintek az országos közutak belterületet érintő egyes szakaszai mentén a közeli beépítéseknél.

1.18 Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők)

1.18.1 Építésföldtani korlátok

1.18.1.1 Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

Makó közigazgatási területén alábányászott területek, barlangok nem találhatók.

1.18.1.2 Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

Az Országos Felszínmozgásos Kataszter szerint Makón nincs felszínmozgással érintett terület.

1.18.1.3 Földrengés veszélyeztetett területei

Makó a szeizmikus zónatérkép szerint a 3. szeizmicitási zónába tartozik, földrengés szempontjából közepesen veszélyeztetett térség. (Az ország területe 5 zónába sorolt). Potenciális szeizmicitása 6° MS alatti.

1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

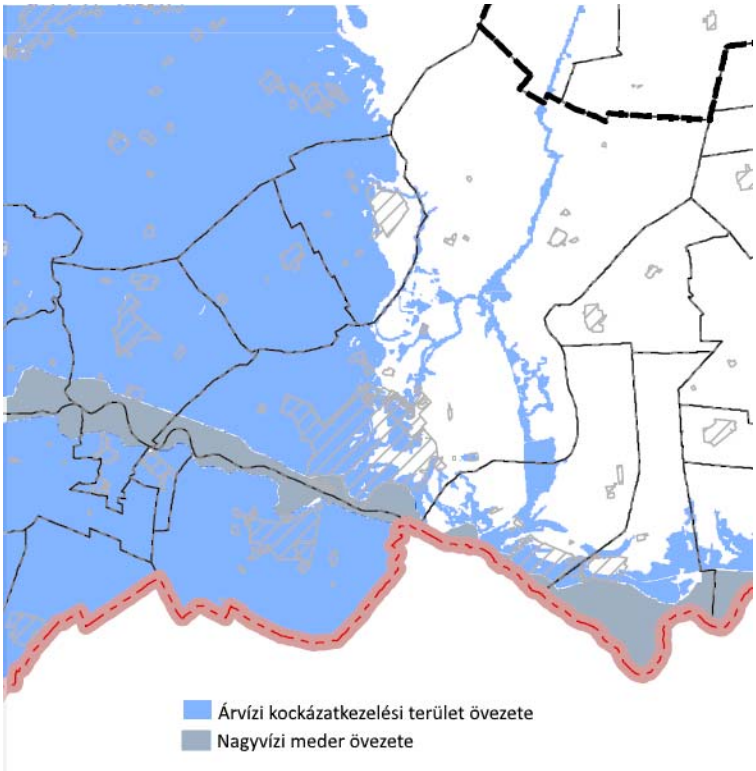
A település rendelkezik vízkárelhárítási tervvel (2008), melyek felülvizsgálata időszerű.

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

A város a Tisza és a Maros árterületén, közvetlenül a Maros hullámtere mellett fekszik. A település árvízvédelmi rendszerét az 1.17.8 fejezetben bemutattuk be részletesen.

Mint az 1.17.8 fejezetben bemutattuk, a 100 évenkénti gyakoriságú árvizek jelentős fenyegetést jelentenek a településen. Ezzel összhangban az OTRT folyamatban lévő módosításának, egyeztetési verziója a település jelentős részét Árvízi kockázatkezelési terület övezetbe sorolja, ezen kívül szintén jelentős területek tartoznak a Nagyvízi meder övezetbe. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy az OTRT módosításának időpontja jelenleg nem ismert. Ez a nagyvízi meder övezet kijelölését nem befolyásolja, tekintve, hogy a város közigazgatási területén a jelenleg hatályos OTRT is azonos területet határol le. Ugyanakkor az árvízi kockázatkezelési terület övezetett az OTRT módosítása jelölni ki, így ezek a területek jelenleg nem részei a jogszabálynak.

1-85. ábra: Árvízi kockázatkezelési terület övezetbe és Nagyvízi meder övezetbe sorolt területek a település környezetében

Forrás: Országos Területrendezési Terv, véleményezési eljárásának nyilvántartó rendszere, 2017

1.18.2.2 Belvízveszélyes területek

A település belvízrendszerének bemutatását az 1.17.2.1 fejezet tartalmazza. Az ott bemutatott térképről kiderül, hogy a város, a síkvidéki települések döntő többségéhez hasonlóan a veszélyeztetett a belvízzel. A belvíz elsősorban a mélyebb fekvésű területeken jelentkezik.

1.18.2.3 Mély fekvésű területek

A városon belül, belvíz által leginkább a mély fekvésű területek, a nyugati Vertán telep és a keleti Honvéd városrész veszélyeztetettek.

A 2010-2013-as évek rendkívül csapadékos időjárása miatt keletkező belvíz folyamatos gondot okozott.

1.18.2.4 Árvíz és belvízvédelem

Kiemelt fontosságú a meglévő védvonalak megerősítése, rekonstrukciója, a csapadék-elvezető hálózat rendszeres tisztítása, a hálózat rekonstrukciója, bővítése. Ennek érdekében a települést érintően, az alábbi projektek kerültek megvalósításra, illetve vannak folyamatban:

Állami projektek:

- Árvízvédelmi művek a Maros mentén, Makói gátőrház és szivattyútelep fejlesztése 2014-ben, ATIVIZIG

Önkormányzati projektek:

- Nagyéri tározó építése. A Nagyéri tározó építése eddig nem valósult meg, mivel a korábban kijelölt helyszín nem volt alkalmas a megvalósításra, annak költségvonzata és műszaki paraméterei miatt. Jelenleg a tározó helyszínének kijelölése folyamatban van.
- Az elmúlt években mintegy 50 utcában, 14,7 km csapadékvíz-elvezető rendszer felújítása történt meg, és 2010-ben még további 14,3 km csapadékvíz–elvezető rendszert építettek ki. Mindezeken túl 2009-ben elkészült a város külterületi vízrendezési koncepciója, mely a városból érkező vizek biztonságos elvezetését szem előtt tartva számításba veszi a jelenlegi szélsőséges időjárási viszonyok, illetve az autópálya által megváltozott külterületi vízelvezetést is. A makói csapadékvíz-csatorna építési program 2011-ben is folytatódott.
- A 2017-ben támogatásban részesült „Honvéd városrészi központ építése” című projekt keretében 14 db utca aszfaltozását tervezik, ahol a csapadékvíz elvezetést is megoldják.

Makó belterületének csapadékvíz-elvezetésének fejlesztését az utóbb időben a külterületi befogadók kapacitáshiánya korlátozta. A belterületi fejlesztések és a Makót érintő útépítési fejlesztések (M43-as, Makó elkerülő út) mindenképpen záportározók építését indokolják. A burkolt felületek növekedésével meggyorsult a csapadékvizek összegyülekezésének ideje, így a többlet csúcs-vízhozamok elvezetésére a meglévő rendszerek csak fejlesztés mellett alkalmasak.

1.18.3 Egyéb katasztrófavédelmi tényezők

1.18.3.1 Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)

Makó közigazgatási területén kedvezőtlen morfológiai adottságokra vonatkozóan nincs információnk, adatunk.

1.18.3.2 Mélységi, magassági korlátozások

A rendelkezésünkre álló információk, adatok szerint Makó területén mélységi és magassági korlátozással érintett terület nincs.

1.19 ÁSVÁNYI NYERSANYAGLELŐHELYEK

Makó közigazgatási területét Csongrád Megye Területrendezési Terve vonatkozó tervlapja szerint (3.10. sz. melléklet) nem érinti ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete.

A Bányafelügyelet nyilvántartásában azonban több bányászati terület is szerepel, ezek az alábbiak:

- Battonya-Pusztaföldvár-Dél – szénhidrogén koncessziós szerződés
- Hódmezővásárhely XII. – szénhidrogén (nem hagyományos) bányatelek
- Makó-árok I. - szénhidrogén (nem hagyományos) bányatelek
- Makó I. - szénhidrogén (nem hagyományos) bányatelek
- Makó I. agyag ásványi nyersanyag bányatelek
- Makó III. – homok ásványi nyersanyag bányatelek
- Makó IV. – homok ásványi nyersanyag bányatelek

1.20 VÁROSI KLÍMA

Egy város klimatikus viszonyait, ennek következtében a lakosság életkörülményeit egyrészt a földrajzi helyzetére jellemző klimatikus viszonyok határozzák meg, amit jelentősen módosítanak a települési klimatikus körülmények.

A környezet általános éghajlati viszonyok leírását az 1.12.1.2 fejezet tartalmazza. Ugyanakkor az ott leírtakon kívül fontos figyelembe venni, hogy Makó és környezete Magyarországon belül a legmelegebb területek közé tartozik. A statisztikai adatok szerint 1960-1990 időszakban itt volt a legmagasabb a „forró napok” száma, (Kiszombor, Apátfalva, és Magyarcsanád mellett), és szintén ebben az időszakban a legnagyobb globális sugárzással érintett területek közé tartozott Makó területe is. (forrás NATÉR adatbázis, https://map.mbfsz.gov.hu/nater/).

A városban sajátos klimatikus viszonyok alakulnak ki (városklíma), amelyek hőhullámok idején különösen megterhelőek lehetnek. Az egyes városok klímája között jelentős eltérés lehet, mely eredhet az épületek, építmények, burkolatok fizikai jelenlétéből, vagyis az összetett beépítési struktúrából, a burkolatokon használt vízzáró anyagok (aszfalt, beton) miatt megváltozott lefolyási viszonyokból, az alacsony növényborítottságból, a sokféle emberi tevékenység általi (közlekedés, fűtés, ipar) kibocsátásból (hő, vízgőz, szennyező anyagok, stb.).

Ezek a tényezők együttesen jelentősen módosítják a városok klimatikus viszonyait a szabad térszínekéhez képest. Ennek legszembetűnőbb megnyilvánulásai például

- a város légterében kialakult hőtöbblet (ún. városi hősziget),
- a megváltozott átszellőzési viszonyok,
- a levegőminőségi problémák.

A fentieknek megfelelően szükségszerű, hogy a településszerkezeti, a szabályozási és beépítési tervekben, a zöldterületi rendszer tervezésben és a közút- és közműtervezés során nagyobb hangsúlyt kapjanak a klimatikus szempontok.

Makó városklímáját befolyásoló helyi tényezők:

- erdősültség alacsony (-),
- mezővédő fasorok aránya alacsony (-),
- jelentős mezőgazdasági porterhelés (-),
- felszíni vizekben gazdag (+),
- meleg, száraz klimatikus viszonyok (-),
- alacsony iparosodottság (+),
- városi zöldfelületek aránya kevés (-),
- kevés a sűrűn beépített terület (+).

Makón a városközpont területe az ún. nőtt településrészen helyezkedik el, mivel az utcahálózat és a telekosztások a természeti környezethez igazodva alakultak ki. A központi városrészt — a parkjainak és jellemzően „zöld”, tágas mezővárosi utcarendszerének köszönhetően — levegős városszerkezet jellemzi. Makó beépítettsége főként kertvárosias jellegű, emeletes házak aránya alacsony, jelentős ipari tevékenység nem folyik a lakott területek közelében, a városi hősziget kialakulása nem jellemző, a külterület-belterület közötti hőmérséklet különbségek nem haladják meg a 2-3 C°.

A település nem tagja a Klímabarát Települések Szövetségének.

2 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1 A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE

2.1.1 Településhálózat, szerepkör

Makó, mint Csanád megye egykori központja a trianoni határmeghúzás révén elveszítette természetes vonzáskörzetének, kapcsolatrendszerének nagy részét és határmenti, perifériku helyzetbe került. Mára ugyanakkor ez a határ menti fekvés már nem az országon belüli perifériára szorulás, sokkal inkább a határ menti kapcsolatokban rejlő lehetőségeket jelenti, amelyek meg is nyilvánulnak akár a turizmusban vagy a kereskedelemben. A város térszerkezetileg a Szeged–Makó–Arad, illetve a Makó-Temesvár tengelyekhez kapcsolódik, amelyek ma még nem tekinthetőek valódi fejlődési tengelyeknek, de a potenciál bennük van, így Makó számára a kapuszerep erősödése prognosztizálható. Makó térségi szerepköréhez meg kell említeni a kiemelt térségi jelentőségű hídfő helyzetű településpár funkciót (Makó-Kiszombor), illetve Makó és a két megyei jogú város által alkotott „Háromváros" háromszöget. Makó az OFTK értelmében egyrészt a Szeged – Makó – Orosháza – Szentes - Csongrád városnégyszög része, ugyanakkor a várost – Hódmezővásárhellyel együtt - a szegedi agglomerálódó térség tagjaként is definiálták.

A megye területfejlesztési koncepciója már az átfogó célok szintjén is kiemeli a hármashatár menti városhálózati csomópont fejlesztésének szükségességét. A területi céloknál ugyanakkor a tiszántúli mezővárosok összehangolt, integrált fejlesztésére is rámutat. A célkitűzések révén várhatóan létrejön egy Makót is magában foglaló, több mint egymillió lakosú, jelentős befektetésvonzó képességű nagyváros-négyes. A folyók térszervező erejének megerősödését segíti elő a jövőben a Makó-Kiszombor településpár összehangolt fejlesztése. Makó és térsége számára kitörést jelenthet a 2009 óta európai uniós eredetvédelem alatt álló, jelentős élőmunka igényű makói hagymatermelés és a szintén erőre kapott fokhagymatermelés felfejlesztése, a gyógyvízre és marosi gyógyiszapra alapozó fürdőfejlesztés, valamint a Maros-völgy táji-környezeti adottságait körültekintően használó aktív turisztikai fejlesztések. A területfejlesztési program prioritásai és intézkedései Makót csupán néhány helyen nevesítik, jellemzően a közlekedésfejlesztéssel, a gazdaság- és turizmusfejlesztéssel összefüggésben.

Makó tipikus középváros, alföldi mezőváros, járási székhely, amelynek – néhány kivételtől eltekintve - nincsenek regionális és megyei szerepkörei. Az ipari, mezőgazdasági munkahelyek révén ugyanakkor jelentős szerepet játszik a térségi foglalkoztatásban A település jelentős városi, járási szerepkörrel rendelkezik (oktatás, egészségügy, stb.), amelyet alátámaszt a napi szinten bejárók száma az eljárók számához képest. A bejárók számát leginkább a munkába ingázók adják, emellett jelentős az oktatási intézményekbe érkezők száma is.

2.1.2 Társadalom

Makó meglehetősen kedvezőtlen demográfiai folyamatokkal jellemezhető. A lakosság száma az ezredforduló óta folyamatosan csökken, amely mind a természetes fogyásra, mind az elvándorlásra visszavezethető. Korszerkezet tekintetében a város elöregedő tendenciát mutat, azaz a negatív folyamatokat a képzettebb, motiváltabb fiatal népesség elköltözése tovább súlyosbítja.

Makón a lakosság képzettségi szintje elmarad az országos átlagtól, amely különösen a legfeljebb az általános iskolát elvégzettek magasabb, illetve a felsőfokú végzettségűek országos átlagnál alacsonyabb arányában érhető tetten.

A városban a foglalkoztatás aránya 2001-ben még elmaradt a megyei és országos átlagtól, de 2011-re kis mértékben meghaladta mindkettőt. Ebben kétségkívül jelentős szerepet játszik az ipari parkhoz köthető feldolgozóipari munkahelyek számának gyarapodása. A helyi foglalkoztatás-munkanélküliség esetében a mezőgazdasági munkák révén erős szezonális hatás is érvényesül. Ha a munkanélküliek korszerkezeti összetételét vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy 25 év alattiak körében az egyébként igen magas, 17,52%-os munkanélküliség elmarad a megyei és országos értékektől, míg a 45 év fölöttiek aránya jóval magasabb azokénál. Jellemző elhelyezkedési gond a nyelvtudás hiánya, közép- és felsőfokú szinten egyaránt.

2001-2011 között jelentősen javult a háztartások életminősége, amely a lakásállomány komfortfokozatán is tetten érhető. Mindezek ellenére a rendszerváltás utáni lakásépítési boom Makón még várat magára. Ennek oka a fiatalabb generáció elvándorlása, amely a jobb munkalehetőségek reményében hagyja el a várost annak ellenére is, hogy a helyiek kifejezetten szeretik településüket.

2.1.3 Gazdasági szerkezet és dinamika

Mint ahogy arra korábban már kitértünk, Makó társadalmi mutatói megyei szinten a legkedvezőtlenebbek közé tartoznak. A munkalehetőségek hiánya és az alacsony bérszínvonal miatt a fiatal, munkaképes korú lakosság elvándorlása is jelentős. Ezeket a folyamatokat az alacsony termelékenység és az innovatív tevékenységek alacsony szintje is kedvezőtlenül befolyásolja.

A CsMTFK besorolása szerint Makó a vidékfejlesztési (rurális) kistérségek közé tartozik (Csongrád, Makó, Mórahalom, Kistelek), amelyek jellemzői, hogy az agrártevékenységek végzéséhez szükséges infrastruktúra kiépült, erős hagyománya van több agrártermék termelésének, a vállalkozókészség színvonala is megfelelő, viszont a tőkeellátottság gyenge, a piaci kapcsolatok töredezettek, az együttműködési kultúra a termékpályák menedzselésére hiányos, a humán tőke színvonala vegyes. A mezőgazdaság mellett számottevő az arra kiépült élelmiszeripar (tejipar, húsipar, malomipar). A városban két transznacionális cég működteti leányvállalatát, egyik a ContiTech Fluid Automotive Hungária Kft. (gumiipar), másik pedig a Givaudan Magyarország Kft. (élelmiszeripar), amelyek egyben a település meghatározó foglalkoztatói is.

A város kiemelkedő gazdasági ereje az ipari park, amelynek fő profilja a mezőgazdasági termékfeldolgozás, a logisztika és az élelmiszeripar. A frissen betelepülő vállalkozásokat (mikro- és kisvállalkozások) inkubátorházzal támogatja a város, valamint jelentős kedvezményeket biztosít a betelepülők számára. Hátrány ugyanakkor, hogy a jelenlévő cégek nem folytatnak K+F+I tevékenységet, nem tartoznak high-tech iparágba, amely jövedelemtermelésüket, versenyképességüket javítaná.

Szintén negatívum, hogy a városban található multinacionális cégek nem a helyi alapanyagokra, hanem inkább az olcsó munkaerőre építve telepedtek le. A Givaudan élelmiszeripari vállalat ugyanakkor kijelentette, hogy számít a helyi alapanyagokra, de a cég elvárásai nagyon magasak, továbbá sokkal gazdaságosabban tudja beszerezni saját központján keresztül.

A turizmus tekintetében Makó rendkívül nagy potenciálokkal rendelkezik. A város legfontosabb turisztikai attrakciója a Hagymatikum Termál- és Gyógyfürdő, amely a látogatók nagy számát vonzza a városba. További lehetőségeket rejt magában a természetközeli és aktív turizmus, különösen a Maros Kalandpart és a Lombkorona sétány fejlesztései révén. Az idegenforgalom gátját jelenleg a

szálláshely-kapacitások hiánya, néhol a minőségbeli elmaradások, valamint további kapcsolódó szolgáltatások kiépületlensége jelenti.

2.1.4 Épített környezet

A város területe már az őskorban is lakott volt, ez a vidék volt a „Maros kultúra" központja. A jelenlegi település elődje Makófalva már a középkorban is létezett. Többszöri pusztulást követően a török dúlás után újranépesedve a XVIII. században fejlődött ki a jelenlegi város, amely – a városközpont kivételével – máig őrzi az akkor kialakult sugaras halmaz településszerkezetet. A városban két központ alakult ki: egy katolikus és egy református városmag. A református közösség a Maroshoz közelebb, a katolikus a mai Szent István tér környékén telepedett le. A XVIII. század végén a város zsidó és görög katolikus városrésszel is bővült. A település jellegzetes öves szerkezetű, családi házas beépítésű. Csupán a központban volt néhány többszintes épület: a megyeháza, városháza, bíróság.

Az első városrendezési terv a XIX. század elején készült. A XIX. – XX. században alakultak ki az új városrészek: a vegyes felekezetű lakossággal rendelkező Újváros és a telepszerű Honvéd városrész és Vertán telep. A Honvéd és a Vertán telep rehabilitációra szorul.

A városra ma is főként a családi házas beépítés jellemző, bár a városközpontban a beépítés sűrűsége és a szintszám a XX. században megnőtt, valamint épültek iparosított technológiával készült épületek is, melyek markáns nyomot hagytak a városképen. Ezen területek revitalizálására a városrendezési eszközökben a szükséges szabályozási háttér kidolgozásra került.

A városközponton túl 4 alközpont alakult ki a városban: Gerizdes, a Honvéd, az Újváros-Táncsics telep és a Vertán telep.

Makó történelmi városközpontja bővelkedik klasszicista, eklektikus, romantikus, barokk és értékes modern épületekben. Az építészeti korok és stílusok keveredése miatt színes városépítészeti képet mutatnak az épületek. A főutcákkal határolt impozáns épületek eltérő magasságokkal tagolják az utcaképek szerkezetét, beépítési mértékük kisvárosias jellegű. A városmagot és a főutakat szegélyező 70-es években épült több emeletes paneles lakóépületek zsúfoltságuk miatt helyenként nagyvárosias jelleget adnak a területnek. A központi részről sugarasan kifelé haladva a hagyományos beépítésű utcákban, kis- és kertvárosias léptékű, jellemzően oldalhatáron álló családi házas, földszint vagy 1+ magastető vagy tetőtér kialakítású családi házak jellemzőek.

Makó épített környezetére a sokszínűség a jellemző. A város különleges építészeti hangulatához a Makovecz épületek is hozzájárulnak, mint a kortárs építészet meghatározó elemei.

A városban viszonylag sok az országos védettség alatt álló műemlék és helyi védelem alatt álló nyilvántartott épített örökség. A településrendezési tervek felülvizsgálata során átgondolandó, hogy a jelenleg nagy számú helyi védelem alatt álló épület, építmény közül melyek érdemesek arra, hogy felkerüljenek az országosan védett műemlékek listájára, vagy a helyi védelem továbbra is fenn maradjon, esetleg a védelem további fenntartása nem indokolt. A településkép védelméről szóló rendelet megalkotásával az Önkormányzat hosszú távra biztosítja az arra érdemes épített örökség védelmét.

2.1.5 Közlekedés

A városra jellemző utazási szokások megfelelő alapot jelentenek arra, hogy a fejlesztés a fenntartható közlekedés elveivel összhangban folyjon. Különös figyelmet kell fordítani a helyi gyalogos és kerékpáros közlekedésre, valamint az ingázók közösségi közlekedési igényeinek kiszolgálásra. A motorizációs szint alacsonyabb az országos, a megyei és a dél-alföldi átlagnál, ezt az állapotot kihasználható lehetőségként kell értelmezni.

Makó térségi és nemzetközi közúti elérhetősége kielégítő, közvetlen nemzetközi gyorsforgalmi úti kapcsolattal rendelkezik. A járás településeit a sugarasan futó országos összekötő utak révén lehet megközelíteni.

A város jelenlegi közlekedési struktúráját alapvetően a 43. sz. főút átkelési szakasza, valamint az M43 sz. autópálya, és a vele összeköttetést biztosító 430.sz. elkerülő út, továbbá a többi országos összekötő utak belterületet átszelő nyomvonalai határozzák meg. Az északkeleti elkerülő út megépültével a város megszabadult a tranzitforgalomtól, ami lehetővé teszi a gyűjtő és forgalmi utak újraértékelését, új, inkább városi szerepüknek megfelelő átépítését. Az országos közúthálózati fejlesztések révén megvalósulhat a településrendezési tervben rögzített gyalogos városközpont.

A lakóterületek terhelését, - amennyiben a lakosság részéről igény van rá -, Zóna 30 övezetek további kijelölésével javasolt csökkenteni.

A sűrű gyűjtőúthálózat szükségessége vizsgálandó, de a burkolattal még nem rendelkező lakóutcák burkolása minimális elvárás.

A helyközi autóbusz-közlekedés korszerű, a helyi autóbusz közlekedés hálózati lefedettsége nem minden településrészen megfelelő, a buszpályaudvar szolgáltatási színvonala kiváló, B+R parkolóval is rendelkezik. A szolgáltatási színvonal P+R parkoló létesítésével növelendő tovább.

A vasúti közlekedési kapcsolatok rendkívül rosszak, még a közeli megyeközponttal sem megfelelőek.

A közúti forgalomtól függetlenített, kötöttpályás közlekedés azonban sok lehetőséget hordoz magában. A tervezett Szeged – Makó tram-train szolgáltatás megvalósítása szorosabbra tudná fűzni a kapcsolatot a megyeszékhellyel, amely kölcsönös előnyökkel járna, és a leépülő vasúti szolgáltatások meglévő infrastruktúrái is felértékelődnének.

A kerékpáros és gyalogos forgalom közös felületeken való vezetése felülvizsgálandó. A kerékpáros hálózat megvalósítása során előnyben kell részesíteni a nagyobb forgalombiztonságot nyújtó kétoldali, irányhelyes megoldások (kerékpársáv) alkalmazását. Mivel a városra jellemző a kerékpáros hivatásforgalom, ezért az ezt szolgáló szakaszok építését kell preferálni első sorban. Mindezek mellett Makó idegenforgalmi potenciálja jelentősen növekedett az elmúlt időszakban, ezért a szabadidős kerékpározás infrastruktúrája is fejlesztendő. Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy a városközpontban a motorizáció növekedésével és a városba érkező turisták számának emelkedésével– különösen a turisztikai szezonban – folyamatosan parkolási gondokkal kell számolni.

A belváros gyalogos felületeinek bővítése és a kerékpáros forgalomtól való mentesítése, jelentősen növelné a gyalogos közlekedés színvonalát. Ezt az idegenforgalom is igényeli, hiszen a sétányok már nem csak a közlekedést, hanem a korzózást, a kirakat nézést, a teraszokon való üldögélést is szolgálnák, a társasági élet egyik színtere lehetne a helyiek számára is.

2.1.6 Természeti környezet

Makó természetföldrajzi szempontból két kistáj határán helyezkedik el, déli része az Alsó-Tisza-vidékhez tartozó Marosszög kistájhoz, míg északi nagyobb része a Körös-Maros közén belül a Csongrádi-sík kistájhoz tartozik. Ennek megfelelően a két területrészt más-más táji, természeti adottságok jellemzik. A déli rész alacsonyan fekvő alluviális síkság, az árvizek által potenciálisan veszélyeztetett terület, míg északi része gyengén emelkedő ármentes síkság. Ez utóbbi területen alakult ki a sárgaföld vagy lösz elmállásából a Makó környéki kitűnő termőtalaj, amely a mezőgazdaság, azon belül is a szántóföldi gazdálkodás számára nyújt jó feltételeket.

Makó környéke természeti erőforrásokban gazdag vidék, a jó minőségű termőföld mellett a föld mélye is kincseket rejt. A térség bővelkedik rétegvizekben, a termálvízre alapozva a városban Termál- és Gyógyfürdő üzemel. Geotermikus energia szempontjából az ország egyik leggazdagabb vidéke. Makó és Óföldeák alatt húzódik Európa legnagyobb mennyiséggel rendelkező gázmezője is.

A jó termőhelyi adottságoknak köszönhetően a város térségében a mezőgazdasági tájhasználat dominál. A folyószabályozásokat követően szinte a teljes közigazgatási területet uralmuk alá vették a mezőgazdasági területek, azon belül is a szántóterületek, erdők szinte már csak a Maros hullámterében találhatóak. Az urbanizáció és a mezőgazdasági tevékenység nyomán a térség lényegében telepített növénykultúrák által uralt kultúrsztyeppé alakult. A természetes vegetációnak már csak a töredéke maradt meg, ezek csekély területi kiterjedése, maradvány jellege, ugyanakkor rendkívüli változatossága miatt természetvédelmi szerepük jelentős.

A természetközeli élőhelyek egyrészt a Maros árterületéhez, másrészt a Csanádi-puszták területéhez, továbbá az ezek között kapcsolatot létesítő Száraz-ér vízfolyáshoz kapcsolódnak. Az országos ökológiai hálózatba tartozó, tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek többféle nemzetközi és nemzeti természetvédelmi oltalom alatt állnak. A Maros hullámtere természetmegőrzési Natura 2000 terület, értékes ártéri ligeterdői és gyepterületei továbbá a Körös-Maros Nemzeti Park részeként védettek. A Csanádi-puszták gyepterületei, ősi szikesei szintén többféle védelemben – Nemzeti Park, Natura 2000 terület - részesülnek. Vizes élőhelyként, a vízi madarak vonuló és táplálkozó helyeként különös értéket képvisel a Csanádi-puszták területén elhelyezkedő Montág-puszta. A terület a Körös-Maros Nemzeti Park védett területeként, természetmegőrzési és madárvédelmi Natura 2000 területként, továbbá a nemzetközi jelentőségű vadvizeket magában foglaló Ramsari területként is nyilvántartott. A Csanádi-puszták gyepterületei és azokat övező szántóterületek az MTÉT (Magas Természeti Értékű Területek) programba is bevontak, segítve ezzel a kiemelt természetvédelmi jelentőségű nedves kaszálórétek, padkás szikesek, löszpuszta gyepek és az itt fészkelő és vonuló madárfajok, továbbá túzokpopuláció fennmaradását elősegítő hagyományos rét-legelőgazdálkodás és az érintett szántók extenzív művelésének újraélesztését, fenntartását.

A táji, természeti értékek körét bővítik a város határában fellelhető, az Alföld unikális értékű tájelemeit jelentő kunhalmok, valamint a közigazgatási terület egészén elszórtan fellehető egyedi tájértékek (szobrok, emlékművek, tájjellegű épületek, gémeskutak stb.).

2.1.7 Zöldfelületek

A város belterületének zöldfelületi borítottsága kedvező, amely kiterjedt családiházas területeinek, széles, fásított közterületeinek, az értékes növényállományú reprezentatív köztereknek, valamint nagyszámú intézménykertnek köszönhető. Ebből adódóan a zöldfelületek kondicionáló értéke jelentős.

Ezzel szemben az egy lakosra jutó zöldterület nagysága magyarországi és megyei viszonylatban is alacsony, annak ellenére, hogy a városban a köztereket, szabad tereket és a telepszerű beépítésű lakóterületek közcélú zöldfelületeit is belevéve, számos közhasználatú zöldfelület található, amelyek által nyújtott rekreációs lehetőségek tárházát a nagykiterjedésű sportterületek, valamint a Maros ártér zöldfelületi intézményei (strand, rekreációs terület) tovább bővítik. A zöldterületek (közparkok, közkertek) azonban 1-2 területtől eltekintve általában kis méretűek és számos közülük a kerti berendezések, sétautak, pihenőhelyek hiánya, illetve a szegényes növényzet miatt alulhasznosított. A belterület közeli erdőterületek szintén potenciális rekreációs funkcióval bírnak, azonban a Lombkorona sétány tanösvénynek helyet adó erdőterületet leszámítva közjóléti szerepük elenyésző.

A zöldfelületek kondicionáló, használati és esztétikai értéke is eltéréseket mutat városrészenként. A legjobban ellátott, legértékesebb növényzettel rendelkező városrész a városközpont, ahol a zöldfelületek gondozottsága is kiemelkedő. Jól ellátott még a Vertán és a Bajcsy-Ráday városrész, itt azonban már vannak alacsony használati értékű közkertek. Zöldterület hiányosak viszont az Újváros és Honvéd városrész egyes területrészei, mindamellett, hogy zöldterület-fejlesztések, elsősorban játszótér fejlesztések e területeken is voltak. Makó különálló belterülete, Makó-Rákos kellő nagyságú kijelölt zöldterülettel rendelkezik, jelenlegi kialakítása és funkciója következtében azonban alacsony használati értékkel bír.

Az intenzíven fenntartott zöldfelületi elemekben a Makó központi intézményeit, tereit magában foglaló Városközpont a leggazdagabb. A telepszerű lakóterületek zöldfelületei többnyire változatos megjelenésűek, de a folyamatos karbantartás, ifjítás hiánya itt már megmutatkozik. A peremterületek, különösen a Honvéd városrész, valamint Makó-Rákos zöldterületei viszont extenzív fenntartásúak, megjelenésükben kevésbé változatosak, sok helyen csak gyepszinttel fedettek.

2.1.8 Közművek

Makó város ***közműellátása teljesnek mondható***, mivel mind a vízi-, mind az energia, és a távközlés közművei vezetékes rendszerekben, a városias igényeknek megfelelően épültek ki. A város közműellátásán belül az energia és a távközlés közművei az országos, míg a víziközművek a vízellátás és szennyvízcsatornázás regionális rendszerekhez városi hálózatokkal és létesítményekkel csatlakozva történik.

Külön ki kell emelni, hogy a városban megoldódott az u.n. „közműolló”. A szennyvíz-csatornázottság is elérte a 96%-os ellátottságot.

A legnagyobb fejlesztések a ***vízközművek*** (szennyvíztisztítás és az ivóvíz-szolgáltatás) területén történtek.

Makó és térségének ivó-vízminőségi problémái az ivóvízminőség javító projekt keretében elkészített fejlesztésekkel megoldódtak. A város vízműve által szolgáltatott ***ivóvíz*** minősége arzén és ammónium, Rákos településrészen ezen kívül bór és vas tekintetében a koncentráció meghaladta a határértékeket, ezért szükségessé vált a víztisztító berendezések (arzén- és ammónium-mentesítő)

kiépítése. Ezen kívül a város vízhálózati rendszerének felújítása is megtörtént, és a kutak, tározók rekonstrukciója is folyamatosan valósul meg. Nagy jelentősége van a város vízellátó-hálózat rekonstrukciójának is. A vízfogyasztás az utóbbi években stagnált, az igények várható alakulását legnagyobb mértékben a lakossági vízfogyasztás befolyásolja, az intézményi-ipari fogyasztás mértéke annál jóval kisebb, és ezen arányokban - az ismeretek birtokában - a jövőre vonatkozóan sem prognosztizálható jelentősebb mértékű eltolódás, változás

A város ***szennyvízcsatornázása és szennyvíztisztítása*** véglegesen 2015-re oldódott meg. A szennyvíztisztító-telep bővítése, felújítása, intenzifikálása megtörtént. Ekkor a város és térségének teljes hálózata kiépült a beruházás keretében, a lakások több mint 60 %-a is csatlakozott a hálózathoz (2015). (szennyvízcsatornázást kapott az u.n. Északi városrész, a Belvárosban 87 utca, Vertán területe és Észak B7, továbbá a Gerizdes városrész is.) A város szennyvíz csatornahálózatának végleges átadása 2017-ben történt meg, a rákötés jelenleg is folyamatos, a teljes rákötési arány 90 % fölött várható.

A város belterületének kb. 70 %-a rendelkezik valamilyen ***csapadékvíz-elvezető*** műtárggyal, azonban ezek jelentős része nem rendelkezik vízjogi üzemelési engedéllyel. Zárt csapadékvíz-elvezető rendszer az u. n. csapadék csatorna csak a belváros területén üzemel. A város többi részén nyílt földmedrű és burkolt árokhálózatok üzemelnek a szokásos karbantartási és szállítóképességi hiányosságokkal. A közterületeken a csapadék-csatornák hiányosságát a burkolt utak tönkremenetele jelzi.

A részleges kiépítettség miatt az egyenletes lefolyás nem mindenütt biztosított, a belterületen összegyűlt csapadékvíz a befogadó csatornák elhanyagolt állapota miatt csak lassan, gyakran visszaduzzadva tud lefolyni. Valamennyi gyűjtő főcsatorna esetében medertisztítás, mederbővítés, néhány helyen esésnövelés szükséges. Ha a befogadók fejlesztése nem történik meg, indokolt lehet esővíztározó építése is. A meglévő csatornarendszer teljes felújításra, több helyen átépítésre szorul, Honvéd és Gerizdes városrészekben pedig új hálózatot kell létrehozni. Fontos kiemelni, hogy a csapadékvíz-elvezetés fejlesztése elkerülhetetlen, de ide tartozik a főgyűjtők csőcsatornák rekonstrukciója is, Honvéd és Gerizdes városrészekben pedig új hálózatot kell létrehozni.

Makó térségében meg kell szüntetni a felszíni vizeket érő szennyezéseket, települési szinten kell megoldani a vízelvezetés problémáját az ökológiai, mezőgazdasági, és vízrendezési szempontokat is figyelembe véve.

A lakások 98 %-a be van kötve az ***elektromos hálózatba***. Az elektromos vezeték elérhető minden csatlakozni kívánó fogyasztó számára, így a vezeték kiépítettsége 100 %-osnak tekinthető, ezen belül a földkábelek aránya 25 %-os. Rendszerhibák, áramkimaradások, illetve ingadozások előfordulnak, melyek számát vezetékcserékkel, illetve a transzformátorok számának növelésével igyekszik csökkenteni a szolgáltató.

A ***földgázhálózat*** a város teljes ellátásának biztosítására lett kiépítve, ezért a mostani és a várható mennyiségi igényeket megfelelően képes ellátni. Az elosztóhálózat olyan paraméterekkel épült, hogy az egyes utcákban valamennyi még be nem épített, így el nem látott ingatlan beépítése esetén rákötheto legyen. A 2016. évben megvalósult a Makó I. gázfogadó állomás teljes körű rekonstrukciója, illetve a korábbi időszakban a teljes gerincvezeték rekonstrukciós cseréje is megvalósult.

A városban ***távfűtő rendszer*** is működik, két fűtőmű és egy termálkút (illetve a hozzá illesztett hőhasznosító) látják el a fogyasztókat távhővel és használati melegvízzel. A fűtési és melegvíz-vezetékeken gyakoriak a szivárgások, ezáltal a hibaelhárítás és a vízveszteség gazdasági károkat is okoz, ezért 2017-ben elkészült el Makó város távhőellátásának fejlesztési terve.

A ***megújuló energiahordozók*** közül a Makón napenergiának és a geoenergiának lehet jelentősebb szerepe, egy-két intézményben már kiépültek napkollektoros, de további fejlesztésekre lenne szükség, és foglalkozni kell a biomassza hasznosításával is, amelyre a város kifejezetten jó adottságokkal rendelkezik.

A település jelenlegi vezetékes ***távközlés***i ellátottsága teljes körűnek tekinthető, mert bár csak 85,3 %-os a lakások fővonal ellátottsága, de ezzel valamennyi vezetékes távközlési igény kielégített. A városon belüli vezetékes távközlési hálózat részben oszlopokra szerelve épült, ami, ha külön oszlopsoron halad, a településképet negatívan befolyásolja, az utcafásítás lehetőségét nehezíti, ezért új fejlesztési területeken, illetve hálózati rekonstrukció idején a meglevő hálózat föld alá helyezését meg kell valósítani.

2.1.9 Környezetvédelem

Az elmúlt években Makón és térségében számos olyan fejlesztés következett be, amely a környezetvédelmi helyzet tekintetében pozitív változásként említhető. A hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése, a szennyvízhálózat bővítése, az elkerülő út és az autópálya kiépítése a város életében a környezetminőség kedvező alakulását eredményezte. E fejlesztéseknek, valamint a nagyobb gazdasági vállalkozások lakóterületektől való térbeli elkülönítésének köszönhető, hogy zavaró mértékű környezeti konfliktus nincs a városban. A település lakosságának életfeltételeit veszélyeztető vagy rontó környezeti terhelés nem áll fenn.

A ***levegőminőség*** kedvezőnek mondható, a Széchenyi téren működő manuális mérőhálózati ponton vett minták értékelése szerint a levegő nitrogén-dioxid szennyezettsége javult, amely az elkerülő út és az autópálya megépülése következtében a belterületi utak tehermentesítésének tulajdonítható. Jelentősebb légszennyező telephely nem üzemel a városban, az ipari eredetű kibocsátás a hasonló léptékű településekhez viszonyítva alacsonynak mondható. A lakóterületek levegőminőségét negatívan befolyásoló tényezőként a porszennyezés említhető, amely a belterületi védelmi erdők hiánya miatt a belterület beépítetlen területeiről, illetve a külterület szántóterületeiről éri a várost. Kedvező adottság viszont a település magas zöldfelületi borítottsága, a lakóterületi kertek, útmenti zöldfelületek, fasorok jelentős szerepet játszanak a kondicionálásban.

A ***talaj*** és a ***vizek állapotát*** a mezőgazdasági területeken történő műtrágya- és vegyszerhasználat veszélyezteti, a csatornák menti gyér tájfásítás miatt a vizek a tápanyagterhelésnek, szennyeződéseknek fokozottan kitettek. A település közigazgatási területének jelentős része nitrátérzékeny, ezért fontos a Helyes Mezőgazdasági Gyakorlat előírásainak alkalmazása. A térség kitűnő termőtalaja a mezőgazdasági tájhasználatra teszi alkalmassá a területet, a közigazgatási terület jelentős része kiváló vagy jó termőhelyi adottságú szántóterület. A talajminőséget a már említett gyér erdősültség és tájfásítás miatt a szélerózió némiképp rontja. Makó jelentős hasznosítható nyersanyagkészlettel rendelkezik, továbbá az ún. Makó-árokban, Makó és Óföldeák alatt húzódik Európa leggazdagabb gázmezője. A nyersanyag kitermelés a tájkép alakulására hatással van, nem kellő figyelmet fordítva a tájba illesztésre és a rekultivációra, a tájképet rontó tájsebek maradhatnak hátra.

A földtani közeg védelme tekintetében jelentős előrelépésnek tekinthető a szennyvízcsatorna-hálózat bővítése és korszerűsítése. A 2015-ben zajló térségi projekt keretében Makó város szennyvízcsatorna hálózatának teljes kiépítése megvalósult, a rákötés folyamatos, aminek köszönhetően záródik a közműolló. Jelenleg az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások 87,75 %-a kötött rá a szennyvízcsatornára.

További hiányosságként említhető a belterületi, ivóvízhálózatba bekapcsolt zártkerti terület csatornázatlansága.

Makón a ***hulladékgazdálkodás*** területén is jelentős korszerűsítések történtek. Az önkormányzati társulás keretében megvalósult fejlesztések révén sor került a régi, nem megfelelő műszaki védelemmel rendelkező hulladéklerakó rekultivációjára, új hulladékudvar és komposztáló telep létesült, továbbá a szelektív hulladékgyűjtés fejlesztése és a békéscsabai regionális válogatómű kiépítése révén jelentősen csökkent a lerakásra kerülő hulladék mennyisége. A környezetvédelmi szemlélet erősödésével további javulás érhető el a keletkező hulladék mennyiségének csökkentésében.

Jelentősebb ***környezeti zajt, rezgést*** okozó terhelőforrás nincs a városban, sem üzemi tevékenység, sem a szórakozóhelyek működése nem jár jelentős zajterheléssel. Közlekedési eredetű zajterhelés tekintetében sokáig a 43. sz. főút települést átszelő szakaszán áthaladó tranzitforgalom jelentett problémát, szinte valamennyi érintett területen határérték feletti zajterhelést eredményezve. Az elkerülő út és az M43 autópálya megépülését követően a városon átmenő forgalom, s ezáltal a közlekedési eredetű zajterhelés jelentősen csökkent. Ennek ellenére a 43. sz. főút déli bevezető szakaszán továbbra is határértéket meghaladók a közlekedési eredetű környezeti zajszintek. Az országos mellékutak belterületet érintő egyes szakaszain (pl. Kölcsey u., Aradics u., Justh Gyula u.), a közeli beépítéseknél szintén a határértéknél magasabb környezeti zajszintek jellemzők.

3 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1 A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS

3.1.1 Folyamatok értékelése

A mai Makó létrejötte, kialakulása 1699-ben vette kezdetét, amikor a kamara igen kedvező feltételek mellett megkezdte a korábban porig rombolt város újjáépítését. A betelepítés felekezeti különállás szerint történt, így alakult ki először a katolikus és református városrész, majd a zsidó és orosz fertály. A lakosságszám nagy iramban növekedni kezdett és Makó 1730-ban Csanád vármegye székhelyévé vált. Még ebben a században felépült a Megyeháza, a Szent István-plébániatemplom, a református és a görög katolikus templom, valamint a Kálvária-kápolna, megtörtént a Maros részleges szabályozása, valamint vízi-, gőz- és szélmalmokból is összesen 39 darab működött a városban. A beköltözők miatt a település is gyarapodásnak indult: először a városközpont alakult ki a Szegedi, Aradi és Vásárhelyi utak csomópontjában, majd az Újváros területén is sorra jelentek meg a lakóépületek. Azonban rövid idő alatt ezek a területek is kevésnek bizonyultak és a város keleti - északkeleti irányban terjeszkedett tovább.

Az 1821-es makói árvíz – amely közel 900 házat döntött romba – jelentős változást hozott a település életében. A külterületeken található szőlőtöveket kivágták, helyüket veteményeskertek vették át, ahol hamarosan tömegesen indult meg a hagymatermesztés. A nagy pusztítás után Kőszeghy László csanádi püspök utasítására Giba Antal földmérő valósította meg az első jelentős városrendezési tervet, és a rendezetlen, ívelt vonalvezetésű utcákat kiegyenesítették.

A kiegyezés után a város ismét dinamikus fejlődésnek indult. A gazdasága felpezsdült, Szeged után Makó volt a vidék első városa, ahol aszfaltoztak és artézi kutakat fúrtak. Villanytelep létesült, a Marosra vasúti és közúti hidakat építettek és 1883-ban az első vonat is begördült a makói állomásra. A beköltözők részére további házhelyeket alakítottak ki, így a város perifériku részei is egyre jobban beépültek.

A trianoni békeszerződés súlyos törést eredményezett Makó életében: a várost elvágták hagyományos erdélyi és bánsági piacaitól, csökkent a bevetett földek száma, amelynek révén 3000 ember vált munkanélkülivé. Az elcsatolt területekről érkező menekültekkel a lakosság száma 1920-ban érte el csúcspontját, 37 141 főt.

Az 1920-as évek végén begyűrűző gazdasági világválság miatt csak a harmincas évek közepére stabilizálódott Makó helyzete. Ekkor a város kulturális- és közélete is felpezsdült: országosan elismert tanárok dolgoztak a gimnáziumban, régészeti ásatások zajlottak, művésztelep jött létre, nyaranta pedig 150 színházi előadást tartottak.

A második világháború után Makó perifériku helyzete tovább súlyosbodott. Az 1950-es megyerendezés során Csanád vármegye településeit Békés és Csongrád megye között osztották fel. Ezzel Makó elvesztette megyeszékhelyi rangját, egykor kiterjedt vonzáskörzete pedig 70 ezer főre csökkent. A települést 1952-re termelőszövetkezeti várossá alakították át, a lakosok önerőből négy MGTSZ-t hoztak létre (Lenin, Kossuth, József Attila, Úttörő). Az egykori vasútjavító helyén kialakították a Mezőgazdasági Gépgyárat, a város legnagyobb ipari üzemét. Mindezek ellenére az országos gazdasági- és területfejlesztési politika Makót szinte teljesen kirekesztette, részben a jugoszláv határ közelsége, majd később, 1956 után az egyéni gazdálkodás túlsúlya miatt.

A város csak az 1960-as évek közepétől a járda- és útépítések, valamint a csatornázás révén indult lassú fejlődésnek. Még 1956-ban megtörténtek az első termálkútfúrások, amelynek eredményeképpen 1963-ban megnyílt az akkor még tisztasági közfürdő a Járási Tanács udvarán.

Nagyobb volumenű beruházások az 1970-es árvíz után valósultak meg. A tömeges lakásépítések nyomán új lakótelepek alakultak ki, rendelőintézet, könyvtár, múzeum és zöldségkutató állomás épült, bővültek az iskolák és a kórház. A központi iparfejlesztési elképzeléseknek megfelelően könnyűipari, bútorgyártó, élelmiszer-feldolgozó üzemek települtek le Makón. A TAURUS, a FÉG és a MEDICOR műveknek létesült leányvállalata. Önállóan működött a ZÖLDÉRT, a HÓDIKÖT, valamint a redőny-, kenyér-, tégla- és kolbászgyár. A nagyobb ipari szövetkezetek a bőr-, házi-, textil-, valamint a vas- és fémiparban tevékenykedtek. 1978-ban megnyílt Makó első nagyáruháza, a Skála-csoportba tartozó Maros Áruház.

A rendszerváltás után a foglalkoztatás egykori bázisát jelentő üzemek bezárták kapuikat. Az ipar fellendítése érdekében 1998-ban Makót és térségét az állam vállalkozási övezetté nyilvánította, majd a város északkeleti részén Ipari Park is létesült. Az ezredforduló után több közintézmény nyitotta meg kapuit, amelyek közül számos Makovecz Imre tervei alapján valósult meg.

Makó mára járási központ, az ország délkeleti kapujaként pedig európai uniós és nemzetközi kapcsolatok közvetítőjeként érvényesül. Turizmus tekintetében a Hagymatikum Gyógyfürdő jelenti az egyik legjelentősebb vonzerőt.

Az ezredforduló óta Makó több elismerésben is részesült. 2009-ben nyerte el a Befektetőbarát település címet, 2010-ben Hild János díjat kapott, a Magyarország Legvirágosabb Városa és az Európai Ezüstérmes Város díjat pedig folyamatos fejlődés eredményeként érdemelte ki.

3.1.2 A város és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése (SWOT analízis)

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Településhálózat, szerepkör	
• Arad, illetve Temesvár közelsége • Térségi jelentőségű hídfő helyzetű településpár funkció (Makó-Kiszombor) • Szeged-Makó-Hódmezővásárhely, mint ún. Háromváros Csongrád megyén belüli kiemelt térségi szerepe • A település jelentős városi, járási szerepkörrel rendelkezik (oktatás, egészségügy, stb.)	• Makónak – néhány kivételtől eltekintve, pl. kórház - nincsenek regionális és megyei szerepkörei. • Országhatáron belüli periférikus elhelyezkedés
Társadalom	
• Javuló foglalkoztatottsági mutatók	• Kedvezőtlen demográfiai folyamtok (elöregedés, elvándorlás) • A lakosság képzettségi szintje elmarad az országos átlagtól • A foglalkoztatottság tekintetében jellemző elhelyezkedési gond a nyelvtudás hiánya,

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
	közép- és felsőfokú szinten egyaránt.
Gazdasági szerkezet és dinamika	
• Az agrártevékenységek végzéséhez szükséges infrastruktúra kiépült. • Erős hagyománya van több agrártermék termelésének. • A mezőgazdaság mellett az ipar jelenléte is meghatározó • Két transznacionális cég is működtet leányvállalatot. • Az ipari park a város fő gazdaságfejlesztési eszközeként funkcionál. • A Hagymatikum Termál- és Gyógyfürdő a látogatók nagy számát vonzza a városba. • A Hagymatikum mellett a Maros Kalandpart és a Lombkorona sétány további látogatókat vonz. • A turisztikai fejlesztések hatására növekszik a turisták száma, amely a szállásdíj-bevételekben mis megmutatkozik.	• Alacsony termelékenység • Gyenge tőkeellátottság • Innovatív tevékenységek alacsony szintje • High-tech iparágak hiánya • A városban található multinacionális cégek nem a helyi alapanyagokra, hanem inkább az olcsó munkaerőre építve telepedtek le • A turizmus további fejlődésének jelenleg gátat szab a szálláshely-kapacitások hiánya (minőségi-mennyiségi problémák), valamint a további kapcsolódó szolgáltatások kiépületlensége.
Épített környezet	
• Igényes belváros, felújított középületek • A műemléki és helyi védett épület, építmény nagy száma • Csendes, nyugodt kertvárosias lakóterületek • A Maros parti fekvésből adódó kedvező rekreációs lehetőségek • Egyes városrészekben egységes utcakép kialakulása • Közintézmények és szolgáltatások	• Szállásférőhelyek hiánya • Leromlott állapotú lakóépületek • Szegregált városrészek • Vasútállomás rendezetlen állapota • A panelházak általánosan leromlott állapota, esetenként erősen megbontják a városkép egységességét
Táji, természeti környezet	
• Magas mezőgazdasági tájpotenciál, kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek, nemzetközileg ismert és elismert helyi mezőgazdasági termék (makói vöröshagyma, mint hungarikum). • Sokrétű tájhasználat (szántóföldi termesztés, gyepgazdálkodás, állattartás, kertes területek, tanyák). • Idegenforgalom és rekreáció számára	• Mezővédő erdősávok, fasorok hiánya miatt „kultúrsivatag” jelleg. • Az intenzívebb gondozást igénylő növényi kultúrák eltűnése, a műveletlen kertes területek arányának növekedése. • Alacsony erdősültség, közjóléti funkciók hiánya. • A természetközeli élőhelyek szigetszerű elhelyezkedése, az alacsony erdősültség és

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
vonzó természeti adottságok (termálvíz, Maros). • A természetközeli állapotban fennmaradt területek kis területi kiterjedése ellenére táji sokszínűség, biológiai sokféleség különösen a szikes területeken. • Kiemelkedően értékes, többféle nemzetközi és nemzeti természetvédelmi oltalom alatt álló területek.	gyér tájfásítás miatt az ökológiai kapcsolatok folytonosságának hiánya. • Idegenhonos növényállomány térhódítása, invazív növényfajok terjedése. • Rendezetlen, felhagyott területek, elhagyott tanyák kedvezőtlen tájképi látványa.
Zöldfelületek	
• Virágos város, megújult reprezentatív közterek. • Széles, fasorokkal kísért utcák, parkosított zöldsávok, közlekedési zöldfelületek. • Sok közkert, felújított játszóterek, közcélú zöldfelülettel rendelkező lakótelepek. • A Maros üdülési, turisztikai potenciáljára alapozott rekreációs funkciójú területek (kemping, strand, Kalandpart, Lombkorona sétány). • Értékes növényállományú intézménykertek. • Kiemelt védelem alatt álló zöldfelületek, sok védett növényegyed. • Környezet-szépítő programok (Virágos Makóért verseny, Babafa program, Fásítási program).	• A kevésbé frekventált, városközponton kívüli területeken extenzív zöldfelületek. • Elöregedő, balesetveszélyt okozó faállomány. • A városközponton kívül többnyire kis méretű, csekély használati értékű, szegényes növényállományú zöldterületek. • Alacsony zöldterületi mutató, zöldterület-hiányos városrészek (Újváros, Honvéd városrész). • Alacsony zöldfelületi intenzitású gazdasági területek.
Környezetvédelem	
• Jó levegőminőség, az elkerülő útnak és az autópályának, valamint a koncentrált gazdasági területfejlesztéseknek köszönhetően a levegőterhelési és zajártalmi környezeti konfliktusok elkerülése. • A gazdasági terület kedvező fekvése, környezetre jelentős hatást nem gyakorló gazdasági létesítmények megtelepedése. • Termál közmű hálózat. • Megújuló, bővülő szennyvízhálózat, záródó közműolló. • Korszerű hulladékgazdálkodási rendszer, a szelektív hulladékgyűjtés	• Védelmi erdők hiánya miatt belterületet érő porszennyezés. • A főútvonal mentén és az országos mellékutak egyes szakaszai mentén a közeli beépítéseknél határértéket meghaladó zajterhelés. • A nagykiterjedésű gazdasági terület lakóterületektől való funkcionális és vizuális elválasztásának hiánya. • Megújuló energiaforrások alacsony használata. • Csapadékvíz-elvezető rendszer hiányosságai, belvíz-problémák bel- és külterületen. • Az ívóvízhálózatba bekapcsolt,

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
hatékonyságának növekedése.	szennyvízcsatornával nem rendelkező zártkertben a szennyvizek nem megfelelő kezelése következtében a földtani közeg szennyeződése.
Közlekedés	
• A város térségi közúti kapcsolatai nagyon jók, nemzetközi gyorsforgalmi, és kiterjedt országos úthálózati kapcsolatokkal rendelkezik. • Magas a burkolt utak aránya a városban. • Korszerű, nagy forgalmú, és sokak által használt autóbusz pályaudvar épült, B+R parkolóval. • Kiterjedt kerékpárút hálózattal rendelkezik a város. • A szomszédos Kiszombor és Apátfalva települések kerékpárúton, közvetlenül elérhetők. • A városban közel 3500 db kerékpártámasz van kihelyezve. • A város legnagyobb gazdasági területi a 430. sz. főút mentén helyezkednek el, melyek kiszolgálása az M43 autópálya révén, a város lakott területeinek elkerülésével is lehetséges.	• A legjelentősebb közúti kapcsolatot biztosító 43. sz. főút áthalad a város központján. • A városban mindössze egy helyi autóbusz viszonylat közlekedik, az ipar terület felé, a város többi része helyi közösségi közlekedéssel ellátatlan. • A vasúti közlekedés színvonala rendkívül gyenge. • A vasútvonal által elvágott területek megközelítése nehézkes. • A városban nincs P+R parkoló. • Idegenforgalmi szezonban, a belvárosban és a turisztikailag frekventált helyeken problémát okoz a parkolás. • A városban közel 3500 db kerékpártámasz van, de ezek közül elenyésző a kerékpár vázat is rögzíteni tudó támasz.
Közművek	
• Teljes közműhálózati kiépítettség, amely a jelenlegi igényeket képes kiszolgálni. • Helyi ivóvízbázis megléte. • A vízbázis és víztározás a távlati vízigények kielégítésére is megfelelő (a település vízellátó hálózat kiépítettsége 100 %-os; vízbázis kapacitása jelentős; szennyvízcsatorna új kiépítettsége 96 %-os, szinte teljes körű) • a városban geotermikus energia jelenléte jelentős • Az ország termálvízzel legjobban ellátott térsége. • Korszerű szennyvízgyűjtő és –tisztító rendszerek épültek ki. • Az önkormányzati intézmények megújuló energiahordozó hasznosítással	• Az Ipari Park közműellátottságát javítani kell. • A közműolló záródása nem teljes, a szennyvízcsatornára való rákötések aránya nem éri el az ivóvizét. • Vízellátás tekintetében az elöregedett a hálózat, anyaga /ac./ nem a mai kornak megfelelő, • Szennyvízcsatorna esetében szabálytalan, illegális bekötések nehézségeket okoznak • A csapadékvíz-elvezetés sok helyen nem megfelelő, igen változatos, sok helyen nem megoldott. • Városközponti részen a csapadékvíz-elvezetés elöregedett • A távfűtő vezetékek gyakori szivárgásai miatti gazdasági károk. • A légvezetékek negatív településképet

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
rendelkeznek.	eredményeznek.

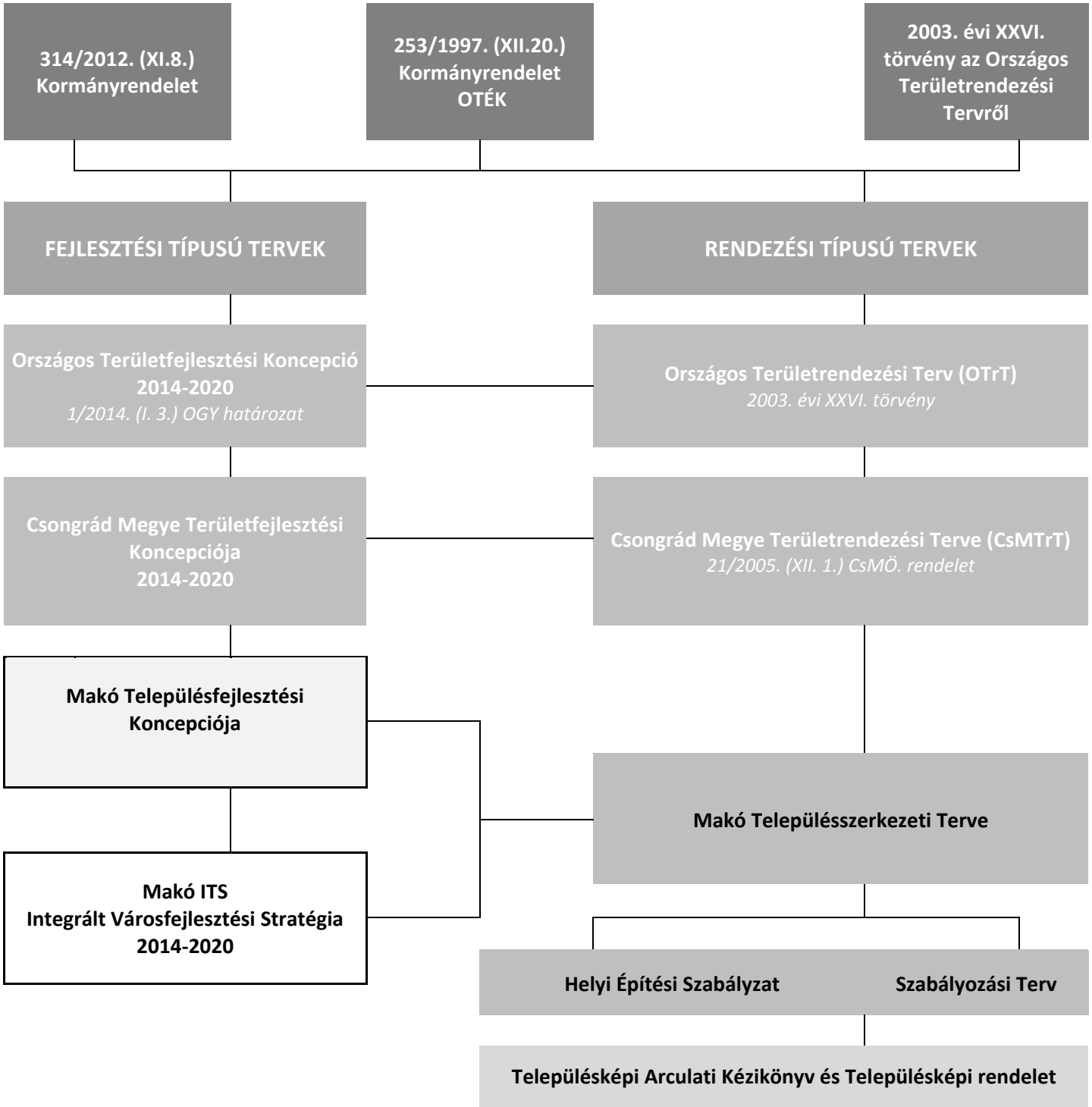
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Településhálózat, szerepkör	
• A Szeged–Makó–Arad, illetve a Makó-Temesvár tengelyek fejlődési potenciálja • Makó kapuszerepének erősödése • A szegedi agglomerálódó térség további dinamikus fejlődése • A tiszántúli mezővárosok összehangolt, integrált fejlesztésére révén létrejövő több mint egymillió lakosú, jelentős befektetésvonzó képességű nagyváros-négyes.	• A határon átnyúló fejlődési tengelyek nem aknázzák ki a lehetelőségeket, amely Makó országon belüli periférikus helyzetét konzerválja • Szeged és Hódmezővásárhely mellett Makó szerepe tovább gyengül
Társadalom	
• Szegeddel és a környező nagyvárosokkal való szorosabb együttműködés révén a város népességmegtartó képessége javul	• A lakosság elvándorlása, a népesség elöregedése tovább folytatódik, amely a települési szintű szolgáltatások kapacitásproblémáját is eredményezheti. • A képzett, fiatal munkaerő további elvándorlásával a város a magas hozzáadott értéket előállító foglalkoztatókat nem fogja tudni megtartani vagy idevonzani
Gazdasági szerkezet és dinamika	
• A működőtőke beruházások érdeklődése fokozottan az OFTK-ban jelzett ún. külső városgyűrű felé fordul. • Nő a kereslet a jó minőségű félkész és kész élelmiszeripari termékek iránt. • Növekvő kereslet a gyógy- és wellness szolgáltatások iránt • A turisztikai trendek (több, pár napos utazások, az aktív turizmus előtérbe kerülése, stb.) kedveznek a város adottságainak.	• A Magyarországon telephelyet keresővállalkozások igényei eltérhetnek a helyi kínálattól. • A rendelkezésre álló helyi és térségi munkaerő képzettsége nem felel meg a helyi és betelepülő vállalkozások igényeinek. • Nem sikerül további külső befektetőket találni az égetően szükséges szálloda- és szálláshely fejlesztésekhez.
Épített környezet	
• Fürdő további fejlesztése • Lakóterületi és gazdasági területek	• A központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a külső városrészek lehetőségeit

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
bővítési lehetősége • Településképi Arculati Kézikönyv és településképi rendelet megalkotása a településkép védelmében • Településszerkezet és utcakép védelme az arra érdemes területeken • Településrendezési eszközök felülvizsgálata	• Településképi rendelet hiánya miatt az új építésű lakóépületek elronthatják a városrészek kialakult karakterét
Táji, természeti környezet	
• A táj mezőgazdasági alkalmasságát figyelembe vevő gazdasági ágazatok (mezőgazdasági feldolgozóipar) erősödése. • A központi, illetve európai közösségi támogatással megvalósuló MTÉT programhoz csatlakozás, ezáltal a természetkímélő gazdálkodási módok fennmaradása, a magas természeti értékű területek élőhelyeinek védelme. • A hullámtéri erdőterületek védelme, közjóléti szerepének erősítése a természetvédelmi szempontok figyelembe vételével. • A csatornák, utak tájfásítása, mezővédő erdősávok telepítése révén az ökológiai kapcsolatok erősítése, ezáltal a természetközeli élőhelyek stabilitásának elősegítése. • Hasznosítható nyersanyag-készlet, Európa leggazdagabb gázmezője.	• A mezőgazdasági tájpotenciál figyelmen kívül hagyása, más gazdasági ágazatok előtérbe helyezése esetén a helyi erőforrások eltékozlása. • Monokultúrák uralmának erősödése (pl. energiaültetvények telepítése). • A mezőgazdasági termékek minőségromlásának veszélye, minőségi termékek helyett a mennyiség előtérbe helyezése. • Természetvédelmi érdekeket veszélyeztető tájhasználatok, intenzív gazdálkodás folytatása az érzékeny természeti területeken. A természetközeli élőhelyek további beszűkülése. • A Maros ártér területén a rekreációs funkció túlzott előretörésével, a használat intenzitásának nem megfelelő megválasztásával természeti károsodás történhet. • A természeti erőforrások nem takarékos használata, a tájképi változásokat figyelmen kívül hagyó bányászati hasznosítás.
Zöldfelületek	
• Funkcionális és esztétikai zöldfelület-fejlesztéssel a zöldterületek használati és díszítő értékének növelése, vonzó lakókörnyezet, településkép elérése. • A növényállomány folyamatos gondozása, ápolása, szükségszerű megújítása. • A városrész rehabilitációhoz kapcsolható zöldfelületi fejlesztések potenciális központi, illetve európai közösségi támogatása.	• A meglévő állapot fennmaradása esetén használaton kívüli zöldterületek, zöldfelületi funkcióval ellátatlan területek. • A gazdasági létesítmények telepítésekor háttérbe szoruló zöldfelület-fejlesztés esetén a gazdasági területek terjeszkedésével jelentős biológiailag inaktív felületek kialakulása. • A folyamatos gondozás hiánya miatt a növényállomány leromlása, a város kedvező

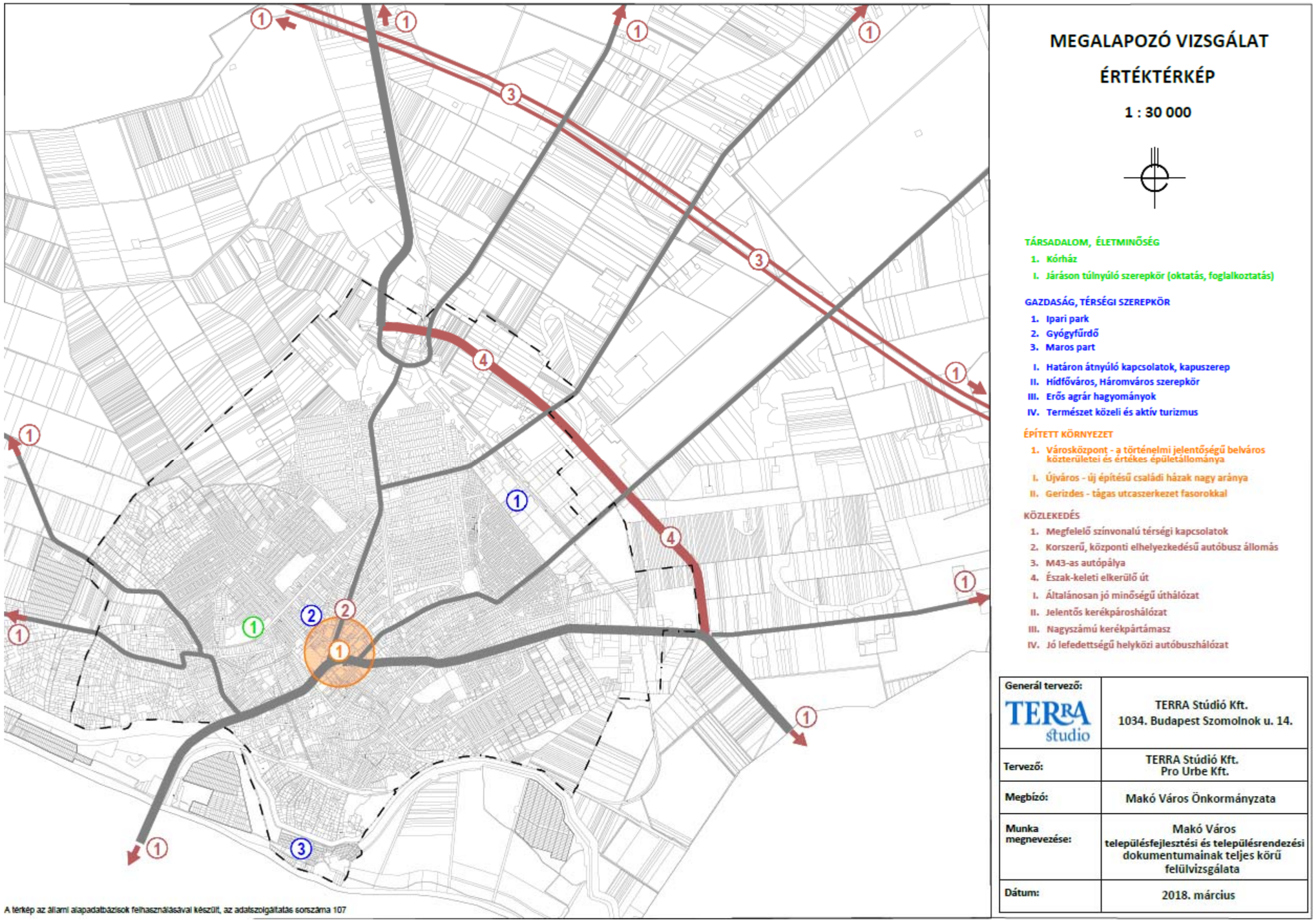
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
• Az ártér értékmegőrző, ökológiai szempontokat figyelembe vevő zöldfelületi fejlesztése, együttműködve a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósággal. • Védelmi erdő telepítése a belterületi mezőgazdasági területeken, használaton kívüli kertes területeken. • Az erdők közjóléti szerepének erősítése.	zöldfelületi arculatának megváltozása. • A beépítés intenzitásának növelése a zöldfelületek rovására. • A Maros menti zöldfelületekben, erdőkben rejlő rekreációs lehetőségek kiaknázatlanul maradása, a KM Nemzeti Park Igazgatósággal, Erdőfelügyelettel az együttműködés elmaradása.
Környezetvédelem	
• Mezővédő erdősávok, településvédelmi erdők telepítésével a porszennyeződés csökkentése. • Magas megújuló energiapotenciálra (termálvíz, napenergia, biomassza) alapozva, nagyobb mértékű megújuló energiaforrás hasznosítás. • Energiahatékonyság javítása (épület energetikai fejlesztés). • A kiépült szennyvízcsatorna-hálózatra a rákötések arányának növelése. • Környezettudatos magatartás elterjedésével a hulladékok mennyiségének csökkentése. • Felhagyott ipari telephelyek környezetbarát hasznosítása. • Tájsebek (bányagödrök) rekultivációja, illegális hulladéklerakások felszámolása.	• Környezetszennyező ipari létesítmények megjelenése. • Az energiaárak emelkedése következtében a szilárd tüzelésből eredő légszennyezés növekedése. • Jó minőségű termőföldek más célú hasznosításának igénye. • Túlzott mezőgazdasági nitráthasználat következtében a talaj és a vizek szennyeződése. • A csatornákat, felszíni vizeket kísérő, pufferterületként funkcionáló növényzet további pusztulása esetén a vizek tápanyag terhelésének, szennyeződésének fokozott veszélye. • A tájvédelmi szempontokat figyelmen kívül hagyó bányászat esetén új tájsebek keletkezése.
Közlekedés	
• Kedvező az utazási mód választás, magas a kerékpáros, a gyalogos, az autóbuszos utazások aránya, az országos átlagnál alacsonyabb a motorizációs szint. Mindezek megfelelő alapot jelentenek a környezetbarát közlekedési módok erősítéséhez, a fenntartható közlekedés elvének érvényesítéséhez. • Hiányzik városközpontot észak-nyugatról elkerülő forgalmi út, melynek kiépítésével, egy forgalmi út gyűrűt ölelné körbe a várost, tehermentesítve a belváros utcáit. • Forgalombiztonság növelése, további	• A vasúti közlekedés háttérbe szorulása miatt, a városra jellemző nagyarányú ingázó forgalom, - a helyközi autóbusz járatokat, vagy a saját gépkocsit használva, de mindenképpen- a közúton bonyolódik, növelve a környezeti terhelést.

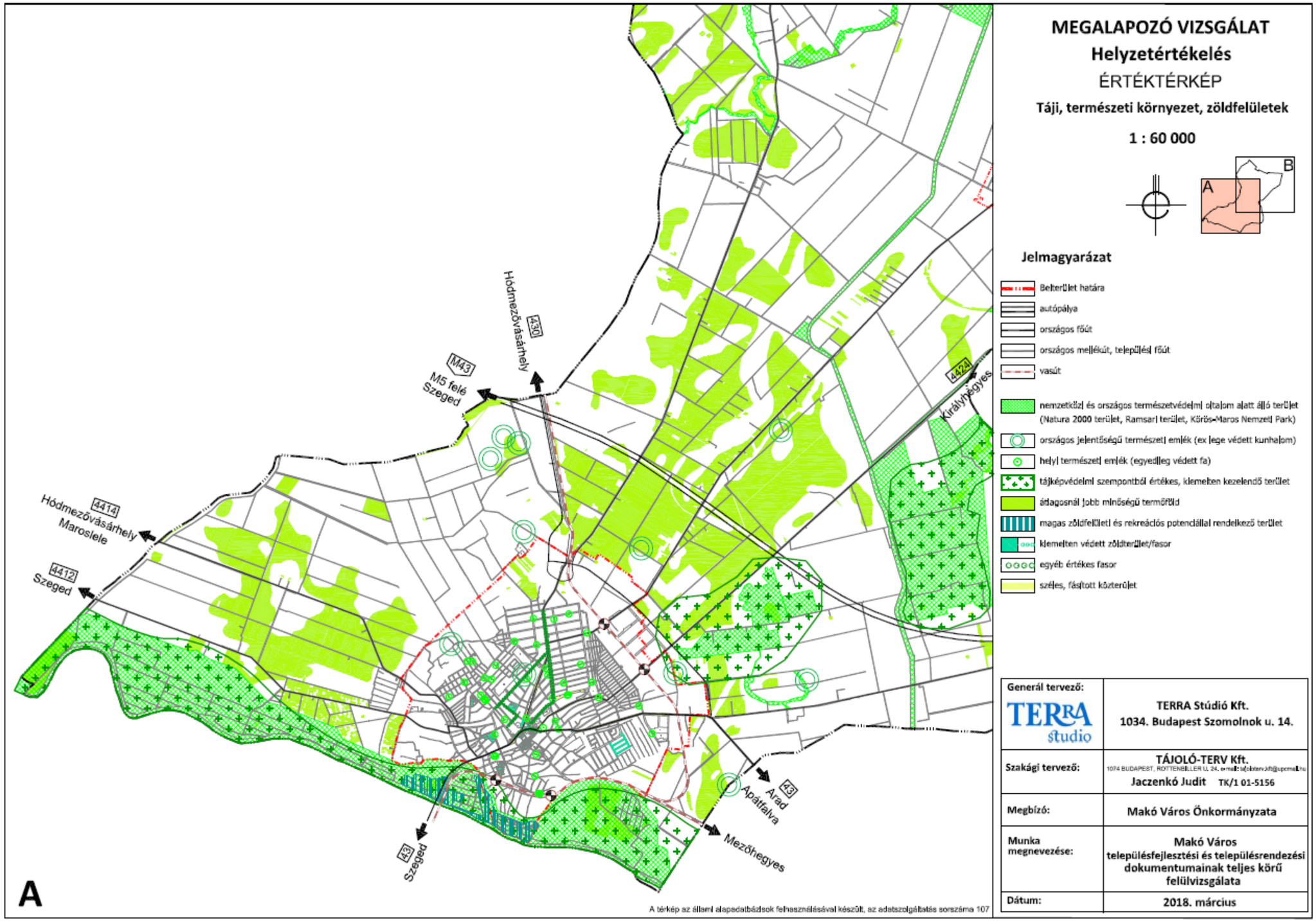
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
körforgalmak létesítésével. • Két, jelenleg kiszanálatlan vasúti hálózati kapcsolattal is rendelkezik a város. • Az M43 és 430.sz. főutak megépülésével, csökkent a városon keresztül haladó tranzit forgalom, minek következtében lehetőség nyílik egy forgalomcsillapított, fejlődő, gyalogos centrikus városközpont kialakítására. • Újra gondolandók a jelenlegi közös gyalogos-kerékpáros felületek, a gyalogos-kerékpáros konfliktusok kiküszöbölése érdekében. • A tervezett Szeged – Makó tram-train szolgáltatás megvalósítása szorosabbra tudná fűzni a kapcsolatot a megyeszékhellyel, mely kölcsönös előnyökkel járna. • A lakott területek közé szorult ipari telephelyek új helyre való költöztetése a cél, amely mind a vállalkozásoknak, mind a környezetnek előnyére válna.	
Közművek	
• A szennyvízhálózatra való rákötések arányának emelése. • Az elektromos és távközlő hálózatok föld alá helyezése, ezzel a településkép kedvező alakítása. • A megújuló energiaforrások nagyobb mérvű használata, különös tekintettel a geotermikus és napenergiára. • Csapadékvíz-elvezető rendszerek további kiépítése, a meglévő csatornák fejlesztése.	• Lakó és ipari területek bővítése a közműhálózat fejlesztése nélkül. • A vízfogyasztás csökkenése miatt a vezetékek fenntartása gazdaságtalanná válik. • A távfűtő vezetékek cseréjének elmaradása esetén nagy hálózati veszteségek. • Bel- és árvízveszély. • vízellátás tekintetében az elöregedett és ki nem cserélt vezetékeknél esetleges csőtörések jelentkezése, • A meglévő árkok, átereszek nem megfelelő, hiányos karbantartása és az egyre növekvő intenzívebb csapadékmennyiség miatt számolni kell jelentős elárasztásokkal, elöntésekkel. • csapadékvíz kerül a szennyvízcsatornán keresztül a szennyvíztisztító-telepre, ezáltal a rendszer túlterhelté válik, nem tudja biztosítani a megfelelő szennyvízminőséget.

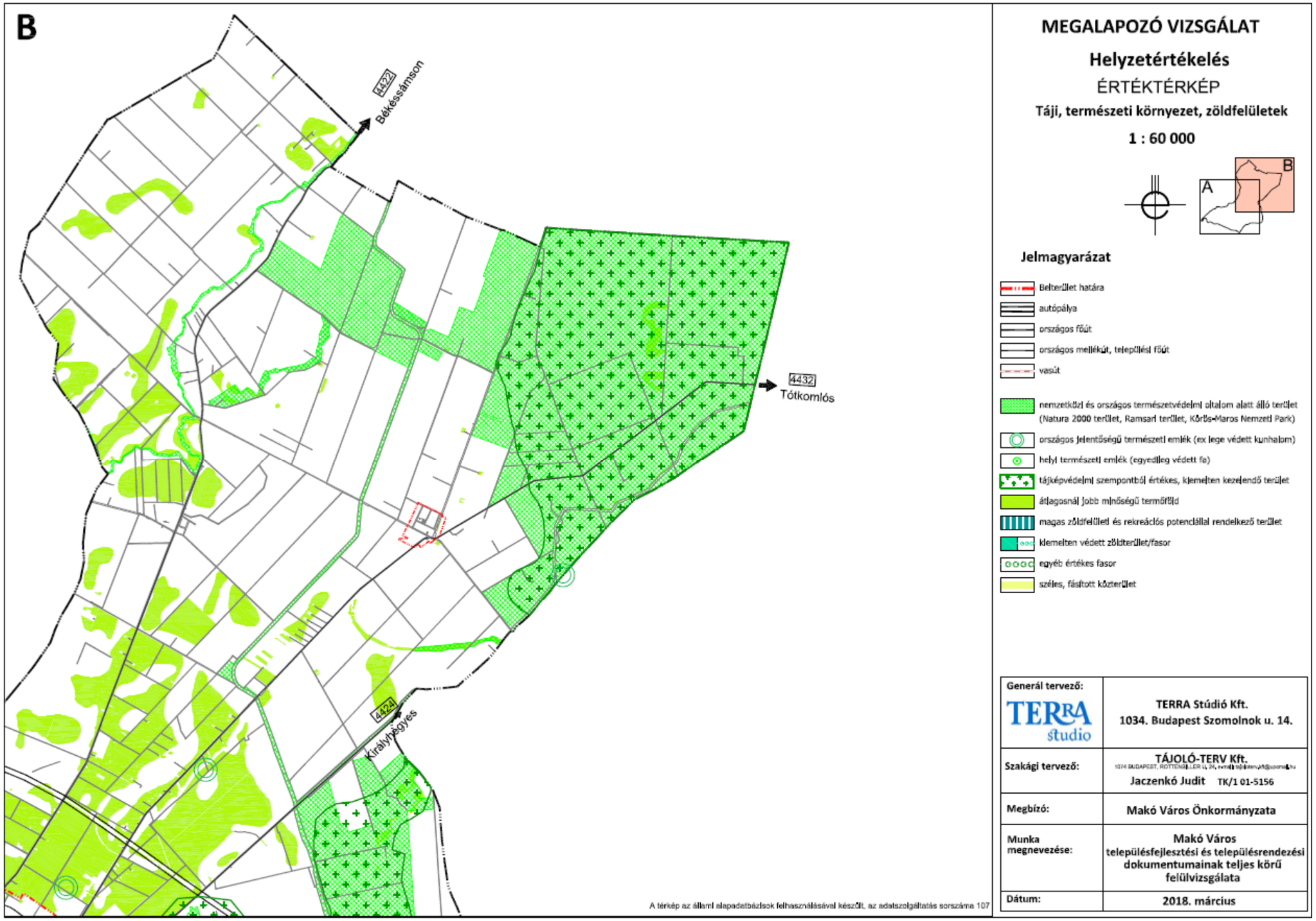
3.1.3 A településfejlesztés és rendezés kapcsolata, a fejlesztés területi korlátai és lehetőségei

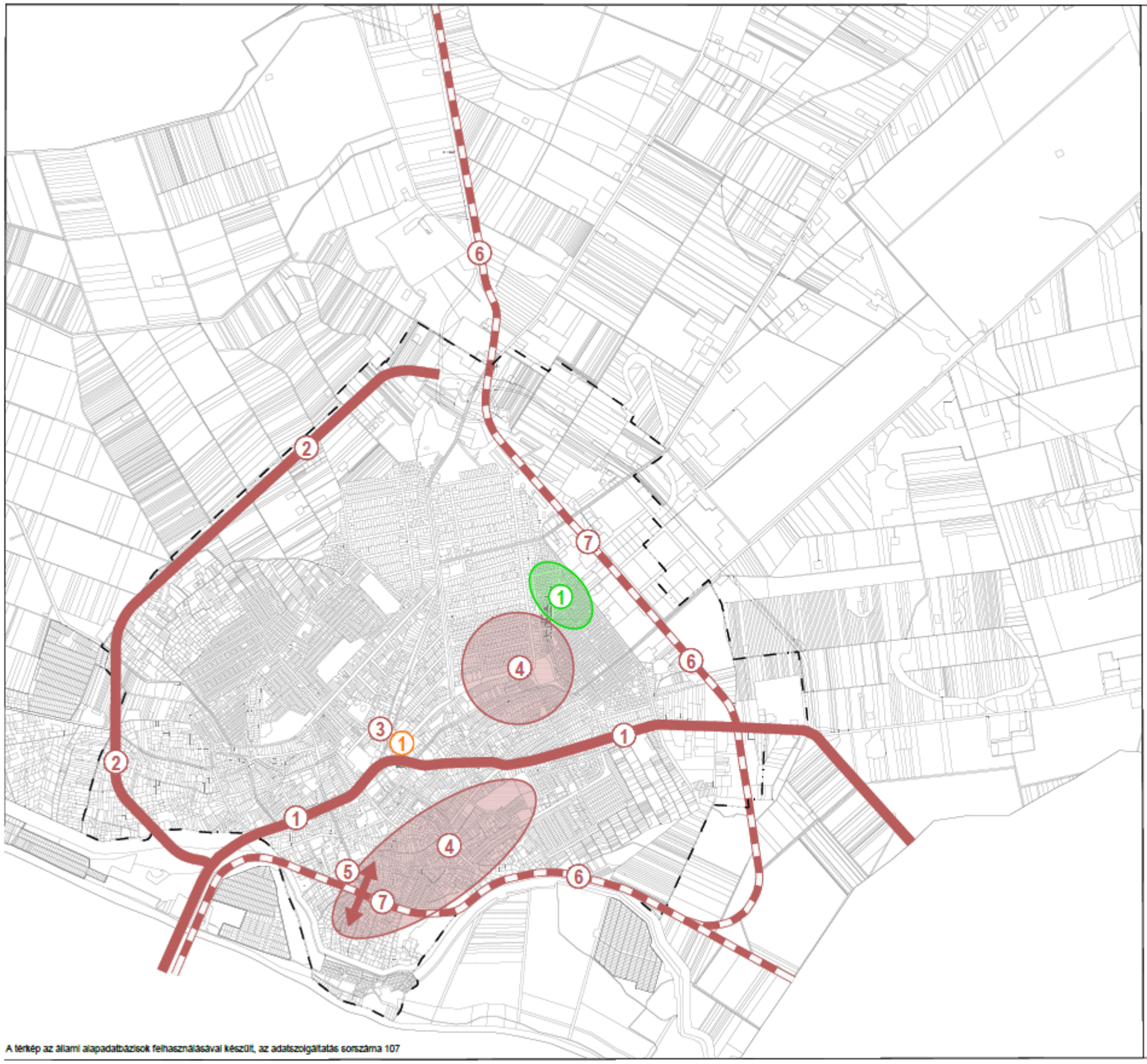

3.2 ÉRTÉKTÉRKÉP, PROBLÉMATÉRKÉP

MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT
Helyzetértékelés
ÉRTÉKTÉRKÉP
Táji, természeti környezet, zöldfelületek
1 : 60 000
A
B
Jelmagyarázat
Belterület határa
autópálya
országos főút
országos mellékút, települési főút
vasút
nemzetközi és országos természetvédelmi oltalom alatt álló terület (Natura 2000 terület, Ramsari terület, Körös-Maros Nemzeti Park)
országos jelentőségű természeti emlék (ex lege védett kunhalom)
helyi természeti emlék (egyedileg védett fa)
tájképvédelmi szempontból értékes, kiemelten kezelendő terület
átlagosnál jobb minőségű termőföld
magas zöldfelületi és rekreációs potenciállal rendelkező terület
kiemelten védett zöldterület/fasor
egyéb értékes fasor
széles, fásított közterület
Generál tervező:
TERRA Stúdió Kft.
1034. Budapest Szomolnok u. 14.
Szakági tervező:
TÁJOLÓ-TERV Kft.
1074 BUDAPEST, ROTTENBILLER U. 24.
Jaczenkó Judit TK/1 01-5156
Megbízó:
Makó Város Önkormányzata
Munka megnevezése:
Makó Város településfejlesztési és településrendezési dokumentumainak teljes körű felülvizsgálata
Dátum:
2018. március
Hódmezővásárhely
M43
M5 felé Szeged
430
4424
Királyhegyes
4414
Hódmezővásárhely Maroslele
4412
Szeged
43
Arad
Apátfalva
43
Szeged
Mezőhegyes
A
A térkép az állami alapadatbázisok felhasználásával készült, az adatszolgáltatás sorszáma 107

B
4422
Békéssámson
4432
Tótkomlós
4424
Királyhegyes
A térkép az állami alapadatbázisok felhasználásával készült, az adatszolgáltatás sorszáma 107
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT
Helyzetértékelés
ÉRTÉKTÉRKÉP
Táji, természeti környezet, zöldfelületek
1 : 60 000
A
B
Jelmagyarázat
Belterület határa
autópálya
országos főút
országos mellékút, települési főút
vasút
nemzetközi és országos természetvédelmi oltalom alatt álló terület (Natura 2000 terület, Ramsari terület, Körös-Maros Nemzeti Park)
országos jelentőségű természeti emlék (ex lege védett kunhalom)
helyi természeti emlék (egyedileg védett fa)
tájképvédelmi szempontból értékes, kiemelten kezelendő terület
átlagosnál jobb minőségű termőföld
magas zöldfelületi és rekreációs potenciállal rendelkező terület
kiemelten védett zöldterület/fasor
egyéb értékes fasor
széles, fásított közterület
Generál tervező:
TERRA Stúdió Kft.
1034. Budapest Szomolnok u. 14.
Szakági tervező:
TÁJOLÓ-TERV Kft.
Jaczenkó Judit TK/1 01-5156
Megbízó:
Makó Város Önkormányzata
Munka megnevezése:
Makó Város településfejlesztési és településrendezési dokumentumainak teljes körű felülvizsgálata
Dátum:
2018. március

MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

PROBLÉMATÉRKÉP

1 : 30 000

TÁRSADALOM, ÉLETMINŐSÉG

1. Szegregálódó lakóterület

I. Kedvezőtlen demográfiai folyamatok
II. Elöregedő társadalom

GAZDASÁG, TÉRSÉGI SZEREPKÖR

I. Alacsony tőkeellátottság
II. Nem elégséges szálláshely kapacitás
III. Alacsony tartózkodási idő

ÉPÍTETT KÖRNYEZET

1. Városközpont - a panelházak leromlott állapota

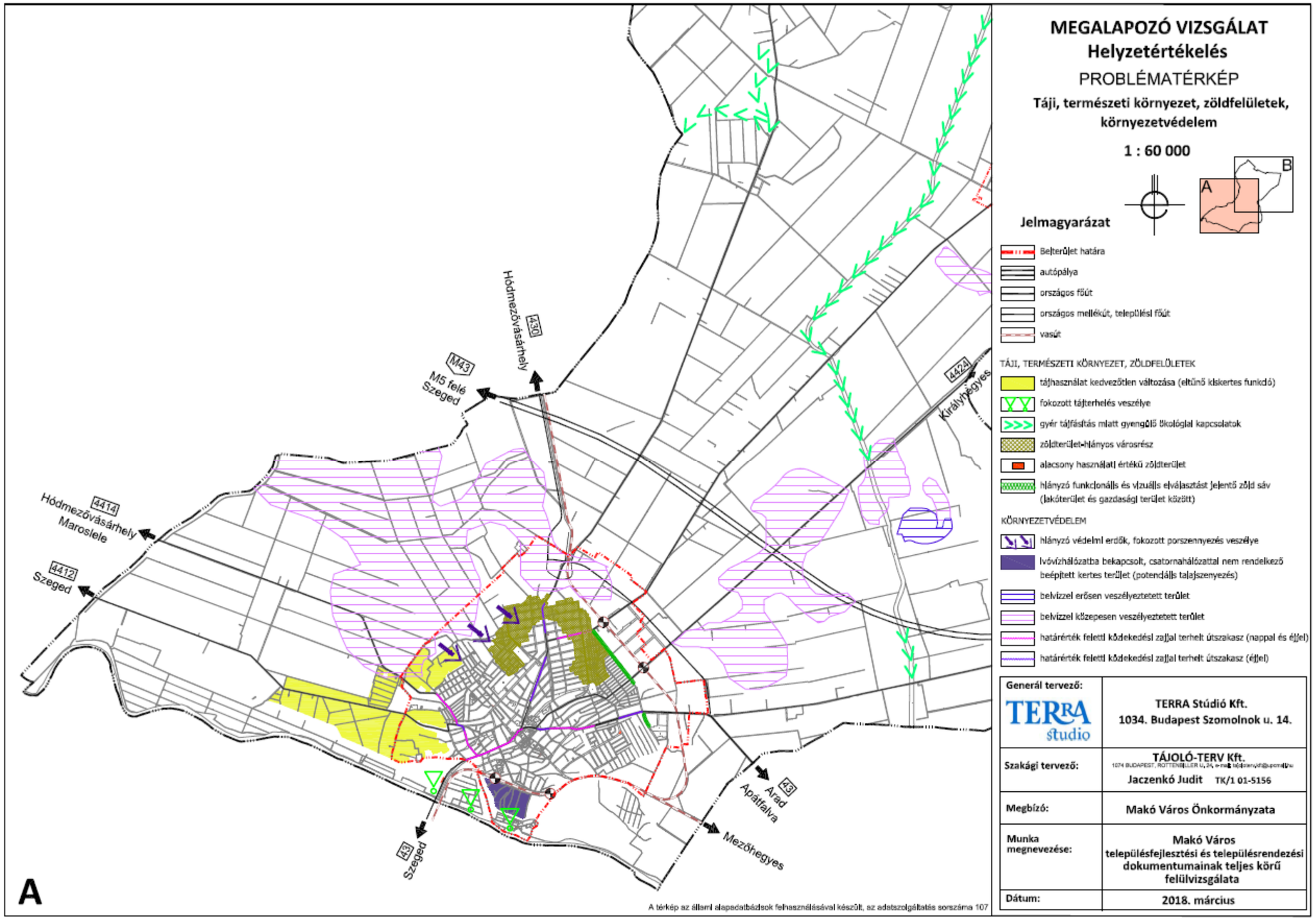
I. Honvéd - rossz állapotú lakóépületek
II. Bajcsy-Ráday - vasútállomás rendezetlen állapota
IV. Településkapuk hiánya

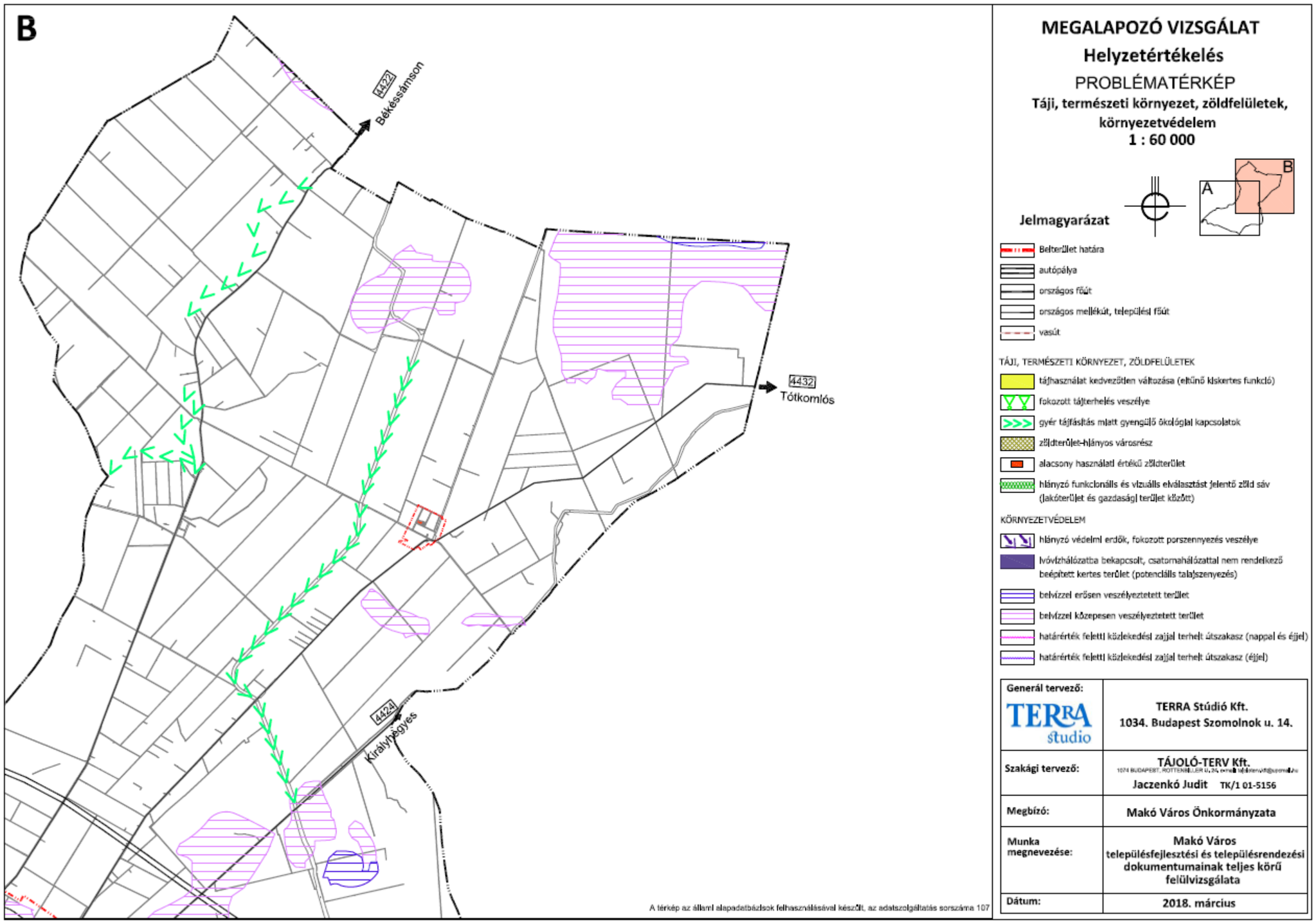
KÖZLEKEDÉS

1. A 43.sz. főút áthalad a városközponton
2. Hiányzó észak-nyugati elkerülő út
3. Parkolási problémák idegenforgalmi szezonban
4. Közösségi közlekedéssel ellátatlan terület
5. Területek közti kapcsolat hiánya
6. Rendkívül gyenge vasútiszolgáltatás
7. A vasútállomások a városközpottól messze vannak

I. A közös gyalog és, kerékpárutak konfliktust okoznak
II. Elenyésző a kerékpárvázat is rögzíteni tudó kerékpártámasz
III. Nagyszámú kerékpártámasz
IV. Helyi autóbuszhálózat hiánya

Generál tervező: TERRA studio	TERRA Stúdió Kft. 1034. Budapest Szomolnok u. 14.
Tervező:	TERRA Stúdió Kft. Pro Urbe Kft.
Megbízó:	Makó Város Önkormányzata
Munka megnevezése:	Makó Város településfejlesztési és településrendezési dokumentumainak teljes körű felülvizsgálata
Dátum:	2018. március

Hódmezővásárhely
430
M43
M5 felé
Szeged
4424
Királyhegyes
4414
Hódmezővásárhely
Maroslele
4412
Szeged
43
Arad
Apátfalva
43
Szeged
Mezőhegyes
A
A térkép az állami alapadatbázisok felhasználásával készült, az adatszolgáltatás sorszáma 107
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT
Helyzetértékelés
PROBLÉMATÉRKÉP
Táji, természeti környezet, zöldfelületek, környezetvédelem
1 : 60 000
A
B
Jelmagyarázat
Belterület határa
autópálya
országos főút
országos mellékút, települési főút
vasút
TÁJI, TERMÉSZETI KÖRNYEZET, ZÖLDFELÜLETEK
tájhasználat kedvezőtlen változása (eltűnő kiskertes funkció)
fokozott tájterhelés veszélye
gyér tájfásítás miatt gyengülő ökológiai kapcsolatok
zöldterület-hiányos városrész
alacsony használati értékű zöldterület
hiányzó funkcionális és vizuális elválasztást jelentő zöld sáv (lakóterület és gazdasági terület között)
KÖRNYEZETVÉDELEM
hiányzó védelmi erdők, fokozott porszennyezés veszélye
ivóvízhálózatba bekapcsolt, csatornahálózattal nem rendelkező beépített kertes terület (potenciális talajszennyezés)
belvízzel erősen veszélyeztetett terület
belvízzel közepesen veszélyeztetett terület
határérték feletti közlekedési zajjal terhelt útszakasz (nappal és éjjel)
határérték feletti közlekedési zajjal terhelt útszakasz (éjjel)
Generál tervező:
TERRA Stúdió Kft.
1034. Budapest Szomolnok u. 14.
Szakági tervező:
TÁJOLÓ-TERV Kft.
1074 BUDAPEST, ROTTENBILLER u. 24, e-mail: tajolotervkft@upcmail.hu
Jaczenkó Judit TK/1 01-5156
Megbízó:
Makó Város Önkormányzata
Munka megnevezése:
Makó Város településfejlesztési és településrendezési dokumentumainak teljes körű felülvizsgálata
Dátum:
2018. március

B
4422
Békéssámson
4432
Tótkomlós
4424
Királyhegyes
A térkép az állami alapadatbázisok felhasználásával készült, az adatszolgáltatás sorszáma 107
MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT
Helyzetértékelés
PROBLÉMATÉRKÉP
Táji, természeti környezet, zöldfelületek, környezetvédelem
1 : 60 000
A
B
Jelmagyarázat
Belterület határa
autópálya
országos főút
országos mellékút, települési főút
vasút
TÁJI, TERMÉSZETI KÖRNYEZET, ZÖLDFELÜLETEK
tájhasználat kedvezőtlen változása (eltűnő kiskertes funkció)
fokozott tájterhelés veszélye
gyér tájfásítás miatt gyengülő ökológiai kapcsolatok
zöldterület-hiányos városrész
alacsony használati értékű zöldterület
hiányzó funkcionális és vizuális elválasztást jelentő zöld sáv (lakóterület és gazdasági terület között)
KÖRNYEZETVÉDELEM
hiányzó védelmi erdők, fokozott porszennyezés veszélye
ivóvízhálózatba bekapcsolt, csatornahálózattal nem rendelkező beépített kertes terület (potenciális talajszennyezés)
belvízzel erősen veszélyeztetett terület
belvízzel közepesen veszélyeztetett terület
határérték feletti közlekedési zajjal terhelt útszakasz (nappal és éjjel)
határérték feletti közlekedési zajjal terhelt útszakasz (éjjel)
Generál tervező:
TERRA Studió Kft.
1034. Budapest Szomolnok u. 14.
Szakági tervező:
TÁJOLÓ-TERV Kft.
Jaczenkó Judit TK/1 01-5156
Megbízó:
Makó Város Önkormányzata
Munka megnevezése:
Makó Város településfejlesztési és településrendezési dokumentumainak teljes körű felülvizsgálata
Dátum:
2018. március

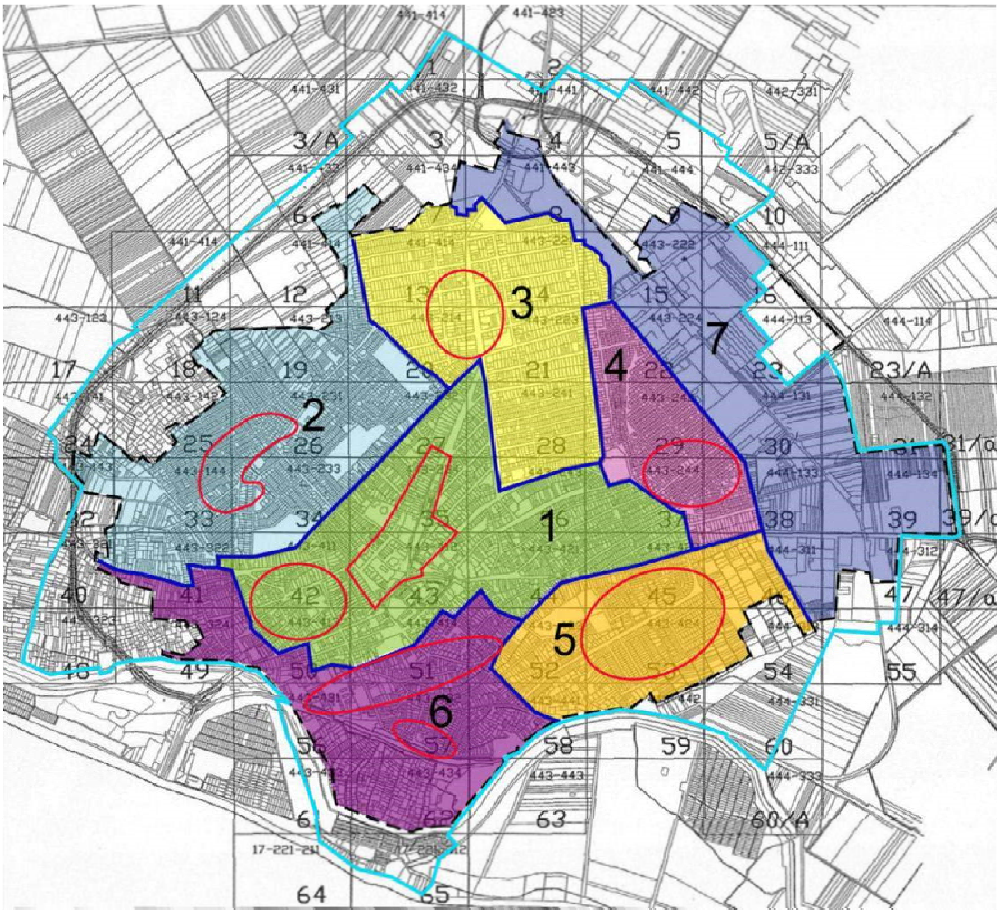
3.3 ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK

3.3.1 Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

A városrészek lehatárolásának az alapja a 2008-ban elfogadott IVS, amelyhez képest azóta változtatás nem történt. Az akkori tervezés és egyeztetések végeredményeként Makón nyolc, jól elkülönülő városrész került kijelölésre, melyek átfedés nélkül, teljes mértékben lefedik a város területét.

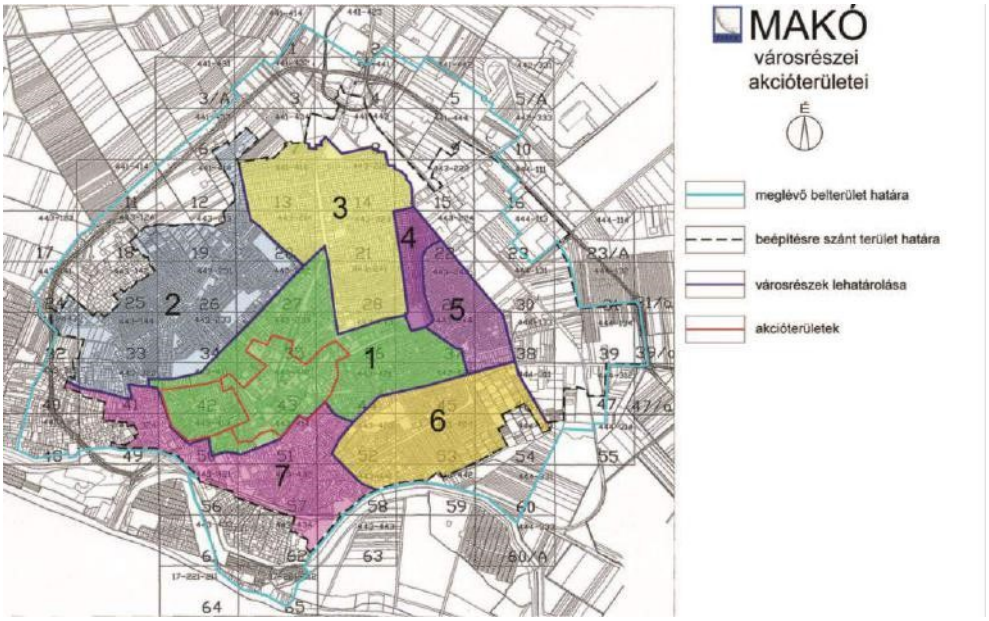
A 2008-as IVS készítésekor az akkori, 2001-es népszámlálási adatokra épülő KSH városrészi lehatárolástól némileg eltértek: a KSH 2008. évi adatközlésében szereplő 4-es és 5-ös városrészt összevonva jelenítették meg Honvéd városrész néven, illetve megjelenítettek egy Iparterület nevű városrészt, amely azonban a KSH lehatárolásban nem létezik, így ahhoz adatállomány sem tartozik. Az IVS-ben és a 2008-as KSH lehatárolásban így egyaránt nyolc városrész szerepel, az IVS-ben szereplő adattábla állománya ugyanakkor nem illeszthető össze a 2011-es adatokra épülő 2015. évi lehatárolással, amely az eredeti felosztásnak felel meg. Az eltérések az alábbi térképeken is nyomon követhetők.

3-1. ábra: Városrészek Makó városában – IVS (2008-2013)

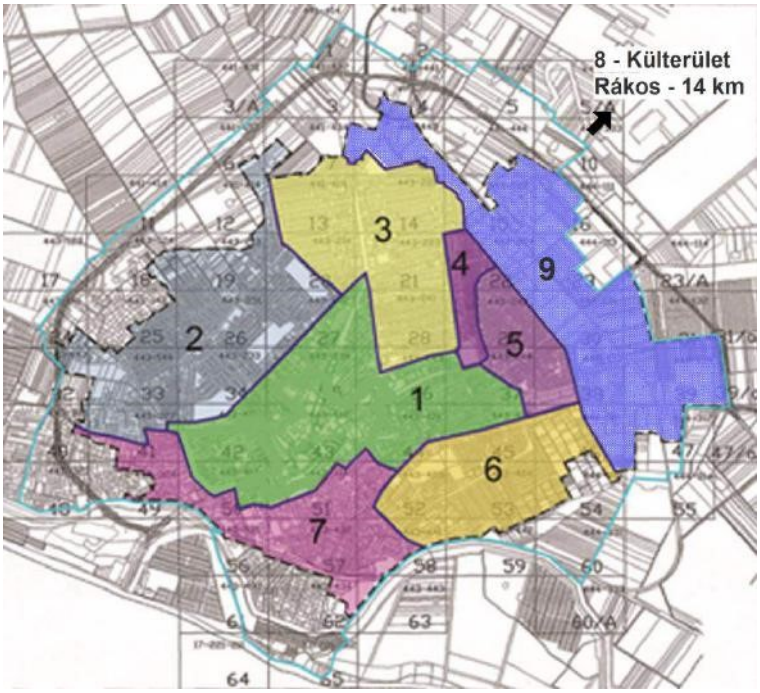
Forrás: IVS, 2008

3-2. ábra: Városrészek Makó városában – KSH lehatárolás, 2008

Forrás: KSH, 2008

3-3. ábra: Városrészek Makó városában – 2015

Forrás: ITS 2015

3-1. táblázat: A városrészekre vonatkozó adatok változásaadatok változása (2001, 2011)

Városrészek 2008-as IVS szerint		Makó	Városközpont	Vertán	Újváros	Honvéd		Gerizdes	Bajcsy-Ráday	Makó-Rákos városrész és külterületi lakott helyek	Iparterület
Mutató megnevezése/Városrészek KSH beosztás szerint			1. városrész	2. városrész	3. városrész	4. városrész	5. városrész	6. városrész	7. városrész	8. Külterület	
Lakónépesség száma	2001	25802	8403	4612	3217	899	2060	2269	6988	354	
Lakónépesség száma	2011	23683	7311	4421	3255	861	1971	2029	3569	262	
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	2001	16,2	15,7	16,0	15,8	20,0	22,6	14,2	15,1	12,7	
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	2011	14,1	13,0	14,8	14,4	18,2	17,9	13,8	12,6	13,0	
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	2001	61,0	60,4	60,1	57,7	63,2	62,7	60,9	65,1	60,2	
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	2011	60,1	58,5	61,0	60,6	65,4	64,7	55,3	60,7	59,5	
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	2001	22,8	23,9	23,9	26,5	16,8	14,7	24,9	19,8	27,1	
Lakónépességen belül 60•X évesek aránya	2011	25,8	28,5	24,2	24,9	16,4	17,4	30,8	26,8	27,5	
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktiv kortakon (15-59 évesek) belül	2001	28,6	21,3	29,3	32,3	59,2	55,7	25,7	17,8	69,0	
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktiv konialcon (15-59 évesek) belül	2011	16,2	10,6	12,9	18,6	39,6	40,5	11,0	10,0	37,2	
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában	2001	8,7	13,4	5,1	4,7	0,9	1,0	7,0	13,3	0,0	
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában a	2011	13,3	19,5	10,3	8,1	1,8	2,8	12,1	18,1	2,9	
Lakásállomány (db)	2001	11279	3832	1948	1467	347	784	839	1855	207	
Lakásállomány (db)	2011	11269	3787	1954	1530	335	813	847	1810	193	
Alacsony komfortfokozatit lakások	2001	28,6	15,4	34,9	40,6	55,0	63,4	17,8	17,4	97,6	

Városrészek 2008-as IVS szerint		Makó	Városközpont	Vertán	Újváros	Honvéd		Gerizdes	Bajcsy-Ráday	Makó-Rákos városrész és külterületi lakott helyek	Iparterület
aránya											
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	2011	14,8	7,0	14,2	23,9	37,9	36,9	9,0	6,4	72,5	
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív karúakon (15-59 évesek) belül	2001	46,7	44,0	45,7	48,4	62,5	61,7	44,3	41,3	59,6	
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktiv korúakon (15-59 évesek) belül	2011	38,3	37,5	35,8	38,6	51,7	48,4	34,6	35,1	41,0	
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők	2001	19,0	14,3	18,2	21,1	42,8	39,4	17,2	11,5	42,7	
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők	2011	9,8	7,0	7,3	10,7	25,2	24,6	6,9	6,0	16,7	
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	2001	492	52,0	49,7	47,3	35,4	35,6	49,5	55,0	36,5	
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	2011	57,2	57,9	59,0	57,2	46,0	48,6	59,7	59,9	56,2	
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	2001	46,6	45,6	47,3	52,0	54,6	54,6	42,1	39,6	57,6	
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	2011	41,8	43,4	39,2	43,1	45,2	42,4	38,0	41,3	35,6	
Állandó népesség száma	2001	25607									
Állandó népesség száma	2011	23708									

Forrás: KSH Népszámlálás, 2001, 2011

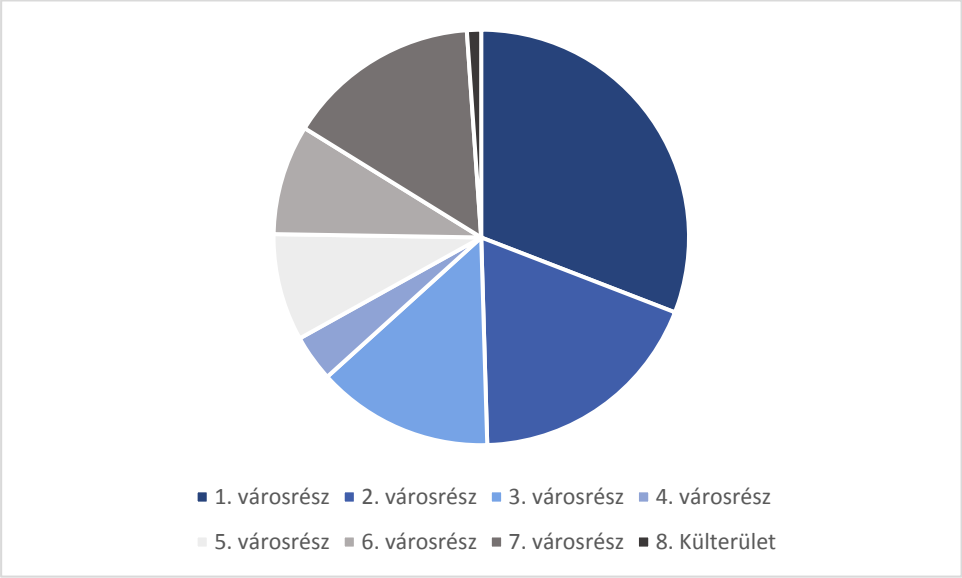
3-2. táblázat: A városrészekben az életminőségre vonatkozó adatok (2011)

Városrészek 2008-as IVS szerint			Városközpont	Vertán	Újváros	Honvéd		Gerizdes	Bajcsy-Ráday	Makó-Rákos városrész és külterületi lakott helyek	Iparte-rület
Mutató megnevezése / Városrészek KSH beosztás szerint	**Év**	**Makó**	**1. városrész**	**2. városrész**	**3. városrész**	**4. városrész**	**5. városrész**	**6. városrész**	**7. városrész**	**8. Külterület**	
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	2011	38,9	30,3	43,5	44,9	68,8	63,2	31,5	31,7	43,5	
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül	2011	55,2	55,9	54,3	54,4	58,4	56,7	57,4	53,2	53,8	
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	2011	13,0	11,7	11,3	15,5	22,9	20,1	10,1	11,2	10,7	
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	2011	7,8	7,2	6,8	9,1	13,4	10,9	6,4	7,1	7,4	
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	2011	12,2	5,4	11,6	19,3	36,9	36,0	6,4	4,8	59,3	
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	2011	6,0	6,3	3,8	7,3	8,1	8,4	2,7	5,0	28,3	

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

A BM Népszámlálás városrészi adatszolgáltatás demográfiai, képzettségi, lakásállomány és foglalkoztatottsági adatai tekintetében az alábbiakban, összevontan elemeztük a városrészekre jellemző adatokat és azok változását 2001 és 2011 között, mivel ezen adatok térbeli és időbeli relatív viszonyai alapján rajzolódnak ki a városi tendenciák, a városrészek közötti különbségek és azonosságok, az idődimenzióban össze vagy széttartó folyamatok. Az összehasonlító elemzésnél a KSH által 2008-ban illetve 2015-ben szolgáltatott adatbázisokat használtuk.[10] Az egyes városrészek megfeleltetése az IVS-ben szereplő felosztással a fenti táblázat alapján kiolvasható.

3-4. ábra: A lakónépesség megoszlása a városrészek között (2011)

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

A városrészek lakosságszám szerinti sorrendje 2001-2011 között nem változott. A Belváros a legnépesebb, majd a Vertán és a Bajcsy-Ráday, utána a 4.-es és 5.-ös KSH városrészekből összevont Honvéd városrészek következnek. Végül a Gerizdes és a mindössze 262 lakosú külterületek zárják a sort.

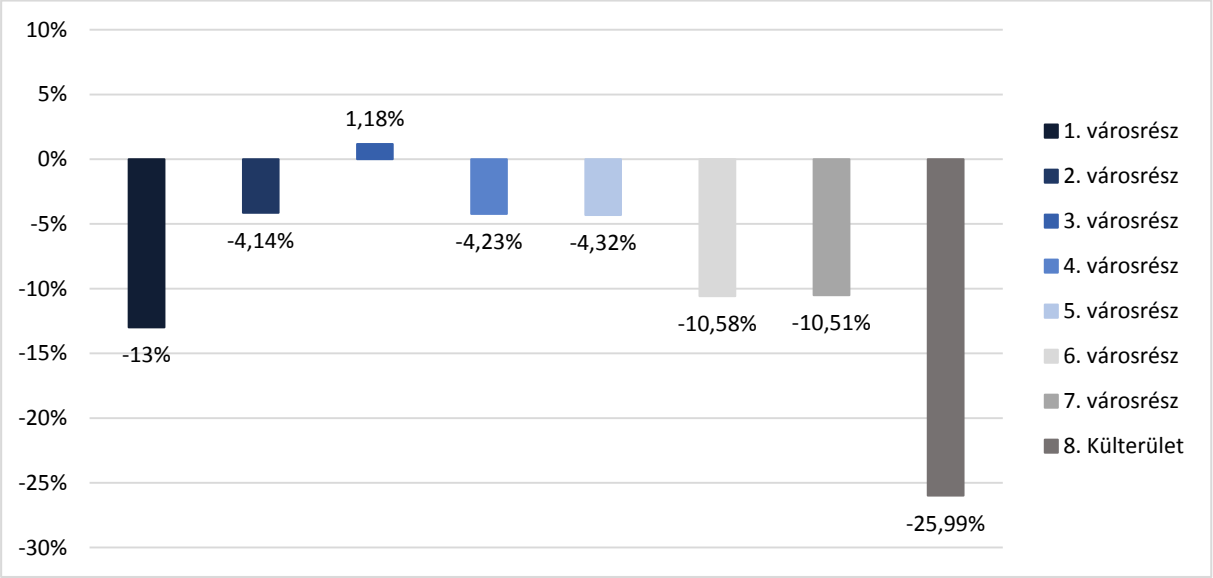
Lakónépesség változása, 2001-2011

A két népszámlás közötti 10 éves időszakban a lakónépesség az Újváros kivételével (38 fő többlet) fogyást mutatott. A legnagyobb mértékű a fogyás a Külterületen volt, ám ez mindössze -92 főt jelent. Ennél sokkal fontosabb negatív jelenség a Városközpont népességfogyása, ahol a -13% 10 év alatt 1092 fős fogyást jelent. 10% fölötti a fogyás mértéke a Gerizdes és a Bajcsy-Ráday városrészekben is.

Makó teljes lakónépessége jelentősen csökkent, ennek mértéke városrészenként változó, és az Újváros minimális növekedése inkább településen belüli átrendeződéből adódik.

[10] 2011-esnél újabb városrészi adatok nem állnak rendelkezésre, mivel ilyen területi szintű adatot teljeskörűen csak a népszámlálás során gyűjtenek

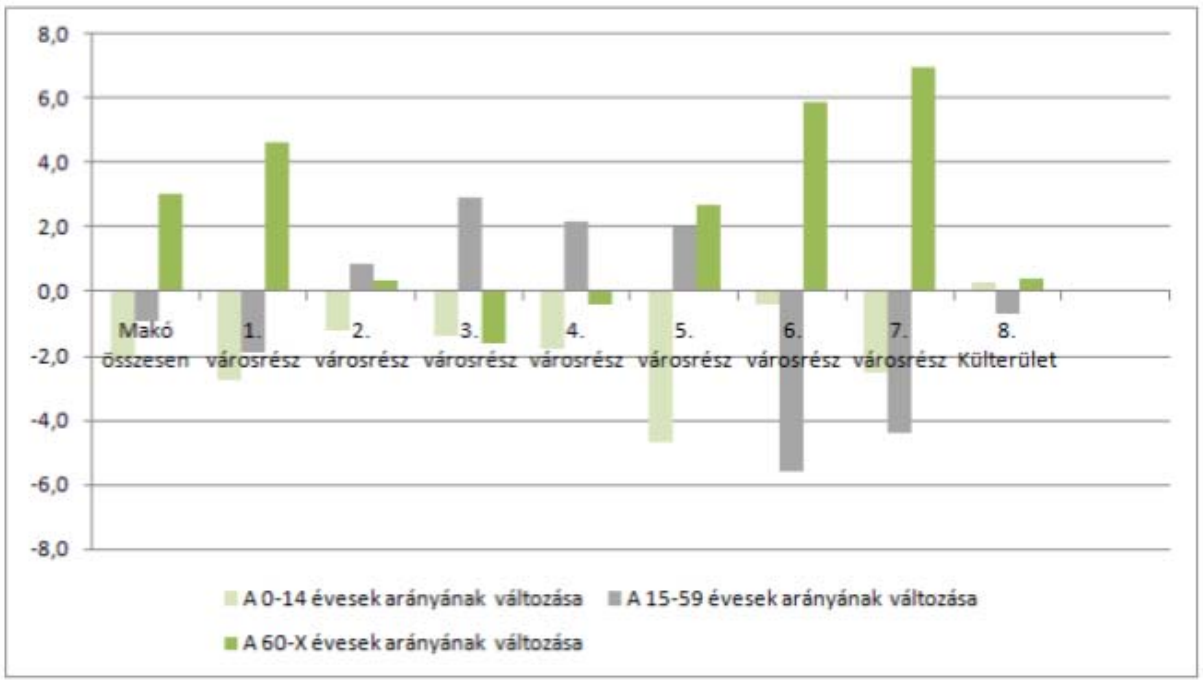
3-5. ábra: A lakónépesség változása a városrészek esetében (2001, 2011)

Forrás: KSH Népszámlálás, 2001, 2011

A városban további kedvezőtlen tendencia a fiatalok arányának csökkenése – ez minden városrészt érint, kivéve a Külterületet. A középkorúak aránya szintén inkább csökkenő, leginkább a Gerizdes és Bajcsy-Ráday városrészekben, de pl. az Újvárosban jelentősebben nőtt. Az idősebb generáció a Városközpontban, illetve a Gerizdes és Bajcsy-Ráday városrészekben nőtt leginkább, míg pl. az Újvárosban csökkent.

3-6. ábra: A korosztályos arányok változása városrészenként Makón (2001, 2011)

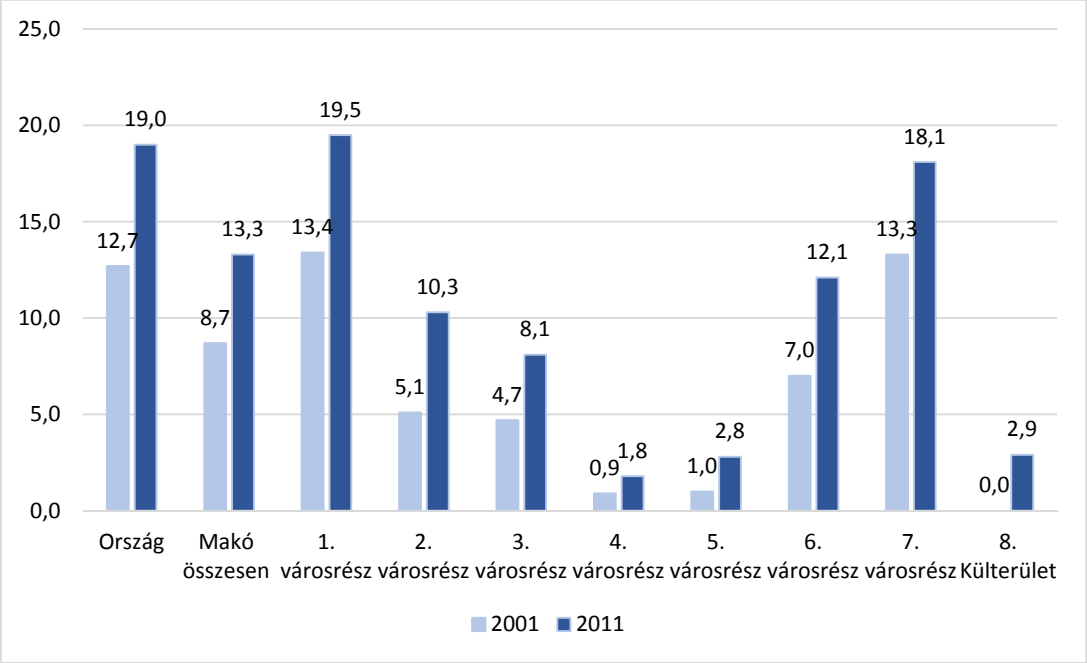

Forrás: KSH Népszámlálás, 2001, 2011

A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 10 év alatt minden jelentős városrészben erőteljesen csökkent, jellemzően kb. megfelelőzött, vagy kétharmadára esett.

Ennél érdekesebb a felsőfokú végzettségűek arányának változása a 25 éven felüliek között: a növekedés ugyan elmarad az országos átlagtól, Makó értéke az emelkedés ellenére is elég alacsony, ám ebben a városrészek nagy eltéréseket mutatnak. A 2011. évi makói átlag (13,3% elmarad az országos 19%-tól, a Városközpont aránya azonban meghaladja azt, a Bajcsy-Ráday városrészé pedig csaknem eléri, kirajzolva egyben a városon belül az értelmiség preferált területeit: a Városközpontot (19,5%) és a Bajcsy-Ráday városrészt (18,1%). A többi városrész értéke a városi átlagot sem éri el, még Gerizdesé közelíti valamennyire.

3-7. ábra: Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában (%) (2001, 2011)

Forrás: KSH Népszámlálás, 2001, 2011

A lakásállomány 2001-2011 között gyakorlatilag stagnálást mutat, városi szinten -10 db a változás, ami városrészi összehasonlításban nagyobb kilengéseket takar. A Városközpont és a Bajcsy-Ráday városrész 45-45 db-os fogyást mutat, míg az Újvárosban 63-mal nőtt a lakásszám.

3-3. táblázat: Lakásállomány változása a városrészekben (2011)

Mutató megnevezése	Év	Makó összesen	1. városrész	2. városrész	3. városrész	4. városrész	5. városrész	6. városrész	7. városrész	8. Külterület
Lakásállomány (db)	2001	11279	3832	1948	1467	347	784	839	1855	207
Lakásállomány (db)	2011	11269	3787	1954	1530	335	813	847	1810	193
	Változás	-10	-45	6	63	-12	29	8	-45	-14

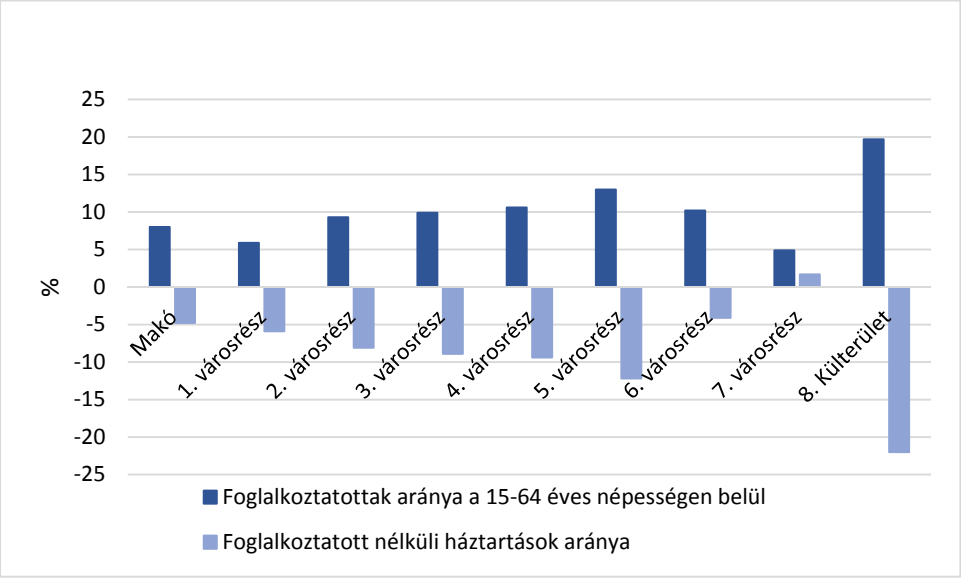
Forrás: KSH Népszámlálás, 2001, 2011

Az alacsony komfort fokozatú lakások aránya igen jelentős átlagos csökkenést mutat, városi szinten megfeleződött, összességében tehát a lakásállomány összetétele sokat javult. Növekedés sehol nem

tapasztalható, a legnagyobb csökkenés a Honvéd városrészben a Külterületen és Vertán városrészben.

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül városi szinten és az összes városrészben csökkent 2001 óta. Arányuk a Honvéd városrészben és a Külterületen a legmagasabb, a Bajcsy-Ráday városrészben a legalacsonyabb.

3-8. ábra: Foglalkoztatottak és foglalkoztatott nélküli háztartások aránya (2011)

Forrás: KSH Népszámlálás, 2001, 2011

A foglalkoztatottak aránya szintén a Honvéd városrészben (46-48%) és a Külterületen nőtt leginkább, bár értékeiben így is elmarad a fejlettebb városrészekétől. A legmagasabb foglalkoztatotti arány a Bajcsy-Ráday városrészben (59,9%), a Gerizdesben (59,7%) és a Vertán városrészben (59%) a jellemző.

Az életminőségre vonatkozó táblázatból jól kitűnik a Honvéd városrész kedvezőtlen helyzete a városon belül: az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya és a gazdaságilag nem aktív népesség aránya itt a legmagasabb, csakúgy, mint a munkanélküliségi ráta és a tartós munkanélküliek aránya. Makó összefüggő belterületén belül szintén itt a legmagasabb a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya, bár ez a külterületen lényegesen magasabb értéket mutat, csak úgy, mint az egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül.

1. városrész: Városközpont

A városrészeket lehatároló utcák és objektumok:

1. városrész - Városközpont

A városrész határai: Kórház u., Kálvária u., Vásárhelyi u., Návay tér, Tulipán u., Thököly u., Aradi út, Aradi tér, Batthány u., Hédervári u. Rákóczi u., Petőfi u., Béke u., Hajnal u., Ráday u., Petőfi u., Rákóczi u., Kálvin u., Hold u., Liget u., Gőzmalom u., Szegedi u., Kölcsey u., Zrínyi u., Ardics u., Rigó u., Tompa u., Kórház u.

Makó város egyetlen kiemelt funkcionális központja a Városközpont városrész. A város fizikai középpontjában található a központ magja, a Széchenyi tér. Nyugaton a Szegedi utca és Kálvin utca találkozásánál található körforgalomtól kiindulva kelet felé a Megyeház utca Rákóczi utca kereszteződéséig tart. Északon a Csanád vezér tér (autóbusz állomás), míg délen a Ráday lakótelep zárja le. Ezen a területen összpontosul a város adminisztratív, intézményi és szolgáltató funkcióinak jelentős hányada. A Széchenyi téren már lezajlott egy jelentősebb rehabilitációs akció, amelynek keretében a Korona szálló épülete és az azt körül vevő közterület megújult, majd ezt követte a „A fürdővárosi funkciókat kiszolgáló, megújuló településközpont kialakítása Makón” projekt, amely során megvalósult a belváros rekonstrukciója (Makovecz tér, Szent János tér, Csanád vezér tér, Teleki László u, József A u.), valamint a Hollóssy Kornélia utcai parkoló kialakítása, Zenepavilon építése, Közhivatalok háza felújítása, Buszpályaudvar felújítása.

A városrész Makó külterületével nem érintkezik, az összes többi városrésszel viszont határos, térben is központként fekszik mintegy körülölelve a további városrészek által. Északnyugaton a Vertán, északon az Újváros, északkeleten a Honvéd városrésszel határos, tőle délkeletre fekszik a Gerizdes, délnyugatra pedig a Bajcsy-Ráday városrész.

A városrész szerkezetét három országos út, a 43. sz. főút, a 4432. és 4424. j. összekötőutak legyező formájú rendszere határozza meg. Minden városrészből jó az elérhetősége. A 43. sz. főút, bár az M43 autópálya építésével csökkent, még jelenleg is a legnagyobb átmenő forgalommal terheli a várost. Bár a városrészt közvetlenül nem érinti, de jövőjét alapvetően meghatározza, hogy a 43. sz. főút északnyugati elkerülő szakaszának megépültével mentesülni fog a tranzitforgalomtól. Az elmúlt időszakban új körforgalom épült a főúton a Csanád vezér tértől délre ahol a meglévő autóbusz pályaudvart építették át. A pályaudvar mellett a B+R parkoló fejlesztendő. A körforgalmú csomópontok révén a lehetőségekhez képest csendesített a főút forgalma. Bár a fürdőhöz jelentős számú közterületi parkoló épült, mégis időszakosan parkoló hiány tapasztalható a Makovecz téren, hasonlóan a főút túloldalán lévő Hunyadi utcában is. Az elmúlt fejlesztési ciklusban jelentős hosszban épült kerékpárutak nagy része érinti a városrészt. A Csanád vezér téren és a Deák F. utcában

építendő kerékpárforgalmi létesítmény a meglévő hálózati elemeket kötné össze. Az utak burkolata és a járdák teljes egészében kiépültek.

A Városközpont magrészében található a Makói Általános Iskola központi épülete (Kálvin utca), az ún. Belvárosi Iskola. Ebben a tömbben van a három óvoda épület (Kálvin téri Óvoda, Hold utcai Óvoda és a Református Egyházi Óvoda). További óvodaépület az Erdélyi Püspök utcában a Városközpont Megyeház és Kossuth utcák közé eső részében található. Városképileg a legmeghatározóbb a József Attila Gimnázium épülete a Csanád Vezér téren. A városközpontban találhatók Makó kulturális intézményei: a Korona épülete mögött a József Attila Városi Könyvtár, a magterület déli részén pedig a Hagymaház kulturális komplexum. Az utóbbival összhangban került kiépítésre a szabadtéri színpad is. A Makói Gyógy- és Termálfürdő szintén központi részen helyezkedik el.

A Városközpont a kulturális és szellemi élet központja a városban. Jellemzők a szolgáltató tevékenységek, az oktatás, ingatlanügyek, kultúra, a város K+F tevékenységet folytató vállalkozásai is itt működnek. Ugyanígy a banki, pénzügyi, kereskedelmi szolgáltatások is itt koncentrálódnak, pl. Penny Market, Spar.

A Városközpont városrész a fürdő révén az idelátogató turisták elsődleges célpontja. A vendéglátóhelyek és a minőségi szálláshelyek döntő része is itt van. A belső területek a funkcióbővítő városrehabilitáció keretében szinte teljes körűen megújultak (2014), jelentősen növelve ezzel a város vonzerejét.

A Városközpont városrészben található a Városháza a Polgármesteri Hivatallal és a Makói Járási Hivatallal, a tűzoltóság központja, a rendőrség, a városi bíróság, ügyészség, a Hagymaház, amely kulturális és konferenciaközpontként is működik, valamint a Múzeum, továbbá templomok, az új, 4 csillagos szálloda, továbbá a város oktatási intézményeinek jelentős része.

A Makó központi intézményeit, tereit magában foglaló Városközpont gazdag intenzíven fenntartott zöldfelületi elemekben. A legtöbb védelemben részesülő zöldterület, valamint a város értékes, egységes fasorainak többsége is itt található. A városközpont jó zöldterületi ellátottsággal rendelkezik. A központ jelentős zöldfelületi funkcióval rendelkező felújított közterei mellett itt foglal helyet Makó legnagyobb közparkja, a Petőfi park, valamint a szintén jelentős használati értékű Szent István téri zöldterület.

Városközpont – SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
■ Az új M43 autópálya révén a városközpont jelentősen mentesült az átmenő forgalom alól ■ A funkcióbővítő rehabilitáció révén a történelmi jelentőségű, szinte eredeti állapotában fennmaradt mezővárosi belváros közterületei és értékes épületállományának egy része megújult ■ A városrészben összpontosulnak a járásközponti funkciók, és a város építészeti értékeinek jelentős része ■ A város központjában működik a város fő turisztikai potenciálja, az új gyógy- és termálfürdő ■ A városközpont jó közlekedési kapcsolatokkal bíró úthálózati csomópontban fekszik ■ A városrészben több építészeti stílus is keveredik ■ Központi részt körülvevő családi házas övezet képe rendezett, történelmi jegyeket őriz ■ Zöldfelületek, parkok magas aránya, jelentős zöldfelületi funkcióval rendelkező megújult reprezentatív közterek, értékes növényállományú intézménykertek ■ Jelentős beruházások zajlottak az elmúlt években a városrész fejlesztése érdekében	■ A közlekedési infrastruktúra a megfelelő színvonal eléréséhez további beruházásokat igényel (utak, parkolóhelyek, buszpályaudvar buszöblök, kerékpárút) ■ A szálláshely- és szolgáltató kínálat elmarad a megnövekedett turizmus igényeitől ■ Hiányos, illetve hiányzó fasorok frekventált területeken ■ Értékes építészeti jelentőséggel bíró, nem védett épületek leromlott állapota és lehetőségeit alulmúló kihasználása ■ A panelházak általános állapota leromlott, estenként erősen megbontják a városkép egységességét ■ Közösségi funkciókat működtető épületek leromlott állapota ■ A 43. sz. főút mentén magas közlekedési zajjal terhelt részek

Lehetőségek	Veszélyek
■ A „csendes” turizmus kereslete a műemlék jellegű épületek és vonzó belvárosi környezet iránt ■ Kereslet a kereskedelmi szálláshelyek fejlesztésére ■ A város turisztikai potenciálja iránti kereslet, elsősorban a termál- és gyógyturizmusban ■ Románia Schengeni csatlakozásával a városközpont további térségi funkciókat vállalhat magára, napi vendégforgalma megnő	■ A külföldi munkalehetőségek elszívják a városrész képzettebb fiatal népességét ■ Fejlesztési források bizonytalansága

2. városrész: Vertán

A városrész Makó északnyugati részén található. Belső (más városrészekkel érintkező) határai: Ószegedi út, Révész, Zrínyi, Ardics, Rigó, Tompa, Liliom, Kórház, Kálvária, Sírkert utcák. Külső határai: Szentháromság, Tárta, Temesvári utcák.

A városrész magában foglalja magát a Vertán telepet, a sűrű beépítésű Bánomot (ebben található a Kórház komplexum is), valamint a perifériális fekvésű Újhegyet, Ardicsot és Kenyérvárót. A városrész keleten a Városközponttal, délen a Bajcsy-Ráday, északkeleten az Újvárossal határos.

A városrészt Maroslele felől a Kölcsey utcán, a Belváros felől a Szép utcán és a Sírkert után utcán lehet megközelíteni. A városrész belvárosi határán fut a Kálvária utcai kerékpárút, valamint Szép utcai kerékpárút. A belső gyűjtőútján, a Czuczor u. – Almási u. tengelyen, még hiányzik a kerékpárforgalmi létesítmény. Az utak burkolata és a járdák teljes egészében kiépültek.

A domináns lakófunkció mellett itt működik a Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház-Rendelőintézet, a Makói Általános Iskola Almási tagintézménye, az Idősek Klubja a Munkás utcában és a Nyugdíjas Otthon a Juhász Gyula téren. Vertán városrészben elsősorban a helyi lakosság igényeit kiszolgáló, szolgáltató jellegű illetve kereskedelmi tevékenységet végző vállalkozások működnek. Jellemző továbbá a mezőgazdasági tevékenység. Itt található több szálláshely-szolgáltatás és vendéglátóhely is.

A városrészben fellelhető közfunkciók és szolgáltató egységek viszonylag koncentráltan helyezkednek el. Domináns a lakófunkció. A városrészben négy, jelentős méretű különleges besorolású terület található. Az egyik a kórház és kapcsolódó területe, míg a másik három temetőként funkcionál.

Vertán városrész – SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
■ A városrész egységes utcaképe ■ Speciális közintézmények jelenléte és funkcionális bővíthetősége (oktatás, egészségügy) ■ Alközponti funkciók megjelenése ■ Széles fásított utcák és a zöldfelületek jelentős aránya, jelentős használati értékű zöldterületek (Juhász Gy. tér, Szép utcai játszótér)	■ Lakóházak leromlott állaga ■ Munkás telepeken szűk utcahálózat, összközművesítés hiánya ■ Egyes zöldfelületek, parkok kihasználatlansága, karbantartás hiánya ■ A csapadékvíz-elvezető hálózat hiányos ■ Minimális a kerékpárutak hossza ■ Temetők zöldfelületi képe rendezetlen, egységes, esztétikus megjelenés fejlesztésre szorul
Lehetőségek	**Veszélyek**
■ A kisebb városi terekben a helyi lakosság részéről növekvő igény mutatkozik a funkciók alközpontokban történő elhelyezésére ■ A Kórház és a jó hírű Almási tagintézmény városi szinten is felértékeli a városrészt és fejlődő alközponti területét ■ Európa szerte egyre jellemzőbbé válik a városrészben több helyen megtalálható temetők, közparkként való használata ■ Jellemzővé válik új lakóterületeknél előretekintő zöldfelületi tervezés, ami vonzóbbá teszi a lakóterületet (pl. előfásítás)	■ A városnak kevés ráhatása van a Kórház, mint a városrész fejlődést meghatározó intézmény sorsára és fejlődésére ■ Források híján a temetők, nem hasznosuló zárványokká alakulhatnak ■ A központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a városrészt

3. városrész: Újváros

A városrész Makó északi részén található. Belső határai: Sírkert u., Kossuth utca, Vásárhelyi u., Návay tér, Tulipán u., Hosszú u., Justh Gyula u., Táncsics u., Bárány u., Hosszú u., Szegfű u., Mező u., Vadász u., Cédulaház u., Attila u.

A városrész egy funkcionális alközponttal rendelkezik, a Vásárhelyi utca, a Kossuth utca és a Justh Gyula utca által lehatárolt területen. Itt katolikus és református templom is található, továbbá kereskedelmi és szolgáltató egységek működnek. A város északi városrészét a Vertán, a Városközpont, és a Honvéd városrészek határolják. A városrészt Földeák felöl a Vásárhelyi utcán, Tótkomlós felöl, a Justh Gyula utcán lehet megközelíteni. A város felől a főbb kapcsolatokat a Vásárhelyi utca, a Hosszú utca és a Sírkert utca biztosítja. Szabályos, merőleges utcákból álló hálózattal rendelkezik. Az M43 megépítésével közvetlen autópálya kapcsolattal rendelkezik a terület. A városrészt az elmúlt időszakban megvalósított Vásárhelyi úti és a Justh Gy. utcai kerékpárút szolgálja. Hosszú utca a Justh Gy. és az Erdélyi püspök u. közötti részén kerékpárforgalmi létesítmény új belvárosi irányú kapcsolatot biztosíthat, mely egyben a Honvéd városrészt is szolgálná. Az Ipari Parkot feltáró helyi autóbusz a városrész déli határán, a Justh Gy. utcán halad, részben a városrészt is kiszolgálva. Az utak burkolata és a járdák teljes egészében kiépültek.

A városrészben található néhány közintézmény, az Újvárosi Bölcsőde, a Vásárhelyi utca Óvoda, Református Általános Iskola, orvosi rendelők (felnőtt és gyermek háziorvosok és fogorvos), Nyugdíjas Klub, továbbá gyógyszertár, posta – döntően a városrész alközpontjában koncentrálódva (Vásárhelyi utca környéke).

A városrészben elsősorban a helyi lakosság igényeit kiszolgáló, szolgáltató jellegű illetve kereskedelmi tevékenységet végző vállalkozások működnek. Jellemző továbbá a helyi lakosok körében a mezőgazdasági tevékenység.

A városrészre a családi házas övezetek, falusias jelleg a jellemző, családi házas épületei oldalhatáron állóak, utcafrontra való építésük egységes utcaképet kölcsönöz a területnek. Az épületek sok esetben újépítésűek, jellemzően földszint és magastető kialakításúak. A lakófunkció mellett csak a helyi lakosság ellátását biztosító funkciók működnek a városrészben. A településrész funkcionális alközpontja a Vásárhelyi utca, a Kossuth utca és a Justh Gyula utca által lehatárolt terület, itt a kereskedelmi-szolgáltató és közintézmények mellett egy katolikus és református templom is található. A városban jelenlévő alközpontok viszonylatában a legtöbb funkcióval ez rendelkezik (Justh Gyula és Vásárhelyi út kereszteződése).

Újváros-SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
■ A városrész közvetlen, jó kapcsolattal rendelkezik a városközponttal (Vásárhelyi utca, Kossuth utca) és a környező településekkel (Földeák) ■ A város legkomplexebb funkciókkal rendelkező alközpontja itt található ■ Közintézmények és szolgáltatások viszonylag gazdag jelenléte ■ A városrész egységes utcaképe, újépítésű családi házak nagyarányú jelenléte ■ Széles fásított, zöldsávval rendelkező utcák	■ Vásárhelyi utca forgalmassága – M43 bekötés ■ Közpark(ok) hiánya ■ A városrész keleti részén a szegregált városrész közelsége ■ A csapadékvíz-elvezető hálózat kiépítettsége nem teljes ■ Justh Gyula u. forgalmának magas környezeti zajterhelése
Lehetőségek	**Veszélyek**
■ Az M43 gyorsforgalmi út csomópontjának megépülésével a városrész logisztikai szempontból felértékelődik ■ A helyiek aktivitásra építve szakszerűbb kiültetések érhetők el	■ A központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a városrészt

4.-5. városrész: Honvéd telep

A városrész Makó észak-keleti részén található. Határait kelet felől a város kiterjedt iparterülete, délről a Gerizdes városrész (5), nyugatról a városközpont és az Újváros jelenti. Legnagyobb érintkezési „felülete" az iparterülettel és az Újváros városrésszel van. A Honvéd telep két részből áll. A két rész közötti határt a Garay és Bethlen utcák jelentik.

A városrészben található Makó egyetlen szegregátuma és itt koncentrálódik a makói roma lakosság 80%-a. Észak-nyugati – hagyományosan Kisbécs néven ismert – kisebb részén, kis telkeken elhelyezkedő alacsony komfortfokozatú házak állnak. A Lendvay és Bethlen utcák közötti részen a rendezettség foka, ha lehet még alacsonyabb, mint a szomszédos területen. A kis telkek méretük miatt rehabilitálásra nem alkalmasak. Alközpontja nem alakult ki, közfunkciói és a szolgáltatások alacsony szintűek. A városrész Tótkomlós irányából a Rákosi úton, Királyhegyes felöl a Királyhegyesi úton érhető el. Ez utóbbi kapcsolat hiányos, mert a Sámson-Apátfalvi főcsatorna után nem rendelkezik burkolattal az út. A városrész déli szélén futó Aradi utca a 43. sz. főút átkelési szakaszának része. A belvárosi kapcsolatot főként a Királyhegyesi utca, a Tulipán u. és az Arany J. utca biztosítja. A járdák jelentős része kiépült, de többségük elavult, felújításra szorul. A városrészt kerékpárút a Királyhegyesi és a Tulipán utcában, valamint az északi szélén, a Rákosi úton érinti. A Honvéd utcában a szomszédos gazdasági területek forgalma miatt, a biztonságos kerékpáros közlekedés érdekében kerékpárforgalmi létesítmény építése megfontolandó. Királyhegyesi u. Berzsenyi utcai kereszteződés a kerékpáros konfliktusok miatt forgalmi beavatkozást kíván. A városban ki nem épített utak jelentős része ebben a városrészben van.

Az alapvető infrastruktúrák (vezetékes víz, gáz és villany) mindenhol hozzáférhető, de ingatlanra a bekötésük nem történt meg. Iskola és kulturális jellegű intézmény nincs a területen, közintézményként egy idősek klubja működik. Itt található a görög katolikus temető.

A városrészben a gazdasági tevékenység minimális és helyi jelentőségű. A vállalkozások nagy része őstermelő. Az ellátásban a TESCO áruház játssza a legnagyobb szerepet. A helyi üzletek nem koncentrálódnak, szórványosan a telep különböző részein találhatók. Néhány vegyesbolt, zöldséges, hentesüzlet és számos kocsma van a Honvéd telepen.

A városrész közfunkciói és a szolgáltatások hiányosak és alacsony szintűek. Az ellátó rendszer nem rajzol ki egyértelmű funkcionális alközpontot. A Királyhegyesi út Berzsenyi utcák csomópontja potenciális alközpont. Ezen a ponton sincs ugyanakkor kiteresedés. Az épített környezetben is kisebb változás következett be, hiszen 2001 óta javult lakások komfortossága, emelkedett a szobák száma. A lehatárolt szegregátumok területén csak lakófunkció található.

Honvéd – SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
■ A Makói Roma Nemzetiségi Önkormányzat lépéseket tett a roma kisebbség érdekvédelmére	■ Szegregált városrész, alacsony képzettségű és foglalkoztatottságú, nagy arányban munkanélküli, főleg roma lakosság ■ Leromlott állapotú lakóépületek, szűk utcák, használhatatlan méretű telkek, közműbekötések alacsony szintje ■ Rehabilitációra alkalmatlan intenzív építkezés a városrész nyugati részén ■ A közintézményi ellátás teljesen hiányzik ■ Közkertek hiánya, kihasználatlansága ■ Utcafásítás, védőfásítás hiánya a gazdasági területek felé ■ A városrész tömegközlekedési kapcsolatát csak a TESCO járat biztosítja ■ A városrész több útja nincs pormentesítve
	■ Elhanyagolható a kerékpárutak száma és hossza ■ A városrészben lakók képzettségüknél fogva kevésbé fogékonyak a közösségi fejlesztő tevékenységekre
Lehetőségek	**Veszélyek**
■ Több közösségfejlesztő csoport és civil szerveződés aktív a településen ■ Anti-szegregációs törekvésekkel, fejlesztésekkel a zöldfelületek fejlesztése jól kombinálható ■ A városi kerékpárút és útfejlesztés érinti a városrészt (engedélyes tervek) ■ A keletről határoló kezeletlen, elhanyagolt látványt nyújtó iparterületeknél védőfásításra, ill. utcafásításra elegendő tér áll rendelkezésre	■ Roma lakosság általánosan jellemző ellenállása a központi beavatkozásokkal szemben ■ A központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a városrészt ■ Az esetlegesen megvalósuló fejlesztések hosszú távú eredménye bizonytalan, a helyiek aktív közreműködése nélkül

6. városrész: Gerizdes

A városrész Makó dél-keleti részén található. Belső határai Aradi u., Aradi tér, Batthyányi u., Hunfalvy u., Verebes u., Velnök u., Városhatár u., Wekerle u.

A város jelenlegi legdinamikusabban növekvő része, új lakóterületekkel. A városrész jellegzetes funkciói a sport és rekreációhoz kapcsolódó létesítményei és a városrész keleti részén az Aradi utcától délre a kereskedelmi funkció. A városrész délen és keleten külterületekkel, északon a Honvéd, nyugat felé a Városközpont és a Bajcsy-Ráday városrészekkel határos.

A városrész a 43. sz. főút átkelési szakaszáról közelíthető meg. Az út burkolata felújításra szorul. A városközpontba vezető legfontosabb utak a Kertész u., a Batthyány u. és a Kelemen utca. A terület jelentős része Zóna 30 övezetben van. Kerékpárút az Aradi u. és a Batthyány u. mentén érinti. Az utak burkolata és a járdák teljes egészében kiépültek.

A Batthyány utca és Hédervári utca kereszteződésében található a városrész Nyugdíjas Otthona. A területre jellemző a tágas utcaszerkezet, gondozott fasorral, zöldsávval. Északi részén a Református ótemető fekszik. Fontos rekreációs központ az Erdei téri sportpálya.

A városrészben viszonylag magas a gazdasági aktivitás: jellemző a szolgáltatások és a mezőgazdaság magas aránya, illetve a korábban szabad területek olyan kereskedelmi láncokat vonzottak, mint TESCO.

A városrészben a lakófunkció mellett erőteljes a kis- és nagykereskedelem jelenléte, a különféle szolgáltatások, illetve a sportlétesítmény révén a sport- és rekreációs funkció. A közszolgáltatási funkció ellenben elenyésző a területen.

Gerizdes– SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
■ Sport és rekreációs tevékenységek infrastrukturális háttere biztosított városi szinten ■ Dinamikusan fejlődő lakófunkció ■ Kereskedelmi funkciók koncentrációja a városrész keleti részén ■ A városrész egységes utcaképe ■ Tágas utcaszerkezet, gondozott fasorral, zöldsávval, zöldfelületek nagy aránya, kiemelt védelemben részesülő zöldfelületi elemek (platán fasorok) ■ Környezetszépítésben aktívan szerepet vállaló lakók	■ Alközpont a városrész szélén való kialakulása ■ Parkok kihasználatlansága, karbantartás hiánya ■ A 43. sz. főút elhasználódott állapotban van ■ Kevés a kerékpárutak hossza
Lehetőségek	**Veszélyek**
■ A Maros folyó a városrész déli részén lehetőséget jelent a rekreációs funkciók jelentős fejlesztésre ■ A meglévő kereskedelmi beruházások további befektetők megjelenését vetíti előre és alközpont kialakulásához vezet ■ Igény mutatkozik a termesztés környezetben kialakított turisztikai központokra ■ A városi életforma élénkebb sporttevékenységre sarkalja a lakosokat, ami növeli a sportolási infrastruktúra fejlesztési igényeit ■ A városrész felértékelődése az új építésű házak által ■ A város új telekosztásainak jelentős része ebbe a városrészben koncentrálódik ■ A város kerékpárút hálózatfejlesztése ez a városrészt is érinti	■ A sport infrastruktúrája a fejlesztések ellenére a lakosság alacsonyabb életszínvonala miatt kihasználtan marad ■ a központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a város zöldfelületi fejlesztéseit

7. városrész: Bajcsy-Ráday

A városrész Makó déli részén található. Belső határai: Hunfalvy u., Batthyányi u., Hédervári u., Rákóczi u., Petőfi u., Béke u., Hold u., Liget u., Gőzmalom u., Szegedi u., Kölcsey u., Zrínyi u., Révész u., Porond u., Töltés u., városhatár. A városrész nagy része kisvárosias, déli részén kertvárosias sűrűségű lakóövezet. A Liget utca- Lonovics sugárút- Tinódi u. Fűrész utca által határolt tömb, és a Károly M. u.- Ráday u. Petőfi u. és Rákóczi utca által határolt területen megjelenik a paneles beépítés.

A városrész a 43. sz. országos főút átkelési szakaszáról közelíthető meg. A területet a városközponttal összekötő két legfontosabb utcája a Lonovics sugárút és a Kálvin utca. Az előbbi vezet Makó vasútállomáshoz. A nagyvasúti forgalom visszaszorulása és a vasútvonal műszaki állapota a vasúti kapcsolat felszámolását vetíti előre. Mindezzel szemben a Szeged – Makó TramTrain új lehetőséget teremt a két város közötti kötöttpályás közlekedés fejlesztésére. Kerékpárút a Kálvin utcában és a Hold u. – Liget u. vonalában érinti. Az utak burkolata és a járdák teljes egészében kiépültek, kivéve a vasúttól délre lévő Lesi városrészt, mely kiskertes övezet.

A városrészben orvosi rendelő, vasútállomás közszolgáltatások működnek.

A vállalkozások aktivitása viszonylag élénk, kereskedelmi (pl. LIDL) és szolgáltató vállalkozások, szálláshely szolgáltatók jellemzik a városrészt.

A városrész intézményi és szolgáltató funkciókban viszonylag szegény, nincsen kialakult jól működő alközpontja.

Bajcsy-Ráday – SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
■ Az M43-as gyorsforgalmi út megépülésével jelentősen csökkent a forgalmi leterheltség ■ A Maros parti fekvésből adódó kedvező rekreációs lehetőségek ■ Városközpont közelsége	■ Városközpont közelsége miatt nincsen kialakult jól működő alközpontja ■ Vasútállomás rendezetlen állapota és a vasút megszűnésének perspektívája, ami gyengíti a potenciális alközpontot ■ Közpark hiánya
■ Közintézmények jelenléte a területen ■ A városrészben megmaradt régi utcarendszer ■ Épületek karbantartott állapota ■ Védett zöldterületek	■ A városrész fejlettségét tekintve minden szempontból legelmaradottabb része a vasútvonalon túl elhelyezkedő Lesi
Lehetőségek	**Veszélyek**
■ Településrész nyugati részén lakásállomány növelése, a városrész felértékelődése az új építésű házak által ■ Igény mutatkozik a természetes környezetben kialakított turisztikai központokra ■ Egyre több igény mutatkozik a telepes beépítésű negyedek megújítására	■ A Maros folyó közelségéből eredő árvízveszély ■ Az erőn felüli fejlesztések, zöldfelületi fenntartási nehézségeket okozhat (rekreációs központokban) ■ A központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a városrészt

8. városrész: Külterület (Makó-Rákos városrész és külterületi lakott helyek)

Makó népességének 1,3 %-a él belterületen kívül, beleértve Makó Rákos városrészt (belterület). Makó külterületén számos tanya van, ezek egy része gazdasági hasznosítású, de megindult a tanyák elnéptelenedése, és funkcióváltása. Makó-Rákos a városközponttól 14 km-re található a Tótkomlósi út mentén. A településrészt néhány utca alkotja.

Orvosi rendelő, kultúrház működik a településrészen.

A városrészben a mezőgazdasági tevékenység domináns, illetve kisebb lakossági szolgáltatások működnek a helyi és a tanyavilág lakosságának ellátására.

A településrészen alapellátási funkciók (orvosi rendelő, kultúrház, és főleg üzletek) működnek, amely nem csupán a helyi lakosság, de a környékbeli tanyavilág lakosságának ellátásról is gondoskodnak. Ugyanakkor az intézményi ellátáson belül a kihelyezett tagozatai az alacsony igényszint miatt megszűntek. Jelenleg a városrész gyermekeit iskolabusz szálltja Makó iskoláiba.

Makó-Rákos városrész és külterület – SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
■ Kedvező mezőgazdasági adottságok és tradíciók ■ Nyugodt, zöld, falusi turizmusra alkalmas környezet	■ Elöregedő lakosság ■ Ellátás és szolgáltatások színvonala, nagy távolságok ■ Infrastruktúra hiánya ■ Elöregedő épületállomány ■ Közpark kihasználatlansága, parkosítás hiánya
Lehetőségek	**Veszélyek**
■ Minőségi agrártermékek iránti növekvő kereslet ■ Falusi turizmus iránti igény nő	■ Fejlesztési források hiánya ■ Elnéptelenedés

9. városrész: Iparterület

A városrész a KSH adatbázisban nem szerepel. A város északnyugati részé, attól némiképp szeparáltan terül el, az Újváros és Honvéd városrészekkel határos.

Az elmúlt évtizedek ipartelepítései koncentrálódnak a területen, amely kedvező vasúti és közúti kapcsolatokkal rendelkezett, így különösen alkalmas ipari és logisztikai tevékenységekre egyaránt. A város szerkezeti terve összefüggő ipari zónaként kezeli. Északi részén található a Makói Ipari Park, ahol inkubátorház is működik. A város jelentősebb ipari üzemei itt működnek.

A városrész közvetlen kapcsolatban van a 430. sz. főúttal, mely a 43. sz. főutat köti össze az M43 autópályával. A terület közúti elérhetősége kiváló, amely az autópálya határig történő kiépítésével tovább fog javulni. A város felől a Földeáki út, a Justh Gy. utca, a Királyhegyesi út és az Aradi utca tárja fel. Ezek egyben a külső elérhetőségét is biztosítják a területnek. A 430. sz. főutat keresztező Királyhegyesi út és a Rákosi út keresztezésében a többi főúti keresztezésnél alkalmazott körforgalmak építése megfontolandó. A területet átszeli a 130. sz. vasútvonal, mely a teherszállításban hordoz lehetőséget, különös tekintettel a Szeged-Makó Tram-Train fejlesztésével megépítendő új vasúti Tisza-híd révén. Kerékpárutak a Földeáki út, a Justh Gy. utca, a Királyhegyesi út és az Aradi utca mentén biztosítják a terület elérését. Ez utóbbi infrastruktúra Apátfalváig a közelmúltban épült meg. A városrész belsőúthálózata a betelepülő vállalkozások igényének megfelelően épül ki.

Iparterület – SWOT analízis

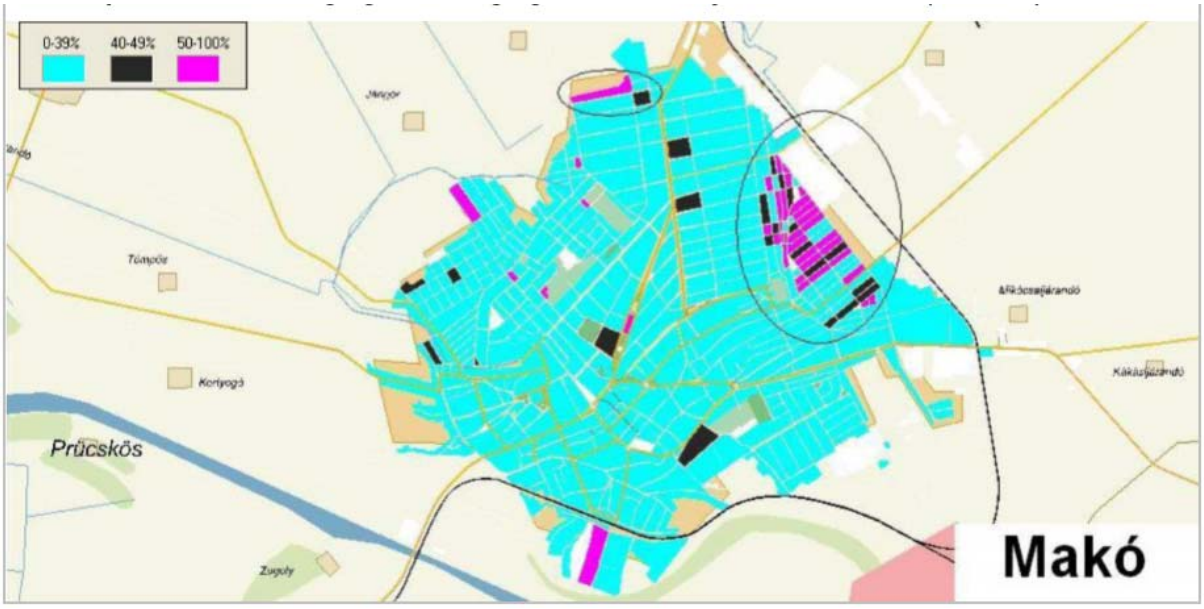
Erősségek	Gyengeségek
■ Ipari park területi terjeszkedési lehetősége biztosított ■ Közvetlen autópálya kapcsolat ■ Ipari park működéséhez kapcsolódó szolgáltatások, inkubátorház, konferenciaterem stb. kiépültek	■ Innováció és K+F hiánya ■ Képzett munkaerő alacsony szintje
■ Szabad, infrastruktúrával ellátott beköltözhető ipari parki területek állnak rendelkezésre.	
Lehetőségek	**Veszélyek**
■ Agrár termékfejlesztésekben rejlő potenciál ■ Az Ipari Park megközelíthetőségének növelése a kerékpárút-hálózat fejlesztésével	■ Világgazdasági kilátások alakulása a működőtőke beruházásokra - vállalkozások betelepülésének lelassulása ■ A hazai befektetői környezet alakulása ■ Gazdasági krízishelyzetek kialakulása - fő foglalkoztatókra gyakorolt hatása

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése

A települési szegregátumok lehatárolása a 2011-es népszámlálás adatainak figyelembevételével, és a 314/2012-es Kormányrendelet 10. mellékletében meghatározott szegregációs mutató alapján történt. E szerint azon területek tekinthetők szegregátumnak, ahol a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül eléri, illetve meghaladja az adott településtípusokra vonatkozó határértéket. A szegregátumok lehatárolása a KSH adatszolgáltatás és térképek alapján történik.

A 2008-ban készült IVS-ben lehatárolt szegregátumok megállapításához más metodikát alkalmazott a KSH. Akkor azon területeket nevezték szegregátumnak, ahol az aktív korú népességen belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya mindkét mutató tekintetében magasabb, mint 50% (lila színnel jelölt területek). A feketével jelölt területeken a szegregációs mutató 40 % feletti, tehát még nem éri el a szegregációs mutató küszöbértékét, de erősen leromlott területnek számít. A kartogram olyan területeket is megjelöl, melyek eleget tesznek ugyan a szegregációs mutató kritériumának, de az alacsony népességszámuk miatt mégsem tekinthetők valódi szegregátumoknak (szegregátum jellegű területek).

3-9. ábra: Makó város szegregált és szegregációval veszélyeztetett területei (IVS 2008)

Forrás: IVS, 2008

Végeredményben a 2001-es adatok alapján két szegregátum került lehatárolásra:

A szegregátumok a Honvéd városrészen (1. jelű) és az Újváros városrészen (2. jelű) találhatók.

1. szegregátum:

- Honvéd u. - Justh Gy. u. - Fuvola u. - Szilágyi D. u. - Hosszú u. - Luther u. - Táncsics M. u. - Bimbó u. - Kmetty u. - Wesselényi u. - Bem u. - Bethlen u. - Aulich u.,
- valamint Vasvári - Honvéd - Királyhegyesi - Berzsenyi; Honvéd - Klapka - Berzsenyi - Perczel - Tulipán - Damjanich - Berzsenyi - Zoltán - Tábor - Damjanich - Honvéd utcák által határolt területeket;

  kivéve:
- Táncsics M. - Fuvola - Bercsényi - Szilágy D. u.; Szilágyi D. - Honvéd - Szondy u.;
- Szilágyi D. - Táncsics M. - Gyóni G. - Lendvay u.; Gyóni G. - Bethlen - Alma - Bercsényi u.;
- Honvéd - Pajzs - Berzsenyi - Dembinszky u. által határolt területeket;

2. szegregátum:

- Sírkert u. - Mező u. - Attila u. – településhatár; Ez a 2001. évi népszámlálási adatok alapján, 2008-ban lehatárolt szegregátum, a 2011. évi népszámlás adatai alapján kikerült a szegregált területekből. Így a két időpontra vonatkozó adatok összehasonlítása nem lehetséges. A 2008-ban készült IVS a 2001. évi népszámlálási adatokra támaszkodott. A jelen ITS-ben lehatárolt szegregátumok a KSH 2011. évi népszámlálási adatain alapulnak, bár más metodika szerint történt a lehatárolásuk. A szegregátumokra vonatkozó népszámlálási adatok összehasonlíthatósága érdekében egyszerűsítéssel kellett élnünk, mert új lehatárolás szerint 4 db kisebb, szegregált terület került beazonosításra. Ez a négy szegregáció lényegében ugyanazon városrészben található, szinte szomszédosak egymással, mint a korábban lehatárolt egy, nagyobb szegregált terület. Az egyszerűsítés során a négy szegregátumra megadott, 2011. évi népszámláláson alapuló arányok átlaga lett figyelembe véve. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a 2001. évi és 2011. évi adatokon alapuló konkrét lehatárolás az 1. jelű szegregátum esetében nem fedi le

egymást egy az egyben. Ez azonban érdemben nem lehetetleníti el az adatok összehasonlíthatóságát, mert nem abszolút, hanem viszonyszámokról beszélünk.

3-4. táblázat: Makó város szegregált területének összehasonlítása, 2001, 2011

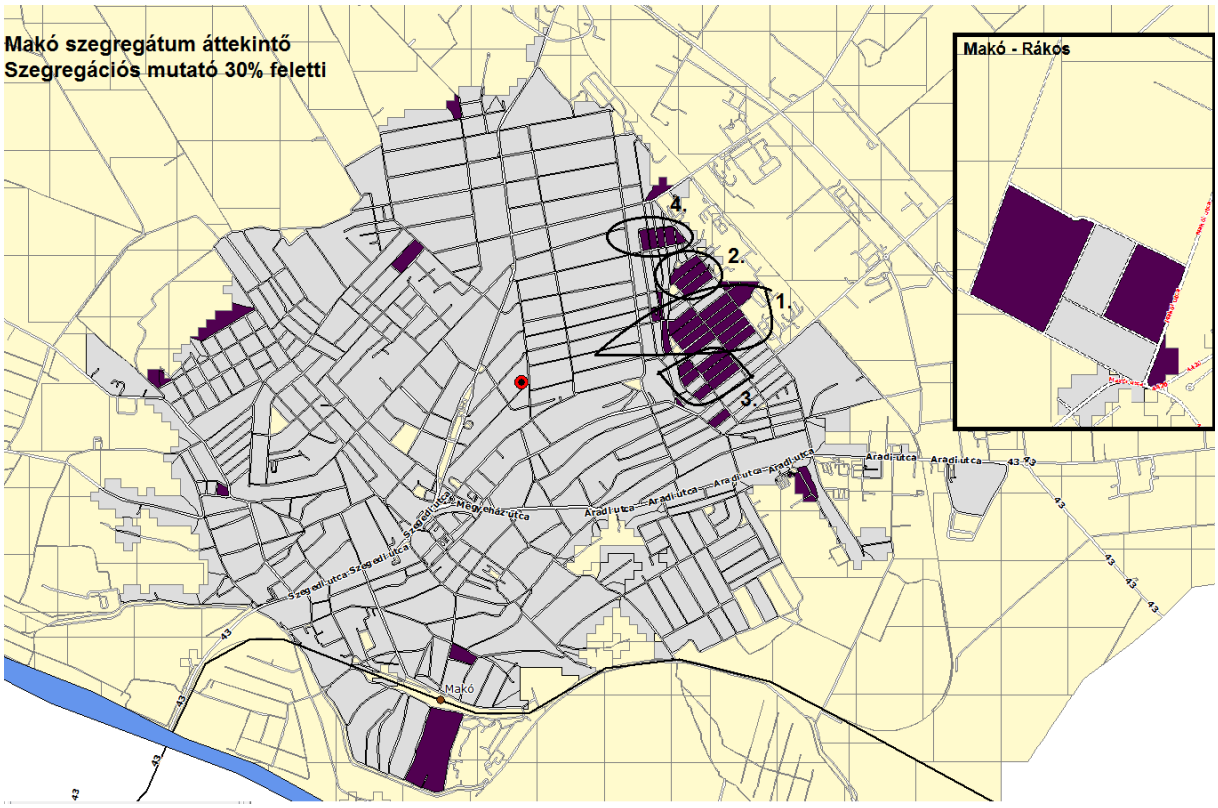
Mutató megnevezése	1. szegregátum (2001)	1-4. szegregátumok átlaga (2011)
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül, %	67,9	60,2
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában, %	0,4	1,5
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya, %	68,8	78,5
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül, %	70,6	61,0
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	39,5	36,4
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya), %	17,5	18,8
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül, %	67,4	53,9
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül, %	17,8	9,5

Forrás: KSH, Népszámlálás 2001, 2011

A szegregátumok 2001-es és 2011-es adatinak összehasonlításából levonható következtetések:

- a népesség alapfokú képzettsége valamelyest javult, de így is jelentős a lemaradás a városi átlagtól, ami 16,2% (2001-ben 28,6% volt, azaz a városi átlag gyorsabban csökken, mint a szegregátumé, azaz tovább nőtt a különbség);
- felsőfokú végzettségű lakosok aránya alig nőtt, miközben a városi mutató 13,3% (2001ben 8,7% volt, azaz a városi átlag gyorsabban nőtt, mint a szegregátumé, azaz tovább nőtt a különbség);
- továbbra is magas, sőt még romlott is az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya, miközben a városi mutató 38,9%; Ez kevesebb, mint fele a szegregált területi mutatónak.
- valamelyest javult a gazdaságilag nem aktív népesség aránya, de így is elmarad a városi 55,2% átlagtól; a munkanélküliségi mutatók alig észrevehetően változtak, a munkanélküliségi ráta 3 százalékponttal lecsökkent 36,4%-ra, de eközben a tartós munkanélküliek aránya viszont nőtt;
- a városi 13%-os munkanélküliségi ráta majd harmada a szegregáció mutatójának.
- látványos és mérhető javulás egyedül a lakhatási és életminőségi feltételekben következett be, mert javult a lakások komfortossága és a szobák száma is; A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül mutató városi átlaga. 12,2%. Ez a mutató a szegregációban – a javulás ellenére is – csupán 53,9%.

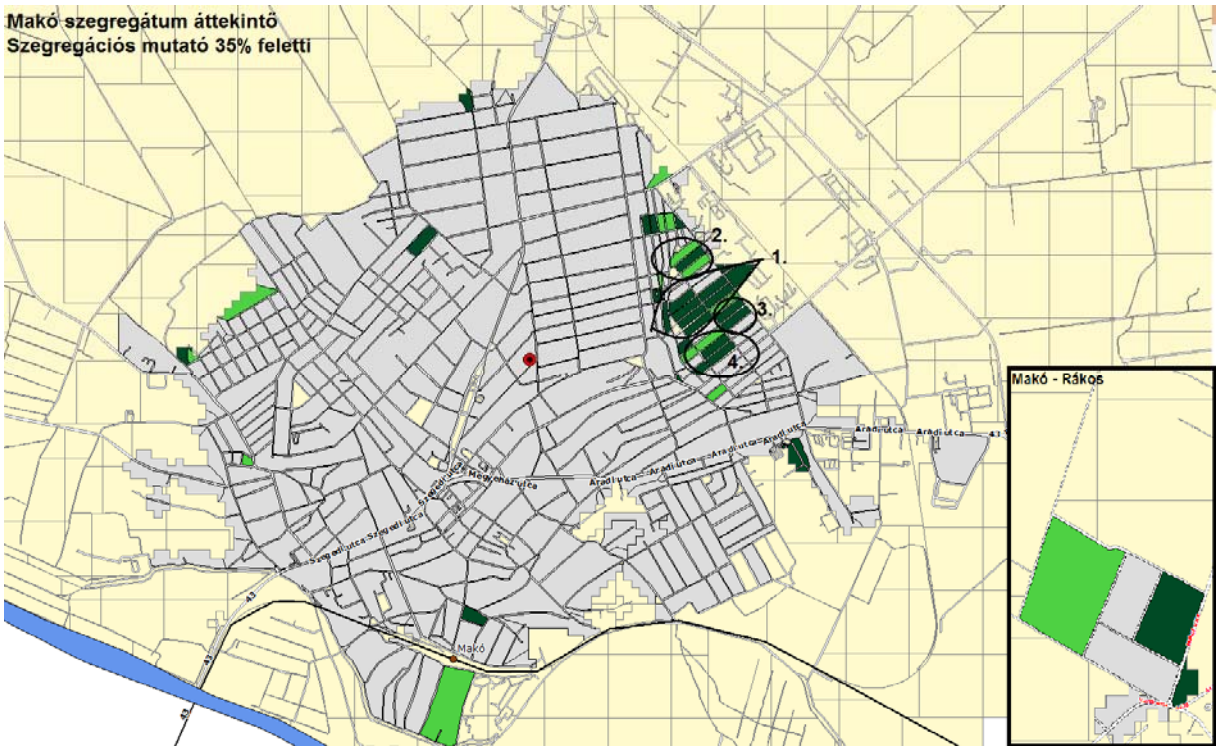
3-10. ábra: Makó város szegregált és szegregációval veszélyeztetett területei, 30% fölötti mutatóval

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

Az áttekintő kartogram a szegregációs mutató 30%-os határértéke fölötti területek mutatja, azaz együttesen mutatja a szegregátumokat és a szegregációval veszélyeztetett területeket.

3-11. ábra: Makó város szegregált és szegregációval veszélyeztetett területei, 35% fölötti mutatóval

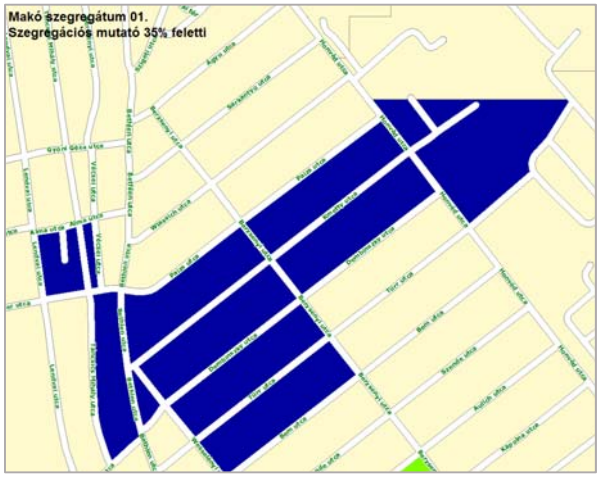
Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

A fenti áttekintő kartogramon sötétzölddel jelölt területek szegregációs mutatója 35%, illetve a fölötti. A világoszöld területek esetében a szegregációs mutató 30-34%, vagyis az ilyen területek szegregáció szempontjából veszélyeztetett területnek számítanak. E két térképen látszik, hogy a korábbi egy nagy kiterjedésű szegregáció helyett négy, kisebb méretű szegregált terület került lehatárolásra, igaz azok majdnem szomszédosak egymással. A fenti két térkép olyan területeket is megjelenítenek, amelyek eleget tesznek ugyan a szegregációs mutató kritériumának, de alacsony népességszámuk, vagy intézeti háztartásban élők (pl.: kollégium, idősek otthona, hajléktalan szálló) miatt mégsem tekinthetők valódi szegregátumoknak. Összességében a fenti térképen bekarikázásra került az a négy szegregátum, ahol a magánháztartásokban élők száma meghaladja az 50 főt.

Szegregációs mutató 30% fölötti

Szegregációs mutató 35% fölötti

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

A legnagyobb kiterjedésű szegregáció (35% fölötti terület), 121 db lakást érint. Lakosainak száma 316 fő. Ezen belül 0-14 évesek aránya 19,3%, a 15-59 évesek aránya 63,6%, a 60 év fölöttiek aránya 17,1%. Makó hasonló mutatói sorrendben: 14,1 - 60,1 - 25,8%, azaz a szegregáció átlagéletkora fiatalabb.

Szegregációs mutató 30% fölötti

Szegregációs mutató 35% fölötti

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

A legkisebb kiterjedésű szegregáció (35% fölötti terület), csupán 22 db lakást érint. Lakosainak száma 54 fő. Ezen belül 0-14 évesek aránya 25,9%, a 15-59 évesek aránya 59,3%, a 60 év fölöttiek aránya 14,8%. Makó hasonló mutatói sorrendben: 14,1 - 60,1 - 25,8%, azaz a szegregáció átlagéletkora sokkal fiatalabb, de az 1. szegregátum lakónál is.

Szegregációs mutató 30% fölötti

Szegregációs mutató 35% fölötti

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

A szegregáció (35% fölötti terület) két lakótömböt, azon belül csupán 46 db lakást érint. Lakosainak száma 140 fő. Ezen belül 0-14 évesek aránya 22,9%, a 15-59 évesek aránya 68,6%, a 60 év fölöttiek aránya 8,6%. Makó hasonló mutatói sorrendben: 14,1 - 60,1 - 25,8%, azaz a szegregáció átlagéletkora sokkal fiatalabb, Makó lakosainál. A szegregátumok között itt vannak jelen legalacsonyabb arányban a 60 év fölöttiek.

Szegregációs mutató 35% fölötti

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

A szegregáció (35% fölötti terület) három lakótömböt, azon belül csupán 32 db lakást érint. Lakosainak száma 88 fő. Ezen belül 0-14 évesek aránya 26,1%, a 15-59 évesek aránya 62,5%, a 60 év fölöttiek aránya 11,4%. Makó hasonló mutatói sorrendben: 14,1 - 60,1 - 25,8%, azaz a szegregáció átlagéletkora sokkal fiatalabb, Makó lakosainál. A szegregátumok között itt vannak jelen legmagasabb arányban a 14 év alattiak.

3-5. táblázat: Makó város négy szegregált területének összehasonlítása

Mutató megnevezése	Szegregátum 1.	Szegregátum 2.	Szegregátum 3.	Szegregátum 4.
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül, %	64,2	68,8	53,1	54,5
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában, %	1,6	0,0	2,4	2,0
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	84,7	93,3	69,2	66,7
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	62,3	57,4	60,7	63,6
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	28,6	34,8	29,1	53,1
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya), %	16,8	8,7	9,1	40,6
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül, %	61,6	61,9	41,9	50,0
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül, %	16,1	9,5	9,3	3,1

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011

A szegregátumok összehasonlításából fakadó következtetések:

- a lehatárolt szegregátumok területe-lakásszáma és lakosságszáma tekintetében is nagy eltérések vannak; A lakásszáma sorrendben: 121 – 22 – 46 - 32 db; Lakónépesség sorrendben: 316 – 54 – 140 – 88 fő; A kisebb szegregátumok esetében az adatmerítés szűkössége torzíthatja az összképet.
- a szegregátumok népességének alapfokú és felsőfokú képzettsége közel azonos, de a 3. és 4. valamelyest kedvezőbb képet mutat e téren, de az alapfokú képzettség városi átlagától (16,2%) mind a négy szegregátum jelentősen el van maradva;
- felsőfokú végzettségű lakos a 2. szegregátumban nincs, nem regisztrált, a másik háromban is alacsony, 2% körüli az arányuk, miközben a városi mutató 13,3%;
- az alacsony presztízsű foglalkoztatás mind a négy szegregátumban élőket jellemzi, de különösen 1. és 2. számúban élőket (90% körül), míg 3. és 4.-ben élők helyzete kicsit jobb (60% körül), mindeközben a városi mutató 38,9%;
- a gazdaságilag nem aktív népesség aránya mind a négy szegregátumban hasonlóan magas (60% körüli), ez az arány is elmarad a városi 55,2% átlagtól.
- a munkanélküliség arány 29-35% között mozog az 1-3. szegregátumban, de 4.-ben 53,1%; A városi, 13%-os átlaghoz képest kimagaslóan rosszak a szegregátumi mutatók.
- A tartós munkanélküliek arányában is jelentősek az egyes szegregátumok közötti különbségek. E mutatóban is 4. szegregátum messze a legrosszabb 40,6%-al, ez ötszöröse a városi átlagnak (7,8%), ugyanakkor 2. és 3. mutatója közelít a városi átlaghoz.
- a szegregátumi lakások komfortfokozata többségében nagyon alacsony, hiszen 50-60% körül mozog a komfort nélküli vagy félkomfortos lakások aránya; A városi 12,2%-os átlaghoz mérten rendkívül nagy a lemaradás.
- az egyszobás lakások aránya nagy szóródást mutat a szegregátumok között; a 2. és 3. mutatója viszonylag közel áll a városi 6%-os átlaghoz, ugyanakkor 4.-ben kifejezetten alacsony ez a mutató (3,1%); A viszonylag nagyobb lakások léte részben a szegregálódási folyamatot mutatja, azaz az előző évekhez képest a lecsúszást jelzi.

A négy lehatárolt szegregátum jellemzése együtt történik, mert azonos városrészen belül, és nagyon közel helyezkednek egymáshoz képest. Az 1., 3. és 4. jelű szegregátumok utcasarkon keresztül érintkeznek, de a 2. jelű is csupán 2 lakótömbre van az 1. jelűtől. Az IVS korábban e szegregátumokat együttesen kezelte. Azáltal, hogy a szegregátumok, illetve a szegregációval veszélyeztetett területek Makó 4. sz. városrészének több mint 50%-át érinti, célszerű bemutatni magát, a városrészt.

1-4. szegregátum általános jellemzése (forrás: IVS): A szegregátumokat magában foglaló városrész Makó észak-keleti részén található. Határait kelet felől a város kiterjedt iparterülete, délről a Gerizdes városrész, nyugatról a városközpont és az Újváros jelenti. Legnagyobb érintkezési „felülete" az iparterülettel és az Újváros városrésszel van. A tulajdonképpeni Honvéd telepet 1861-ben parcellázta fel a város. A területen cca. 1500 db átlag 100 négyszögöles telek található. A városrész észak-nyugati – hagyományosan Kisbécs néven ismert – kisebb részén már 180 évvel ezelőtt is kis telkeken elhelyezkedő putrik álltak. A Lendvay és Bethlen utcák közötti részen a rendezettség foka, ha lehet még alacsonyabb, mint a szomszédos területen. A szűkre szabott utcák miatt az össz-közművesítés megoldatlan, a kis telkek méretük miatt rehabilitálásra nem alkalmasak.

A városrész elérése a kb. 2 km-re fekvő városközpontból a Széchenyi tér, Úri utca, Erdélyi Püspök utca, Tulipán utca útvonalon történik. Dél felől a Megyeháza és Aradi utca irányából is megközelíthető, míg észak-kelet felől a Justh Gyula út vezet a területre. A városrész lakói a városközpontot és az általuk is használt intézményeket, kereskedelmi egységeket gyalog, illetve

kerékpáron közelítik meg. A gépkocsi használat kevésbé jellemző. Az épített környezet sajátossága a rendkívül szűk utcák, ahol a kétirányú forgalom nem fér el. Autóbuszmegálló a városrészben nem található.

A városrész ellátásában a városrészen kívül, az Aradi utcában található TESCO áruház játssza a legnagyobb szerepet. A városrész helyi üzletei szórványosan a telep különböző részein találhatók. Összességében néhány vegyesbolt, zöldséges, hentesüzlet és számos kocsma van a Honvéd telepen. Iskola és kulturális jellegű intézmény nincs a területen.

Épített környezetben is kisebb változás következett be, hiszen 2001 óta javult a lakások komfortossága, nőtt a szobák száma. A lehatárolt szegregátumok területén csak lakófunkció található. Az alapvető infrastruktúra (vezetékes víz, gáz és villany) mindenhol hozzáférhető, de ingatlanra bekötésük nem történt meg.

A Makói Roma Nemzetiségi Önkormányzat tevékenysége nagyrész erre a területre koncentrál, mivel Makó roma népességének megközelítőleg 80 %-a itt él.

3.3.3 Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek

Nem releváns.

4 MELLÉKLETEK

MELLÉKLETEK AZ 1.12. FEJEZETHEZ

1.12-1. melléklet:

TERMÉSZETVÉDELMI LEHATÁROLÁSSAL ÉRINTETT TERÜLETEK MAKÓN

1. **Natura 2000 területek Makó közigazgatási területén** (forrás: az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet)

Vásárhelyi és Csanádi-puszták (HUKM10004) különleges madárvédelmi terület, hrsz.: 0303/4, 0303/5a, 0303/5b, 0306/3, 0306/58, 0306/59, 0306/60, 0306/61, 0306/62, 0306/63, 0306/64, 0308/10, 0308/11, 0308/12, 0308/16, 0308/19, 0308/2, 0308/20, 0308/21, 0308/22, 0308/23, 0308/24, 0308/25, 0308/26, 0308/27, 0308/28, 0308/29, 0308/30, 0308/31, 0308/6, 0308/7, 0308/8, 0308/9, 0309, 0310/2, 0310/3, 0310/4, 0311/10, 0311/11, 0311/114, 0311/115, 0311/118, 0311/119, 0311/2, 0311/3, 0311/6, 0311/7, 0311/8, 0311/9, 0316/1, 0316/2, 0318/220, 0437, 0438/10, 0438/11, 0438/12, 0438/13, 0438/14, 0438/15, 0438/16, 0438/18, 0438/20, 0438/21, 0438/22, 0438/23, 0438/26, 0438/27, 0438/28, 0438/31, 0438/32, 0438/33, 0438/34, 0438/35, 0438/36, 0438/37, 0438/38, 0438/39, 0438/40, 0438/41, 0438/42, 0438/44, 0438/48, 0438/49, 0438/50, 0438/51, 0438/52, 0438/53, 0438/54, 0438/55, 0438/56, 0438/58, 0438/59, 0438/60, 0438/62, 0438/63, 0438/65, 0438/66, 0438/67, 0438/68, 0438/69, 0438/70, 0438/71, 0438/72, 0438/73, 0438/74, 0438/75, 0438/76, 0438/77, 0438/79, 0438/8, 0438/80, 0438/81, 0438/83, 0438/84, 0439, 0440/20, 0440/76, 0443/1, 0443/10, 0443/12, 0443/13, 0443/16, 0443/17, 0443/18, 0443/19, 0443/2, 0443/20, 0443/21, 0443/22, 0443/23, 0443/24, 0443/25, 0443/26, 0443/3, 0443/4, 0443/5, 0443/7, 0443/8, 0443/9, 0444, 0452/1, 0452/10, 0452/11, 0452/12, 0452/2, 0452/3, 0452/4, 0452/5, 0452/6, 0452/9, 0453/1c, 0458/10, 0458/11, 0458/12, 0458/13, 0458/14, 0458/15, 0458/16, 0458/17, 0458/18, 0458/19, 0458/20, 0458/4, 0458/5, 0458/6, 0458/7, 0458/8, 0458/9, 0461/10, 0461/11, 0461/14, 0462, 0464/2, 0464/3, 0464/4, 0464/5, 0465/1, 0466/10, 0466/13, 0466/15, 0466/16, 0466/17, 0466/23, 0466/24, 0466/25, 0466/27, 0466/28, 0466/29, 0466/30, 0466/31, 0466/32, 0467, 0468, 0469/1, 0469/2, 0469/3, 0470, 0471/1, 0471/2, 0472, 0473/1, 0474, 0475, 0476, 0477, 0478, 0481/10, 0481/12, 0481/13, 0481/15, 0481/20, 0481/3, 0481/5, 0481/59, 0481/60, 0481/68, 0481/69, 0481/70, 0481/71, 0481/72, 0481/73, 0481/74, 0481/9, 0482, 0483/10, 0483/11, 0483/3, 0483/6, 0483/7, 0483/8, 0484/10, 0484/11, 0484/4, 0484/5, 0484/7, 0484/8, 0484/9, 0485, 0486/10, 0486/11, 0486/13, 0486/14, 0486/15, 0486/16, 0486/17, 0486/18, 0486/2, 0486/5, 0486/7, 0486/8, 0486/9, 0487, 0488/1, 0488/2, 0489/10, 0489/2, 0489/6, 0489/7, 0489/9, 0490/1, 0491, 0492/10, 0492/11, 0492/3, 0492/4, 0492/5, 0492/6, 0492/7, 0492/9, 0494, 0495, 0496/2, 0496/3, 0496/4, 0496/5, 0496/6, 0496/7, 0497/1, 0497/2, 0498/1, 0498/2, 0498/3, 0499/2, 0499/3, 0499/4, 0499/5, 0501/10, 0501/11, 0501/3, 0501/4, 0501/6, 0501/7, 0501/8, 0501/9, 0504, 0505, 0506/10, 0506/3, 0506/5, 0506/7, 0506/8, 0506/9, 0507, 0508/2, 0508/3, 0508/4, 0509, 0510/23, 0510/24, 0510/25, 0510/26, 0510/33, 0510/34, 0510/35, 0510/36, 0510/37, 0510/38, 0510/39, 0510/40, 0510/42, 0510/43, 0510/44, 0510/45, 0510/5, 0511, 0512

Hódmezővásárhely környéki és csanádi-háti puszták (HUKM20001) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, hrsz.: 0303/2, 0303/4, 0303/5, 0306/3, 0306/58, 0306/59, 0306/60, 0306/61, 0306/62, 0306/63, 0306/64, 0308/6, 0308/7, 0308/8, 0308/9, 0308/10, 0308/11, 0308/12, 0308/19, 0308/20, 0308/21, 0308/22, 0308/23, 0308/24, 0308/25, 0308/28, 0308/29, 0308/30, 0308/31, 0309, 0310/2, 0310/3, 0310/4, 0311/3, 0311/6, 0311/7, 0311/9, 0311/10, 0311/11, 0311/114, 0311/118, 0311/125, 0311/126, 0316/2, 0318/220, 0328, 0329/9, 0329/10, 0329/11, 0438/8, 0440/15, 0440/20, 0440/38, 0440/76, 0446/7, 0452/2, 0458/4, 0458/5, 0458/6, 0458/7,

0458/8, 0458/9, 0458/10, 0458/11, 0458/12, 0458/13, 0458/14, 0458/15, 0458/16, 0458/17, 0458/18, 0458/19, 0458/20, 0461/10, 0461/11, 0461/14, 0462, 0464/2, 0464/4, 0466/29, 0467, 0468, 0469/1, 0469/2, 0469/3, 0470, 0471/1, 0471/2, 0472, 0473/1, 0474, 0475, 0476, 0477, 0478, 0481/3, 0481/5, 0481/10, 0481/59, 0481/73, 0481/74, 0484/4, 0484/5, 0484/7, 0484/8, 0484/9, 0484/10, 0485, 0486/2, 0486/5, 0486/7, 0486/8, 0486/9, 0486/10, 0486/14, 0486/15, 0486/16, 0486/17, 0486/18, 0488/2, 0489/7, 0551/3, 0551/5, 0551/12, 0551/13, 0554, 0555/2, 0555/3, 0559, 0560/14, 0560/16, 0560/18, 0560/19, 0560/20, 0560/21, 0560/22, 0560/23, 0560/24, 0560/25, 0560/26, 0561/1, 0561/2, 0561/3, 0561/4, 0561/5, 0561/6, 0561/7, 0561/8, 0561/9, 0561/10, 0561/11, 0561/13, 0561/16, 0561/17, 0561/19, 0561/20, 0561/21, 0561/23, 0561/25, 0561/26, 0561/27, 0561/28, 0561/30, 0561/31, 0561/32, 0561/33, 0561/34, 0561/35, 0561/41, 0561/42, 0561/43, 0561/44, 0561/45, 0561/46, 0561/47, 0561/48, 0561/49, 0561/50, 0561/51, 0561/52, 0561/53, 0561/54, 0561/55, 0561/56, 0561/58, 0562, 0563/4, 0563/6, 0563/7, 0563/8, 0563/9, 0563/10, 0563/12, 0563/13, 0563/14, 0563/15, 0563/17, 0563/18, 0563/19, 0563/20, 0563/21, 0563/22, 0563/23, 0563/24, 0563/25, 0563/28, 0563/29, 0563/30, 0563/31, 0563/32, 0563/33, 0563/34, 0563/36, 0563/37, 0563/38, 0563/40, 0563/41, 0563/42, 0563/43, 0563/44, 0563/45, 0563/46, 0563/48, 0563/49, 0563/50, 0563/51, 0563/52, 0563/53, 0563/54, 0563/55, 0563/57, 0563/58, 0563/59, 0563/60, 0563/61, 0563/62, 0563/63, 0563/64, 0563/65, 0563/66, 0563/67, 0563/68, 0563/69, 0564/1, 0564/2, 0564/3, 0564/4, 0564/5, 0564/7, 0564/8, 0564/9, 0564/10, 0564/11, 0564/12, 0564/13, 0565/4, 0565/7, 0565/9, 0565/10, 0565/11, 0565/12, 0565/13, 0565/14, 0565/15, 0565/16, 0565/17, 0565/19, 0565/20, 0565/21, 0565/22, 0565/23, 0565/27, 0565/28, 0565/29, 0565/30, 0565/31, 0565/32, 0565/33, 0565/34, 0565/35, 0565/36, 0565/37, 0565/38, 0565/39, 0565/40, 0565/41, 0565/42, 0565/43, 0565/44, 0565/45, 0565/46, 0565/47, 0565/48, 0565/49, 0565/51, 0565/52, 0565/53, 0565/55, 0565/56, 0565/57, 0565/58, 0565/59, 0565/61, 0565/62, 0565/63, 0565/64, 0565/65, 0565/66, 0565/67, 0565/68, 0565/70, 0565/71, 0565/72, 0565/73, 0565/74, 0565/76, 0565/77, 0565/78, 0565/79, 0565/80, 0565/81, 0565/82, 0565/83, 0565/84, 0565/86, 0565/87, 0565/88, 0565/89, 0565/91, 0565/93, 0565/94, 0565/95, 0565/96, 0565/97, 0565/98, 0565/99, 0565/100, 0565/101, 0565/102, 0565/103, 0565/104, 0565/105, 0565/106, 0565/107, 0565/108, 0565/109, 0565/110, 0565/111, 0565/112, 0565/113, 0565/114, 0565/115, 0565/116, 0565/117, 0565/118, 0565/119, 0565/120, 0566/7, 0566/8, 0566/9, 0566/10, 0566/11, 0566/12, 0566/13, 0566/15, 0566/16, 0566/95b, 0566/96, 0566/98, 0566/99, 0566/100, 0566/101, 0566/102, 0566/103, 0566/104, 0566/105, 0566/106, 0566/107, 0566/108, 0566/109, 0566/112, 0566/113, 0566/114, 0566/115, 0566/116, 0566/117, 0566/118, 0566/119, 0566/120, 0566/121, 0566/122, 0566/123, 0566/124, 0566/125, 0566/126, 0566/127, 0566/128, 0567/1, 0567/2, 0567/3, 0567/5, 0568/1, 0568/2, 0568/3, 0568/27, 0568/28, 0571/7, 0571/9, 0571/29, 0571/30, 0571/31, 0571/34, 0606, 0607/1, 0626/13, 0626/14b, 0626/23a, 0627, 0628/2, 0628/3, 0628/4, 0628/5, 0628/6, 0630/5, 0630/7, 0630/24, 0630/25, 0630/31, 0630/32, 0630/33, 0630/34, 0630/35, 0630/37, 0630/41, 0630/42, 0630/43, 0630/44, 0631, 0632/15, 0632/16, 0633, 0634/5, 0634/13, 0637/90, 0637/143, 0637/183, 0637/184

Száraz-ér (HUKM20004) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, hrsz.: 0220/11, 0224/162, 0224/167, 0230, 0232/1b, 0234/2, 0234/1b, 0235, 0239, 0240/12, 0241, 0242, 0243, 0245, 0263/8, 0263/10, 0263/11, 0263/45, 0263/52, 0263/76, 0263/77, 0263/79, 0264/20, 0286/4, 0286/62, 0291/3, 0291/32, 0291/33, 0377/5, 0427/62, 0429, 0451, 0453/1, 0453/2, 0453/3, 0492/3, 0492/4, 0492/5, 0492/6, 0492/7, 0492/9, 0494, 0496/2, 0496/3b, 0496/4b, 0496/5b, 0496/6b, 0496/7b, 0498/1a, 0498/2a, 0499/2, 0499/3a, 0499/3c, 0499/4a, 0499/5a, 0506/10, 0507, 0508/2, 0508/3, 0508/4, 0509, 0510/33, 0510/34, 0510/35, 0510/37, 0510/38, 0510/39, 0510/40, 0510/41, 0510/42, 0510/43, 0510/23b, 0510/24b, 0510/25b, 0510/26b, 0510/36b, 0510/44b, 0510/45b, 0511, 0512,

0538/11b, 0538/20b, 0538/21b, 0538/22b, 0538/23b, 0538/7a, 0540/6b, 0541, 0542/12b, 0542/13b, 0542/14b, 0542/7b, 0542/8b, 0543, 0544/36a, 0544/37a, 0545, 0546, 0547, 0593, 0595/1

Maros (HUKM20008) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, hrsz.: 02/1, 03, 04, 05/1, 05/2, 06/1, 06/3, 06/5, 06/6, 06/7, 06/8, 06/9, 08/1, 08/2, 08/3, 09/1, 09/2, 010, 011, 012/1, 012/2, 012/4, 012/5, 012/6, 012/7, 013/1, 013/3, 013/4, 014/4, 014/6, 014/9, 014/10, 014/11, 014/13, 014/14, 014/15, 015/1, 016/1, 018, 019, 020, 021, 022/1, 022/2, 022/3, 024/1, 024/2, 024/3, 024/4, 024/5, 024/6, 024/7, 024/8, 024/9, 024/10, 024/11, 025, 026/2, 026/3, 026/4, 027, 028, 029, 030/1, 030/2, 031, 032b, 032c, 032d, 032f, 032g, 032h, 033/2, 0657/5, 0657/6, 0657/7b, 0657/7c, 0657/7d, 0657/7f, 0657/7g, 0657/7h, 0657/7j, 0657/9, 0659/1, 0659/2, 0659/3, 0660, 0661, 0662, 0663/2, 0663/3, 0663/4, 0663/5, 0664, 0665/1, 0665/2, 0665/3, 0665/4, 0665/5, 0665/6, 0665/7, 0665/8, 0665/9, 0665/10, 0665/12, 0665/15, 0665/23, 0665/24, 0665/26, 0665/31, 0665/33, 0665/37, 0665/38, 0665/39, 0665/40, 0665/41, 0665/42, 0665/43, 0665/44, 0665/45, 0665/47, 0665/48, 0665/49, 0665/50, 0665/51, 0665/52, 0665/53, 0665/54, 0665/55, 0665/56, 0665/57, 0665/58, 0665/59, 0665/60, 0665/61, 0665/62, 0665/63, 0665/64, 0665/65, 0668, 0669/1, 0669/3, 0669/4, 0669/5, 0669/6, 0669/7, 0669/8, 0669/9, 0669/10, 0669/11, 0669/12, 0669/13, 0669/14, 0669/15, 0669/16, 0669/17, 0670, 0671/1, 0671/2, 0672, 0673/1, 0673/2, 0674, 0675, 0676, 11272, 11273/4, 11273/9, 11273/10, 11273/11, 11273/12, 11417, 11418, 11419, 11420, 11421/1, 11421/2, 11421/3, 11421/4, 11421/5, 11421/6, 11421/7, 11421/8, 11421/9, 11421/10, 11421/11, 11421/12, 11421/13, 11421/14, 11421/15, 11421/16, 11421/17, 11421/18, 11421/19, 11421/20, 11421/21, 11422, 11423/1, 11423/2, 11423/3, 11423/4, 11423/5, 11423/6, 11423/7, 11423/8, 11423/9, 11423/10, 11423/11, 11423/12, 11423/13, 11423/14, 11423/15, 11423/16, 11423/17, 11423/18, 11423/19, 11423/20, 11424/1, 11424/2, 11425/1, 11425/2, 11425/3, 11425/4, 11425/5, 11425/6, 11426, 11427/1, 11427/2, 11427/3, 11427/4, 11427/5, 11427/6, 11427/7, 11427/9, 11427/10, 11428, 11429/1, 11429/2, 11429/3, 11429/4, 11429/5, 11429/6, 11429/7, 11429/8, 11429/9, 11429/10, 11429/11, 11429/12, 11429/13, 11429/14, 11429/15, 11429/16, 11429/17, 11430, 11431/1, 11431/2, 11431/3, 11431/4, 11431/5, 11431/6, 11431/7, 11431/8, 11431/11, 11431/12, 11431/13, 11431/14, 11431/15, 11431/16, 11431/17, 11431/18, 11431/19, 11431/20, 11432, 11433, 11434/8, 11434/9, 11434/10, 11434/11, 11434/12, 11434/13, 11434/14, 11434/15, 11434/16, 11435, 11436/1, 11436/2, 11436/3, 11436/4, 11436/5, 11436/6, 11436/7, 11436/8, 11436/9, 11436/10, 11436/11, 11436/12, 11436/13, 11437, 11438/1, 11438/2, 11438/3, 11439, 11440/1, 11440/2, 11440/3, 11440/4, 11441, 11442/1, 11442/2, 11443, 11444/1, 11444/2, 11444/3, 11444/4, 11444/5, 11445, 11446/1, 11446/2, 11446/3, 11446/4, 11447/1, 11447/2, 11447/3, 11447/4, 11448, 11449/1, 11449/2, 11449/3, 11449/4, 11449/5, 11449/6, 11449/7, 11449/8, 11449/9, 11449/10, 11449/11, 11449/12, 11449/13, 11449/14, 11449/15, 11449/16, 11449/17, 11449/18, 11449/19, 11449/20, 11449/21, 11449/22, 11449/23, 11449/24, 11449/25, 11449/26, 11450/1, 11450/2, 11451/1, 11451/2, 11451/3, 11451/4, 11451/5, 11451/6, 11451/7, 11451/8, 11451/9, 11451/10, 11451/11, 11451/12, 11451/13, 11451/14, 11452/1, 11452/2, 11453/1, 11453/3, 11453/4, 11454, 11455/1, 11455/2, 11455/3, 11455/4, 11455/5, 11455/6, 11455/7, 11456/1, 11456/2, 11457/1, 11457/2, 11458/1, 11458/2, 11459/1, 11459/2, 11459/3, 11460, 11461/1, 11461/2, 11461/3, 11461/4, 11462, 11463/1, 11463/2, 11463/3, 11463/4, 11463/5, 11463/6, 11464, 11465/1, 11465/2, 11466/2, 11466/3, 11466/4, 11466/5, 11467/1, 11467/2, 11467/3, 11467/4, 11467/5, 11467/6, 11467/7, 11467/9, 11467/10, 11467/11, 11467/12, 11467/13, 11467/14, 11467/15, 11467/16, 11467/17, 11467/18, 11468, 11469/1, 11469/2, 11469/3, 11469/4, 11469/5, 11469/6, 11469/7, 11470, 11471/1, 11471/2, 11472/1, 11472/2, 11473/1, 11473/2, 11473/3, 11474/2, 11474/3, 11474/4, 11474/5, 11474/6, 11474/7, 11474/8, 11474/9, 11474/10, 11474/11, 11474/12, 11474/13, 11474/14, 11474/15, 11474/16, 11474/17, 11474/18, 11474/19, 11474/20, 11474/21, 11474/22, 11474/24, 11474/25, 11475, 11476/1, 11476/2, 11476/3, 11477, 11478/1, 11478/3, 11478/4, 20901,

20902/1, 20902/2, 20903, 20904, 20905, 20906, 20907, 20908, 20909, 20910, 20911, 20912, 20913, 20914, 20915, 20916, 20917, 20918, 20919, 20920, 20921, 20922, 20923, 20924, 20925, 20926, 20927, 20928/1, 20928/2, 20929, 20930/1, 20930/2, 20931, 20932, 20933, 20934, 20935, 20936, 20937, 20938, 20939, 20940, 20941, 20942, 20943, 20944, 20945, 20946, 20947, 20948, 20949, 20950, 20951/1, 20951/2, 20952, 20953, 20954, 20955, 20956, 20957, 20958, 20959, 20960, 20961, 20962, 20963, 20964, 20966, 20967, 20968, 20969, 20970, 20971, 20972, 20973, 20974, 20975, 20976, 20977, 20978, 20979, 20980, 20981, 20982, 20983, 20984, 20985/1, 20985/2, 20985/3, 20987, 20988, 20989, 20990, 20991, 20992, 20993, 20994, 20995, 20996, 20997, 20998, 20999/1, 20999/2, 21000, 21001, 21002, 21003, 21004/1, 21004/2, 21005, 21006, 21007/1, 21007/2, 21008, 21009, 21010, 21011, 21012, 21013, 21014, 21015, 21016, 21017, 21018, 21019, 21020, 21021, 21022, 21023, 21024, 21025, 21026, 21027, 21028, 21029, 21030, 21031, 21032, 21033, 21034, 21035, 21036, 21037, 21038, 21039, 21040, 21041, 21042, 21043, 21044, 21045, 21046, 21047, 21048, 21049, 21050, 21051/1, 21051/2, 21052, 21053, 21054, 21055, 21056, 21057, 21058, 21059, 21060, 21061, 21062, 21063, 21064, 21065, 21066, 21067, 21068, 21069, 21070, 21071, 21072, 21073, 21074, 21075, 21076, 21077, 21078, 21079, 21080, 21081, 21082, 21083, 21084, 21085, 21086, 21087, 21088, 21089, 21090, 21091, 21092, 21093, 21094/1, 21094/2, 21095, 21096, 21097, 21098, 21099, 21100, 21101, 21102, 21103, 21104, 21105, 21106, 21107, 21108, 21109, 21110, 21111, 21112, 21113, 21114, 21115, 21116, 21117, 21118, 21119/1, 21119/2, 21120, 21121, 21122, 21123/1, 21123/2, 21124, 21125, 21126, 21127, 21128, 21129, 21130, 21131, 21132, 21133, 21134, 21135, 21136, 21137, 21138, 21139/1, 21139/2, 21139/3, 21141, 21142, 21143, 21144, 21145, 21146, 21147, 21148, 21149, 21150, 21151, 21152, 21153, 21154, 21155, 21156, 21157, 21158, 21159, 21160, 21161, 21162, 21163, 21164, 21165, 21166, 21167, 21168, 21170, 21171, 21172, 21173, 21174, 21175, 21176, 21177, 21178, 21179, 21180, 21181, 21182, 21183, 21184, 21185, 21186, 21187, 21188, 21189, 21190, 21191, 21192, 21193, 21194, 21195, 21196, 21197, 21198, 21199, 21200, 21201, 21202, 21203, 21204, 21205, 21206, 21207, 21208, 21209/1, 21209/2, 21210, 21211, 21212, 21213, 21214, 21215, 21216, 21217, 21218, 21219, 21220, 21221, 21222, 21223, 21224, 21225, 21226, 21227, 21228, 21230, 21231, 21232, 21233, 21234, 21235, 21236, 21237, 21238, 21239, 21240, 21241, 21242, 21243, 21244, 21245, 21246, 21247, 21248, 21249, 21250, 21251, 21252, 21253, 21254, 21255, 21256, 21257, 21258, 21259, 21260, 21261, 21262/1, 21262/2, 21263, 21264, 21265, 21266, 21267, 21268, 21269, 21270, 21271, 21272, 21273, 21274, 21275, 21276, 21277/1, 21277/2, 21278, 21279, 21280/1, 21280/2, 21281, 21282, 21283, 21284, 21285, 21286, 21287, 21288, 21289, 21290, 21291, 21292, 21293, 21294, 21295, 21296, 21297, 21298, 21299, 21300, 21301, 21302, 21303, 21304, 21305, 21306, 21307, 21308, 21309, 21310, 21311, 21312, 21313, 21314, 21315, 21316, 21317, 21318, 21319, 21320, 21321, 21322, 21323, 21324, 21325, 21326, 21327, 21328, 21329, 21330, 21331, 21332, 21333, 21334, 21335, 21336, 21337, 21338, 21339, 21340, 21341, 21342, 21343, 21345, 21346, 21347, 21351, 21352, 21353, 21354, 21355, 21356, 21357, 21358, 21359, 21360, 21361, 21362, 21363, 21364, 21365, 21366, 21367, 21368, 21369, 21370, 21371, 21372, 21373, 21374, 21375, 21376, 21377, 21378, 21379, 21380, 21381, 21382, 21383, 21384, 21385, 21386, 21387, 21390, 21391, 21392, 21393, 21394, 21395, 21396/1, 21396/2, 21397, 21398, 21399, 21400, 21401, 21402, 21403/1, 21403/2, 21404, 21405, 21406, 21407, 21408, 21409, 21410, 21411, 21412, 21413, 21414, 21415, 21417, 21418, 21419, 21420, 21421, 21422, 21423, 21424, 21425, 21426, 21427, 21428, 21429, 21430, 21431, 21432, 21433, 21434, 21435, 21436, 21437, 21438, 21440, 21441, 21442, 21443, 21444, 21445, 21446, 21447, 21448, 21449, 21450, 21451, 21452, 21453, 21454, 21455, 21456, 21457, 21458, 21459, 21460, 21461, 21462, 21463, 21464, 21465, 21466, 21467, 21469, 21470, 21471, 21472, 21473, 21474, 21475, 21476, 21477, 21478, 21479, 21480, 21481, 21482, 21483, 21484, 21485, 21486, 21487, 21488, 21489, 21490, 21491, 21492, 21493, 21494, 21495, 21496, 21497, 21498, 21499, 21500, 21501/1, 21501/2, 21502, 21503, 21504, 21505, 21506, 21507, 21508, 21509, 21510, 21511,

21512, 21513, 21514, 21515, 21516, 21517, 21518, 21519, 21520, 21521, 21522, 21523, 21524, 21525, 21526, 21527, 21528, 21529, 21530, 21531, 21532, 21533, 21534, 21535, 21536, 21537, 21538, 21539, 21540, 21541, 21542, 21543, 21544, 21545, 21546, 21547, 21548, 21549, 21550, 21551, 21552, 21553, 21554, 21555, 21556, 21557, 21558, 21559, 21560, 21561, 21562, 21563, 21564, 21565, 21566, 21567, 21568, 21569, 21570, 21571, 21572, 21573, 21574, 21575, 21576, 21577, 21578, 21579, 21580, 21581, 21582, 21583, 21584, 21585, 21586, 21587, 21588, 21589, 21590, 21591, 21592, 21593, 21594, 21595, 21596, 21597, 21598, 21599, 21600, 21601, 21602, 21603, 21604, 21605, 21606, 21607, 21608, 21609, 21610, 21611, 21612, 21613, 21614, 21615, 21616, 21617, 21618, 21619, 21620, 21621, 21622, 21623, 21624, 21625, 21626, 21627, 21628, 21629, 21630, 21631, 21632, 21633, 21634, 21635, 21636, 21637, 21638, 21639, 21640, 21641, 21642, 21643, 21644, 21645, 21646, 21647, 21648, 21649/1, 21649/2, 21650, 21651, 21652, 21653, 21654, 21655, 21656, 21657, 21658, 21659, 21660, 21661, 21662, 21663, 21664, 21665, 21666, 21667, 21668, 21669, 21670, 21671, 21672, 21673, 21674, 21675, 21676, 21677, 21678, 21679, 21680, 21681, 21682, 21683, 21684, 21685, 21686, 21687, 21688, 21689, 21690, 21691, 21692, 21693, 21694, 21695, 21696, 21697, 21698/1, 21698/2, 21699, 21700, 21701, 21702, 21703, 21704, 21705, 21706, 21707, 21708, 21709, 21710, 21711, 21712, 21713, 21714, 21715, 21716, 21718, 21719, 21720, 21721, 21722, 21723, 21724, 21726, 21727, 21728, 21729, 21730, 21731, 21732, 21733, 21734, 21735, 21736, 21737, 21739, 21740, 21741, 21742, 21743, 21744, 21745, 21746, 21747, 21748, 21749, 21750, 21751, 21752, 21753, 21754, 21755, 21756, 21757, 21758, 21759, 21760, 21761, 21762, 21763, 21764, 21765, 21766, 21767, 21768, 21769, 21770, 21771, 21772, 21773, 21774, 21775, 21776, 21777, 21778, 21779, 21780, 21781, 21782, 21783, 21784, 21785, 21786, 21787, 21788, 21789, 21790, 21791, 21792, 21793, 21794, 21797, 21798, 21799, 21800, 21801, 21802, 21803, 21804, 21805, 21806, 21807, 21808, 21809, 21810, 21811, 21812, 21813, 21814, 21815, 21816, 21817, 21818, 21819, 21820, 21821, 21822, 21823, 21824, 21825, 21826, 21827, 21828, 21829, 21830, 21831, 21832, 21833, 21834, 21835, 21836, 21837, 21838, 21839, 21840, 21841, 21842, 21843, 21844, 21845, 21846, 21847, 21848, 21849, 21850, 21851, 21852, 21853, 21854, 21855, 21856, 21857, 21858, 21859/1, 21859/2, 21860/1, 21860/2, 21861, 21862, 21863, 21864, 21865, 21866, 21867, 21868, 21869, 21870, 21871, 21872, 21873, 21874, 21875, 21876, 21877, 21878, 21879, 21880, 21881, 21882, 21883, 21884, 21885, 21886, 21887, 21888, 21889, 21890, 21891, 21892, 21893, 21894, 21895, 21896, 21897, 21898, 21899, 21900, 21901, 21902, 21903, 21904, 21905, 21906, 21907, 21908, 21909, 21910, 21911, 21912, 21913, 21914, 21915, 21916/1, 21916/2, 21917, 21918/1, 21918/2, 21918/3, 21918/4, 21918/5, 21918/6, 21919, 21920/1, 21920/2, 21921, 21922, 21923, 21924, 21926, 21927, 21928, 21929, 21930, 21931, 21932, 21933, 21934, 21935, 21936, 21937, 21938, 21939, 21940, 21941, 21942, 21943, 21944, 21945, 21946/1, 21946/2, 21948, 21950, 21951, 21952, 21954, 21955, 21956, 21957, 21958, 21959/1, 21959/2, 21960, 21961, 21962, 21963, 21964, 21965, 21966, 21967, 21968, 21969, 21970, 21971, 21972, 21973, 21974, 21975, 21976, 21977, 21978, 21979, 21980, 21981, 21982, 21983, 21985, 21986, 21987, 21988, 21989, 21990, 21991, 21992, 21993, 21994, 21995, 21996, 21997, 21998, 21999, 22000, 22002, 22003, 22004, 22005, 22006, 22007, 22008, 22009, 22010, 22011, 22012, 22013, 22014/1, 22014/2, 22015, 22016, 22017, 22018, 22019, 22020, 22021, 22022, 22023, 22024, 22025, 22026, 22027, 22028, 22029, 22030, 22031, 22032, 22033, 22034, 22035, 22036, 22037, 22038, 22039, 22040, 22041, 22042, 22043, 22044, 22045, 22046, 22047, 22048, 22049, 22050, 22051, 22052, 22053, 22054, 22055, 22056, 22057, 22058, 22059, 22060, 22061, 22062, 22063, 22064, 22065, 22066, 22067, 22068, 22069, 22070, 22071, 22072, 22073, 22074, 22075, 22076, 22077, 22078, 22079, 22080, 22081, 22082, 22083, 22084, 22085, 22086, 22087, 22088, 22090, 22091, 22092, 22093, 22094, 22095, 22096, 22097, 22098, 22099, 22100, 22101, 22102, 22103, 22104, 22106, 22107, 22108, 22109, 22110, 22111, 22112, 22113, 22114, 22115, 22116, 22117, 22118, 22119, 22120, 22121, 22122, 22123, 22124, 22125, 22126, 22127, 22128, 22129, 22130,

22131, 22132, 22134, 22135, 22701/1, 22701/2, 22702/1, 22702/2, 22702/3, 22702/4, 22702/5, 22702/6, 22702/7, 22702/8, 22702/9, 22702/10, 22702/11, 22702/12, 22702/13, 22703, 22704, 22705, 22706, 22707, 22708, 22709, 22710, 22711, 22712, 22713, 22714, 22715, 22716, 22717, 22718, 22719, 22720, 22721, 22722, 22723, 22724, 22725, 22726, 22727, 22728, 22729, 22730, 22731, 22732, 22733, 22734, 22735, 22736, 22737, 22738, 22739, 22740, 22741/1, 22741/2, 22743/1, 22743/2, 22744, 22745, 22746, 22747, 22748, 22749, 22750, 22751, 22752, 22753, 22754, 22755, 22756, 22757, 22758, 22759, 22760, 22761, 22762, 22763, 22764, 22765, 22766, 22767, 22768, 22769, 22770, 22771, 22772, 22773, 22774, 22775, 22776, 22777, 22778, 22779, 22780, 22781, 22782, 22783, 22784, 22785, 22786, 22787, 22788, 22789, 22790, 22791, 22792, 22793, 22794, 22795, 22796, 22797, 22798, 22799, 22800, 22801, 22802, 22803, 22804, 22805, 22806, 22807, 22808, 22809, 22810, 22811, 22812, 22813, 22814, 22815, 22816, 22817, 22818, 22819, 22820, 22821, 22822, 22823, 22824, 22825, 22826, 22827, 22828/1, 22828/2, 22829, 22830, 22831, 22832, 22833, 22834, 22835, 22836, 22837, 22838, 22839, 22840, 22841, 22842, 22843, 22844, 22845, 22846, 22847, 22848, 22849, 22850, 22851, 22852, 22853, 22854, 22855, 22856, 22857, 22858, 22859, 22860, 22861, 22862, 22863, 22864, 22865, 22866, 22867, 22868, 22869, 22870, 22871, 22872, 22873, 22874, 22875, 22876, 22877, 22878, 22879, 22880, 22881, 22882, 22883, 22884, 22885, 22886, 22887, 22888, 22889, 22890, 22891, 22892, 22893, 22894, 22895, 22896, 22897, 22898, 22899, 22900, 22901, 22902, 22903, 22904, 22905, 22906, 22907, 22908, 22909, 22910, 22911, 22912, 22913, 22914, 22915, 22916, 22917, 22918, 22919, 22920, 22921, 22922, 22923, 22924, 22925, 22926, 22927, 22928, 22929, 22930, 22931, 22932, 22933, 22934, 22935, 22936, 22937, 22938, 22939, 22940, 22941, 22942, 22943, 22944, 22945, 22946, 22947, 22948, 22949, 22950, 22951, 22952, 22953, 22954, 22955, 22956, 22957, 22958, 22959, 22960, 22961, 22962, 22963, 22964, 22965, 22966, 22967, 22968, 22969, 22970, 22971, 22972, 22973, 22974, 22975, 22976, 22977, 22978, 22979, 22980, 22981, 22982, 22983, 22984, 22985, 22986, 22987, 22988, 22989, 22990, 22991, 22992, 22993, 22994, 22995, 22996, 22997, 22998, 22999, 23000, 23001, 23002, 23003, 23004, 23005, 23006, 23007, 23008, 23009, 23010, 23011, 23012, 23013, 23014, 23015, 23016, 23017, 23018, 23019, 23020, 23021, 23022, 23023, 23024, 23025, 23026, 23027, 23028, 23029, 23030, 23031, 23032, 23033, 23034, 23035, 23036, 23037, 23038, 23039, 23040, 23041, 23042, 23043, 23044, 23045, 23046, 23047, 23048, 23049, 23050, 23051, 23052, 23053, 23054, 23055, 23056, 23057, 23058, 23059, 23060, 23061, 23062, 23063, 23064, 23065, 23066, 23067, 23068, 23069, 23070, 23071, 23072, 23073, 23074, 23075, 23076, 23077, 23078, 23079, 23080, 23081, 23082, 23083, 23084, 23085, 23086, 23087, 23088, 23089, 23090, 23091, 23092, 23093, 23094, 23095, 23096, 23097, 23098, 23099, 23100, 23101, 23102, 23103, 23104, 23105, 23106, 23107, 23108, 23109, 23110, 23111, 23112, 23113, 23114, 23115, 23116, 23117, 23118, 23119, 23120, 23121, 23122, 23123, 23124, 23125, 23126, 23127, 23128, 23129, 23130, 23131, 23132, 23133, 23134, 23135, 23136, 23137, 23138, 23139, 23140, 23141, 23142, 23143, 23144, 23145, 23146, 23147, 23148, 23149, 23150, 23151, 23152, 23153, 23154, 23155, 23156, 23157, 23158, 23159, 23160, 23161, 23162, 23163, 23164, 23165, 23166, 23167, 23168, 23169, 23170, 23171, 23172, 23173, 23174, 23175, 23176, 23177, 23178, 23179, 23180, 23181, 23182, 23183, 23184, 23185, 23186, 23187, 23188, 23189, 23190, 23191, 23192, 23193, 23194, 23195, 23196, 23197, 23198, 23199, 23200, 23201, 23202, 23203, 23204, 23205, 23206, 23207, 23208, 23209, 23210, 23211, 23212, 23213, 23214, 23215, 23216, 23217, 23218, 23219, 23220, 23221, 23222, 23223, 23224, 23225, 23226, 23227, 23228, 23229, 23230, 23231, 23232, 23233, 23234, 23235, 23236, 23237, 23238, 23239, 23240, 23241, 23242, 23243, 23244, 23245, 23246, 23247, 23248, 23249, 23250, 23251, 23252, 23253, 23254, 23255, 23256, 23257, 23258, 23259, 23260, 23261, 23262, 23263, 23264, 23265, 23266, 23267, 23268, 23269, 23270, 23271, 23272, 23273, 23274, 23275, 23276, 23277, 23278, 23279, 23280, 23281, 23282, 23283, 23284, 23285, 23286, 23287, 23288, 23289, 23290, 23291, 23292, 23293, 23294, 23295, 23296, 23297, 23298, 23299,

23300, 23301, 23302, 23303, 23304, 23305, 23306, 23307, 23308, 23309, 23310, 23311, 23312, 23313, 23314, 23315, 23316, 23317, 23318, 23319, 23320, 23321, 23322, 23323, 23324, 23325, 23326, 23327, 23328, 23329, 23330, 23331, 23332, 23333, 23334, 23335, 23336, 23337, 23338, 23339, 23340, 23341, 23342, 23343, 23344, 23345, 23346, 23347, 23348, 23726, 23727, 23728, 23729, 23730, 23731, 23732, 23733, 23734, 23735, 23736, 23737, 23738, 23739, 23740, 23742, 23743, 23744, 23745, 23746, 23747, 23748, 23749, 23750, 23751, 23752, 23753, 23754, 23755, 23756, 23757, 23758, 23759, 23761, 23762, 23763, 23764, 23765, 23766, 23767, 23768, 23769, 23770, 23771, 23772, 23773, 23774, 23775, 23776, 23777, 23778, 23779, 23780, 23781, 23782, 23783, 23784, 23785, 23786, 23787, 23788, 23789, 23790, 23791, 23792, 23793, 23794, 23795, 23796, 23797, 23798, 23799, 23800, 23801, 23802, 23803, 23804, 23805, 23806, 23807, 23808, 23809, 23810, 23811, 23812, 23813, 23814, 23815, 23816, 23817, 23818, 23819, 23820, 23821, 23822, 23823, 23824, 23825, 23826, 23827, 23828, 23829, 23830, 23831, 23832, 23833, 23834, 23835, 23836, 23837, 23838, 23839, 23840, 23841, 23842, 23843

2. **<u>Ramsari területek</u> Makó közigazgatási területén** (forrás: a Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékébe bejegyzett hazai védett vizek és vadvízterületek kihirdetéséről szóló 119/2011. (XII. 15.) VM rendelet)

Montag-puszta, hrsz.: 0469/1, 0469/2, 0469/3, 0470, 0471/1, 0471/2, 0472, 0473/1, 0474, 0475, 0476, 0477, 0478, 0481/3, 0481/5, 0481/68, 0481/69, 0481/70, 0481/71, 0481/72, 0481/73, 0481/74, 0484/4, 0484/5, 0484/7, 0484/8, 0484/9, 0484/10, 0484/11, 0485, 0486/2, 0486/5, 0486/7, 0486/8, 0486/9, 0486/10, 0486/11, 0486/14, 0486/15, 0486/16, 0486/17, 0486/18, 0486/19, 0486/20, 0487

3. **A <u>Körös-Maros Nemzeti Park</u> védett területe által érintett földrészletek Makó közigazgatási területén** (forrás: a Körös-Maros Nemzeti Park létesítéséről szóló 3/1997. (I.8.) KTM rendelet 1-2. melléklete):

hrsz.: 0469, 0470, 0471/1, 0472, 0473/1, 0474-0480, 0481/3, 0481/5, 0481/73-74, 0484/1-12, 0485, 0486/1-17, 0487, 027-030/2, 0657/2, 0657/5, 0657/6, 0657/9, 0659/1, 0659/2, 0659/3, 0660, 0661, 0662, 0663/2, 0663/3, 0663/4, 0663/5, 0664, 0665/1, 0665/2, 0665/3, 0665/4, 0665/5, 0665/6, 0665/7, 0665/8, 0665/9, 0665/10, 0665/12, 0665/15, 0665/23, 0665/24, 0665/26, 0665/31, 0665/33, 0665/37, 0665/38, 0665/39, 0665/40, 0665/41, 0665/42, 0665/43, 0665/44, 0665/45, 0665/47, 0665/48, 0665/49, 0665/50, 0665/51, 0665/52, 0665/53, 0665/54, 0665/55, 0665/56, 0665/57, 0665/58, 0665/59, 0665/60, 0665/61, 0665/62, 0665/63, 0665/64, 0665/65

fokozottan védett területek hrsz: 0469, 0471/1, 0475, 0476

4. **<u>Helyi jelentőségű természeti emlékek</u>** (forrás: Makó város környezetvédelméről szóló 18/2001. (VI.28.) MVÖ Kt. rendelet 2. sz. melléklete):

Sorszám	Név	Hely	Megjegyzés
1.	Quercus robur kocsányos tölgy	Megyeház utca, Bajza utca és Hajnal utca kereszteződésében, közterület	Juhász Gyula-emlékfa, a város legértékesebb fája
2.	Paulownia tomentosa császárfa	Nagycsillag u. 34. sz. előtt, közterület	
3.	Sophora japonica japánakác	Liget u. 66. sz. előtt, közterület	
4.	Morus alba pendula szomorú eper	Wekerle u. 51. sz. előtt, közterület	2 db
5.	Sophora japonica japánakác	Juhász Gy. u. 74. sz. előtt, közterület	
6.	Quercus robur kocsányos tölgy	Mikes u. 30. sz. előtt, közterület	
7.	Fraxinus ornus virágos kőris	Mikes u. 29. sz. előtt, közterület	2 db
8.	Morus alba pendula szomorú eper	Bárányos sor 2. sz. előtt, közterület	7 db
9.	Morus alba pendula szomorú eper	Bárányos sor 4. sz. előtt, közterület	4 db
10.	Platanus acerifolia platánfa	Nagy György u. 3. sz. előtt, közterület	
11.	Sorbus aucuparia fastigiata oszlopos berkenye	Toldi u. 68. sz. előtt, közterület	
12.	Quercus robur kocsányos tölgy	Toldi u. és Kazinczy u. kereszteződésében, közterület	2 db
13.	Platanus acerifolia platánfa	Móra F. u. 65. sz. előtt, közterület	
14.	Taxodium disbeyem mocsári ciprus	Baross u. 18. sz. előtt, közterület	2 db
15.	Paulownia tomentosa császárfa	Dobó u. 5. sz. előtt, közterület	
16.	Platanus acerifolia platánfa	Jókai u. 9. sz. előtt,	

		közterület	
17.	Tilia sp. hárs változat	Gyóni G. u. 47. sz. előtt, közterület	3 db
18.	Ulmus szil	Vásárhelyi u. 10. sz. előtt, közterület	
19.	Tilia tomentosa ezüsthárs	Tulipán u. 3/A. sz. előtt, közterület	2 db
20.	Tilia tomentosa ezüsthárs	Tulipán u. 3/B. sz. előtt, közterület	
21.	Sophora japonica japánakác	Megyeri u. 2. sz. előtt, közterület	
22.	Sophora japonica japánakác	Attila u. és Justh Gy. u. sarkán, közterület	
23.	Sophora japonica japánakác	Attila u. 49. sz. előtt, közterület	
24.	Ulmus sp. szilfa változat	Bárány u. 65. sz. előtt, közterület	
25.	Quercus robur kocsányos tölgy	Kisfaludy u. és Sírkert u. sarkán, közterület	
26.	Tilia sp. hárs változat	Kürt u. 10/b. sz. előtt, közterület	2 db
27.	Sophora japonica japánakác	Almási u., Nazarénus temető közepén, közterület	
28.	Ulmus sp. szilfa változat	Szent István téren, a katolikus templommal szemben, közterület	2 db
29.	Tilia tomentosa ezüsthárs	Hajnóczy u. 5/A. sz. előtt, közterület	
30.	Tilia sp. hárs változat	Ibolya u. 18. sz. előtt, közterület	3 db
31.	Tilia sp. hárs változat	Ibolya u. 20. sz. előtt, közterület	
32.	Tilia sp. hárs változat	Ibolya u. 22. sz. előtt, közterület	
33.	Tilia sp. hárs változat	Ibolya u. 28. sz. előtt, közterület	

34.	Tilia sp. hárs változat	Esze Tamás u. 29. sz. előtt, közterület	
35.	Tilia sp. hárs változat	Alkotmány u. 40. sz. előtt, közterület	
36.	Sophora japonica japánakác	Fiume u. 2. sz. előtt, közterület	
37.	Tilia sp. hárs változat	Munkás u. 21. sz. előtt, közterület	2 db
38.	Tilia sp. hárs változat	Dohány u. 13. sz. előtt, közterület	
39.	Sophora japonica japánakác	Szerecseny u. és Holló u. sarkán, közterület	
40.	Sophora japonica japánakác	Csanád vezér téren, közterület	
41.	Quercus robur "Pyramidalis" kocsányos tölgy	Széchenyi tér 22. sz. alatt, a Polgármesteri Hivatal udvarán, magánterület	5 db

5. **Egyedi tájértékek**

sorszám	Név	sorszám	Név
T 1	Páger Antal-mellszobor	T 56	Makai Emil sírja
T 2	Korsós lány	T 57	Múzsák kútja
T 3	Bartók Béla-szobor	T 58	Gémeskút
T 4	Református templom	T 59	Hajnal Antal emléktáblája
T 5	Megfáradt ember szobor	T 60	**Volt Csanád-megyeháza, ma városháza***
T 6	Gémeskút	T 61	Hollósy Kornélia-mellszobor
T 7	Kőszeghy László-emléktábla	T 62	Gémeskút
T 8	Gémeskút	T 63	Vashalom
T 9	Függőleges földkéregmozgást vizsgáló hálózat alappontja	T 64	Kereszt
T 10	Juhász Gyula szobra	T 65	Templom
T 11	József Attila-szobor	T 66	**Római katolikus plébániatemplom***
T 12	Második világháborús emlékmű	T 67	Kavicson ülő lány
T 13	Arad u. keresztje	T 68	Kereszt
T 14	Szentháromság szobor	T 69	Növényi absztrakt
T 15	Juhász Gyula emlékfa	T 70	Návay Tamás-mellszobor
T 16	Erdei Ferenc sírja	T 71	**Szent Anna kápolna***
T 17	Görög katolikus temetőkápolna	T 72	Gémeskút
T 18	Gémeskút	T 73	**Korona Szálló***
T 19	Szabó Dezső sírja	T 74	Gémeskút
T 20	Hősi emlékmű	T 75	**Görög-katolikus templom***
T 21	**Református újtemplom***	T 76	Dobsa Lajos-mellszobor

T 22	Szent István-lovasszobor	T 77	Vízimalom
T 23	Rákos-Császárvár	T 78	Emlékmű, szobor, egyedülálló oszlop
T 24	Memento	T 79	Erzsébet királyné mellszobor
T 25	Gémeskút	T 80	Gémeskút
T 26	Öcsi szobor	T 81	Espersit-ház, irodalmi múzeum
T 27	Petőfi Sándor-mellszobor	T 82	Tömegsír, egyedülálló sír, kripta
T 28	Kecskeméti Ármin emléktáblája	T 83	Pulitzer József-mellszobor
T 29	Vitahalom	T 84	Kereszt
T 30	Szovjet hősi emlékmű	T 85	Szent Anna-szobor
T 31	**Kápolna***	T 86	Kossuth-emléktábla
T 32	**Volt városháza***	T 87	**Kálvária kápolna***
T 33	Gémeskút	T 88	Gémeskút
T 34	Fátyol Misi cigányprímás	T 89	Gémeskút
T 35	Vágott-halom	T 90	Jángorhalom
T 36	Római katolikus templom	T 91	Gémeskút
T 37	Hagymaház	T 92	**Püspöki lak***
T 38	Kossuth-szobor	T 93	Apa fiával (Návay-emlékmű mellékalakjai)
T 39	**Régi református iskola***	T 94	**Polgárház***
T 40	Gémeskút	T 95	M43 31. lelőhely
T 41	Gémeskút	T 96	Erdei Ferenc emléktáblája
T 42	Anya lányával (Návay-emlékmű mellékalakjai)	T 97	Péterhalom
T 43	Korondahalom	T 98	Emlékmű, szobor, egyedülálló oszlop
T 44	Emlékmű	T 99	Gémeskút
T 45	Szent Péter-halom	T 100	**Kisipari Szövetkezetek Háza, volt püspöki számtartói lak***
T 46	Hagymaemlékmű	T 101	MOL 19- 23. lh. összevont lelőhely
T 47	Mikócsahalom	T 102	Gémeskút
T 48	Homlokzatdíszítő plasztika	T 103	Megriadt nő
T 49	Tóth Aladár-mellszobor	T 104	József Attila Múzeum
T 50	Gémeskút	T 105	Kereszt
T 51	Gémeskút	T 106	Gémeskút
T 52	**Immaculata-szobor***	T 107	Gémeskút
T 53	Gémeskút	T 108	Galamb József-mellszobor
T 54	**Görög-keleti kápolna***	T 109	Gémeskút
T 55	Gémeskút	T 110	Gémeskút
		T 111	Gémeskút

*: egyedi tájértékek kataszterébe felvett műemlék

Forrás: tajertektar.hu

1.12-2. melléklet

KÜLTERÜLETI LAKOTT HELYEK, TANYÁK

Külterület neve	Népesség (fő)	Lakások száma	Távolság a városcentrumtól (km)
Bálóliget	-	-	2,0
Bogárzó	9	6	0,4
Dálitanyák	-	1	0,0
Dáliugar	1	1	8,0
Erdőőrházak	-	-	3,0
Földeákhatár menti tanyák	1	1	3,4
Gacsibaijárandó	43	25	3,0
Habtatóiugar	3	6	4,8
Hatrongyos	34	17	4,6
Igásijárandó	-	-	2,6
Igásitanyák	31	17	0,0
Kákásijárandó	3	4	2,8
Kortyogó	6	2	3,0
Lelei út menti járandó	17	8	3,2
Mikócsaijárandó	5	5	2,8
Ószegedi út menti járandó	14	13	5,8
Rákosijárandó	36	47	3,5
Rákositanyák	21	11	5,0
Rákosiugar	-	-	7,0
Semlyék	7	6	5,0
Sóstóiugar	7	5	2,4
Tömpös	1	1	2,5
Vitahalom	5	6	2,0

Forrás: KSH

MELLÉKLET AZ 1.14. FEJEZETHEZ

1.14-1. melléklet

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek jegyzéke:

azonosító	település	lelő-hely szám	név	HRSZ
34503	Makó	5	M43 út "I. fázis" nyomvonalának 13. lelőhelye	0170/15, 0170/16, 0170/17, 0170/5, 0177, 0178, 0179/55, 0179/57, 0179/58, 0179/60, 0179/61, 0179/63, 0179/64, 0179/66, 0179/67, 0179/69, 0179/70, 0179/72, 0179/75, 0179/73, 0179/74, 0179/132, 0179/133, 0179/134, 0179/135, 0179/136, 0179/137, 0179/138, 0179/139, 0179/140, 0179/141, 0179/142, 0179/143, 0179/144, 0179/146, 0309/1
34509	Makó	6	M43 út "I. fázis" nyomvonalának 19. lelőhelye	Óföldeák: 0296/15, 0296/16, 0296/17, 0296/18, 0300/2, 0307/3, 0307/4, 0307/6, 0305/1, Makó: 0168/1, 0168/2
42434	Makó	7	Gacsiba IV, MOL 12. lh.	0154/21, 0154/22, 0154/23
42436	Makó	8	Gacsiba III, MOL 13. lh.	0154/20
42438	Makó	9	Gacsiba II, MOL 14. lh.	0154/18, 0154/19
42439	Makó	10	Gacsiba I, MOL 15. lh.	0159/32, 0159/33, 0159/34, 0159/35, 0159/36
42443	Makó	11	Pap-hát IV, MOL 16. lh.	0172/13, 0172/14, 0172/15, 0172/16
42444	Makó	12	Pap-hát III, MOL 17. lh.	0172/68, 0172/69, 0172/70, 0172/71, 0172/72, 0172/73, 0172/74, 0172/75
42446	Makó	13	Pap-hát II, MOL 18. lh.	0172/66, 0172/67, 0172/68, 0172/69
42450	Makó	14	MOL 19- 23. lh. összevont lelőhely	0172/6, 0173, 0172/58, 0151, 0141/30, 0141/29, 0141/33, 0141/31, 0141/48, 0172/80, 0172/61, 0172/60, 0172/59, 0141/56, 0172/57, 0172/17, 0172/18, 0172/19, 0181/1, 0175/2, 0141/85, 0141/86, 0170/1, 0175/3, 0176/3, 0179/89, 0180/3, 0179/16, 0179/50, 0179/12, 0179/11, 0184/60, 0150, 0169/7, 0141/34
42472	Makó	20	Igási járandó I, MOL 25. lh.	0402/7, 0390/39, 0390/38, 0390/40, 0390/36, 0390/73, 0390/74, 0390/75, 0390/76, 0390/37, 0390/18, 0390/77, 0390/41, 0390/42, 0390/78, 0390/79, 0390/80, 0390/92, 0390/82, 0390/83, 0390/84, 0390/81, 0390/90, 0390/91, 0388/24, 0388/25, 0388/26, 0388/27, 0390/43, 0388/23, 0388/22, 0389/2, 0390/164, 0390/166, 0390/167, 0390/168, 0390/170, 0390/171, 0390/172, 0390/173, 0390/174, 0390/175, 0390/176, 0390/177, 0390/178, 0390/179, 0390/181, 0388/21, 0403/1

42476	Makó	23	Dáli ugar II, MOL 28. lh.	0628/10, 0628/11, 0628/12, 0628/13, 0628/14, 0628/17
42489	Makó	24	Dáli ugar III, MOL 29. lh.	0628/3, 0628/4, 0628/5, 0628/7, 0628/8, 0628/9
42491	Makó	25	Dáli ugar IV, MOL 30. lh.	0616/4, 0616/45, 0616/46, 0616/74, 0616/75, 0616/76, 0616/84
42493	Makó	26	Dáli ugar V, MOL 31. lh.	0616/84
42496	Makó	27	Dáli ugar VI, MOL 32. lh.	0620/6
42497	Makó	28	Dáli ugar VII, MOL 33. lh.	0595/1, 0620/6
42499	Makó	29	Dáli-tanyák I, MOL 34. lh.	0586/4, 0581/16, 0586/5, 0581/15, 0581/14, 0580, 0579/4, 0579/3, 0579/12, 0583/95, 0583/75, 0583/74, 0583/94, 0583/71, 0583/70, 0583/65, 0583/64, 0583/77, 0583/78, 0583/76, 0583/57, 0583/56, 0579/10, 0579/5, 0579/8, 0579/9, 0581/9, 0582, 0581/13, 0581/12, 0581/11, 0581/10, 0586/14, 0586/15, 0586/18, 0586/16, 0586/17, 0586/13, 0586/21, 0586/22, 0586/20, 0586/19, 0586/24, 0586/12, 0583/51, 0583/54, 0583/46, 0583/41, 0583/40, 0583/47, 0583/45, 0583/36, 0583/35, 0581/2, 0581/1, 0579/7, 0579/6, 0579/11, 0581/3, 0581/4, 0581/5, 0581/6, 0581/7, 0583/69, 0581/8, 0583/79, 0583/55, 0579/13, 0579/1, 0594/5, 0579/14, 0579/15, 0579/16, 0595/1, 0583/70, 0583/80, 0595/1, 0579/12, 0583
52676	Makó	31	Makó Igási ugar (M43 autópálya 32. lelőhely)	0186/84, 0186/85, 0186/86, 0186/87, 0186/88, 0186/152, 0186/156, 0186/160, 0186/163, 0186/164, 0186/159, 0186/166, 0186/168, 0186/179
52712	Makó	32	Igási Ugar	0186/104, 0186/25, 0186/90, 0186/10, 0186/31, 0186/13, 0186/103, 0186/186, 0186/180, 0186/182, 0186/183, 0186/185, 0186/187, 0186/197, 0186/208
52721	Makó	34	Igási járandó (M43 autópálya 35. lelőhely)	0390/18, 0390/77, 0390/78, 0390/79, 0390/80, 0390/81, 0392/2, 0390/82
52724	Makó	35	Igási járandó (M43 autópálya 36. lelőhely)	0390/94, 0390/95, 0390/21, 0390/98, 0390/3, 0388/36, 0388/32, 0388/33, 0388/34, 0388/31, 0388/35, 0388/42, 0388/40, 0388/39, 0388/37, 0388/38, 0390/114, 0390/117, 0390/120, 0390/123, 0390/126, 0390/129, 0390/132, 0390/135, 0389/2, 0390/179, 0390/113, 0390/115, 0390/116, 0390/118, 0390/119, 0390/121, 0390/122, 0390/124, 0390/125, 0390/127, 0390/128, 0390/130, 0390/131, 0390/133, 0390/134, 0390/136, 0390/137, 0390/138, 0390/139, 0390/140, 0390/141, 0390/142, 0390/143, 0390/144, 0390/145,

				0390/146, 0390/147, 0390/149, 0390/150, 0390/151, 0390/155, 0390/157, 0390/159, 0390/160, 0390/161, 0390/162, 0388/30
52726	Makó	36	Igási járnadó ugar (M43 autópálya 37. lelőhely)	0390/146, 0390/149
52727	Makó	37	Járandószék (M43 autópálya 38. lelőhely)	0404/6, 0404/24, 0404/23, 0403/2, 0403/3, 0404/41, 0404/42, 0404/45, 0404/46, 0404/47, 0404/48, 0404/49, 0404/50, 0404/53, 0404/54, 0404/55, 0404/57, 0404/58, 0404/59, 0404/62, 0403/1, 0404/51
52731	Makó	39	Járandó (M43 autópálya 40. lelőhely)	0626/19, 0410/11, 0410/6, 0404/17, 0404/16, 0404/15, 0404/14, 0416, 0404/22, 0404/13, 0408/7, 0404/21, 0404/20, 0404/19, 0404/18, 0415/4, 0626/17, 0626/18, 0604/2, 0604/4, 0409, 0626/16, 0407, 0410/13, 0410/20, 0410/19, 0410/16, 0410/10, 0626/15, 0604/7, 0410/2, 0548/8, 0548/7, 0548/9, 0548/10, 0625/9, 0404/55, 0404/62, 0406/10, 0406/11, 0406/12, 0406/13, 0406/14, 0406/15, 0406/16, 0406/8, 0408/17, 0413/1, 0413/2, 0413/3, 0415/10, 0415/11, 0415/12, 0415/13, 0415/14, 0415/7, 0415/8, 0417/15, 0417/16, 0417/18, 0417/19, 0417/20, 0417/21, 0417/22, 0417/23, 0598/10, 0598/11, 0598/12, 0598/13, 0598/4, 0598/5, 0598/6, 0598/7, 0598/8, 0598/9, 0603/2, 0603/3, 0604/12, 0604/13, 0604/18, 0604/20, 0604/9, 0625/8, 0626/31, 0626/32, 0408/14
52732	Makó	40	Dáli ugar (M43 autópálya 41. lelőhely)	0596/61, 0596/30, 0596/60, 0596/29, 0596/28, 0612/3, 0606, 0608/14, 0608/13, 0608/11, 0608/12, 0608/15, 0608/3, 0612/2, 0612/6, 0612/9, 0612/5, 0608/49, 0608/48, 0608/44, 0608/46, 0608/47, 0608/42, 0596/73, 0596/74, 0603/5, 0608/24, 0608/25, 0608/26, 0608/27, 0608/28, 0608/29, 0608/30, 0608/31, 0608/32, 0608/33, 0608/34, 0608/35, 0608/36, 0608/37, 0608/38, 0608/39, 0608/40, 0608/41, 0609/1, 0611/3
52733	Makó	41	Dáli ugar (M43 autópálya 42. lelőhely)	0596/61, 0596/30, 0596/60, 0596/29, 0596/28, 0612/3, 0606, 0608/14, 0608/13, 0608/11, 0608/12, 0608/15, 0608/3, 0612/2, 0612/6, 0612/9, 0612/1, 0612/5, 0612/4, 0608/49, 0608/48, 0608/44, 0608/46, 0608/47, 0608/42, 0596/73, 0596/74, 0603/5, 0608/24, 0608/25, 0608/26, 0608/27, 0608/28, 0608/29, 0608/30, 0608/31, 0608/32, 0608/33, 0608/34, 0608/35, 0608/36, 0608/37, 0608/38, 0608/39, 0608/40, 0608/41, 0609/1, 0611/3

52735	Makó	42	Dáli ugar (M43 autópálya 43. lelőhely)	0614/14, 0614/13, 0610/10, 0610/9, 0611/1, 0611/2, 0614/16, 0614/18, 0614/19, 0614/20, 0614/21, 0614/23, 0614/24, 0614/25, 0614/26, 0615/3, 0615/4, 0615/5, 0616/81, 0616/82, 0616/83
52740	Makó	43	Dáli-tanyák (M43 autópálya 44. lelőhely)	0566/107, 0566/108, 0566/109, 0566/113, 0566/114, 0566/115, 0566/53, 0566/54, 0566/55, 0566/56, 0566/57, 0566/58, 0566/59, 0566/60, 0566/61, 0566/62, 0566/63, 0566/64, 0566/65, 0566/66, 0566/67, 0566/68, 0566/69, 0566/70, 0566/71, 0566/72, 0566/73, 0566/74, 0566/75, 0566/28, 0566/29, 0566/30, 0566/31, 0566/32, 0566/128, 0566/127, 0566/116, 0566/35, 0568/21, 0568/20, 0568/19, 0568/18, 0566/23, 0566/24, 0566/20, 0566/22, 0566/21, 0566/126, 0568/8, 0576, 0573/81, 0573/77, 0573/74, 0574, 0573/68, 0573/73, 0573/61, 0573/83, 0573/82, 0573/60, 0573/58, 0573/57, 0573/53, 0573/52, 0573/80, 0575/1, 0568/22, 0573/69, 0573/64, 0573/76, 0573/79, 0573/75, 0573/78, 0573/72, 0573/71, 0573/70, 0573/63, 0573/49, 0567/7, 0567/10, 0566/134, 0566/136, 0566/139, 0566/141, 0566/145, 0566/143, 0566/147, 0566/149, 0566/151, 0566/153, 0566/155, 0566/157, 0566/159, 0566/161, 0566/163, 0566/165, 0566/167, 0566/169, 0566/171, 0566/173, 0566/175, 0569/2, 0568/32, 0568/34, 0568/35, 0568/37, 0568/39, 0568/43, 0568/46, 0568/48, 0568/50, 0568/52, 0568/54, 0568/56, 0568/58, 0568/60, 0573/110, 0573/112, 0573/114, 0573/116, 0573/118, 0573/120, 0573/122, 0573/124, 0573/126, 0573/128, 0573/130, 0573/132, 0573/134, 0573/136, 0573/138, 0573/140, 0573/142, 0573/145, 0573/148, 0573/151, 0573/154, 0573/157, 0573/160, 0573/163, 0573/166, 0573/169, 0573/172, 0573/175, 0573/84, 0573/48, 0568/28, 0573/85, 0573/43, 0573/35, 0573/38, 0573/44, 0566/129, 0566/130, 0566/131, 0566/132, 0566/133, 0566/135, 0566/137, 0566/138, 0566/140, 0566/142, 0566/144, 0566/146, 0566/148, 0566/150, 0566/152, 0566/154, 0566/156, 0566/158, 0566/160, 0566/162, 0566/164, 0566/166, 0566/168, 0566/170, 0566/172, 0566/174, 0567/12, 0567/13, 0567/6, 0567/8, 0567/9, 0568/30, 0568/31, 0568/33, 0568/36, 0568/38, 0568/40, 0568/41, 0568/42, 0568/44, 0568/45, 0568/47, 0568/49, 0568/51, 0568/53, 0568/55, 0568/57, 0568/59, 0569/1, 0569/3, 0573/144, 0573/147, 0573/149, 0573/150, 0573/152, 0573/153, 0573/155, 0573/156, 0573/158,

				0573/159, 0573/161, 0573/162, 0573/164, 0573/165, 0573/167, 0573/168, 0573/170, 0573/171, 0573/173, 0573/174, 0573/177, 0573/178, 0573/180, 0573/183, 0573/186, 0573/189, 0573/192, 0573/261, 0573/262, 0573/263, 0573/264, 0573/265, 0573/266, 0573/267, 0573/268, 0573/269, 0573/270, 0573/271, 0573/272, 0573/273, 0573/274, 0573/275, 0573/276, 0573/277, 0573/278, 0573/279, 0573/280, 0573/281, 0573/282, 0573/283, 0573/284, 0573/285, 0573/286, 0573/287, 0573/288, 0573/289, 0573/290, 0573/291, 0573/292, 0573/293, 0573/294, 0573/295, 0573/296, 0573/297, 0573/298, 0595/1, 0575/1, 0576
52745	Makó	44	Dáli (M43 autópálya 45. lelőhely)	0571/61, 0571/62
54667	Makó	47	Bekai-dűlő	0547, 0560/8, 0560/7, 0560/3, 0548/1, 0553/4, 0560/27, 0560/28, 0560/32
54668	Makó	48	Bekai-dűlő II.	0548/1, 0551/8, 0552, 0560/13, 0549/2
54873	Makó	49	Rákos-Királyhegyesi-ér I.	0499/3, 0499/4, 0499/5
54874	Makó	50	Rákos-Méneskút	0492/14
54875	Makó	51	Rákos-Feketehalom I.	0496/2, 0496/3
54876	Makó	52	Rákos-Feketehalom III.	Csanádalberti 040/19, 043, 045, Királyhegyes 0156/12, Makó 0495, 0496/2
54878	Makó	53	Rákos-Királyhegyesi-ér II.	0496/3
54879	Makó	54	Rákos-Királyhegyesi-ér III.	0496/5
54880	Makó	55	Rákos-Királyhegyesi-ér IV.	0496/5
54881	Makó	56	Királyhegyesi-ér V.	0496/6, 0496/7, 0497/1, 0498/2, 0498/3
54882	Makó	57	Igási kotárkák	0263/54, 0263/91, 0265/2
54883	Makó	58	Rákos-Rác út	0434, 0446/9, 0446/10, 0446/11, 0427/164
54884	Makó	59	Igás-Szalai Lajos földje	0322/10
54885	Makó	60	Száraz-ér-Igás	0261/19
54886	Makó	61	Igás-Hatrongyos I.	0267/34, 0267/35, 0267/36
54889	Makó	62	Igás-Hatrongyos II.	0268/1, 0269/20, 0269/21, 0269/22
54890	Makó	63	Igás-Hatrongyos III.	0272/23
54891	Makó	64	Igás-Hatrongyos IV.	0272/21, 0272/22, 0272/23

54892	Makó	65	Száraz-ér-Csókás	0291/34, 0292, 0291/24, 0291/76, 0291/41, 0291/32, 0291/33
54893	Makó	66	Igás-Eperjes-ér	0331/34, 0331/35, 0331/37, 0331/38, 0331/143, 0331/144, 0331/166, 0331/167, 0331/168, 0331/162, 0331/222, 0331/223, 0331/163, 0331/40
54894	Makó	67	Száraz-ér-Igás	0224/140, 0224/141, 0224/142, 0224/143, 0224/144, 0224/145, 0224/105, 0224/106, 0224/107, 0224/108, 0224/162, 0224/167, 0224/163
54897	Makó	68	Igás-Semlyék	0331/228, 0331/229
54898	Makó	69	Igás-Rác út	0331/87, 0331/88, 0331/89, 0331/71, 0331/72, 0331/174, 0331/175, 0331/75
54899	Makó	70	Igás-Eperjes-ér, Sipos-tanya	0347/8
54900	Makó	71	Bogárzói (Fekete)-ér	0319/4
54901	Makó	72	Szárazér-Igásiúti-tanyák	0321, 0319/1, 0319/3, 0322/50
54903	Makó	73	Száraz-ér-Igás I.	0263/75, 0263/66, 0263/67
54906	Makó	74	Száraz-ér-Igás II.	0263/91, 0265/2, 0263/10, 0263/92, 0263/11
54910	Makó	75	Igás	0263/57, 0263/58, 0263/59, 0263/60, 0263/61, 0263/48
54912	Makó	76	Szárazér-Igás III.	0263/52, 0263/57, 0263/56
54914	Makó	77	Szárazér-Igás IV.	0264/20, 0264/25, 0264/34, 0264/51
54915	Makó	78	Igás-Gera-tanya	0286/50, 0286/51
54916	Makó	79	Szárazér-Igás V.	0286/16, 0286/17, 0286/18
54917	Makó	80	Bogárzó-Csorgó	0310/4
54918	Makó	81	Bogárzó-Csorgó-mente	0308/27, 0308/36
54919	Makó	82	Igás-Eperjesi-ér	0331/72, 0331/65, 0331/64, 0331/63, 0331/66, 0331/71
54920	Makó	83	Szárazér-Igási csárda	0263/26, 0263/27, 0263/28
54921	Makó	84	Békési út	0263/80
54922	Makó	85	Igás-Sárga iskola	0286/24, 0286/25, 0286/26, 0286/45
54926	Makó	86	Szárazér-Igás VI.	0286/6, 0286/61, 0286/62, 0286/84
54927	Makó	87	Szárazér-Hatrongyos	0286/84
54928	Makó	88	Száraz-ér-Igás VII.	0286/70, 0286/69
54929	Makó	89	Száraz-ér-Igás VIII.	0286/62, 0286/37, 0286/39, 0286/40, 0286/41, 0286/42, 0286/43, 0288/1, 0288/2, 0288/3,

				0295/1, 0302/3, 0302/4
54930	Makó	90	Száraz-ér, Úttörő Mgtsz.	0288/11
54931	Makó	91	Száraz-ér-Igás XI.	0286/84, 0286/62
54932	Makó	92	Száraz-ér-Igás X.	0224/10, 0224/11, 0224/54, 0224/55, 0224/56, 0224/168
54933	Makó	93	Száraz-ér-Igás XI. (Nagy Lajos tanyája)	0220/25, 0220/26, 0220/27, 0220/28, 0220/11
54934	Makó	94	Szárazér-Karabukasarok I.	0240/5, 0240/6, 0240/7, 0240/12, 0218/2, 0239
54935	Makó	95	Szárazér-Karabukasarok II.	0240/13, 0247/14, 0249/39, 0248, 0247/13, 0244
54936	Makó	96	Szárazér-Karabukasarok III.	0249/23, 0249/24, 0249/25, 0249/26, 0249/27, 0249/28, 0249/29, 0249/30, 0249/31, 0249/32, 0249/43, 0247/7, 0247/8, 0247/9, 0247/10, 0247/11, 0248, 0249/33
54942	Makó	97	Szárazér-Földeáki határ	0256/3, 0256/81, 0256/82, 0256/83
54943	Makó	98	Igás-Rác út I.	0258/16, 0258/10, 0258/11, 0258/12, 0261/23, 0258/7, 0260/1, 0258/9
54944	Makó	99	Igás-Rác út II.	0261/23
54945	Makó	100	Rákos-Szemes-dűlő I.	0510/36
54946	Makó	101	Rákos-Szemes-dűlő II.	0510/36
54947	Makó	102	Rákos-Szemes-dűlő III.	0512
54948	Makó	103	Rákos-Szemes-dűlő IV.	0510/21, 0510/32, 0510/33
54949	Makó	104	Rákos-Szemes-dűlő V.	0507, 0510/37, 0511, 0512
54950	Makó	105	Rákos-Határhalom I.	0510/37
54951	Makó	106	Rákos-Királyhegyesi-ér	0510/38, 0510/39
54952	Makó	107	Szárazér-Igási iskola	0333/1
54953	Makó	108	Igás-Gorzsai Állami Gazdaság	0224/185
54954	Makó	109	Igás-Eperjesi-ér I.	0351/10, 0351/11, 0351/21
54955	Makó	110	Igás-Eperjesi-ér II.	0351/13, 0351/21, 0346/1
54956	Makó	111	Igás-Eperjesi-ér III.	0331/78, 0331/79, 0331/192
54958	Makó	113	Határhalom II.	0506/12
54959	Makó	114	Királyhegyesi-ér	0506/11
54960	Makó	115	Fekete-Mocsár I.	0506/7, 0506/8, 0506/10

54961	Makó	116	Rákos	0510/12, 0510/11, 0524, 0510/13, 0510/46, 0525/20, 0525/4
54962	Makó	117	Rákos-TSz-központ	0510/29
54963	Makó	118	Fekete-Mocsár II.	0510/43, 0510/44, 0510/45
54964	Makó	119	Rákos-Templomdomb	0440/80, 0440/79, 0440/78, 0440/77, 12009/4, 12009/3, 0440/2, 0436/1, 0521/5
54965	Makó	120	Rákos-Császárvár	0510/23, 0438/63, 0438/67, 0436/1, 0510/5, 0438/62
54966	Makó	121	Rákos-Királyhegyesi-ér	0506/8, 0506/11
54967	Makó	122	Középhalom I.	Királyhegyes 0178/2, 0178/20, 0178/22, 0178/23,0178/24, 0178/25 Makó 0498/1, 0498/2
54968	Makó	123	Középhalom II.	Makó 0498/2, Királyhegyes 0176/2, 0178/26, 0178/27, 0178/28, 0178/29
54969	Makó	124	Szárazér-Igás	0264/46, 0264/43, 0264/44, 0264/22, 0264/45, 0264/16
54970	Makó	125	Igás-D. Nagy-tanya	0286/69
54971	Makó	126	Szárazér-Csókás I.	0291/76, 0291/2, 0290/1, 0290/2, 0290/3, 0290/4, 0286/78
54972	Makó	127	Szárazér-Csókás II.	Makó 0291/41, 0294; Békéssámson 0264/33, 0269
54973	Makó	128	Szárazér-Csókás III.	0296/44, 0296/46, 0296/47, 0296/67
54974	Makó	129	Bogárzó-Csorgó-part	0461/13
54975	Makó	130	Rákos-Tízöles út	0484/8, 0485, 0486/14
54976	Makó	131	Közös-járás I.	0486/14
54977	Makó	132	Közös-járás II.	0486/5, 0486/7, 0486/18
54978	Makó	133	Csobánhalom	0486/16, 0486/10
54979	Makó	134	Stop-dűlő	0438/10
54980	Makó	135	Kopáncsi-ér I.	0438/10
54981	Makó	136	Bogárzó-Kopáncsi-ér I.	0443/1, 0443/2, 0443/3, 0443/4
54982	Makó	137	Bogárzó-Kopáncsi-ér II.	0464/4
54983	Makó	138	Bogárzó-Kopáncsi-ér III.	0461/14, 0464/2, 0464/4
54984	Makó	139	Bogárzó-Kopáncsi-ér IV.	0461/14, 0464/2, 0464/4
54985	Makó	140	Kopáncsi-ér II.	0464/9
54986	Makó	141	Kopáncsi-ér III.	0438/60
54987	Makó	142	Szentpéteri-tanya	0438/62, 0438/63, 0438/67

54988	Makó	143	Dál I.	0560/16, 0560/31
54989	Makó	144	Dál II.	0559, 0560/31, 0560/42
54990	Makó	145	Dál III.	0560/10, 0559, 0560/32, 0560/31, 0560/42
54991	Makó	146	Dál IV.	0560/26
54992	Makó	147	Dál V.	0560/22
54993	Makó	148	Dál VI.	0557/2, 0571/7, 0571/29
54994	Makó	149	Dál VII.	0563/57, 0563/58, 0563/59, 0557/2, 0563/66
54995	Makó	150	Dál VIII.	0565/118, 0565/9, 0565/121, 0565/12
54996	Makó	151	Dál IX.	0563/19, 0563/20, 0563/22, 0563/23, 0563/48, 0563/49, 0563/61
54997	Makó	152	Dál X.	0563/40, 0563/64, 0563/65, 0563/42, 0563/38, 0571/64, 0571/67, 0571/70, 0571/27
54998	Makó	153	Dál XI.	0571/61
55000	Makó	154	Dál XII.	0565/28, 0565/29, 0565/30, 0565/31, 0565/32
55001	Makó	155	Dál XIII.	0566/101, 0566/115, 0567/3
55002	Makó	156	Dáli ugar	0610/7, 0610/8
55003	Makó	157	Gerzonics-tanya	0626/3, 0626/28
55004	Makó	158	Dáli éroldal	0571/8, 0571/9, 0571/31
55005	Makó	159	Királyhegyesi úttól DK-re II.	0626/20, 0626/23
55006	Makó	160	Királyhegyesi úttól DK-re IV.	0596/51
55007	Makó	161	Királyhegyesi úttól ÉNy-ra II.	0417/23
55008	Makó	162	Kiscsorgó	0544/40
55010	Makó	164	Dál-Kovács tanyával szemben	0607/1
55011	Makó	165	Mikócsa I.	0636/1, 0635/37, 0631/3
55012	Makó	166	Mikócsa II.	0636/14, 0636/15, 0636/16, 0636/17, 0636/18, 0636/20, 0636/19
55014	Makó	168	Dál-Nagy Antal-féle tanya	0401/6, 0401/7, 0401/8, 0401/9, 0401/10
55015	Makó	169	Dál-Nagy Lajos tanyája	0566/105, 0566/106, 0566/107, 0566/108, 0566/109, 0566/113, 0566/114, 0566/115
55016	Makó	170	Dál-Nagy Lajos tanyájától ÉK-re	0566/103, 0566/84, 0566/90, 0566/91, 0566/104

55017	Makó	171	Vashalom	0637/89, 0637/90
55018	Makó	172	Vékony-ér	0527/18, 0527/19
55019	Makó	173	Dál-Zsiga-tanya	0563/21, 0563/48, 0563/50, 0563/25, 0563/61
55020	Makó	174	Dál-Zsiga tanyától DNy-ra	0563/21, 0563/23, 0563/24, 0563/48, 0563/49, 0563/50, 0563/29, 0563/25, 0563/61
55022	Makó	176	Igási úti ÁG.	0363/23
55024	Makó	178	Igási ugar II.	0380/120
55025	Makó	179	Igási ugar III.	0382/24
55026	Makó	180	Mikócsai járandó, Joó-tanya	0620/11
55027	Makó	181	Makó-királyhegyesi út és a vasút kereszteződése	10428/8, 10557/2, 10426, 10433/2, 10433/3, 10438, 10433/1, 10427/2, 10428/2, 10524/1, 10427/1, 10554, 10556/1, 10556/3, 10556/2, 10434/2, 10434/3
55034	Makó	182	Makó-királyhegyesi úttól DK-re I.	0630/32, 0630/33, 0630/34
55036	Makó	184	Makó-királyhegyesi úttól DK-re V.	0596/13, 0596/43, 0596/59, 0596/61
55037	Makó	185	Makó-királyhegyesi úttól ÉNy-ra I.	0417/23
55038	Makó	186	Mikócsa III.	0595/1, 0596/13, 0595/2, 0596/11, 0595/4, 0595/3, 0602, 0601, 0596/33, 0596/34, 0596/53, 0596/52
55039	Makó	187	Püspök-ugar	0622/101
55040	Makó	188	Rákosi-tanya III.	0525/10, 0525/9
55043	Makó	190	Makó, Szennyvízcsatorna	10353, 10354, 10357
55045	Makó	191	Makó-Vashalomtól DNy-ra	0637/184, 0637/59, 0637/60, 0637/62
55046	Makó	192	Igási ugar IV.	0186/63, 0186/176, 0186/235
55047	Makó	193	Makó-45/2. sz. tanya	0184/24, 0184/23, 0184/22, 0184/21, 0186/15, 0186/4, 0185/1
55051	Makó	194	Olajkút	0637/135, 0637/136, 0637/137
55053	Makó	195	Igási ugar V.	0186/234
55067	Makó	196	Rákosi-tanya I.	0531/16, 0531/17, 0531/18
55068	Makó	197	Rákosi-tanya II.	0525/15, 0525/16
55070	Makó	198	Vágott-halom	0598/12, 0625/9, 0626/13, 0626/23

55073	Makó	199	Vörös- kereszt	050, 20701, 20702, 3994/2, 3992/2, 3992/1, 3991, 3992/4, 3992/3, 3990, 4033, 4145/2, 4146/3, 4146/2, 4147, 4034, 4035, 4144, 4036, 4040, 4026/3, 051/22, 051/23, 051/25, 051/21, 051/26, 051/31, 051/30, 051/20, 051/27, 051/29, 051/28, 051/5, 3994/1, 3994/4, 3994/3, 4029, 3989, 3988, 4009, 20705, 20703, 23724, 051/33, 051/34, 051/35, 3995, 4157, 4038, 4039, 4037, 4041, 4148, 051/4, 051/2, 20704, 4145/1, 051/17, 051/16, 051/15, 051/14, 051/13, 051/12, 051/11, 051/10, 4032, 4031, 4030, 4158, 4142, 051/6, 051/7, 3985, 3986, 3987, 3992/1, 3996/1, 4026/2, 4042, 4150, 20536, 20538, 20539, 20540, 20541, 20542, 20544, 20546, 20679, 20699, 20700, 20706, 20708, 20709, 20710, 20711, 20712, 20714, 23404, 23405, 23406, 23407, 23408, 23409, 23410, 23411, 23412, 23413, 23415, 23481, 23483, 23484, 23485, 23486, 23488, 23706, 23707, 23708, 23712
55076	Makó	200	Lonovics-dűlő I.	0112/4, 0146/23, 0146/8, 0145/2, 0112/3, 0109, 0146/24, 0146/25, 0146/7
55077	Makó	201	Lonovics-dűlő II.	0154/21, 0154/13
55080	Makó	204	Paphát III.	0141/81, 0141/82, 0141/83, 0141/84
55081	Makó	205	Nagy István-halom	0141/81, 0176/6, 0179/100
55101	Makó	209	Paphát IV.	0148/15, 0148/16, 0148/17, 0148/18
55103	Makó	210	Vitahalom	3663, 3624/3, 3624/7, 3624/6, 3624/5, 3623
55115	Makó	212	Tömpös I.	032, 039/16, 039/17, 039/18, 039/15, 039/14, 039/13
55116	Makó	213	Tömpös II.	056/18, 057, 056/15, 056/16, 056/11, 056/12, 056/8, 056/17, 056/13, 056/14, 058/2, 058/3, 058/4
55118	Makó	215	Jángor	0137/6, 0137/54, 0137/4, 0137/3, 0137/55, 0137/57, 0137/56
55128	Makó	222	Péterhalom	0423/16, 0423/33, 0423/34, 0423/35, 0423/39
55130	Makó	224	Jángorhalom	0137/6, 0137/54, 0137/55, 0137/57, 0137/56, 0137/7, 0137/50, 0137/51
55136	Makó	226	Korondahalom	0402/10
55138	Makó	228	M43 20. lelőhely	0179/20, 0179/23, 0181/1, 0183, 0179/18, 0179/19, 0180/3, 0179/117, 0179/119, 0179/121, 0179/123, 0182/43, 0182/44, 0184/58, 0184/59, 0184/60, 0184/61, 0184/64, 0184/67, 0184/69, 0184/71, 0184/73, 0184/75, 0184/77, 0184/79, 0179/115

55142	Makó	230	M43 22. lelőhely	3438/2, 3438/1, 3439/5, 3435/2, 3439/10, 3439/12, 3439/13, 3439/9, 3441/3, 3443/3, 3444/5, 3444/8, 3445/3, 3447/6, 3439/11, 3441/2, 3444/4, 3444/7, 3445/2, 3447/5, 3456/2, 3473, 3474/4, 3476/6, 3475, 3476/2, 3477/1, 3448/9
55143	Makó	231	M43 23. lelőhely	10315/4, 10349, 10363, 10315/3, 10314, 10307, 10313, 10310/1, 10350/1, 10351/2, 10365/3, 10364/1, 10350/2, 10348, 10350/3, 10315/2, 10343, 10341/2, 10368/2, 10305/1, 10305/2, 10305/3, 10306/15, 10306/17, 10306/18, 10306/24, 10306/33, 10306/35, 10306/37, 10306/38, 10306/39, 10306/8, 10308/11, 10308/14, 10308/3, 10308/5, 10308/8, 10308/9, 10309/1, 10309/3, 10309/6, 10310/11, 10310/15, 10310/19, 10310/7, 10310/9, 10311/1, 10312/1, 10317/10, 10317/11, 10317/15, 10317/19, 10317/22, 10317/23, 10317/27, 10317/29, 10317/31, 10317/7, 10318/1, 10318/5, 10319/1, 10319/5, 10320/11, 10320/13, 10320/3, 10320/7, 10321/1, 10321/5, 10322/11, 10322/12, 10322/15, 10322/4, 10322/7, 10322/8, 10323/1, 10323/4, 10324/11, 10324/12, 10324/15, 10324/4, 10324/7, 10324/8, 10325/1, 10325/4, 10326/1, 10326/3, 10327/3, 10327/5, 10327/7, 10344/1, 10345/1, 10346/3, 10347/1, 10358/1, 10358/3, 10365/4, 10365/6
55147	Makó	235	M43 27. lelőhely	0666/4, 0666/8, 10405/44, 10405/16, 10405/17, 10405/18, 0666/11, 0666/10, 0666/63, 0666/64, 0548/12
55149	Makó	237	M43 29. lelőhely	0632/45, 0632/46, 10433/2, 10433/3, 10438, 10469, 10470, 10476, 10468, 10467, 10466, 10478, 10471, 10489, 10488, 10484, 10483/2, 10483/1, 10479, 10495, 10487, 10485, 10494/1, 0636/114, 0636/101, 0636/102, 0636/103, 0636/104, 0636/99, 0636/106, 0636/95, 0636/93, 0636/96, 0636/97, 0636/92, 0636/115, 0636/98, 0636/94, 10494/2, 10434/3, 0631/1, 10434/2, 0548/3, 10434/1, 0625/3, 0636/258, 0632/21, 0632/26, 0632/28, 0632/30, 0630/3, 0630/2
55150	Makó	238	M43 30. lelőhely	0636/95, 0636/93, 0636/92, 0636/91, 0636/90, 0636/257, 0636/258, 0636/153, 0636/157, 0636/161, 0636/165, 0636/169, 0636/173, 0636/177, 0636/181, 0636/185, 0636/189, 0636/193, 0636/197, 0636/200, 0636/201, 0636/204, 0636/205, 0636/208, 0636/209, 0636/212, 0636/213, 0636/216, 0636/217, 0636/220, 0636/224, 0636/227, 0636/230,

				0636/232, 0636/234, 0636/236, 0636/245, 0636/249
55153	Makó	239	M43 31. lelőhely	0636/58, 0636/76, 10506, 10507, 10505/2, 10508, 10509/2, 10509/1, 10510, 0636/50, 0636/49, 0636/53, 0636/52, 0636/51, 0636/54, 0636/48, 0636/47, 0636/46, 0637/165, 0637/166, 0636/56, 0636/55, 0636/57, 0636/45, 0636/44, 0637/167, 0625/3, 0625/7, 0636/257, 0636/258, 0636/259, 0636/260, 0636/153, 0636/157, 0636/161, 0636/165, 0636/169, 0636/173, 0636/200, 0636/204, 0636/208, 0636/212, 0636/216, 0636/220, 0636/245, 0636/249, 0636/130, 0636/164, 0636/168, 0636/172, 0636/176, 0636/180, 0636/184, 0636/188, 0636/192, 0636/196, 0636/251, 0636/253, 0636/255, 0637/217, 0637/221, 0637/226, 0637/230, 0637/231, 0637/240, 10511/1, 10511/2, 10512/3, 10512/5, 10513/3, 10514/1
55154	Makó	240	Prücskös	4152, 4420, 4421, 20725, 4151, 4450, 4153, 20718, 4422, 20727/1
55192	Makó	242	Ardics	3834, 3839, 3833, 3832/1, 3832/2, 3831, 3840, 3838, 3836, 3835, 3837, 3841/1, 3641, 3848
55193	Makó	243	Ardics II.	3862, 3863, 3851, 3855, 3848, 3849, 3864, 3859/1, 3867, 3865, 3866, 3853, 3850, 3854, 3852/2, 3852/1
55194	Makó	244	Ardics III.	3630/2, 3629, 3646, 3647, 3648, 3628, 3649, 3650, 3624/7, 3624/6, 3660, 3659, 3658, 3654, 3653/1, 3653/2, 3656, 3657, 3655, 3626, 3625, 3651, 3716, 3662, 3713, 3710, 3712, 3711, 3624/9, 3624/8, 3624/10, 3669/2
55195	Makó	245	Vitahalom-dűlő	3580, 3584, 3588, 3594/4
55196	Makó	246	Jángor I.	3473, 3476/3, 3476/5, 3457, 3458, 3459, 3460, 3461, 3462, 3463, 3464, 3480/2, 3477/2, 3465, 3468/1, 3476/4, 3476/2, 3479, 3477/1, 3474/5, 3474/7, 3477/3, 3474/6, 3478, 3456/1, 3475/2, 0134/81, 0134/82, 0134/83, 0134/84, 013/85, 0134/86, 0134/87, 0134/88, 0136/1, 0136/2, 0137/6, 0137/7, 3474/4, 3476/6, 3480/1, 3481, 3483, 3493, 3495, 3498, 3496/3, 3482, 3497/3, 3497/4, 3480/2, 3482
55197	Makó	247	Jángor II.	3448/9, 3455/1, 3455/7
60085	Makó	253	Ipari park 1. ütem 5. lelőhely	10434/2
60090	Makó	254	Ipari Park 1.	10405/36, 10405/38, 10428/1, 10428/5, 10428/6, 10428/7, 10428/8, 10405/44,

				10405/46, 10426, 10433/2, 10433/1, 10427/2, 10428/2, 10524/1, 10427/1, 10554, 10525/1, 10555, 10428/10, 10428/11, 10405/30, 12206, 12205, 12202, 12203/2, 12203/1, 10405/35, 10405/34, 10405/21, 10405/24, 10405/27, 10405/33, 10405/48, 10405/49, 10405/50, 10405/51, 10405/52, 10405/53, 10405/54, 10405/55, 10410, 10425, 10546/1
60096	Makó	256	Ipari Park 3.	10405/46, 10405/47, 10405/17, 10405/18, 0666/31, 10405/30, 12206, 12205, 12213, 12211, 12210, 12209, 0666/60, 0666/75, 0548/12, 0666/69, 0666/72, 12216, 12203/1-2, 10428/5-7, 10410, 10425/21, 10405/44, 10405/27, 10428/1, 10405/48-54, 10405/24, 10405/33, 10405/35, 10405/38
60114	Makó	258	Innenső-Jángor III.	0179/20, 0179/23, 0179/50, 0141/33, 0179/18, 0179/19, 0141/37, 0141/50, 0141/55, 0141/21, 0141/81, 0141/53, 0179/16, 0141/24, 0176/3, 0179/117, 0179/119, 0179/121, 0179/123, 0141/79, 0141/80, 0141/34, 0141/52, 0141/51, 0141/38, 0150, 0179/4, 0179/113, 0179/115
60116	Makó	260	Innenső-Jángor V.	0141/38
71861	Makó	262	Dáli-Ugar VIII.	0616/45, 0616/83, 0613, 0616/2, 0616/17, 0616/26, 0616/25, 0616/44, 0616/43, 0616/42, 0616/41, 0616/40, 0616/39, 0616/77, 0614/4, 0616/32, 0616/46, 0616/19, 0612/6
73479	Makó	263	Molnár P. tanya	0169/7, 0170/1, 0175/3
73999	Makó	264	Ménesjárás	0622/29, 0622/51, 0639/120, 0639/119, 0639/118, 0622/30, 0640, 0639/121, 0622/18, 0622/24, 0639/60, 0639/61, 0639/62, 0638, 0622/93, 0639/17, 0622/23
74005	Makó	265	Antal-tanya	060/53, 060/49, 060/50, 060/51, 060/52, 049/1, 060/14, 039/10, 039/2, 039/9
74411	Makó	266	Pap A.-tanya I.	0594/5, 0583/91, 0583/88, 0583/92, 0583/89, 0583/85, 0583/86, 0583/104
74413	Makó	267	Pap A. tanya II.	0586/4, 0586/24, 0583/99, 0583/100, 0583/101, 0583/102, 0583/103, 0583/20, 0583/19, 0583/18, 0583/17, 0583/16, 0583/15, 0583/97, 0583/96, 0583/14, 0583/13, 0583/12, 0583/11, 0583/83, 0583/10, 0583/98, 0578, 0583/9, 0583/8, 0594/5, 0573/227, 0573/228, 0573/229, 0573/230, 0573/232, 0573/233, 0573/236, 0573/239, 0573/306, 0573/226, 0573/225, 0573/224, 0573/223, 0573/222, 0573/221, 0573/220, 0573/219, 0573/218, 0573/217, 0573/216, 0573/215, 0573/214, 0573/213, 0573/212, 0573/211, 0573/210, 0573/209,

				0573/208, 0573/207, 0573/206, 0573/205, 0573/203, 0573/202, 0583/21
74415	Makó	268	Dáli-ugar IX.	0614/21, 0619/2, 0620/6
74417	Makó	269	Dudás-tanya	0186/40, 0186/39, 0186/35, 0186/36, 0186/37, 0186/38, 0186/105, 0186/107, 0186/110
75831	Makó	270	Ipari Park	12204
78657	Makó	272	Igási-ugar, M43 60. lh.	0186/176, 0186/177
78903	Makó	273	Dáli-ugar, Varga-tanya	0596/42, 0596/58, 0596/59
78905	Makó	274	Dáli-ugar X.	0596/13, 0596/28, 0596/42, 0596/58, 0596/73, 0596/74
78907	Makó	275	Dáli-ugar XI.	0608/24
80879	Makó	276	Ibolya utca	1592, 1636/17, 1739, 1636/1, 1724, 1670, 1684, 1737, 1729, 1726, 1735/2, 1736, 1727, 1728, 1725, 1738, 1719, 1720, 1721, 1722, 1669, 1639, 1638, 1672, 1671, 1673, 1624, 1623, 1612, 1622, 1595, 1594, 1598, 1599, 1610, 1608/1, 1607, 1597, 1596, 1608/2, 1609, 1600, 1611, 1631, 1630, 1613, 1691/1, 1685, 1679, 1680, 1677, 1678, 1674, 1675, 1681, 1676, 1682, 1619, 1618, 1614, 1635/2, 1634, 1621, 1627, 1617, 1615, 1616, 1632, 1633, 1620, 1629, 1628, 1635/1, 1604, 1606, 1601, 1605, 1603, 1690, 1693, 1683, 1602, 1691/2, 1699, 1700, 1702, 1686, 1687, 1688, 1689, 1692, 1705, 1703, 1704, 1707, 1706, 1709, 1708, 1723
82461	Makó	277	Dáli- ugar XII.	0596/68, 0596/32, 0596/34, 0596/33, 0603/5, 0608/24
83677	Makó	278	Dáli- ugar, Bozsogi- tanya	0612/8, 0608/49, 0608/48, 0608/44, 0608/46, 0608/47, 0609/1, 0611/3
84727	Makó	279	Jángor III.	3466, 3468/1, 3472, 3471, 3467, 3469, 3468/2, 3470/2, 3470/1, 0137/2, 0137/1, 3460
85109	Makó	280	Penyák- dűlő	0121/4, 0121/8, 3605, 3602, 0121/3
85121	Makó	281	Királyhegyes- Száraz- ér	0508/4
85419	Makó	282	Igási út (G5)	0388/53, 0388/54
87989	Makó	283	Fekete-halmi-dűlő V. (névtelen halom)	Királyhegyes 0156/8, 0156/12, Makó 0496/2
87991	Makó	284	Csorgó I. (névtelen halom)	Királyhegyes 0176/2, 0178/29, Makó 0498/2
88849	Makó	285	Gerizdes	6128, 6129, 6130, 6051, 6053, 6050, 6048, 6047, 6059, 6058, 6082/4, 6061, 6062, 6032/6, 6121/2, 6057, 6135, 6136, 6138, 6139, 6134, 6133, 6121/4, 6121/6, 6055, 6437, 6432, 6431, 6433,

				6430, 6439, 10656, 6435, 6032/7, 10690, 6127, 6427, 6426, 6140/7, 6450, 6140/2, 6140/1, 6140/4, 6444, 6423, 6422, 6445, 6446, 6468, 6449, 6561/2, 6560, 6409, 6559, 6553, 6455, 6479, 6476, 6457, 6458/2, 6467, 6442, 6481, 6483, 6533, 6482/2, 6454, 6407, 6475, 6556, 6551, 6477, 6469, 6571, 6549, 6482/1, 10684, 6049, 6453, 6478, 6473, 6561/1, 6466, 6419, 6421, 6140/5, 6140/3, 6140/6, 6124, 6125, 6121/3, 6132/1, 6126, 6443/2, 6458/1, 6452, 6451, 6408, 6480, 6554, 6474, 6558, 6550, 6557, 6555, 6470, 6472, 6471, 6552/2, 6429, 6032/3, 6052, 6121/1, 6420, 6025/1, 0656, 10691/1, 6032/4, 6131, 6045, 6041, 6060, 6038/38, 6121/5, 6441, 6440, 6484, 6032/5, 6448, 6054, 6056, 6425, 6447, 6137, 6443/1, 6459, 6434, 6428, 6463, 6436, 6464, 6465, 6406, 6552/1, 6424, 6456, 6570
90045	Makó	286	Szentmiklósi-telek	050, 037/6, 037/5, 037/4, 054/1, 037/2, 036
95815	Makó	287	Rákosi út, körforgalom	10306/38, 10392/1, 10394/3, 10395/1, 10396/1, 10397, 10398/1, 10398/2, 10399, 10400/1-2, 10393/1, 10400/3

A közhiteles nyilvántartásban eddig még nem szereplő, de ismert régészeti lelőhelyek listája

1. Halomsírok:

azonosító	település	lelő-hely szám	név	HRSZ
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Jángori-Kettős halom	0135/2, 0136/2
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Kálvária-domb	957, 1320, 1319
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Nagy-határ	0148, 0141/9, 0639/86, 0639/87, 0639/88
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Igási úti halom	0288/11
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Csorgó II.	0506/9
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Dáli-tanyák III.	0560/20
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Dáli-csatorna	0626/13
nyilvántartásba vétele	Makó	-	Paphát V.	0172/36, 0172/37, 0172/39

folyamatban van				
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Paphát VI.	0175/3
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Paphát VII.	0175/3
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Zsidó temető	3464, 3465, 3468/1
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Jángori csatorna	10330, 10331
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Mikócsai-csatorna I.	0636/29, 0636/30, 0636/31
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Mikócsai-csatorna II.	0637/132, 0637/133, 0637/134
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Palotai út, Kristóf-tanya	0620/11
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Ménes-járás II.	0622/24, 066/17
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Kákási-járandó I.	0639/31, 0139/19
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Papháti iskola I.	0141/53
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Papháti iskola II.	0141/53
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Csobán-halom II.	0486/6

2. Egyéb lelőhelyek:

azonosító	**település**	**lelő-hely szám**	**név**	**HRSZ**
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Szent István tér	473/3, 473/4
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Ardics IV.	3923/3, 3927, 3928, 3929
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Dáli-ugar, Kiss-tanya	0620/7, 0620/11, 0620/12, 0620/13, 0620/14, 0620/15, 0620/17, 0620/19, 0620/20
nyilvántartásba vétele folyamatban van	Makó	-	Újszentlőrinc-VGM Hungary	10939/3, 10939/4, 10941/9, 10941/10, 10941/11, 10941/12, 10941/13, 10941/14, 10941/15, 10941/16

Makó közigazgatási határait részben érintő lelőhelyek:

azonosító	lelőhely szám	név	HRSZ
42029	16	Csanádalberti, Fekete-halom	040/15, 040/18, 040/19, 040/20, 043, 045, 0154, 0155, 0156/8, 0156/9, 0156/10, 0156/11, 0156/12, 0495, 0496/2
42149	41	Királyhegyes, Vágott-halom	0176/2, 0178/2, 0178/19, 0178/20, 0178/21, 0178/22, 0178/23, 0178/24, 0178/25, 0178/26, 0178/27, 0178/28, 0178/29, 0498/2
42197	78	Királyhegyes, Szent Péter-halom	0181/32, 0181/33, 0181/34, 0506/9
42067	19	Királyhegyes, Szent Péter-halmi-dűlő I.	0181/9, 0181/10, 0181/11, 0507, 0512
38695	42	Maroslele, Kis-gencs	0100, 0103, 0245/19, 0245/20, 0245/21, 0245/22, 0245/23, 0245/25, 0246, 0247/10, 0247/15, 0247/17, 0247/18
56221	11	Földeák, Földeáktól K-re, a Száraz-ér bal oldalán	0208/19, 0208/27, 0208/28, 0208/29, 0218/2, 0241, 0242, 0243, 0244, 0245, 0246, 0247/14, 0255/2
74001	Apátfalva 51. lelőhely	Apátfalva, Kákás	Apátfalva 0137, 0139/71, 0139/72, 0139/73, 0139/74, 0139/77, 066/17, Makó 0622/24